

भाग चोथो.

आ पुस्तकमां

श्रीश्रावक प्रतिक्रमण सूत्रं अथवा वंदित्ता सूत्र अपर
नाम अर्थदीपिका ग्रंथ मूल तथा बालावबोध
अने कथाओ सहित दाखल करेलो छे.

ए ग्रंथने

समस्त श्रावकादि गणने अवश्य भणवा तथा वांचवाना उपयोगमां आववा योग्य जाणीने

श्रावक, भीमसिंह माणके

श्रीमोहमयी पत्तन मध्ये

निर्णयसागर नामक मुद्रायंत्रमां मुद्रित कराव्यो छे.

संवत १९४३ सने १८[illegible]

प्रस्तावना.

आ जैनकथा रत्नकोष संज्ञक संग्रहीत ग्रंथना जुदा जुदा पन्नर भाग छापीने प्रसिद्ध करवानो जे म्हारो निश्चय छे ते मांहेलो आ चोथो भाग निर्विघ्नपणे छापीने विवेकी वांचनाराउनी आगळ मूकतां जेम मातापितानी आगळ बालक पोतानी भांगीतूटी बोबडी भाषामां प्रतिदिवस वातो कह्या करे तेम म्हारामां ते बाळकनी पेठें यथार्थ गुजराती भाषा लखवानी शक्ति नथी तोपण प्रत्येक भाग बाहेर पाडती वखतें ते वांचनारा साहेबोनी आगळ जे कांइ म्हारे बोलवानी इछा थाय तेने हुं ते भागनी प्रस्तावनामां जेवी तेवी मिश्रण भाषामां लखी जाउं छुं.

आ भागमां म्हारे लखवानुं एटलुंज छे के में जे कांइ आ पुस्तकना चार भाग छापी बाहेर पाड्या ते ऊपरथी हुं अनुमान करुं छुं के क्रमें करी म्हारा बोलवा प्रमाणे समग्र भागो छापी पूर्ण करीश जोपण हुं अद्यापि सुधी आ पुस्तकना अगाउथी ग्राहको करवा माटे कोइने घेर सहीउ कराववा गयो नथी तो पण दीर्घविचारवान अने ज्ञानना सुखने जाणनारा सज्जनो म्हारे घेर बेठां मने छापवाना काममां कांइपण अडचण न नाखतां पोतानी मेळे आवी पुस्तकना ग्राहक थइने रूपैया पच्चीशनी रकम आपी जाय छे तेवा म्हारा छापवाना उद्यमने उत्तेजन आपनारा साहेबोना मनना मनोरथ सफळ थवानी साथें आ ज्ञानवृद्धिरूप सर्वोत्तम कार्य पूर्ण थवाथी म्हारा मनने हुं म्होटो आनंद पमाडीश. अने बीजा पण एवा एवा उत्तम प्रकारना ग्रंथोने छापी प्रसिद्ध करवानें शक्तिमान थइश. वळी तेवा ग्रंथो म्हारे हाथें लखाइने छपायाथी म्हारामां प्रमादनी न्यूनता थवानी साथें ते सर्वग्रंथो म्हारा वांचवामां पण सारीरीतें आवशे तेथी ते ग्रंथोना विषयोनुं क्वचित् जाणपणुं पण म्हारा क्षयोपशमानु सारें मने थाशे इत्यादि अनेक वातो मने हर्ष ऊपजावनारी थाय छे.

यद्यपि म्हारी कबुलात मुजब म्होटा सुपररांयल कागळें आठसो सवाआठशो फरमां छापीने हजार पुस्तकपूर्ण करतां तेना पंदर हजार पुठां बंधावतां लगभग बावीश हजार रूपैयानी रकम काहाडवी पडे अने तेनी ऊपर वळी व्याज भाडा प्रमुख खरच थाय ते जुदा गणाय अने ग्राहकतो

आजदिवस सुधी लगनग सवाबशो पुस्तकोनां थयेलां हे. तेमनी पासेथी मात्र खरचना चतुर्थांश जेटलांज नाणां मह्वारा हाथमां आवी शकशे माटे ते विचारमां केटलोएक वखत व्यर्थ गमाववो पडे हे. तो पण मह्वोटा धना ढ्य साहेबोनो आशरो लेवाने ज्यां सुधी हुं तेमनी पासें गयो नथी त्यां सुधी मह्वारी धैर्यता मने ए कामथी पाछुं हटवा देती नथी.

वली बीजा पण संसारी जीवोनी पेठे मने पण शत्रु उत्पन्न थवाना तथा रोग शोक वियोग जरा मृत्यु आदिक अनेक विघ्नो प्राप्त थवानी हरहमेस चिंता रहेज हे परंतु ज्ञान अने ज्ञानीउनी कृपाथी ते सर्वविघ्नोनो ध्वंस थाशे.

आ पुस्तकमां श्रावकना बारेव्रतना अतिचारोनुं निरूपण करतां ग्रंथकर्त्तायें अन्यदर्शनीउने बोध पमाडवा माटे घणा स्थलें अनेक विषयोनां उदाहरणमां तेमना ग्रंथोना ठेकाणे ठेकाणे घणाएक श्लोको दाखल कीधा हे. तेमज मि थ्यात्वी लोकोनां होरी प्रमुख अनेक पर्वोथी उपजता दोष पण देखाड्या हे.

वली अतिचाररहित व्रत पालन करनारा एवा मह्वापुरुषो जे पूर्वें थइ गयेला हे तेमनी मह्वोटी मह्वोटी कथाउ विस्तार सहित आ ग्रंथमां प्रत्ये कव्रतनी उपर आवेली हे तथा प्रसंगे प्रसंगे न्हानी न्हानी कथाउ तो घ णीज आवेली हे ते सर्व कथाउ वांचनारा साहेबोने व्रत लेवानी तथा ली धेला व्रतने अतिचार रहित पालवानी पुष्टि करवानी साथे विचित्र प्रका रना नवनवा रसने उत्पन्न करनारी तथा पूर्वला जमानामां थइ गयेला रा जाउ अने व्यापारीउनी चालचलगत दर्शावनारी होवाथी अत्यंत आनंदनी साथे चमत्कार उपजावे एवी हे माटे साधुश्रावकादि चतुर्विध श्रीसंघने ए ग्रंथ वांचवाथी धर्मनी पुष्टि थवानी साथें बुद्धिनो विस्तार पण बहुज थशे.

वली बाल जीवोने अनेक बाबतोमां उपजती शंकाउनां समाधान पण आग मादि मह्वाशास्त्रोने अनुसारें करेलां होवाथी श्रावकना पडिक्कमणादिक षडाव श्यक रूप नित्यकर्त्तव्यनुं स्वरूप निःशंकितपणे यथार्थ समजवामां आवशे.

आ ग्रंथना बनावनार आचार्य श्रीरत्नशेखरसूरिनुं नाम तेमना गुर्वा दिकनी पट्टावली सुद्धा ग्रंथना अंतमां आप्युं हे अने ग्रंथने हापवा संबंधि नी केटलिएक हकीगत तथा ए ग्रंथ हापतां मह्वाराथी रहेली अशुद्धता प्रमुखनां दोषोनो मिच्छाडुक्कड इत्यादिक बाबतो आ ग्रंथनी समाप्तिना अंत मां लखी जणावी हे माटे आंही लखतो नथी किंबहु विलेखनेन.

श्री जैनकथारत्नकोष.

॥ अथ वंदितासूत्रना बालावबोधनी अनुक्रमणिका प्रारंभः ॥

॥ श्रीगौतमादि सद्गुरुभ्यो नमो नमः ॥

अथ

श्रीश्रावकस्य वंदित्तासूत्र अथवा प्रतिक्रमण सूत्र अपरनाम अर्थदीपिका
तदुपरि श्रीरत्नशेखर सूरिकृत टीकानो बालावबोध कथा
उ सहित प्रारंभ करियें बैयें.

तेमां

प्रथम टीका करनारना करेला मांगलिकनें अर्थें ब श्लोको लखे बे.

॥ श्लोक ॥

॥ जयति सततोदयश्रीः, श्रीवीरजिनेश्वरोऽभिनवभानुः ॥ कुवलयबोधं विदधति, गवां विलासा विभोर्यस्य ॥१॥ श्रुतजलजलधीन् बहुविध, लब्धीन् प्रणिदध्महे गणधरेंद्रान् ॥ श्रुतदेवतां च विश्रुत, गुणैर्गरिष्ठान्निजगुरूंश्च ॥ २ ॥ श्रीसोमसुंदरगुरु, प्रवराः प्रथितास्तथा गणप्रभवः ॥ प्रतिगौतमतः संप्रति, जयंति निःप्रतिममहिमभृतः ॥ ३ ॥ तेषां विनेयवृषभाः भाग्यभुवो भुवनसुंदराचार्याः ॥ व्याख्यानदीपिकाद्यैर्ग्रंथैर्ये निजयशोऽग्रंथन् ॥ ४ ॥ तेषामेषोऽतिषदं, तिमः किमप्यादधाति सुखबोधां ॥ वृत्तिं स्वपरहितार्थं, गृहिप्रतिक्रमणसूत्रस्य ॥ ५ ॥ विधिग्रंथकृतामहमि, ह्यन्मंदोपि नोपहास्यः स्यां ॥ खद्योतोपि द्युतिम, त्पंक्तौ प्रविशन्निवार्यः किं ॥ ६ ॥ भावार्थः—निरंतर बे उदयनी शोभा जेनी, नवीन सूर्यसमान एवाश्रीवीरभगवान् जय पामे बे. कारण के समर्थ एवा जे भगवान् तेनी वाणीना विलासोजे बे, ते पृथ्वीतलगतलोकोने बोध करे बे. अर्थात् आ जे प्रसिद्ध सूर्य बे, ते मात्र कमलनेज पोताना किरणोथी विकसित करे बे, ने वीरभगवान् तो आखी पृथ्वीना वलयने बोध एटले विकसित करे बे ॥१॥ वली श्रुतरूपजलना समुद्र तथा अनेक बे लब्धियो जेने एवा गणधरेंद्रो तथा उत्तमगुणोयें करी मोहोटी एवी श्रुतदेवता, तथा अमारा गुरु तेने हुं हृदयमां धारण करुं बुं अर्थात् तेमनुं ध्यानकरुं बुं ॥२॥ विख्यात तथा गणना स्वामी, हालना समयमां गौतमगणधरसमान, अत्यंतमहिमाने धारण करनारा श्रेष्ठ एवा जे श्रीसोमसुंदर गु

रु, ते उत्कृष्ट जयने पामे ठे ॥ ३ ॥ तेमना जे शिष्यो तेने विषे श्रेष्ठ अने नाष्यनी नूमिरूप, अने व्याख्यान दीपिका वगेरे ग्रंथोना रचवाथकी जे पोताना यशने गुंथता हवा, एवा नुवनसुंदराचार्य वगेरे जे पांच शिष्यो ते जय पामो ॥४॥ तेउना ठेल्ला शिष्य प्रानाविक श्रीरत्नशेखर सुशिष्य थया, तेमणें, सुखें करी बोध थाय, तेवी गृहस्थना प्रतिक्रमणसूत्रनी वृत्ति, पोताना तथा पारका हितने माटे करी ठे ॥ ५ ॥ हवे पोताना माननो त्याग करतो उतो कवि कहे ठे. प्रतिक्रमणसूत्र वृत्तिना करनारनी पंक्तिने इडतो मंदमति एवो जे हुं ठुं,तो पण हुं हसवा लायक न थाउं,एवी इडा राखुं ठुं. कारण के सूर्यनी किरणनी पंक्तिमां प्रवेश करतो एवो पतंगीयो,शुं आपणे निवारण करवा लायक ठे? ना नथीज ॥ ६ ॥

हवे इहां साधु तो सदा सर्वदा सामायिकवंत ठेज अने श्रावकें पण सामायिक उच्चरीने पठी पडिक्कमणुं करवुं, ए उत्सर्ग मार्ग ठे. हवे सामायिकना करनार श्रावकें अवश्यपणे साक्षात् गुरुने अनावें स्थापनाचार्यनी स्थापना करीने सर्व क्रिया करवी. जेमाटें सिद्धांतमां सकलधर्मनी क्रियानुष्ठाननुं जे करवुं, ते स्थापनाचार्यनी साक्षीयेंज करवुं. स्थापना चार्य विना जेटलुं क्रियानुष्ठान करीयें तेनुं कांइ फल न थाय. जेमाटें शून्य क्रियानुं फल पण शून्य थाय. श्रीजिननद्रगणि क्षमाश्रमणजीयें श्रीविशेषावश्यकमांहे कह्युं ठे जे ॥ यतः ॥ गुरुविरहम्मि अ ठवणा, गुरुवएसोवदंसणडं च ॥ जिणविरहम्मि अ जिणबिं, ब सेवणामंतणं सहलं ॥ १ ॥ रन्नो व पुरिसस्सवि, जह सेवामंतदेवयाएव ॥ तह चेव पुरिस्सवि, गुरुणो सेवा विणयहेऊ ॥ २ ॥ अर्थः—गुरुने विरहें स्थापनाचार्य स्थापवा. तेने साक्षात् गुरुनी परें गुरुनी सरखा गुरु दर्शन, प्रायः जाणवा. जेम जिनेश्वर श्रीतीर्थंकर नगवानने अनावें जिनना बिंबनी सेवा थाय ठे, नक्ति थाय ठे, स्तुति थाय ठे, तेम जाणवुं ॥ १ ॥ तथा जेवारें रन्नो एटले राजा वेगलो होय तेवारें सर्व अधिकार मंतदेवया एटले मंत्रीनो होय राजाने तुल्य प्रधान कहेवाय तेम गुरुने अनावें पण स्थापनाचार्यनो विनयादिक सर्व गुरुनी पेठें करवो. गुरुनी सेवा ते विनयनी हेतु ठे ॥ २ ॥

हवे साधुने सामायिकना प्रस्तावने विषे नंते एवो जे शब्द तेनी व्याख्यामां नाष्यकार कहे ठे के गुरुने विरहें स्थापनाचार्य स्थापवा.इत्यादिक

सर्व साधु आश्रयीने कह्युं छे,परंतु श्रावक आश्रयी कह्युं नथी माटें शुं श्रा वकने स्थापनाचार्यनी स्थापना स्थापवी ते युक्त नथी ? तथा शिष्य गुरु ने पूछे छे, हे स्वामी ! तेवारें श्रावक सामायिकदंमक उच्चार करतो थको 'जंते' एवो शब्द कहे किंवा न कहे ? जो श्रावक पण 'जंते' एवो शब्द कहे तो साक्षात् साधुनी परेंज गुरुने अजावें श्रावकने पण स्थापनाचार्य नी स्थापना करवी जोइयें, अने जो स्थापनाचार्यनी स्थापना न करे, तो सामायिकनो उच्चार करवो,आदेश मागवो, इत्यादिक सर्व क्रियानी निःफलतानो प्रसंग थाय. तथा वली 'जंते' एवो शब्द न कहेवो ए पक्ष तो श्रीवीतराग तीर्थंकर " करेमि सामाइयं सावज्जं जोगं पच्चरकामि " एवो पाठ कहे परंतु जंते एवो पाठ न कहे,कारण के जगवान् तो ते पोतेंज छे.

क्यांहिक जेम स्थापनाचार्यना अक्षर, साधु आश्रयीने जे सूत्रने विषे कह्या छे, तेम श्रावकआश्रयीने पण एमज अक्षर जाणवा. जेम श्रीआव श्यकनिर्युक्तिमां कृतिकर्म वांदणानो आपनारो साधु होय एम वांदणा प्र मुख देवां, देवराववां, ए सर्व साधु उद्देशीने कह्युं छे. ते रीतें श्रावक पण करे. बीजा पण सर्वत्र स्थानकें सिद्धांतनेविषे जे धर्मक्रिया अनुष्ठानादिक साधु उद्देशीने कह्यां छे,तेनी पेरें यथायोग्यपणे श्रावकने पण सर्व धर्म क रणी जाणवी. पण श्रावक आश्रयीने क्यांहि सूत्रने विषे जूदा अक्षर देखा ता नथी. तेम गुरुनी स्थापना पण एमज साधुनीपरें श्रावकें अंगीकार करवी.

हवे ए स्थापना आगमने विषे अक्षादिकज उचित. कह्या छे परंतु नि कटवर्त्ती वस्त्रादिक काष्ठ, तृण, कूटीर, प्रमुख स्थापनापणे स्थापवां न घ टे,जिहां जे कांहि वस्तु मले, तिहां ते वस्तुनी स्थापना करवी उचित नथी.

पूर्वाचार्यें कह्युं छे जे गुरुना समस्त छत्रीश छत्रीशी गुण तेणें करी युक्त एवा गुरु साक्षात्पणें स्थापवा. अथवा साक्षात् गुरुने अजावें अक्षादिकनी स्थापना स्थापवी. ए परंपरा छे अथवा ज्ञान, दर्शन अने चारित्र ए त्रण अथवा तेना उपकरण स्थापवां ॥ उक्तंच ॥ गुरुगुण जुत्तं तु गुरु, ठा विज्ञा अहव तब अरकाई ॥ अहवा नाणाइतियं, ठविज्ञसंरकं गुरु अजावे ॥ १ ॥ अरके वराड एवा, कठे पुछे य चित्तकम्मेवा ॥ सप्नावमसप्नावं, गुरुठवणा इतराव कहा ॥ २ ॥

इहां अक्ष स्थापवा ते लोक प्रसिद्ध छे, तथा वराटक ते कोडा प्रमुख

स्थापवा तथा काष्ठ ते मांमी पाटली प्रमुख स्थापवी, तथा पुस्तक स्था पवां अथवा लेपमय गुरुमूर्त्ति स्थापवी. अथवा गुरुमूर्त्तिना चित्रामणरू प स्थापवां. ए रीतनी स्थापना स्थापवी अने गुरुने योगें तो गुरुनीज स्था पना करवी. परंतु गुरुने अन्नावें इत्वर एटले कियत्काल पर्यंत काष्ठादिक नी स्थापना करवी. यावत्कथिक ते जिहां सुधी ते द्रव्य होय तिहां सुधी गुरुने अन्नावें द्रव्यन्नावनी स्थापना आचार्यादिकनी स्थापवी. ते मा टे गुरुने अन्नावें सामायिकना करनारा जे श्रावक, तेमणें जे प्रमाणें शा स्रोमां विधि कह्यो ठे,ते विधियें करीने स्थापना अवश्य करवी. इति सिद्धम्.

हवे सामायिकना करनारा श्रावकें चरवलो मुहपत्ति प्रमुख धर्मोपकर ण ग्रहण करवां, तेमज श्रीअनुयोगद्वार सूत्रने विषे कह्युं ठे. जे लोकोत्तर न्नाव आवश्यकने करता एवा जे साधु, साध्वी, श्रावक अने श्राविका ते एक आवश्यकमांज चित्त, तेमांज मन, तेमांज लेश्या, तेमांज अध्यवसा य, तेनाज अर्थनो उपयोग, तेनाज साधन राखतो, बीजा कोइ स्थानकें मनने न राखतो, एवो थको उन्नयकाल पडिक्कमणुं करे, तिहां 'तदप्पिय करणे' ए पदनो अर्थ चूर्णिकार आ रीतें कहे ठे. के ते आवश्यकना साध न जे शरीर, चरवलो, मुहपत्ति प्रमुख मुखकोशादि द्रव्य ते सर्व क्रिया क रवाना साधनने तदप्पियकरण कहीयें. वली तेज पदनी व्याख्या श्रीहरि न्नद्रसूरिनी तथा हेमाचार्यनी करेली टीकामां कह्युं ठे के तदर्प्पितकरण ते धर्मना सघला साधन जेवां के रजोहरण, चरवलो, मुहपत्ति प्रमुख आव श्यकने विषे जे उचितव्यापारने कारणें स्थाप्यां ठे, ते सघलां धर्मनां कार णरूप जाणवां. ए सर्व तदप्पिय करणनो अर्थ जाणवो. रूडी रीतें जे जे ठेकाणें जे जे उपकरण जोइयें, ते ते तिहां स्थापवां अथवा राखवां.

तथा आवश्यकचूर्णीने विषे सामायिक अधिकार मांहे कह्युं ठे, के जे श्रावक होय ते साधुनी पासेंथी चरवलो कांबली मागी ले,अथवा घरथकी लावेलो संथारिउं चरवलो होय ते ले. तेमाटें श्रावकने कांबली मुहपत्ति अने चरवलो लेवां घटमान ठे. एनो विशेषयुक्तिनो विस्तार पूज्य श्रीकुल मंमन सूरिप्रणित सिद्धांतना आलावानो विचारसंग्रह ग्रंथ ठे, तेथी जाणवो. तेमज बीजा पण अनेक ग्रंथनी साख ठे, ते माटे श्रावकें सा मायिक करवाने अर्थे चरवलो, मुहपत्ति, संथारीउं. ए सर्व ग्रहण करवां.

हवे इरियावहिया पडिक्कम्या विना वांदणां देवां, सञ्चाय करवी, इत्या दिक कोइ पण क्रिया करवी घटे नहीं जेमाटे श्रीमहानिशीथ सूत्रमां कह्युं छे, के गोयमा अपडिक्कंताए इरियावहियाए णो कप्पइ चेव किंचि चेइय वंदण सज्झाइझाणाइयं काउमित्यादि तथा श्रीहरिजद्रसूरिकृत दशवैकालि कनी टीकामां कह्युं छे. के इरियावहि पडिक्कमीने रूडा विधियें करी गुर्वादि कनी साखें सामायिक करी; माया रहितपणें षड्विध आवश्यकरूप पडि क्कमणाने करतां ए रीतें करे.

पछी वंदित्तु सूत्र कहे, तिहां माबो ढींचण हेठो राखे, अने जमणो ढींचण उंचो राखे, ए रीतें बेसीने वंदित्तासूत्र स्पष्टपणे कहे. अने साधुनी दिनचर्याने विषे साधु बेठा थकां वंदित्तु कहे, ते पण माबो ढींचण हेठो राखे अने जमणो ढीचण उंचो राखे. पछी पडिक्कमणसूत्र कहे. श्रीआचा रांगसूत्रना पांचमा अध्ययनना चोथा उद्देशानी टीकाने विषे कह्युं छे, ते रीतें विधिपूर्वक बेसीने प्रथम मांगलिकने अर्थें नवकारमंत्र प्रगट पणे क हे, तेवार पछी समताजावें रहीने प्रतिक्रमण सूत्र श्रावक कहे. इहां ते श्रावक सामायिकमां रह्यो छे समतामां परिणम्यो छे. माटे ते जणाववा ने अर्थें "करेमि जंते सामाइयं" इत्यादिक पाठ मुखथी कहे.

तेवार पछी प्रथम सामान्य प्रकारें अतिचार आलोववा छे, तेमाटे "इछामि पडिक्कमिउं जो मे देवसिउ अइयारो कउ" इत्यादिक कहे, तेवार पछी वली विशेष प्रकारें अतिचार आलोववा छे, माटे पडिक्कमणासूत्र नो अस्खलित पाठ ह्रस्व, दीर्घादिक गुण सहित पणे कहे, ए सर्व अ तिचारनो शोधक छे अने कल्याणजूत छे माटें विघ्न रहित पणे ग्रंथ सं पूर्ण थवा निमित्तें पोंताना इष्ट एवो जे पंचपरमेष्ठी रूप मंगल अने अनि धेयने सूत्रकार प्रथम गाथायें करी कहे छेः—

॥ वंदित्तु सव्वसिद्धे, धम्मायरिए य सव्वसाहू अ ॥
इछामि पडिक्कमिउं, सावगधम्माइयारस्स ॥ १ ॥

अर्थः—(वंदित्तु के०) वांदीने नमस्कारकरीने सर्व प्राणीने हितना करनार एवा श्रीऋषजादिक सर्वे तीर्थंकर तथा जे ज्ञानावरणादिक स र्वे कर्म क्षय थयाथकी कृतकृत्य थया एवा (सव्वसिद्धे के०) सर्वेसिद्ध

जेहने कोइ कार्य करवुं नथी एवा तीर्थंकरादिक पन्नर भेदें सिद्ध थया, ते प्रत्यें मन, वचन अनें कायायें करी (वंदित्तु के०) वांदीने तेमां कायायें करी नमवुं, वचने करी स्तुति करवी तथा कायायें करी अने वचने करी स्तवना करवी पण ए सर्व मन सहित होय तो लेखामां गणाय एम नमस्कार त्रण भेदें जाणवो. हवे ते पन्नरभेदनां नाम कहेछेः—

१ तीर्थंकर सिद्ध ते श्रीऋषभादिक तीर्थंकरो सिद्ध थया, ते जाणवा.

२ अतीर्थंकर सिद्ध ते पुंमरिक अने श्रीगौतमादिक जाणवा.

३ तीर्थ जे श्रीजिनप्रवचन तेनो धरनार चतुर्विध श्रीसंघ छे. ते चतुर्विध संघनी स्थापना थया पछी जे सिद्ध थया ते तीर्थ सिद्ध जाणवा.

४ तीर्थंकरनुं तीर्थ प्रवर्त्युं न होय, चतुर्विधसंघरूप तीर्थनी स्थापना थइ न होय, ते विना मेरुदेव्यादिकनी पेठें जे सिद्ध थया ते अथवा सुविधिनाथ तीर्थंकर आदे देइ सात तीर्थंकरना सात आंतराने विचालें धर्मविछेद थयो, तेमां केटला एक जीव जातिस्मरणादिकें कर्मक्षय करी सिद्ध थया, ते सर्व अतीर्थ सिद्ध जाणवा.

५ कोइ तथाविध बाह्य वैराग्यना निमित्तविना पण जातिस्मरणादिकें पोताना आत्माथकी वीर्योल्लासें धर्मनी सामग्री पामी पोतानी मेलें प्रतिबोध पामी जे सिद्ध थया ते स्वयंबुद्ध सिद्ध जाणवा.

६ वृषभ तथा कांकण अने आम्रादिक बाह्यनिमित्त देखी प्रतिबोध पामीने जे सिद्ध थया ते करकंडुआदिक प्रत्येकबुद्ध सिद्ध जाणवा.

७ बुद्ध जे आचार्यादिक महत्पुरुषो तेनाथी प्रतिबोध पामीने जे सिद्ध थया ते बुद्धबोधितसिद्ध जाणवा.

८ जे पुरुषलिंगें सिद्ध थया, ते पुरुषलिंग सिद्ध जाणवा. ए पुरुषवेदें प्रत्येकबुद्ध पण होय परंतु ते एमां न लेवा.

९ जे स्त्रीलिंगें सिद्ध थया, ते चंदनबाला प्रमुख स्त्रीलिंग सिद्ध जाणवा.

१० जे तीर्थंकर, अने प्रत्येकबुद्धे रहित एवा केटला एक नपुंसकलिंगें सिद्ध थया, ते नपुंसकलिंग सिद्ध जाणवा.

११ जे जैनसंबंधि उघो मुहपत्ति प्रमुख साधुनो वेष धारण करी सिद्ध थया ते स्वलिंग सिद्ध जाणवा.

१२ जे वल्कल चीरिय प्रमुख चरक पारिव्राजकादिक अन्यदर्शनीयोना लिंगें सिद्ध थया, ते अन्यलिंग सिद्ध जाणवा.

१३ जे मरुदेव्या माता अने पुण्याढय राजा आदिक गृहस्थलिंगें सिद्ध थया ते गृहस्थलिंग सिद्ध जाणवा. एने द्रव्यथकी अन्यलिंग होय पण नावथकी क्षायिक सम्यक्त्व अने यथाख्यात चारित्रना परिणामें केवलज्ञान पामी अंतगड केवली थइ मोक्ष पामे. कदापि आयु विशेष होय तो साधुलिंग पडिवज्जे.

१४ जे एक समयमां एकज जीव सिद्धि पामे तेने एकसिद्ध कहीयें.

१५ जे एक समयमां बे आदें देइने यावत् १०८ पर्यंत सिद्ध थया ते अनेक सिद्ध जाणवा. ए पन्नरजेदें सिद्ध थया ते प्रत्यें वांदीने.

तथा (धम्मायरिए के०) धर्माचार्य एटले जे श्रुतधर्म अने चारित्रधर्मना आचार आचरवाने प्रवीण निपुण सम्यग्धर्मना दातार केशी गणधरनी पेरें, नास्तिकमतना धारक पुरुषोने पण रंजन करी धर्म पमाडनारा एवा धर्माचार्य ॥ यडुक्तं ॥ जो जेण सुद्धधम्मंमि, ठाविउ संजएण गिहिणा वा ॥ सो चेव तस्स जायइ, धम्मगुरु धम्मदाणाउ ॥ १ ॥ अर्थः–(संजएण के०) संयती एटले साधु (गिहिणावा के०) अथवा गृहस्थ एटले श्रावक (जो के०) जेने (जेण के०) जेणे (सुद्धधम्मंमिठाविउ के०) शुद्धधर्मने विषे स्थाप्यो होय जोड्यो होय (सोचेव के०) ते निश्चयें (तस्स के०) तेनो धर्मगुरु धर्मनो दातार (जायइ के०) होय ॥ १ ॥. तथा सूत्र अर्थना जाण समस्त लक्षणें लक्षित, गछना मेढीनूत, थंजरूप, गछनी सार संजालना करनार, अर्थना उपदेशक एवा आचार्य जाणवा.

तथा च शब्दथकी सम्यग्ज्ञान संयमादिकें युक्त,आचार्यपदना स्थानकने योग्य श्रुतना नणनार नणावनार एवा श्री उपाध्यायजी लेवा.

तथा (सवसाहु के०) सर्वसाधु ते आचार्य,उपाध्याय प्रवर्त्तक,स्थविर,गणावछेदकादिक अनेक नेदें करीने जूदा जूदा मुनिराज मोक्षना साधकजाणवा.

तिहां नविष्यकालने विषे आचार्यपदनो अप्रतिबंधक वांछा रहित छे,सूत्रनुं नणवुं गणवुं नणाववुं करे, प्रतीछक एटले इछक छे,सूत्रवाचना दाने करी अनुग्रहवंत छे, पोतें तपने विषे संयम योग्यने विषे योग्य छे, बीजाने पणतेमां प्रवर्त्तावे छे, अशुजथी टल्या छे, गछनी चिंतक छे, मार्गना र्त्तक छे, तेने प्रवर्त्तक कहियें.

जे संयमने विषे स्थिर करे, ते थिविर कहीयें, संयमव्यापाररूप अर्थने विषे प्रवृत्ति करे, जे साधु संयमने विषे सीदातो होय, तेने पोतानी शक्तियें करीने स्थिर करे, दृढ करे, ते थिविर कहियें.

अति उतावलो दोडे, सामान्यपणे धाय क्षेत्र तथा उपधि प्रमुखनुं आ पवुं तेने विषे विषाद न करे, धैर्य राखे, सूत्रार्थनो जाण होय तेने गणाव छेदक कहीयें. विशषार्थ एछे जे गछनुं विशेष कार्य पडे थके अत्यंत दोडीने जाय, आत्माने अनुग्रह बुद्धियें ते कार्यनी प्रवृत्ति करी उतावळुं ते कार्यनुं जे करवुं ते प्रधावन कहीयें. तथा जे मोक्ष मार्गना साधनार छे, ते सर्व साधु लेवा. ए सिद्ध, आचार्य, उपाध्याय अने साधु एने वांदीने ए रीतें गाथाना पूर्वार्द्ध करी विघ्नोपशांतिने अर्थे पंच परमेष्ठीने नमस्काररूप मंगल कह्युं.

हवे गाथाना उत्तरार्द्ध करी अभिधेय एटले आ ग्रंथमां जे वात कहेवानी छे ते कहे छे.

(सावग्गधम्माइयारस्स के०) श्रावकधर्मना अतिचारथकी (पडिक्कमिउं के०) प्रतिक्रमितुं एटले निवर्त्तवाने (इछामि के०) अभिलाषामि एटले हुं अभिलाष करुं छुं इछुं छुं.

इहां श्रावकशब्दनो अर्थ करे छे, जे श्रीवीतरागनी वाणी सांभळे तेने श्रावक कहीयें ॥ यदुक्तं ॥ सम्मत्त दंसणाइ, पइदीयं जइ जणो सुणेइय ॥ सामायारी परमं, जो खलु तं सावगं बिंति ॥१॥ श्रद्धालुतां यः श्रीजिनेंद्रशासने, धनानिपात्रेषुवपंत्यनारतं ॥ करोति पुण्यानि सुसाधुसेवने, प्रीतिर्हि तं श्रावकमाहुरुत्तमं ॥ २ ॥ अर्थः—जे समकेत गुणने पाम्यो छे, प्रतिदिन साधुनी पासेंथी धर्म सांभले छे, साधु अने श्रावकनी सामाचारीनो परम जाण छे ते निश्चें उत्तम श्रावक जाणवो एम ज्ञानी कहे छे. श्रीवीतरागना शासनने विषे पूर्ण श्रद्धा राखे, सुपात्रने विषे धन वापरे, पापने खेरवी नाखे, शुद्ध सुसाधुनी निर्ग्रंथीनी सेवा करे, तेने उत्तम श्रावक कहीयें ॥२॥ एवाश्रावक जाणवा तेनो धर्म जे ज्ञान, दर्शनादिरूप तेने विषे जे मलिनतारूप अतिचार ते बारव्रत तथा ज्ञानाचार, दर्शनाचार, चारित्राचार, तपाचार अने वीर्याचार ए सर्वना मली १२४ अतिचार छे, तद्रूप पापथकी निवर्त्तवाने एटले पाप टालवाने इछुं छुं ॥ यदुक्तं ॥ स्वस्थानात्तु परस्थानं, प्रमादस्य वशं गतः ॥ तत्रैव क्रमणं भूयः, प्रतिक्रमणमुच्यते ॥ १ ॥

नावार्थः—जीवनुं स्वस्थान ते स्वधर्म अने परस्थान ते अतिचार जाणवो ते प्रमादना वशथकी आत्मा स्वधर्मथी चूकी परधर्म जे अतिचार तेने विषे आव्यो जे जीव तेने तेथकी क्रमण एटले पाछुं फरवुं जेमाटें "अइयारा जाणयव्वा न समायरियव्वा" एटले ए अतिचार जाणवारूप छे पण आच रवारूप नथी. इति उपासकसूत्रवचनात् तथा पडिक्कमणं मिथ्याडुःकृतं निंदादयश्च कार्याः तथा "पडिक्कमणं परियरणा,परिहरणा वारणा नियत्तीय ॥ निंदा गरहा सोही, पडिक्कमणं अठ्ठहा होइ ॥ १ ॥

तिहां १ प्रतिचरणा ते ज्ञानादिकना आसेवने प्रतिक्रमणमां इरियाव हि पडिक्कमतां अइमंतकुमारादिकने केवलज्ञान उपन्युं अने मिथ्याडुःकृत देतां आत्म निंदादिक करतां मृगावती चंदनबालादिकने केवलज्ञान उपनुं ए दृष्टांत जाणवां. एवी रीतें हुं पण श्रावकधर्मना अतिचार पडिक्कमवा मिथ्याडुःकृत देवा आत्मनिंदा करवे करी विशुद्धि करवा वांछुं छुं. इति नावः ॥

इहां इच्छामि शब्द जे छे ते नावनी प्रबलताने सूचवे छे, जेमाटे नाव विना जे क्रिया करे, ते निःफल होय तेनुं फल न होय ॥ उक्तंच ॥ यस्मा क्रियाः प्रतिफलंति न नावशून्याः इति वचनात् ॥

तथा क्रियायें करी शून्य एवो जे नाव अने नावें करीने शून्य एवी जे क्रिया,ए बेनी वच्चमां सूर्य अने खद्योत जेटलो आंतरो. जाणवो. नाव ते सूर्य उद्योतरूप छे अने क्रिया ते खजवाना तेजरूप छे. इति प्रथमगाथार्थः ॥

हवे सर्व व्रतना अतिचार पडिक्कमवा छे, तेमां प्रथम सामान्य प्रकारें ज्ञानादिकना अतिचार पडिक्कमवाने अर्थें गाथा कहे छेः—

॥ जो मे वयाइयारो, नाणे तह दंसणे चरित्ते य ॥
सुहमो वा बायरो वा, तं निंदे तं च गरिहामि ॥२॥

अर्थः—(जोमेंवयाइयारो के०) जे महारा अणुव्रतादिक बार व्रत तेना मलीनतारूप अतिचार छे, तिहां प्रथम (नाणे के०) ज्ञानना अतिचार इहां अतिक्रम अने व्यतिक्रम ए बेहु जे छे, ते अतिचारमांहेज अंतर्भूत थाय छे, केम के व्रत नंगाववाने अर्थें कोइयें निमंत्रणा करे छते तेने नाकारो करे नहीं. ते अतिक्रम कहीयें,अने निषेध करेली वस्तु लेवाने अर्थें जाय एटले सेव्युं नथी अने ते कार्य करवाने चाल्यो' ते व्यतिक्रम कहीयें, तथा

जेवारें निषेध करेली वस्तु लीये, तेवारें ते अतिचार कहेवाय तेमज ते नि षेध करेली वस्तु वापरे, ते अनाचार जाणवो.

इहां प्रथम व्रतने विषे क्रोधादिकें करीने परवश थयो थको वधबंधादि क करे, तो अतिचार लागे अने जेवारें जीवहिंसा करे तेवारें अनाचार क हेवाय ॥ यडुक्तं ॥ आहाकम्मा मंतण, पडिसुणमाणे अइक्कमो होइ ॥ पय भेयाइ वइक्कम, गइए तईअइरो गलिए ॥ १ ॥ इति ॥

हवे ज्ञानाचारें काल, विनय, बहुमान, उपधान, अनिन्हव, व्यंजन, अ र्थ, तडुनय, ए आठ आचार ज्ञानना छे, तेने विषे वितछ आचरणे आठ अति चार थाय तथा मतिज्ञानादिक पांच भेदें अश्रद्धादिकें करीने अतिचार लागे.

(तह के०) तथा दर्शनाचारें निःशंकित, निःकांक्षित, अजुगुप्सा, अ मूढदृष्टि, उपबृंहणा, स्थिरीकरण, वात्सल्य अने प्रभावना, ए आठ आचा र छे, तेने विषे वितछ आसेवनारूप आठ अतिचार लागे.

अथवा ज्ञान दर्शने देवगुर्वादिकनी आशातना तथा ज्ञानद्रव्य, देवद्रव्य, गुरुद्रव्य अने साधारणद्रव्यने विनाशे, उपेक्षादि करवे करी आशातनारूप अतिचार लागे. सातमांव्रतना वीश अने अगीआरव्रतना पचावन्न.

चारित्राचारने विषे पांच समिति अने त्रण गुप्ति मली आठ प्रकारना आचार छे, तेने विषे अन्य उपयोगरूप आठ अतिचार जाणवा.

च शब्द थकी संलेषणा पांच प्रकारनी तेना पांच अतिचार आगल कहेशे, तेमज छ प्रकारनो बाह्य अने छ प्रकारनो अभ्यंतर मली बार प्रका रें तपाचार छे, तेने यथाशक्तियें न आराध्यो थको बार अतिचार थाय, तथा वीर्याचारने विषे मन, वचन अने कायायें करी यथाशक्तें शक्ति गो पनरूप त्रण अतिचार लागे अने सम्यक्त्वव्रतना पांच अतिचार सर्व म ली १२४ अतिचार थाय, तेमां (सुहुमंवा बायरंवा के०) जे अनुपयोगें उलखवामां न आवे, एवा अतिचार लागे.ते सूक्ष्म अतिचार जाणवा अ ने जे प्रगटपणे उलखाणमां आवे ते बादर अतिचार जाणवा.

ए सूक्ष्म अथवा बादर अतिचार ते च शब्दथकी जाणते अजाणते जे अतिचार लाग्यो होय (तं के०) ते प्रत्यें हुं (निंदे के०) निंडु छुं. एटले हा ! में महोटुं अकार्य कर्युं ! इत्यादिक पश्चात्ताप आत्मानी साखें करीने, अपरं (तंचगिरिहामि के०) तेने गुरुनी साखें गर्हुं छुं. एम ज्ञाना

दिकना आचारमां लागेला अतिचारोने निवारवा. एनो विशेष नावार्थ कवि कहे ले के महारा करेला श्राद्धविधि ग्रंथथकी जाणजो ॥ २ ॥

॥ हवे ए सर्वे अतिचार प्रायें परिग्रह अने आरंनथकी उपजे ले, तेमाटे सामान्यथी परिग्रह आरंन पडिक्कमवाने अर्थें त्रीजी गाथा कहे ले:–

॥ डुविहे परिग्गहम्मि, सावज्जे बहुविहे य आरंने
॥ कारावणे य करणे, पडिक्कमे देसियं सव्वं ॥ ३ ॥

अर्थः– सचित्त अचित्तरूप अथवा बाह्य अने अन्यंतररूप (डुविहे के०) बे प्रकारनो (परिग्गहंमि के०) परिग्रह ले, तिहां बाह्य परिग्रह ते धन धान्यादिरूप जाणवो अने अन्यंतर परिग्रह ते मिथ्यात्व अविरति आदिक जाणवो. तथा (बहुविहे के०) घणा प्रकारनो पापारंन ते खेती प्रमुख बाह्य व्यापार जाणवो परंतु जिनपूजा, प्रनावना, तीर्थयात्रा, रथ यात्रा, प्रासाद करावबां, संघ काढवा, साहामीवात्सल्य करवां, ते उद्देशें यद्य पि आरंन ले तो पण ते पडिक्कमवा आलोववा योग्य नथी केम के तेमां च डता परिणामधारानी वृद्धियें समकेतनी प्राप्ति थाय ले तेमाटे ते गुणकारी ले (सावज्जे के०) सावद्य ते पाप, ते जे पोताना कुटुंबादिकने अर्थें पाप पणुं सेवे ले,ए सावद्यपणुं ते केटलुं एक परिग्रहमां ले अने केटलुंएक आरं नमां ले. तेवा केटला एक सावद्य आरंन अने परिग्रह विना गृहस्थने पो ताना कुटुंबनो निर्वाह थाय नहीं. तेमाटे ते सावद्य (बहुविहेयआरंने के०) अनेक प्रकारनो आरंन निर्दय पणे निःशंक पणे घणा प्रकारनो सावद्य आ रंन ले, एक (कारावणे के०) बीजानी पासें आरंन करावबो बीजो (करणे के०) पोतें करवो तेणें करीने तथा च शब्दथकी आरंननी अनुमोदना करवे करीने आरंन थाय ते श्रावकें निश्चें मानप्रमाण करीनेज परिग्रह आरंनमां वर्त्तवुं,कारण के जो आरंनपरिग्रह घणो सेवे,तो लोनवशें व्याँकुलपणाथकी घणा जीवोनो वध,मृषानाषण,अदत्तादानादिक सर्वव्रतोना अतिचारोनो सं नव थाय तेथी सघला व्रतोने अतिचार लागे,तेमाटे बहुविध आरंन परिग्र ह करवो,करावबो, अनुमोदवो,तेने विषे जे महाराव्रतना अतिचार पूर्वेली गाथाने अनुवर्त्तने करीने सूक्ष्म अथवा बादरना नेदें (देसियं के०) दैवसिक संबंधि थयां इहां प्राकृतपणा थकी वकारनो लोप थयो ले इहां पडिक्कमणाने

अवसरें रात्रियें राइउ, पक्खीयें पक्खीउ, चउमासियें चउम्मासिउ, संवत्सरियें संवछरिउ इत्यादिकपाठ कहीने (पडिक्कमं के०) प्रतिक्रमामि एटले प्रतिक्रमुं बुं. शुनजावें करी फरी ते पापने अणकरवे करीने ते अतिचारथकी प्रतिकूलपणे पराङ्मुखपणे चालुं बुं. अतिचारथकी निवर्त्तुं बुं इत्यर्थः । ए परिग्रह अने आरंन जे बे, ते नरकादिक महाडुःखनो हेतु बे ॥ उक्तंच नगवत्यंगे ॥ कहसुं नंते जीवा नेरइअत्ताए कम्मंपगरंति गोयमा महारंनयाए महापरिग्गहाए कुणिमाहारेणं पंचिंदियवहेणमिति ॥ अर्थः—केम हे नगवन्! जीव जे बे, ते नरकनुं आयु बांधे? हे गौतम! महाआरंनें करीने महोटा परिग्रहने मेलववे करीने मद्यमांसादिकने आहारें करीने पंचेंद्रिय जीवोने वधें करीने नरकनुं आयु बांधे. वली अन्यदपि एटले बीजा ग्रंथोमां पण कह्युं बे. धणसंचउ अइविउलो, आरंनपरिग्गहो अविछिन्नो ॥ नेइ अवस्स मणुस्सं, नरयं च तरिक्क जोणिं वा ॥ १ ॥ यत्र दृष्टांतो यथा ॥ सुनोमब्रह्मदत्ताद्याः, सप्तमींपृथिवीं गताः ॥ महापरिग्रहारंनै, र्मम्मणाद्यास्तु डुःखिनः ॥ १ ॥ महापरिग्रहारंन, परित्यागेन निर्वृताः ॥ अष्टौ नरत सगर, शांतिकुंथ्वादिचक्रिणः ॥ २ ॥ अर्थः— घणो धननो संचय करे, अत्यंत आरंनपरिग्रहमां रहे, पण तेनो विछेद न करे, ते मनुष्य अवश्य नरकगति तिर्यंचनी गतिप्रत्यें जाय. ते उपर दृष्टांत कहे बे. सुनोमचक्रवर्त्ती, ब्रह्मदत्तचक्रवर्त्ती, सातमी नरकें गया ॥१॥ घणा परिग्रह अने आरंनें करी मुम्मणशेठादिक पण महाडुःखी थया. माटे जे घणो परिग्रह घणो आरंन तेने त्यागीने परिग्रहथी निवर्त्त्या एवा नरतना पाटवी आठ तथा सगर, शांति, कुंथु अने अरआदिक चक्रवर्त्ती ते सर्व देवगति सिद्धगति पाम्या. ए त्रीजी गाथानो अर्थ कह्यो ॥ ३ ॥

हवे विशेष पणें करीने समस्त बीजा पण अतिचारने प्रतिक्रमवा इछतो थको प्रथम ज्ञानना अतिचारने पडिक्कमे बे.

॥ जं बद्धमिंदिएहिं, चउक्कसाएहिं अप्पसबेहिं ॥
रागेण व दोसेंण व, तं निंदे तं च गरिहामि ॥ ४ ॥

अर्थः—आहिं ज्ञाननो प्रस्ताव बे, माटे ज्ञाननुं अतिचारनूत एवुं (जं बद्धं के०) जे अशुनकर्म, बांध्युं तथा कर्युं, ते शेणे करीने बांध्युं तथा कर्युं?

तो के (इंदिएहिं के०) कर्ण,चक्षु आदिक पांचे इंड्रियोयें करीने तथा (च उक्कसाएहिं के०) क्रोधादिक चार कषायें करीने उपलक्षणथी मन, वच न अने काया, ए त्रणे योगें करीने बांध्युं कह्युं, ते अशुभ कर्म जाणवुं.

हवे आहिं शिष्य आशंका करे छे, के इंड्रियादिकें करीने दर्शनादिकने अतिचार कर्म बंधाय, जेमाटें नवमा गुणठाणानी अवधिसुधी सर्वजीव समयें समयें सात अथवा आठ कर्मना बंधक छे, तथा भगवानना वच न छे जे " जीवे अडविह बंधएवा आउवज्जं सत्तविह बंधएवेति " ते मा टें शुं इहां ज्ञानने पण अतिचार रूप कर्मबंध कह्युं ?

हवे आचार्य एनो उत्तर कहे छे. इहां पडिक्कमणने विषे सघला अ तिचारमां प्रथम ज्ञानना अतिचारनो प्रस्ताव छे. तेमाटें ज्ञानने अतिचा रपणुं कह्युं, परंपरायें बीजां पण कर्म बांधे, सम्यग्ज्ञानने अभावें भेद ज्ञानविना जीव कर्मने बांधे छे, तेमां मुख्यता ज्ञाननी छे. माटें प्रथम ज्ञा नने अतिचार लागे. परंपरायें दर्शनने लागे, जेवारें भेदज्ञान होय, तेवा रें अशुभकर्मनुं करवापणुं न थाय. अनें जे ज्ञान छतां पण रागद्वेषनो जोरो वधे, दीपे, तेने ज्ञानपणुं न कहीयें. जेम सूर्यनां किरण उदय पा मे थके अंधकारनी शक्ति न रहे, तेम भेदज्ञानने उदयें रागद्वेष केम र हे ? माटे जेने पांच इंड्रियो अने कषायना वर्ग, ए सर्व वश न होय, ते निश्चें अज्ञानी जाणवो. जो पण नव नवां शास्त्र सांभळे छे, तो पण ज्ञा ननुं अतिचारपणुं लागे, ते ज्ञान शा कामनुं ? जे ज्ञान छतें तेने पांचेंड्रि योयें जीत्यो, कषायें जीत्यो, तो तेने ते कहेवा मात्रज ज्ञान जाणवुं. निश्चें श्रीवीत रागनो धर्म शुद्धगुरु अने शुद्धधर्म रूप छे, ते शुद्धधर्मथी एम केम होय ? शालनुं बीज वाव्युं थकुं ज्वार केम नीपजे ? तेम साचा ज्ञानथीज इंड्रियोनुं बल घटे, इत्यादिक लोकमार्गानुसारें ज्ञान आशातनाकारी छे.

हवे ते इंड्रिय तथा कषाय ए सर्व प्रशस्त अने अप्रशस्तना भेदें करी बे प्रकारें छे. तिहां प्रशस्त ते शुभ अध्यवसायरूप जाणवा अने अप्रशस्त ते अशुभ अध्यवसायरूप जाणवा ते प्रत्येकें विवरीने कहे छे.

तिहां प्रथम श्रोत्रेंड्रियना बे प्रकार कहे छेः—देवगुरुना गुणनुं वर्णन अ ने धर्मदेशना प्रमुख कानें सांभलवां, ते शुभ अध्यवसायनो हेतु छे. एथी श्रोत्रेंड्रियने शुभपणे जोडी छे, माटे तेने प्रशस्त श्रोत्रेंड्रिय कहीयें. तथा जे

इष्ट अनिष्ट शब्द कानें सांजली रागद्वेष उपजे, ते रागद्वेषना वशथकी हीन अध्यवसायें प्रवर्त्ततो चेतन अशुभकर्म बांधे, तेने अप्रशस्त श्रोत्रेंद्रिय कहीयें.

हवे चक्षुरिंद्रियना बे प्रकार कहे छेः—देव, गुरु, संघ, शास्त्र, धर्म, तेना स्थानक जोवे करीने नेत्र पवित्र थाय, तेणें करी शुभ अध्यवसाय प्रवर्त्ते, तेथी शुभकर्मबंध थाय, तेने प्रशस्त चक्षुरिंद्रिय कहीयें तथा स्त्रीयादिकना अंगोपांग जोवाथी आत्माना परिणाम मलिन थाय, ते अप्रस्त चक्षुरिंद्रिय कहीयें.

हवे घ्राणेंद्रियना बे प्रकार कहे छेः—तिहां श्रीअरिहंतनी पूजाने निमित्तें फूल, केशर, चंदन, बरास, अगर, कस्तूरी, कर्पूर प्रमुख सौगंधिक वस्तुने इतर बीजी परीक्षा करीने लीये, अथवा गुर्वादिक ग्लानिने माटे पथ्य औषधादिक लेवां होय, तेनी परीक्षा करीने लीये, तथा साधुने सरस आहारादिक आपे, तेवारें शुभ अध्यवसाय प्रवर्त्ते. माटे तेने प्रशस्त घ्राणेंद्रिय कहीयें. अने सुगंधें अथवा दुर्गंधें करीने राग द्वेष उपजे, तेथी माठे अध्यवसायें प्रवर्त्ते, तेने अप्रशस्त घ्राणेंद्रिय कहीयें.

हवे रसेंद्रियना बे प्रकार कहे छेः—जे रसेंद्रियें करीने श्रीतीर्थंकर, सिद्ध, आचार्य, उपाध्याय, साधु, देशविरति, सम्यग्दृष्टि, इत्यादिक गुणीजनोना गुण बोले. पंचविध सझाय करे, गुर्वादिकनी भक्ति करे, परने धर्म पमाडवा माटे उपदेश आपे, पोतें शास्त्र भणे, बीजाने भणावे, वंचावे, शिखामण आपे, गुर्वादिकने आहार आपवा माटें भात पाणीने जिव्हायें आस्वादी परीक्षा करी आपे, अथवा प्रतिष्ठा महोत्सवें अष्टोत्तरी स्नात्र महोत्सवें गोल साकर मेवा प्रमुख लेवा पडे, तेने परीक्षाने अर्थे जिव्हायें आस्वादे, अथवा बाल, ग्लान, तपस्वी, थिविर इत्यादिकना औषधनी परीक्षा माटे जिव्हायें आस्वादे, जेथकी शुभपरिणाममें वर्त्ततो शुभाध्यवसायी थको रहे तेमांटे तेने प्रशस्तरसेंद्रिय कहीयें. तथा जे रसनायें करीने राजकथा, देशकथा, भक्तकथा, स्त्रीकथा करे अने पापशास्त्र पोतें भणे, बीजाने भणावे, पापोपदेश आपे, गुणीने निर्गुणी कहे, पंचपरमेष्ठीना तथा चतुर्विध श्रीसंघना अवर्णवाद बोले, पारकी निंदा करे, इष्ट अनिष्ट आहारादिक आस्वादतो इष्टनां वखाण करे अने अनिष्टनी निंदा गर्हा करे, एवा रागद्वेषपरिणामें वर्त्ततो अशुभ अध्यवसायने योगें अप्रशस्तरसेंद्रिय कहीयें.

हवे स्पर्शेंद्रियना बे नेद कहे छेः–जे परमेश्वर परमगुणी एवा श्रीवीत रागदेवनी प्रतिमानी पूजा, स्नात्र अनिषेक आंगीरचना प्रमुख करवे करी परिणामनी विशुद्धतायें निर्जरानुं कारण थाय. तेमज श्रीअरिहंतादिक द शनुं वेयावच्च करतां गुर्वादिकने शरीरें शाता करवा माटें विलेपनादिक क रवुं, इत्यादिकथी तीर्थंकर नामकर्म बंधाय, माटें तेने प्रशस्त स्पर्शेंद्रिय क हीयें. तथा स्त्रीयादिकना आलिंगन, चुंबनादिक, कुचमर्दन, अने शरीरना स्पर्श, ए सर्व स्पर्शेंद्रियें करी थाय, तेमज संसार संबधि व्यापार युद्ध सं ग्रामादिक करवां. ए सर्व अप्रशस्त स्पर्शेंद्रिय कहीयें.

ए एकेक इंद्रिय जो वश न होय, तो मृगादिकनी पेरें दुःखदाता था य छे,ए महा अनर्थनी हेतु छे. तो जेनी पांचे इंद्रियो मोकली होय, ते जी व दुःख पामे, तेमां शुं कहेवुं? कह्युं छे के ॥ कुरंग मातंग पतंगनृंगा, मी नाहताः पंचनिरेव पंच ॥ एकप्रमादी स कथं न हन्यते, यः सेवते पंच निरेव पंच ॥ १ ॥ अर्थः–मृगलाने काननो विषय घणो होय, पतंगने नेत्र नो विषय घणो होय, ज्रमराने नासिकानो विषय घणो होय, मछने जी ननो विषय घणो होय, हाथीने स्पर्शेंद्रियनो विषय घणो होय. ए पांचे जा तिना जीवने यद्यपि बीजा इंद्रियोना विषय तो छे तथापि एकेका इंद्रिय नी मुख्यता कही देखाडी, एम एक इंद्रियने वश पड्यो थको जीव प्रमा दवशें हणाय छे, तो जीव पंचेंद्रियने वश पड्यो, थको केम दुःख नपामे? एवुं जाणीने इंद्रिय वश करी राखवी ॥ उक्तंच ॥ मनोनिग्रह नावनाया मपि एटले मनोनिग्रह नावनाने विषे कह्युं छे ते कहे छेः–इंदियधुत्ताण अहो, तिलतूसमित्तंपि देसुमापसरं ॥ अहदिन्नोतोनीउं, जछखिणो कोडि वरिस समो ॥ १ ॥ अर्थः–तुं इंद्रियरूप धूर्त्तोने एक तिल तुषमात्र पण मोकला मूकीश नहीं. दृढपणें जेणे इंद्रिय वश करी छे, तेनो एक क्षण ते पण क्रोड वर्ष सरखो जाणवो.

हवे ए पांचे इंद्रिय दमवा उपर ज्ञातासूत्रमां बे काचबानो दृष्टांत कह्यो छे ॥ तदुक्तं॥ विसएसु इंदियाइं, रुनंता राग दोस निम्मुक्का ॥ पावंति निव्वु इसुहं, कुम्मु व्व मयंगदह सुक्कं ॥ १ ॥ अवरेणउ एछ परं, पराउ पावंति पा वकम्मवसा ॥ संसार सागर गया, गोमा उयगसिषकुमु व्व ॥ २ ॥ अर्थः– विषयने विषे इंद्रियादिकने रुंधता रागद्वेषथी मूंकाणा एवा जे जीव, ते

निवुइसुहं एटले मोक्षना सुख पामे. (मयंगदह के०) मृदंगनामा इहने विषे जेम (कुम्मुव के०) कूर्म सुख पाम्यो तेनी पेरें जाणवो. अने (अवर के०) अपर ते बीजा जीव जेणें इंद्रिय वश करी नथी, ते जीव अनर्थनी परंपरा प्रत्यें पामे छे. पापकर्मना वशथकी संसार समुद्रमां पडे छे. (कुम्मुव के०) बीजा कूर्मनी पेरें जेम बीजा काचबायें इंद्रिय न गोपवी तो तेने शीयालीयें हण्यो ते महादुःख पाम्यो ॥ २ ॥

ते बे कूर्मनी कथा कहे छेः—वाराणसी नगरीयें गंगाने विषे मृदंगद्रह एवे नामें द्रह छे. तेमां गुप्तेंद्रिय अने अगुप्तेंद्रिय एवे नामें बे काचबा रहे छे. ते मांसना अर्थीथका स्थलने विषे न्हाना महोटा कीटकादिकनुं नक्षण करवाने अर्थें द्रहथी बाहिर निकल्या छे, ते काचबा तिहां बे दुष्ट पापी शीयालीयानी दृष्टें पड्या. काचबा पण शीयालीयाने देखी नय पाम्या थका पोताना चारे पग अने कोटने करोटीमांहे गोपवी निश्चेष्ट निर्जीवथका पडी रह्या. हवे ते बे शीयालीया पण तिहां आव्या, अने काचबाने दांतें करी करडवा लाग्या, पण काचबाने दांत नेस नहीं, तेवारें नखें करी चूंदवा लाग्या, तेथी पण काचबाने कांइ इजा थइ नहीं, तेवारें उंचा उठालीने वली नीचा नाख्या, वारंवार चोल्या, इहांथी तिहां अने तिहांथी इहां पटक्या, तो पण काचबाने कांइ थयुं नहीं. सर्व उद्यम निरर्थक थयो जाणीने ते पापी शीयालीया जेम ते काचबा देखे नहीं एवी रीतें केटलेएक दूर जइ एकांतें चूपी रह्या ते वखत अगुप्तेंद्रिय काचबायें चपलपणाथी हलवे हलवे पोतानो एक पग बाहेर काढ्यो, वली बीजो पग पण बाहेर काढ्यो, एम यावत् कोट पण बाहिर काढी, एटले शीयालीया ताकी रह्या हता, तेणें आवी काचबाना पग त्रोडी खाधा अने सर्व शरीरना खंमोखंम करी नक्षण करी गया. अने बीजो काचबो तो गुप्तेंद्रियपणे दृढ थइ रह्यो, चल्यो नहीं. घणो कालपर्यंत तेवीज स्थितिमां रह्यो. तेवारें ते बे पापीशीयालीया थाकीने पोताने स्थानकें गया. पछी ते कांचबायें कोट काढी चारे दिशायें शीयालीयाने जोइने तिहांथी कुदको मारी शीघ्रपणे द्रहमांहे जइ पड्यो, पोताने स्थानकें पहोतो. सुखीयो थयो. माटे जे पोताना इंडीयोने मोकली मूके ते अगुप्तेंद्रिय काचबानी पेरें दुःखी थाय अने जे मोकली न मूके, ते गुप्तेंद्रिय काचबानी पेरें परम सुखी थाय.

हवें कषायने प्रशस्त अने अप्रशस्त भेदें करी वखाण तो प्रथम प्रशस्त क्रोध कहे छे. दुर्विनीत शिष्यने शीखामण आपवाने अर्थें गुर्वादिक क्रोध करे, जेम श्रीकालिकाचार्यजी, प्रमादी शिष्योने सूता मूकी जता रह्या. तेम प्रमादी शिष्यने शिखामण आपवा माटें जे क्रोध करवो, ते प्रशस्त जाणवो. तथा तेतलीपुत्र मंत्री प्रतिबोधवाने अर्थें पोटिलदेवें राजा देखाड्यो ते राजाने क्रोध उपनो, तेथी तेनो वध करवा तत्पर थयो, तेने क्रोधथी राख्यो. तथा नीतिशास्त्रमां कह्युं छे ॥ लालिज्जंतो दोसा, ताडिज्जंतो गुणा बहू हुंति ॥ गय वसह तुरंगाणव, ता हुज्जइ सिक्ख परिवारो ॥१॥ अर्थः—बालकने घणो लालीयें तेथी दोष एटले अवगुण थाय अने ताडना करीयें, तेवारें क्रोधपण उपजे. परंतु तेनाथी घणा गुण उपजे छे, वली हाथी बलद अने घोडाने बाल्यावस्थायें क्रोधथी ताडना करी शीखवे छे तेथी सुशिक्षित थाय छे, तेम परिवार कुटुंबने पण शिखामण अपाय छे. ए सर्वस्थानकें प्रशस्त क्रोध जाणवो. तथा कोइ दुष्ट पुरुष, श्रीजिनशासननो प्रत्यनीक होय तेने शिखामण देवाने अर्थें क्रोध करे, ते पण प्रशस्त क्रोध जाणवो.

हवे अप्रशस्त क्रोध कहे छेः—कलहादिकने विषे जे क्रोध करवो, परजीवने दमवो, व्याकुल करवो, पोताना शरीरने तपाववो, एवो जे क्रोध ते दुर्गतियें पहोंचाडे, ए अग्नि समान छे. एवो कयो अनर्थ छे के जे क्रोधथी न पामीयें? ते अप्रशस्त क्रोध जाणवो ॥ यतः ॥ दुम्मेइ जणंता वेइ, नियत पुनेइ दुग्गइविद्धि ॥ कोहो जलणुव्व जए, किमणत्थ जं न पावेइ ॥ १ ॥

हवे अप्रशस्त मान कहे छेः—नमवा योग्य एवा जे श्रीअरिहंतादिक पांच परमेष्ठी तथा गुर्वादिक तथा माता पितादिक तेमनें नमे नहीं एवो जे अभिमानी होय ते सर्वने अनिष्ट थाय अथवा सर्वने अनिष्टपणुं पामवानो हेतु थाय. कोइने वल्लभ लागे नहीं ॥ यतः ॥ नासेइ सुयंविणयं, च दुस्सइ हणेइ धम्मकामत्ते ॥ गव्वगिरिसिंग लग्गो, नरो न रोएइ पिउणेवि ॥ १ ॥ भावार्थः—जे अत्यंत मानी पुरुष होय तेनुं श्रुत नाश पामे. एटले ते शास्त्रनां रहस्य पामे नहीं. तथा ते विनय गुणने (दुस्सइ के०) दुषवे तथा धर्म, अर्थ अने कामने (हणेइ के०) हणे, मानरूपपर्वतना शिखरने विषे वलगो एवो जे (नरो के०) पुरुष ते (पिउणेवि के०) माता पिता प्रमुखने पण (नरोएइ के०) न रुचे वल्लभ न लागे. ए अप्रशस्त मान कह्युं.

हवे प्रशस्त माननां लक्षणनुं परिमाण कहे छेः—जे उत्तम जीवें कोइ प्रतिज्ञा करी होय, ते आ जन्मपर्यंत निर्वाह करी छूटे जेम उदयनमंत्री प्रत्यें निर्यापनाने अर्थें वंठ पुरुषने साधुनो वेश पहेरावीने अंत्यावस्थायें निर्याप्या सद्गुयें प्रणाम कर्यो, तेवार पछी ते वंठे साधुवेश मूकी दीधो.

हवे प्रतिज्ञा करे, तेनो महिमा कहे छेः—यतः ॥ लज्जागुणौघजननीं ज ननीमिवार्या मत्यंतशुद्धहृदयामनुवर्त्तमानाः ॥ तेजस्विनः सुखमसूनपि संत्यजंति, सत्यस्थितिव्यसनिनो न पुनः प्रतिज्ञां ॥१॥ भावार्थः—लज्जा प्रमुख जे गुण, तेना समूहनी जणनारी अने अपरमाता समान अत्यंत शुद्ध हृदययुक्त एवी प्रतिज्ञाने अनुवर्त्तन करनारा एवा जे तेजस्वी पुरुषो छे, तेणे जे प्रतिज्ञा करी तेज ध्यान राखी यावत् ते संपूर्ण कार्य करवानिमित्तें पोताना सुखने तथा प्राणने पण त्याग करे छे, परंतु साची स्थितिनुंज जेने व्यसन छे एवा जे पुरुष ते पोतानी करेली प्रतिज्ञाने छोडता नथी.

तथा हरिचंद्रराजानी पेरें आपदा प्राप्त थया छतां अदीनपणुं पण न करे. यदाह ॥ विपद्युच्चैः स्थेयं पदमनुविधेयं च महतां,प्रिया न्याय्या वृत्तिर्मलिनमसुभंगेप्यसुकरं ॥ असंतोनाभ्यर्थ्याः सुहृदपि न याच्यःकृशधनः,सतां केनोद्दिष्टं विषममसिधाराव्रतमिदं ॥ १ ॥ भावार्थः—आपत्ति आवे छते पण उच्चभाव राखवो तथा महोटा पुरुषना पदनो आश्रय करवो, न्यायनी वृत्तिने वाहाली राखवी, प्राणनाशने समयें पण मलिन कार्य न करवुं. असज्जन पुरुषनी याचना न करवी, निर्धन छतां पण पोताना मित्रनी याचना न करवी, एवुं आ विषम असिधाराव्रत सज्जनजनोनें कोणे बताव्युं छे ? अर्थात् कोइयें नहीं. पण तेवो तेनो स्वभावज छे. तथा दशार्णभद्रराजायें श्रीमहावीरदेवने वांदवा माटे मान कर्युं. ए सर्व प्रशस्तमान जाणवुं.

हवे अप्रशस्त माया कहे छेः—जे द्रव्यनी वांछायें परवंचना करवी वाणिज्य कलामां तथा इंद्रजालिकादिकने विषे होय, ते सर्व अप्रशस्त माया जाणवी.

हवे प्रशस्त माया कहे छेः—जे माया करीने आहेडीयकी मृग वगेरेने उगारवा अथवा कोइ रोगीयाने कटुक औषध पीवरावववा माटे माया करवी, तेवी रीतनी माया ते पण प्रशस्त छे. तथा वली कोइक पुरुष दीक्षा लेवाने तत्पर थयो होय, ते माया केलवीने स्त्रीने तथा माता पिताने कहे, के आज रात्रियें में कुस्वप्न दीठुं छे, तेथी जाणुं छुं. जे महारुं आयुष्य अ

रूप बे माटें दीक्षा लेवानी आज्ञा आपो, एम कहीने पोतें दीक्षा लीये, इत्यादिक जे माया ते पोताने अने परने हितकारी जाणवी. तथा सम्य क्प्रकारें यतिनो आचार ग्रहण कराववाने अर्थे श्रीआर्यरक्षितजीयें माया प्रयुंजीने पोताना पिताने शुद्ध साधुपणुं पलाव्युं, रखाव्युं, ते माया पण शुन जाणवी ॥ यतः ॥ अमायेनैव नावेन, माययैव नवेत् क्वचित् ॥ प श्येत् स्वपरयोर्यत्र, सानुबंधहितोदयं ॥ १ ॥ नावार्थः–निश्चें अमायी नावें करीने अने क्यांहिक मायीनावें करीने जोवुं जे पोताने अने परने जिहां हितना उदयनुं अनुबंधपणुं होय, तो ते धारवुं, हितोदय करवो.

हवे अप्रशस्त लोन कहे बेः–धनधान्यादिक नवविध परिग्रहने विषे जे अत्यंत मूर्बा राखवी ते अप्रशस्त लोन जाणवो. लोनने वशथको शुं करे? ते कहे बे ॥ यतः ॥ वंचइ मित्त कलत्तं, ना विरकइ माय पीय सयणेयं ॥ मारेइ बंधवेविहु, पुरिसो जो होइ धण लुद्धे ॥ १ ॥ नावार्थः–जे पुरुष धननो लुब्ध होय एटले लोनी होय ते पोताना मित्रने, पोतानी स्त्रीने, वंचे, ठगे, बेतरे तथा माता पिता अने पोताना सज्जन तेने पण (नाविरकइ के०) न देखे, न गणे, सर्वने वंचे अने निश्चें पोताना सहोदर एटले नाइ सर खाने पण मारे एवा अनर्थ करतां थकां पण कांइ विचारे नहीं.

हवे प्रशस्त लोन कहे बेः– ज्ञान, दर्शन, चारित्रनो लोन करवो, विन य वेयावच्चनो लोन करवो, शिष्यनो संग्रह करवो, श्रीउमास्वाति वाचकनी पेरें नाना प्रकारना सूत्रार्थनो संग्रह करवो. इत्यादि सर्व प्रशस्त लोन जा णवो. ए चार कषायना नेद प्रतिनेद घणा बे ते आगल पांत्रीशमी गाथा ना अर्थमां कहेशुं.

हवे त्रण योगनुं प्रशस्त अप्रशस्त पणुं कहे बेः– तिहां मनने विषे आ र्त्तध्यान अने रौद्रध्याननुं चिंतवन करे, ते अप्रशस्त मनोयोग जाणवो तथा धर्मध्यान शुक्लध्याननुं ध्याववुं, ते प्रशस्त मनोयोग जाणवो.

तथा धर्ममय एवी निरवद्य वाणी मुखथकी बोले, देवगुरुना गुणनुं मु खथी वर्णन करे, ते प्रशस्त वचनयोग जाणवो. तथा ए चोर बे, ए जार बे, इत्यादिक पापमय वाणी बोलवी, ते अप्रशस्त वचनयोग जाणवो.

तथा उजमाल थइने धर्मनी करणी करे, दान पुण्य पूजाने विषे उजमा

ल थाय, ते प्रशस्त काययोग जाणवो अने विषयसेवा करवी, जुगटुं रमवुं, सात डुर्व्यसनादिक सेववां, ते अप्रशस्त काययोग जाणवो.

हवे 'रागेणव दोसेणव' ए गाथाना मूलपाठनो अर्थ करे डेः– तिहां रागें करीने ते रागना त्रण जेद डे. कामराग, दृष्टिराग अने स्नेहराग, एवा त्रण राग जाणवा. तिहां काम राग ते स्त्री सेवाने विषे जेम श्रीजंबूस्वामीना जीव जवदत्तें पोताना जाइना दाक्षिण्यथकी अर्धपरिणीत नागिलनामा स्त्रीने ढोडीने चारित्र लीधुं पण पाढो कामरागने वश होवाथी चारित्र ढोडी तेज स्त्रीमां आसक्त थयो. माटें कामराग डुर्निवार्य डे. हवे स्नेह राग कहे डे, ते जेम पोताना स्वजन धन धान्यादिकने विषे स्नेह राग डे, तथा दिगम्बर मतनो प्रवर्त्तावनार शिवजूतिने पोतानी उत्तरा नामें बहेननी उपर जे राग ते पण स्नेह राग जाणवो. तथा दृष्टिराग ते शाक्यमतादिक कुदर्शनीयोने विषे जे राग ते दृष्टिराग कहीयें. ते दृष्टिराग महाबलवंत डे, उत्तमपुरुषोने पण डुःखें तजवा योग्य डे. जेम प्रजावती राणीनो जीव देवता थयो डे, तेणे घणे कष्टें करी तापसना जक्त उदायीन राजाने प्रतिबोध्यो. तथा चाहुः श्रीहेमाचार्याः ॥ कामरागस्नेहरागा, वीषत्करनिवारणौ ॥ दृष्टिरागस्तु पापीयान्, डुरुछेदः सतामपि ॥ १ ॥

जावार्थः– कामराग अने स्नेहराग ए बे निवारवा सुलज डे, पण दृष्टिराग जे डे; ते पापीयो डे, माटे ते सत्पुरुषने पण टालवो डुःकर डे.

तेम द्वेषें करीने. एटले द्वेष ते अप्रीति तेणें करीने गोष्ठामाहिलनी पेठें जाणवो तथा "रागेणव दोसेणव" इहां वा शब्द जे डे ते विकल्पार्थवाची डे, ते वाशब्दथी विकल्पने अर्थे रागद्वेष प्रशस्त अप्रशस्त रूपें डे.

तिहां रागना बे प्रकार कहे डेः–स्त्रीयादिकने विषे जे राग, ते अप्रशस्त राग कहियें अने श्रीअरिहंतादिकने विषे जे राग करवो, ते प्रशस्तराग जाणवो. श्रीगौतमस्वामीनी पेठें ॥ उक्तं च ॥ अरिहंते सुयरागो, रागो साहूसु बंजयारिसु ॥ एस पसडो रागो, अद्य सरागाण साहूणं ॥ १ ॥ जावार्थः– श्रीअरिहंतने विषे जे राग राखवो,तथा साधुने विषे अने ब्रह्मचारीने विषे जे राग राखवो, ते राग सर्व प्रशस्त जाणवो, एवो राग राखनार (अद्य के०) जे आर्य ते सराग संयमी साधु जाणवो ॥

हवे द्वेषना बे प्रकार कहे डेः–तिहां पाषाणादिकने विषे जे द्वेष कर

वो, ते तथा दास, दासी आदिकने विषे जे द्वेष ते अप्रशस्त द्वेष जाण वो तथा मारा कर्मप्रमादने जीतवा माटे कर्मक्षय करवाने विषे द्वेष कर वो, जेम डुःकर्म प्रमादादिकने जीतवा माटे उजमाल थयेला श्रीवीरजग वाननी पेरें द्वेष करवो, ते प्रशस्त द्वेष जाणवो ॥

आशंकाः– राग, द्वेष,ए बेढु प्रथम कहेला चार कषायमां जलेलाज ले, तो वली जूदां शा माटें लीधा? तिहां कहे ले,के राग, द्वेष, ए बे विशेष अ नर्थना हेतु ले, तेमाटें जूदा लीधा ले, अने वली ते अत्यंत डुःखें जीताय तेवा ले माटें राग द्वेष ले ते जावकर्म ले अने क्रोधादिक कषाय तो ड्व्य कर्म ले ॥ उक्तं च ॥ जं न लहइ सम्मत्तं, लद्धुणंवि जं न एइ संवेगं ॥ विस यसुहे सुय रज्जइ, सो दोसो राग दोसाणं ॥ १ ॥ जावार्थः–जे रागरोष, जीवने समकेतपणुं पामवा न दीये, अने जो समकेतपणुं पामे तो पण संवेगपणुं पामवा न दीये, कारण के रागी द्वेषी जीव होय,ते विषयसुखना सुखमां रक्त रहे, माटे ते (दोसो के०) दोष एटले अवगुण सर्व राग अने द्वेषनो जाणवो ॥१॥ तथा ॥ राग द्वेषौ यदि स्यातां, तपसा किं प्रयो जनं ॥ तावेव यदि न स्यातां, तपसा किं प्रयोजनम् ॥ १ ॥ जावार्थः– जो सत्तामां रागद्वेष ले, तो तप करवानुं शुं प्रयोजन ले ? अने जो रागद्वेष नथी रह्या तो पली तप करवानुं पण शुं प्रयोजन ले ? ए राग द्वेष तथा पू र्वे कह्या जे इंड्रियकषायादिक (तं के०) ते सर्वने (निंदे के०). निंडुं बुं, गर्हुं बुं, आलोवुं बुं. इत्यादिक पूर्ववत् कहेवुं॥ इतिचतुर्थ गाथार्थः ॥४॥

हवे दर्शनना अतिचार पडिक्कमे लेः–

॥ आगमणे निग्गमणे, ठाणे चंकमणे अणाजोगे ॥
अजियोगे नियोगे, पडिक्कमे देसियं सवं ॥ ५ ॥

अर्थः–(आगमणे के०). मिथ्यादृष्टियोना रथयात्रादि महोत्सव दे खवाने अर्थे कुतूहलें करीने तिहां आववुं एमज ते मिथ्यादृष्टिउनाज रथयात्रादिक महोत्सव जोवाने अर्थे पोताना घरथकी (निग्गमणे के०) निकलवुं तथा मिथ्यादृष्टियोना देवगृहादिकना (ठाणे के०) स्थान कने विषे उजुं रहेवुं तथा उपर चडवुं, (चंकमणे के०) तिहांज पुनः पुनः परिच्रमण करवुं,तिहांज जमतुं रहेवुं, उपलक्षण थकी बेसवुं, आसन

शयनादिकनुं करवुं तेथी जे अतिचार दोष लाग्यो होय, ते आलोउं बुं. जेमाटें श्रावकने अन्यदर्शनी कुतीर्थीउना तीर्थने विषे जोवा जावुं निषेध्युं छे, तेनी उपर दृष्टांत कहे छे ॥ यतः ॥ वेसागिहे सुगमणं, जहा निसिद्धं तहा कुलं वहुणं ॥ जाणावि तहा सावय, सुसावगाणं कुतिछेसु ॥ १ ॥ जावार्थः–जेम वेश्याना घरने विषे गमन करवुं कुलवधूने निषेध छे, तेम श्रावकने पण जाणो. जे श्रावक·सुश्रावक होय, जावश्रावक होय, तेने कुतीर्थीने देहरे जावुं निषेध छे ॥ १ ॥

हवे ए आगमन निगमन शायकी थाय? ते कहे छेः– (अणाजोगे के०) अनाजोगथी एटले अनुपयोगें प्रमाद वशें करी समकेतने विषे उपयोग न रहे, तेवारें कुतीर्थीने देहरें गमनादिक थाय, तेथी अतिचार लागे. परंतु जो उपयोग छते गमनादिक करे, तो अनाचार थाय. तथा (अनियोगे के०) राजादिकना अनियोगादिने बलात्कारें कुतीर्थे आगमनादिक थाय, ते रायानिउगेणं इत्यादि छ आगार छे. तेमां एक राजादिकना परवशपणे जवुं पडे, ते रायानिउगेणं. बीजो सगासंबंधीना समुदायना परवशथकी जावुं पडे, ते गणानिउगेणं. त्रीजो राजथकी व्यतिरिक्त बलवंतना परवशथकी जावुं पडे, ते बलानिउगेणं. चोथो दुष्टदेवताना परवशथकी जावुं पडे, ते देवानिउगेणं. पांचमो गुरु जे माता, पिता, कलाचार्य, प्रमुख वडेराना बलात्कारथी जावुं पडे, ते गुरुनिग्गहेणं ॥ यतः ॥ माता पिता कलाचार्य, एतेषां ज्ञातय स्तथा ॥ वृद्धा धर्मोपदेष्टारो, गुरुवर्गो सतां मतः ॥ १ ॥

जावार्थः– माता,पिता,कलाचार्य, तथा पोतानी ज्ञातिनां जे मुख्य होय ते, तेम वली वृद्ध ते धर्मना उपदेशक एटला पुरुषने गुरुवर्ग कहियें. ए पांचमो आगार तथा छठो दुर्जिक्षादिकने विषे सर्वथा निर्वाह चलाववाने माटे जवुं पडे, ते वित्तिकांतारआगर ए प्रमाणे. अनियोगनो अर्थ कह्यो.

हवे (नियोगे के०) नियोग ते श्रेष्ठिपदवी अथवा प्रधान पदवी आदिक अधिकार आवे थके. जे मिथ्यात्व सेवे, ते अतिचार जाणवो. शेष, पडिक्कमे इत्यादिकनो अर्थ पूर्ववत् जाणवो. ए रीतें दर्शनना अतिचार कह्या.

हवे सामान्यपणेज व्याख्या करे छेः–जेम अनुपयोग पणे घरथकी तथा हाटथकी आववुं, जवुं, अथवा हाटने पगे लागी बेसवुं, तथा काम पडे थके अन्यतीर्थीने प्रणामादिकनुं करवुं, तेथकी अतिचार अथवा असावधा

नपणे कुतीर्थने विषे जवुं आववुं, थयुं होय, तिहां पंचेंद्रियना वधना हेतु नो पण संभव छे माटे सर्वभावें करी श्रावकोने त्यां जवुं निषिद्ध करेलुं छे. तथा राजादिकना अभियोगपणाथी स्वनियम खंडनादिक थाय तथा नियोग शेठ मंत्रिआदिकनी पदवी मले थके जवुं पडे, ते दर्शनना अतिचार, शेष आला वो पूर्वपरें जाणवो. एम ज्ञानातिचार आश्रयी पाछली गाथायें व्याख्या करी. तथा दर्शनातिचार आश्रयीपण.सामान्यपणे व्याख्या कही ॥ इति॥ ५ ॥

हवे समकेतना पांच अतिचार पडिक्कमवाने गाथा कहे छेः—

संका कंख विगिछा, पसंस तह संथवो कुलिंगीसु ॥
संमत्तसईयारे, पडिक्कमे देसियं सवं ॥ ६ ॥

अर्थः—एक धर्मने विषे शंका राखवी, बीजो कांक्षा ते अपरधर्मने विषे अभिलाषा करवी, त्रीजो धर्मना फलनो संदेह राखवो ते वितिगिछा, चोथो मिथ्यात्वीनी प्रशंसा करवी, (तह के०) तथा पांचमो कुलिंगी मिथ्यात्वीनो संस्तव ते परिचय करवो, ए समकेतना पांच अतिचारने पडिक्कमुं छुं. दि वससंबंधि इत्यादि पूर्ववत्. तिहां दर्शनमोहनीय कर्मना क्षयोपशम थकी उदय पाम्यो जे आत्मपरिणाम तेथी वीतरागें कह्या जे जीवादिक तत्त्व तेनी उपर शुद्धश्रद्धानरूप जे आत्मानो शुभ परिणाम तेने समकेत कहीयें. सिद्धपंचाशिकासूत्रवृत्ति, तथा सिद्धप्राभृतवृत्ति, धर्मरत्नवृत्ति, कर्म ग्रंथसूत्रवृत्ति, दिनकृतवृत्ति आदिक अनेक ग्रंथोमां कह्युं छे. तथा पूज्यश्री देवेंद्रसूरियें कह्युं छे ॥ जिय अजिय पुन्नपावा, सवसंवर बंध मुस्क निज्जर णा ॥ जे ण सद्दहइ तयं, सम्मं खइगाइ बहुभेयं ॥ १ ॥ अन्यत्रापि ॥ जीवा इ नवपयछे, जो जाणइ तस्स होइ सम्मत्तं ॥ भावेण सद्दहंतो, अयाण मा णेवि सम्मत्तं ॥ तथा त्रण.तत्त्वना अध्यवसाय ते समकेत कहियें ॥ उक्तं च ॥ अरिहं देवो गुरुणो, सुसाहुणो जिणमयं मह पमाणं ॥ इच्चाइ सुह भावो, सम्मत्तं बिंति जगगुरुणो ॥ १ ॥ भावार्थः—देव श्रीअरिहंत, गुरु सुसाधु, धर्म ते श्रीजिनेश्वर भगवानप्ररूपित. ए त्रण तत्त्व मुजने प्रमाण छे, इत्यादिक शुभभाव होय तेने जगतना गुरु समकेत कहे छे.

समकेत ते श्रीवीतरागना धर्मनुं मूलभूत छे, जेमाटे दुविहेणं तिविहेणं इत्यादि भांगे अंगीकार करवे करीने श्रावकना.बार॰व्रत ते समकेतादिक

उत्तरगुण रूप बे भेदें करी युक्त तेने आश्रयीने तेरशें कोडी उपर चोराशी कोडी ते उपर बार लाख सत्तावीश हजार अने बसें, एटला उत्तरभेद भां गा थाय, ए भांगामांहे केवल समकेत ते प्रथम भांगो जाणवो. पण ए सम केतविना एके भांगानो संभव थाय नहीं. एटला माटें कह्युं छे के ॥ मुलं दारं पइठाणं, आहारो भायणं निहि ॥ दुगछक्कस्सवि धम्मस्स, सम्मत्तं परिकित्तियं ॥ १ ॥ एनुं फल आ प्रमाणें कहे छेः– अंतोमुहुत्त मित्तंपि, फासियं जेहि हुज्ज सम्मत्तं ॥ तेसिं अवड्ढ पुग्गल, परिअट्टो चेव संसारो ॥ ॥ १ ॥ सम्मद्दिठी जीवो, गछइ नियमा विमाणवासीसु ॥ जइवि नगय समत्तो, अहव न बद्धाउउ पुव्वं ॥ ३ ॥ जं सक्कइ तं किरई, जं च न सक्कइ त यंमि सद्दहणा ॥ सद्दहमाणो जीवो, पावइ अयरामरं ठाणं ॥ ४ ॥ आ त्रण गाथामां पहेली गाथानो अर्थ सुलभ छे अने बीजी तथा त्रीजी गा थानो भावार्थ कहे छेः– सम्यग्दृष्टि जीव जो समकेतथी पड्यो न होय तो अथवा समकेन प्राप्तिथी पहेलां परभवनुं आउखुं न बांध्युं होय तो निश्चें वैमानिकवासी देवोमां जइ उपजे ॥ २ ॥ जेहवी शक्ति होय तेवी त पः क्रिया करे अने जो क्रिया करवानी शक्ति न होय तो धर्म उपर साची सद्दहणा राखे, सदहणा करतो जीव अजरामर स्थानक पामे ॥ ३ ॥ ६ ॥

हवे ए सम्यक्त्वनी ऊपर जय अने विजयराजानी कथा कहे छेः– आ जंबुद्वीपना भरतक्षेत्रने विषे स्वर्गपुरीनी स्पर्धा करे एवुं, विश्वने आनंद उपजावनारुं नंदिपुर नामें नगर छे, तेने विषे दौःस्थ्य, दौर्भाग्य, द रिद्रीपणुं दुःखदौर्भिक्षादिक सर्व भयना समूह क्षय थइ गयां छे, अने ते सर्व संपदानुं आस्पद केतां स्थान छे. त्यां श्रीधर्म नामें राजा राज करे छे. सर्व शत्रुने त्रास पमाडनार ते राजा न्याय, धर्में करी राज्य, तथा प्रजाने पाले छे. याचक लोकने संपदा आपवाथी प्रियमेलक यक्ष सरखो छे. तेने १ श्रीकांता, २ श्रीदत्ता अने ३ श्रीमती, एवे नामें त्रण पट्टराणीयो छे. ते मां श्रीकांतानो पुत्र जय अने श्रीदत्तानो पुत्र विजय ए बे अतुल पराक्र मवाला छे, अने बालपणाथीज जाणीयें पाछला भवनुं समकित लेता आ व्या होय नहिं ? एवा छे, तेथी पाछला भवने रंगें रंगाणा छे. सरखा आ कारवाला तथा सरखी वयवाला विद्या, कला, आचार तथा गुणें करी स रखी ऋद्धिवाला छे. ते बे भाइ जाणीयें बे नेत्रज होय नहिं. कहेलुं छे के,

माह्यो पुरुष, हाथने उपकार करवानुं, स्त्रीने सत्त्वपणुं, नागा श्वानने बल, जी
जने बोलतां माहापण, आंखने सखीपणुं शीखवे, ए सत्पुरुषनां लक्षण होय.

हवे प्रकृतियें करीने डुर्मति एवी त्रीजी जे श्रीमती नामें राणी हती ते
ने पुत्र थयो. ते न्यायमार्गने विषे बुद्धिमान् छे, तेनुं नयधीर एवुंनाम स्थाप्युं,
ते जेम कादववाली धरतीने विषे कमल उत्पन्न थाय, ते जेवी शोजाने
पामे, तेम श्रीमतीने नयधीर पुत्र शोजतो हवो.

हवे जय विजयनुं पुण्य अतुल छे, तेणें करी प्रजानो राग विशेष देखीने
शोक्यपणाना मत्सरथी ईर्ष्या करती, द्वेष धरती एवी श्रीमती चिंतवती
हवी, जे ए बे जाइ जेगा मली रहे छे, तेनी आगल मारा पुत्रने दासीना
पुत्रनी तोलें पण कोइ गणतुं नथी, त्यारें वली राज्यनी आशा तो क्यांथी
ज ? जय, विजय छते मारा पुत्रने राज मलवुं दोहिलुं छे, एटलामाटे एवुं
करुं जे मह्यारा पुत्रने राज्य मले, पण ज्यांसुधी ए बे जीवता होय, तिहां
सुधी न मले! एवो विचार करीने ए बेने मारवानो उपाय चिंतवे छे, तेमनां
छिद्रो जुए छे, पण कोइ छिद्र हाथ आवतुं नथी, तेमाटें दिन दिन डुबली
थाती जाय छे. मुखें अन्न, पाणी न रुचे, रात दिन, निद्रा नावे, मुखें
निसासो मूकती, रात दिवस झूरती, डुःख अनुजवती रहे छे.

अन्य दिवसें कामण टुमण करवावाली एक तापसिणी पारिव्राजिका श्री
मती पासें आवी, ते तेने वश करवा माटें कहेवा लागी के, तुजने शुं डुःख
छे ? श्रीमती पण तेना खावा पीवानी घणी खबर राखती तथा पारिव्राज
काने घणी रीझ पमाडती वश करती हवी. एम एक एकने वश करती श्रीम
तीना कह्याथकी तेना मननी वात जाणीने मुखें मधुरुं बोलती पारिव्रा
जिका कहेवा लागी के, हुं एवुं करीश के, तारा पुत्रनेज राज्य मलशे. एम
कही घणो विश्वास पमाडी पोताने ठेकाणे गइ.

हवे पारिव्राजिका अनेक मंत्र, चेटक, मोहन, उच्चाटन इत्यादिक अने
क शक्तियें करी राजाने स्वप्नमध्यें एम कहेती हवी जे हुं राज्यनी अधिष्ठा
यिका देवी छुं, तारा हितने काजें कहुं छुं, माटें तुं सावचेत पणे रहेजे.
तारा जय विजय कुमार, तुजने थोडा कालमां हणीनें तारुं राज्य लेशे.
ए बे तारा वैरी छे, तुजने ए बे डुर्जय छे, जाणीयें नवा कोइ दैत्य उदय
पाम्या होय नहिं ? एम जाणजे. ते माटें तारें ए बे मारवा घटे छे. वेरी

अने रोग ए बेहुने मूलमांथी उखेडी नाखवा, ए नीति छे. तारा हितने अर्थे हुं जणाववासारु.आवी छुं. पछी तुजने जेम सूजे, तेम कर, हुं तो कहे नारी छुं. एम स्वप्नमध्यें कही गइ, एटले राजा जाग्यो, उन्नाट करतां श्री मती पासें गयो, अने स्वप्ननी सर्व वात मांझीने कही.

राणीयें कह्युं में पण एवुं स्वप्न दीठुं छे, ए वात सत्य छे. एवी वात राणीना मुखथी सांजलीने राजा अति खेद करतो थको चित्तमांहे चिंत ववा लाग्यो जे पुत्र तो ए बे उत्तम छे, महासत्त्वना धणी छे, राम केशव सरखी जोड छे, तेमाटें एनाथी ए अकार्य पण थाय नहीं. तेम ए देवीनुं स्वप्न ते पण जूठुं होय नहिं! वली पुत्र पण मराय नहीं! अने मास्या विना चाले पण नहिं! एटला माटें एके तरफनो विचार सूजतो नथी! ते वखत राजानें एक तरफ नदी ने एक तरफ वाघ, एवुं डुर्घट थयुं. माटे हवे केम करवुं? शास्त्रमध्यें एम कह्युं छे के,विषनुं वृक्ष पोतें हाथे वावी महोटुं कर्युं होय, तो ते पोताने हाथे छेदवुं घटे नहीं, तो आ साक्षात् कल्पवृक्ष सरखा पुत्र छे तेने महाराथी केम मराय? अने एनो विश्वास पण कराय नहिं. तत्का ल केटलो एक विचार करी निश्चय कस्यो जे ए बे नाइने महारे वशवर्त्ती करुं, बंदीखाने राखुं, बूटा राखुं नहीं, एटले मुजने कांइ नय रहेशे नहीं.

हवे प्रनातें राजा सन्नामांहे आवी बेठो, तेवारें जय विजय बेहु नाइ राजाने प्रणाम करवा आव्या, तेवाज पोलिये रोक्या, त्यारें दीनमन करी चिंतातुर थया थका, मौनपणुं धारीने तिहांथी पाछा वल्या. बेहु नाइ वि चार करवा लाग्या के, आपणे कशो राजानो अन्याय कस्यो नथी, अवि नय कस्यो नथी, कशी अवज्ञा पण करी नथी, के जेथी राजायें आप णने अपमान दीधुं! आपणी अवज्ञा करी, एटलामाटें आपणे इहां रहेवुं घटतुं नथी ॥ यतः ॥ मा जीवतु परावज्ञा, दुःखदग्धस्तु योजनः ॥ तस्या ऽजननीरेवास्तु, जननी क्लेशकारिणी ॥१॥ नावार्थः—परनी अवज्ञानाना दुःखथी दग्ध थइने जीववुं ते करतां मरवुं सारुं छे अने जे परनी अवज्ञा थया छतां पण जीवे ते पुरुषनी माताने माता न जाणवी अर्थात् माताने क्लेशकारी जाणवी. एटलामाटें आपणने अवश्य स्वेछायें देशांतरें जवुं, अहीं पराधीन एटले परवशपणे कोण रहे. देशांतर जवाथी शुनाशुननी परीक्षा पडे छे, तेमाटे देशांतर जोवाना मनोरथ आपणा पूरा करवा. वली

राजा पण पोताना पुत्रना अभिमानपणानो भाव शुं जाणे जे में पुत्रने अपमान दीधुं हतुं? जेमाटें शास्त्रमां पण कह्युं छे केः—

॥ त्रयः स्थानं न मुंचंति,काकाः कापुरुषा मृगाः॥ अपमाने त्रयो यांति सिंहाः सत्पुरुषा गजाः॥ अर्थः—अपमान थयाथी त्रण जणा स्थानक न मूके. कागडा, कापुरुष ते मूर्खपुरुषो, अने मृगलां. तथा सिंह सत्पुरुष अने हाथी, एं त्रण जणा स्थान मूकी आपे छे. वली एम विचारता हवा के, कांइक अपर मातायें पितानुं चित्त निश्चय फेरव्युं छे, तेणे करी पितायें आ पणो अनादर कर्यो, पण आपणो पिता कांइ एवो छे नहिं. पिता तो सरल छे, कपटरहित छे. परंतु ए छबको तो पितानेज घटे छे. एवुं विचारीने सिंहद्वारें आवी कांइक युक्तियें करी अन्योक्तिथी अनुक्रमें त्रण काव्यें करी उलंभो लख्यो.

॥ तुलेऽवलेपं सहसे वृथैवं, समं प्रमाणं निखिलान्नयेऽहम् ॥ गुरूनध स्तादगुरुन्यडुच्चान्, करोष्यशेषान् कुटपत्समांश्च ॥ १ ॥ रत्नानि रत्नाकर मावमंस्था, महोर्मिनिर्यद्यपि ते बहूनि ॥ हानिस्तवैवेह गुणैस्त्विमानि, भा वीनि भूवल्लभमौलिभांजि ॥२॥ नचैष दोषस्तव किन्तु कस्या, प्यन्यस्य यः क्षो भकरस्तवापि ॥ गुणोथवाऽयं कथमन्यथास्ति,तेषां गुणैः स्वैर्महिमप्रवृत्तिः॥३॥ अर्थः— हे तुले ! सर्वनुं सरखुं माप हुं करुं छुं, एम अभिमान तुं कर नहिं. कारण के तुं महोटा पदार्थने नीचा करे छे, अने हलकाने ऊंचा करे छे. अने वली ते सारा पदार्थोने कूटपाषाणनी समान करे छे ॥१॥ हे रत्नाकर ! यद्यपि घणां रत्नो होवाथी महोटा एवा तारा तरंगोयें करी अभिमान आणी तुं रत्नोनुं अपमान कर नहिं. जो अभिमान आणीने एम जाणीश जे मारे घणां रत्नो छे, तो तेमां तारुंज अपमान थाशे, कारण के ते ताराथी अप मान पामेलां रत्नो तो महोटा एवा राजाउना मुकुटमां जइने रहेशे ॥ २ ॥ तेमां काहिं तारो दोष नथी. परंतु कोइ अन्यकृतदोष जे छे, ते तुने क्षोभ करनारो थयो छे. नहिं तो गुण जे छे, ते अन्यथा केम थाय ? अने ते रत्नोने तो पोताना गुणोयें करी पोतानी महिमानी प्रवृत्ति थइ छे.

एवा त्रण श्लोक सिंहद्वारें लखी सिंहनी पेठें साहसिक थया थका बे हुजणा छाना सांज समे नगरथकी निकलता हवा. एवे नगर बहार जिहां नित्य मणिना दीवानो प्रकाश छे एवा श्रीशांति नाथना प्रासादने विषे आ वी परमेश्वरने नमी, परमेश्वरनी स्तुति करवा लाग्या.

॥श्लोक॥ नित्यानंदपदप्रयाणसरणी श्रेयोविनिःसारिणी, संसारार्णवतारैकतरणी विश्वर्द्धिविस्तारिणी। पुण्यांकूरजरप्ररोहधरणी व्यामोह संहारिणी, प्रीत्यै कस्य न ते खिलार्तिहरणी मूर्तिर्मनोहारिणी ॥१॥ अर्थः—निरंतर आनंदपदना प्रयाणना रस्तासमान, कल्याणने विशेषें करी उत्पन्न करनारी, संसार समुद्र तारवामां नावसमान, विश्वनी रुद्धिने विस्तार करनारी, पुण्यरूप अंकूर जरना प्रकट करवानी पृथ्वी, व्यामोहने संहार करनारी, अखिलआर्त्तिने नाश करनारी, मनोहर, एवी अरिहंतजगवाननी जेमूर्त्ति, तेकोने प्रीतिनेमाटे न थाय?

ए रीतें स्तुति करी आगल प्रयाण कर्युं. दूर गया थकां थाका, एवामां एक वड आव्यो, ते वड हेठल विश्राम कर्यो. त्यां रूडी जगा जोइ पथारी करी, बेहु जणा सूता. एवामां विजयकुमारने निद्रा आवी ने जयकुमार जागे ठे. एवा अवसरनेविषे ते वड उपर यक्ष अने यक्षिणी रहेतां हतां. तेमांथी यक्षिणी यक्षने कहेवा लागी के हे प्राणनाथ ! आज आपणे आंगणे प्राहुणा उतर्या ठे, ते उत्तम ठे, एमनी घणी जक्ति युक्तिथी करवी घटे ठे. प्राहुणो सर्वने सर्वथा प्रकारें पूजनीय होय. आपणा आज पूर्वजवना पुण्यनो उदय थयो, त्यारें त्रण जगतमांही जेनी ख्याति ठे, एवा राजकुंवरो आव्या ठे. माटें केम जक्ति करता नथी ? ते सांजलीने यक्ष, यक्षिणीप्रत्यें रूडी वाणीयें करीने कहे ठे के तें रूडुं कह्युं ? आपणी पासें अमूल्य त्रण दिव्य वस्तु ठे, ते आपीने आ प्राहुणानी जक्ति करीयें. एक तो महामंत्र नित्यप्रत्यें सूत्रप्रातें सात वार जणवो, एम सात दिवस लगण मन, वचन, कायानी शुद्धियें करी गुणे, तो ए मंत्रना प्रजावथी सातमे दिवसें महा राज्य रुद्धिनो अधिकारी थाय. बीजो मणि ठे तेनो महिमा कहे ठे. एना प्रजावथी जेवुं वांठे, तेवुं रूप थाय, आकाशमार्गें चाल्यो जाय अने वली सर्व जातिनां विष टले, तथा चिंतित रुद्धि पमाडे अनें वांठित जोजनादिक सर्व आपे. ए मणिनी प्रार्थना करवाथी एटली वस्तु पामे. त्रीजी एक महोटी महा औषधि ठे तेनो महिमा कहुं ठुं. शस्त्रना जय, अग्निना जय, सर्प्पना जय, तथा जूतपिशाचादिकना दोषनी हरनारी ए औषधी ठे तो हे स्त्री! ए त्रणे दिव्य वस्तु ठे, ते आपीने ए प्राहुणानी जक्ति करीयें. हे प्रिये! ए त्रण जगतमां सार वस्तु ठे. एवुं संजलावीने जयकुमारने हर्षसहित ते त्रण वस्तु आपतो हवो. जेनुं जाग्य त्रणजगतने विषे आश्चर्यकारी ठे तेने शुं डुर्लज ठे? ए त्रण

वस्तु पामीने महा ओषधीने माहात्म्यें करी निरुपद्रव थयो थको निश्चिंत थइ निर्जयपणे सुखथी सूतो, ते उंघ्यो. अतुल पुण्यना धणीने क्यांथकी जय होय ? हवे पाछली रात चार घडी रही तेने ब्राह्ममुहूर्त्त कहीयें ते वखत ते जाग्यो. जेम बाप दिकराने हेत करे, तेम जयकुमरें विजयकुमरने जगाडीने यक्षना प्रादुर्भावनकिनुं वृत्तांत कह्युं. विधिसहित राज्य पामवानो मंत्र ते विजयकुमरने जोइयें. एवुं चिंतवीने मंत्र आपतो हवो. निष्कपटपणे विज यकुमार ते मंत्र लेइने एम चिंतवतो हवो के महोटो जाइ जयकुमार छे माटे जयकुमारने राज्य होवुं जोइयें. एम विचारीने जयकुमारने अत्यंत वि नय सहित कहेतो हवो,के हे बंधो ! राज्यने योग्य तमें छो अने हुं तमारी सेवाने योग्य छुं. रामचंद्रजी आगल लक्ष्मणनी पेठे हुं छुं. राज्यनो धार क तो महोटो जाइज होय, हुंतो तमारो अनुचर छुं माटे मंत्रजाप करो.

हवे विजयकुमरने राजनी रुद्धि देवा वांछतो एवो जयकुमर हर्षें करी बोल्यो के हे आर्य ! तुं राज्य योग्य नथी अने हुं राज्य योग्य छुं, ए केम घटे ? आपणे बेहु राज्य योग्य छैयें. एवो न्याय छे, माटे आपणे बेहु जण जाप करीयें, जेथी आपण बेहुने राज्य होय. ते वात विजय कुमारें अंगीकार करी जयकुमारनी आज्ञायें विजयकुमार जाप करतो हवो. अने जयकुमार तो मात्र विजयने प्रतीत उपजाववा जाप जपतो हवो. पण हृदयमां मंत्रजप तो नथी. कवि कहे छे के स्नेहनी धीरता जूउ कहेवी छे ? विजयकुमारें तो महोटा जाइना कहेणथी मर्यादा सहित जाप कस्यो. न्हानो होय ते म होटानुं कह्युं करे. एवी सत्थापना करतो थको सात वार मंत्र जप्यो. एम करतां प्रजात काल थयो एटले बेहु जणा चाल्या जायें छे, जतां जतां मार्गने विषे विजयकुमारने थाकी गयेलो देखीने जयकुमार चिंतववा ला ग्यो जे एवो कोण मूर्ख छे जे निःकारण कायाने दुःख उपजावे ? वली सुखसामग्री पामे छते चालवाना दुःखनो सेवनार थाय ? एम विचारीने ते महामणिने पूजी प्रार्थना करीने विद्याधरनी प्रेरें आकाश मार्गें स्वेच्छा चारि गतियें चाल्या. विविधप्रकारनी तीर्थयात्रा करतां पोतानो जन्म कृता र्थ मानता हवा. नानाप्रकारनां कौतुको जोता अनुक्रमें बेहु जाइ दूर देशांतरें निकली गया. शुन पुण्यना उदयथकी शुं न संजवे ? एमज ते महा मणि ना प्रजावथकी इच्छित जोजनादिकने करवे करीने बे जाइ सर्व स्थानकें

सर्वांगें सुख भोगवता स्वेच्छायें आकाशमार्गें विचरता नानाप्रकारनां आ श्चर्य जोता सूर्यनीपेरें चालता सातमे दिवसें प्रभात समयें कामपुर नामें नगरें आव्या. ते नगर ऋद्धियें करी देवलोकनी स्पर्द्धा करतुं, घणा जिनना प्रा साद तेना शिखरें करी शोभतुं एवुं छे, तेने देखीने मार्गने खेदें आंबाना वन मां एक फल्याफूल्या आंबाना वृक्षनी नीचें बेठा. जयकुमारनी आज्ञा मागी विजयकुमार पण तिहां बेसतो हवो. त्यारें जयकुमार चिंतववा लाग्यो के, आजे सातमे दिवसें जाप पूरो थयो छें, तेथी ए आज अवश्य राज पामशे. एटलामाटें जो हुं इहां रहीश तो मने महोटो भाइ जाणी ए रा ज्य लेशे नहिं. मुजने बलात्कारें प्रसन्न थइने राज्य देशे; केम के ए नि तिनो जाण छे, एटलामाटें मुजने एनी पासें रहेवुं घटतुं नथी. एवुं विचारी जयकुमार कांइक मिष करीने शीघ्रपणे तिहांथी निकल्यो. अहो ! महोटे रानी निःस्पृहता जूउ. कहेवी छे जे पोते न लीये, अने भाइने अपावे छे ?

हवे ते नगरनो राजा अपुत्रीयो मुउ, तेथी मंत्री आदि सर्वे मलीने प्रभातें हाथी, घोडा, छत्र, चामर, कलश, ए पंच दिव्य प्रकट करीने नगर मां फेरव्यां. पण राज्यने योग्य कोइ न मल्यो, त्यारे सर्वे नगर बहार वि जयकुमार पासें आव्या. ते विजयकुमारने पुण्यें प्रेर्युं थकुं छत्र विकस्वर थयुं. हाथीयें गर्जारव कर्यो, घोडे हेषारव कर्यो, कलश एनी मेले ढल्यां, बे पासें चामर विंजाणां, ते समयें उंचा पुरुषने उंचुं स्थानकज योग्य छे ए वुं जाणीनेज जाणे होय नहीं ? तेम हाथीये सुंढें करीने पोताना होद्दा मां बेसाड्यो, शृंगार आप्यो, त्यारें सर्व प्रजा प्रणाम करवा लागी.

हवे राज योग्य ए राजा छे एम प्रजा हर्षवंत थइने सहु जय जय श ब्द करवा लाग्या. एवे पंच शब्द वाजां वाजवे करीने अद्वैतशब्द थया, तथी काने पड्युं पण न संभलाय. एवा अवसरनेविषे देवतानी एवी आकाश वाणी थइ के, ए विजयकुमारने में राज्य दीधुं छे. ए अतिशय गुणवंत एवो विजयराजा मदरहित छे, माटे जे कोइ राजाना वर्ग एने नहिं माने, नहीं नमे, तेनो हुं निग्रह करीश. अहो राजवीउ ! सहु को सांभलो. ते वाणी सांभलीने जेम इंद्रनी वाणीयें देवता भय पामे, तेम सर्व सामंत राजा, भय पामीने नमता हवा. हवे विजयकुमार सचिवादिक सर्वने पूछवा लाग्यो के, मारो महोटो भाइ जय एवे नामें आटलामां क्यांहिं छे ? तेने

खोळ करी इहां लावो, अने तेने शीघ्र राज्य आपो; ते सर्व गुणें करी विराजमान छे. राज्यने योग्य ते छे, हुं नथी. वळी ते मारो महोटो न्नाइ छे, तेथी नानाने राज्य घटे नहिं, तेमाटे माराथी केम लेवाय? ए वुं विजय राजानुं विनीतपणुं देखी, उचितादिक गुण देखी मंत्री वगेरे चमत्कार पाम्या थका, एम कहेता हवा, के हे देव! जे देवतायें राज्य त मने आप्युं, तै अन्यथा न थाय..माटें हे·प्रन्नो! अमारा स्वामी तमेज र हो अने नगर पावन करो. एमं कहीनेज हाथी नगर न्नणीं चलाव्यो. देव तानी करणी केम उल्लंघाय? पछी ते नगरमांहे प्रवेश करतो हवो. ते राजानी कीर्त्ति पण दिशाउनां अंतप्रांत लगे विस्तार पामी. उत्सवसहित राजा राज द्वारने विषे सिंहासने बेठो. सामंत,मंत्रीवगेरे सर्व मळीने वासुदेवनी पेरे अ न्निषेक करता हवा. हवे जयकुमार विजयकुमारने राज्य पाम्यो जाणी पो ताना आत्माने कृतार्थ मानतो त्यांथी आगळ जातो हवो, अने मनमां एम चिंतवतो हवो जे रखे एने मुऊथकी शंका उपजे! एवुं जाणीने, वि जयने मळ्या विनाज मणिना महिमाथी विद्याधरनी पेरें आकाशमां ली लायें फरतो हवो. जे कौतुकनो रसीया होय,तेने आळस न होय. एम फरतां अन्यदा जयापुरी नगरीयें गयो. त्यां जोनाराने लंकानगरीनी शंका उपजावे एवां सोनानां घर छे. त्यां जैत्रमल्ल एवे नामें राजा छे, तेनी जैत्री देवी आदिक राणीयो छे, ते राजाने शेंकडा गमे पुत्र छे, तेनी·उपर शो न्नायें करी जगतने जीते एवी जैत्राश्री नामें एक पुत्री छे. हवे ते नगरमां साक्षात् जाणीयें कामनी लताज होय नहिं? एवी एक कामलता नामें गणिका रहे छे. तेनाथी जयकुमार आसक्त थयो थको घणा. काळ लगण ते गणिकाने घेर रहेतो हवो.

हवे उपायविना वंछित धन पूरे छे माटे एने धन प्राप्ति क्यांथी थती हशे? एवुं विचारी धननी लोन्नी अक्का ते पोतानी कामलता पुत्रीने कहे ती हवी के हे वत्से! तुं तहारा धणीने एनुं कारण पूछ, के जेथी आपणुं दारिद्र्य जाय. तेवारें निपुण कामलतायें कह्युं के आ तुछ बुद्धियें करीने शुं थवानुं छे, आपणने रोटला सायें काम छे पण टपटप साथे काम नथी? इत्यादि रीतें समजावी तो पण ते लोन्नणी अक्का जेम कोइने नूत वळग्युं होय तेम तेनी केड केमे न मूके, डुष्टस्वन्नावने लिधे पोतानो कदाग्रह मूकती

न हवी. त्यारे तेना कदाग्रहथकी जयकुमारने कामलता पूछती हवी. जय कुमार पण प्रीतिभंग न थाय तो सारुं! एवा भयथकी ते वात कहेतो हवो. गुह्यनी वात कोइनी आगल न कहेवी. तेमां वली स्त्रीने तो विशेष पणे न ज कहेवी. एवुं जाणे छे तो पण ते कामलता भणी जयकुमरें वात कही. स्त्रीने वश पड्या शुं न करे ? ॥ यतः ॥ न कस्यापि प्रकाश्यं स्या, गुह्यं स्त्रीणां विशेषतः ॥ तस्यै तथापि स प्रोचे, स्त्रीवशाःकिं न कुर्वते ॥ १ ॥ पछी स्त्रीने सर्व वात कही तेवारें कामलतायें पण जयकुमरने द्रव्य आव्यानुं कारण सर्व माताने जइ कह्युं. ते सांभली ते दुष्ट परिणामवाली अक्का हर्षवंत थइथकी कुमरनी पासेंथी मणिरत्न ग्रहवानी इछायें नीतिनो भंग कर नारी ते अक्का एकांतपणुं ताकी जेम दूधने लोभें मांजारी छल जोती रहे, तेम छल जोति चारे दिशायें ते महामणिनी खोल करती रहे पण क्यांहि देखे नहीं. तेवारें जाण्युं जे ए पोतानी पासें राखे छे, एवुं विचारी ते कपटी अक्कायें जयकुमरने चंद्रहास्य मदिरा, दधिने मिषें पीवरावी. तेवा रें जयकुमरने मूर्छा आवी के तरत गुप्तवस्त्रें जे मणि बांध्यो हतो, ते लइ लीधो. ते स्थानकें तेज वस्त्रमां मणि जेवडोज पाषाणनो कटको बांधी मू क्यो. अनुक्रमें मदिरा उतरी के तत्काल कुमर सावधान थयो, तेवारें म णिनी गांठ बांधेली दीठी तेथी विषाद न पाम्यो. केटलाएक दिवसांतरें द्रव्य याचवाने अर्थें मणिनी पूजा करी गांठ छोडी जोइ तो केवल पाषा ण दीठो. त्यारें म्होटो विषाद करतो हवो. हा मुफने आ पापणी अक्कायें वंच्यो!!! कदापि चंद्रहास्य मदिराना प्रयोगथकी मस्तक कापी लीये तो पण लेवाय एवो संभव छे, तथापि एणीयें तेम नथी कर्युं थोडुंज कर्युं छे, फकत मणिज लीधो छे! एम खेद करतो, अनेक विचार करतो, कामल तामां आसक्त थयो थको, जेम वृक्षनी अंदर अग्नि लागे, तेनी पेरें अंतः करणने विषे बलतो, व्यसनासक्त थयो थको कामलताने घेर रहेतो हवो.

हवे जयकुमार निर्धन छे एम जाणीने अक्का पोतानी पुत्रीने वारंवार कहेवा लागी के, ए निर्धन छे, माटे तुं एने काढी मूक. कह्युं छे केः—विभ वो वित्तसंगीनां, वैदग्ध्यं कुलयोषितां ॥ दाक्षिण्यं वणिजां प्रेम, वेश्यानाममृ तं विषं ॥ १ ॥ भावार्थः—निःस्पृहीना वैभव, कुलवंति स्त्रीनुं विदग्धपणुं, व्यापारीनुं दक्षिणपणुं, अने वेश्यानो प्रेम, ए चारे जो ते अमृतसमान

देखाय, तो पण विषसमान जाणवां. हवे ते कामलता स्नेहवंती कुमरना गुणे खेंचाणी थकी अशुभकर्मथी दूर रहेती पोतानी निर्दयी माताने कहेवा लागी के हवे हुं एने नहिं गंरूं, हुं धननी अर्थिनी नथी, हुं तो गुणनी रागी छुं. आपणुं पूर्ण पुण्य छे, तो ए आपणे घरे बे दिवस रहेलो छे, एनुं क्रोडो गमे द्रव्य आपणे खाधुं छे. ते तुं जाणती नथी के शुं?

कामलताना मुखथी एवी वाणी सांभली तो पण ते अक्काने चित्तमां न आवी अने जयकुमार उपर विरक्त थइ थकी दासीयो पासे अनादर करावती हवी. वेश्याना व्यसनीनें निश्चें एमज विडंबना घटे छे. तेवारें जयकुमार पण अभिमानी छतो अपमान पामीने दरीद्रीनी पेठें लज्जा अने विषाद तेणें करी सहित एवो थको ते स्थानकथी निकलीने शून्य घरने विषे जइ बेठो. एवा अवसरनेविषे ते नगरना राजानी पुत्री सखीयोना परिवारें परवरीथकी नदीयें क्रीडा करवा गइ छे, हंसनी पेठें नदीमां उतरी तेटलामां दैवना योगथी तिहां तेने प्रेत वलग्यो. त्यारें जेम वृक्षनी माल छेदी थकी नीची पडे, तेम राजकुंवरी अचेतन थइ थकी भूमिकायें पडी. ते वात सांभली राजायें घणो खेद धरी कुमरीने घेर तेडी अनेक उपचार कराव्या, तो पण जेम वज्रने, टांकणे टांकतां टांकणुं लागे नहीं, तेम उपचारें पण कुंवरीने करार न थयो, मंत्रवादीनो महिमा पण निःफल थयो. जेम हिममां बले तेंने कोइ उपचार न लागे, तेम एना पण जेम उपचार करें; तेम तेम दोष वधे. त्यारें राजा आर्तध्याने पीड्यो थको दुःख धरतो नगरमध्ये पडहो वजडावतो हवो के, जे कोइ गुणी होय अने, कुंवरीने शाता करे, तो तेने राजा ते कुंवरी परणावे, ने वली क्रोड सोनैया आपे. एवुं सांभली जयकुमार हर्ष पामी पडहो छबीनें राजाने दरबारें आव्यो. राजानी आज्ञा पामी, मंत्रवादिनी पेरें स्नान कर्युं. जपादिक मिथ्या आडंबर कर्यो, कारण के महोटे स्थानकें आडंबर करवो जोइयें. ते औषधीने पाणीमां त्रण वखत बोली ते पाणी दूरथी छांटीने कुमरीने साजी करतो हवो. दिव्य औषधीना बलथकी शुं न थाय? आ कोइ लोकोत्तर, महा उत्कृष्ट कलाना प्रभावथी राजा चमत्कार पाम्यो, त्यारें मुदित थयो थको विचारतो हवो के ए कोइ उत्तम कुलनो पुरुष छे. पछी पोतानी कन्याने धरती उपर बेठी नागकन्या सरखी देखीने महा माहोत्सवे तेनी संघाते परणावीने, क्रोड सो

नैया आपतो हवो. सत्पुरुषनुं वचन अन्यथा न थाय. ते दंपतीने रहे वा माटें घर आप्युं. त्यां रह्यां थकां बेहुजण दोगंडुक देवताना सरखां सुख नोगवतां हवां. ते कुमर महामणि पाछो मेलववाने काजें उपाय चिं तवतो हवो. राजानी पुत्रीने साजी करीनें पछी, ते औषधि गुप्तपणे राखी छे ते गुप्त औषधीनो महिमा कोइक धूर्त्ते जाण्यो, तेवारें ते धूर्त्त उषधी ह रवाने वांछतो थको कृत्रीनो वेश करी कपटथी जयकुमारनें वश करवा माटें विनयवंत थइ बहुमान करी विश्वास पमाडी तेनी पासें रह्यो, पछी जे गुप्तस्थानकें औषधि छे ते चोरी लइने हर्ष पामतो शीघ्रपणे नागो. ज यकुमार खेद धरतो कहेतो हवो के धिक्कार हो विश्वासने के जेथी अनर्थ उपन्यो? इहां जयकुमारने बे वानां थयां. एक कन्यानो लान अने बीजी औ षधीनी हाण एम शोकने हर्ष ए बे थया. देवतानी आपी बे वस्तुनी हाण थइ, तेणें करी घणो खेद थतो हवो. देवतायें आपी देवें अपहरी, एटला माटें दैव अपावे तोज जडे, नहिंतर बीजाउनें कहीने वृथा दीनपणुं देखा डवाथी शुं थाय ! एम चिंतवी जेम समुद्रमां वडवानल लागे थके समुद्र जलने बाले, तेम कुमरने पण अंतःकरणने विषे ते दुःख बालवा लाग्युं.

हवे जयकुमरने काढया पछी ते अक्कायें मणिनी पूजा करीने घणा प्र कारें याचना करी पण ते महामणियें कांइ आप्युं नहीं. कारण के ना ग्यवंतनेज दिव्य वस्तु वांछितनी करनारी होय छे, धर्मिष्टने सुखदायी होय, परंतु पापीने तो तेज वस्तु दुःखदायी होय छे. अन्यायीने इछित वस्तु क्यांथी मले ? पछी ते अक्काने कामलतादिक सर्वजनोयें तिरस्कार करीने कह्युं के जा. फरी पाछो ए मणि जयकुमरने आपी आव. वली वि चार कर,जे ते राज्य लीलानो नोगवनारो छे,राजानो मानीतो छे? एवा सा क्षात् कल्पवृक्ष जेवा पुरुषने तें घरमांथी काढयो. इत्यादि कामलताना उलं ना सांनल्या. तथा सर्व परिवारनो पण तपको पामी. सर्व परिवारें धिक्कार वचन कह्युं. तेवारें कांइक मनमां विचारी, ते रत्न लइ,जयकुमार पासें आ वती हवी. दंनें करीने,रोती पोतानुं दुःख देखाडती कहेती हवी के हे व त्स ! केम अमने मूकीने अमारी सार संनाल करता नथी ? जेम कोइ स्वर्गे गयोथको पूर्वनी अवस्था न संनारे, तेम तमें पण अमने शुं करवा संना रो ? प्रौढ राजानुं माम पाम्या,राजाना संबंधी थया,तेथी अमने विसारी मू

क्यां ! पण अमें तमने केम वीसारी मूकीयें ? कामलता तो तुने विसारती ज नथी. जेम सूर्यविकासी कमल सूर्यविना विकस्वर न थाय,तेम महारी पुत्री कामलता तारा वियोगरूप अग्नियें करी बले ले,तेने शीतल कर कामज्वरनुं ओषध तमाराविना बीजो कोइ वैद्य नथी, तमें आवशो तोज जीवशे. वली मणि देखाडीने कह्युं के आ कांइक अपूर्व वस्तु अमने घरमांहेथी मली ले ते वस्तु कोनी हशे ? ते अमें जाणतां नथी. पण अमारे तो तमाराथी वल्लन बीजो कोण ले के जेने ए आपीयें ? माटे तमने आपुं बुं, ते ल्यो. तम लते जे नवनवी वस्तु घरने विषे नित्य आवती, ते हवे आवती नथी. एटला माटें अमारा उपर अनुग्रह करीने अमारा घरने विषे आवो. जे उत्तम होय ते प्रार्थनाजंग न करे, एम कहीने ते मणि आपती हवी. जेम गयुं पुण्य स्पष्टपणे पाबुं आवे तेम गइ वस्तु पाली आवती हवी. जूउ कपटनुं पटुतापणुं कहेवुं ले:—यतः ॥ पक्षिणां वायसो धूर्त्तः, श्वापदेषु च जंबुकः ॥ नरेषु द्यूतकारश्च, नारीषु गणिका पुनः ॥ १ ॥ अर्थः—पंखीयोमां काक धूर्त्त, चतुष्पदने विषे शीयालीयो धूर्त्त, मनुष्यने विषे जूगारी धूर्त्त अने स्त्री जातिने विषे गणिका धूर्त्त जाणवी ॥ १ ॥

हवे अक्कानुं कपट अने तेनी पुत्री कामलतानुं स्मरण तथा रत्ननो लान ते समकालें नेलां थयां, पण गणिकानी पुत्री सांजरी तेथी विचार्युं जे हमणां क्रोध करवानो अवसर नथी. एम जाणी क्रोधने संवरी प्रीतिपूर्वक अक्काने कह्युं के हुं आवीश ! पली जयकुमार कामलताने ध्यातो हवो, जेम हाथी विंध्याचलनी अटवीने ध्यावे,तेम ते राजकुंवरीने,मूकी,कामलताने घरे जतो हवो.माटे व्यसनीने धिक्कार हो, व्यसननो पाश लोडवो दुःकर ले. वली पूर्वेनी परें त्यां रहेतो हवो. तेनी उपर आसक्त थयो थको केटला एक दिवस मणिना प्रजावें इच्छित ऋद्धि पूरतो सुख जोगवतो रह्यो. पुण्यवंत प्राणीने शुं डुष्कर ले ? महोटा पुरुषनी पण ए स्थिति ले,तो सामान्यनुं शुं कहेवुं ?

हवे पोतानी कुंवरी जरतारना वियोगने डुःखे करी पीडित शोकसमुद्रमां पडेली तथा वेश्याने घेर रहेला जमाइनो वृत्तांत सांजलीने राजा खेद धरतो विचारेले के ए व्यसनथकी निवर्त्ते नहिं,तो ते लज्जा मुकने ले ! एवुं चिंतवी राजा प्रधानने तेडी तेने कामलताने घरे मोकलतो हवो. प्रधान त्यां कामलताने बारणे रहीने कुमरने बोलावतो हवो तेटलामां राजायें तेडाव्यानी

खबर सांजळीने तेने लज्जारूप पीडानुं दुःख प्रगट थयुं. तेने लीधे चिंतातुर थयो थको एम चिंतववा लाग्यो के हा मुजने राजायें पण विटपुरुषनी पेरें इहां रहेतां जाण्यो, तो हवे हुं म्हारुं मुख केम देखाडुं ! तेमाटे हवे हुं दूर देशांतरे जाउं. एम चिंतवी गरुडनी पेरें उमीने शीघ्रपणे गणिकाना घरथकी निकळी पोतानुं रूप परावर्तन करीने नगरथकी बहार गयो. जाण्युं जे इहां मुजने कोइ देखनार नथी. एम विद्याधरनी पेरें मणिना प्रज्ञावथकी उंचो उछळीने कांइक दूर गयो. अनुक्रमें आकाश मार्गें अतिशय दूर देशांतरें क्यांइ जतो हवो. त्यां शून्य अरण्य मध्यें अवधूत योगीने वेषे ज्ञमतो फरे तेवामां ते गइ वस्तु पामवानां सूचक शकुन थयां. ते देखीने मनमां एवुं विचारे छे जे म्हारी औषधी गइ छे. ते हुं इहां केम पामीश ? एवामां कोइ अवधूत जयकुमारने मळ्यो अने जयकुमारने पोता सरखो जाणीने ते महा औषधी प्रत्यें देखाडीने पूछतो हवो के हे स्वामी ! आ औषधीमां शुं गुण हशे ? जयकुमार पण पोतानी औषधीने उळखी, हर्षित थयो थको अवधूतने कहेतो हवो. आ औषधी तुं क्यांथी पाम्यो ? ए विषे साचुं बोलीश तो तुजने ए औषधीना गुण अने आम्नाय कहीश.

ते सांजळी अवधूत बोल्यो, कोइक महापुरुष पासेंथी ए म्होटा उद्यम थकी तेनी घणी सेवा करीने घणे प्रयासें म्होटी विद्यानी परें ए औषधी हुं पाम्यो छुं. परंतु एटलुं विशेष छे जे गारुडनी शक्तिनी पेरें ए औषधीने गुप्तपणे राखीयें तो तत्काळ तेज क्षणने विषे म्होटा दोषरूप महाग्रह प्रत्यें ए औषधीने में अनुज्ञवी छे. एमां दोष रहेवानो हेतु शुं हे ? माटे हुं तमने पूछुं छुं के, एना विशेष आम्नाय गुण तमें जो जाणता हो, तो कहो. तेवारें जयकुमारें ते चोर प्रत्यें स्पष्टपणे निश्चिंतपणे रोष करीने कह्युं के हे अनार्य ! जो तुं चोरी थकी आ वस्तु पाम्यो हइश, तो ते दिव्यरूप वस्तु पाम्यानुं फळ तो तुजने वेगळुं छे, पण आ ज्ञवें तथा परज्ञवें तुजने अनर्थ थशे. विश्वासघात करवाथकी उदय थयुं जे पाप ते पापनुं तुने शुं फळ कहुं ? हे धूर्तना धूर्त ! तें जेम मुजने वंच्यो छे तेम जगतने पण वंचतो हइश, ते माटे तुं कोइ दिवस पापनुं फळ निश्चें पामीश. ते धूर्त जयकुमारना मुखथी एम सांजळीने धूजतो थको ते औषधिने पृथ्वीमां फेंकी दइने जीवोयें फोलेला काष्ठसमान हृदयवाळो ते धूर्त्त जीव लेइने नासतो हवो. कह्युं छे के दोष

वान् प्राणी कंपायमान थाय ठे. पठी समर्थ अने कृतार्थ एवो कुमर गइ वस्तु पामीने रीऊ पामतो थको तेनी पूठें न गयो, कारण के पापी होय ते पापमां प चे. कह्युं ठे केः "पापी पापेन पच्यते" हवे जयकुमार एम विचारवा लाग्यो के, अटवीने विषे रहेवुं, प्रवास करवो, इत्यादिक्लेशें करी प्राप्त थयेला औषधने पामीने जेम रोगी आनंद पामे, तेम हुं क्लेशथी स्वार्थसिद्ध थयो, ते योग्य ठे, तेमां चिंता नहीं. एवी रीतें ते हर्ष धरतो हवो. एकदा विनोदथकी अत्यंत बिन्नत्स श्याम वर्ण युक्त एवा वामणानुं रूप करीने नोगनीज करनारी एवी नोगावती नगरीयें ते कुमार आव्यो, तिहां संपदायें करी विद्याधरनी परें ऋद्धिवंत एवो सुनोग नामें राजा ठे, तेनी नोगवती नामें राणी ठे, अने विश्वने नोग योग्य एवी नोगिनी नामें तेने पुत्री ठे, तिहां कुइ, नयंकर, बिहामणा अंगवालो एवा वामन रूपें जयकुमार चारे बाजुयें कौतुक जोनारा घणा लोकें वींटेलो थको जेटले ते नगरनां चहुटामां आव्यो, तेटलेज एवी उद्घोषणा सांनलतो हवो, जे राजानी कुंवरीने दुष्ट सर्पें मसी ठे, माटे तेने जे जीवाडी आपे, तेने राजा पोतानी एज कन्या तथा हजार घोडा अने एकसो हाथी आपे. हवे जयकुमार लोकने हांसी कुतूहल उपजावतो, नृत्य करावतो, विस्मय पमाडतो, ते पडह प्रत्यें फरसतो हवो, तेवारें लोक वामनने कहेतां हवां के हे वामन! तुं कन्यादिकना लान माटे फोकट मनीषा म कर? वैद्यादिक मंत्रवादी प्रमुख सर्वे उपचार करी थाकी गया ठे, कोइथी सारुं थयुं नथी, तो तुं शुं एने सारुं करीश? एवां नला पुरुषोनां वचन सांनलतो वामन सर्वेने उवेखतो हवो. तथा वली हीन पुरुषोयें प्रेरणा करी के हे वामनजी! तमें तो महोटा चतुर देखाउ ठो? माटे उपाय करो. एम हासी कीधी, तेम मध्यम लोकोयें उपेक्षा करी एटले हा ना कांइ न कही, ए रीतें आ जगतनी स्थिति त्रण प्रकारनी ठे. हवे कौतुक करतो एवो ते लोकना समूहें परवस्यो. अहो अहो आ पुरुषपणुं!!! इत्यादि बोलता लोकोनां वचन सांनलतो अत्यंत शक्तिनो धणी ते वामन राजसनायें जइ, राजाने प्रणाम करी, कहेतो हवो. के हुं कन्याने साजी करुं! एम कही, राजादिक सर्वेनी आज्ञायें कन्या पासें गयो. तिहां ते वामन पंम्तिें माहाऔषधीने महिमायें करी पूर्वली परें गुप्त प्रयोगें ते कन्याने तुरत जीवती करी. सर्वे सनानां लोको विस्मय धरतां कन्याने जीवाडवा

थकी हर्ष अने वामनरूप जोवाथकी विषादने पामतां हवां, वली सर्वे ए म विचार करे छे जे,ए वामन, पुरुषोने विषे उत्तम छे, माटे गुणेकरी कन्या ने ग्रहवा योग्य छे पण तेमां वामनपणुं छे,माटे केम देवाय ? विधातायें जो तेनुं रूप सारुं कर्युं होत, तो घणुं रुडुं ! पण जेवा एमां गुण छे, तेवुं रूप नथी. तेथी धिक्कार छे दैवने के जेणे रत्नने विषे दूषण निपजाव्युं!एम सर्व लोक खेद धरता हवां. हवे कन्या,राजा तथा कन्याना मातादिकें विचार्युं जे आप णने व्यर्थ चिंता करवाथी शुं थाय?दैवनुं कर्युं अन्यथा न थाय, जो वामनने कन्या आपुं,तो लोकमां अपवाद थाय एवी चिंतायें शुं थाय ? जेमाटे म होटा पुरुषनुं वचन फरे नहीं, कन्या आपवा माटे कन्याने खेद,माताने शो क,डुश्मनने हर्ष अने वरप्रत्यें वामन पणानो लोकापवाद थाय छे, पण वचन दीधुं छे ते अन्यथा केम थाय ? एम विचारीने राजा जेटले कन्या आपवानुं कहे छे, तेटलामां निःकपट वाणीयी अभिमान मूकीने वामन बोल्यो जे, आवा डुर्लागिया हीनांगने कन्या रत्न आपवुं, ते तमोने घटे न हि. हंसली कागडाने केम देवाय ? माटें ए कन्या वरवाने हुं अयोग्य छुं,तमें जो कदाचित् आपशो, तो पण ते कन्या मुजने केम अंगीकार करशे ? तेमज सामंत, प्रधान प्रमुख लोक पण अत्यंत अनुचित कार्य केम देखी शकशे ? ॥ कह्युं छे के ॥ यद्यपि न लवति हानिः,परकीयां चरति रासलोद्राक्षां ॥ वस्तु विनाशं दृष्ट्वा, तथापि परिखिद्यते चेतः ॥१॥ अर्थः—कदाचित् आपणी कांइ हानि थती न होय तो पण पारकी द्राख जो गर्दभ चरे, तो ते वस्तु नो विनाश थतो देखीने चित्तमां खेदतो थायज ॥ १ ॥ तेमाटे ए कन्या दीधी थकी पण महाराथी केम लेवाय ? पोताना वस्त्रने अनुसारें पगनुं पसारवुं थाय. तथा पोतानुं स्वरूप न जाणे ते पुरुष, केरडा, लिंबडा वगेरे पदार्थने विषे रक्त थयेलो अने द्राक्षादिक उत्तम वस्तुना वनथी दूर रहेलो एवो जे उंट छे,ते थकी पण हीणो छे अर्थात् जे पोतानुं पराक्रम, तोल्या विना काम करे, ते हीणो जाणवो. वली श्लेष्म तथा बडखाने सेवन कर नारी अने चंदनथी विमुख रहेली एवी जे मक्षिका छे, तेनाथी पण जे पो तानुं स्वरूप न जाणे, ते पुरुष हीणो जाणवो.

देवुं, लेवुं, वंदन, दान, चिकित्सा, घर, लोजन, बेसवुं, सूवुं, वा हन, स्नान, स्थापन, प्रार्थना, ध्यान, विधान, मिलाप, युद्ध, जगाडवुं,

धन, हानि, मान, अपमान, तेडवुं, विवाहनुं जोडवुं, उपाडवुं, जूडंजू डुं करवुं, घडवुं, खेडवुं, फरवुं, विदारवुं, कूटवुं, ज्ञान, विज्ञान, सेवा, वन, जणवुं, जणावबुं, मान, क्रोध, गुप्तपणुं, जोजन, इत्यादिक सर्व स्थानक निविषे जे पोतानुं स्वरूप जाणे, ते माह्यो जाणवो. पोताना घरने विषे अथवा बीजाना घरने विषे सर्वकार्यने विषे जे कर्त्तव्य ठे, तेने विषे पो तानी प्रतिष्ठाने योग्य जेह्वी शक्ति होय तेवो प्रवर्त्ते.

ए रीतें ते वामननुं उत्तमपणानुं अविसंवाद वचन सांजलीने राजादि क सर्व लोक घणो चमत्कार पामतां हवां, जेमाटें गुणना रागी सर्वेथी थो डा होय, तेथकी गुणवंत जन थोडा, तेथकी गुणी जनना गुण उपर रक्त थयेला थोडा, तेथकी वली पोताना अवगुणने देखनारा थोडा होय. हवे पोताना मुखरूप रंगजूमिने विषे वाणीरूप नर्त्तकीने जाणे नचावतो होय नहीं ? तेम राजा कहे ठे,के जो जइ ! तुजने हुं कन्या आपीश. एमां कांइ विचारणा करवी नहिं पुरुषने जेमाटें प्राणप्रतिष्ठानी पूर्वे सत्य वाणी ठे, तेज राखवा योग्य ठे अर्थात् प्राण जवाथी पण सत्य वाणीनुं रक्षण करवुं तेमाटें विशेषें करी महाशयना धणीयें पोतानी वाणी सत्य करवाने अर्थे शुं न करवुं ? अर्थात् सर्व कांइ करवुं. पिता एवा दशरथना वचननिर्वाहने अ र्थे रामचंद्रें वनवास कस्यो,राजा हरिश्चंद्रें नीचने घेर पाणी आण्युं. एम व चन पालवा माटें नीच काम पण कर्युं. ए रीतें बोलीने राजा अन्यलोकनी अपेक्षा न करतो अन्यलोकना वचनने उवेखतो थको पोतानी कन्या वा मन प्रत्यें शीघ्रपणे देतो हवो. वली विचारे ठे जे जे आगल जावि लक्ष्मी पण थाशे. हाल हुं लक्ष्मी तो आपुं ! एम मानी वामन जणी लक्ष्मीने पण राजा देतो हवो. तेमज कन्या तथा कन्यानी मातादिकें पण ते वात प्रमा ण करी,अहोइति आश्चर्ये ! जेमाटें वचननो निर्वाह ते महोटा पुरुषोने महो टा उत्साहनुं कारण ठे शीघ्रपणे संपूर्ण ते कन्यारूप कार्य थवाथी देवता नी पेरें सत्यवादी राजानी परीक्षा वामने करी लीधी.

हवे पोतानुं रूप तथा पोतानी शक्तिने प्रगट करवा माटें वामन कहे तो हवो के हे राजन् ! आ महारा आवा कुत्सितरूपें करी आ रूपवान् कन्या साथें हाथ मेलावो केवी रीतें हुं करुं ? माटे कांहिक स्वरूपपणुं करुं ? पण वांछित साध्यकार्यनी सिद्धि जे थाय ठे ते जीवने साहसपणाथकी

थाय छे. जे बत्रीशें लक्षणे करी रहित पुरुष होय ते पुरुष पण साहस त था धैर्यने बले बत्रीश लक्षणो थाय छे. कह्युं छे के ॥ यतः ॥ अस्थिस्वर्थाः सुखं मांसे, त्वचि भोगाःस्त्रियोऽक्षिषु ॥ गतौ यानं स्वरे आज्ञा, सत्त्वे सर्वं प्र तिष्ठितं ॥ १ ॥ अर्थः—अस्थिने विषे धन अने मांसने विषे सुख, तथा नेत्रने विषे स्त्री,गतिने विषे वाहन, तथा स्वरने विषे आज्ञा,रहीं छे. ए सर्वं सत्त्ववंतने विषे प्रतिष्ठित छे. ए रीतें पोतानुं सत्त्व आदरीनें ते पुरुष,जात्यवं त सुवर्णनी पेरें शोभे छे. जेम सुवर्ण अग्नियें तपाव्युं थकुं विशेष शोभाने पामे, तेम हुं पण साहसिक थइने शीघ्रपणें म्हारा देहने स्वाभाविक रूप वालो करीश! देह केहवो छे ? तो के संदेहरहित उत्कृष्ट शोभानो करनारो छे. एम कहीने चय रचवानी सज्जाइ करी. पछी कौतुक भय अने खेदना उदयादिकें करी विचारयुक्त थयेला एवां सकल लोकनां देखतां थकां सत्त्व सहित ते वामन दीप्तिवंत ज्वालानीजटा रूप अग्निनें विषे पतंगनी पेठें पडतो हवो. पडीने तेज क्षणें तत्काल पाछो अग्निथकी बाहिर निकल्यो इहां एटली विचित्रता छे, के पतंग जे दीपकमां पडे छे, ते पाछो निकल तो नथी, पण ए वामन पाछो निकल्यो ? ते आश्चर्य छे. अने महा महोटी औषधीना महिमाथकी एक रंचमात्र पण अग्निमां ते बल्यो नहीं. तेमज तेने मणिना महिमाथकी अग्निथी निकलतां पूर्वेलुं दिव्यरूप प्रगट थयुं.

ते जोइ सर्व लोक अत्यंत विस्मयवंत थयां थकां सर्व हास्यपणुं पाम्यां. तेवारें सर्व राजादिकें अत्याग्रहें करी कुमरने वामननुं कारण पूछयुं ते वखत यथार्थ साचेसाची वात कुमरें कही दीधी. मंत्रनी शक्ति कही महामणि तथा औषधीनो महिमा पण कह्यो, ते कहीने पछी ते कुमर औषधीने गो पन करतो हवो. कारण के तेमज ते बेनुं रक्षण करवुं, ते योग्यज छे.

हवे राजा अतिशय हर्षे करी, अतिशय महोत्सवें करी, जयकुमार त था भोगवती कन्यानो विवाह महोत्सव करतो हवो. भोगनी उपमावाली भोगवती कन्या तथा एकशो हाथी अने हजार घोडा राजायें कुमर भणी आप्या, तथा महेल, धन, वस्त्रादिक सर्व आप्यां. पछी जेम भोगिनी नाग कन्या साथें शेषनाग भोग करे, तेम महोटा आग्रहनो धणी जयराजा पण संपदा प्रत्यें पामीने भोगवती कन्यासाथें संसारनां सुख भोगवतो, आश्चर्य करतो, स्वेछायें रहेतो केटलोक काल व्यतीत करतो हवो.

हवे एक दिवसें जयकुमार महा आमंबर संघातें अश्वक्रीडायें निकल्यो. चहुटा वच्चें आव्यो, तेने जोइ कोइक स्त्री सखीने पूछवा लागी के,आ कुंवर क्यांनो रहेनार छे ? कोण छे ? अने क्यां जाय छे ? तेवारें ते सखी ढोल जेवा गाढे शब्दें तेने केहेती हवी के हे सखी ! आ समे तो तें आश्चर्य उपजाव्युं ? कारण के ए तो आपणा राजानो जमाइ अश्वक्रीडायें जाय छे, तेने पण तुं जाणती नथी॰? एवुं लज्जाकारी वचन जयकुमार सांभली ने आमण दूमणो थइ खेद धरतो थको एम विचारतो हवो, जे मानी पुरुषने ससराने घेर रहेवुं न घटे केम के शास्त्रमां एम कह्युं छे ॥ उत्त माः स्वगुणैःख्याता, मध्यमास्तुपितुर्गुणैः ॥ अधमामातुलैः ख्याता, श्वसुरे रधमाधमाः ॥ १ ॥ अर्थः—उत्तम पुरुष पोताने गुणें जाणीतो थाय, अ ने मध्यम पिताने नामें उलखाय, तथा अधम पुरुष मोसालने नामें उल खाय अने ससराने नामें जे उलखाय तेतो अधमाधम जाणवो.

पछी जेवो उत्साह सहित अश्वक्रीडायें जतो हतो, तेवो उत्साह रहित थयो. तदनंतर परिवार संघातें पाछो पोताने घेर आव्यो. चित्तमां एम चिंत वतो हवो जे, सर्वथा मारे इहां रहेवुं घटतुं नथी,अने वली जयपुरीयें पण जवुं घटतुं नथी, शा माटें? के ते तो महोटा राज्यमां जोडाणो छे अने में राज्यनी उपार्ज्जना करी नथी माटें जेम ग्रह सूर्यसाथें मले शोभा न पामे, तेम महारुं पण जाणवुं. तेथी महोटुं राज्य उपार्ज्जी जो भाइ पासें जाउं, तो मारुं महत्त्व कहेवाय ! ते महारा वशथकी राज्य पाम्यो छे, पण गुणें महोटो छे माटें कदाचित् हुं राज्य रहितथको जाउं, तो मारो अनादर करे, वली हुं सामान्य छुं माटें में निशाने घा पण देवाय नहीं. एवुं विचारीने राज्य पामवानो मंत्र संभारतो हवो,पण प्रमादना वशथकी मंत्र न सांभर्यो, पद पदमां चूक पडवा लागी, प्रमादथकी विस्मरण थयो त्यारें जयकुमार खे द धरतो हवो के हा ! में प्रमादना वशथकी ए शुं कर्युं ? वांछित राज्यनो आपनार एवो महा मंत्र विसार्यो ? अहो धिक्कार छे मने, के जे में प्रमा दमदें, अंध थइने एवी दिव्य वस्तु खोइ ! हवे विजय भाइ पासें जवाविना अन्य स्थलें मंत्रनी प्राप्ति नहिं थाय ! एम चिंतवी ते जयकुमार आकाश मार्गें उतावलो मणिने प्रभावें कामपुर नगरें, जेम मेघ समुद्रपासें जाय, तेम जयकुमार भाइनी परीक्षाने अर्थें गयो. अष्टांग मिमित्तियो थइने भा

इना महेल आगल प्रकट थयो. प्रनात कालें जइ नाइ प्रत्यें एम कहेतो हवो, के ज्ञानें करीने हुं सर्व जाणुं बुं, के तमो बे नाइ बो. घरथकी निकल्या, ने दिव्य वस्तु पाम्या, ते सर्व हुं जाणुं बुं. बीजो पण सर्व संकेत कह्यो. ते सां नलीने विजयकुमार आश्चर्य पामतो, चित्तने विषे चमत्कार पामतो, नाइना वियोगनुं डुःख संनारतो, नेत्रनेविषे आंसु धरतो, एम कहेतो हवो, के हे नै मित्तिक! कहो के ते महारो नाइ हमणां क्यां हशे? अने मुजने क्यारें मलशे? निमित्तियो बोल्यो तहारो नाइ देवतानी परें स्वेह्रायें परम सुखीयो थइने पृथ्वीनेविषे विचरे बे, ते क्यां हमणां तुजने मले? नित्य कलायें वधतो जे चंड्मा तेनी साथें किरणनुं मलवुं जेम दूर बे, तेम ए वात पण डुष्कर बे, तो पण देवतानी परें दिव्य शक्तिना धणीने कांइ बानुं नथी. जेमाटें विद्या ना उद्यमथी तत्काल मलवुं पण थाय, परंतु तुजने नाइनी संगत रूडी नहीं, ताहारे तो वेगलुंज रहेवुं सारुं. केम के ते महोटो ने तुं नानो. नाना नाइनी प्रौढ रुद्धि देखी ते सही नहीं शके, एटलामाटें तुं ए वात जवा दे! निमि त्तियाना मुखथी एवी वाणी सांनली विजयकुमार कहेतो हवो, के तमें कहो बो तेवी वाणीयें तो बेहु नाइने त्रूट पडे? हे नइ! ए वात तुं मुजने न कही श, ए मुजने नथी गमती. हुं कोइ रीतें राज्य आपवा माटेज नाइने मलवा इछुं बुं, पण ते निःस्पृह बे, स्नेहवंतो बे, बालकरूप जाणी मुजने नोजननी परें पोतानुं राज्य आपीने गयो. ए महोटानो न्यायज बे. अने हुं तो एने पुत्रनी पेठेंज बुं, राज्य एनुंज बे, मारे राज्यनो खप नथी, में राज्य पामवाने समे सर्व ठेकाणे तेने खोल्यो, पण ते क्यांहि न जड्यो. जेम पापीना हाथ मांथी निधान जाय, तेम ते महारा हाथमांथी गयो बे. माटे एवो अनिग्रह बे के, ज्यारें नाइ मलशे, त्यारेंज बत्र धरावीश, त्यारें चामर विंजावीश, त्यारें ज राजचिन्ह धरीश! एटलामाटें तुजमां जो शक्ति होय तो ते आर्यने शीघ्र पणें लाव. त्यारें तेणे कह्युं के कहो तो आकर्षण विद्यायें खेंचीने लावुं! एम कही हर्ष धरतो क्यांहि अदृश्य थइ गयो. तेनी खबर पण न पडी. ए टलामां जेम वादल थकी सूर्य प्रगट थाय, तेम जयकुमार प्रगट थयेलो, पोताना मुख आगल आवी ऊनो रहेलो दीठो.

हवे राजा जयकुमारने देखीने हर्ष पामतो विस्मित चित्तें साडात्रण क्रोड रोमराजी विकस्वर थये संभ्रमपणे जय जय शब्द कहेतो जयकुमारने

नमतो हवो. जयकुमारें तेने पोतानुं वृत्तांत कह्ी, विजयकुमारने राज्य आपतां निषेधीने राज्य पामवानो मंत्र लेतो हवो. मंत्र लेइने आकाश मार्गे थइ जोगवती नगरीयें आवीने सात दिवससुधी मंत्रनो जाप कर्यो, एटले सातमे दिवसें राजानी सज्ञानेविषे निमित्तियो आवी राजाने एम कहेवा लाग्यो के हमणांज जो ताहारो पट्टहस्ती बलें करीने आलानस्थंन उन्मूलीने नगरमां फरतो, लोकोने उपद्रवकरतो थाय, तो तुं एम जाण जे जे आजथी पांच दिवस पर्यंतज मारुं आउखुं छे! माटे हे राजन्! तुं परलो क योग्य जातुं बांधजे. ते सांजलीने राजा उद्वेगित थयो, वैराग्य धरतो, निमित्तियाने तुष्टिप्रदान आपीने पुत्रने अजावें जयकुमारने राज्य आपीने तेज दिवसें सद्गुरु पासें जइ, चारित्र लेइ, चारे आहार छांमी, प्रमादनो परिहार करी, एकाग्रध्यानें कायोत्सर्गे मुड्रायें रह्यो. पांचमे दिवसें घाति कर्म क्षय करी, अंतगड केवली थइ, मोक्षें पहोतो.

हवे जयकुमार प्रधानने राज्य सोंपी चतुरंगिणी सेना साथें पृथ्वी अचल छे तेने सेनाचक्रें चल विचल करतो थको जयपुरीयें आवतो हवो. तिहां चर पुरुष साथें कहेवराव्युं जे तमारो जमाइ जयकुमार आव्यो छे. ए स माचार सांजली ते राजा महोत्सवथी पोतानां जमाइने नगरमां प्रवेश कराव तो हवो. राजा पोताना पुत्रने अयोग्य जाणीने जयकुमारने राज्य सोंपी पोतें चारित्र लइने मोक्षरूप राज्यलक्ष्मीनो जोक्ता थयो. हवे जयकुमारने कामलता गणिकासाथें पूर्व जवनो प्रेम छे ते प्रेम मूक्यो न जाय तेमाटे बे राणीनी साथें त्रीजी कामलताने पण राणी करतो हवो. राजाना पुण्यथी शुं न थाय? अनर्थ उपजावनारी ते अक्काने देशथी बाहेर काढतो हवो. जेमाटे महोटानो संतोष, अने राग, ते निष्फल न थाय.

त्यांपण प्रधानने राज्य जलावी, त्रण प्रियासहित प्रेमरूप रागें वहेंचाणो थको ते पोताना जाइ विजय पासें जतो हवो. पछी ते जयराजा पोतानी त्र ण स्त्रीयें करी, प्रजुशक्ति, मंत्रशक्ति, उत्साहशक्ति, तेणें करी जेम राजा शोजे, तेम शोजतो हवो. तथा पराक्रमें करीने जेम न्याय शोजे, तेम जयें करीने विज य शोजतो हवो. पछी त्यां विजयकुमारने औषधि अने महामणिनुं जेटणुं आ पतो हवो. हवे विजयकुमार स्वप्न देखतो हवो के, रूपें करीने जगतने जी तती तथा विजया एवे नामें करीनेज विजयनी कुंवरी एवी जयंती नग

रीना राजानी पुत्री विजयायें स्वयंवर मंमपने विषे मुकने वस्रो. एवुं स्वप्न दे खीने प्रनातें जयकुमारने राज्य सोंपी मणिने प्रनावें आकाश मार्गें विद्याधर नी पेरें जयंती नगरीयें जइ, कौतुकथी अति कुरूप एवुं कुबडानुं रूप करीने गोल जेम माखीयें वींटाय, तेम कौतुकी लोकोथी वींव्यो थको स्वयंवर मंम पें जइ उंचा आसन उपर बेगे. लांबा दांत, लांबा होठ, वांकी आंख, वांकुं नाक, हाथ पग वांका, एवा रूपनी चेष्टा देखीने कोने हास्य न उपजे?

हवे स्वयंवर मंमपने मांचें बेठा एवा रूपवान् राजाउ मध्ये जेम अश्वनी श्रेणिमां मांकडुं शोने, तेम ते विजयकुमर शोनतो हवो. हवे स्वप्नमां गोत्रदेवीयें कुंवरीने अधिकपणे कह्युं के आ विश्वमध्ये गुणें करी सर्वथी उत्कृष्ट वरने वरवानी तुं इच्छक हो, तो स्वयंवर मंमपमां जे कुबडो बेगे ठे, तेनेज तुं पोतानी मेले वरजे.

पठी ते कुमरी राजवीयोनां मन हरती ठती सुखासनने बेसी स्वयंवर मंमपें आवी. एटले वेत्रधारिणीयें त्यां स्वयंरमां रहेला राजकुमारोना राज, देश, नगर, वय प्रमुखना वर्णन कस्त्रां, यद्यपि ते सर्व राजकुमरो ए कन्याने वरवा माटें इछे ठे, तो पण जेम निर्गंध कुसुमने नमरो ठांमे, तेम ते कन्या, तेउने ठांमती हवी. त्यारें दासीयें विचार्युं जे, राजकुमर तो सर्व में वर्णव्या ठे, परंतु बाकी एक कूबडो रह्यो ठे. जो तेने नहिं वर्णवुं, तो पंक्ति नेदनुं पाप लागशे! एवुं विचारी खीजी थकी एम कहेती हवी के राजानी पंक्ति तो मूकी, बाकी हवे तो आ एक रूपनुं निधान कूबडो रह्यो ठे, जो वरती हो तो आ कुबडाने वर. तेवारें ते राजकुंवरीयें वेत्रधारीनुं वचन सत्य करवाने अर्थे देवीयें दीधेला स्वप्नने अनुसारें उत्सुक थइने कुबडाने कंठें वरमाला नाखी.

ते जोइ कुबडानी उपर ईर्ष्यावंत एवा सर्व राजा बोलता हवा के अरे कुबडा! तुं वरमाला ठांम, जो नहिं ठांमीश, तो तारुं मस्तक ठेदशुं. ते सांनलीने कुबडो कहेवा लाग्यो के हे डुर्नाग्यों! तमो तमारा डुर्नाग्य उपर द्वेष केम नथी करता? म्हारी उपर शामाटे द्वेष करो ठो? विधातायें तमोने डुर्नागीया कस्त्रा, तो मुज उपर शुं रुसो ठो? ते सांनली सर्व राजाउ कुबडाने हणवा तथा कन्या हरवाने आयुध लेइने साहामा धाता हवा. त्यारें कुबडो जे थकी त्रण लोक आश्चर्य पामे एवुं कांइक पराक्रम देखाडी, जेम सिंह हाथीने नसाडे, तेम सर्व राजाउने नसाडतो हवो. एथी कन्याना मातापिताने पो

तानां कार्यनी चिंता थइ, राजाउने मत्सरभाव थयो, देखनारा लोकोने भय ने आश्चर्य थयुं, एटला वानां सर्वे साथेंज थयां. एवामां तिहां एक देव ताना विमान सरखी कांति धरतुं एवुं विमान आव्युं, तेमांथी "विजयरा जा जयवंतो चिरंजीव रहो" एवी बिरुदावली बोलतो एक पुरुष आव्यो, विजयकुमरें जाण्युं जे कोइक बंदिजन मागण आव्यो छे, एवामां तो ते बोल्यो के हे विजय ! तुं राजा मध्यें उत्तम छो. कारण के दक्षिण श्रेणिना राजायें पोतानी कन्या परणाववाने हेतुये प्रज्ञप्ति विद्याने वचनें तुने तेडवा माटें मुने मोकल्यो छे, ते कन्या, रूपें करी उत्कृष्ट छे, माटे तेने उत्कृष्टो वर जुवे छे, तेथी तमें प्रसन्न थइने विमानमां उतावला बेसो. एटली मारी प्रार्थना सफल करो. एवामां वली बीजो तेनो सखाइज आव्यो होय नहीं ? एवा वि मानमां बेसी वैताढ्यनी उत्तर श्रेणिना राजानी कन्या परणाववानें अर्थें कुमारने तेडवा माटे एक पुरुष आव्यो,तेंने जोइ कुमरें विचार्युं जे एक प्रा हूणो होय तेने भोजनने अर्थें जेम बे नोतरां आवे, तेम पूर्वना पुण्यना उदय थी शुं न होय ? इहां जाणवुं हतुं ते सर्वे में जाण्युं. एम विचारीने कुबडा पणुं छांमीने मूल स्वरूप प्रगट करीने जेम राम सीताने परणे,तेम पहेलां तो ते स्वयंवरवाली कन्याने परणी,पछी विमानमां बेसी बेहु श्रेणिपति राजा नी विजयवती अने जयंती एवे नामें बे कन्याने परण्यो. तिहां जेम कामदेवनी साथें रति अने प्रीति बे शोभे, तेम कुमर शोभतो थको ससराना आग्रहथी केटलोएक काल त्यां रही, नित्य शाश्वता परमेश्वरनी पूजा करतो, पोताना आत्माने कृतार्थ मानतो दिवस निर्गमतो. जेवुं बीज वाव्युं होय, तेवा फल पामीयें एम विचारी बन्ने ससरानी आज्ञा मागी, विद्याधरना सैन्य सं घातें कामपुर नगरें आव्यो. तिहां सर्व पुर लोकें महोत्सवें करी कुमरने त्र ण प्रिया सहित नगरमां प्रवेश कराव्यो. पछी पृथिवीने संकीर्ण करतो थको विद्याधर राजानुं सैन्य साथें लेइ आकाशमार्गें विमानमां बेसीने जयकु मार सहित पोताना पिताना नंदीपुर नगरें आव्यो. नंदी पुरनो राजा अ न्य राजाना सैन्यनुं आगमन जाणी, त्रास पामी, निमित्तियाने पूछीने तेने वचने कल्याण मानतो, पोतानुं सैन्य लइ उत्साहवंतथको महोटा आडंबरें युद्ध करवा सन्मुख आव्यो. जेम बे नदीनो समागम थाय ते म बे सैन्यनो मांहोमांहे समागम थयो. विजयकुमार सर्वेने निवारीने

पोतें एकलो संग्राम करतो महिमायें वध्यो. औषधीना महिमाथी कोइ श स्त्र अंगें लागे नहिं. पितानी सेनाना सर्व शस्त्र छेदतो, सर्वने शस्त्र रहि त करतो हवो. ए रीतें पिताने तथा सेनाने शस्त्ररहित जेवारें कस्यां, तेवा रें राजा पाछो फस्यो. राजाने शस्त्र ज्ञान घणुं छे पण शस्त्र नथी तेवारें वि लखो थतो हवो. एवामां विजयकुमार अने जयकुमार बेहु पितानी पासें आवीने अपराध खमावी नमता हवा. पुत्रोने तिहां उलखीनें परम उल्ला स पामतो हर्षने वशें आलिंगन करी राजा एम कहेतो हवो के हे वत्स ! तमारा वियोग दुःखें करीने तमारां देशाटणना शो वर्ष ते सो कल्प सरखां मुऊने थयां, एम पितायें पुत्रप्रत्यें जेम स्वप्नादिक दीठां हतां तेम सर्व स्व प्रादिकनी वात कही,अने वली ते राजा पोताना पुत्रनी मनुष्य छतां देवता जेवी ऋद्धि देखीने घणुं रीऊ पामतो हवो. हवे जयविजयें पण घरथकी नि कल्या पछी पाछा घेर ऋद्धि लइने आव्या त्यांसुधीनुं सर्व वृत्तांत कह्युं. एवुं पुत्रोनुं अतिशयवंत वृत्तांत सांभलीने पिता रीज्यो. पछी महोटा महोत्सवें पुत्रोने घेर तेडी लाव्यो, अने बे पुत्रने राज्यनी प्रार्थना करवा लाग्यो, त्यारें विजयना कहेवाथी जयकुमारने राज्यनो भार सोंपी राजा त्रण रा णी सहित मोक्ष पामवाने अर्थें दीक्षा लेतो हवो.

हवे जयकुमार नयधीर कुमारने राज्यनो भार आपीने विष्णुने बलदेव नी पेठें विजय राजानी पासें जय राजा स्वेच्छायें रहेतो हवो. पछी जय वि जय बेहुभाइ देश साधवा निकल्या, जेम ऋषियो त्रण योगनुं साधन करे, ते म जयराजा त्रण खंमप्रत्यें साधतो हवो. त्रणे खंममध्ये आण वर्त्तावी कामपुर नगरें आव्या. तिहां विजयराजाना नामथी कामपुरनुं नाम विज यपुर राख्युं, तिहां विजयराजा घणा कालसुधी वासुदेवनी पेठें राज्य भो गवतो घणा राजवीयोयें सेवातो काल निर्गमन करतो हवो.

एकदा जिनकल्पीनी पेरें एकला विहार करता एवा गुणाकर नामें केव ली भगवान् तिहां आवी समोसस्या. ते जाणीने जयविजय बे भाइ महो टी ऋद्धि अने पोतानी स्त्रीयो प्रमुख परिवारसहित केवली भगवानने वां दवा आव्या, वांदी यथोचित स्थाने बेसता हवा. पछी केवली भगवानें ध र्मदेशना प्रारंभी ॥ यतः ॥ अरिहंत देवो गुरुणो, सुसाहुणो जिणमयं मह पमाणं ॥ इच्चाई सुह भावो, सम्मत्तं बिंति जगगुरुणो ॥ १ ॥ सम्मत्तंमि उ

लहे, विमाणवज्जनबंधए आउ ॥ जइति न सम्मत्त जहा, अहवा न बंधए बुद्धि ॥२॥ इत्यादिक धर्म देशना सांजलीनें पढे जय विजय पोताना पूर्वला जव पूछता हवा. तेवारें केवली जगवान् कहेवा लाग्या के जूतिलक पुर न गरने विषे ऋद्धिवंता एवा जानु अने जामर नामें बेहु जाइ वसता हता. एक दिवसें पोताना पितानुं श्राद्ध छे, तेमाटे खीर रांधी ते खीर कुतरीयें आवी अजडावी देखी बेहु जाइयें कुतरीने मारी, तेथी तेनी कड जांगी गइ, तेने लीधे ते जूमियें पडती हवी. एवामां एक पाडो अति थाकेलो, जूख्यो तर स्यो, आंसु नाखतो ते कुतरीपासें आव्यो. बेहुनी आंखमांथी आंसु फरे छे, तेवारें ते पाडोकुतरीनी साथें आलाप करवा लाग्यो अने मनुष्यवाणीयें महो टे सादें परस्पर बेहु बोलवा लाग्यां. ते बेहुनो शब्द सांजलतां त्यां सर्व कोइ आ श्चर्य पाम्यां. एवामां तिहां एक ज्ञानी मुनि आव्या, तेमने बे जाइयें पूछ्युं त्यारें मुनि कहेवा लाग्या के ए शुनी! अने महीप! बेहु ए तमारां पाछला जवनां माता पिता छे, पाछला जवें एमने मिथ्यात्व हतुं, तेना उदयथी सात जव कुतरी अने पाडाना थया. तिहां साते जवने विषे ए रीतें मनुष्यना हाथें मार खाइने मरण पाम्यां छे. आ आठमो जव छे, ते अकाम निर्जरायें करी, एमने जातिस्मरण ज्ञान उपन्युं, तेथी मनमां जाणे छे जे आज अमारे अर्थे श्राद्ध करे छे, अने अमारी तो आ अवस्था पमाडी छे? माटे धिक्कार पडो ए मूढपणाने! एम मांहोमांहे बेहु सुख दुःखनी वातो करे छे. तेमाटे हंत इति खेदे ए मिथ्यात्वने छांमीने आदरसहित समकितने अंगीकार करो, ते विना देवलोकनी गति नथी, ए सर्व धर्मथकी उत्तम धर्म छे. जेथी मोक्ष पामवो सुलज छे, ए समकितथकी जिननामकर्म पण श्रेणिकादिकनी पेठें पामवुं सुलज थाय छे. जेने बीजुं कोइ व्रत मात्र पण नथी तो पण एकज समकेत पालवाथकी शीघ्र तीर्थंकर पदवी बांधे, जो पूर्वकोटि पर्यंत अत्यंत आकरी तपश्चर्या करे तो पण समकेतविना मिथ्यात्वी जीव पांचमा ब्रह्म देव लोकसुधी जाय. एवी गुरुनी वाणी सांजलीने जानु अने जामर आदें देइने सर्व परिवार प्रतिबोध पाम्यो. समकेतवंत थया. वली कुतरी अने पा डो पण समकेत पामी शीघ्र अनशन आराधी सौधर्म देवलोकें गयां. ते बेहु देवता देवलोकथी आवीने पोतानी देवता संबंधी ऋद्धि देखाडीने जानु तथा जामरने धर्म पमाडी देवलोकें गया. देवतत्त्व, गुरुतत्त्व अने धर्म

तत्त्वना आराधनने विषे बेहु नाइने एकाग्रता थइ, परंतु संसारसुखना लालची बे, तेथी धर्मनी क्रियाने विषे ते बे नाइ आलसु बे. तेथी विष्णुने जेम एक सुदर्शनचक्र जगतने जीतनारुं हतुं तेम सुदर्शनरूप एकज समकेतने पाम्या थका रह्या. हवे ते बे नाइनी बे बे स्त्रीयो बे तेमनी एके कनी बे बे वाहाली सखीयो बे,ते बे स्त्रीनी वाणीयें ते चारे सखीयो पण समकित पामती हवी. सत्संगतिनो एवोज गुण बे ॥ दोहो ॥ साधु मल्ये सुख उपजे, जल मले मल जाय ॥ साहमाने पावन करे, पोतें पावन थाय.

एकदा अन्य दर्शनीने वचने नानुने त्रण तत्त्वने विषे शंका उपनी, जेम उज्ज्वल वस्त्रने माघ लागे तेम शंका करवाथी माघ लागो पण निंदा करे नही. वली नानुनी स्त्री महोटा कुलनी उपनी हती तेणे स्त्रीनी तुब जाति माटे कुलनो मद कस्यो तेणे करी नीच कुलें उपनी. सर्वे आयुष्य पूरुं करी सौधर्म देवलोकें जइ उपन्या. त्यांथी चवीने सर्वे तमो इहां आवी उपन्यां बो. त्रण तत्त्वना आराधवाथी त्रण दिव्य वस्तु पाम्यां. वली आवी त्रण स्त्री मली अने त्रण खंमनुं राज्य पाम्यां. नानुने पूर्वनवें त्रण वार त्रणतत्त्वने विषे शंका उपनी तेथी त्रणदिव्य वस्तु गइ. जयराजानी पूर्वनवनी स्त्रीयें कुलमद कस्यो तेथी गणिकाना नीचकुलें आवी उपनी, एवी वाणी सांनली जयादिक सर्वने जातिस्मरण उपन्युं. तेथी सर्व जनो धर्मविषे दृढ थइने श्रावकनो धर्म समकित सहित अंगीकार करता हवा. केवलीयें विहार कस्यो. जयविजयादिक सहु पोत पोताने घेर आव्या.

हवे विजयराजा पृथ्वीने विषे समकित धर्म प्रवर्त्तावता हवा. जैनधर्म च लावते करीने एकबत्र पृथ्वी करी. राजानी आज्ञायें सर्व तेम करता हवा. चार श्रद्धादिक सडसठ बोलें करीने शुद्ध समकितने पालतो, पलावतो थको विषम संकटने विषे पण क्यांही स्खलना पामतो न हवो. नाना प्रका रें करी नानाप्रकारनी चैत्य पूजादिक करतो, देवयात्रा संघनक्ति इत्यादिक नित्य करणीना करवाथी समकितने दीपावतो, सर्व मिथ्यात्वनो नाश कर तो हवो. विजयराजाने विजया देवी प्रमुख त्रणे राणीने १ नंदन, २ आ नंदन अने ३ सुंदर, एवे नामे त्रण पुत्र थया.

एकदा शक्रेंद्र पूर्व महा विदेहक्षेत्रें विहरमान परमेश्वरने पूबतो हवो के, हमणां नरतक्षेत्रे जिनधर्मने विषे दृढ एवो कोइ श्रावक बे ? जेम स

मुद्रने विषे लवण समुद्रनी पृछानुं प्रयोजन नही, तेम नरतक्षेत्रनी पृछानुं शुं प्रयोजन ? एम कोइ पूछे तिहां कहे छे, के नरतक्षेत्रनी साथें सौधर्मेंद्रने स्वामिपणानो संबंध छे, ए प्रयोजन माटें पूछ्युं, त्यारें परमेश्वरें कह्युं के पोताना धर्मने विषे वज्र सरखो दृढ एवो विजयपुर नगरने विषे विजय राजा छे. जेम वायराथी मेरु पर्वत चलायमान थतो नथी, तेम तेने पण कदापि कोइ देवता आवीने पोताना पराक्रमथी चलावे, तो पण ते पोताना धर्मथकी न चले. एवुं परमेश्वरनुं वचन सांजलीने इंद्र हर्षित थइने पोतानी सजामध्यें विजय राजानी प्रशंसा करतो हवो. ते प्रशंसा सांजलीने कोइक मिथ्यात्वी देवता एम विचारवा लाग्यो के, हुं जइने इंद्रनुं वचन खोटुं करुं ! हवे ते देवता जैन अवधूतनो वेष करी, विजय राजानी पासें आवी, पोतानी कलाना कुशलपणायें करी, राजाने रीजवी वश कस्यो. जेम विनीत शिष्य गुरु वचन सत्य करी माने, तेम अवधूतना वचन राजायें मान्यां.

हवे एकदा राजानी साथें अवधूत धर्मचर्चा करतो, निगोदादिकना सूक्ष्म विचारना संशय देखाडतो राजाने पूछवा लाग्यो. तत्त्वप्रकाशमां माह्या एवा राजायें जेम हाथी सूंढे करी वृक्षने समूल उन्मूलन करे तेम युक्तिरूप सुंढे करी शीघ्रपणे तेनो मूलमांथी सर्व संशय काढयो, त्यारे अवधूत राजाने कहेवा लाग्यो. अहो ! सर्वज्ञनो धर्म घणो रूडो छे, जेथी कर्मक्षय करीने मोक्षें जवाय, परंतु विशेषपणे ते धर्मनो कोइथी निर्वाह थाय नहिं, ते घणो डुष्कर छे, खड्गधारानी गति सरखो छे, माटे तेनें रूडी रीतें करवाने कोण समर्थ थाय? अपि तु कोइ न थाय. त्यारे राजायें कह्युं जे ए धर्मना निर्वाहक साधुजन छे. राजानुं ते वचन सांजलीने ते अवधूत मस्तक धूणावतो कहेवा लाग्यो के, ए रुषियो तो आमंबरी छे. एना अंतःकरणनी स्थिति कोण जाणे छे ? राजा, अवधूतनुं एवुं वचन सांजलीने खेद करतो एम कहेवा लाग्यो के, हे मूंमा ! तुं ए शुं बोले छे ? जैनमुनि माहात्म्यना धणी छे, वीतरागना मुनियोना धर्ममां आवो संवाद क्यांय नथी ? जेम सर्वज्ञनुं वचन तेम जैनमुनिनुं वचन पण जाणवुं. त्यारें फरी ते अवधूत कहेवा लाग्यो के पूर्वें हुं ए रुषियोमां रह्यो छुं, तेथी सर्व जाणुं छुं जे ए कहे छे एक, अने करे छे बीजुं, जो एम न होय तो हुं केम कहुं के ए मात्र दर्शनरूप छे पण महारा सर्व जाणेला छे तो हुं जूठुं केम बोलुं ? माटे हे राज

न् ! प्रथम साधुनुं पारखुं कस्याविना आदर करवो नहीं. कारण के डुर्बुद्धि यतिउने जितेंड्रियपणुं क्यांथी होय ? अरिहंतना यतिने यतिपणुं विशेषें हो यज नहीं. तेवारें राजा बोल्यो रूषिनी परीक्षा ते शी करवी ठे ? में तो सु वर्णनी पेरें रूडी रीतें परीक्षा करेलीज ठे, तो पण तुं कहे ठे, ने जो तुऊ ने संदेह होय तो वली पण यथायोग्यपणे आपणे परीक्षा करशुं.

एवामां देवमायायें करी तिहां कोइ उत्तम गुरु आचार्य घणा साधुना प रिवारें वनमां आवी समोसस्या. तिहां अवधूत अने राजा गया ते वखत महारो आ जन्म सफल थयो, एम कहीने राजायें मुनिना गुण वर्णववा मां मध्या. त्यारें ते अवधूत कहेवा लाग्यो के, मणिनी पेरें परीक्षाने विषे उद्यम करो, पठी गुण वर्णवादिक यथायोग्यपणे जे करवुं घटे ते करजो. परीक्षा ते नष्टचर्यायें थाय. त्यारे राजा कहे के तमें कह्युं एमज करीयें. हवे राजा अवधूतनो प्रेस्यो, परीक्षा करवाने अर्थें अवधूतने लइ अंधारी रात्रें ति हां गयो एवामां राजायें एक मुनिने मदिरा, मांस, वेश्या आसक्त बाल क्रीडा करतो देख्यो ते वखत राजाने रोष, मद, इंड्रिय, संसारवैराग्य, उद्वेग अने विन्नम, धर्मने विषे एकजाव धरतो थयो, तेणें करी तेने सर्व जावनुं मिश्रितपणुं थयुं, पठी विशेषनो जाण राजा कहे ठे, हे मुने ! आ शुं करो ठो ? ए असमंजस करवुं तमने घटतुं नथी ॥ यतः ॥ क्व क्रीडितं सूरींड्रस्य, क्व विष्टा कीटकस्य च ॥ क्व चारित्रं पवित्रं ते. क्वचे दं डुष्टचेष्टितं ॥ १ ॥ किं ज्ञानं दर्शनं किं वा, किं चारित्रं च किं तपः ॥ कोजापः का क्रिया का ह्रीः, काजीरेवं करोषि किं ॥ २ ॥ धिक् त्वां धिक् तां च डुर्बुद्धिं, धिक् ते वेषं च दांजिकम् ॥ धिक् ते निःशंकचित्तत्वं. धिग्जवं विषयांश्च धिक् ॥ ३ ॥ अत्रापि च परत्रापि, जविता जवतः क्व नु ॥ स्था नं च तस्य डुःखानि, सोढा प्रौढान्यहो कथं ॥४॥ निःकलंकस्य धर्मस्य, कलं कोन्नावनान्नवान् ॥ अनंतडुःखप्रजवं, ह्यनंतं त्रमिता जवं ॥५॥ अर्थः– हे मुने ! सूरीन्द्रनुं जे क्रीडित ते क्यां, अने कीटकनी जे विष्टा ते क्यां ? वली तारुं पवित्र एवुं जे चारित्र ते क्यां ? अने आ हमणां तें आदरेलुं एवुं जे डुश्चेष्टित ते क्यां ? ॥१॥ वली हे मुने ! तारुं ज्ञान शुं ठे ? तारुं द र्शन शुं ठे ? तारुं चारित्र शुं ठे ? तारुं तप शुं ठे ? तारो जाप शुं ठे ? ता री क्रिया शुं ठे ? तारी लज्जा शुं ठे ? तारो जय शुं ठे ? ए सर्व विचार कर.

अनें आ तुं शुं करे छे? ॥ २ ॥ तुने धिक्कार हो, तथा तारी बुद्धिने पण धिक्कार हो. तारा दांभिक मुनिना वेषने पण धिक्कार हो. तारा निःशंक चित्तपणाने धिक्कार हो, तथा तारा संसारने अने विषयोने पण धिक्कार हो ॥३॥ आ लोकमां अने परलोकमां कोइ ठेकाणें पण तारुं दुःखनुंज स्थान छे. अहो इति आश्चर्यें ते स्थानकनां प्रौढ एवां दुःखने तुं केम सहन करी शकीश ॥४॥ वली निःकलंक एवा जिनधर्मने कलंकना उत्पन्न करवाथी तुं अनंतदुःखनी जेमां उत्पत्ति छे एवा संसारमां अनंता भव भ्रमण करीश ॥५॥

एटला माटें हे तत्त्वना जाण! ए कुकर्म छांम. तुं शुं तत्त्व जाणतो नथी जे कुकर्म करे छे? एम कहेते थके राजाने साधु कहे छे. अहो राजा! तुं तत्त्वज्ञाननो अजाण थइने शुं मुऊने कहे छे? सर्वे यतियो एमज करे छे, ए वस्तु छांमवाने कोण समर्थ छे? तुं आगल जाइश तो अमारां बीजा यतियोनां आचरण जोइश, तो तारी मेले तुं जाणीश. हवे राजा विचारे छे जे ए पतितनुं वचन छे. पण सर्वे कांइ एम करता नथी. एम विचारतो आगल जाय छे,तो एक साधुने स्त्रीलंपट,एकने चोर,एक आहेडी,एक कसाइपणुं करतो, एक माछीनुं कर्म करतो,एवा देख्या. तेवारें राजायें विचार्युं जे ए सर्वे भ्रष्ट छे, ए सर्वेने गुरुने कहीने शीघ्रपणे गछ बहार सूका पाननी पेरें कढावीश! एम चिंतवतो पोताने भुवने आव्यो. तेटलामां अंतःपुरमांथी गुरु निकल्या तेने राजायें दीठा. हवे राजायें उद्वेगने संवेद धरतां जेवो तेने दीठो,तेवुंज अवधूतने कह्युं. त्यारें अवधूत बोल्यो हे राजन्? अमारुं वचन वेदनी पेरें जुठुं न थाय,ते माटे ए सर्वेने धूर्त जाणीने विश्वास न करीश. हवे ते राजा पोतें मार्गानुसारी छे माटे पोताना चित्तमां विचारवा लाग्यो के, ए असंभाव्य वचन छे. एवुं संभवेज नहिं. ज्यारें एवुं कुकर्म करे, त्यारें सूर्यथी अंधकार केम नासे? तेमाटे युगांतने विषे पण ए वात बने नहीं,साधु एवा होयज नहिं. साक्षात् साधु पण लोकमां छे. साचुं अथवा जूठुं सर्वेने विषे एम न होय,सर्वे हीणा छे एम् जाणीने अनास्ता राखवी ए युक्त नहिं. एकवार मार्गें साथ लूंटाणो एटलामाटें शुं सदाय साथ लूंटाशे? एम ज्यारें होय, त्यारें तो कोइ मार्गे चालेज नहिं. एटला माटे चारित्रिया तो सदाय पूज्य छे. एने तो कोइ भ्रम मत आवी उपनो छे, तेथी निन्हवपणानो भाव भजे छे,एवो राजानां मनमां विचार उपन्यो.

त्यारें राजाने प्रतीति उपजाववा माटें वली अवधूत कहे ले के हे राजन् ! तुऊने दृष्टिराग आकरो ले. कामी नरनी पेठें तुं खोटुं देखीने पण राग बांधे तो नथी, माटें दृष्टिरागीने धर्म न होय धर्म तो तत्त्वनो निर्णय करे, तिहां रहे. राजा कहे में निर्णय कस्योज ले. सर्वज्ञनुं वचन सत्यज ले,ते सर्वज्ञें कह्युं ले जे गुरुपणानो नाव तेमां संदेह न राखवो. साधुने तुं जूठो करे ले, तेमाटे तुं मिथ्यादृष्टि लो, तेथी तहारी साथें बोलवुं युक्त नथी. एवा राजा नां वचन सांजली कपटनुं घर ते अवधूत पोताना प्रयासमां निष्फलताने पाम्यो,तेथी ते धूर्त्त विलखो थयो थको तिहांथी उठी गयो. राजायें तेने मिथ्या त्वी जाणी फरी पाली ते धूर्त्तनी खबर पण लीधी नही,धूर्त्त पण जतो रह्यो.

अन्य दिवसें रात्रिने विषे राजा,प्रधान आदें देइने सर्व सनाना लोकोने कोइक दिव्य पुरुष स्वप्नमध्यें आवीने कहेवा लाग्यो के आ नगर मध्ये के वारें पण न थयो होय एवो आकरो क्रोधवंत यमनी क्रीडाना आकार जेवो सर्पनो उपड्व थशे,तेमाटें नगरने देहरे देदीप्यमान नागनी मूर्तिनी आदर सहित पूजा करो, तो उपड्व टले, जेम व्याधिने औषधनो उपाय ल, तेम एनो एक एज उपाय ले. बीजो कोइ उपाय उपड्व टलवानो नथी.

वली प्रातःकालें कोइ निमित्तियो राजसनायें आवी, तेमज दिव्यपुरुष ना स्वप्ननी पेठेंज कहेतो हवो. स्वप्न तथा निमित्तियानी वात एकज म ली, जे वातनी बे निशानी मली, ते वात निःसंदेह थइ. एवुं समजीने सर्व कोइ ते नागराजानी पूजा अनेक प्रकारें विशेषें करी करतां हवां. मरवानो नय कोने न होय ? समकितवंत राजाने सर्व प्रजायें नागनी पूजा करवा कह्युं, पण राजायें ते मान्युं नहिं. पूजाने विषे मन स्थाप्युं नहीं. शुद्धबुद्धि थी राजायें विचार्युं के, जे कांइ थवानुं ले ते सर्व कर्माधीन ले, ते शुनाशुन नोगवेज बूटे, माटें इहलोक सुखनी वांलायें कोण पोताना धर्मने मलीन करे ? एम विचारी निर्नयपणुं कर्युं. एवामां राजाना घरमां आकरा बी हामणा सर्प आव्या. ते कलिकालने विषे खल जेवा फूंफाडा मारता,फणा टोप करता,लोकने नय पमाडता,विकराल मुखवाला जाणे पृथ्वीनेज फाड शे के शुं ? एवा सर्प्पो राजाना अंतःपुरमां पण पेठा. तेने देखीने राजलोक सघलो त्रास पामतो हवो, तेवारें सर्वलोक क्लेशनुं ठेकाणुं जाणीने नाठां थकां बीजा घरमां गयां, तिहां पण तेमज जेम जीवने कर्म पालल आ

वी लागें, तेम सर्प्प आवी तेमनी पाछल लागा. तेवारें सर्व प्रधानादिकें मली आस्थान सजायें आवी राजाने कह्युं के हे राजन्! तमें डाह्या छो,मा टें तमारे कदाग्रह करवो घटे नहिं. धिक्कार पडो तमारा कदाग्रहने. पंडि तने श्यो कदाग्रह करवो ? जो नहिं मानो, तो पोतानाज पोतें शत्रु थइ ने कदाग्रह आरंभ्यो कहेवाशे, तेथी थोडा माटें घणो अनर्थ थाशे. एटला माटें क्लेश शांतिने अर्थें शुं हमणां प्रण नागनी पूजा करता नथी ? पछी जेम वैद्यविना व्याधि वधे तेनी शी गति थाय ? इत्यादिक मंत्रीयें घणुं कह्युं, तो पण राजा दृढ थको नागनी पूजा न करतो हवो. त्यारें क्रोधवंत थयो थको ते नाग स्वप्न मध्ये आवी,राजाने कहेवा लाग्यो के रे रे मूर्खा ! तुं मु झने अवगणे छे,पण तें मारुं पराक्रम दीठुं नथी! हुं रूठो थको साक्षात् यम सरखो छुं, अने तूठो थको कल्पवृक्ष सरखो छुं, ते माटें तुं मुझने पूज. स मकितनो कदाग्रह छांड. अन्वयव्यतिरेकें करी जे छते ते छतुं अने जे अ छतें ते अछतुं, तेणे करी प्रगट फल प्रत्यें जोतो थको पण तुं म्हारी पू जा करतो नथी. समकेतरूप कदाग्रहें करी ग्रह्युं छे हृदय जेनुं एवा हे राजा ! आज प्रातःकालें उठीने पोतानी मेलें प्रजातें म्हारी पूजा तुं ज रूर करजे, जो तुं नहिं कर, तो तुझने, तारी जार्याने अने तारा पुत्रने य मने घेर मोकलीश. एम साक्षात् नागें कह्युं तो पण समकितना दूषणने जयें राजा ते नागप्रत्यें पूजतो न हवो. त्यारें ते काल जेवो नाग आवी ने राजाना पुत्रने डंसतो हवो,तेज वेलायें ते राजपुत्रने मूर्छा आवी,तेथी जूमिकायें पड्यो,तो पण राजा पूजा न करतो हवो, पछी राजानो परिणा म फर्यो नहीं, त्यारे ते नाग, पटराणीने पण डस्यो,ते पण पुत्रनीज दशा पामी. एम बीजा बे पुत्र तथा बे राणीने पण डस्यो तेथी तेनी पण ए ज दशा थइ, तो पण राजा लगारे न चल्यो ! त्यारे मंत्र, तंत्र, औषधि प्र मुख उपचार कर्या, ते सर्वे निष्फल थया. राजादिक सर्वेने घणो शोक थतो हवो. हवे शुं थशे ? शुं करशुं ? एम विकल्प करे छे, एवामां अक स्मात् जाणीयें कोइक देवतायेंज मोकल्यो होय नहिं ? एवो सर्व गारुडी मां अग्रेसर एक गारुडी तिहां आव्यो. ते गारुडीने देखवा मात्रथीज जो पण जीववानी आशा सर्वेने गइ छे, तो पण सर्वे मुदित थता ते गारुडी ने घणी आगता स्वागता करी आदरमान करता हवा. ते गारुडी कहे

वा लाग्यो के हे पृथ्वीनाथ ! ए सर्पनुं विष घणुं विषम छे, असाध्यनी पेरें छे, तो पण हुं मारी शक्तियें करीने कोइक उपाये करी उतारीश. एम कहीने एक कन्याना हाथमां अक्षतनुं पात्र स्थापीने मंत्रित कर्युं, पछी ते अखंड अक्षत जेवा गारुडीयें मंत्रीने छांट्या,तेवामां तो ते देवता तिहां कन्याना शरीरमां उतरतो हवो. तेवारें ते गारुडी देवप्रत्यें कहेतो हवो के हे फणिपति ! तुं प्रसन्न थइने आ दुःख.पामता सर्वने मूकी आप. ते वात सांजलीने कन्याना दिलमांथी ते देव बोल्यो के ए राजा निरंतर कदाग्रही छे, अने अमने तो जाणतोज नथी माटें हुं तेने नहि मूकुं,मुने घणो एनी उपर रोष छे. साहामुं ए राजाने पण नयानक पणे हुं मशीश. कारणके देवताना रोष विषम होय ते सांजली गारुडी कहे जे एटलुं कह्याथी रोषनुं फल थयुं. हवे प्रसन्न थाउ. महोटाना क्रोध,प्रणाम करवाथी उतरी जाय. जो आगलो नमे,तो महान् पुरुष रोष उतारी नाखें,माटें तुं कहीश ते करावशुं. ते सांजली नागदेव बोल्यो हे गारुडीमुने ! आखुं जगत माने छे,पण सूका काष्ठनी पेरें आ राजा तो नमतोज नथी. एटला माटें मुजने एनी उपर क्रोधाग्नि घणो छे. ते केम शमे? शत्रु सरखाने पण मूके छे तो नम्यानेज केम जीवता न मूके ? एटला माटें तुं मुजने कहीश मां,हुं नहीं मूकुं,जो नमे,तोज मूकुं.

मंत्रवादी कहे छे हे राजन् ! तुं एने नम, एटले हुं एने कही ए अनर्थ थकी तुने मूकावुं,बीजा सर्व उपायें सर्युं. जो तुं प्रत्यक्ष नमे नो मनथीज नम, एटले तारो नियम पण न नांगे. जीवने पुण्य पापनुं हेतु एक मनज छे. वली व्रतने विषे देवाभियोगादिक आगार पण कह्यां छे,माटे तेमां दोष थोडा ने गुण घणा छे. जोयरुं पण क्यांहि द्वार विना न होय महोटा कार्यने अर्थें एक अंशमात्र दोष आदरीयें तो व्रतनंग न थाय. ताव आव्याना प्रथम दिवसें अन्ननो त्याग करवो ते गुणकारी छे माटे आहीं लांघणो थी उत्पन्न थयुं जे कृशपणुं ते पथ्यादिकथी टले छे माटे आहीं कदाचित् दूषण लागे तो तुं प्रायश्चित्त लेजे. हे राजन् ! यतिधर्मने विषे उत्सर्ग अने अपवाद, ए बे धर्म कह्या छे. तो श्रावकने केम नहिं कह्या होय ? एटलामाटे तुं एकांत ताणे छे ते खोटुं करे छे. तुजने एकांत ताणवुं घटे नहिं. धर्म तो स्याद्वाद खरो छे. अने स्याद्वादी तो एकांत ते मिथ्या छे. माटे हे राजन् ! कदाग्रह छांमीने तुं नाग राजाने पगे लाग,ताहरां वल्लन्न स्त्री पुत्रो

ने जीवाड. नहिंतर ए सर्वेनी हिंसा थशे. कयो बुद्धिमान् पोतानुं हित न साधे ! ए प्रमाणे अर्हंतमतने जाणनारो अने मंत्रवादीयें सयुक्तिक गारुडीनां वचनथी उत्पन्न थयुं छे ज्ञान जेने एवो अने सत्त्वगुण तथा गौरवें करी गौर छे कांति जेनी एवो जिनमतनो जाण राजा कहेतो हवो के हे गारुडी ! आ तारुं कहेवुं सर्व कायर मनवालाने मानवा योग्य छे, मने तुं ए वात कहीशज मां. धर्मने विषे धीर थयेलो एवो जे हुं ते जो महारां प्राण जातां हो तो, भलें जाउ, पण हुंएने नहिं नमुं. कारण के अल्प अतिचारथकी पण धर्मनुं सारपणुं जाय छे. जेम पगमध्यें कंटो वागवाथी प्राणी खोडो थातो नथी शुं ? तेमाटे जे दूषण लगाडीने प्रायश्चित्त लेवुं, तेथी दूषण न लगाडवुं एज रूडुं ! जो उत्सर्ग मार्गने विषे शक्ति न होय तो अपवाद आदरवो, पण समर्थने अपवाद मार्ग सेववो घटतो नथी. वली तुं स्याद्वाद कहे छे ते परमेश्वरें कांइ पापकार्यने विषे स्याद्वाद कह्यो नथी. स्याद्वाद ते शुं छे ? अनेकांत मार्ग छे. ते स्याद्वादीने करवा योग्य छे, अने संसार संबंधि पुत्रभार्यादिकने तो अनंतीवार हुं पामी आव्यो छुं, पण धर्म क्यांहिं न पाम्यो. तेथी ते पुत्रादिकने माटे धर्मने नहीं छुडवुं, धर्म नहिं छांडुं. स्त्रीपुत्रादिक सर्व वस्तुथकी पण प्राण वल्लभ छे. तेनो पण भलें विनाश थाउ, परंतु अंगीकार कर्यो जे धर्म, तेने अल्पमात्र पण हुं नहिं खंडुं, एटला माटें हे गारुडी ! जो तुजमां बीजी कोइ शक्ति होय, तो जीवाड. नहिं तर तुं तारे मार्गें शीघ्र चाल्यो जा. जाजी प्रार्थना करवी ते पण वृथा छे. जेमाटें जीववुं ते आयुःकर्मने आधीन छे. आयुष्य त्रूटे, जीवाडवानो प्रयास निष्फल छे. एवुं राजानुं बोलवुं सांभली गारुडी कोप्यो थको कहे छे के हे राजन् ! तुजने धिक्कार छे. तुं कदाग्रहें ग्रस्त छतो महारी अवगणना करे छे. तो जे प्राणी हितने अहित करी माने छे, ते दुर्बुद्धि जाणवो. तेनुं कल्याण न थाय. जेम रोगियो पुरुष भला वैद्यनुं वचन न माने, तो तेनो रोग केम जाय ? तुं कदाग्रहरूप जे विष, तद्रूप जे वृक्ष तेनां फलने हमणांज भोगवीश. हे नागदेव ! ताहरे इच्छा होय ते तुं कर, हुं हवे जाउं छुं. एम कहीने मंत्रवादी गारुडी उठ्यो, तेवारें सूर्य पण उदय पाम्यो, ते जाणीयें विजयराजाना सत्त्वनुं अतिशयपणुं जोवानेज उग्यो होय नहीं ? तेवारें वली सर्प, त्रूटा मूक्या पाणीना पूरनी पेरें अत्यंत दूरथी महोटा वेगें करी क्रोधें भराणो थको राजानुं

सत्त्व जोवाने काजें राजाने कहेतो हवो के हे अधम ! तुं निःशंकचित्तें जन्म जनी पेठें सर्वने तृण समान गणे ले पण नथी जाणतो जे देवतानी शक्ति अत्यंत डुःसह ले! जे मूर्ख होय ते निर्घात कस्या विना तथा अवलो सवलो फेरव्या विना ठेकाणे आवे नहीं. माटें हुं ताहारा मूढपणानुं फल हमणाज तुजने देखाडुं बुं, ते तुं जोजे. एम कहेतांज राजाने सर्व अंगें सर्प विंटाणा ने निर्दय थइ मंक देवा लाग्या. ते मंकथकी राजाने कालज्वरनी पेरें सर्व प्रकारें सर्व शरीरें आकरी वेदना प्रगट थइ. सर्व अंग सडी सडीने त्रूटी पडवा लागां, जाणीयें कोई बुरीयें करी ठेदतोज होय नहिं ? पढी हा हा आडुष्टनी चेष्टा जूउ! एम कहेतो थको सर्पनो मंसथी डुःख थयुं तेथी राजा आकरी चीश पाडवा लाग्यो. ते सांजलीने केटलाएक कहे ले के राजाने मूर्छा आवी ले. पीडामां पण आकरी पीडा पाम्यो ले, डुःखमां पण आकरुं डुःख थयुं ले, बीहामणामां बीहामणो एवो राजा थयो ले. कोइ सामुं पण जोइ न शके, ते अवस्थानी वेदनायें करी राजायें पूर्वजवने विषे केवारें नरकनी वेदना अनुजवी हशे, ते विस्मृत थइ गयेली हमणां पाठी जाणी होय नहि. एवी जावनायें राजा जेटले चिंतवे ले तेटले त्रण राणी त्रण पुत्रनी मृत्यु अवस्था सेवकने मुखें सांजली, तेवारे जेम दाज्या उपर क्षार मूके, तेम थयुं. हवे ते वखत जे राजाने वेदना ले, ते जे जोगवे, तेज जाणे अथवा ज्ञानी जाणे ! एवी उपमारहित डुःखनी अवस्थायें करी राजा वेदना जोगवे ले. एवामां वली ते मस्तक धूणावतो हृदयमां नम्रपणुं, दीनपणुं प्रगट करतो राजा उपर दया आणतो एवो गारुडी आवी कहेतो हवो के हजी पण तमें तमारा आत्मानुं हित विचारी नागराजाने नमो, के जेथी तमारुं तथा तमारा कुटुंबनुं डुःख टले, ए विना बीजो कोइ उपाय नथी! ते सांजलीने यद्यपि डुःखरूप वायरे तो कंपित ले तथापि व्रतने विषे मेरुनी पेरें अकंपित ले एवा ते राजायें पूर्वनी परें उत्तर आप्यो के सत्पुरुषनी वाणी फरे नही. वली ते गारुडी प्रत्यें कहेतो हवो के हे गारुडी ! ए वात तुं सर्व प्रकारें मुजने कहीश मां, पण एक वात हुं पूबुं बुं, माटें जो तेनो मर्म जाणतो हो तो तुं कहे के, ए अत्यंत पीडा महाराथी सहेवाती नथी, एटला माटें महारुं आयुष्य केटलुं ले ? तथा बीजुं ए सर्प मारी पेठें बीजा कोइने करडे तो, ते केटलो काल जीवे ? त्यारें गारुडीयें कह्युं के ब महिना पीडा जोगवीने मरे माटे तुं तेट

ला काल केम दुःख नोगवीश? ते कहे. तुं ते शामाटे दुःख नोगवे ठे?
हवे अतुल्य सत्त्वनो धणी राजा निर्विकल्प थको कहेतो हवो जो पण हुं फूलनी पेरें दुःख सहन करवा असमर्थ बुं, तो पण धर्मने हेतुयें हुं महाऋषिनी पेरें दुःख नोगवुं बुं. माटें षट्मास तो शुं? पण ब युग पर्यंत कां ए दुःख रहेतुं नथी? दुःख ते धर्महेतुयें अवश्य गुण नणीज थशे. जो धर्म खंम्यो होय तो अनंता नव नव नवां दुःख नोगववां पडे, तो तेथी कांइ गुण थाय नहीं. अने दुःख जे ठे, ते दुष्कृत जे पाप तेनाथी थाय ठे, तेमाटे पापना क्षय थएज दुःखनो क्षय थाय ने सुकृतथकी सुख थाय, माटें ते सुकृत करवाने विषे कोण दृढ परिणाम न धरे? एवुं राजा बोले ठे, तेवामांज तिहां पंच दिव्य प्रकट थयां. १ वस्त्रनी वृष्टि, २ फुलनी वृष्टि, ३ सुवर्णनी वृष्टि, ४ देवडुंडुनि थवा लाग्यां. ५ आकाशें रह्यो देवता अहोसत्त्वअहोसत्त्व एवी वाणी बोलवा लाग्यो, जेम श्रीअरिहंतने दान देतां पंचदिव्य प्रगट थाय, तेम इहां पण पंचदिव्य प्रगट थयां. ए सर्व दृढ धर्मनो महिमा जाणवो. राजाना शरीरने विषे शाता थइ कांइ पण वेदना रही नहिं. राजायें पोताना मुख आगल देदीप्यमान एवो देवता बोलतो थको दीठो, तेवामां स्त्रीयोने तथा पुत्रोना शरीरें शाता थइ, ते देखीने राजाना सेवकोयें आवी राजाने वधामणी दीधी मुखें मांगलिक बोलता हवा. देवता राजानी स्तुति करतो कहे ठे, के हे नरदेव! जगतमां तारो चिरं जय थाउ. सत्त्वने विषे शिरोमणि एक तुंज ठो, तेमाटें तुंने धन्य ठे. तुं श्लाघनीयमां श्लाघनीय, तुं माननीयमां माननीय ठो. जगतने विषे ताहरा सरखो अन्य कोइज नथी. हे जगत्पते! महा विदेह क्षेत्रमां शक्रेंद्र नी आगल परमेश्वरें धर्मने विषे तारी दृढता वर्णवी. ते सांजली इंद्रें तहारी प्रशंसा करी, ते हुं अधमथको न मानतो हवो, तेथी तुजने चलाववा आव्यो. में देवमायायें करी सर्वदा शीलवंत साधुने दुःशीलिया करी देखाड्या, पण अढीद्वीपथी बाहिरना समुद्र जेम स्थिर ठे तेम में ताहारा अंतःकरणने विषे अने बाह्यने विषे धर्ममां स्थिरपणुं दीठुं, तथा सर्पादिकना जे में उपद्रवो कस्या, ते पण तुजने धर्मथी चलाववा माटें कस्या. वली अशुनाचरण वाला मुनियो देखाड्या, तेथी कोइ पण पुरुषनां चित्त अल्प मात्र पण विकार पाम्याविना रहे नहीं. पण धन्य ठे. तुजने जे तुं क्षोन

पाम्यो नहीं. वली स्त्री तथा पुत्रने पण तें धर्मने अर्थें तृण तुल्य गण्यां. बी जो कोइ होय तो स्त्री पुत्रने अर्थें मार्गं कर्म आचरण करे, पण तें ताह रा व्रतने विषे किंचिन्मात्र पण अतिचार लगाड्यो नहीं. माटें धन्य छे त हारा परिणामने ! तथा वली में तुजने वज्राग्नि सरखी वेदना करी ते वेदना तो तुंज सहे, बीजुं कोण सहन करे ? हे राजन् ! हुं तुजने चलावी शक्यो नहीं, तो बीजो कोण तुजने चलावी शकवा समर्थ थाय ? में मारुं कस्युं. हुं माहा डुश्चेष्टित अमर्षें करी नर्यो बुं. तुं अमर्ष रहित गो. जे महोटा पुरुषो छे, ते सर्व सहन करे छे, तेमने अवगुण ते साहामा गुणरूप थाय छे, माटें हे राजन् ! हुं तारो अपराधी बुं. हवे मुजने किंकर जाणीने कां इक कार्य कहे, जे हुं तत्काल आज्ञाकारी थको करुं.

राजा बोल्यो जेथकी सर्व वांछितार्थ सिद्ध थाय, एवो कल्पवृक्ष सरखो जे जैनधर्म, ते महारा हृदयने विषे अत्यंत स्थिरपणे रह्यो छे, तेने मूकीने शुं मागुं? तथा ए उपर बीजी वस्तु शी छे ? जे तमें मुजने आपशो ? मा टें जो तमें मुखथी बोल्या गो, तो हुं कहुं बुं ते मने आपो. तेवारे तेणें क ह्युं के शुं आपुं ? तेने रें राजायें कह्युं के तमो मिथ्यात्वने छांमीने समकित ने आदरो जेथकी तमारुं देवतापणुं सार्थक थाय ! ए मागुं छे. ते देवता, राजानुं एवुं वचन सांजली समकित अंगीकार करी, हर्ष धरतो राजाने प गे लागी, आज्ञा मागी पोताने स्थानकें गयो. ए रीतें विजय राजा समकि तने विषे दृढ थयो थको घणा कालपर्यंत राज्य जोगवतो हवो.

हवे एक दिवस राजा एवुं चिंतवे छे जे धिक्कार छे मुजने के जेमाटें हुं आजसुधी पांगलानी पेठें चारित्र लेवाने उजमाल थतो नथी. तो तेविना मने मोक्ष क्यांथी मलशे ? तथापि श्रद्धा जे समकेतनी शुद्धि ते जो करुं, तो मुजने तेथी चारित्र सुलन थाय, अने ए सम्यग्दर्शनथी मुजने केवल दर्शननो संजव थाय, तेमाटें उजमाल थइने सम्यग्दर्शनने आराधुं ! एवुं ध्यायीने राजा उजमाल थको देव, गुरु, धर्मना ध्यानने विषे एक ध्या न, एक तान, एकाग्रचित्त थयो थको समकेतनुं जूषण जे तीर्थसेवा ते क रवाना हेतुयें राजा पोताना ज्येष्ठ पुत्रने राजपाटें स्थापीने श्रीसिद्धाचल जीनी यात्रा करवाने अर्थें जतो हवो, गढ जीतवाने अर्थें जेम कोइ निक ले तेम मोह वैरीना गढने जीतवानी इछा करतो एवो राजा मोक्षसिद्धि

ने अर्थें त्रण लोकने विषे उत्कृष्ट तीर्थ जे श्रीसिद्धाचलजी जेनो अनंत महिमा छे, जे नित्य छे, तेनो सर्वांगें करीने जेम विधि कह्यो छे, तेवा विधि सहित सर्व शरीरनी समर्थाइयें करीने ते तीर्थसेवा करतो त्रिकाल परमेश्वरनी पूजा करतो, चैत्यनी आशातना टालतो, पोताना जन्मने सफलकरतो हवो.

हवे विजय राजा अन्यदा संध्या समयें सुस्थिर आत्मायें परमेश्वरनी महोटी पूजा करीने अद्भुत एवी सम्यग्दर्शन नामे जावना जावतो हवो. अहो परमेश्वर! तमें सुखें सधाय एवो बोधिधर्म कह्यो. जेना बलथकी तप, दान, क्रियादि कष्टकस्याविना पण संसारनो पार पामीयें, तिहां सर्व दोष रहित परमात्मा देव, सर्व आचारवंत एवा गुरु, सर्वज्ञ जाषित धर्म, ए जैनमत उपरांत कोइ अन्य धर्म छे नहिं. ए व्यवहारथी देव,गुरु तथा धर्म जाणवो. एवी रीतें विजय राजा जावना जावतो आत्मस्वरूपनुं चिंतवन करतो परमात्मपणुं ध्याववुं, जे ए आत्माज शुद्ध देव छे अने परम आचारवंत जे जावात्मा तेज गुरु छे. तथा आत्माना शुद्ध परिणामरूप ते जावधर्म जाणवो. एवी रीतें निश्चयथी देव, गुरु अने धर्मनी जावना जाववाना एकाग्र विशुद्धध्यानें करीने मोक्ष चढवानी निःश्रेणी एवी क्षपक श्रेणियें चढयो. अहो! जीवनी शक्ति केवी छे? जूउ के ते वेलाए तिहां रात्रि छे, तो पण राजाने अंधकारना समूहना नाशनुं करनार एवा केवलज्ञानरूप सूर्यनो उदय थयो, जे वस्तु कष्टें नीपजे, ते कष्ट विना प्राप्त थइ. पिता करतां पण पुत्र अधिक थयो, जेमाटे गृहस्थ छतां पण केवलज्ञान पाम्यो. एटले कोइ चारित्र लइ अत्यंत तप क्रिया प्रमुख करे, तो पण केवलज्ञान, कष्टें पामे. ते चारित्रियो तो गृहस्थना पिता तुल्य छे अने पुत्रने गृहस्थपणेज केवलज्ञान उपन्युं. ए मोटुं आश्चर्य? ते राजऋषिने देवतायें वेश आप्यो, देवतायें पूजा करी, उत्सव कस्यो. हवे विजय राजऋषि पोतानी त्रण स्त्री तथा पोतानो जाइ जयराजा अने बे पुत्र ते सर्वने प्रतिबोधी शीघ्र दीक्षा लेवरावतो हवो. घणा कालसूधी पृथ्वीउपर विचरी लाख वर्षनुं आयुष्य पाली, पोताना सर्व परिवार संघातें मोक्षें पहोतो. अहो! जुउ रूडा समकितनुं फल! ॥ यतः ॥ आराधने च दृढता विषये फलस्य,प्राप्तावपीति विजयस्य जयस्य चोच्चैः॥ श्रुत्वा सुदर्शन निदर्शनमद्भुतं जो, जव्याः सुदर्शनविधौ विधिवद्यतध्वं ॥ १ ॥ जावार्थः—ए समकेतना आ

राधनने विषे दृढता अने तेना फलनी प्राप्तिने विषे जय अने विजय राजा नुं दृष्टांत कह्युं ते सांभलीने हे भव्यजीवो! तमें समकेतने विषे विधिसहित यत्न करो ॥ इति सम्यक्त्वविषये जयविजय नृप कथानकं समाप्तं ॥

हवे प्रथम सम्यक्त्वनो लाभ, चार गतिने विषे संज्ञी पंचेन्द्रिय पर्याप्ताने थाय, कोइक अनादि मिथ्यादृष्टि जीव मिथ्यात्व प्रत्ययीया अनंतापुद्गल परावर्त्त संसारमां भमी पर्वतना पाषाणनी तथा नदीना पाषाणने न्यायें अनाभोगें निपजाव्युं एवुं जे यथा प्रवृत्तिकरण परिणाम विशेष रूप, तेणे करी एक आयुःकर्म वर्जित सात कर्मनीस्थिति पल्योपमने असंख्यातमे भागें न्यून एक कोडा कोडी सागरोपमनी करे.

इहां जीवने राग द्वेषने परिणामें दुष्कर्में करी नीपजावी एवी निविड कर्कश घणा कालनी ग्रंथि गांठनीपरें दुःखे भेदवा योग्य जे पूर्वे क्यारे पण भेदी न हती, ए ग्रंथी देशलगें अभव्य पण यथाप्रवृत्तिकरणें करीने अनंती वार आवे. ए ग्रंथिदेशने विषे वर्त्ततो भव्य अथवा अभव्य जीव असंख्याता काल रहे. त्यां रह्यो थको द्रव्यश्रुत कांइक ऊणा दश पूर्व भणे. यावत् श्रीजिनतीर्थंकरनी ऋद्धि देखवाथकी, स्वर्गना सुखनो अभिलाषी थको दीक्षा लेइने उत्कृष्टो यावत् नवमा ग्रैवेयकसुधी अभव्यजीव पण जाय. इहां कांइक न्यून दश पूर्व ते मिथ्यात्वीयें ग्रह्यो, माटेंमिथ्याश्रुत पण होय एटले ज्यांसुधी नव पूर्व पूरण अने दशमा पूर्वनी त्रण वस्तुपर्यंत भणे तिहां सुधी समकितनी भजना जाणवी,अने जेहने चौद पूर्व अथवा दश पूर्व संपूर्ण श्रुत होय तेने समकित श्रुत कहीयें. तेने नियमा समकित होय. शेष कांइक न्यून दश पूर्वधरादिकने समकितनी भजना जाणवी. कोइकने समकेत होय अने कोइकने न होय ॥ यदुक्तं कल्पभाष्ये ॥ चउदस दस य अभिन्ने, नियमा समत्त सेस भयणा इति वचनात् ॥

हवे ते ग्रंथिने तीक्ष्ण कूहाडानी धारनी परें जीव अत्यंत विशुद्ध अध्यवसायें भेदीने मिथ्यात्वनी स्थितिने अंतर मुहूर्त्त उदय क्षणथकी उपर अतिक्रमीने अपूर्व करण अने अनिवृत्ति करण लक्षण विशुद्ध जनित जे सामर्थ्य तेणे करी अंतर्मुहूर्त्त कालप्रमाण प्रदेशें वेदवा योग्य दलियाने अभावरूप अंतर करण करे.

हवे ए त्रण करणनो अनुक्रम कहे छे. ते कल्प भाष्यमां कह्युं छे ॥ जा

गंठिता पढमं,गंठी सम इछिउं नवे बीयं ॥ अनियट्टि करणं पुण, समत्त पुरक्खडेजीवे ॥१॥ जावार्थः—ज्यां ग्रंथिदेशें आव्यो त्यां (पढमं के०) पहेलुं यथा प्रवृत्तिकरण कहीयें तथा ग्रंथिने जेदवाने इछक ते बीजुं अपूर्वकरण जाणवुं अने (अनिअट्टिकरणंपुण के०) त्रीजुं अनिवृत्ति करण ते वली (समत्त पुरक्खडे जीवे के०) समकेतने आगल कयुं बे, जेणें एटले जे जीवने समकेत ढूकडुं बे, ते जाणवुं.

हवे अंतरकरण करे थके मिथ्यात्वनी बे स्थिति थाय बे: एक तो अंतरकरणथकी पहेली हेठली स्थिति अंतर्मुहूर्त्त प्रमाणनी होय अने ते हथकी उपरली बीजी स्थिति जाणवी. तेनी स्थापना. ०० तिहां प्रथम स्थितिने विषे तो अंतरमुहूर्त्त कालप्रमाणे मिथ्यात्वनां दलियां वेदवाथकी मिथ्यादृष्टिज कहीयें. वली ते अंतरमुहूर्त्त काल गयापबी अंतरकरणने पहेले समयेंज मिथ्यात्वनां दलियां वेदवाना अजावथी जीव अंतरमुहूर्त्त कालप्रमाण उपशम समकित पामे. पबी ते औषधजूत उपशम समकेतना बलें करी शोध्या मीणाला कोदरानी तुल्य मिथ्यात्वदलिकना शुद्ध, अर्द्धविशुद्ध अने अशुद्धरूप त्रण पुंज करे एटले उपशम समकेतनो काल पण पूर्ण थाय, तेवारें उपशम समकितथी पड्यो थको जो शुद्धपुंजनो उदय आवे, तो क्षायोपशम समकेत पामे, अने जो अर्द्धविशुद्ध पुंजनो उदय आवे, तो त्रीजे मिश्रगुण ठाणे आवे, अने जो अशुद्धपुंजनो उदय आवे तो पाबो मिथ्यात्वें जाय ॥ उक्तं च ॥ कम्मगंथे सुधुवं, पढमोवसमी करेइ पुंजतियं ॥ तव्वडिउं पुण गछइ,सम्मे मीसंमि मिछेव ॥ १ ॥ जावार्थः—कर्मग्रंथने विषे निश्चें प्रथम उपशमवालो त्रण पुंज करे,तेथी पड्यो थको क्षायोपशमे अथवा मिश्रें अथवा मिथ्यात्वें जाय, ए कर्मग्रंथनो मत जाणवो.

हवे सिद्धांतनो मत कहे बेः— कोइक अनादि मिथ्यादृष्टि तथाविध सामग्रीना वशथकी अपूर्व करणें करीने त्रण पुंज करे ते त्रण मांहेला शुद्ध पुद्गल वेदतो थको उपशम समकितने अणपामेज प्रथम क्षायोपशम सम्यग्दृष्टि थाय तथा अन्य कोइक तो यथाप्रवृत्ति आदिक त्रण करण करीने अनुक्रमें अंतरकरणें उपशम समकित पामे, ते जीव त्रणपुंज तो करेज नहीं. ते उपशम समकितथी पड्यो थको अवश्य मिथ्यात्वेंज जाय. कल्पनाष्यें कह्युं बे केः—आलंबण मलहंती, जह संठाणं नमुंचए इलिया ॥ एवं अ

कयतिपुंजी, मिछंविय उवसमिए३ ॥ १ ॥ नावार्थः– आलंबन अण पा मती एवी इलिका जेम पोतानुं स्थानक न मूके, तेम जेणे त्रणपुंज कस्या नथी एवो जे उपशम समकेती जीव ते पाछो मिथ्यात्वें जाय पोतानुं स्थानक मूके नहीं ॥ १ ॥ प्रथम समकित पामेथके कोइक समकित साथेंज देश विरति अथवा सर्वविरति अंगीकार करे छे. ते शतकनामें पांचमां कर्मग्रंथनी बृहत् चूर्णीने विषे कह्युं छे ॥ गाथाः–उवसमसम्मदिहि,अंतरकरणे ठिउजीउ कोइ॥ देसविरईपि लन्नइ, कोइपमत्तोपमत्त नावंपि ॥ सासायणो पुणनकिं पि लहइति पुंत्रय संक्रमणं कल्पनाष्ये उक्तं ॥

मिथ्यात्व पुद्गलना दलियां लेइने समकित दृष्टि जीव प्रवर्द्धमान परि णामे समकेत पुंजमां तथा मिश्र पुंजमां संक्रमावे, अने मिश्रना पुजल ल इ समकेतमां संक्रमावे. तथा मिथ्यादृष्टि जीव समकेतना पुजल लइ मिथ्या त्वमां संक्रमावे, पण मिश्रमां संक्रमावे नही.

मिथ्यात्व क्षीण कस्या विना सम्यग्दृष्टि नियमा त्रिपुंजी होय अने मि थ्यात्व क्षीणें द्विपुंजी होय, मिश्र क्षीणें एक पुंजी होय, समकेत मोहिनी क्षय थये थके क्षायिक समकेती थाय. मीणाला कोद्रानी कल्पनायें स मकेतना पुजल शोधेला होय तेने विरोधि तैलादिक द्रव्यतुल्य एवा कुती र्थीना संसर्गथी कुशास्त्र सांजलवारूप मिथ्यात्वें करीने मिश्रित थया थ कां तेहिज क्षणने विषे मिथ्यात्वपणुं थाय, तथा समकितथी पड्योथको वली समकित पामे, तेवारें अपूर्वनी पेठे अपूर्व करणे त्रण पुंज करी, अ निवृत्ति करणें करी,सम्यक्त्वना पुंजने विषे जाय. तेवारें पूर्वें पाम्युं जे अपू र्वकरण तेनोज लान थाय, तेथी एने शी रीतें अपूर्वपणुं कहीयें ? एवी शं काना निवारण माटे कहे छे, के अपूर्वनी पेरें अपूर्व थोडी वारज पामे. माटें अपूर्वज कहीयें एम वृद्ध पुरुषो कहे छेः

तथा सिद्धांतने मतें तो समकेत पाम्यानी पेठें जेवारें देशविरति अथ वा सर्वविरतिपणुं पामे,-तेवारें पण यथाप्रवृत्तिकरण अने अपूर्वकरण करे, पण अनिवृत्तिकरण न करे अपूर्वकरणनो काल संपूर्ण थये तेना अनंतर स मयेंज देशविरति अथवा सर्वविरतिनो लान थाय. देशविरति सर्वविरति पा मवा अनंतर अंतर्मुहूर्त यावत् अवश्य कोइक जीव प्रवर्धमान परिणामे उं चो चडे, तेने उपर चडवानो नियम नथी तिहां कोइक वधते परिणामें व

धतोज रहे, अने कोइएक स्वनावेंज रहे अने कोइएक हीनपरिणामी थाय.

जे कोइ जीव अनानोगें जाण्या विना कोइ कारणें परिणामनी ह्रस्वता थकी देशविरति अथवा सर्वविरति थकी पड्यो होय, ते जीव अनिवृत्त्या दिक करण कस्या विनाज फरीने दशविरति सर्वविरति पणाने पामे.

एमज जे समकेती जीव आनोगें एटले जाणीनेज मिथ्यात्व प्रत्यें गयो, ते जघन्यथकी अंतरमुहूर्त्त कांल रहे अने उत्कृष्टो रहे, तो घणे काले जे पूर्वें करण कह्यां बे, ते करण पूर्वकज ते समकेतना नाव प्रत्यें पामे. ए कम्मपयडीनी वृत्तिमां कह्युं बे तथा सैद्धांतिकने मतें तो विराधित समकेत वालो अथवा समकेत सहित पणे होय, तो पण कोइक जीव बही नरक पर्यंत जाय अने कर्मग्रंथने मतें तो समकेत सहित जीव वैमानिक विना अन्यस्थानकें उपजे नहीं. एम प्रवचनसारोद्धारनी टीकामां कह्युं बे. तथा कर्मग्रंथिकने मतें समकेत पामीने फरी समकेतथी पडेलो जीवकर्म प्रकृतिनी उत्कृष्टी स्थिति पण बांधे अने सिद्धांतने अनिप्रायें तो जेणें ग्रंथिनेद कस्यो होय ते उत्कृष्टी स्थितिनो बंध करेज नहीं.

हवें ते समकेत औपशमिक, क्षायिक, क्षायोपशमिक वेदक अने सास्वादन ए पांच नेदें बे. तिहां जे मिथ्यारूप दर्शन मोहनीयनो उपशमन स्वरूप ते ग्रंथिनेद करे, ते उपशमश्रेणिना आरंनकने विकल्पें होय.

बीजो क्षायोपशम ते समकेतपुंज, मिश्रपुंज अने मिथ्यात्वपुंज, ए त्रण पुंजरूप दर्शनमोहनीयनुं क्षयरूप जाणवुं ते क्षपकश्रेणि प्रारंनकने होय.

त्रीजा क्षायोपशमनुं लक्षण कहे बेः—जे उदिरेला मिथ्यात्वमोहनीय तेने विपाकोदयें करी नोगवी क्षयकस्या तथा अणउदिरेला मिथ्यात्वने उपशमाव्युं बे ते क्षायोपशम समकेत जाणवुं. एने विषे शुद्ध मिथ्यात्वपुंजना पुजलने विपाकोदयें करीने नोगवे तथा प्रदेशोदयें करीने तो अशुद्धमिथ्यात्व पुंजना पुजलने नोगवे. अने उपशमने विषे तो सर्वथा कोइ पण पुंजना पुजल वेदें नोगवे नहीं. सर्व उपशमावी मूक्या बे, माटें ए उपशम ते अपौजलिक बे अने क्षायोपशम पौजलिक बे. ए रीतें ए बे समकेतनुं नेदपणुं समजवुं.

चोथा वेदक समकेतनुं स्वरूप कहे बेः—अनंतानुबंधीनी चोकडी अने मिथ्यात्वना त्रण पुंजमांथी बे पुंज संपूर्ण क्षय करे बते अने समकेत पुंज

ना पण सर्व पुद्गल क्षय करतां मात्र छेहला पुद्गल क्षय करवाने उजमाल थको चरमपुद्गल वेदनरूप क्षयोपशमनो छेहलो समय तेने वेदक समकेत कहीयें.

पांचमा सास्वादननुं स्वरूप कहे छेः—उपशम समकेतनुं वमन करवुं ते सास्वादन कहीयें. उपशम समकेतथी पडतो सास्वादनने फरसे.

हवे ए पांचे समकेतनी स्थितिमानादिक कहे छेः—उपशमनो काल अंतरमुहूर्त्तनो, साश्वादननो काल छ आवलिकानो, वेदकनो काल एक समयनो, क्षायिक समकेतनो तेत्रीश सागरोपम जाजेरा अने क्षायोपशम समकेतनो काल छासठ सागरोपम प्रमाण जाणवो.

सास्वादन अने उपशम, ए बे समकेत उत्कृष्ट पणे आवे तो जीवने पांच वार आवे. अने वेदक तथा क्षायिक ए बे एकज वार आवे तेम वली क्षायोपशम असंख्यातीवार आवे तथा प्रथम मूक्यो तेनुं वली ग्रहण करवुं तेने आकर्ष कहियें ते एक भव आश्रयी तो श्रुतसमकेतीने उत्कृष्टा एक सहस्र पृथक्त्क आकर्ष होय अने देशविरतिने एकशो पृथक्त्क आकर्ष होय तथा जघन्यथी तो सर्वने एकज आकर्ष होय.

सास्वादन समकेत बीजे गुणठाणेज होय तथा उमशम समकेत चोथा गुणठाणाथी मांमीने अग्यारमा गुणठाणासुधीना आठ गुणठाणे होय अने वेदक तथा क्षयोपशम ए बे समकेतने चोथाथी सातमा सुधीना चार गुणठाणां होय,तथा क्षायिकने चोथाथी चौदमासुधी अग्यार गुणठाणां होय.

समकेत पाम्या पछी उत्कृष्टथी नव पल्योपमें श्रावकपणुं पामे, तथा सर्व विरति उपशम, क्षयोपशमने असंख्याता सागरोपमना आंतरा होय.

अप्रतिपाति सम्यग्दृष्टिने देवभव अथवा मनुष्यभवने विषे एक श्रेणि वर्ज्जितने जेणे श्रेणि न करी होय ते सात अथवा आठ भवमां मोक्षे जाय. तथा क्षायिक समकेत वालो त्रीजे भवें अथवा चोथे भवें अथवा तेहीज भवें मोक्षें जाय,ते समकेत देवता, नारकी अने संख्यासंख्याता वर्षायुवाला चरम शरीरी मनुष्यने होय, तिहां जेणे सातप्रकृति क्षय करवानी पूर्वेज आयु बांध्युं होय,ते देवगति अथवा नरकगति प्रत्यें जइने तिहांथी मनुष्य थइ मोक्षें जाय तो त्रीजे भवें सिद्धि पामे,अने कदापि कोइयें तिर्यंच मनुष्यनुं आयु बांध्युं होय ते अवश्य असंख्याता वर्षायु वाला युगलीयामां जइ उपजे पण संख्याता वर्षना आउखावालामां न उपजे. पछी ते युगलिया मरी

देवता थाय, तिहांथी मनुष्यपणुं पामी चोथे नवें मोक्षें जाय तथा जेणे आगला नवनुं आयु न बांध्युं होय, एवा अबक्षायुवाला तो तेहीज नव मां क्षपकश्रेणि करी मोक्षें जाय. ए एक जीवनी अपेक्षायें कह्यो.

हवे घणा जीवनी अपेक्षायें समकेतनो उपयोग जघन्यथकी अने उत्कृष्टो अंतरमुहूर्त्तकाल अने क्षयोपशम रूप लब्धि तो एक जीवनी अपेक्षायें जघन्य अंतरमुहूर्त्त अने उत्कृष्टीलब्धि ठासठ सागरोपम मनुष्य नवें अधिक जाणवी, एटले बे वार विजयादि विमाने अथवा त्रण वार बारमा देवलोकें जाय, तेवार पछी समकेतथी अणपड्योथको मोक्षें जाय अने घणा जीवनी अपेक्षायें तो समकेत सर्वकालें पामीयें.

हवे समकेतनुं आंतरुं कहे छे. जघन्यथी तो कोइक जीव समकेतथी पड्यो थको वली दर्शनावरणीय कर्मना क्षयोपशमथकी पाछो अंतरमुहूर्त्तमां समकेत पामे, तो अंतरमुहूर्त्तनुं अंतर पडे, अने उत्कृष्टथी घणी आशातना वालो तो अर्द्धपुजलपरावर्त्तनुं आंतरुं नाखीने पछी फरी समकेत पामे, ते तीर्थंकरनी, प्रवचननी, ज्ञाननी, आचार्यनी, गणधरनी, महर्द्धिकनी एटलानी आशातनावालाने अनंतो संसार थाय. अने घणा जीवनी अपेक्षायें आंतरानो अनाव जाणवो. इत्यादि आवश्यकवृत्तिने विषे कह्युं छे.

अथवा समकेतना त्रण प्रकार छे, एक कारक, बीजो रोचक अने त्रीजो दीपक. एवा त्रण नेद छे तेमां जे नली रीतें क्रयानुष्ठाननी प्रवृत्ति करवी, कराववी, ते कारक समकेत विशुद्ध चारित्रीयाने होय तथा वीतरागना धर्म उपर रुचिमात्र होय पण क्रिया अनुष्ठाननी प्रवृत्ति पोतें न करे, ते रोचक समकेत, श्रेणिक कृष्णादिकने जाणवुं. तथा जे पोतें मिथ्यात्वी छतां पण परने जीवादिक पदार्थने यथार्थपणे देखाडे, ते दीपक समकेत अनव्य एवा अंगारमर्द्दकाचार्यने दृष्टांतें जाणवुं.

अथवा समकेत अनेक प्रकारें कहे छे. तिहां समकेतने विषे रुचि राखे ते एकविध समकेत, हवे बे प्रकारनुं समकेत कहे छे. निसर्ग ते स्वनावथी अने उपदेश ते गुर्वादिकना उपदेशथकी, ए बे प्रकारें. तथा इव्यथकी ते शुद्धपुजलनुं वेदन, अने नावथकी ते तत्त्वरुचिरूप तथा निश्चयथकी ते अपौजलिक अने व्यवहारथकी ते पौजलिक इत्यादिक सर्व बे नेदें समकेत जाणवुं.

हवे त्रण नेदें कहे छेः—उपशम, क्षायिक अने क्षयोपशम, ए त्रण नेदें

तथा कारक, रोचक अने दीपक ए त्रण भेदें तथा क्षायिकादिक. त्रणमां सास्वादन भेळीयें तेवारें चार प्रकारनुं समकेत थाय तथा ते चारनी साथें वेदक समकेत जोडीयें तेवारें पांच भेदें समकेत थाय.

हवे दशप्रकारनी रुचि ते दश प्रकारनुं समकेत जाणवुं. तेनां नाम कहे छे. १ निसर्गरुचि, २ उपदेशरुचि, ३ आज्ञारुचि, ४ सूत्ररुचि, ५ बीजरुचि, ६ अभिगमरुचि, ७ विस्ताररुचि, ८ किरियारुचि, ९ संक्षेप रुचि, अने १० धर्मरुचि. हवे एनां स्वरूप कहे छेः—

१ जीव अजीवादिक नवपदार्थ ते छता छे एवी पोतानी बुद्धियें करी तेनी उपर स्वभावें रुचि धरे, ते निसर्ग समकेत जाणवुं. एटले जीवादि पदार्थ छता छे अछता नथी एवी जातिस्मरणरूप बुद्धियें करी अथवा मति श्रुत ज्ञानने बळें करीने एवुं जाणे जे श्रीवीतरागें दीठेला भाव ते एमज छे. ए रंचमात्र पण जूठा नथी तेनी उपर स्वयमेव पोतानी मेळें चार प्रकारनी सद्दहणा कराय ते निसर्गरुचि जाणवी.

२ जीवादि पदार्थने द्रव्य, क्षेत्र, काळ, भाव, ए चार भेदें करी तथा नाम, स्थापना, द्रव्य, भाव, ए चार निक्षेपे करी सद्दहे,छद्मस्थ तथा वीतरागना उपदेश सांभळीने तेनी उपर रुचि रखाय, ते उपदेश रुचि जाणवी.

३ राग, द्वेष, मोह अज्ञानपणुं जेथकी नाश पाम्युं छे, तेनी आज्ञा उपर रुचि धराय, ते आज्ञारुचि जाणवी. आज्ञा ते आचार्य संबंधिनी जाणवी.

४ जीवादिक पदार्थने पडिवज्जतो थको मापतुष ऋषिनी पेरें सूत्रने भणतो थको अग्यार अंग तथा अंगबाह्य सूत्रने अवगाहवे करी समकेत प्रत्यें पमाय, ते सूत्ररुचि जाणवी.

५ समकेत पामवाने माटें पाणीने विषे जेम तेलनो बिंदु पसरे,तेम रहस्य ग्रहण करवाने अर्थे शाक्यनो भक्त कपट साधुभूत गोविंद वाचकनी पेरें एक पद लीधाथी अनेक पदनो प्रसार थाय गुण वधे,ते बीजरुचि जाणवी.

६ जीवादिक एक पदनी रुचियें करी जीवादिकना अनेक पदने विषे रुचिवंत थाय ते अभिगमरुचि जाणवी.

७ अगीयार अंग तथा पयन्नादिक, दृष्टिवादादिक प्रकीर्णक ते पयन्ना उत्तराध्यन प्रमुख. इत्यादिकने श्रुतज्ञानें करीने जेणे सर्व द्रव्यना समस्त

नावने सर्व प्रमाणे करीने जाण्या छे, सातनय प्रमुखनो विधि जाण्यो छे, ते विस्ताररुचि जाणवी.

८ दर्शन ज्ञान चारित्रने विषे, तप तथा विनयने विषे, समिति गुप्तिने विषे, एम समस्त क्रियाने विषे नावथी रुचि रखाय, ते क्रियारुचि जाणवी.

९ जेणें करी कुदृष्टि पाखंमीनी कुदृष्टि ग्रहण कराय नहिं, ते संक्षेपरुचि.

१० आगमना जाणपणायें करी बीजा शेष पदार्थ जे सांख्यादिकनां प्रवचन शास्त्र, तेनें विषे चिलायति पुत्रनी पेरें अननिग्रहीत छे, अनिग्रहीत नथी वली अस्तिकायधर्म, श्रुतधर्म, चारित्रधर्मने विषेज वीतरागना वचन प्रमाणेज सद्दहणा करे, ते समकेतरुचि जाणवी. ए समकेतनुं स्वरूप कह्युं. हवे ए परमरहस्यनूत समकेत छे तेने विषे शंकादिक पांच अतिचार छांमवा, ते कहेवा माटें छही गाथा कहे छे.

॥ संका कंख विगिछा, पसंस तह संथवो कुलिंगी
सु ॥ सम्मत्तस्स इयारे, पडिक्कमे देसियं सवं ॥ ६ ॥

अर्थः—प्रथम (संका के०) संदेह ते बे प्रकारनो छे, एक सर्वथकी संदेह अने बीजो देशथकी संदेह. तिहां सर्वथी संदेह ते शुं ? तो के धर्म छे के नथी ? अथवा जैनधर्म सत्य छे के असत्य छे ? इत्यादि सार्वविषयिक शंका जाणवी. अने देशविषयिक शंका, ते एकेक वस्तुना धर्मगोचर, ते जेम जीव तो छे परंतु ते सर्वगत छे के असर्वगत छे ? अथवा पृथ्वी आदिकने विषे जीवपणुं केम घटे ? तथा निगोदादिक केम घटे ? तथा हमणांने कालें चारित्रियाने विषे चारित्र छे किंवा नथी ? इत्यादिक बे प्रकारनी जे शंका ते श्रीवीतरागोक्त जे तत्त्व, तेने विषे अप्रतीति असद्दहणारूप समकितने दूषण पमाडे छे. इहां केटलाएक हेतुगम्यनाव छे. जेम के वनस्पतिआदिकने विषे सजीवपणाना प्रयोग कहे छे. वनस्पति सचेतनवंत छे जलादिक आहारें वृद्धि पामे छे आहारविना सूकाइ जती देखाय छे, मनुष्यादिकनी पेरें चय अपचयने पामे छे. तेनुं दृष्टांत श्रीआचारांगसूत्रमां कह्युं छे. ते जेम केः— मनुष्यनो पण उत्पत्ति धर्म छे, अने वनस्पतिनो पण उत्पत्तिधर्म छे. मनुष्यना शरीरनो वृद्धि पामवानो स्वनाव छे, तेम एनो पण छे, मनुष्यनुं शरीर सचेतन छे, तेम एनुं पण शरीर सचेतन छे, तथा मनुष्यना शरीरने छे

दवाथी तेमां रहेला हस्तादिक कुमलाय छे, तेम वनस्पतिनां पण शाखा दिक छेदवाथी ते पण कुमलाइ जइ सूकाइ जाय छे, मनुष्यनुं शरीर अन्न पानादिक आहार लीये छे, तेम वनस्पतिनुं शरीर पण उदकादिक आहार लीये छे. तथा मनुष्यनुं शरीर अनित्य अशाश्वत छे, उत्कृष्टुं त्रण पल्योप मायु नोगव्या पछी अवश्य नाश पामे छे, तेम वनस्पतिनुं शरीर पण अ नित्य अशाश्वतुं छे. तथा मनुष्यनुं शरीर इष्ट आहारें वृद्धि पामे अने अ निष्ट आहारें हानि पामे छे, तेम वनस्पतिनुं शरीर पण थाय छे तथा म नुष्यना शरीरें रोगोत्पत्ति पांमुरपणुं पामवानो स्वनाव होय छे, तेणें करी विविध परिणाम नजे छे. तेम वनस्पतिनुं शरीर पण विविध रोगना वशथ की विविधपरिणामने नजे छे, तेमाटे वनस्पतिमां सचेतनादिनाव हेतुगम्य छे.

वली यतिने चारित्रनो पण छतो नाव छे. जेमाटें डुप्पसह आचार्यसुधी चारित्र छे, नगवत्यादिकसूत्रने विषे कह्युं छे, के आज्ञा सहितने चारित्र हो य अने आज्ञा रहितने चारित्र न होय माटें व्यामोह न करवो.

तथा निगोदादिक संबंधि केटलाएक नाव केवलिगम्य छे, कह्युं छे के लो कमां असंख्याता गोला छे, ते एकेक गोलामां असंख्याती निगोद छे, वली एक निगोदने विषे अनंता जीव छे, कोइ पण कालें केवली नगवाननें कोइ पूछे, तो एक निगोदमां जेटला जीव छे तेनो अनंतमो नाग मोक्षें गयो छे, एवुं केवली कहे, माटे इहां हेतुदृष्टांतादिक नथी. आज्ञायें ग्रहवा योग्य पदार्थ छे ते आज्ञायेंज ग्रहण करवा.

श्रीजिननडगणि क्षमाश्रमण पण कहे छे, के किहांएक मतिने डुर्बलप णे जो तथाविध आचार्यनो विरह होय, अथवा ज्ञानावरणीय कर्मना उद यथी जिहां हेतु उदाहरण न पामे, वारंवार पूछे थके प्रतिबोध न पामे, तो पण जाणे जे श्रीसर्वज्ञनो मत खरो छे. तथा तेमज बुद्धियें करी चिंतवे जे परमाणुरूप परने अनुग्रह करवाने तत्पर, जगतने विषे प्रधान, राग द्वेष मोहने जीतनारा एवा जे जिनेश्वर ते अन्यथावादी नज होय सत्यनाषीज होय. माटे श्रीजिनेश्वरना वचनमां शंका न करवी.

इहां शंकाने विषे दृष्टांत कहे छेः— कोइक बे पुरुषें घणा कालसुधी सि द्ध पुरुषनी सेवा कीधी, त्यारें तेणें प्रसन्न थइने, बन्नेनी कोटमां एकेकी मंत्राधिष्ठित कंथा नाखीने कह्युं के, छ माससुधी निरंतर रात्रिदिवस ते कं

ठमांज राखवी, पछी काढीने जेवारें खंखेरशो,त्यारें पांचशें सोनैया पडशे, ते माटे ए कंथा कंठमांज राखजो, काढशो मां. पछी तेमांथी एक जणे तो लोकनी शंकायें काढी नाखी अने बीजायें पहेरी राखी, ते सुखियो थयो. अने जेणें काढी नाखी ते दुःखियो थयो. माटे शंका न करवी ॥

हवे बीजो कांक्षा नामें अतिचार कहे ठे. अन्यदर्शनीनो क्षमादिक गुण लेशमात्र देखीने, तेना दर्शननी अनिलाषा वांछा करे,ते आकांक्षा कहियें. ते पण एक सर्वथकी आकांक्षा अने बीजी देशथकी आकांक्षा ठे. तेमां सर्व पाखंमीना धर्मनी वांछा. ते सर्वथकी आकांक्षा जाणवी अने देशथकी आकांक्षा ते सौगतादिक कोइ एकज दर्शननी वांछा रूप जाणवी. जेम के सौगत निक्षुयें अक्लेशरूप धर्मउपदेश्यो ठे,जे धर्मने विषे कष्ट नथी, नहावुं. खावुं, वस्त्र पहेरवुं, सुकुमाल शय्यायें सूवुं, इत्यादि सुख नोगववां एणे करी धर्म माने ठे ॥ यदाह ॥ मृद्वी शय्या प्रातरुत्थाय दुग्धं, पेयं मध्ये नक्तपानं पराह्ने ॥ द्राक्षाखंमं शर्करा चार्धरात्रौ, मोक्षश्चांते शाक्यसिंहेन दृष्टः ॥ १ ॥ नावार्थः–अतिसुकुमाल शय्यामां सूइ रहेवुं, प्रनातें उठी कढेलुं दूध पीवुं,मध्यान्हें पंचामृत नोजन करवां, पाठले पहोरे डाखनुं खावुं, अर्द्धरात्रें साकर प्रमुख खावां, एम करवाथी मरणने अंतें मोक्ष पामे. एम शाक्यसिंह, धर्म कहे ठे. तेमज पारिव्राजक तापस नौतवादिक ब्राह्मणादिक जे ठे, ते पण न्हावुं, धोवुं, स्वछ रहेवुं, संसारना विषयनोगववा प्रमुखें करी परलोकने विषे इछित सुखसाथें जोडाय, एवी रीतनो धर्म साधवा उद्यम करावे ठे. वली जेम उंची तथा नीची नूमीनुं क्षेत्र होय, तेवुंज बीज तथा तेवोज खेड करनारो पण तेनें मले. पठी तेनुं फलतो ते नूमि,बीज, कर्षुक वगेरे जेवां होय,तेवुं प्राप्त थाय. तेम मुग्धबुद्धिवाला जीवो नीच उंच सर्वदर्शन आराधन करे ठे तो तेने पूर्वोक्त क्षेत्रादिक वगेरेनी पेरें थाय ठे. माटे वांछा पण परमार्थेथी राखवी.एम नगवत्प्रणीत आगम तेनी अनास्था अप्रतीतिरूप जे समकेतने दूषण लगाडे ठे. ते उपर एकदृष्टांत कहे ठेः–

कोइक धारानिध एवे नामें ब्राह्मण गोत्रदेवीनो आराधक हतो, ते वली चामुंमानो प्रनाव सांनलीने चामुंमादेवीने आराधतो हवो, एकदा ते ब्राह्मण नदीना पूरमांहे तणाणो, तेवारें बोल्यो के हे चामुंमादेवि! मुझने राख, राख. वली हे गोत्रदेवि! मुझने राख, राख. एम बेहुनां नाम पोकारतां बन्ने

देवीयो आवी अने बेहु देवीयें मांहोमांहे ईर्ष्या आणी तेथी तेमां एकें पण ते ब्राह्मणने काढयो नही, तेथी ते पाणीमां रुबी मूवो. माटे नवनवा धर्म उपर वांछा न करवी. ए बीजो अतिचार.

हवे त्रीजो वितिगिछा नामा अतिचार कहे छे. तपस्या करवी, तडके बेसवुं,महाकष्ट करवुं, इत्यादिक धर्मकार्यने विषे जे फलनो संदेह करवो,मनमां एवुं जाणे जे आ धर्मकार्य करुं बुं, एनुं फल आगल थाशे के नहीं थाय ? ते वितिगिछा, ते एक सफल अने बीजी निःफल ए बे देखाय छे. जेम कृषिकरनारने सफल अने निष्फलता देखाय छे ?

तिहां एवुं चिंतवे के श्रीजिनधर्मने विषे महोटा कष्टक्रिया अनुष्ठानादिक क्लेश छे, वेलुना कवलनी पेरें स्वाद रहित छे, वली ते धर्म आगल फल आपशे के नहि आपे ? वली ते मूर्ख एवुं विचारे के साधुधर्म तथा श्रावकधर्मने नली रीतें आराधन करीने महोटा तपस्वीयो जे अंत अवस्थायें अनशन करी पंमित मरणें अंतसमयें संकेत करीने कालधर्म पाम्या ते जो देवता थया होय तो इहां आवी आपणने पोतापणुं केम देखाडता नथी? जे अमें धर्मने प्रनावें देवरूपें थया छेयें ? माटे तपस्या करवी, ते क्लेशमात्रज फल पामे. एवी संनावना करीयें छेयें. एवी रीतना विकल्पो ते मूर्ख कर्या करे, पण ते तत्त्वप्रत्यें जाणे नहिं. जे नली रीतें धर्मना आराधक जीव परनवें देवता थाय. ते तिहां विमानमां देवांगनादिक अने दिव्यमहर्छिकना लानें करी पूर्वनव संबंधना जे संबंधी होय, तेने क्यारें पण संनारे नहिं. कदापि स्मरण पण करे जे हमणांज हुं महारा पूर्वनवना संबंधीयोनें जइ मलुं अने तेमने महारुं देवपणुं देखाडुं ! एवुं चिंतवतो थको पण देवतासंबंधि नोगनी रुछिने विषे आसक्तपणे घणो काल व्यतीत थइ जाय, तेटलामां तो पूर्वनव संबंधिया मनुष्यना आउखां पण पूर्ण थइ जाय, माटें एवी अडचणथी कोण आवीने पोतापणुं देखाडे ? तथा क्यां एक देवता प्रगट थइने पोतापणुं देखाडे पण छे. अने देव संबंधि नोगनी रुछि पण पूरे छे. तिहां अत्यंत स्नेहादिकें खेचाणो थको आवे छे, जेम गोनद्र शेठनो जीव देवता थयो हतो, तेणें पोताना पुत्र शालिनद्रने इछित पूर्ण कर्युं. तथा संग्रहणीकार कहे छे के देवता प्रेममां, तथा विषयमां संसक्त छे, अने करवा योग्य कार्य संपूर्ण जेणें कर्यां छे ते

थी मनुष्यना कार्यमां मनुष्यनवना अशुनने इबता नथी, चारशें अथवा पांचशें योजन मनुष्यलोकनो गंध ऊंचो उछले बे, ऊंचो डुर्गंध जाय बे, ते थी देवता मनुष्यलोकमां आवता नथी. मात्र तीर्थंकरना पांच कल्याणिक ने विषे तथा महोटा ऋषिना तपना महिमाथकी अथवा पूर्वनवना स्नेह थकी देवता इहां मनुष्यलोकने विषे आवे बे. माटें प्रनुना वचनने विषे अ विश्वासरूप विचिकित्सा पण न करवी. ए समकेतमां दोष उपजावनारी बे.

इहां आशंका करे बे, के शंका जे बे, ते पण संदेह वाचकज बे, तथा पि ए शंकाथकी विचिकित्सा जुदी कही, तो तेमां शुं विशेष बे? इहां गु रु उत्तर कहे बेः—के शंका जे बे, ते इव्यविषयी तथा गुणविषयी बे अने विचिकित्सा ते क्रियाविषयीज बे, जे कोइ जीव अत्यंत विपरीतमतिवालो होय अने रूडा धर्मनुं आराधन पण करतो होय, तो पण पूर्वकृत अशुन कर्मना उदयथकी कांइक कष्ट पामे, तेवारें एम कहे जे धर्म करवाथी आ मने डुःख प्राप्त थयुं, एवी चिंतवणा जे करवी ते विचिकित्सा जाणवी. हवे तेवी विचिकित्सा करनारने आंधलानी पेठें समकेतज क्यांथी होय? कारण के तेने धर्मना स्वरूपनुंज अजाणपणुं बे, अने ते धर्मने जाणतोज नथी. का रण के अमृत पीवाथी कोइ वखत मरण निपजे नहीं सूर्यथकी अंधकार प सरे नहीं, चंइमाथकी अंगारा वरसे नहीं, कल्पवृक्षथकी दारिइनो उपइ व न थाय, अग्निथकी शीतल पराजव न थाय, ते पण कदापि कोइवखत दैवयोगें पूर्वोक्त अकस्मातो बने, तथापि धर्मकरणी करवाथकी कोइ दिवस मातुं थायज नहीं! कारण के एवा विरूपनो संजव क्यारे थयो पण नथी, थातो पण नथी अने थाशे पण नहीं. वास्ते जो कोइ सामान्यजनने आल देवुं ते पण महोटा दोषनणी थाय बे, तो वली त्रणलोकने विषे अतिशयवंत, समस्तकल्याणनो करनारो उत्कृष्टो निमित्तनूत एवो जे धर्म बे तेना द्वेषकर नारा, वली परने पण बोधबीजना नाशना करनारा जे बे, ते पोतें डुर्लन बोधी अनंतसंसारी होय ते जीवोनुं आ नवें अने परनवें पण क्यांथकी क ल्याण थाय? अपि तु नज थाय ॥ यतः ॥ न निमित्तद्विषां क्षेमो, नायुर्वैद्यकवि द्विषां ॥ न श्रीर्नीतिद्विषा मेकमपिधर्मद्विषां नहि ॥ १ ॥ नावार्थः— कह्युं बे के नैमित्तिकना द्वेषीने कुशल न होय, वैद्यना द्वेषीने आउखुं न होय, नी तिना द्वेषीने लक्ष्मी न होय अने धर्मना द्वेषीनें तो एमांथी एक पण

न होय. इहां महानिशीथमां रज्जा साध्वीनुं दृष्टांत कह्युं छे ते कहे छे.

भद्राचार्यना गच्छमां पांचशें साधु अने बारशें साधवी छे, तेना गच्छने विषे एक कांजीनुं पाणी, बीजुं भातनुं उसामण, त्रीजुं त्रण उकालानुं पाणी, ए त्रण मूकीने बीजां पाणी कोइ वावरतुं नथी. एम करतां दैवयोगें रज्जा साध्वीनुं शरीर गलतकोढें बगडयुं, तेवारें बीजी साध्वीउयें कह्युं के डुक्करकार! डुक्करकार!! एवा प्रश्नोत्तरें रज्जायें कह्युं के ए शुं मुफने कहो गो? ए प्राशुकपाणीयें करीज महारुं शरीर बगडयुं छे, एवां तेनां वचन सांभलीने साध्वीउनां हृदय क्षोभ पाम्यां, जे हवे आपणें पण उष्णपाणी न पीवुं, तेमां पण एक साध्वीयें एवुं चिंतव्युं जे हमणां अथवा पछी महारुं शरीर सडी सडीने कटका थइ जाय तो भलें थाउ, पण महारे तो उष्ण जलज पीवुं. उष्णपाणी पीवाथी शरीरनो विनाश न थाय, परंतु पूर्वभवकृत अशुभकर्म करीज विनाश थाय. एम विचारी खेद करवा लागी के हा धिक्कार हजो ए पापणीने के एणे न कहेवा योग्य असमंजस एवुं आ वचन कह्युं! ॥ यतः ॥ किंकेण कस्स दिज्जइ, विहियं को हरइ हीरएकम्म॥ रुयमप्पसाविढत्तं, अलिअइ सुहंपि डुरकंपि ॥ ए रीतनुं ध्यान करतांज ते साध्वीने केवलज्ञान उपन्युं तेथी तेणें सर्व साध्वीयोना संदेहने टाल्यो. पछी रज्जु आर्यानो संदेह पूछयो जे एने शायकी रोग थयो? तेवारें केवलीयें कह्युं के रक्तपित्तने दूषणें दूषित थइ एणे करोलियांसहित स्निग्ध आहार कस्यो. तेथकी एने रक्तपित्तनो रोग थयो, वली सचेतपाणीयें संघट्टीने श्रावकनी दीकरीनुं मुख धोयुं, तेथी शासनदेवीयें ते रज्जुआर्यानीउपर रुष्ट थइने शिखामण आपवा माटें कांइक चूर्ण, तेना आहारमां नारव्युं, तेथी एनुं शरीर बगडयुं, पण प्राशुक पाणीथी बगडयुं नथी. एवुं सांभलीने रज्जायें कह्युं के हे भगवति! मुफने आलोयणा आपो, तो हुं शुद्ध थाउं? तेवारें केवलीयें कह्युं के तुं शुद्ध था, एवुं कोइ प्रायश्चित्त नथी, कारण के तें एवां डुर्वचन कह्यां, तेथी तुने निकाचित कर्मनो बंध थयो. ते कर्मे करीने कुष्ट, भगंदर, जलोदर, श्वास, अतिसार, गंममाला आदि महा डुःखो अनंत भवसुधी तारे भोगववां पडशे? एम कही. बीजी आर्याउने केवलीयें आलोयणा आपी तेथी सर्व शुद्ध थइ. माटे अगीतार्थपणाना आकरा दोष जाणीने धर्मविरुद्ध वचन बोलवुं नहिं.

ए वितिगिच्छानेविषे आषाढभूति आचार्यनुं दृष्टांत कहे छे. जे आ

षाढाचार्यें घणा शिष्यो निजाम्या. अन्यदा एक शिष्यने रूडी रीतें निजाम्यो, तेनी साथें संकेत कस्त्रो, के तुं देवता थइने मुजने दर्शन देजे. ते शिष्य मरी देवता थयो. पण देवांगनाना विषय सुखमां आसक्त थयो तेथी शीघ्र आवी शक्यो नहिं. त्यारें आचार्यें चिंतव्युं जे में फोकट चारित्रनुं कष्ट सह्युं. तेमाटे हवे हुं ए चारित्र ठांडुं! एम विचारी गछ ठांडीने निकल्यो एटले ते शिष्यें उपयोग दीधो. गुरुने पतित देखी शीघ्रपणे आवी मार्गने विषे नाटक देखाड्युं, ते नाटक जोतां ठ महिना थया पण थाक्या नहिं. पछी ते आषाढाचार्य नाटक जोइने आगल चाल्या.

मार्गने विषे पृथिवीकायादिक ठ राजकुमार आजरणें सहित देखी, आचार्यें ते ठये राजकुमारोने मारी, आजरण लेइ, जोली जरी. बोहोलो जार थवाने लीधे हलवे हलवे चाल्या जाय ठे, एवे ते शिष्यदेवतायें कटक सहित श्रावक राजा देखाड्यो, ते देखी आचार्य जय भ्रांत थयाथका नासवा लाग्या, पण नासीने जाय क्यां? ते कोइएक वृक्ष हेठें जइ ऊना रह्या, एवामां राजायें आवी आचार्यने वांदी, आहारनी घणी विनति करी, पण आचार्यें मान्युं नहिं. त्यारें बलात्कारें राजायें जोली मांहीथी पात्रां काढवा निमित्तें हाथ घाल्यो, ते जोली मांहे अलंकार देखीने राजा कोप्यो, अने तेने लीधे आचार्यने जय, लज्जा, विस्मय अने खेद मनमांही उपन्या, विचार्युं जे पापनुं फल प्रत्यक्ष दीसे ठे. एवी आस्ता थये थके, ते शिष्य देवतायें पोतानुं स्वरूप प्रगट करी, आचार्यने प्रतिबोध्यो. देवता पोताने स्थानकें गयो. आचार्य चारित्र पाली स्वर्गें गया. इति विचिकित्सा स्वरूपं ॥ हवें किहां एक विजबति एवो पण पाठ ठे ॥ विजबत्तिपाठे तु विद्वद्रुगंबा विद्वज्जुगुप्सा, विद्वांसोविदा ज्ञाततत्त्वतया ये युक्ताः साधवस्तेषां जगुप्सा ॥ जावार्थः—पंमितजननी निंदा ते विद्वज्जुगुप्सा कहीयें. तथा तत्त्वना जाण जे साधु तेनी जे निंदा ते विद्वज्जुगुप्सा तेज देखाडे ठे. जे साधुना मलमलिन गात्र उपरथी देखीने, मूढ बुद्धियें करी एम चिंतवे जे ए नाय नहीं, वस्त्र धोवे नहिं, परसेवाथी तथा मेलथी गंधाय ठे शरीर जेनुं एवा ठे, माटे जो ए मुनियो फासु पाणीयें नाय, वस्त्र धूवे, तो एने शो दोष ठे? एम चिंतवे पण ते मूढ एम न जाणे जे, मुनि कपट रहित ब्रह्मचर्यनी विशुद्धिने अर्थें अलंकारादिक शोजायें रहित, एवा ठता पण अभ्यंतरथी मलरहितज ठे. विशेष

शोभा गुणना हेतु छे. शास्त्रमां पण कह्युं छे, के ॥ मलमइलपंक मइला, धूली मइला न ते नरा मइला ॥ जे पावपंक मइला, ते मइला जीवलोगंमि ॥१॥ भावार्थः—मेलें करी मलिन, कादवें करी मलिन, रजें करी मलिन जे होय ते पुरुषने मलिन न कहियें परंतु जे पापरूप कर्दमें करी मलिन होय ते जीवो, लोकने विषे मलिन जाणवा.

तथा लौकिक शास्त्रमां पण कह्युं छे ॥ यतः ॥ शुचि भूमिगतं तोयं, शुचिर्नारी पतिव्रता ॥ शुचिर्धर्मपरो राजा, ब्रह्मचारी सदा शुचिः ॥ १ ॥ स्नानमुद्वर्तनाभ्यंगं, नखकेशादिसत्क्रियां ॥ गंध माल्यं च तांबूलं, प्रदीपं तु मुनिस्त्यजेत् ॥ २ ॥ सत्यशौचं तपःशौचं, शौचमिन्द्रियनिग्रहः ॥ सर्व भूतदया शौचं, जलशौचं च पंचमं ॥ ३ ॥ स्मृतिरपि ॥ ब्रह्मचर्यस्थितोनैव, मन्नमद्याद्विनिंदितं ॥ दन्तधावनगीतादि, ब्रह्मचारी विवर्जयेत् ॥४॥ मनुस्मृतावपि पंचमाध्याये ॥ क्षांत्या शुध्यति विद्वांसो, दानेनाकार्यकारिणः ॥ पापिनश्चतु जापेन, तपसा वेदवित्तमाः ॥ ५ ॥ अद्भिर्गात्राणि शुध्यति, मनः सत्येन शुध्यति ॥ विद्यातपोभ्यां भूतात्मा, बुद्धिर्ज्ञानेन शुध्यति ॥ ६ ॥ नित्यं शुद्धः कारुहस्तः, पण्यं यच्च प्रसारितं ॥ ब्रह्मचारिगतं भैक्ष्यं, नित्यं शुद्धमिति स्थितिः ॥ ७ ॥ भावार्थः— भूमिने विषे रहेलुं पाणी पवित्र, पतिव्रतास्त्री पवित्र, धर्मवंतराजा पवित्र, ब्रह्मचारी सर्वदा पवित्र छे ॥ १ ॥ स्नान, उवटण, तैलमर्दन, नखकेशनी शोभा, सुंगधिवस्तु, पुष्पमाला, तांबूलादिक, एटला वानां ब्रह्मचारी त्यागे ॥ २ ॥ प्रथम सत्य ते पवित्र, बीजुं तप ते पवित्र, त्रीजुं इंद्रियनुं जीतवुं ते पवित्र, चोथुं सर्वजीवने विषे दया राखवी ते पवित्र, अने पांचमुं पाणीयें करी शौच ते पवित्रपणुं जाणवुं ॥३॥ तथा याज्ञवल्क्यस्मृतिने विषे कह्युं छेः—ब्रह्मचर्यमां रह्यो थको जीव अनिंद्य भोजन करे, एकवार जमे बीजी वार न जमे, घणुं अन्न न जमे, दातण न करे, गीतगान न सांभले, एटली वस्तु ब्रह्मचारी वर्ज्जे ॥४॥ तथा मनुस्मृतिने पांचमे अध्यायें कह्युं छे के, पंमित क्षमायें शुद्ध थाय, हीणाकार्यनो करनार दानें शुद्ध थाय, पाप कर्युं होय ते जाप करवे करी शुद्ध थाय, वेद तत्त्वना जाण तपस्यायें करी शुद्ध थाय ॥ ५ ॥ शरीर, पाणीथी शुद्ध थाय, सत्यवचन बोलवे, मन शुद्ध थाय, विद्या तथा तपें करी पंचभूत आत्मा शुद्ध थाय, अने बुद्धि, ज्ञानें करी शुद्ध थाय ॥६॥ कारिगरनो हाथ नित्य

शुद्ध थाय, किरियाणें मांहयुं हाट सर्वदा शुद्ध छे, ब्रह्मचारीने हाथे गये ली भिक्षा नित्य शुद्ध छे. एवी शास्त्रमां स्थिति छे ॥ ७ ॥

माटे शौचपणुं ते लोकने विषे जेहवो निर्वाह थाय, तेहज व्यवहारें जाणवुं. पण बीजो प्रकार समजवो नहीं. जेमाटें बालक, स्त्री, गोप्रमुख, मलिन, धोयुं समारुं कोरुं वस्त्र आर्दे देइ पटकूलवस्त्र, कर्वत, चर्मनी कुभ ली, चरणत्राण, नसें बांध्युं सूपडुं, शस्त्रनो कोष, ते मीयान, हस्तिदंत, र जकरणी, चामर, कांबलादिकनुं ग्रहवुं, कस्तूरी, जबादी, पोइसडो, गोरुचं दन, नख, धूप, अशुचिने स्थानकें वृद्धि पामे एवा केतकीनां पत्रादिक, सोपारी, सेलरा, खजूर, गोल प्रमुख, जूदा जूदा स्थानकना स्मशानने विषे मृतकना मलमूत्रादिकें भर्युं एवुं नदी प्रमुखनुं पाणी, स्तनपानादिक, ए सर्वने विषे पवित्रपणानोज व्यंवहार छे.

मनुस्मृतिने विषे कह्युं छे के अशुद्ध एवो वायस छेरीना कादवें करी स्प र्शित थको शुद्ध थाय छे. वली पाकेली इंट, चिता, ए सघलां पवनें करी स्पर्श कर्यां थकां शुद्ध थाय छे. तथा माखी, विद्वाननी छाया, गाय, अश्व, सू र्यनां किरण, भूमिनुं रज, वायु, अग्नि, एटलावानानो जे स्पर्श ते पण पवित्र जा णवो. तथा मिताक्षराने विषे कह्युं छे के, चंद्र अने सूर्यना किरणथी तथा वा युथी मार्ग शुद्ध थाय, दाढीमूछना केश, मुखमां रहेला दांत पण पवित्र जाण वा. एमाटें विवेकीने तेमज माह्याने जुगुप्सा सर्वथा छांमवी. इहां कथा कहे छे.

विवाहने कारणें कोइ व्यवहारियानी बेटीयें सर्व अंगें विभूषित थकां सा धुने प्रतिलाभ्या, तेवारें साधुना अंगना मेलनो दुर्गंध देखीने ते विचारती हवी जे रूडो जैनधर्म निरवद्य छे, पण फासु पाणीयें मुनिने जो स्नान कराव्युं होय तो तेमां स्यो दोष छे ? इत्यादिक दुगंछा करी, ते पापने आलोया विना म रण पामीने राजगृही नगरीयें गणिकाने पेटे पुत्री थइ, ते गर्भमां छते मा ताने घणुं दुःख थयुं, माताना मनने विषे अरति उपनी. पछी पुत्रीनो जन्म थया नंतर मातायें उकरडे नाखी दीधी, तेनो अति दुर्गंध जोइने श्रेणिक राजायें ते दुर्गंधबालिकाना दुर्गंधनुं कारण श्रीवीरने वांदीने पूछ्युं. तेवारें श्रीवीरें पूर्वभव कहीने राजा श्रेणिकने कह्युं के, सुपात्रदानना माहात्म्यें ए तारी भार्या थशे. क्रीडा करतां तारा वांसा उपर चढशे. एवी ए वल्लभ स्त्री थशे. तेथी तुं जाणजे के, ए दुर्गंधानो दुर्गंध एक मुहूर्त्त पछी गयो.

हवे एक आजीरणीयें ते डुर्गंधाने पोताने घरे लइ जइ, पाली पोषी महोटी करी, यौवनावस्थायें आवी, त्यारें कौमुदी महोत्सवने विषे श्रेणिकराजाने डुर्गंधाना स्पर्शथी राग उपन्यो. राजा श्रेणिकें लघु लाघवी कलायें स्वनामांकित मुद्रा तेना वस्त्रने छेहडे बांधीने अजयकुमारने कह्युं के, में नामांकित मुद्रा खोइ छे. पछी अजयकुमारें तेहिज देवकुलद्वारें जइ, एकेका माणसने जोतां जोतां डुर्गंधाना वस्त्रने छेडे मुद्रिका जोइने, डुर्गंधाने अंतःपुरमां मूकी. राजा हर्षवडे तेनी साथें परण्या. पछी क्रीडा करतां राजानां वांसा उपर ते कन्या चढी बेठी, तेवारें राजा हस्यो. ते जोइ आजीरीयें हसवानुं कारण राजाने पूछ्युं, त्यारें श्रेणिकराजायें सर्व पूर्वजवादिकनो संबंध कह्यो. ते सांजली वैराग्य पामी, प्रजु पासेंथी चारित्र लेइ, पाप आलोइ स्वर्गें गइ. इति तृतीयोऽतिचारः ॥ ३ ॥

हवे चोथो कुलिंगीनी प्रशंसानो अतिचार कहे छेः–कुलिंगी जे शाक्यादिक तेने विषे एम कहे के अहो! ए माहा तपस्वी छे! इत्यादिक मिथ्यादृष्टिनी प्रशंसा करतां जोला प्राणी सांजलीने मिथ्यात्वनुं आदर बहु मान करे, अने ते बहु मानतां समकितने दूषण उपजावे छे ॥ उक्तं च ॥ मिछत्त थिरीकरणं, अतत्तसद्धा पवित्ति दोसो य ॥ तह तिव्वकम्मबंधो, पसंसउ इह कुदंसणीणं ॥ १ ॥ जावार्थः–मिथ्यात्वने स्थिर करवाथी अतत्त्वश्रद्धाननी प्रवृत्तिरूप दोष थाय, तेमज तीव्रकर्मबंध थाय. एम कुदंसणीनी प्रशंसाथकी एवा गुण नीपजे ॥ १ ॥ जेमाटे सम्यग्दृष्टि जीव तो, मिथ्यात्वीनां महातप देखी अहो आ महोटुं अज्ञान कष्ट छे? इत्यादिक मनमां चिंतवन करे, तथा मुखथी पण एमज कहे के ॥यतः॥ जं अन्नाणी कम्मं, खवेइ बहुयाइं वासकोडीहिं॥ तं नाणी तिहिं गुत्तो, खवेइ उस्सासमित्तेणं ॥१॥ सट्ठिं वास सहस्सा, तिसत्तखुत्तो दएण धोएणं ॥ अणुचिन्नं तामलीणा, अनाण तवुंत्ति अप्पफलो ॥ २ ॥ तामलित्तण इतवेणं, जिणमइ सिज्जेइ अन्न सत्त जणं ॥ ए अन्नाण वसेणं, तामलि ईसाणिंद गउ ॥ ३ ॥ जावार्थः–जे घणा वर्षनी कोडीयें करीने अज्ञानी जीव कर्म खपावे, ते त्रण गुप्तियें सहित थको ज्ञानी एक श्वासोछ्वासमां खपावे ॥ १ ॥ शाठ हजार वर्षमां साडत्रीश वखत मुख धोइने अन्नपाणी लीधुं एवुं तप, तामली तापसें आचर्युं

ते अज्ञान तपथी अल्पफल पाम्यो ॥ २ ॥ जेटलुं तामली तापसें तप कर्युं एटला तपथी जिनमती बीजा सात जण मोक्षें जाय, पण अज्ञान दोषें करीने तामली, ईशान देवलोकें गयो ॥ ३ ॥

हवे ए परदर्शनीनी प्रशंसारूप अतिचार उपर दृष्टांत कहे छेः–सिंहपुरवासी लक्ष्मणश्रेष्ठी नामा श्रावक जैनधर्मने विषे परमार्थनो जाण, गीतार्थनी निश्रायें रहेनारो हतो. एकदा तेणे सजाने विषे बेठे थके मासखमण तपस्वी परिव्राजकनी प्रशंसा करी, ते सांजली बीजा बे श्रावक ते तापसने आदरसहित वांदवा गया. ते जोइ पारिव्राजकें तेउनां चित्त व्युद्ग्राहित कर्यां. ते जैननी अवज्ञा करता थका मरण पामी नरकादिकमां बहु जव रझल्या अने लक्ष्मणश्रेष्ठी श्रावकनो धर्म पाली, सौधर्में देवता थयो, अने तेणे च्यवन समयें श्रीवीरने पूछ्युं, के माहारा केवा जव थाशे? तेवारें श्रीवीरें कह्युं के सातजव तिर्यंचना करी, तुं मनुष्यपणुं पामीश, पण पूर्वजवें मिथ्यात्वनी प्रशंसा करी छे, माटे बोधबीज तुझने डुर्लज थशे? त्यार पछी केटला एक जव संसार च्रमण करी श्रीपद्मनाज तीर्थंकरने वारे तुं सिद्धि पामीश. समकितने दूषणे उपलक्षणथी निन्ह्वादिकनो पण परिचय न करवो.

हवे कुलिंगी साथें परिचय करवानो पांचमो अतिचार कहे छे. कुलिंगी संघातें संवास एटले वसवुं, जोजन करवुं, बोलवुं, बोलाववुं, परिचय, संस्तव करवो, ते विवरीने कहे छे. मिथ्यादृष्टि संघातें परिचय तथा एकठां वासे न रहेवुं. केम के तेनां अनुष्ठान देखवाथी तथा तेनां शास्त्र सांजलवाथी अने तेनी क्रिया देखवाथी मंदबुद्धिवालाने नवा धर्मनी प्राप्ति डुर्लज थाय. दृढ सम्यक्त्ववंतने पण अतिचार लागे. प्रसंगथी निन्ह्वादिकना परिचयथकी पण समकेतने अतिचार लागे ॥ यतः ॥ अंबस्सय लिंबस्स य, डुन्हंपि समागयाइं मूलाइं ॥ संसग्गेण विणठो, अंबो निंबत्तणं पत्तो ॥ १ ॥ जोजारीसं मित्तं, करेइ अवरेण तारिसं होई ॥ कुसुमेहि यवसंता, तिलावि तं गंधिया हुंति ॥ २ ॥ जावार्थः–आंबानां तथा लींबडाना झाडना मूल साथें होय, तो आंबो पण नष्ट थाय छे, आंबो लींबडा पणाने मले छे ॥ १ ॥ जे जेनी साथें मित्रता करे, ते तेना जेवो होय, जेम के पुष्पना संगें रहेता एवा तिल पण सुगंधयुक्त थाय छे ॥२॥ इहां शिष्य गुरुने पूछे छेः–सुचिरंपि अछमाणो, वेरुलिउ काच मणिअ उम्मीसो ॥ न उवेइ काचजावं, पाहस्सि गुणे

ए नियएण ॥ ३ ॥ सुचिरंपि अबमाणो, नलथंनो इछुवाडंमि ॥ कीस न जायइ मढुरो, जइ संसग्गी पमाणंते ॥ ४ ॥ नावार्थः—घणोकाल समारी तेजवंत कस्यो एवो वैमूर्य मणि, तथा काच होय, परंतु तेमां वैमूर्यमणि काचपणाने पामे नहिं, कारण के पोतानो मणिपणाना पाषाणनो गुण ने माटे ॥ ३ ॥ एरडानो वृक्ष कदाचित् समारीने शेरडीनी वाडीमां घणो व खत राख्यो होय,तो पण ते शेरडीपणुं पामे नहिं. तेम जो कोइ मिथ्यात्वी साथें संसग्गी थाय तोपण जातिस्वनाव जीव बोडे नहिं ॥ ४ ॥

वली कवि कहे ने के सत्पुरुष असाधु संसर्गथी साधुपणुं न बांमे अने असत्पुरुष साधु संसर्गथी असाधुपणुं न बांमे. अहीं मणि नोरिंगनो दृष्टांत कहुं बुं ते सांनलो. नोरिंग अने मणि, बेनी उत्पत्ति साथें ने,अने ते ब न्ने एकता रहे ने, बेहुनो परस्पर जन्मपर्यंत संबंध ने, तो पण मणिनो गुण नोरिंगमां नथी आवतो अने नोरिंगनो अवगुण मणिमां नथी आवतो. अत्रोत्तरं ॥ नावुग अनावुगाणी य, लोए डुविहाइ हुंति दवाइं ॥ वेरुलिउं तबमणि, अनावुगो अन्नदवेहिं ॥ १ ॥ जीवो अणाइनिहणो, तप्नावणना विउ अ संसारो ॥ खिप्पं सो नाविक्कइ,मेलणदोसाणुनावेणं ॥ २ ॥ जहनाम मढुरसलिलं, सागरसलिलं कमेण संपत्तं ॥ पावेइ लोणनावं, मेलणदोसाणु नावेणं ॥३॥ एवं सुसीलवंतहि, असीलवंतेहिं मेलिउ संतो ॥ पावइ गुणपरि हाणी,मेलण दोसाणुनावेणं ॥ ४ ॥ नावार्थः—नावुक अने अनावुक, ए लोकनेविषे बे प्रकारनां ड्रव्य ने, तेमां अनावुक ते वैमूर्यमणिसमान ने, का रण के ते अन्य ड्रव्यथकी अन्यगुणने न फरसे ने ॥१॥ अने जीव अनादि निधन ने, संसारने विषे ते ते नावमां नावित ने, ते शीघ्रपणे जे नाव जे नवे पामे, ते मिलापादिक दोषना प्रनावें करी ते जीव ते नावने पामे ने, ॥२॥ मिठुं पाणी ते सागरना पाणीने मलेथके लूणपणाने पामे ने,ते केवल मेलन दोषने प्रनावें जाणवुं ॥३॥ ए प्रमाणे निश्चें शीलवंत पुरुष कुशीलि यानो संग करे, तो तेना गुणनी हाणी थाय ने, ए सर्व मेलनदोषनो प्रना व जाणवो. माटे मिथ्यात्वीनो संसर्ग करवो नहिं. ए गुरुयें उत्तर कह्यो.

इहां सत्संग कुसंग उपर बे सूडानो दृष्टांत कहे ने ॥ श्लोक ॥ माताप्येका पिताप्येको, मम तस्य च पक्षिणः ॥ अहं मुनिनिरानीतः, सच नीतो गवा शिनिः ॥१॥ गवाशनानां सगिरः शृणोति, अहं च राजन्मुनिपुंगवानाम् ॥ प्र

त्यक्षमेतद्भवतापि दृष्टं, संसर्गजा दोषगुणा जवन्ति ॥ २ ॥ आस्तां सचेतस त्संगः, सदसत्स्यात्तरोरपि ॥ अशोकः शोकनाशाय, कलये तु कलिद्रुमः ॥३॥ जे माटें वृक्षने पण जलो अने नूंमो संग बे, जुवो अशोकवृक्ष बे ते शोकनो नाश करनार बे अने बेहडानो वृक्ष बे ते क्लेशकारी बे एटला माटे कुलिंगि आदिकनो परिचय सर्वथा प्रकारें ढांमवो. संवेगी, गीतार्थ, साधु अने सा धर्मिकनो परिचय, विशेषें करी करवो. ज्यां एटली सामग्रि होय, त्यां श्रा वकने रहेवुं, अन्यस्थानकें न रहेवुं. जेस्थानकें पोताना धर्मनो निर्वाह थाय अने स्थिरतानी वृद्धि थाय इत्यादि गुणसंजवे अन्यथा नंद मणियारनी पेठे अंगीकृत धर्मथी ज्रष्ट थाय. कह्युं बे केः– श्रावकने रूडे ठेकाणें रहेवुं, ॥ उक्तं च ॥ जबपुरे जिणजुवणं, समयविउसाहु सावया जब ॥ तब सया वसियवं, पउरं जल इंधणं जब ॥ १ ॥ आद्यपंचाशकेपि ॥ निवसेज तब स ढो, साहूणं जब होइ संपाउ ॥ चेइयघराइ जंमिय, तयन्नसाहम्मिया चेव ॥ २ ॥ जावार्थः–जे नगरने विषे श्रीजिनेश्वरनां प्रासाद होय, तथा ज्यां सदा आगमना जाण साधु श्रावक होय, तिहां सर्वकाल वसवुं. जिहां प्र चुर जल अने इंधण मले तिहां रहेवुं ॥ १ ॥ वली आद्यपंचाशक ग्रंथने विषे पण कह्युं बे के. जिहां साधुनुं आवागमन होय, वली जिनप्रासाद जे गामने विषे होय, ज्यां तत्त्वना जाण साधर्मिक होय त्यां श्रावकें निवास करवो.

हवे ए मिथ्यात्वीना परिचयने विषे श्रीहरि जड्सूरिना शिष्य सिद्धर्षि साधुनो दृष्टांत कहे बे. ते साधु बौद्धना मतना रहस्य ग्रहवाने अर्थे गया, ते वखते गुरुयें वचन लीधुं जे जणीने पाबुं आववुं, शिष्यें पण ते कबूल कीधुं. पढी तिहां बोधनी श्रद्धा थइ, पण वचननो खेंचाणो पाबो गुरु पासें आव्यो. गुरुयें बौद्धमतनी श्रद्धा फेरवी, त्यारपढी पाबो बौद्धना मतनुं रहस्य ग्र हवा गयो. वली पाबो गुरु पासें आव्यो, त्यारें गुरुयें वली पण बौद्धनी श्रद्धा फेरवी. एम एकवीश वार गयो ने आव्यो. तेवारें गुरुयें प्रतिबोधने अ र्थें शक्रस्तवनी ललितविस्तरा नामें टीका करी. तेणें करी तेने प्रतिबोधीने दृढ कस्यो, पढी श्रीगुरु पासेंज रह्यो. पांचमो अतिचार कह्यो, एम समकि तना अतिचार संबंधी जे पाप बंधाणुं होय, ते सर्वे निंडुं इत्यादि पूर्ववत्.

ए सम्यक्त्व ते सर्व प्रकारें सर्व रीतें मिथ्यात्वने परिहारपणे निष्कलंक जावें आदरवुं, ते मिथ्यात्व बे प्रकारनुं बे. एक लौकिक मिथ्यात्व अने

बीजुं लोकोत्तर मिथ्यात्व. तेमां लौकिकना बे नेद छे. अने लोकोत्तरना पण बे नेद छे. एक देव वैषयिक अने बीजुं गुरुवैषयिक. ए रीतें मिथ्यात्वना चार नेद छे. तिहां लौकिक देवगत मिथ्यात्वनां स्थानक कहे छेः १ हरि, हर अने ब्रह्मादिकना नवनने विषे जवुं, प्रणाम पूजादिकनुं करवुं. २ कार्यने प्रारंनें हाटे बेसती वखतें लानने अर्थें गणेश प्रमुखनुं नाम लेवुं. ३ चंद्रमा रोहिणीनां गीत गावां. ४ विवाहने विषे गणेशनी स्थापना करवी. ५ पुत्र जन्मे त्यारें उत्सव करवो, छहीने दिवसें छही देवतानी पूजा करवी. ६ विवाहमांहे मातानुं स्थापन करवुं. ७ चंमिका नवानी प्रमुख देवीयोने मानवी. ० तोतला मातानी तथा ग्रहादिकनी पूजा करवी. ए सूर्यग्रहण, चंन्द्रग्रहणने दिवसें तथा व्यतिपात द्वादशी प्रमुखने विषे विशेषें धर्म जाणीने स्नान करवुं. दान देवुं. पूजनादिक करवुं. १० पूर्वजने पिंम आपवा. ११ रेवतपंथदेवतानुं पूजन करवुं. १२ कृषिने प्रारंने हलदेवतानुं पूजन करवुं. १३ पुत्रादिकना जन्म मातृकानुं पूजन करवुं. १४ सोनेरी रूपेरी रंगें रंगित वस्त्रने पहेरवाने दिवसें सोनानी रूपानी रंगिणी देवता विशेषनी लाहाणी करवी. १५ मृतकने अर्थें जल उढालवां. तिल, दर्न, पाणीना घडानुं दान देवुं. १६ नदी प्रमुख तीर्थादिकने विषे मृतकने दाह देवा. १७ मृतकने अर्थें वाछडा वाछडीना विवाह करवा तथा ढींगला ढीगली परणाववां. तथा १० धर्मने अर्थें शोक्यनुं पगलुं पूर्वज पितृनी प्रतिमानुं स्थापन करी राखवुं. १ए नूतादिकने सरावलां नरी देवां, २० श्राद्ध करवुं, बारमुं करवुं, मासीसो करवो, छमासी करवी, वरसी करवी, २१ पाणीना पर्व मंमाववां, २२ कुमारिकाने नोजन देवां, वस्त्र देवां, २३ धर्महेतुयें पारकी कन्याना पाणिग्रहण कराववां. २४ अश्वमेध, अजामेध यज्ञ याग करवा. २५ लौकिक तीर्थनी यात्रा करवी, तिहां ब्राह्मणने दान देवुं, केश उतारवा, मुंमन कराववां, आंक देवराववा, छाप प्रमुख लेवी. २६ वली घेर आवीने ते यात्रा निमित्तें नोजन कराववां. २७ धर्महेतुयें कूवा वाव्य खणाववा. २० क्षेत्रादिकने विषे गोचरण दान करवुं. २ए पितृनिमित्तें नोजन कराव्या पछी काग मांजरादिकने पिंम करी मेलवा. ३० पिंमदान देवुं. ३१ पिंपलो, लींबडो, वड, आंबो, इत्यादिक वृक्षना आरोपण करी सेवनादिक करवां. ३२ पुण्यने अर्थें आंकेला सांढनी पूजा करवी, ३३ गायना पुछनी पूजा

करवी. ३४ शीतकालादिकने विषे धर्मार्थें अग्नि बालवो, अंगीठी करवी. ३५ उंबरो, आंबली, चूली इत्यादिकनुं पूजन करवुं. ३६ राधाकृष्णादिकनां रूप करी तेनां नाटकादिक करवां, तथा जोवां. ३७ सूर्य संक्रांतिने दिवसें विशेषें पूजा स्नानदानादिक करवां. ३८ उत्तरायणने दिवसें विशेषें स्नानादिक करवां. ३९ आदित्यवारें तथा सोमवारें एक वार नोजन करवुं. ४० शनिवारें पूजाअर्थें विशेषें तेलनुं दान देवुं. तथा स्नानादिक करवां. ४१ कार्त्तिक मासें स्नान करवुं. ४२ माघमासें स्नान करवुं, घृतकांबलनुं दान देवुं. ४३ धर्महेतुयें चैत्रमासें सांवत्सरिक दान आपवुं, गरबो मानवो. ४४ आजा पडवाने दिवसें गोहिंसादिक करवां. ४५ नाइबीज करवी, ४६ शुक्लपक्षनी बीजने दिवसें चंडदर्शनें दशिका दान देवुं, एटले तांतणो देवो, ४७ माघशुदि त्रीजें गौरीनिमित्तें नोजन करावां. ४८ अखात्रीजने दिवसें कांतवुं, लाहाणी आदिकनुं दान करवुं, ४९ नाइपद मासना कृष्णपक्षनी कज्जलतृतीया तथा शुक्लपक्षनी हरितालिका, ए बे दिवसें कज्जली देवतानुं पूजन करवुं. ५० आसो महिनानी शुक्ल त्रीजें गोमय तृतीया. ५१ मागशिर महिनाना अने महा महिनाना कृष्णपक्षनी चतुर्थीयें चंडोदयें नोजन करवुं, ते गणेश चोथ जाणवी. ५२ श्रावण शुदि पंचमीयें नागपांचमने दिवसें नाग देवतानी पूजा करवी. ५३ पंचमी आदिक तिथियें दूध वावरवा वलोववुं, कांतवुं, आदिक न करवुं. ५४ माघशुदि उठने दिवसें सूर्यना रथनी यात्रा करवी. ५५ श्रावण शुदि उठें चंदन उठ जूलणा उठ करवी. ५६ नादरवा शुदि उठें सूर्य षष्ठी. ५७ श्रावण शुदि सातमें शीयल सातमीयें शीतल नोजन करवुं, वासी अन्न खावुं. ५८ नादरवा शुदि सातमने दिवसें वेजनाथ महादेवनी सातम छे, तेनी पूजा करवी, उपवास करवो, स्त्रीयें सात घरनी त्रण त्रण कणनी निक्षा लेवी. इत्यादि लोकरूढी करवी. ५९ बुधाष्टमीने दिवसें केवल एक गोधूमादिक अन्ननुं नोजन करवुं. ६० नादरवा वदि अष्टमी जन्माष्टमीने दिवसें जागरण उत्सवादिक करवां, नादरवा शुदि अष्टमी ते दूर्वाष्टमीयें पलालेलां धान्य, अंकूरित धान्य खावां. ६१ आशो चैत्रना शुक्लपक्षने विषे नवरात्रें बेसवुं, शक्तिदेवीनुं पूजन नागादिकनी पूजा उपवासादिक करवा. ६२ चैत्र अने आसोनी शुदि आठमी नवमीने दिवसें गो

त्रदेवताविशेषनी पूजा, गोत्रिजारणां करवां. ६३ जादरवा शुदि नवमी ते अक्दयनवमी तेने दिनें आखा धान्यनुं जोजन करवुं. ६४ जादरवा शुदि दश मी ते अविधव्य दशमीने दिवसें जागर करवां. ६५ विजयदशमीयें खीज डीना वृक्षनी प्रदक्षिणादि पूजा करवी. ६६ देवपोढणी एकादशी तथा दे व उठणी एकादशी तथा फाल्गुन शुद एकादशि आमली अग्यारश त था ज्येष्ठ शुक्ल अगीआरश ते पांमवी इग्यारस इत्यादि सर्व महीनानी एकादशीने दिवसें उपवास करवो, फलाहार करवो, ६७ संतानादिकने अर्थें जादरवा वदि बारशे करे ते वत्सबारस तथा वली उद्धवद्घादशी. ६८ जेठ मासनी तेरशें ताकनुं दान देवुं. ६९ धनतेरशें धन धोवां,धननी पूजा करवी. ७० फागुण वदि चौदशें शिवरात्रियें उपवास रात्रिजागरण करवुं. ७१ चैत्र वदि चौदशें नवरात्रनी यात्रा करवी. ७२ जादरवा वदि चौदशें पवित्र करणादि. ७३ अनंतचौदशें अनंतना दोरा बांधवा. ७४ अमावा स्याने दिवसें जाणेज जमाइने जमाडवां. ७५ सोमवती ते सोमवारी अमा वास्यायें तथा वर्षनी पहेली प्रारंजी अमावास्यायें नदी तलावने विषे वि शेषें स्नानादिकनुं करवुं. ७६ दीवालीनी अमावास्यायें पितृ निमित्तें दीवा करवा. ७७ कार्त्तिकी पूर्णिमायें स्नानादिक विशेषपणे करवां. ७८ फागु न शुदि पूर्णिमायें होली प्रगट करावकी, होलीने प्रदक्षिणा देवी. ७९ श्राव णनी पूर्णिमायें बलेव करवी, ते देशप्रसिद्ध अनेक प्रकारें ढे. ए सर्व लौकिक देवगत मिथ्यात्व जाणवां.

हवे लौकिक गुरुगत मिथ्यात्व कहे ढेः— लौकिक गुरु ते ब्राह्मण ताप सादिकने नमस्कार करवो,ब्राह्मणनी आगल पार पाड.एवुं कहेवुं,तापसादि कनी आगल ॐनमः शिवाय इत्यादिक कहेवुं. ब्राह्मणादिकना मुखथी क था सांजलि तेमने गोतिलादिकनुं दान देवुं, ब्राह्मणादिकना घरने विषे बहु मान अर्थें गमनादिक करवुं, ए सर्व लौकिक गुरुगत मिथ्यात्व जाणवुं.

हवे लोकोत्तर देवगत मिथ्यात्व कहे ढेः— परदर्शनीयें ग्रहण कर्युं जे जिनबिंब तेनां पूजादिक करवां. सप्रजाविक श्रीशांतिनाथादिकनी प्रतिमाने इहलोकना सुखने अर्थें महोटी यात्रायें जावुं, मानतादिक करवी, ए सर्व लोकोत्तर देवगत मिथ्यात्व जाणवुं.

हवे लोकोत्तर गुरुगत मिथ्यात्व कहे ढेः— लोकोत्तर लिंग ते पासत्थादि

कने गुरुबुद्धियें वंदनादिक करवां,गुरुना पूजादिकनी इहलोकना फलने अ र्थें यात्रा करवी, मानता करवी. ते लोकोत्तर गुरुगत मिथ्यात्व जाणवुं.

इहां वादी युक्ति कहे छे, के जेम वैद्यादिकने व्याधि रोग मटाडवाना उपायने अर्थें धन, भोजन, वस्त्रादिकें करीने बहुपरें मानीयें छैयें, तेम स प्राभाविक यक्ष यक्षणीने इहलोकना फलादिकने अर्थें पूजा वेयावच्च करी मानीयें तो तेमां शो दोष छे? जे माटे ते देवोने मोक्षने अर्थें मानीयें पूजीयें तो मिथ्यात्व थाय, पण तेवी बुद्धियें तो आराधता नथी, कह्युं छे, के कुदेवने देवनी बुद्धि,कुगुरुने गुरुनी बुद्धि,अधर्मने विषे धर्मनी बुद्धि, तेने मिथ्यात्व कहीयें. ते मिथ्यात्वनो जे विपर्यय एटले उलट,तेने समकेत कही यें. अने सांभलियें पण छैयें. जे निर्मलदृढ समकेत पालनारा एवा रावण श्रीकृष्ण,श्रेणिकराजा,अभयकुमार आदें हता,तेणें पण शत्रुने जीतवा पुत्र प्राप्ति आदिक इहलोकनां महोटां कार्य साधवाने अर्थें विद्यासाधन, देव तानुं आराधन, ते प्रत्यें करेलुं छे, तेमाटे इहलोकना सुखने अर्थें यक्षादि कना आराधनने विषे मिथ्यात्व न कहेवाय?

हवे आचार्य कहे छे, के तमें साचुं कह्युं तत्त्वथी विचारीयें तो कुदेवने देवबुद्धियें करी आराधवुं तेज मिथ्यात्व छे, तोपण यक्षादिकनुं आराधन इह लोकना सुखनें अर्थें पण श्रावकें वर्जवुंज. कारण के कुदेवने प्रसंगें अने क दोषोनो संभव थाय माटे निषेध्युं छे. प्रायः सांप्रतकालने विषे मंद बुद्धि, मुग्ध, भोला, वक्रबुद्धिना धणी घणा छे, एवी परिणतिना धणी एवुं विचारे के जो विशुद्ध समकेतवंत महोटा परिणामना धणी तेणे यक्षादि कना आराधन कर्यां छे, तो निश्चें ए देव पण मोक्षने दायक देखाय छे, मा टे तेने भली रीतें आराधवा. इत्यादिक परंपरायें मिथ्यात्वनी वृद्धि थाय, मिथ्यात्वना स्थिरीकरणादिक दोषनो प्रसंग थाय, मिथ्यात्वनो वधारो था य, तेमज इहलोकना फलने अर्थें यक्षादिकना आराधनारा धणीने परभ वने विषे बोधीनी प्राप्ति दुर्लभ थाय. कह्युं छे के ॥ यतः ॥ अन्नेसिं सत्ता णं, मिछत्तं जो जणेइ मूढप्पा ॥ सो तेण निमित्तेणं, न लहइ बोहिं जिणा भिहियं ॥ १ ॥ भावार्थः—ते मूढआत्मा बीजा प्राणीने मिथ्यात्वनो उदय करे, ते मिथ्यात्वनिमित्तें करीने परभवें बोधिपणुं न पामे, एम श्रीवीतरागें कह्युं छे. अने ते रावण कृष्णादिक तेणे ते समयमां प्रभुना धर्मने विषे बी

जा धर्मथी अतिशयपणे साची प्रतीति राखी छे, तेमां कोइक कारणें जो कोइ विद्या प्रमुखनुं आराधन कर्युं, तो पण ते महोटा पुरुषनुं आलंबन लइने यक्षादिकने आराधवुं घटे नही. ॥ यतः ॥ जाणिय मिछ दिठि वि,जे पडणा लंबणाइ घिप्पंति ॥ जे पुण सम्मद्दिठि, तेसिं पुणोचडणपयडीए ॥ १ ॥

तथा आवश्यकनिर्युक्तिमां कह्युं छे के साधुनो सेवाकारी श्रावक प्रथमज मिथ्यात्व पडिक्कमे,वोसिरावे,समकेत पडिवज्जे. तिहां कहे के आजथी मांमीने मुफने न कल्पे. शुं न कल्पे ? ते कहे छेः—अन्यदर्शनीने तथा अन्यदर्शनीयें ग्रह्या जे श्रीअरिहंतना चैत्य देहरा ते प्रत्यें वांदवा, नमस्कार करवा,तथा तेमनी साथें बोलवुं,बोलाववुं, आलापसंलाप करवो, न कल्पे. तथा तेमनें अशन, पान,खादिम, स्वादिम, देवां न कल्पे, तेमने मान आपवा माटे तेमनी पाछल जावुं न कल्पे,तेमां राजाने परवश पणे करी, गण समुदायना परवशपणे करी, देवादिकने परवशपणे करी, गुर्वादिकने परवशें करी, बलवंत चोरादिकने परवशपणे करी, दुर्भिक्षादिकने लीधें आजीविकाना निर्वाह करवे करी सेववुं पडे. ते मिथ्यात्व तथा पहेला स्नेह रहितपणे लोकापवादना जयथी बोलाववा पडे,के तुं क्यांथी आव्यो ? इत्यादि. ए रीतें गुरुनी समक्ष समकेतनो आलावो संपूर्ण कहीने आलोवे, ते वारे तेनुं शुद्ध समकेत थाय. पछी समकेतनो निर्वाह पण तेमज थाय. नहीं तो अतिचार अनाचार दोष लागे.

इहां शिष्य आशंका करे छे, के जो एम कहो छो तो ब्राह्मण तथा बीजा भिक्षाचरने अशनादिकनुं देवुं सर्वथा नज घटे, अने घणाकालना मेलापी ब्राह्मणादिक छे तेने देवानो निषेध कर्याथी लोकापवाद लोक विरुद्ध करवाथी धर्मनी हिनतादिक घणा दोष थाय ?

हवे आचार्य उत्तर कहे छे केः—तेउने जे दान प्रमुख आपवुं, ते पात्रनी बुद्धियें न आपवुं, दीन हीन उपर दयानी बुद्धियें आपवुं. जेमाटे तीर्थंकरादिक पण उचित, कीर्त्यादि दान क्यांहि पण निषेधता नथी. तीर्थंकरें पोतें पण दान दीधां छे.

तथा श्रीरायप्पसेणी सूत्रमां ज्यां परदेशी राजाने नवो धर्म पमाड्यो, तेवार पछी शिक्षा अवसरें केशीगणधरें कह्युं छे, के हे परदेशी ! तुं पहेला रमणिक थइने पछी, अरमणिक थाइश नहीं. एटले प्रथम ब्राह्मणादिकने

विषे दाता थइने श्रीजिनधर्म पाम्या पछी अदाता थइश मां. एथकी अंत रायकर्म बंधाय तथा श्रीजिनधर्मनी अपभ्राजना एटले निंदानो संभव थाय. तेवार पछी कहेलुं जे मिथ्यात्व ते सर्व प्रकारें छांमवुं.

तथा दर्शनशुद्धि प्रकरणें कह्युं छे ॥ यतः ॥ डुविहं लोइय मिछं, देवग यं गुरुगयं मुणेयवं ॥ लोउत्तरंपि डुविहं, देवगयं गुरुगयं मुणेयवं ॥ १ ॥ देवगत अने गुरुगत, ए बे प्रकारनुं लौकिक. मिथ्यात्व छे. तथा लोकोत्तर मि थ्यात्व पण एम बे प्रकारनुं छे. ए चार प्रकारना मिथ्यात्वने त्रिविध त्रिविधें जे वर्जे, तेनुं निष्कलंक समकेत होय.

हवे ए मिथ्यात्वना पांच भेद कहे छेः—तिहां जे पाखंमी पोतपोताना शास्त्रनेविषे गुंथाणा छे तें पोतपोताना धर्मने साचो मानता परना पक्षने तिरस्कार करवा माह्या छे, तेने आभिग्रहिक मिथ्यात्व कहीयें.

२ सामान्यजनने मनें सर्व देव, सर्व गुरु तथा सर्व धर्म सत्य छे, माटे सर्वने आराधवा पण कोइने निंदवा नहीं ते अनाभिग्रहिक मिथ्यात्व.

३ जे यथार्थपणे वस्तु तत्त्वने जाणे छे, पण गोष्ठामाहिलनी परें कोइ क कदाग्रहने आरोपणे करी बुद्धि विपर्यास पामे, ते आभिनिवेशिक मिथ्यात्व.

४ जे देव गुरु धर्मनेविषे आ सारुं के आ सारुं ? इत्यादिक संशयमां रहे, ते चोथुं सांशयिक मिथ्यात्व जाणवुं.

५ विचार रहित एवा एकेंद्रियादिक जीवने जे विशेषें ज्ञानरहित छे, तेने मिथ्यात्व जाणवामां आवतुं नथी ते अनाभोगिक मिथ्यात्व. एम सर्व प्रकारें करीने मिथ्यात्वनो परिहार करवो तेवारें समकेत, चार सद्दहणादि क सडशठ भेदें करीने निर्मल थाय ते सडशठ बोलनो विस्तारें अर्थ एज पुस्तकना त्रीजा भागमां दर्शनसित्तरी ग्रंथमां छाप्यो छे तेथी जाणवो.

इति तपागछनायक श्रीसोमसुंदरसूरि तच्छिष्य श्रीभुवनसुंदरसूरि तच्छि ष्य उपाध्याय श्रीरत्नशेखरगणियें करेली अर्थदीपिका एवे नामें अपरनाम श्राद्धप्रतिक्रमणसूत्रवृत्ति, तेने विषे प्रथम समकेतनो अधिकार समाप्त थयो १

हवे चारित्रना अतिचार प्रतिक्रमवाने इछतो थको प्रथम सामान्यपणे आरंभने निंदवा माटे गाथा कहे छे.

छकाय समारंभे, पयणे य पयावणे य जे दोसा ॥
अतठा य परठा, उभयठा चेव तं निंदे ॥ ७ ॥

अर्थः—(छक्कायसमारंभे के०) छक्कायना समारंभने विषे ते कया? (पय णेयपयावणे के०) पचववुं पचाववुं एटले रांधवुं अने रंधाववुं (य के०) वली अनुमोदवुं तेनेविषे (जेदोसा के०) जे दोष थया ते (अतछायप रछा के०) पोताना आत्माने अर्थें अथवा परने अर्थें अथवा (उनयछा के०) बेहुने अर्थें दोष लागा (तं निंदे के०) तेने निंदुं बुं. इत्यादि.

तिहां छक्काय ते पृथ्वी, अप्, तेज, वाउ, वनस्पति तेनो अने त्रसकायनो समारंभ ते परितापादिकनुं उपजाववुं. इहां शिष्य पूछे छे के, शास्त्रमां तो संरंभ समारंभ ने आरंभ, ए त्रण कह्या छे,तो तमें एक समारंभज केम लीधो?

त्यां गुरु उत्तर कहे छेः—मध्यना ग्रहणथी आदि अंतनुं पण ग्रहण थयुं तुलाना दंमने न्यायें समारंभना ग्रहणथकी संरंभ अने आरंभनुं ग्रहण थ युंज, एम जाणवुं. तिहां संरंभ ते प्राणवधादिकनो संकल्प, विचार कस्यो होय ते. अने समारंभ ते प्राणीने परितापनादिक किलामणा उपजावी हो य ते. अने आरंभ ते प्राणीना प्राण हरवां जीवनी हिंसा करवी ते ॥ यतः ॥ संकप्पो संरंभो, परितावकरो नवे समारंभो ॥ आरंभो उद्दवउ, सव्वनयाणं वि सुद्धाणं ॥ १ ॥ ते काणमाटे ए त्रणेने विषे पाप आचरणादि जे दोष लागा होय ते पाप जाणवुं पण अतिचार न जाणवा. केम के श्रावकें छ क्कायना आरंभनुं टालवुं अंगीकार कस्युं नथी. माटे जे आदस्युं न होय ते ने अतिचारनो अभाव जाणवो. हवे समारंभ ते पोतें रसोइ करे, अने परनी पासें रंधावे, च शब्द थकी आरंभनी अनुमोदना करे, शेने अर्थें? तो के पोताना आत्माने अर्थें तथा पर प्राहूणादिकने अर्थें अथवा पोता ने अने परने बेहुने अर्थें तथा च शब्दथकी अर्थ विना रांधे, अथवा छपें करी रांधे, रंधावे, पचन पाचनादिक करे, करावे, रसोइयानी वृत्ति करे, अने निरर्थक पाकादिक करवा ते तो लोकनेविषे पण निंदवा योग्य छे. कह्युं छे के, ॥ श्लोक ॥ पंक्तिभेदी वृथापाकी, नित्यं दर्शननिंदकः ॥ मृतशय्याप्रति ग्राही,न भूयः पुरुषोभवेत् ॥ १ ॥ भावार्थः—पंक्तिभेद करे,निःकारणे रांधे, निरंतर दर्शननी निंदा करे, मूआनी शय्या लीये, मृतकनुं दान लीये, ते फरीने पुरुषनो अवतार न पामे ॥ १ ॥

इहां शिष्य पूछे छे के "दुविहे परिग्गहम्मि" ए गाथायें पूर्वें आरंभनी निंदा करी हती, तेम छतां फरी आ गाथामां शा कारणें आरंभनी निंदा

कही छे ? तिहां गुरु कहे छेः—पूर्वें जे कह्युं ते तो सामान्यपणे अनेक प्रकारना आरंभ ते उद्देशीने कह्युं, अने इहां तो पोतानो निर्वाह थाय, एटलो ज आरंभ लेवो, ते पण पूर्वें आरंभनुं पडिक्कमवुं कह्युं छे, अने इहां तो आरंभनी निंदा मात्रज कही छे.

वली सम्यग्दृष्टि तो निश्चें पापरूप आरंभने विषे रह्यो छे जे आरंभ विना तेनो निर्वाह न थाय ते सर्वेमां प्रवर्त्ते. परंतु मनमां विचार करे जे धिक्कार पडो मुजने हुं छक्कायनो आरंभी छुं ! पापी छुं इत्यादिक मनने विषे भावना भावे ॥ यतः ॥ हिअए जिणाण आणा, चरियं मह्एव रिसं अउन्नस्स ॥ एयं आलप्पालं, अब्बो दूरंवि संवयइ ॥ १ ॥

अथवा पक्षांतरें अर्थ कहे छेः—तिहां आत्मार्थे ते मुजने पुण्य थाशे एवा भोलपणे करीने साधुने अर्थें साधु उद्देशीने अन्न रांधे पाक करे, तथा पर ते माता, पिता, पुत्रादिकना पुण्यने अर्थें साधुने दान आपशुं, एवा हेतुथी पाक करे, ते परार्थ जाणवो. एमज पोताना तथा परना बे पुण्यने अर्थें पाक करे, ते उभयार्थ कहियें. च शब्दथकी द्वेषें करी साधुनो नियम भांगवा भणी कोइक पचन पाचनादिक करीने आपे. इत्यादिक अनेक भेद जाणवा.

अथवा छक्कायनो समारंभादिक ते यत्नविना अणगल पाणी वावरे, अणशोध्यां एवां इंधण धान्य प्रमुखने वापरवे करी जे दोष कस्या होय, ते दोषने हुं निंदुं छुं, ए सार्थकता जाणवी.

श्रावकें तो त्रसादि जीवें रहित स्थानकें संखारो रूडी रीतें जालववादिकें करी विधिसहित छिद्र रहित काठा वस्त्रें गालेला पाणीयें करी वर्त्तवुं तेमज सूकां काष्ठ ते घणां जूनां न होय, तेमज तेमां पोल न होय, कीटकादिकें खाधां न होय, एवा काष्ठें करी धान्य, पक्वान्न, सुखडी, शाक, स्वादिम, पत्र, फूल, फलादिक ए सर्व त्रसजीवादिके रहित नजरें जोइ करीने सर्वे वस्तु वापरवी रांधवी, अने पाणी प्रमुख थोडुं वावरवुं. रूडी रीतें शुद्ध करीने आचरवां. जो एम न करे, तो निर्दयपणुं थाय, अने समता संवेगादिक लक्षणें सहित एवुं जे समकेत तेनां पांच लक्षण मांहेला अंतर्गत अनुकंपा लक्षणनो नाश थाय ॥ यतः ॥ परिसुद्धं जलगहणं, दारु अ धन्नाइ याण तहेव ॥ गहियाणय परिभोगो, विहीइ तस रक्कणठाए ॥ १ ॥

नावार्थः—जल गली शुद्ध करी लेवुं अने काष्ठ धान्य प्रमुखपण शुद्धकरी लेवा, ते काष्ठ धान्यनो परिनोगनो विधि त्रसजीव राखवाने अर्थे श्रावकने कह्यो ढे १

तथा अन्यदर्शनने विषे महानारतमां पण कह्युं ढेः—श्लोक ॥ संवत्स रेण यत्पापं, कैवर्त्तस्य हि जायते ॥ एकाहेन तदाप्नोति, अपूतजलसंग्रही ॥ १ ॥ विंशत्यंगुलमानं तु, त्रिंशदंगुलमायतौ ॥ तद्वस्त्रं द्विगुणीकृत्य, गाल येज्जलमापिबेत् ॥२॥ तस्मिन् वस्त्रे स्थितान् जीवान्, स्थापयेज्जलमध्यतः ॥ एवं कृत्वा पिबेत्तोयं, स याति परमांगतिं ॥ ३ ॥ नावार्थः—माढीगर जेटलुं एक वर्ष पर्यंत पाप करे तेटलुं पाप एकदिवसमां अणगल पाणी वावरना रने थाय ॥ १ ॥ वीश आंगुल पहोलुं अने त्रीश आंगुल लांबुं, एवा वस्त्र ने बेवडुं करीने ते वस्त्रें पाणी गलीने पीवुं ॥ २ ॥ पाणी गल्या पढी ते वस्त्रमां जे जीव रहे, ते फरी तेज जलस्थानकमां स्थापवा. एम करीने जे पाणी पीये, ते सदा परमगति जे मोक्ष तेने पामे ॥ ३ ॥

तथा आगममांहे पृथिव्यादिकने विषे पण जीवपणुं कह्युं ढे ॥ यतः ॥ यद्दामलय पमाणं, पुढवीकाए हवंति जे जीवा ॥ ते पारेवय मित्ता, जंबू दीवे न मायंति ॥ १ ॥ एगंमि उदगबिंडुमि, जे जीवा जिणवरेहिं प सुत्ता ॥ ते जइ सरिसव मित्ता, जंबू० ॥ २ ॥ नावार्थः—(अद्दामलय के०) नीला आमला प्रमाण एक माटी पाषाणनो कटको होय तेमां प्र त्युयें जे जीव कह्या ढे,ते एकेका जीवना शरीर जो सरशव जेवडा करीयें,तो आखा जंबूद्वीपमांहे समाइ शके नहीं ॥ १ ॥ एक पाणीना बिंडुमांहे जे जीव नगवानें कह्या ढे ते एकेका जीवनी काया पारेवा प्रमाण करीयें, तो ते जंबूद्वीपमांहे समाय नहीं ॥२॥ इत्यादि जाणवुं. तथा उत्तरमीमांसा दिकने विषे पण कह्युं ढे ॥ श्लोक ॥ लुतास्यतंतुगलिते, ये बिंदौ संति जत वः ॥ सूक्ष्माभ्रमरमानास्ते, नैव मांति त्रिविष्टपं ॥ १ ॥ कुसुमकुंकुमांनश्च, निर्मितं सूक्ष्मजंतुनिः ॥ तद्घट्टेनापि वस्त्रेण, शक्यं शोधयितुं जलं ॥ २ ॥ नावार्थः—करोलीयाना मुखथकी जे तंतु गले ढे, तेना बिंडुना जे न्हाना जीव ढे, ते एकेका जीवनी न्रमर जेवडी काया करीयें, तो त्रण लोकमां हे पण समाय नहीं ॥ १ ॥ कसुंबाने विषे, कुंकुने विषे, पाणीने विषे, सू क्ष्मजीवो नख्या ढे अर्थात् ते सर्व पदार्थ जीवमय ढे,तेमाटे काठा वस्त्रें पाणी गलीने शुद्ध करी वावरवुं, ते युक्त ढे ॥ २ ॥

तथा भगवतगीताने विषे पण कह्युं छेः-श्लोक ॥ पृथिव्यामप्यहं पार्थ, वायावग्नौ जलेऽप्यहं ॥ वनस्पतिगतश्चाहं, सर्वभूतगतोऽप्यहं ॥ १ ॥ योमां सर्वगतं ज्ञात्वा, न विहिंसेत्कदाचन ॥ तस्याहं न प्रणश्यामि, न च मां स प्रणश्यति ॥ २ ॥ भावार्थः- हे अर्जुन! पृथ्वीने विषे पण हुं छुं, वायुने विषे, अग्निने विषे पण हुं छुं, वनस्पतिमां पण हुं छुं. सर्व प्राणिमात्रमां हुं छुं ॥ १ ॥ जे मुजने सर्व व्यापी जाणीने कदापि हिंसा न हिं करे, तेनो हुं नाश करीश नहिं. ते मारो पण नाश नहिं करे,अर्थात् तेने मारे परस्पर प्रेम पूर्ण रहेशे ॥२॥ तथा वनस्पति आदिकमां सचेतनपणुं छे, तेनी युक्ति तो प्रथम कही आव्या छैयें. ए सातमी गाथानो अर्थ थयो ॥७॥

हवे सामान्यपणे चारित्रना अतिचार प्रत्यें पडिक्कमे छे.

॥ पंचण्ह मणुव्वयाणं, गुणव्वयाणं च तिन्हि मइयारे ॥
॥ सिक्खाणं च चउण्हं, पडिक्कमे देसियं सव्वं ॥ ८ ॥

अर्थः- पांच अणुव्रतना त्रण गुणव्रतना अने चार शिक्षाव्रतना जे अतिचार, एथी जे कर्म बांध्युं होय,ते पडिक्कमुं छुं. इत्यादि पूर्ववत् ॥ ८ ॥

जे कारण माटे समकेत पाम्या पछी साधुना माहाव्रतनी अपेक्षायें (अणु के०) सूक्ष्म एटले न्हानां व्रत जाणवां. ए पांच अणुव्रत ते श्रावकने मूलगुण रूप छे,तथा ते पांच अणुव्रतनेज विशेष गुणनां कारण एवां जे व्रत, ते दिग्विरमण आदें देइने त्रण गुणव्रत जाणवां. तथा ते गुणव्रत शिक्षारूप छे. ते शिष्यने विद्या ग्रहण करवानी पेरें फरी फरी अभ्यास करवा योग्य एवां ए सामायिकादिक चार शिक्षा व्रत जाणवां, ते व्रतना अतिचार आश्रयीने जे कर्म बांध्युं, ते पूर्वनी पेरें पडिक्कमुं छुं.

इहां पांच अणुव्रत अने त्रण गुणव्रत ए आठ प्रायः जावजीवनां छे, अने चार शिक्षाव्रत जे छे, ते तो वारंवार लेवाय छे अने मूकाय छे जेवारें अवसर होय तेवारें अभ्यास करवा योग्य छे ॥ ८ ॥

हवे जेम उद्देश्या छे, तेमज निर्देश करवा माटें प्रथम पांच
अणुव्रत मांहेला पहेला अणुव्रतने गाथायें करी कहे छे.

॥ पढमे अणुव्वयम्मि, थूलग पाणाइवाय विरईउ ॥
आयरिय मप्पसद्धे, इछपमाय प्पसंगेणं ॥ ९ ॥

अर्थः– प्रथम अणुव्रत स्थूलथी प्राणातिपात विरमण आश्रयीनें जे आचर्युं होय, (अप्पसत्थे के०) अप्रशस्त क्रोधादिक नाव बते. ते इहां प्रमादना प्रसंगें करीने अतिचार लागे.

हवे प्राणीयोनी हिंसा २४३ नेदें थाय,ते आ प्रमाणें केः–पृथ्वी,अप्, तेज,वायु, वनस्पति,ए पांच स्थावर तथा एकेंड्रिय, बेंड्रिय, तेंड्रिय, चौरिंड्रिय अने पंचेंड्रिय. ए नवप्रकारना जीवने मन, वचन अने कायायें करी हणातां सत्त्यावीश नेद थाय, तेने करवुं, कराववुं अने अनुमोदवुं एम त्रणे गुणतां एकाशी थाय, ते एकाशीने अतीत, अनागत अने वर्त्तमान ए त्रण काले गुणतां २४३ नेद, पहेला व्रतना थाय.

तथा ड्व्यथी अने नावथी हिंसानी चौनंगी थाय,ते कहे बेः–एक तो हुं आ मृगलाने मारुं ! एवे परिणामें परिणम्यो जे आहेडी तेने नावथी हिंसा थइ, अने ते मृगलाने हणे, तेवारें ड्व्यथी हिंसा थाय. ए ड्व्यथी पण हिंसा अने नावथी पण हिंसा थइ, ते प्रथम नांगो जाणवो. बीजो ड्व्यथी हिंसा बे पण नावथी हिंसा नथी ते ईर्यासमितिवंत साधुने जाणवी. ए बीजो नांगो ॥ यदाह ॥ विङ्केमिति परिणाउ,संपत्ती एवि मुच्च ए वेरी ॥ अवहंतेवि ए मुच्चइ, कलिठ नावो इवाजस्स ॥ १ ॥ ए बीजो नांगो. तथा त्रीजो नांगो ते जेमां नावथी हिंसा बे पण ड्व्यथी हिंसा नथी ते जेम अंगारमर्द्दकाचार्यें जीवनी बुद्धियें महावीरना कीडा कचराय बे एम कहेतां रात्रियें अंगारानुं मर्द्दन कर्युं. तेमज अंधारामां दोरडुं पड्युं होय, तेने सर्प्पनी बुद्धियें हणतां थकां नावथी हिंसा थाय. पण ड्व्यथी हिंसा न थाय. ए त्रीजो नांगो जाणवो. तथा ड्व्यथी पण हिंसा न थाय अने नावथी पण हिंसा न थाय. ए चोथो नांगो ते मन, वचन अने कायानी शुद्धतायें शुद्ध उपयोगें वर्त्तता एवा साधुने जाणवो.

ए चार प्रकार कह्या. तेथी अन्यरीतें प्राणीनो वध बे प्रकारनो कह्यो बे. ते कहीयें बैयें ॥गाथा॥ जीवा सुहुमा थूला,संकप्पा रंनउ नवे डुविहा ॥ सावराह निरवराह, साविस्का चेव निरविस्का ॥ १ ॥ नावार्थः–जीवनो वध बे प्रकारनो बे. तिहां एक स्थूल ते बेंड्रियादिक बादर जीव अने बीजा सूक्ष्म ते एकेंड्रियादिक पांच स्थावर जे दृष्टि गोचर आवे, तेवा जीव समजवा पण सूक्ष्मनामकर्मना उदयवाला समस्त लोकव्यापी दृष्टि

गोचर न आवें, ते जीवोने वधनो अनाव ठे, ते कांइ कोइना माख्या मर ता नथी परंतु पोतानी मेलेंज आयुना क्षयें मरण पामे ठे.

इहां साधुने तो बेहु प्रकारना वधथकी निवर्त्तवुं कह्युं ठे. एणे त्रस अने स्थावर बेहुनी हिंसा टाली ठे,तेथी साधुने तो वीश विश्वानी दया जा णवी. अने गृहस्थने तो स्थूल बेंइियादिक जीवोना वधथकी निवृत्तवुं कहे लुं ठे, पण सूक्ष्मना वधथकी निवृत्तवुं कह्युं नथी कारण के तेनी पृथ्वी ज लादिकना आरंनने विषे निरंतर प्रवर्त्तना ठे, तेना आरंनथी टलवुं बनतुं नथी माटे वीशमांथी अर्ध्य दश विश्वा गया, बाकी दश विश्वानी दया रही.

हवे बे इंइियादिक जीवोनो वध पण बे प्रकारें ठे. एक संकल्पथकी अने बीजो आरंनथकी. तेमां आ अमुक जीवनें हुं मारुं ! एवो जे मनमां संकल्प उपजे, ते संकल्पथकी श्रावक टल्या ठे,पण आरंनथकी टल्या नथी. जेमाटे कृषिआदिक आरंनने विषे बेइंइियादिक जीवने हणवानो संनव थाय ठे, जो ते न करे, तो शरीर कुटुंबादिकनो निर्वाह थाय नहीं, एम करवाथी फरी दशमांथी अर्ध्य गया बाकी पांच विश्वा दयाना रह्या.

हवे संकल्पथी उपनी जे हिंसा तेना बे नेद ठे. एक सापराध ते अपरा धसहित अने बीजी निरपराध ते अपराध रहित. तेमां गृहस्थ निरपराधी जीवनी हिंसाथी तो टल्यो ठे, अने सापराधने विषे तो न्हाना महोटा अ पराधनो विचार करीने पठी जे शिक्षाकरवा योग्य होय ते करे माटे पां चमांथी अडधा गया, बाकी अढी विश्वा दया रही.

हवे निरपराधी जीवनो वध बे प्रकारें ठे. एक अपेक्षा सहित अने बी जो अपेक्षा रहित तेमां निरपेक्षाथकी तो श्रावक निवर्त्त्या ठे, पण अ पेक्षा सहितथकी निवर्त्त्या नथी, केम के चालतां हालतां जीवनी हिंसा थाय ठे, तथा पाडा, वृषन अश्वादिकने चाबका प्रमुखनो मार मारे ठे, तेमज प्रमादि पुत्रादिकने पाठ नणाववा माटे शिखामण आपवी पडे ठे. एम अपेक्षा सहितने विषे वधबंधादिक कराय, ए गृहस्थनो व्यवहार ठे. तेथारें वली अढीमांथी अर्ध्द गया, बाकी सवा विश्वानी दया श्रावकने रही ते पण आनंद कामदेव सरखा शुद्ध श्रावकने सवा विश्वानी दया रही.

एवा श्रावकने प्रायः प्रथम अणुव्रत होय ते प्रथमव्रत, सकलव्रतमांहे सारनूत ठे, ए पहेला व्रतने विषे जे स्वरूप कह्युं, ते स्थूल महोटा जीव

जे चाले, हाले, जेने जीवपणानुं प्रगट चिन्ह डे, एवा बेंड्रिय, तेंड्रिय, चौरिंड्रिय, पंचेंड्रियादिक जे जीवो, तेनां इंड्रियादिक जे प्राण, तेनो संकल्प थकें हाम, चर्म, नख, दंतादिकने अर्थें अतिपात एटले जे विनाश करवो, ते हिंसा जाणवी ॥ यतः ॥ पंचेंड्रियाणि त्रिविधं बलं च, उब्वासनिःश्वासस्तथैवमायुः ॥ प्राणा दशैते जगवद्भिरुक्ता, स्तेषां वियोजीकरणं तु हिंसा ॥ १ ॥ जावार्थः—पांच इंड्रिय, त्रण बल, श्वासोब्वास, अने आयु, ए दश प्राण जगवानें कह्यां. ते दश प्राणनो जे वियोग करवो, ते हिंसा जाणवी.

अथवा बेइंड्रियादिक स्थूल महोटा जीवनो जे अतिपात एटले विनाश करवो, ते स्थूलप्राणातिपात जाणवो. तेनी जे निवृत्ति ते स्थूलप्राणाति पा त विरमण व्रत कहीयें. माटे प्राणातिपातविरमणव्रत आश्रयीने आचखुं जे आगल कहेशे एवुं वधबंधादिक मातुं कर्म कखुं अथवा प्राणातिपात विरमणना समीपथकी अतिचखुं अतिचार लाग्यो होय अतिक्रांत अतिक्रम व्यतिक्रमादिकें करीने मलीन कखुं होय.

इहां शिष्य पूछे डे कोइक मंदवाडना दोषनी उपशांतिनें अर्थें वधबंधादिक आचरवुं पण रूडुं होय? कोइ गाम जवाने अर्थें अतिचखुं जे अन्यत्र गमन कखुं जे अतिचार, ते कोने कहीयें? जे पोताना स्थानक थकी परस्थानकें जावुं. तेने अतिचार कहियें ते अतिचार देशविरतिने होय अने सर्वविरतिने. पण होय पण ते पडिक्कमवा योग्य न होय?

हवे गुरु उत्तर कहे डेः—अशुजजाव तो अप्रशस्त क्रोधादिकने औदयिक जावें थाय, वधबंधादिक अतिचार क्रोधादिक अशुजजावेंज होय, अने मृषावाद प्रमुखने द्वारें करीने पण पहेला व्रतने अतिचार संजवे, जेम स्नेहनी परीक्षाने अर्थें देवतायें कह्युं जे रामचंड्रजी मरण पाम्या, एटलुं कहेतां मात्रज लक्ष्मण मरण पाम्या. तथा कुमारपाल राजायें कौतुकथकी उंदरना एकत्रीश रौप्यक अपहस्या, तेथी उंदर मरण पाम्यो, एटले अदत्तादान थकी पण प्रथम व्रतने विषे अतिचार लागे पण ते अतिचार बीजुं व्रत आदे देइने तेमांज आलोववां परंतु प्रथम व्रतमां आलोववां नहीं, तेमाटें ते अतिचारने टालवाने अर्थें हवे कहे डे.

इहां प्राणातिपातविरमणने विषे प्रमादने प्रसंगें करीने पाप थाय डे. हवे ते प्रमाद पांच प्रकारें डे ॥ गाथा ॥ मज्जं विसय कसाया, निद्दा विक

हाय पंचमी जणिया ॥ ए ए पंच पमाया, जीवं पाडंति संसारे ॥ १ ॥
नावार्थः—१ मदिरापान, २ विषय सेवन, ३ क्रोधादिक कषायनुं करवुं, ४ निद्रा करण, पांचमी विकथा, ए पांच प्रमाद छे, ते जीवने संसारमांहे पाडे छे.

बीजा पक्षांतरथी आठ प्रमाद पण कह्या छे ॥ गाथा ॥ अन्नाणं संसउ चेव, मिछानाणं तहेव य ॥ रागो दोसो मइन्नं सो, धम्मंमि अ अणाहरो ॥१॥ जोगाणं डुप्पणीहाणं,पमाउ अठ्ठहा नवे ॥ संसारुत्तार कामेणं, सवहा वज्जियवउ ॥ २ ॥ नावार्थः—१ अज्ञाननाव धरवो, २ संदेह घणो राखवो, निश्चे (तहेवय के०) तथैवच एटले तेमज वली ३ मिथ्याज्ञान नुं पोतें जणवुं, बीजाने जणाववुं, ४ घणो राग राखवो, ५ द्वेष करवो, ६ मतिभ्रंश करवो, ७ धर्मने विषे आदर न करवो, ॥ १ ॥ ८ मन वचन अने कायाना योगनां डुःप्रणीधान करवां, एटले मनादिकने मार्गां प्रवर्त्तावां, ए आठ प्रमाद छे, ते संसारसमुद्र उतरवाने अर्थें सर्वथा वर्जवां ॥ २ ॥

ए पूर्वोक्त पांच तथा आठ जे प्रमाद छे,तेनें विषे अतिशय पणे करी जे प्रवर्त्तननो प्रसंग होय, ते प्रमादप्रसंग कहियें, ते कषाय तथा विषयादिक प्रमादने प्रसंगें करीनेज प्रायः जीव, व्रतने अतिचार लगाडे. अर्थात् प्रमादनें वशथको जीव कषायने वश थाय अने कषायने वश थयो थको नवा अतिचार लगाडे. प्रमाद प्रसंग जे छे, ते श्रुतकेवलीने पण अनर्थनो हेतु छे, तो बीजानुं तो शुंज कहेवुं? कह्युं छे के ॥ चउदस पुव्विआहा,रगाय मणनाणि वीयरागावि ॥ हुंति पमाय परवसा, तयणंतर मेव चउ गइया ॥१॥ नावार्थः—चौद पूर्वधर आहारक शरीरना धणी, मनःपर्यवज्ञानी, उपशांत मोही वीतराग पण प्रमादने परवश थका तदनंतर चारे गतिमां जाय ॥१॥ तथा श्रीआचारांगसूत्रने विषे कह्युं छे ॥ पमत्तस्स सवउ नयं, अप्पमत्तस्स वि न कुतोवि नयमित्ति ॥ एटले प्रमादने वशथी नय होय पण अप्रमादीने क्यांहि पण नय न होय. इति प्रमादस्वरूपं ॥

उपलक्षणथी आकुटी दर्प्पादिकें करीने जे अतिचार ते पण जाणवा. तिहां जे निषेध कर्युं छे ते आतुरतायें करी तेवाने ए श्रुतविहित छे एम जाणी प्रतिषिद्धाचरणें उत्साह युक्त आत्मानो संकल्प होय, तेने आकुट्टि कहियें तथा जे वलगवुं दोडवुं जमवुं इत्यादिक उन्माद ते दर्प्प जाणवो. ॥ यतः ॥ आउट्टिया उ विच्चा,दप्पो पुण होइ वग्गणाईउ ॥ कंदप्पाइ पमाउ,

कप्पो पुण कारणे करणं ॥१॥ उन्मत्ततायें करीने वलगवुं,दोडवुं तथा अश्वने शकटने उत्सुकपणे खेडवां इत्यादिकने विषे वृथा पंचेंद्रियनो वध थाय आत्मोपघातादिक दोष थाय. ए रीतें जे आचर्युं होय ते निंडु बुं. अथवा इहां जे आचर्युं होय एम जे कह्युं, तेनुं जे आलोववुं ते आगली गाथायें प्रगट देखाडशे. इति नवमगाथार्थः ॥ ए ॥

हवे जे आचर्युं सेव्युं तेज प्रगट पांच अतिचारपणे देखाडे बेः–

॥ वह बंध बविच्छेए, अइनारे नत्तपाण वुच्छेए ॥
पढम वयस्सइयारे, पडिक्कमे देसियं सवं ॥ १०॥

अर्थः–प्रथम (वह के०) वध ते चतुष्पदादिक जीवने निर्दयपणे ताडना तर्जना करवी, बीजो बंध ते दोरडे करी गाढे बंधने बांधी मूकवां, त्रीजो बविच्छेद ते शरीर तथा चामडी तेनुं बेदवुं, एटले कान छेदवा, नासिका वींधवी, गलकंबल बेदवी, पुंबडाप्रमुखनुं कातरवुं. चोथो (अइनारे के०) अतिनार ते जनावरनी शक्ति जोया विना घणा नारनुं आरोपण करवुं, पांचमो नत्तपाण एटले रीशवशें करीने नात पाणीनो विच्छेद करवो, ए सघला अतिचार प्रबल कषायना उदयथी थाय परंतु कषाय विना अतिचार न लागे, श्रावकें विनय शिखववाने माटें पुत्रादिकने पण आक्षेपसहितत्वें करी वध बंधादिकनुं आचरवुं. तिहां सकारण वधबंधनादिक करवे करी अतिचार न होय, केम के तेमां परिणामे हितनी बुद्धि बे, तथा लाड करवाथी घणा अवगुण थाय. अने ताडन करवाथी घणा गुण थाय, माटें पुत्रने अने शिष्यने ताडवा,पण लाड करवां नहीं ॥ यतः ॥ लालनाद्बहवो दोषा,स्ताडनाद्बहवो गुणाः ॥ तस्मात् पुत्रं च शिष्यं च,ताडयेन्न तु लालयेत् ॥१॥ ए पांच प्रकारें पहेला अणुव्रतने अतिचार बते जे कर्म बांध्युं, ते निंडु बुं. तथैव तेमज आलोवुं बुं अथवा पडिक्कमे इत्यादि पूर्ववत् ॥१०॥

इहां आवश्यकनी चूर्णीमध्ये तथा योगशास्त्रनी टीकाने विषे ए विधि कह्यो बे, ते जेम केः– प्रथम तो श्रावकें बीहीतां रहेवुं, एटले नय राखतांज रहेवुं, जे रखेने मुजने कोइ पण अतिचार लागे!

जेम पुत्रादिक तथा दासदासी प्रमुख कर्मकरादिकनी उपर एवी क्रूर दृष्टि राखवी के जेथी ते नय पामता थकाज रूडे मार्गे प्रवर्त्ते,इहां कर्मकरादि

कमां आदिशब्दें करी पक्षी, अने दास प्रमुख द्वीपदजाति, तथा गोमहिष अश्वादिक ते चतुष्पदनी जाति, ए सर्वे लेवां. तथा क्रूर दृष्टिथीज जे वध बंधनादिक विना पण सर्वदा पोतपोतानां कार्य करतां रहे छे. तो तेने वधबंधनादिक न करवां, परंतु जो ते क्रूरदृष्टिथी वश न रहे रूडे मार्गें न प्रवर्त्ते, मर्यादामां न रहे, तेवारें कदापि सापेक्षपणे वधबंधादिक पण करे,पण अन्यथा न करे. कदापि जो ताडना करे,तो पण मर्मस्थानक मूकीने वेलडी तथा रासडी प्रमुखें करे. एक स्थानकें बे वार ताडना न करे, जो बांधे, तो पण लांबे दोरडे ढीली गांठ देइ बांधे, केम के कदाचित् जो अग्नि प्रमुखनो उपद्रव थाय, तो तत्काल छूटी शके, एवां बांधे,जो आकरी गांठ होय, तो तत्काल छूटी शकें नहीं तथा अंग उपांगादिक सारी पठें फेरवी हेरवी शके, सुखसमाधियें फरी हरी शके एवा छूटा बांधे.

तथा छविच्छेदनें विषे विचारवुं जे लोहिविकार गडगुंबडादिक विकारें छेदवुं पडे तो पण दयासहितपणे प्रवर्त्ते, पण निर्दयता न राखे. तथा द्विपद चतुष्पदनी उपर जारवहन करवा विषे पोठीया गाडा अथोवाइ प्रमुखें आजीविका करवानुं तो श्रावकने मुख्यवृत्तियें वर्जवुंज कहेलुं छे,कारण के जे जाडीकर्म छे ते तो घणादोषनुं घर छे, माटें एणे करी आजीविका तो नज करवी, पण कदापि बीजी आजीविका न मले, तेवारें जाडिकर्म करे, तोपण ते द्विपद मनुष्यादिक होय ते जेटलो जार पोतानी मेलें सुखें उपाडीने पोताना माथा उपर राखी शके तथा मस्तकथी हेठो उतारीने जूमियें मेली शके,' तेमज तेने पूछे के अटलो जार तहाराथी उपडशे? ते कहे के हा महाराथी उपडशे तेटलो जार उपडावे पण अधिक जार उपडाववाथी दया रहे नही. तथा चतुष्पदनी उपर पण यथाशक्ति जार मूकवा योग्यहोय तेथी कांइक ऊणो जार जरे. तथा हलशकटादिकें बलद न चाले, गलियो थइ पडे, तेवारें खेदें करी अन्न पाणीनो निषेध करे, कहे के तुं अपराधकारी छो, वक्र छो, माटे आजे तुऊने जोजन नहीं आपीशुं! इत्यादिक वचन मात्र कहे पण तेम करे नहीं. कदाचित् तेम करवुं पडे तो पण जोजनने अवसरें तेने जमाडीने पछी पोतें जमे, पण ते जूख्युं होय तिहां सुधी पोतें जमे नहीं. कदाचित् रोगादिकनी शांति थवाने अर्थें तेने जूख्युं राखवुं पडे, तोपण जेम पहेला अणुव्रतने दोष न लागे, तेम यत्न करे.

ए रीतें चोरी प्रमुखनो करनार महा अपराधकारी होय, तेने पण वध बंधादिक करवुं पडे,तो पण सापेक्षपणे करे,पण निर्दयपणे न करे,कह्युं ले के ॥ यतः ॥ वह मारण अप्नरकाण, दाण परधण विलोवणाईण ॥ सव्व जहन्न उदउ, दसगुणिउ इक्कसिकयाणं ॥ १ ॥ तिव्वयरे पउसेसय, गुणिउ सय सहस्स कोडिगुणोय ॥ कोडा कोडि गुणो वा, डुक्कविवागो बहुतरोवा ॥ २ ॥ जावार्थः– वध ते मार मारवो, जुतुं आल देवुं, परधन हरण करवुं, चोरी करावववी, ते सर्व, जघन्यथी दशगुणा उदय आवे, अर्थात् जो एक वार कर्युं होय, तो ते दशगुणुं थाय॥ १ ॥ वली तेथी आकरे द्वेपें कर्युं होय, तो शतगुणुं उदय आवे, तेथी वली तीव्रपणे कर्युं होय तो सहस्र गुणुं उदय आवे, तेथी कोडीगुणुं, तेथी कोडाकोडी गुणुं, एम एक वारनुं कर्युं होय, तेनो बहुरीतें विपाक जोगववो पडे ॥ २ ॥

तथा पाम्रा, बोकडा वगेरेनी जे उत्पत्ति ले ते बहु दोषनी हेतु ले, माटे महिष, बकरी प्रमुखनो संग्रह करवो नहीं. उपलक्षणथी क्रोधादिकने वशें करी हिंसाना कारण एवा जे मंत्र, तंत्र, औषधादिकना प्रयोग ले, ते पण वर्जवा. ए रीतें बीजा पण अतिचार इहां व्रतने विषे जाणवा.

अहींआं शिष्य आशंका करे ले, के इहां तो प्राणातिपातनुं व्रत ले, पण वध बंधादिकनुं तो व्रत नथी तेवारें श्रावकने वध बंधादिक अतिचार केम कहो लो? त्यां आचार्य उत्तर कहे ले. के प्राणातिपात पच्चरकाण करे थके मुख्यपणे जो विचारीयें तो अपेक्षारहित पणे ते वध बंधादिकनुं पच्चरकाण थयुंज,कारण के ए पण प्राणातिपातना हेतु ले. इहां शिष्य कहे ले के, तेवारें तो वध बंधादिक करवे करी व्रतज जंग थाय पण अतिचार न थाय अने वली एथी तो नियमनुं पालनज न थयुं. एवी संजावना थाय ले?

तिहां गुरु उत्तर कहे ले, के व्रतना बे प्रकार ले, एक अन्यंतर वृत्तिथी अने बीजुं बाह्यवृत्तिथी. तेमां जेवारें क्रोधादिकने वशें अपेक्षा रहितपणे वधादिकने विषे प्रवर्त्ते तेथी कोइ वारें ते जीव मरण पण पामे, तेवारें निरपेक्षपणे निर्दयपणे करीने अंतर्वृत्तिथी व्रतनो जंग थयो कहेवाय. कदापि हिंसाने अजावें बाह्यवृत्तियें पाल्युं, तेवारें देशथी व्रतजंग थयुं कहेवाय. अने देशथी पाल्युं तेने अतिचारनुं आरोपण कहेवाय. ॥ तडुक्तं ॥ श्लोक॥ न मारयामीति कृतव्रतस्य, विनैव मृत्युं कइहातिचारः॥ निगद्यते

यः कुपितो वधादीन्, करोत्यसौ स्यान्नियमेऽनपेक्षः ॥ १ ॥ मृत्योरजा वान्नियमोस्ति तस्य, कोपाद्दयाहीनतयानुजग्नः ॥ देशस्य जंगादनुपालनाच्च, पूज्या अतिचारमुदाहरंति ॥ २ ॥ जावार्थः–जीवने मारुं नहीं, एवुं व्रत जेणें कर्युं छे, अने ते जीव मरण न पाम्यो, तेवारें तेने शा अतिचार कहीयें ? जे प्राणी क्रोधवशें वध बंधादिक करे, तेवारें व्रतनी अपेक्षा न र हे. अने जीव मरवाने अजावें नियम रह्यो पण तेनी उपर कोपें करीनें दयाहीण थयो, तेणे व्रतजंग थयो कहियें, देशथी जांगो अने देशथी पाळ्युं तेने पूज्य जनो अतिचारज कहे छे.

अथवा अनाजोगें सहसात्कारपणें अविचारवापणुं थाय, तिहां अ नाजोग ते अनुपयोगपणें असावधानपणे अने सहसात्कार ते अवि मृ श्यकारीपणें ॥ यतः ॥ पुव्वं अपासिऊणं, बूढे पायम्मि जं पुणो पासे ॥ न तरईतिय तेउ, पायं सहसा करणमेयं ॥ १ ॥ ए व्रत जे छे, ते सघळा व्रता दिक धर्मनुं परम रहस्यजूत छे. कह्युं छे के ॥ यतः ॥ धन्नाणं रस्कठा, की रंति वश्उ जह नहेवन्न ॥ पढमवय रस्कणठा, कीरंति वयाइं सेसाइं ॥ १ ॥ किं ताइ पढियाइं, पयकोडीए पलालजूयाए ॥ जं इत्तियं न नायं, परस्स पी डा न कायवा ॥ २ ॥ किं सुरगिरिणो गुरुअं, जलनिहिणो किं व हुज्ज गंजीरं ॥ किं गयणाउ विसालं, कोय अहिंसा समो धम्मो ॥ ३ ॥ जावार्थः–ध नने राखवाने अर्थें जेम वाड करे छे, तेम इहां पहेला व्रत राखवाने अ र्थें बीजा सघळा व्रत ते वाडरूप जाणवां ॥ १ ॥ जेणे एटलुं न जाण्युं जे परनें पीडा न करवी. तो तेणे शास्त्रोनां क्रोडो गमे पद जण्यां, तो पण ते सर्व तेने पराळजूत जाणवां ॥ २ ॥ सुरगिरि जे मेरुपर्वत तेथकी म होटुं शुं ? समुद्रथकी बीजुं गंजीर ऊंडुं शुं ? आकाशथकी बीजो विस्तारवा ळो पदार्थ कयो ? अहिंसारूप धर्मसमान बीजो महोटो धर्म कयो ? ॥३॥

तथा इतिहास समुच्चयने विषे कह्युं छे ॥ श्लोक ॥ सर्वे वेदास्तु तैर्ज्ञा ताः, सर्वे यज्ञाश्च जारत ॥ सर्वतीर्थाजिषेकाश्च, कृता यैः प्राणिनां दया ॥ १ ॥ महाजारतादावपि ॥ योदद्यात्कांचनं मेरुं, कृत्स्नां चैव वसुंधरां ॥ एकस्य जीवितं दद्या,न्न च तुल्यं युधिष्ठिर ॥२॥ इत्यादि ॥ तथा शतेषु जा यते शूरः, सहस्रेषु च पंमितः ॥ वक्ता शतसहस्रेषु, दाता जवति वा न वा ॥ ३ ॥ न रणे निर्जिते शूरा, विद्यया न च पंमितः ॥ न वक्ता वाक्पटुत्वे

न, न दाता धनदायकः ॥ ४ ॥ इंड्रियाणां जये शूरो, धर्मं चरति पंमितः ॥ सत्यवादाभवेहक्ता, दाता नूताजयप्रदः ॥ ५ ॥ नावार्थः—सघला वेद तो तेणें नण्या, सघला यज्ञ यागादिक पण तेणेंज कस्या, सघला तीर्थना अनिषेक पण तेणेज कस्या, के जेणें सर्व प्राणी उपर दया राखी! ॥ १ ॥ महानारतने विषे कह्युं छे के, हे युधिष्ठिर! सुवर्णना मेरुनुं दान दीये, सकल पृथ्वीनुं दान दीये, ते सहुथी वधारें शुं छे? तो के जे एक जीवने जीवितव्य आपे, अर्थात् ते जीवितदाननी बरोबर कोइ पण दान आवेज नहीं ॥ १ ॥ इत्यादि ॥ तथा शतपुरुषने विषे शूरवीर तो एकज होय, अने हजार मनुष्यमां पंमित पण एकज होय, लाखोजनमां वाचाल पण एकज होय, अने दाता तो होय अने न पण होय ॥३॥ जे रण संग्राममां जीत करे ते शूरवीर न कहीयें, विद्या नणे ते पंमित न कहीयें, वचननी पटुता वालाने वाचाल न कहियें, धनना आपनारने दाता न कहीयें ॥ ४ ॥ पण जे इंड्रियने जीते, ते शूरपुरुष कहीयें, धर्मने आदरे, ते पंमित कहियें, सत्यवचननुं नाषण करे, तेने वक्ता कहीयें, अने जीवने अनयदान आपे, तेने दाता कहियें ॥ ५ ॥ अनयदाननो दातार तो तेनेज कहीयें के जे यूको लीख वगेरे कुइ जीवने डुहवे नहीं, हणे नहीं. ते इतिहास समुच्चयादिकने विषे कह्युं छे के जे मंशमशकादि जीवने पाले, पुत्रनी परे तेमनुं रखोपुं करे, ते प्राणी, स्वर्गप्रत्यें जनारा जाणवा. एक विष्टानो कीडो, अने बीजो स्वर्गलोकने विषे देवतानो इंड्र, ते बेहुने जीवितनी वांछा तो सरखीज होय छे, अने मरणनो नय पण बेहुने सरखोज होय छे, दयाविना सघलाय धर्म निःफल जाणवा. केनी पेरें? तो के पंचाग्नि साधक कमठ तापसादिकनी परें. कह्युं छे के ॥ मय मंमणं व तुस, खंमणं व गयमज्जणं व सवंपि ॥ कासकुसुमं व वणगा,इअं व वियल इमाइविणा ॥१॥ कृपानदीमहातीरे, सर्वे धर्मास्तृणांकुराः ॥ तस्यां शोषमुपेतायां, कियन्नंदंति ते पुनः ॥ १ ॥ नावार्थः—(मय के०) मृतकनें (मंमणंव के०) अलंकार पहेराववानी पेरें, तुस एटले कुशकाने खांमवानी पेरें, (गयमज्जणं के०) हाथीना स्नाननी पेरें, अर्थात् जेम हाथी नाइने रह्यो होय तो पण पाछो हतो तेमज थाय. तथा कासना फूलनी पेरें, (वणगाइयंव के०) अरण्यमां जे गावुं, तेनी पेरें, अर्थात् ए जेम विफल छे, तेम (इमाइविणा के०)

ए एक दयाविना सघलुं (वियल के०) विफल जाणवुं ॥ १ ॥ दया रूपी नदीना महोटा तीरने विषे समस्त धर्म, तृणना अंकूरा समान छे. अने ते कृपारूप नदी सूकाये थके तो वली धर्मरूप तृणना अंकूरा क्यां सुधी रहे ? अर्थात् नज रहे ॥ २ ॥

एम छतां पण कहे छे के यज्ञादिकने विषे हिंसा जे छे, ते देवपूजानी पेरें धर्म भणी थाय छे, एम वेदमां कह्युं छे. ते सर्व प्रलापमात्र जाणवुं. कारण के हिंसा तो सर्वत्र निंदित छे. जो हिंसाथकी धर्म छे, एम कहियें तो विषमांथी अमृतनुं उपजवुं ? पाषाणनी भूमिकाथकी शीतलजलनुं निकलवुं ? अग्निना स्पर्शथकी शीतलता थवी ? सर्पना मुखथकी अमृतनो उद्गार ? खलपुरुषना मुखथकी रूडा पारका गुणनो उपचार थवो ? खीरसमुद्रना स्नेहल दूधमांथी पूरानुं निकलवुं ? कादवमांथी कर्पूरनो समूह निपजवुं ? इत्यादिक सर्ववातो कदापि केवारे देवसहायथी थाय तो पण हिंसाथकी धर्मनो संभव थाय नहीं. ॥ यतः ॥ अहिंसासंभवो धर्मः सहिंसातः, कथं भवेत् ॥ न तोयजानि पद्मानि, जायंते जातवेदसः ॥ ॥ १ ॥ भावार्थः–अहिंसाथकी धर्म संभवे,धर्म छे, ते अहिंसाथीज उत्पन्न थयो छे, ते धर्म हिंसाथी केम थाय ? कारण के जलथी कमल उत्पन्न थाय, पण ते अग्निथकी केम उत्पन्न थाय ? हिंसा परदर्शनमां पण निषेधी छेः– ॥ यतः ॥ अग्निषोमीयमिति या, पश्वालंभनकारिका ॥ न सा प्रमाणं ज्ञातृणां, भ्रामिका सा सतामिह ॥ १ ॥ यावंति पशुरोमाणि, पशुगात्रेषु भारत ॥ तावद्वर्षसहस्राणि, पच्यंते पशुघातकः ॥२॥ अंधे तमसि मज्जंति, पशुभिर्येयजंत्यहो ॥ हिंसा नैव भवेद्धर्मो, न भूतो न भविष्यति ॥ ३ ॥ भावार्थः–अग्निषोममां पशुनी हिंसा करवी एम कहेनारी कारिका ज्ञाताजनने भ्रम करनारी छे ॥ १ ॥ जेटला पशुना गात्रने विषे रोम छे,हे भारतः तेटला हजार वर्ष पशुघात करनार प्राणी नरकमां पचे छे ॥ २ ॥ पशुनी हिंसायें करी देवतानुं जे यजन करे छे, ते अंधतामिस्र नरकमां पडे छे. अने हिंसा तेज धर्म एम कोइ ठेकाणे होय नहिं.थयो पण नथी ने थाशे पण नहिं.

हवे यज्ञने विषे हणेला प्राणी स्वर्गे जाय छे माटे यज्ञने विषे हिंसा जे छे, ते दोष भणी न थाय ? ए वचन उन्मत्तनां छे तेनी शी प्रतीति आवे ? कारण के जीवने कुमरणें मारवो तिहां मारतां थकां ते जीव महा आर्त्त

ध्यान रौड्ध्याने मरीने स्वर्गने बदले डुर्गतियें जाय एवो संनव थाय बे.
इहां धनपालपंमितनी कथा जे एज पुस्तकना त्रीजा नागमां आवेली बे
तिहां नोजराजाने प्रत्युत्तरना संबंधें यज्ञ आश्रयी उपदेश दीधो बे ते वांचवो.

तथा श्रीहर्ष कवियें पण यज्ञने विषे हिंसा बे ते दोषनी हेतु कही बे,
तथा वली नैषधमाहाकाव्यना बावीशमा सर्गना बहोंतेरमा काव्यने विषे
पण यज्ञनेविषे हिंसानो निषेध कह्यो बे. यज्ञहिंसाने विषे रुड्शर्मा वि
प्रनो दृष्टांत कहे बे. रुड्दत्तना पुत्रें यज्ञने अर्थें बाग बांध्यो बे, ते बागने
जातिस्मरण उपन्युं तेना जातिस्मरणनी वात साधुयें आवी कही, जे त
ह्रारो पिता जे रुड्शर्मा ते आ बाग थयो बे, तेनो तुं वध करे बे, ए तह्रारो
पिता हतो, तेणे ए सरोवर कराव्युं, तेनी पाल उपर वृक्षोने रोपाव्यां, पबी
इहां वर्षे वर्ष प्रत्यें अजनो वध करीने यज्ञ करवो प्रवर्त्ताव्यो, तेथी ते रु
ड्शर्मा मरण पामीने बाग थयो बे, एने ते पांच नवसुधी तो यज्ञने विषे
इहां हण्यो बे. हमणां ए बहो नव पाम्यो बे. ए सांनली बागने अकाम
निर्जरायें जातिस्मरण ज्ञान उपनुं बे, तेथी पुत्र प्रत्यें कहे बे के हे पुत्र!
तुं शुं मुजने मारे बे? हुं तह्रारो पिता बुं, जो प्रतीत न आवे, तो निशा
नी देखाडुं? तेवार पबी बागें घरमां जइने निधान दाटी राखवानुं स्थानक
देखाडयुं. ते निधानने पामे थके प्रतीत उपनी, जैनधर्म सत्य करी जाण्यो,
बीजा जीव पण दयारूप धर्म पाम्या. तेमाटे सर्वथा हिंसा वर्जवी.

हवे ए प्रथमव्रत पालवानुं फल कहे बे. दयाथकी महोटुं नीरोगपणुं
पामीयें, कोइनुं हण्युं हणाय नहीं एवुं आज्ञानुं ऐश्वर्यपणुं प्राप्त थाय, स
र्वथी अधिक रूप पामीयें, निर्मलकीर्त्ति पामीयें, धन यौवन दीर्घायु पा
मीयें, सर्व परिवार तेने वशवर्त्ती थाय, घणा पुत्र पौत्रादिक पामियें, तथा
समस्त सचराचरमां विजय पामियें, ए निश्चें दयानां फल जाणवां.

हवे ए व्रतने अंगीकार न करे, अथवा अतिचार लगाडे, तो ते पांग
लो, ढूंगो, कोढीयो, काणो थाय, वामन थाय, कुष्टादि महोटा रोगवालो
थाय, शोक, वियोग, अल्पायु पामे. डुःख, दौर्नाग्य, डुर्गत्यादिक पामे
॥ यतः ॥ पाणिवहे वट्टंता, नमंति नीमासु गप्नवसहीसु ॥ संसार मंमल ग
या, नरग तिरिख्कासु जोणीसु ॥ १ ॥ नावार्थः–प्राणीना वधने विषे व
र्त्तता एवा जीव संसार मंमलमां रह्या थका नयंकर गर्नरूप वसतिने विषे

नरक तिर्यंचादिक योनिमां ज्रमे ले ॥ १ ॥ ए दशमी गाथानो अर्थ कह्यो ॥ १० ॥

हवे ए प्राणातिपात व्रतने विषे हरिबल माछीनी कथा कहीये बैयें:—

रौप्य सुवर्णादिक लक्ष्मियें करी विराजमान एवुं कंचनपुर नामें नगर ले, तिहां वसंतसेन नामें राजा ले. ते सर्व वैरी राजाना सैन्यने त्रास पमाडे एवो ले. ते राजानी वसंतसेना नामें पटराणी ले, ते रूपें करीने रुद्राणीने जीते एवी ले. ते राजा राणीने कांइ पुत्रादिक ले नहीं तेमाटे मानतां, इछतां लतां घणे मनोरथें गुणनुं पात्र एवी वसंतश्री एवे नामे एक पुत्री थइ ते केहवी ले ? तो के युवानजनना मनने उन्मादनी करनारी जाणीयें वसंतऋतुनी मूर्त्तिज होय नहीं ! ते वसंतश्रीने योग्य एहवो वरराजा घणुं ए जुवे ले पण मलतो नथी.

हवे एज नगरमां जइक नावें हरिबल एवे नामें पाणीमां जाल नाखवामां निपुण एहवो माछी वसे ले. तेहने अनार्यमां शिरदार एहवी सत्या नामे जार्या ले परिणामे डुष्ट ले. तेनाथी नित्य बीहितो उद्वेग पामतो रहे ले. सुख तो स्वप्नमांहे पण नथी ॥ यतः ॥ कुग्रामवासः कुनरेंद्रसेवा, कुजोजनं क्रोधमुखी च जार्या ॥ कन्याबहुत्वं च दरिद्रता च, षड् जीवलोके नरकानि संति ॥ १ ॥ एकदा ते माछीयें नदी कांठे एक मुनिने दीठो, तेने देखीनें नमतो हवो. ते मुनियें पूछ्युं कांइ धर्म जाणे ले ? तेणें कह्युं स्वकुलाचार ते धर्म ले ए हुं जाणुं लुं. उपरांत बीजो कोइ धर्म नथी. ते धर्म हुं एकाग्रचित्तें आराधुं लुं. तेवारें मुनि कहे के ते तो मात्र वचनथी धर्म कहे ले, तेटलोज धर्म तुं माने ले, पण ए धर्म नथी. कुलधर्म ते तो सांजल. हे जड ! जेहनो पिता डुर्जागी, डुराचारी डुर्विनीत दासपणुं इत्यादिकथी माहानिंदित एहवो हीणो कुलाचार सेवतो होय, ते दीकरो छांमे नहीं ते शुं जाणे ले ? नाना एवो कुलाचार ते धर्म न जाणीश. धर्म तो जीवदयाने कहीयें, जेमाटे जीवने राखवो. तेज धर्म, वांछितनो आपनार कल्पवृक्ष सरखो ले. जे जीवने हणे ले, ते निरंतर महा डुरंत डुःखनी श्रेणीने जोगवे ले. एक जीवदया ते अनेक डुःख श्रेणिनी टालनारी अने अनेक सुख श्रेणीनी आपनारी ले. जो तुं डुःखथकी उद्वेग पाम्यो हो, अनें डुःख टालवा वांछतो हो ? सुखपामवानी अजिलाषा राखतो हो. तो हे धीवर ! हे गुणवंत ! तुं जीवदया पालवानो उद्यम कर. ते वात सांजलीने धीवर

प्रीति पाम्यो थको मुनिने कहेतो हवो के दया तेज सत्यधर्म छे पण माह रुं कुल माछीनुं छे माटें जेम रांकना घरने विषे भोजन न घटे, तेम धीवरना घरने विषे जीवदया केम घटे? मुनि कहे छे के तुं सर्वथी छांमी न शके,तो मात्र तहारी जालमां पहेलो मत्स्य जे पडे तेने तुं जीवतो मूकजे, ए टलो नियम रूडी रीतें पालीश,तो वडना अंकुरोने पाणी सिंचवाथी जेम वडनो विस्तार थाय, तेम व्रतरूप वृक्ष पण रूडा भावरूप जलें सिंच्यो थको अनंत अतुल फलनो आपनार थाशे, ए नियम पालवो सुलभ जाणी मा छीयें हर्षे करीने ते व्रत अंगीकार कर्युं.

पछी ते पोताना आत्माने कृतार्थ मानतो थको नदीना ऊंमा जलमां जाल नाखतो हवो. ते नाखतां वेंतज एक महोटो मत्स्य आवीने तेह नि यमनुं अतुल फल देखाडवा निमित्तें जालमांहे पड्यो, तेवारें लोभना क्षो भना समूहने रोकता एवा हरिबलें,जेवे ते मत्स्य जालमां आवी पड्यो, ते ज समयें पोताना नियमना राखवा माटें ते मत्स्यने कंठें एक कोडी बां धी दीधी, ने वली पाछो जलमांहे नाखी दीधो. वली पाछी जाल नाखी के तुरत तेज मत्स्य निर्नयपणे ते जालमां आव्यो, तेने पाछो जलमांहे नाखी दीधो, एम घणी वार तेनो तेज मत्स्य जालमां आवतो जोइ. तेणे ते स्था नक छोडी दीधुं. अने पाछो वली बीजे ठेकाणे जाल नाखवा लाग्यो, तो पण पाछो तेनो तेज मत्स्य जालमां आववा लाग्यो, एम करी ठेका णां बदलतां बदलतां तेने सायंकाल थइ गयो. तो पण तेनो तेज मत्स्य आववा लाग्यो, परंतु तेने लगार पण पश्चात्ताप थयो नहिं. अने पोताना नियमनो छे दृढ आशय जेहने एहवा धीर धीवरें आपदामां पण धीरता न मूकी. सांऊ समयें ते मत्स्यने पाछो पाणीमां मूक्यो, तेवारें ते मत्स्य मनुष्यनी वाणीयें बोलतो हवो, के हे साहसिक! ताहरे साहसें करीने हुं तहारा उपर तुष्टमान थयो छुं, माटे वर माग. ते सांभली हरिबल वि. स्मय पामतो थको ते मत्स्यने कहेतो हवो के तुं मत्स्य थइने मुऊने शुं आपीश? ते कहे. तेवारें मत्स्य बोल्यो के, तुं मुऊने मत्स्य म जाण, हुं ल वणसमुद्राधिष्ठित देवता छुं, आहीं समय विचारीने तहारा नियमनी मर्या दा में दीठी, कारण के घणा जन तो व्रत लेताज नथी अने केटलाएक ले छे, तो लइने पालता नथी, परंतु जे नियम लइने तेने बराबर पाले, एवा

तादृश सरखा पुरुष तो घणाज ठंडा छे. माटे आ तारा नियमनी दृढता देखीने हुं तुष्टमान थयो छुं. तेथी तुं जे वरदान मागीश, ते हुं आपीश. तेवारें हरिबल हर्ष पामीने कहेतो हवो के जेवारें मने कांहि पण आपदा पडे, तेवारें तत्काल तेमांथी मुऊने तुं छोडावजे. हुं ए वर मागुं छुं. वली ते वात तेणें अंगीकार करी वरदान आपी देवता अदृश्य थइ गयो.

हवे ते हरिबल मत्स्यना अलाजथी पोतानी जार्याथी बीहितो थको न गरनी बहार कोइ देवकुलने विषे आवी रह्यो. अनें त्यां विचारवा लाग्यो के महारे बे प्रकार शंका जरेला थया, तेमां एक तो हुं धीवर छुं? बीजुं तें धीवर छतां मुने वहेलुं नियमनुं फल मल्युं? तें केनी पेठें? तो के जेम चक्री, प्रजातें शाल वावे, अने सांऊे लुणे? तेम मात्र एकज जीव जगा स्याथी, मुऊने देवतायें तुष्ट थइ वर आप्यो, तो जो हुं सर्व जीवनी दया पालुं, तो वली केटलुं फल प्राप्त थाय?

माटे धन्यमां धन्य तेने छे के जे सर्व जीवने उगारता हशे? अरें! धिक्कार हजो मुऊने, जे निरंतर जीवने हणुं छुं. जो कोइ उपायें महारी आ जीविकानो निर्वाह थाय तो सुकृतनी नाश करनारी एवी हिंसाने विषलतानी परें हुं तत्काल छारुं! जेणें आ जवने विषे धर्मनुं फल दीठुं छे, अने प्रकृतियें करी जद्रक छे, तेवानुं कल्याण थाय छे! हवे जेवामां एवी रीतें हरिबल चिंतवे छे तेवामां तिहां शुं थयुं? ते कहे छे.

एकदा राजानी पुत्री गोंखने विषे बेठी हती, एवामां रूपें करीने जेणें इंद्रने जीत्यो छे एवा हरिबल एहवे नामें एक व्यवहारीयानो पुत्र छे ते गोंखनी नीचें चाल्यो जतो कुमरीयें दीठो. ते देखीने कुमरीने तेनी उपर राग उपन्यो. अने मनमां चिंतववा लागी के जो ए महारो जरतार थाय, तो माहरां वांछित मनोरथ फले! एम विचारी तेणीयें पोतानो मनोगत जावार्थ पत्रमां लखीने ते व्यवहारीयो ज्यां चाल्यो जाय छे, त्यां ते पत्र नाख्यो. पत्र पडतो देखीने ते व्यवहारी पुत्रें जेवामां उंचुं जोयुं, तो त्यां ते कन्यानी अने तेनी दृष्टियें दृष्टि मली. पछी ते कन्याने कंदर्पनी स्त्री रतिज जाणे होय नहिं? अथवा काम दीपाववानी जाणे औषधिज होय नहिं? एवी दीठी. पछी परस्पर बेहुने राग उपन्यो अने मांहोमांहि संकेत पण कर्यो के कालिचौदशने दिवसें आपण बेहुयें मली दूर देशांतर जरूर जवुं. अने

कन्यायें कह्युं के हुं कालिचौदशनें दिवसें रातें देवीना दर्शननो मिष लेइने देवीना मंदिरमां आवीश. तमें पण त्यां आगल जइने रहेजो. एम यथा स्थित ठेराव कर्या. पठी कामरागें विनीत शिष्यनी पेठें जे कांइ कुमरीयें कह्युं ते मानीने पोताने घेर गयो. पठी तेना संकेतनो दिवस अने हरिब ल माछीना नियमनो दिवस एकज आव्यो. ते दिवसें देहराने विषे चिंतायें पीडित थको माछी जइ रह्यो ठे. हवे जे मति ठे ते कर्मने अनुसारेंज आवे ठे, तेमाटे ते व्यवहारी पुत्र हरिबल चिंतवे ठे जे ए कन्या तो कामग्रहें करी घेली थइ ठे, पण हुं कांइ तेवो घेलो नथी. वली स्त्री जातें प्रछन्न कार्य नी करनारी होय ठे, अने रात्रि ठे ते पण पाप कार्यनी सहायक ठे. व ली आगल मुने सुख थाशे, ते कोणें दीठुं ठे? पण हमणां तो हुं अपरा धनो करनार थाउं! अने वली मुने मावापनो वियोग पण थाय? तेमज राजाने खबर पडे, तो मने मारी पण नाखे? एवी आशंका उपनी तेथी जवानो अभिलाष तो तेने घणो हतो, पण मनमां भय आणी घेरज बे सी रह्यो, गयो नहिं. जाते वणिक ठे, माटे बीकण ठे ॥ यतः ॥ स्त्रीजा तौ दांभिकता, भालुकता भूयसी वणिग्जातौ ॥ रोषः क्षत्रियजातौ, द्विज जातौ स्यात् पुनर्लोभः ॥ १ ॥ भावार्थः—स्त्री जातने विषे कपटभाव घणो होय, वणिकने भय घणो होय, क्षत्रियनें रोष घणो होय अने ब्राह्मणने विषलोभ घणो होय ॥१॥ जे घणो बीकण होय ते इह लोकनां सुख भो गवी न शके, परलोकें आत्मानुं हित पण करी न शके, तेमज एवुं भाग्य ए नुं किहांथी होय? जेहनुं पूर्ण भाग्य हशे तथा ते कन्या साथें पूर्वजन्मनो जेने संबंध हशे ते ए कन्याने परणशे? हवे ते कन्या पोतानुं कार्य साधवा निमित्तें मा संघातें कारमो कलह करीने जुदी रही. पठी ते कन्या, संकेत ने दिवसें जातजातनां रत्न, आभरण, वस्त्र इत्यादिक सारीसारी वस्तु ल इ, घोडा उपर बेसीने दरवाजे आवी अने प्रथम दरवानने मुद्रिका रत्न आ पी पोल उघडावी कालिकादेवीने मंदिरें गइ. पठी निर्विघ्नपणे हर्ष पामती हरिबलने बोलावती हवी के, कोइ पुण्यवंत एहवो हरिबल नामें इहां ठे? देवीनी परें दिव्य अलंकारें भूषित अने तुरंगें बेठी एवी कन्याना अमृत सरिखां वचन कानमांही पड्यां, ते सांभलीने माछी हर्ष पाम्यो, अने पो तानी स्त्रीथी उद्वेग पामेलो एहवो ते हरिबल विस्मयपूर्वक हर्षित चित्तें

देहरामांहि रह्यो थकोज ते कन्याना संतोष निमित्तें हुंकार एवो शब्द बोलतो हवो. ते हुंकार सांजलीने ते कन्या बोली के वेहला तइयार थइ आवो, आज देशांतर जवानो आपण बेहुनो मनोरथ फल्यो. हवे हरिबलें निश्चय कर्यो के माहरे नामें कोइ बीजो हरिबल हशे, तेनी साथें संकेत छे, पण वगर प्रयासें स्त्री मली ने मुफने ते प्रीतियें करीने तेडे छे, तो हुं शा माटे तेनी संघातें न जाउं? पुण्य उदयथी योग बन्यो छे? एहवुं विचारी देहरामांहिथी निकली ते कन्यना मुख आगल थइने आगल चालतो हवो. हवे हरिबलें चिंतव्युं जे ए सर्व एक जीवनी हिंसा न करवी, तेना नियमनुं फल छे, एहवुं जाणीने निर्वाह माटे जे हिंसा करतो हतो तेने छांमतो हवो. कोइक रांकने जेवारें राज्य मले तेवारें ते जीख मागवानुं ठीकरुं जेम छांमी दीये तेम ते पण तेनी माछलां पकडवानी जाल तिहांज छांमतो हवो.

हवे ते हरिबलने नागो तथा वाहन रहित देखीने ते कन्याने शंका उपनी, तेथी ते कुमरी हरिबलने पूछती हवी, के तुं आम केम छो? कोणे तहारी पासेंथी वस्त्र तथा वाहन अपहर्यां छे? ते सांजलीने माछी विचारतो हवो के माहरुं दुःकर्म्म आजज अपहर्युं माटे बोलवुं नहिं. एवुं मनमां चिंतवीने ते रूडी बुद्धिनो धणी हरिबल, ते कुमरी प्रत्यें उत्तरमां हुंकारमात्र ज करतो हवो. तेवारें ते कन्यायें एहवोज निश्चय कर्यो के एणे सर्व द्रव्य खोयुं देखाय छे, माटे तेहनो खेद करीने हुंकार मात्रज उत्तर करे छे. एहवुं विचारीने रूडां वस्त्र, अलंकार, तेने पेहेरवाने आपती हवी. वली कहेती हवी के कोइथी गणी न शकाय, एटलुं द्रव्य महारीपासें छे, माटे तुं फिकर करीश नहिं आपणुं वांछित सिद्ध थशे. छते धने माह्यो होय ते जेम हिणुं स्वप्न न संजारे, तेम तुं खेद न संजार. एम कहीने हरिबलनी साथें विनोद माटे प्रेमरसनी वार्त्ता करवा मांमी. ते कन्या जे कहे छे,ते हरिबल सांजलीने विचारे छे जे हमणां तो सर्वत्र एक हुंकारज फलदाथी छे. एवुं चिंतवीने फरी फरीने ते एक हुंकार मात्रज उत्तर देतो हवो. तेवारें शंका पामती एवी कुमरी विचारे छे,जे कांइ जणातुं नथी के शुं ए अहंकारी छे, जे एक हुंकारज करे छे!!! ते हुंकार पण वली नाठो थको वेगलो रही बोले छे! शुं कांइ महारी उपर कोप्यो हशे! श्यामाटे महारी साहमुं पण जोतो नथी. वली ते कन्या एम पण विचारे छे,जे.आ उद्धत गतियें

चाले छे, माटे रखे ने हरिबलने ठेकाणें कोइ बीजो तो न होय? एहवी शं कानी व्यथायें पीडाणी थकी जेवे आगल चाले छे, तेवामां चंद्रमानो उद य थयो, तेवारें पासें जइने जोयुं तो वांछित वरथकी अन्य पुरुष दीठो, त्यारें अति हाहाकार करती हवी,जेम कोइने आकरो वज्रनो घा वागे ने व्यथा पामे,तेम ते कुमरी दुःख पामती छती विचारे छे के धिग् धिग् होजो विधाताने के जेणे बेहुथकी मने भ्रष्ट करी! हवे हुं कादवमां खूतेला हा थीनी पेरें थइ छुं ॥ यतः ॥ निदाघे दाहार्त्तः प्रचरतरतृष्णातरलितः, सरः पूर्ण दृष्ट्वा त्वरितमुपयातः करिवरः ॥ तथा पंके मग्नस्तटनिकटवर्त्तिन्यपि यथा,न तीरं नो नीरं द्वयमपि विनष्टं विधिवशात् ॥ १ ॥ भावार्थः—उष्ण कालने विषे दाहें पीड्यो अत्यंत तृष्णायें आकुल एवा कोइ हाथीयें पा णीनुं भरेलुं सरोवर दीठुं, तेवारें उतावलो तेमां पेठो, अने कादवमांहे खू तो, तेने कांठो पण समीपवर्त्ती छे, अने पाणी पण पासें छे, तथापि ते हाथी कादवमां पड्यो थको पाणी पण न पाम्यो, अने कांठो पण न पा म्यो, कर्मने वशें बेहुथकी भ्रष्ट थयो ॥१॥ तेम मने पण मावापनो विरह, राज्य लक्ष्मीनुं छांमवुं, अने लोक विरुद्धादिकने आचरवे करीने पूर्व हस्ती समान थयुं. वली मने मणिने ठेकाणें माटी हाथ आवी, ए फल सर्व मु जने स्वछंदपणानुं थयुं! माटे पुरुष अथवा स्त्री जे कोइ स्वछंदाचारी होय, तेहने आवां फल मले छे! तेमां पण स्त्री जातिने तो विशेषें फल मले, ते में कर्युं, माटे मुजने दुर्बुद्धिनी धणीयाणीने धिक्कार छे जे वली पहेलांज में एने भागो निर्धनीयो जाण्यो तो पण अन्य छे एम जाण्यो नहिं, हवे मा हरी शी गति थाशे! अरे हुं जीवितपर्यंत खेदनुं कारण थइ! अरे एनाथी जो हुं मुइ होत तो सारुं थात ॥ यतः ॥ दुर्विध दुर्नग दुष्कुलदुष्टनिष्ठादिद यितसंयोगात् ॥ नित्यं जीवन्मरणात्,श्रेयःकरणं सकृन्मरणम् ॥१॥ हवे ते कन्या अत्यंत आर्त्तपीडित मरवुं वांछती मूढपणे करी मार्गमां अचेतन थइ पडी. मूर्छा उतरया पछी धरतीयें आलोटती हवी.

इहां हरिबल चिंतवे छे,जे एनी साथें गृहवासादिकनी आशा करवी ते फोक ट छे,अने तेतो मुजने देखीने अग्निमां पड्यानी पेरें थइ! हवे इहां मारे शुं क रवुं? जो देवता,मह्यारा व्रत नियमना फलथकी माहरुं सान्निध्य करे,तो कार्य बने,एम मनमांहि चिंतवे छे एटले कुमरी विचारवा लागी जे गया पुरुषनो शो

शोचकरवो ? पोतानी प्रशंसा करवी, एहथी पोतानो अर्थ बगडे, तेमाटे जे मूर्ख होय ते शोचना करे ॥ यतः ॥ गतं न शोचामि कृतं न मन्ये ॥ एटला माटे हवे तो एहज नरतार दैवें आप्यो ! एहनेजपे विशेष प्रकारें जोउं, जे ए कोण छे, एनी शी जाति छे ? शुं एनुं स्वरूप छे ? अने ते तो जेगयो तेहने छे काणे एहज आगल नाग्यवंत थशे अथवा हुंज मंदनाग्यवान् होइश, जे ए हनी पूठें चाली, पूर्वें कांइ धार्युं जोयुं नही. एटलामाटे एहने पूछीने निर्णय तो करुं ? एम जेवामां विचारे छे, तेवामां आकाशें देववाणी थइ के, हे कुमरी ! जोतुं समृद्धिने इच्छती हो तो तुं एने वरजे, ताहरो अने एनो बेहुनो महोटो उदय थशे अने ताहरो महोटो नाग्य फल्युं माटे तुं एहने अंगीकार कर. एहवी आकाशथी देवतानी वाणी सांनलीने हृदयने विषे आनंद पामीथकी स्नेहें करी संयुक्त नम्रनावें मीठी वाणीयें करी हरिबलने बोलावती हवी. अने पूर्वें गलामां शोष उपनो हतो तेणे करी तृषाने माटे पाणीनी याचना करती हवी, ते पण शीघ्रपणे जइ रात्रिने विषे जलनुं स्थानक शोधी पाणी लावीनें अतिशयपणे पीवरावतो हवो. प्रीतिना वशें जे कार्य कष्टें निपजतुं होय, तो पण ते कार्य करतां कष्ट जणाय नहीं.

हवे कन्या विचारे छे जे रात्रिनी वेलायें अंधारामां अजाणे मार्गे जइनें तुरत पाणी लाव्यो, वार पण न लागी, तेथी ए पुरुष बलिष्ट, पराक्रमी, अने साहसिक देखाय छे ! एहवो कुमरीयें निश्चय कर्यो, हरिबलें पण जाण्युं जे हवे कार्य निपजशे ! एम बेहुं जण मार्गें विचार करे छे. त्यां प्रनात थयुं, एहवे जाणीयें सूर्य पण बेनो स्नेह जोवामाटे वहेलोज उग्यो होय नहिं? तथा वली जाणीयें बेहुनी प्रीति वधारवानेज उदय थयो होय नहिं ? हवे ते कन्या प्रनात काल थयो एटले हरिबलनुं अत्यंत रूप देखीने सुप्रसन्न थइ, वारंवार हरिबलनां रूप सौनाग्य अतिशय जोइने केहेती हवी के हे सुनग ! हवे अवसर थयो आ लग्न वेला छे, एटलामाटे मारुं पाणिग्रहण करो. पूर्वें में निर्धार कर्यो हतो, ते अवसर हमणा थयो छे. हवे हरिबल विचारे छे जे अहो ! नियमनो महिमा केहवो छे !! एम विचारी हर्षसहित ते कन्याने गांधर्व विवाहें करी हरि जेम लक्ष्मीने वरे, तेम परणतो हवो. तेहज दिवसथी हरिबलने पुण्यें लक्ष्मीनो उदय थयो.

हवे आगल जातां कोइ गाम आव्युं, तेवारें ते कन्याने वचने ग्राम म

ध्ये जइने लक्षणवंतो एहवो घोडो लीधो,अने दास दासी प्रमुख सर्व नवां माणस राख्यां. हवे इव्यें कोण शरीरने क्लेश उपजावे? पछी दास्यादिक स हित चालतां बहु देश उल्लंघतां उल्लंघतां अनुक्रमें लक्ष्मीयें करीने विशाल एह वुं विशालपुर नगर आव्युं,एहवे रूडे शकुनें नगरमांहि प्रवेश कस्यो,एटले एक व्यवहारियो मल्यो. तेवारें हरिबलें तेनी पासेथी सात भूमिनो आवास भाडे लीधो, ते मध्ये रूडे मुहूर्त्तें वास कस्यो, तिहां सुखें रहे तो हवो अने क न्याने इव्यें करी सर्व घरनी सामग्री नवी करतो हवो. हवे हरिबल विचारे छे जे हुं नीच माछी किहां अने पुण्यवंती ए कन्या किहां? वली आ धननी सामग्री किहां? तथा हुं निर्धन किहां? पण ए सर्व मुजने दैवना योगथी बन्युं छे,तो हवे एहवी लक्ष्मी पामीने हुं श्यामाटे लक्ष्मीनुं फल न लहुं? एहवुं विचारीने दीन इःखीजनने दान देतो हवो तथा लक्ष्मीने भोगवतो हवो, तेणे करी तेनुं अतिशय सौभाग्यादिक यश विस्तरतो हवो. नगरने विषे एहवी वार्त्ता विस्तरी के कोइ एक परदेशी राजपुत्र आव्यो छे,ते अस्ख लित दान आपे छे, माहा गुणवंत छे, उदार चित्तनो छे, दानथकी शुं न थाय? ॥ यतः ॥ पात्रे धर्मनिबंधनं परजने प्रोद्यद्दयाख्यापकं. मित्रे प्रीति विवर्धनं रिपुजने वैरापहारक्षमं ॥ भृत्ये भक्तिभरावहं नरपतौ सन्मान पूजाप्रदं, भट्टादौ च यशस्करं वितरणं न क्वाप्यहो निःफलं ॥ १ ॥

भावार्थः—दान जे छे, ते पात्रने दीधुं थकुं धर्मनुं कारण थाय छे, पा त्रविना अन्य जनने दीधुं थकुं दयानुं सूचक थाय छे,मित्रने देवाथी प्रीति वधारवानुं हेतु थाय छे,शत्रुने दीधाथी वैरनो अपहार करनारुं थाय छे,चा करने दीधाथी ते भक्ति करे छे, राजाने दीधाथी भला मान पूजा सत्कार नुं आपनारुं थाय छे, भट्ट प्रमुखने देवाथी यशोवादनुं करनारुं थाय छे, माटे दान दीधुं ते क्यांहि पण निःफल थतुं नथी ॥ १ ॥

ए वात राजायें सांभलीने सभामध्यें महोटा बहुमाने तेडीने, बहु स न्मान दइने, पोतानी पासें बेसारी गोष्टि करी. हरिबल ते दिवसथी मां डीने नित्य राजानी सेवा करतो हवो. जेहने पुण्य पांशरुं होय, तेने सर्व पांशरुंज छे. एटला माटे हरिबलने राजायें रूडो प्रसाद कस्यो. हरिबलने ते राजा कहेवो थयो? तो के जेवी कामधेनु होय, तेवो थयो.

हवे हरिबलें विचास्युं जे राजा साथें नवी प्रीति थइ, एटला माटें रा

जाने जमाडवो जोइयें,एहवुं विचारी घणे बहुमाने राजाने पोताने घेर तेडीने घणी नक्तियें जमाडतो हवो. राजा जमतां जमतां पक्वान्नादि पीरसती एवी हरिबलनी नार्या वसंतश्रीने देखीने कामातुर थको चिंतवे बे,के शीघ्र ए हरिबलने हणुं तो ए स्त्री महारे हाथ आवे. धिक्कार बे कामी पुरुषने !

हवे एहवा कामातुर थयेला राजाने प्रधान पण वारतो नथी, उलटो राजानो अनिप्राय देखीने ईर्ष्यायें राजाने प्रेरतो हवो. माटे धिक्कार बे ते प्रधानने के जे राजाने अनर्थनी खाणमां नाखे बे ? ॥ यतः ॥ सर्वत्र सुलना राजन्,पुमांसः प्रियवादिनः ॥ अप्रियस्य तुपथ्यस्य, वक्ता श्रोता च दुर्लनः ॥ १ ॥ नावार्थः–हे राजन् ! मीठा वचनना बोलनारा पुरुष मलवा तो सर्वत्र सुलनज बे, पण कटुक वचनना कहेनारा रोगीने पथ्यना कहेनारानी पेरें तथा सांनलनारा एवा मलवा दुर्लन बे.

हवे प्रधाननी बुद्धियें हरिबलने मारवा निमित्तें राजा बोल्यो.माहरे विवाह महोत्सव उत्कृष्ट मांमवो बे ? एटला माटे एवो कोइ सत्त्ववंत बे जे सर्व परिवारसहित विनीषणनें लंकायें जइने तेडी लावे. एहवो राजानो अघटतो आदेश सांनलीने सर्व नीचुं मुख करी रह्या, पण कोइयें राजा सामुं न जोयुं, तेवारें कपटनो नंमार एहवो प्रधान बोल्यो, के हे राजन् ! ताहरा सेवक केवा बे जे स्वामीनो आदेश पामी असमर्थ थका नीचुं मुख करी रह्या बे? पण कोइ साहमुंज जोता नथी,पण हुं जाणुं बुं जे साहसिकमां शिरोमणि एवो एक हरिबल बे, बीजो कोइ नथी. ए तमारुं कार्य अवश्य करशे? ए तमारो मानीतो बे,तमें पण एने मानो बो ते सांनलीने राजायें हरिबल साहमुं जोइने कह्युं, तेवारें हरिबलें लज्जायें करीने हा कही, जे माटे लज्जा बे ते महोटी वात बे. लज्जायें पुरुष विषम कार्य होय ते पण अंगीकार करेज. लज्जायें मरवुं पण कबुल करे. हवे ते वात हरिबलें वसंतश्रीने संनलावी. ते वसंतश्री सांनलीने विषाद धरती, राजानुं दुष्ट चित्त जाणती हरिबलने ठबको देती हवी. के हे स्वामी ! राजाने घेर तेड्याथी तुमने केवो अनर्थ थयो ? तेणे तुमने हणवाने अर्थें ए अनर्थ मांड्यो बे,एटलामाटे तमें विचाखाविना उतावल करीने हा केम कही ? अणविचाखा कामथी पतंगीयानी पेठे तमे अनर्थ पामशो ॥ यतः ॥ सहसा विदधीत न क्रिया,अविवेकः परमापदां पदं ॥ वृणुते हि विमृश्यकारिणं,गुणलुब्धाः स्वयमेव संपदः ॥

नावार्थः– विवेक रहित पुरुष जो अकस्मात् उतावलो थइ कार्य करे छे, तो अत्यंत आपदानुं स्थानक पामें छे. जे निश्चें विचार करीने करे छे, ते पुरुषने गुणनी लोनी एवी जे संपदाउ ते पोतानी मेलेंज वरे छे ॥१॥ ए दाक्षिण्य शा कामनुं! ए लज्जा पण शा कामनी! जेथी पोतानो अर्थ विणसे? हजी कांइ बगड्युं नथी. कांइक मिष करीने राजाने उत्तर आपो. एवी वसंत श्रीना मुखथी वात सांनलीने हरिबल कहे छे के हे प्राणप्रिये! साहसिक पुरुषें जे प्रतिज्ञा करी, ते पाछी न फरे, प्राण जाय तो जाउ, पण प्रतिज्ञा नंग न करे चंद्रमाने आपदा पडे छे तो पण ते मृगनुं लांछन नथी छांमतो? ॥ यतः ॥ अलसायंतेण विस, ज्जणेण जें अरकरा समुल्लविया ॥ ते पत्थर टंकणकरी, अव्वनहुं अन्नहा हुंति ॥१॥ छिज्ज उसीसं अह हो,उ बंधणं चय उ सव्वहा लच्छी ॥ पडिवन्न पालणेसु, पुरिसाणं जं होइ तं होउ ॥ २ ॥

नावार्थः– नला सज्जन सत्पुरुषें तो जे पोताना मुखथी अक्षर उच्चर्या बोल्या होय, ते अक्षर पत्थरनी उपर टांकेला सरखा थया ते अन्यथा वी जा अक्षर न थाय ॥ १ ॥ चाहो तो मस्तक छेदाउ, चाहो तो बंधनमां प डो अथवा सर्वथा लक्ष्मीनो नाश थाउ जेम थावुं होय तेम नलें थाउ, पण अंगीकार करेली वात ते फरे नहीं. जे अंगीकार करीने निर्वाह न करे, ते कायर पुरुष जाणवा. तेहनो जगतमां अपयश छे, एटला माटे ए कार्यने अर्थें अवश्य जवुं पडशे, जे थनार होय ते थाउ. मुजने महारी पोतानी तो कांइ चिंता नथी, पण ताहारी चिंता रहे छे, जेम सिंह हर णीने हरे, तेम राजा तुजने रखेने हरे? ए चिंता छे. एहवी वाणी सांन लीने वसंतश्री हर्ष पामीने नरतानुं उत्तमपणुं निर्धारती हवी. अने विर हाकुलथकी गदगद वाणीयें एम कहेती हवी जे तमने पंथने विषे कल्या ण थाउ. कार्य करीने वहेला आवो. माहरी चिंता राखशो नहीं. उत्तम स्त्री जीव जाय, तो जवादे, पण पोतानुं शील राखवाने सर्वथा माहीज होय, परंतु एक तमने हुं कहुं छुं, जे तमें पोतानुं जीवितव्य राखजो. अ विचार्युं कार्य करवाथी पतंगनी पेठें मरवुं नही. कह्युं छे के ॥ यतः ॥ जीवन्नद्राण्यवाप्नोति, जीवन्पुण्यं करोति च ॥ मृतस्वदेहनाशस्य, धर्माद्यु परमस्तथा ॥ १ ॥ नावार्थः–जीवतो पुरुष कल्याण पामे, जीवतो जीव पु ण्य करे अने मरण पाम्या पछी शरीरनो नाश थाय तेम धर्मथी पण वेगलो

थाय ॥ १ ॥ हे प्राणनाथ ! माह्या पुरुषनें स्त्रीनी शीखामण शी ! पण स्नेहें करीने घेलीथकी रहेवातुं नथी तेणें करीने हुं जेम तेम कहुं बुं.

स्नेहवती एवी जोली स्त्रीनी अमृतसरखी वाणी घणी वार पीने हरिबल,दक्षिणदिशायें जतो हवो. साथें एक सत्यरूप मित्रज बे,निःसंगीनी परे ग्राम, देश तथा विकट अटवी वगेरे सर्वने मूकतो समुद्रने तटें आव्यो,समुद्र अति बीहामणो देखीने मनमांहि चिंतवतो हवो, जे एहवो समुद्र केम उलंघाशे ? केम लंकायें जवाशे ! नाव तो इहां कोइ बे नहिं अने कार्य कस्या वगर पाबो पण केम वलुं ! माटें हुं धीवर हतो तेमांथी अटली महोटी पदवी महोटुं स्थान पमाडवानो सान्निध्यकारी देवता थयो बे. माहरुं माबीपणुं जेणें हस्युं बे, ते देवताज मुजने लंकायें पहोंचाडशे ! एवी रीतें हरिबल समुद्रना समागमें क्षणेक वार विचारमांही पड्यो, जे हवे शुं करवुं ! एवामां धैर्य अवलंबन करीने चिंतवतो हवो के हे जीव! कायरता करवी, ते तुजने घटे नहिं ! एहवुं विचारीने जे मरुं बुं के जीवुं बुं ! जे थनार होय ते थाउ, मरवुं एकज वार बे. जे अंगीकार कस्युं कार्य, ते न थये मरवुंज रूडुं! एहवुं निर्धारीने उतावलो समुद्रमां झंपापात करतो हवो. जेटले झंपा दीधी तेटले समुद्राधिष्टित देव तिहां पुर्वनी परें वरदाननो खेंच्यो थको आवी प्रणाम करीने कहेवा लाग्यो के मुजने तहारा नियमनुं फल तो विसस्युं हतुं, पण निधाननी परें आपदायें हुं मारी मेलेंज तुजने सहाय करीश ! ए वचनें तुठो थको तुं कहे ते करवा तैयार बुं. तेवारें हरिबलें कह्युं. मुजने लंकायें मुकवो अंगीकार कस्याथीज कार्यनिर्वाह थाय. पबी हरि सरखो हरिबल अने कालिनाग सरखो देवता, ते महोटा मत्स्यनुं रूप करी वांसा उपर हरिबलने बेसारीने समुद्रमार्गें चाल्यो, ते समुद्रपतियें पवनना प्रेस्या वाहाणनी पेरें थोडी वारमां लंकाना उद्यानमां जइ मूक्यो, ते हरिबल थोडीक वार मध्यें विद्याधरनुं वन, सर्व रुतुनां फूल, वृक्ष वगेरेने जोतो गाम गाम फरतो फरतो सुवर्णमय लंकामांहे प्रवेश करतो हवो. ते लंका नगरीनी शोजाने जोतो थको लंकानगरीनां कौतुक जोतो जोतो तृप्तिज पाम्यो नहिं. एवामां कोइक शूनुं कनकनुं जुवन आव्युं,ते देखीने आश्चर्य पामतो हवो ते जुवन केहवुं बे ? तो के किहां एक तो मेरुसरखा अण घड्या सोनाना ढगला पड्या बे, किहां एक टेकरा जेवा सोनैयाना ढगला बे,दा

णाना ढगलानी पेरें किहांक मोतीना ढगला छे, चणोठीना ढगलानी पेरें किहां एक परवालाना ढगला, खडीना ढेफाना ढगलानी पेरें किहांएक स्फटिक रत्ननां ढगला, लीला घांसना ढगलानी पेरें किहांक नील रत्नना ढगला, जांबुफलना ढगलानी पेरें किहांक रिष्ठ रत्नना ढगला, बोरना ढगलानी पेरें किहांक रातामाणिक्यना ढगला, काचना कटकाना ढगलानी पेरें किहांक हीराना ढगला, बीजा पण विविधप्रकारना मणिना ढगला, कांकरानी पेरें घणा पड्या छे. लाकडां जेम बालवाने माटें खडकी मूक्यां होय तेम बावनाचंदनना ढगलाने ढगला खडकी मूक्या छे, तेणें करीने सुगंधमय छे, बहु मूल्यवान् वस्त्रना गांठडा, देवडुष्य वस्त्रना गांठडा बांधी मूक्या छे, जाडा फीणा रत्न कंबल प्रमुख अनेक जातिनां उननां वस्त्रना गांठडा बांधी मूक्या छे,वली माटीना वासणनी पेरें मणिना सुवर्णना जाजननी उत्रेडो खडकी मूकियो छे. बीजा पण घणा घरने योग्य आसन सज्जादिक छे,एहवा पदार्थो घरने विषे देखीने विस्मय पामतो हवो. एहवुं ऋद्धि समृद्धि सहित घर शून्युं केम छे ? एम विचारतो घरना उरडामांहि पेठो. तिहां जेम कमल करमाणुं होय, तेम सौभाग्यादिक गुणें सहित एहवी स्वरूपवंती नवयौवना कन्या मुइ सरखी पडी देखीने, विस्मय पामीने चिंतवतो हवो. के अरे ! दैवनी गति कोण जाणे !!! घर तो आ ऋद्धियें करी संपूर्ण छे ने कन्या एकली शब सरखीज छे. ते देखीने कांइक खेद धरतो थको एक तुंबडुं अमृतें भर्युं देखीने विस्मय पाम्यो. तेमांथी अमृत लइ ते कन्याना सर्व शरीरें सिंचतो हवो. जेटले अमृतना छांटानो स्पर्श तेना शरीरें थयो, तेज वेलायें जेम उंघमांहिथी उठी बेठी थाय,तेम ते कन्या उठी बेठी थइ. अने जेटलामां जुवे छे, तेटलामां तो तेणे हरिबलने दीठो, तेवारें प्रणाम करी स्नेहने वधारती एहवी वाणीयें करीने बोलावती हवी. के हे उत्तम ! ताहरा उत्तमपणानो में निश्चय कर्यो, जे तें मुफने उपगार कर्यो, तेणें करीने हुं जाणुं छुं जे तुं उत्तम छो तो पण तुं कोण छो ? केम इहां आव्यो छो ? किहां रहे छे ? ते कहे. हवे हरिबल कहे छे के विशाला नगरीनो मदनवेग राजा छे, तेहनो हुं सेवक छुं. माहरुं नाम हरिबल छे, राजाने अति वल्लन छुं. लंकानगरीनो राजा जे विजीषण छे, तेने नोतरवाने अर्थें मुफने मोकल्यो छे. अहिंसाधर्म प्रजावें देवतायें मत्स्यरूप धा

रण करीने मुजने इहां मूक्यो छे. हवे यथास्थित तुं ताहरुं वृत्तांत कहे. ते सांभळीने हर्ष पामी थकी, ते कन्या पोतानुं वृत्तांत कहेती हवी.

विभीषण राजानो माळी पुष्पबटुक एहवे नामें माहरो पिता छे परिणामें हीणो छे, हीणा कामनो करनारो छे. कुसुमश्री एवुं मारुं नाम छे विषधरना विषनी हरनार एवा विषधरना मणि जेवी मने जोइने अन्यदा महारा पितायें कोइएक सामुद्रिकना जाणने माहारां लक्षणने मेले पूछ्युं, के आने केहवो भरतार थाशे? त्यारे तेणें कह्युं के एहनो भरतार राजा थवो जोइयें. ते सांभळीने राज्यनो लोभी थको बोकडा सरखो ते मूर्ख मुजने परणवा उजमाळ थयो, लोभें करी अंध एवो जीव शुं अनर्थ न करे?॥ यतः ॥ रत्तिंधा दीहंधा, जच्चंधा मायमाण कोवंधा॥ कामंधा लोहंधा, इमे कमेणं विसेसंधा ॥१॥ भावार्थः–रात्रिअंध, दिवसअंध, जात्यंध, क्रोधांध, मायाअंध, मान अंध छे, ए पांच थकी कामांध अने लोभांध ते विशेषांध जाणवा ॥१॥ माटें एहवुं तेनुं दुष्ट कर्म जाणी माहरी मा वगेरे सर्व स्वजन परिजन आकरो उद्वेग पाम्यां छे, ते सर्वजनोयें मारा पितानो जेम पथिक, स्मशान वृक्षने वेगळो करें तेम तेनो त्याग कर्यो छे. ते चंडाळ कर्मनो करनार चंडाळनी पेरें नित्यें मुजने दुःख दे छे. अति पापकारी एहवो ते, विद्यायें करी इहां घर करीनें रह्यो छे. जे वारें ते अनार्य कोइ कार्यने अर्थें बाहिर जायछे, तेवारें मुजने मूइ सरखी करीने जाय छे. आव्या पछी अमृत छांटीने साजी करे छे, ए दुःखें करीने हुं मरवाने उजमाळ थइ छुं, ए अकार्यथी मरवुं रूडुं! हवे तुजने हुं एक प्रार्थना करुं छुं के तुं निश्चय वांछित आपवाने कल्पवृक्ष सदृश समर्थ छो ॥यतः॥ दुरकाण एउ दुरकं, गुरुयं गुरुयाण हियय मझंमि॥ जंपिपरो पछिज्जाइ, जंपि यरो पछणा भंगो॥

एटलामाटें तुं मुज अनुरागिणीनुं विधियें करी पाणिग्रहण कर. माहरा पूर्व पुण्यने उदयें तुं इहां आव्यो छो. मुजने जीवाड्यानो ए सार छे. हमणां लग्ननी वेळा छे, माटेविलंबें सर्युं, विलंब म कर. एहवुं ते कन्यानुं वचन सांभळीने हरिबळ सम्यक् प्रकारें विचार करतो हवो जे ए महोटो महिमा एक जीव उगारवानो छे, जेणे देवांगनाने पण हेठी करी छे तथा रूपें करीने विद्याधरी अने इंद्राणीने तिरस्कार करती एवी आ कन्या छे! ते विद्याधरने छांडीने मुजने अंगीकार करे छे, माटे माहरुं महोटुं भाग्य छे! मुजने देवता प्रसन्न छे! एम विचारी तेहनुं वचन मानीने तेनुं पाणिग्रहण करतो हवो.

स्नेहें करीने ते कन्या केहेती हवी के हे प्राणेश ! जो जीववानी इछा होय तो आ पापस्थानक हमणांज मूको ? इहां रहेवुं युक्त नथी. जो पुष्प बटुक जाणशे, तो कोपें करीने अनर्थ करशे ? एहवुं जाणीने आ स्थान कथी शीघ्रपणे आपणे अलगां जइयें. बिभीषणने नोतरवानुं बंध राखो. ते विद्याधरना इंद्रनी परें किहांये पोतानुं ठेकाणुं मूकीने नहिं आवे ! तमे इहां आव्या एटले तेने नोतरवाज. पठी नीशानीने माटें ते कन्यायें जइने राजानुं चंद्रहास्य खड्ग लावीने हरिबलने आप्युं. आपीने कह्युं के ए खड्गें करीने बल वंत वैरी साध्य थाय. तेहनी बुद्धियें करीने आश्चर्य पाम्यो थको ते हरिबल खड्ग लेइ कुसुमश्रीने तथा घरनी सारसार वस्तु, तथा अमृतनुं तुंबडुं लेइने योग निद्रानी पेरें अति अद्भुत शक्तियें ते नगरथकी नीकलीने अनिमिष दृष्टियें वृषभ उपर जेम गौरीने शिव शोभे तेम बेठो. देवतायें वृषभ रूप करी बेहुने वांसा उपर बेसारी मार्गना कुतूहल देखाडतां विशाला नगरीना वनने विषे आवी उतार्यां. ते स्त्री पुरुष जाणीयें नवां प्रगट थयां एम सहुयें जाण्युं.

हवे हरिबल पोताना घरथकी लंकायें जवा पठी जे कांइ थयुं, ते कहे ठेः—राजा विकारसहित हरिबलनी स्त्री लेवाने अर्थें प्रभातें दासी प्रमुख साथें हरिबलने घेर खबर मोकलतो हवो. तेने प्रसन्न करवाने अर्थें नवनवी वस्तु मोकल्या करे, ते जोइ एकदा हरिबलनी स्त्री राजा शामाटे माहरे घेर नव नवी वस्तु मोकले ठे ? तेनुं कारण दास दासीने पूठती हवी. ते दास दासीने पण राजायें पूर्वें शीखवी मूक्युं ठे,तेथी कहेती हवी के,हे भद्रे ! तुं नथी जाणती जे ताहरो भरतार राजानुं प्रसादपात्र ठे,' राजायें पोताने कार्यें मोकल्यो ठे. तेमाटे ताहरा घरनुं जे उचित कार्य ते राजाज करे ठे, तेणे करीने सारासार वस्तु मोकले ठे,तेवारे वसंतश्रीयें विचार्युं जे राजानो अभिप्राय दुष्ट ठे,तो पण राजानी मोकलेली सर्व वस्तु लइने दासीने मीठे वचनें कहे जे अमारी उपर राजानो महोटो प्रसाद ठे. कामांध राजा पण नवनवी वस्तु मोकलावे, एम सार संभाल लेवे करीने केटलाएक दिवस गया.

एकदा राजा कंदर्पने वश थयो थको दासीने मुखें वंसतश्रीने कहेवरावतो हवो के में तारा स्वामीनें कपटें करीने लंकायें मोकलेलो ठे माटे तुं मुजने भज. अहो वृद्धिपाम्युं एवुं जे कंदर्पनुं पूर ते शुं अनर्थ न करे ? हवे दूतीना मुखथी तेवां वचन सांभलीने कानने विषे जाणे दाह थयो

होय नहिं? तेम तेनाथी सहेवाणुं नही. तोपण बुद्धिने बलें करी ते कष्ट रूप समुद्रने तरवा माटे दूतीने कांइ पण ना हा कही नही. तेवारें दूती पाठी आवी राजा आगल सर्व हकीगत कहेती हवी. राजायें विचार्युं जे तेणे नाकारो न कर्यो, ते उपरथी समजाय ठे के ए वातमां ते राजी हशे. एम विचारी प्रमुदित थको कामीजनने कामदेवना धनुष्यनी समान एवी रात्रि ने विषे राजा चोरनी पेठें हरिबलना जुवनने विषे आव्यो. अत्यंत कामार्त्त एवो राजा ते वसंतश्रीने देखीने परमहर्ष धरतो हवो. हवे तें सती पण पोतानो विषाद अंतःकरणमां गोपवी राजाने देखीने युक्तायुक्त करती हवी. अने ससंभ्रमपणे आशनादिक उचित सर्व राजानुं साचवती हवी. वली कहेती हवी के हे राजन्! तमारा पधारवाथी मुजने महोटो हर्ष थयो ठे.

ते वचन सांजलीने राजा मनमां अत्यंत खुशी थयो. हवे जगतमां एवी रीत ठे के सती स्त्री मन, वचन, कायायें करीनें पोतानुं शील राखवाने असतीने पेठें आचरण देखाडे? ते प्रमाणें वसंतश्री असतीनी पेठें आच रण करवा लागी. राजा कृतार्थताने मानतो थको कहे ठे के, हे वसंतश्री! हुं तुजने तेडवा माटें आहिं आव्यो बुं, तेथी तुं जलदी चाल. कांचन वि ना जेम रत्न शोजे नहिं, तेम तारा विना मारुं अंतःपुर शोजतुं नथी. ते सांजली म्हाही एवी वसंतश्री युक्तियें करीने राजानें समजावे ठे, के हे देव! तमें मुजने जे कह्युं, ए प्रिय ठे, रूडुं ठे, हितकारी ठे, अने साचुं ठे, पण तमो मारा जर्त्तारना स्वामी अने अमारा घरनी चिंताना करनार होइने तमने एवुं बोलवुं घटे नहीं? जुवो जिहां सुधी सूर्यनो उदय होय, तिहां सुधी कोइ चंद्रमाने वांठे नहीं. ते वात सांजलीने राजा हसीने कहेतो हवो के तारे अर्थें ताहरा स्वामीनें मारवा काजें विषम संकटने विषे में मोकल्यो ठे, तिहांथी ते केम जीवतो आवशे? समुद्रमां पडयुं मनुष्य केम जीवतुं आवे? कदाचित् प्रतिज्ञा भ्रष्ट करीने जीवतो आव्यो, तो पण हुं तेने हणीश! कवि कहे ठे के धिक् ठे कामांधने जे पोतानो गोप्य अजिप्राय होय ते पण क ही दे ठे? ॥ उक्तं च ॥ कुवियस्स आउरस्स य, वसणासत्तस्स आयरत्तस्स ॥ मं त्तस्स मरंतस्सय, सप्भावा पायडा हुंति ॥ १ ॥ जावार्थः—कोपायमान थये लानो, आतुरनो, व्यसनमां अति आसक्त होय तेनो, रागें रातो होय तेनो, तथा उन्मत्तनो, मरण पामतानो, एटलानो स्वजाव स्वतः प्रगट थाय ॥१॥

हवे वसंतश्री विचारे ठे, जे अशुजनो विलंब करवो कालक्षेप करवो ते शुजनुं कारण ठे,अने एथी आगल शुज थाय,एम चिंतवीने कहेती हवी के, हे राजन्! हुं ताहरे आधीन बुं, पण ज्यां सुधी मारा जरतारनी शुद्धि न आवे, त्यां सुधी तुं महेरबानी करीने अटक. तेवारें राजायें विचार्युं जे आ स्त्री आपणा हाथमांथी क्यां जाय एम ठे? एम विचारी कपटवृत्तियें रह्यो थको ते वसंतश्रीनुं वचन मानीने पाठो पोताने जुवनें गयो. एवी युक्तियें करी वसंतश्रीयें पोतानी बुद्धिना पराक्रमें करीने पोतानुं शील राख्युं, पठी ते शील रक्षणनो हर्ष धरती अने पोताना जरतारना वियोगनुं डुःखधरती बती जरतारनी वाट जोती बेठी ठे. त्यां केटलाएक दिवस व्यतीत थया.

हवे माह्यो एवो हरिबल मत्री पोतानी नविन परणेली कुसुमश्रीने उद्यानने विषे मूकीने पोताना घरनुं स्वरूप जोवाने अर्थे ठानो मानो आवीने पोताना घरने ढुकडो जेवामां एकांतमां रह्यो थको सांजले ठे तेवामांज वसंतश्री पोतानी सखीने पोताना अजिप्रायनी वात कहे ठे, के हे सखी! जरतार घणो काल थयो लंकायें गयो ठे, पण हजीसुधी सुखसमाचार कांहिं आव्या नहिं,तो तेमनुं आववुं तो क्यांथीज थाय? हवे जो ते नहिं आवे,ने राजानुं करेलुं कपट प्रकट थाय एटले मारो स्वामी नाश थयो, एवुं अमंगल वचन कदाचित् संजलाय, तथा राजा इहां आवे, तो मारी शी वले थाय!!! अने हुं राजाने पण शो उत्तर आपुं? अरे महारुं शील केम रहे! एटलामाटे शील राखवासारु मुजने मरणनुं शरण ठे, तेज श्रेय ठे! ते वचन प्रियानुं सांजलीने हरिबल सतीपणानो निश्चय करी अति तुष्ट थईने प्रगट थतो हवो,ते जाणे ते वसंतश्री सतीने शीलना प्रजावें शुजनोज उदय थयो होय नहिं? हवे पोताना स्वामीने देखीने, रोमराय विकस्वर थयां ठे जेनां एवी ते वसंतश्रीयें स्वामीनी आगता स्वागता करीने, कुशल क्षेम पूठीने राजानुं सर्व वृत्तांत कह्युं. अने हरिबलें पण पोतें घरथी निकल्यो तिहांथी मांमीने पाठो घेर आव्यो तिहांसुधीनुं सर्व वृत्तांत वसंतश्रीने कह्युं. ज्यां खरो प्रेम होय, तिहां शुं गोप्य होय?

हवे वसंतश्रीयें कुसुमश्रीनी वात पूठी ने कह्युं जे ते माहरी बेहन किहां ठे? तेवारें हरिबलें कह्युं के हुं वनमां मूकी आव्यो बुं, वसंतश्री कहे ठे के केम आंही आणी नथी? हरिबल कहे के ताहरा जयथी आहीं

लाव्यो नहिं. वसंतश्री कहे तमारे मारो नय न राखवो कारण के मुजने तेने मलवानी उत्कंठा छे,वली हुं हमणांज ते बेहेननी सन्मुख जइश ! एहवुं वसंतश्रीनुं बोलवुं सांनलीने हरिबलने मनमां संशय उपन्यो,जे वसंतश्री जे कहे छे ते साचुं कहे छे के खोटुं कहे छे? कारण के शोक्योनो स्नेह खरो होय नहिं, देखाडवानोज होय? एवो संशय थयो. एवी जातनो पोता नरतारनो संशय टालवाने माटे वसंतश्री कहे छे, जे हे स्वामी ! हे प्राणनाथ ! तमारा हृदयमां हाल उत्पन्न थयेलो संशय तमें छांमो. मुजने तो ते बेहेननो स्नेह घणोज छे, अने हे स्वामी ! जे मूढ होय, तेज हृदयने विषे शोक्यपर द्वेष राखे, सुख अथवा दुःख पोताने विपाकेंज आवे छे. एम कहीने वसंतश्री हरिबलनी साथें पछवाडे पछवाडे वन मध्यें कुसुमश्रीनी साह्मे गइ. ते वसंतश्रीने आवती देखीने कुसुमश्री पण हर्ष पामी, अने तेनी पण रोमराय विकस्वर थइ. हवे ते कुसुमश्री पण यथायोग्य उचित सर्व साचवती हवी. ए प्रमाणें ए बेहुने परस्पर आनंद उत्पन्न थतो हवो.

हवे हरिबलें पोतानी बेहु प्रियासाथें पोतानो कांइक विचार करीने कोइ एक पुरुषने तेडावीने तथा समजावीने राजानी पासें मोकल्यो. ते पुरुषें राजा पासें जइने हरिबलना आव्यानी सघली वात कही संनलावी. राजा ते वात सांनलीने हतबुद्धि तथा विषादयुक्त थयो थको विचारवा लाग्यो के अहो ! धिक् छे विधिने ! के जे चिंतवे कांइ ने थाय कांइ ! वली राजा विचार करे छे, जे अरे ! ते हरिबल लंकायें जइने विनीषणनी पुत्री परणे ! ए वात ते साची केम होय ? चाल, हुं ते वातनो सत्यासत्य निर्णय तो करुं ! एम अनेक कल्पना करतो थको धैर्यावलंबन करीने राजा हरिबलनी साह्यामो गयो. अने जइने महोटी ऋद्धिसिद्धि संघातें तेने नगरमां प्रवेश करावतो हवो. लोकोने जणावतो हवो जे माहरुं विषम कार्य, एणे कर्युं छे. हवे हरिबल अने बेहु प्रिया जेवारें चहूटा वच्चें आव्यां, ते वारें हरिबलें बेहु प्रिया अने अमृतनुं तुंबडुं, तेने पोताने नुवने मोकल्यां, अने पोतें राजसनायें आवीने राजाने नमतो हवो. त्यार पछी राजा बहु सन्मान दइने पूछतो हवो. अने तेनो हरिबल पोतें स्पष्टवाणीयें करीने राजाने उत्तर देतो हवो. के हे राजन् ! हुं तमारी पासेंथी कष्टें करी जेवे समुद्रकांठे गयो, तेवामां एक राक्षस खाउं ! खाउं ! करतो मारी सामो आव्यो,

तारे में कह्युं जे माहारा स्वामीनी आज्ञायें माहरे लंकायें विन्नीषणने नो तरवा जावुं छे, ते माहरी प्रतिज्ञा छे, तेथी जो तुं मने खाइश तो खरो पण एथी माहरी प्रतिज्ञानो नंग थशे,एटला माटे मुजने लंकायें जवानो उपाय बताव? तेवारें राक्षसें कह्युं के तुं जो काष्ठ नक्षण कर, तो परिक्र मायें करी ताराथी लंकायें जवाय. अने लंकामां प्रवेश पण थाय, अन्यथा लंकायें जवामां बीजो कोइ पण उपाय नथी. एवी ते राक्षसनी वात सांन लीने में निश्चय कस्यो जे स्वामीना कार्य माटें मरण जो थाय, तो मरवुंज. अने मुवा विना लंकायें पण नहिं जवाय. वली अवश्य स्वामीनुं कार्य कस्या विना नहिंज चाले! एम केटलीक वार सुधी विचार उपन्यो. वली पा छो विचार थयो जे मरवुं, ते ठीक नहिं! वली विचार थयो के धिक् धिक् छे सेवकरूप मने जे स्वामीनुं कार्य करवा निकल्यो छुं,ने वली मरवा थकी बीहुं छुं! माटे मरवुं, पण लंकायें जवुं! एम विचारीने एक चिता रचीने एमां मारुं शरीर में पडतुं मूक्युं, तेज वेलायें हुं बली नस्म थयो. एटले ते नस्म राक्षसें लइ पोटलो बांधीने विन्नीषण पासें मूकीने मारुं सर्व वृत्तांत विन्नीषणने कह्युं. ते सांनलीने विन्नीषणे तुष्टमान थइ पोतानी शक्तियें करी अमृत छांट्युं, एटले हुं तेज वखतें उठीने बेठो थयो. पछी विन्नीषण माहरुं अद्भुतरूप देखीने अतिशय प्रशंसा करवा लाग्यो अने तेणें उत्कृष्ट आग्रहें करीने मुजने पोतानी पुत्री परणावी. ते वेलायें महो टो विवाह महोत्सव कस्यो, ते विन्निषणे हथेवालामां घणां देवडुष्य वस्त्र, आन्नरणादिक, घणो उपस्कर दीधो. घणा हाथी घोडा मने आपवा मांड्या, पण में ते न लीधा, कारण के हाथी घोडा सहित इहां आववुं डुष्कर थइ पडे. विन्नीषणे कह्युं, तुं इहांज रहे, अने नव नवां सुख नोगव, नव नवी स्त्रीयो नोगव. तेवारें में कह्युं जे माहरा स्वामी राजा मदनवेगें पोतानी पु त्रीना विवाहार्थें मुने तुजने तेडवा मोकल्यो छे, ते कार्य राजानुं बगडे, मा टे माहाराथी इहां न रहेवाय! कारण के उत्तम होय, ते परकार्य जो थतुं होय तो पोतानुं कार्य छांमे. वली में कह्युं जे तमो मुजने शीघ्रपणे विसाल पुर मूको. तेवारें विन्नीषणें कह्युं जे तुं जा. अने हुं तो जे दिवस लग्ननो हशे, ते दिवसें आवी पोहोंचीश. एम ज्यारें बिन्नीषणें कह्युं, त्यारें में तेने कह्युं जे तमें मुजने निशानी आपो? त्यारें तेणें पोतानुं दिव्य एवुं चंद्रहा

स्य एवा नामनुं खड्ग आप्युं, अने तेणे मुजने मारी स्त्री सहित शीघ्रपणे इहां मूक्यो. एवी जातनुं सर्व वृत्तांत हरिबलें राजाने कहीने चंद्रहास्य खड्ग हतुं ते आप्युं, ते जोइ खड्गनी निशानीयें राजायें सर्व वात साची मानी. ए प्रमाणें हरिबलें कहेलुं सर्व वृत्तांत जो पण असत्य हतुं तो पण राजायें तेना पुण्यना बलें सर्व सत्य करी मान्युं,परंतु एक प्रधान कांणा कागडानी पेठें असत्य मानतो हवो. अने मने वचने करीने एम चिंतवतो हवो जे ए हरिबल कोइक स्थलथी छल करीने आ स्त्री तथा खड्ग लाव्यो छे, पण ए कोइनी आपी वस्तु लागती नथी. हवे प्रधान घणो दुष्ट छे पण छल विना शुं करे ! ॥ यतः ॥ नृपसर्पपिशुनचौर, दुष्ट्सुरपारदारिशाकिन्यः ॥ दुष्टारपि किं कुर्युश्छलं, विना निष्फलारंभाः ॥ १ ॥ भावार्थः–राजा, सर्प्प, खल, चोर, दुष्ट, हीणो, देवता, परस्त्रीगमनकरनार तथा शाकिनी प्रमुख जे दुष्ट होय ते पण छल विना शुं करे ? छल जो मले, तो ते जोर करे, नहिं तो तेनो आरंभ निःफल थाय॥ १ ॥

हवे राजा विचारे छे, जे म्हाहा एवा हरिबलने कपटथकी कुबुद्धियें करीने में विकट संकटमां नांख्यो हतो पण एतो महारा कार्यने अर्थे भस्मभूत थयो, माटे जूर्ज एनुं उत्तमपणुं ए हरिबल अतिशय मानवा योग्य छे.

एम चिंतवतो राजा हरिबल माछीनी सभा समक्ष प्रशंसा करतो हवो. अहो जे उत्तम होय, तेज पोतानी प्रतिज्ञानो निर्वाह करे ! बीजो कोइ न करे ! ते प्रतिज्ञा एक हरिबलेंज पाली. अहो ए सौभाग्यभाग्यनो निधि छे ! अहो एनी पोताना अर्थनी निःस्पृहता केवी छे ! एनुं म्हाहापण केवुं छे ? एनी स्वस्वामीने विषे भक्ति केवी छे ? तेथी एना जेवो परम मित्र कोइ माहरे नथी. एम दोष रहित प्रशंसा करी घणो आदर सत्कार दइ, सार सार वस्तु, सार सार वस्त्र, सारां सारां आभरणादिक दइने महोटा महोत्सवसहित राजायें. हरिबलने पोताने घेर पहोंचाड्यो. हवे धर्मी पुरुषने जो कोइ कार्य विषम होय, तो पण ते सहेलथी थइ जाय. धर्म कहेवो छे ? तो के कामधेनु सरखो छे.

हवे राजा हरिबलनी ऋद्धि देखीने पोतें जे हरिबलनी स्त्री साथे अकार्य करवा विचार धार्यो हतो, तेमां तेणे पोताना आत्मानी अत्यंत निंदा करी. ते दिवसथी मांभीने सभाने विषे तथा आखा नगरमां हरिबलनो यश वि

त्तस्यो, अने लोको कहेवा लाग्यां जे एहवुं विषम कार्य जे करे,ते राजानो प्रसादपात्र थायज. हवे राजाने कामग्रह नडतो हतो ते, तथा स्त्री उपर जे स्नेह हतो ते, हरिबलना आचरण कौतुकरसें करीने दिन दिन प्रत्यें ह लवे हलवे मंद थातो गयो. हवे हरिबलने पोतानी बे प्रियासाथें संसारनां सुख भोगवतां घणो काल व्यतीत थइ गयो, तो पण ते सुखमां जातो काल जाणतो नथी. जेम रति अने प्रीतिनी संघातें कामदेव शोभे, तेम हरिबल पोतानी बे प्रिया साथें शोभतो हवो.

दुष्ट प्रधान हरिबलनी ऋद्धि तथा तेज देखीने ते अणसहेतो थको ई र्ष्यायें करीने हरिबलने त्यां जमवानी प्रेरणा राजाने करतो हवो. हवे हरिबलें एवो राजानो जमवानो भाव जाणीने प्रियायें वार्यो, तो पण ते प्रियानुं वचन उल्लंघीने पोताने घेर रसवती आदि सर्व सामग्री तैय्यार क रावीने आगल अनर्थ थाशे तेने न जाणतां राजानी साथें प्रधान तथा सा मंतादिक सर्वेने जमवा माटे तेड्या. भोजनने समयें हरिबलनी बेहु स्त्रीयो सारश्रृंगार करीने नव नवी चतुराइयें भोजननुं पीरसवुं प्रमुख करती राजा दिक सर्वेने पोतानुं माहापण देखाडती हवी. ते वखत जेम कोइकने प्रेतनो बल थाय, जेम दरिद्रीना मनमां चिंता रहे, जेम कुपथ्यथी रोगवृद्धि थाय, जेम अन्यायथी अपयश थाय, जेम कटुक वचनथी क्रोधवृद्धि पामे,जेम व ल्लभनां मरणथी शोक वधे, जेम मेघना गर्जारवथकी तथा पाणी दीठाथी जेम हडकाया कुतरानुं विष प्रगट थाय, जेम पवनना योगथी अग्नि वृद्धि पामे, तेम ते बे स्त्रीने देखवाथकी राजाने कंदर्प्प प्रगट थतो हवो. जे श मी गयो हतो ते फरीने ठतो थयो. तेथी राजानी मति फरी अने विचार करवा लाग्यो के महानिपुण एवा हरिबलने जेवारें हुं हणुं, तेवारें ए बे स्त्री महारे वशवर्त्ती थाय. एम चिंतवी राजा कठण भावने गोपवतो थको बा ह्यथी हरिबलने सत्कार करी पोताने घेर गयो.

पछी दुर्मतियोनो अग्रेसर एवो जे दुष्ट प्रधान ते राजाना मननो आ शय जाणीने राजाने कहेतो हवो, जे ए बे स्त्रीयो तमारी उपर राजी छे ते णें करीनेज जमती वखतें रागें करीने तमारी नवनवी चतुराइयें बे जणीयें भक्ति करी. एवां प्रधाननां वचन सांभलीने राजा बमणो कामातुर थइ घ णी रीझ पाम्यो थको हरिबलने मारवानो उपाय मंत्रीने पूछतो हवो. तेवा

रें जेम खलपुरुष अवसर पामीनें हर्षित थाय,तेम प्रधान पण अवसर पामीने रीज्यो थको हरिबलने मारवानुं कारण राजाने बतावतो हवो के हे राजन् ! हरिबलने यम राजाने तेडवानेमिषें अग्निमां प्रवेश करावो. जेथी ते फरी जीवतोज न आवे,ने आपण देखतां बलीने नस्म थाय. राजायें ए प्रधाननो कहेलो उपाय रूडो जाण्यो. डुर्बुद्धिना धणी जे परने कुबुद्धि आपे ठे एवा निःकारण वैरी डुष्ट जीवडाने धिक्कार ठे.

अन्यदा हरिबलने राजायें सनावर्चें तेडीने कह्युं जे तमें महारा मित्र ठो माटे तमने कहेवुं तो योग्य नथी पण एक कार्य असाध्य ठे ते तमारा थीज सधाय तेम ठे माटे तमने कहुं बुं जे मारी पुत्रीनो विवाह ठे ते उपर यम राजाने किंकरादिक सर्व परिवार संघाते नोतरवो ठे तो अग्निमां पेठावि ना यमराजा पासें जवाय तेम ठे नहीं. ए कार्य तुं करीश बीजाथी नहीं थाय. ॥ यतः ॥ सिंहस्य साहसजुषः, सुजनस्य घनस्य शशिनश्च ॥ नानोश्च वृह ज्ञानो रनन्यसाधारणी शक्तिः ॥१॥ नावार्थः– सिंहनी, धैर्यवंतनी, सज्ज ननी, मेघनी, चंड्मानी, सूर्यनी तथा अग्निनी, एटलानी असाधारण शक्ति ठे बीजानी एवी शक्ति न होय माटे तमें सत्त्ववंतमां मुकुटसमान ठो तो महारुं ए कार्य पूर्वेनी पेरें साधो. तमारें स्वामीनुं वचन प्रमाण करवुंज जोइयें. एवुं राजानुं वचन सांनलीने हरिबल चित्तनेविषे विचारे ठे जे पूर्वेनी पेठें प्रधाननी कुबुद्धियें करीने राजायें ए सर्व प्रपंच कर्यो ठे एहवो निश्चे करीने कहे ठे, के धिक्कार ठे ए कुपात्रने में जे नोजन कराव्युं अने सन्मान कर्युं तेनुं ए फल हुं पाम्यो. कुपात्रने दान देवुं, ते डुःखदायी थाय, खलनो उपकार करवो, ते महोटा अवगुणनो हेतु थइ पडे, जेम रोगी पुरुषने मन गमतुं नोजन करावियें, तेथी रोग वधे अनें अवगुणनुं हेतु थाय, तेम थयुं. हवे जो हुं राजानो आदेश न करुं, तो पूर्वे लंका गमननी महारी वात सर्व मिथ्या थाय ? एम विचारी राजानी वात प्रमाण करी.

पठी हरिबल राजानो विषम आदेश पोतानी बे प्रियाने कहेतो हवो. ते बे स्त्रीयो हरिबलनुं वचन सांनलीने उलंनो देती कहेवा लागीयो के हे स्वामिनाथ ? पूर्वे अमें तमने वार्या हता तो पण तमोयें राजाने जमवा तेड्या, तेथी जुवो आ केवो अनर्थ थयो ? वली स्त्रीयो कहे ठे के तमोने क्षेमकुशल रहो, तमो चिरंजीवी रहो अने तमो तमारी बुद्धियें करीनें ए सर्व

कार्य साधशो ! हवे राजायें नगर बहार एक महोटी चय खडकावी ने अग्नियें प्रज्ज्वलित करी. तेथी जाणीयें राजा पोताना यश रूप सर्व धनने बालवा माटेज हरिबलना शरीरने बालवा इहतो होय नहि? पही हरिबलने बहु मान देखाडवा माटे राजा, पोताना सर्व परिवार तथा प्रधानादि संघातें हरि बलने घेरथी तेडीने चिता समीपें आव्यो. हवे नगरनां सर्वे लोकोयें कोलाहल करतां राजा तथा प्रधानने ठलंनो देतां, हाहाकार करतां, कौतुक जोते थके हरिबलने अग्निमां प्रवेश करतो दीगे. ते चयमां पडतां वेंतज सर्वेना दे खतां नस्म थइ गयो. ते हरिबलना बलि जवाथी सर्वे नगरनां लोकोने अ त्यंत शोक थयो, अने राजा तथा प्रधानने अति हर्ष थयो.

हवे लोक सर्वे हरिबलनी प्रशंसा करे हे, अने राजा तथा प्रधाननी निंदा करे हे. हरिबल एटले सिंहना सरखुं बल तथा हरिबल एटले वि ष्णुना सरखुं बल तेमज इंद्रना सरखा तेजने धारण करनार हतो, एवा प्र तापी पुरुषने राजा तथा प्रधाने कपटथी मार्यो, ते बहुज खोटुं काम कर्युं!!! ते अतुल स्वरूपवान् एवी ललनानी रूपलक्ष्मीनी लालचें राजायें एहवुं क र्युं. माटे एना सरखो अधर्मी बीजो कोइ नहीं जेम सडी गयेला कलेवरमां थी डुर्गंध विस्तरे हे,तेम राजाना अधर्मनो अपकीर्त्ति रूप डुर्गंध विस्तरतो हवो.

हवे हरिबलें अग्निमांहे पडतां थकांज सुस्थित देवताने संनार्यो,तेना सा न्निध्य थकी लगारमात्र पण शरीरें पीडा थइ नहिं जेम सुवर्ण तपाव्युं दीप्ति पामे,तेम हरिबल पण कांतियें करी दीपतो हवो. अंजन सिद्धिनी पेठें तत्काल चयमांथी नीकलीने अदृश्य थको एकांतें रह्यो. अने रात्रि पडी,एटले पोताने घेर आव्यो. हरिबलने देखीने तेनी बेहुस्त्रीयो प्रमुदित थइ,विस्मय पामी थकी पोताना आत्माने धन्य मानती तुंबडामांहीथी अमृत हांटती हवी. तेणे क रीने हरिबलनुं शरीर देवता सरिखुं थतुं हवुं. पुण्यना उदयथी शुं न संनवे ? पुण्यवंत पुरुषने डुर्जन लोक, कष्टना समुद्रमां नाखे, तेज सुखनो समुद्र थाय. ए रीतें पुण्यवंतने आपदा ते संपदा रूप थाय, जेम अगरने आगमां नाखीयें तो उलटी सुगंधता विस्तारे.

हवे हरिबल, पोतानी बे प्रिया साथें प्रेमआलाप करे हे. तेटले राजा कंदर्पज्वरें पीड्यो थको अत्यंत मदोन्मत्त थइने हरिबलना घरने विषे आ व्यो. तेने आवतो जोइने ते बे स्त्रीयो हरिबलने कहेती हवी. के तमें घरमां

गुप्त रहीने अमारी बे जणीयोनी चतुराइ तथा महापण जुवो. जे स्त्रीयो शुं करे बे ? हरिबलें पण तेमज कयुं एटले राजा आव्यो, अने ते बे जणीयो राजाने आदर सन्मान तथा आसन आपवादिक सर्व उचित साचवती हवी. अने राजाने पूबती हवी. के हे स्वामी ! आ अवसरें आपने आंहीं आव्यानुं शुं प्रयोजन हतुं ? तेवारें राजा घेलानी पेठें हसतो अतिशय उल्लास पामतो कहेवा लाग्यो के हे कामिनीयो ! तमें शुं नथी जाणतीयो जे हुं तमनें माहरे घेर तेडी जवा आव्यो बुं ? माटें चालो पधारो. एहवुं राजानुं वचन सांजलीने ते बन्ने जणीयो कहेती हवी. के हे राजन् ! ए ताहरुं बोलवुं उचित नथी तुं सेवक जननो बाप सरखो बो. जे लोक अनर्थ करता होय, तेने तुं वारी राखे तो तुं पोतेंज अनर्थ करे बे. ते तुजने कोण वारे ! परस्त्री जो देवतानी स्त्री सरखी स्वरूपवाली होय, तो पण शीघ्र परहरवी ! तेमां वली सेवकनी स्त्री तो पुत्रीनी पेठें तथा पुत्र वहूनी पेठें विशेषें बांमवी जोइयें. राजा जे बे, ते प्रजाने अन्याय करतां देखी दंम करीने वारी राखे, पण जेवारें राजा पोतेंज अन्याय करे, तेवारें तेने कोण वारवा समर्थ थाय ? जे चोकी करे, तेज चोरी करे ? जे वलावीया होय, तेज धाडी थइने संघने लुंटे ? पाणीथकी जेवारें अग्नि उठें, सूर्य थकी जेवारें अंधकार व्यापे, तेवारें शो उपाय थाय ? तेमाटे तुजने ए शी घेलबा थइ बे, जे तुं अमारी वांबा करे बे ? आ तारी वर्त्तणूकथी अमारां प्राण जाशे, तो जावा देशुं तो पण अमें अमारा शीलने मलिन करशुं नहीं ? ॥ यतः ॥ वरं शृंगोत्तुंगाद्गुरुशिखरिणः क्वापि विषमे, पतित्वायं कायः कठिनदृषदंतर्विदलितः ॥ वरं न्यस्तोहस्तः फणिपतिमुखे तीक्ष्ण दशने, वरं वन्हौ पातस्तदपि न वरः शीलविलयः ॥ १ ॥ जावार्थः—उंचां बे शिखर जेनां एवा महोटा जे पर्वत तेना विषम प्रदेशने विषे पडीने आ कायाने कठिण पाषाणमांहे दली नाखवी ते श्रेष्ठ बे, वली तीखा दांतवाला शेषनागना मुखमां हाथ घालवो, ते श्रेष्ठ बे, तथा अग्निने विषे पडवुं ते श्रेष्ठ बे, पण शीलनो लोप करवो, ते श्रेष्ट नथी ॥ १ ॥

ते कारण माटे हे राजन् ! अत्यंत कटुक बे विपाक जेना एवा परस्त्री संजोगना पापथकी तुं विराम पाम. ॥ तडुक्तं ॥ सुकृते सत्यपि कर्मणि,डुर्नितिरेवांतरे श्रियं ॥ हरति तैलेद्युक्तेऽपि हि,दीपशिखां हरति वाता

ली ॥ १ ॥ भावार्थः—जेम दीवानी शिखाने तेज पोहोचे छे तो पण तेने वायरो हणी नाखे छे, तेम मनुष्यने सुकृत रूप कर्म छते पण वचमां अन्याय आवीने तेनी लक्ष्मीने हणी नाखे छे ॥ १ ॥

माटें हे राजन्! मांगलिकने अर्थें अन्याय मार्ग छांमवो नें न्याय मार्गें वर्त्तवुं. कारण के न्यायमार्ग जे छे, ते सर्व संपदानुं मूल छे ॥ यतः ॥ द्रुमेषु सलिलं सर्पि, र्नरेषु मदने मनः ॥ विद्यास्वभ्यसनन्यायः, श्रियामायुः प्रकीर्त्तितम् ॥ १ ॥ श्रुतेन बुद्धिः सुकृतेन विज्ञता, मदनेन नारी सलिलेन निम्नगा ॥ निशा शशांकेन धृतिः समाधिना, नयेन चालंक्रियते नरेंद्रता ॥ २ ॥ भावार्थः—वृक्षने विषे पाणी, पुरुषने विषे घृत, कामने विषे मन, विद्याभ्यासमां न्यायनुं जाणवुं, लक्ष्मीने विषे पूर्ण आयु शोभाकारी छे ॥ १ ॥ ज्ञाने करी बुद्धि शोभे छे, सुकृतपणे निपुणता शोभे छे, कंदर्पें करी स्त्री शोभे छे, जलें करी नदी शोभे छे, चंद्रमायें करी रात्रि शोभे छे. समाधिपणे संतोष शोभे छे, अने न्यायें करी राजा शोभे छे ॥ २ ॥

एवी रीतें हरिबलनी स्त्रीयोयें नव नवी युक्तियें करीने राजाने समजाव्यो, पण जेम महाज्वरनें विषे औषध मिथ्याभूत थाय तेम राजा समझ्यो नहिं. हवे राजा कंदर्प्पनी पीडायें पीडाणो थको कहेतो हवो. के हे प्रियाउ! हुं राजा छतां तमने आटली प्रार्थना करुं छुं तो पण तमें नथी मानतीयो, पण हवे तमारो भरतार जीवतो आवे, एवी आशा तमारे करवीज नहीं. तमारें अर्थें में तेने बाली भस्म कस्यो छे. एटला माटे तमे मुझने तत्स्थानापन्न स्वामीरूप मानो? तमारा सुख दुःखनो हेतु हवे हुं छुं. अने तमें म्हारे वश छो, जो तमें म्हारुं कह्युं नहीं मानो तो बलात्कारें पण तमने ग्रहण करीश, अमें अमर्षवंत होइयें छैयें. माटे तमो तमारी इच्छायें मारी पासे जो आवो तो घणुंज रूडुं छे, तमारे अमारे म्होटो स्नेह थाशे!

एवां राजानां वचन सांभलीने स्त्रीयो कहेती हवी के धिक्कार पडो तुझने जेमाटे धीठ कागडानी पेठें कटुक वचनें निषेध्यो थको पण कपटमां निपुण थइ साह्यामो एम बोले छे? माटे जा पापी! अमाराथी दूर रहे! नहीं तो तुं तह्यारा म्होटा पापनुं फल हमणांज पामीश!!!

एवां स्त्रीयोनां कटुक वचन सांभलीने जेवामां राजा बालात्कार करवा जाय छे, एवामां तो कुसुमश्रीयें विद्याने बलें राजाने तत्काल चोरनी

पेठें आकरा बंधने बांधी लीधो, अने बांधीने जेम तेना दांत त्रूटी पडे, तेवी रीतें धरतीने विषे तेने पाडी नाख्यो. तेथी तेज वखत राजाना दांत पण पडी गया. अहिं कवि उत्प्रेक्षा करे ठे. केः—ते दांतोयें विचार्युं जे अमें निर्मल ठैयें, वली सर्वदा उपकारी ठैयें, अने आ राजा तो मलिन ठे, बीजाने कष्टनो करनार ठे, माटे आपणे मलिनजननो संग न करवो. एम चिंतवी राजाने ठोडी जूदा पडी गया! वली बीजी पण उत्प्रेक्षा करे ठे, के डुःखे निग्रह करवा योग्य एवो कामरूप जे ग्रह, ते पण तत्काल राजा ना अहंकाररूप ग्रहनी साथेंज जाणे अत्यंत नय पाम्यो न होय? तेम राजाना दांतनी साथें ते पण तत्काल नाश पामतो हवो.

हवे आकरा पाशनुं बंधन तथा दांतनुं पडवुं, ते बे वानाथी उदय पा मी जे पीडा, तेणे करीने डुःखनी अवस्थाने प्राप्त थयो एवो राजा अत्यं त मूर्खनी पेठें हलवे हलवे आक्रंद करतो हवो. ते कालें राजा, मुखमां थी लालनुं पडवुं, आक्रंद करवुं, दांतनुं पडवुं, शोनारहितपणुं, इत्यादिक अवस्थायें करी तरुण ठतां पण जाणीयें वृद्धपणुंज पाम्यो होय नहिं? एवो देखावा लाग्यो. जेम कोइ लान्न मेलववाने इछतो ठतो मूल पोतानी पुंजीनो पण नाश करी आवे! तेम राजाने थयुं. ॥ उक्तं च ॥ कति पयदिवसस्थायिनि मदकारणयौवने डुरात्मानः ॥ विदधति तथाऽपराधं, जन्मैव यथा वृथा नवति ॥ ११ ॥ नावार्थः—मद अहंकारनुं करनारुं एवुं रूप, यौवनपणुं ते सर्वथोडा कालसुधी रहे ठे, तेने विषे जे डुष्ट बुद्धिवाला अपराध करे ठे, ते पोतानो अवतार मिथ्या करे ठे ॥ १ ॥

जे परस्त्रीना नोगने विषे जीवे ठे, ते आकरी विंटबना पामे ठे. विषें करीने डुष्ट थयेलो एवो जे विषधर तेनी दृष्टिथी पण शुं जीवने मरण न थी थतुं? अपि तु थायज ठे.

हवे दीनदयामणा मुखें करी आक्रंद करता एवा राजाने देखीने दया ना घररूप स्त्रीयोने दया उपनी, तेवारें ते बेमांथी कुसुमश्रीयें राजाने कह्युं के जो पण तुं पापने विषे तत्पर ठो, तो पण अमो अपार दयायें करीने कोमल ठैयें, तेथी आ लोकना डुःखथी मुक्त करवा माटे तो अमें तुजने बंध नथी मूकीयें ठैयें. पण परनवने विषे ए पापकर्मे करीने वारंवार तुं नरका दिकमां जइश, ते डुःखथी अमें मूकाववाने समर्थ नथी. माटे हवे फरीथी तुं

एवुं काम करीश नही. एम कही विद्याने बलें कुसुमश्रीयें वेगे करी राजानें बंधनमुक्त कस्यो. ते मूर्त्तिमंत महोटा कर्मोथीज जाणे मूकाणो होय नहीं?

पठी राजा शीघ्रपणे स्वस्थ अंग करी सावधान थइ पृथ्वी उपर बेठो थको कहेतो हवो के हरिबलनी स्त्रीयोना प्रसादथकी शुं दुष्प्राप्य थाय ठे? अर्थात् सर्व प्राप्त थायज अने दुःख पण टले. एम कही अतिशयपणे बहुशोच करतो थको कांइक पोतानी आंख्यो ढांकीने मंदमंदगतियें राजा तिहांथी निकल्यो, अने मार्गमां घणो पश्चात्ताप करतो हवो केः– अरे हुं घणो वगोवाणो! एम विचारतो गुप्तपणे पोताने घेर आव्यो. तिहां बाह्य सुखना आपनारा एवा अनेक उपाय करीने रात्रि निर्गमन करी. प्रनातें दांत जवाथी लज्जा पामतो थको कांइक मिष करी मुख ढांकी राजसनायें आवी बेठो. अने ठानी रीतें सर्व पोतानी वात मंत्रीने कही, तेथी मंत्रीयें पण सर्व समाचार जाण्या. तेवारें जेम तत्त्वनो जाणपुरुष संसारनुं स्वरूप विचारे, तेम मंत्री पण विचारतो थको कांइक नय, कांइक कौतुक अने कांइक करुणा, ए त्रणवाना समकालें पामतो हवो.

हवे हरिबलें पोतानी स्त्रीयोनुं करेलुं अत्यंत विचित्र चरित्र जोयुं,राजा घरथकी गया पठी स्त्रीयो प्रत्यें कहेतो हवो के तमारे अघटितकार्यना करनार राजाने एमज करवुं उचित हतुं. कारण के मूर्ख होय, ते आस्फाल्या विना अने अरहो परहो कस्याविना पाधरो थायज नही! जेम हीणो सारथि रथने उन्मार्गें चलावे,तेम कपटी मंत्रीयेंज राजाने दुर्बुद्धि देइने उन्मार्गें नाख्यो ॥ यतः ॥ नृपतिर्नरश्च नारी, तुरगस्तंत्री च शास्त्रमथ शस्त्रं ॥ चारुत्वाचारुत्वे, स्यातामेषां परायत्ते ॥ १ ॥ वल्लीनरिंद चित्तं, वरकाणं पाणियं च महिलाउ ॥ तत्र य वच्चंति सया, यत्रय धुत्तेहिं निज्जंति ॥ २ ॥ नावार्थः–राजा, पुरुष, स्त्री, अश्व, वीणा, शास्त्र, तथा शस्त्र, एटलानुं सुंदरपणुं अने हीनपणुं ते सघलुं परने वश होय ठे एटले जेवा तेने सोबती मले, तेवा ते शोना पामे ॥ १ ॥ वली कह्युं ठे के वेलडी, राजा, मन, व्याख्यान तथा पाणी अने स्त्रीयो एटला जन तिहांसुधी पोताने मार्गें चाले, के ज्यां सुधी तेने धूर्त्त नथी मल्या. अर्थात् ते सर्व, नीच, जडनी सोबतें हीनपणाने पामे ठे, तथा उत्तमनी संगतिथी उत्तमपणुं नजे ठे ॥ २ ॥

माटे जेम विषमज्वर विषम सन्निपातें करी मल्यो थको दुःप्रतिकार

थाय,तेनो उपाय जेम डुलने थाय,तेम डुष्टमंत्रीयें ए राजाने कष्टमां नाख्यो छे. माटे प्रथम ते प्रधाननो कांइक उपाय करवो युक्त छे. जिहांसुधी ए डुष्टपरिणामी मंत्री जीवतो हशे, तिहांसुधी ते पोतानी प्रकृति मूकशे नहीं माटे ए अनर्थना मूलने समूलुंज काढी नाखवो जे दया करनारनो घात करे, तो तेनी उपर शी कृपा करवी? माटे अन्याय कारक ए प्रधान हणवा योग्य छे. कह्युं छे के डुष्टने दमवो अने शिष्ट जला जननी प्रतिपालना करवी, ए न्याय मार्ग छे. एटला माटे ते प्रधाननो निग्रह करवाने कांइक कपट रचना करवी. ए मंत्रीनुं करेलुं कपट छे, तेज मार्गे आपणने चालवुं योग्य छे. कारण के कपटीने तो कपटथीज वश करवो. कविपण कहे छे ॥ व्रजंति ते मूढधियः पराजवं, जवंति मायाविषु ये न मायिनः ॥ प्रविश्य निघ्नंति शगस्तथा विधा, नसंवृतागान्निशिताइवेषवः ॥१॥ जावार्थः– जे कपटी पुरुषने विषे कपटपणुं नथी करता, ते मूर्खबुद्धिना धणी पराजव प्रत्यें पामे छे. अने ते पुरुषना हृदयमां प्रवेश करीने तेने हणे छे तेनी उपर दृष्टांत कहे छे. जेम तीक्ष्ण बाणो, जेणे बखतर प्रमुख पहेर्युं नथी एवा पुरुषना हृदयमांहे पेसीनें प्राण ले छे? विचार करनारानो विचार चार कानथी थाय छे, तो सघले प्रशंसवा योग्य थाय छे. अने जो छ काने थाय, तो वली विशेष प्रशंसनीय थाय छे. सिद्धफलने आपे छे॥२॥ पछी ते छकाननो मंत्र करवाने अर्थें हरिबल समुद्रदेवताने संजारतो हवो, जेटले संजार्यो के ते देवें आवीने हरिबलनो अतिअद्भुत वेश बनाव्यो. देवता संबंधि वस्त्राजरण पहेरावीने दिव्यस्वरूपवान् कर्यो, तेमज बीजो एक जयंकररूप वालो यमराजानो छडिदार बनाव्यो, तेने साथें लइने प्रजातें हरिबल राजसजाने विषे गयो. तिहां हर्ष सहित राजाने नमस्कार करी उजो रह्यो. इंद्रसरखा एवा हरिबलने स्वर्गथी आव्यो देखीने राजा तथा सर्व पर्षदानां लोको विस्मय पामतां हवां. राजा पोताना अंतःकरणमां विचार करवा लाग्यो के धिक्कार छे पापसहित मंत्रीना वचनने जेमाटे में आ हरिबलने साक्षात् बाली राख कर्यो हतो, ते क्यांथी आवी उजो रह्यो.

हवे राजा हरिबलने पूछे छे जे तुं यमना घरथी आहीं केम आव्यो? नें तारी साथें आ पुरुष कोण छे? एम पूछवाथी हरिबल कहेतो हवो के हे राजन्! जेवो हुं चयमां पडीने बली जस्म थयो. तेवोज हुं यमराजाना

दरबारमां गयो, ने त्यां यमराजानां किंकरें मारो सर्व व्यतिकर यमराजानें कह्यो, ते सांभळीने यमराजायें म्हारी उपर तुष्टमान थइने तरत जीवतो कर्यो, ते यमना प्रभावथी माहरुं अति अद्भुत रूप थयुं. एक कष्ट ने बीजुं सत्त्व ते बे थकी शुं दुर्लभ छे ? सत्त्ववंतना कष्टें करी तुष्टमान थयेला देवता थकी सत्पुरुषने मनोवांछित केम न होय ? होयज. हवे यमराजायें मारा थी कहेवाय पण नहिं तेवी, तथा मनने पण अगोचर एवी जात जातनी ऋद्धि मुजने देखाडी पण हुं कइ जोउं ने कइ न जोउं ! एक जोउं त्यां बीजी भुली जाउं, त्रीजी जोउं तो बीजी भुली जाउं, चोथी जोउं तो त्रीजी भुली जाउं ! एवो हुं थइगयो. वळी हे राजन् ! अहंकारें करीने इंद्रनी नगरीने जीते एवी संयमनी नामें यमराजानी नगरी छे, तिहां धर्म राजा राज्य करे छे, तेमां पुण्यवंत लोक वसे छे, तेनी तैजसी एवे नामें शुभका री सभा छे. ते सभामां ताम्रचूड एवे नामें दंमधर छे, ते लेखण, शाइ, अ ने पुस्तकने चार हाथने विषे धरे छे. इंद्रादिक सकल देवताउ पण ते ध र्मराजानी सेवामां सावधान रहे छे. विष्णु, ब्रह्मा अने महेश, ते पण य मराजानें संतोष राखवा माटे घणुं कष्ट सहे छे. परमयोगींद्र सरखा पण एहनी बीकथी योगाभ्यासने भजे छे. त्रण लोक जे छे, ते तेहना वचनी पेरें सत्कार करे छे, माग अंधकारना नाशनो प्रसवनार एवो सूर्य तेनो पिता छे, तथा संज्ञावंत जे जीवमां मुख्य एवी संज्ञावती नामें तेमनी मा ता छे, ने शनिश्चर एहवे नामे भाइ छे, जे वज्रनी पेरें जगतने विषे अति दुःसह छे, तथा श्याम छे तो पण भूलोकने पवित्र करनारी एवी यमुना नामें तेनी एक बेन छे सर्वने द्वेषकारी धूम्रमुखी एवी धूमोर्णा नामें तेनी पटराणी छे. मरण पामेलाने उत्तम अने धीरपुरुषोने खंधने विषे उपाडवा योग्य एटले जगत्मां जेने लोको गाठडी कहे छे, ते जेनुं वाहन छे त्रण जगतना लोक जेने घणो आदर आपे छे एवो वैद्युत एवे नामें तेनो परोळीयो छे, चंम अने महाचंम एवे नामें बे तेना दासो छे, चित्र गुप्त नामें तेनो लेखक छे, जे त्रण लोकना जननुं रूडुं तथा मातुं कर्म बेगो बेगो लखे छे, एवी ऋद्धिनो धणी यम राजा तूगो थको कल्पवृक्ष स रखो छे, ने रूगो तो यम ते यमज छे, एम लोको पण कहे छे ॥ यतः ॥ यस्मिन्रुष्टे भयं नास्ति, तुष्टे नास्ति धनागमः ॥ निग्रहानुग्रहोनास्ति, स

जातः किं करिष्यति ॥ १ ॥ नावार्थः—जेनें रूठे थके नय न होय,अने जेने त्रूठे थके धननुं आगमन न थाय; जेने निग्रह अने अनुग्रह ए बेहु नथी ते उत्पन्न थइने शुं करशे ? तेथी कांइ न थाय ॥ १ ॥ एहवी यमराजानी ऋद्धि देखीने में मह्यारी दृष्टिने सफल करी मानी. लोक पण एम कहे छे के घणुं जीवीयें तो घणुं देखीयें.

हवे हे राजन् ! में यमराजाने घणी युक्तियें करीने आपना नोतरानी निमंत्रणा करी, तेवारें ते मने प्रीतियें पूछ्यो थको कहेतो हवो जे राजानो अति आदर छे, तो हुं आवीश, पण एक वात तुने कहुं छुं जे तारो राजा मारो मित्र छे, मारो मुरबी छे,ने मारे ते घणी वात छे, माटे ते जो तेना कुटुंबपरिवार तथा मंत्री प्रमुख सकल सेना सहित मारी पासें आवे, तो हुं तेनी नक्ति करुं ! एवी मने होंश छे. तेमाटे यमराजायें मने वारंवार घणुं करीने कह्युं छे, के तुं एक वार मारा मित्रने कुटुंबसहित मारी पासें जरूर मोकलजे, एम कहीने मने दिव्य अलंकार तथा वस्त्रादिक दइने घणा आदर सहित घणी दिव्यरूपनी धरनारी एवी अनेक देवांगनाउ परणाववा मांमी. पण ते परणवा में नाकारो कह्यो तेवारें यमराजायें छेवट एवुं कह्युं के एमांथी एक कन्यानुं तमें पाणिग्रहण करो के जेथी हुं कृतार्थ थाउं. तो पण में तेने कह्युं के मारे एकेनो पण खप नथी,मात्र मह्यारा स्वामीनुं विवाहसंबंधि कारण छे माटे तमने तेडवा सारु आव्यो छुं. ने ते देवांगनाउ राजा तथा प्रधानने देशो, एटले मारे संतोष छे, कारण के ए कन्या तेनेज योग्य छे. वली शत्रुयें करेला बंधनने विषे, वधने विषे, युद्धने विषे, कोट लेवाने विषे, घरने विषे,उत्सवने विषे, जिहां सेवक कष्ट नोगवे, ते कष्टनुं फल सघलुं स्वामीने होय. एहवुं में कह्युं,त्यारें यमराजा बोल्या जे तुं राजा प्रमुखने इहां उतावले मोकल,एम कही घणु मान दइ मने विदाय कस्यो.

हवे यमराजायें तमने तेडवाने माटे तथा मार्ग देखाडवाने तथा तमारा बहु मानने अर्थें वैद्युत नामें पोताना छडीदारने मारी साथें मोकल्यो छे. माटे तमें हवे तेनी साथें शीघ्रताथी जाउ, तमारे त्यां जवुं घटे छे. पछी हरिबलना बोलवा प्रमाणें ते वैद्युत छडीदारें पण विशेषपणे एमज कह्युं तेवारें राजा प्रमुख सर्व सन्नायें विचास्युं जे एमां कांइ खोटुं नथी सर्व सत्य छे. महाधूर्त्त एवो जे मंत्री ते तो वली देवनी पेरेंज सत्य करीने

मानतो हवो. आकरुं कपट ले, तेने ब्रह्मा पण जाणे नहिं. हवे राजा अ ने प्रधान आदे देइ घणा लोक यमने घेर जवाने उजमाल थयां. यमरा जानुं नाम लेतां पण नय उपजे पण ते समयें तो सहुने कौतुक जोवानुं ज्ञान थयुं. लोनीया प्राणी शुं न करें? सर्व कोइमां एकें कह्युं पहेलो हुं जाउं बीजायें कह्युं पहेलो हुं जाउं एम एक एकथी आगल यमने घेर जवा माटें तै यार थया राजाने पूर्वें जे दांत पड्याथकी पीडा उपनी ले ते यमराजा पासें थी मुफने ऋद्धि मलशे एवा लोनना वशथकी ते समग्रवेदना किहांए दूर जती हवी अने राजा यमने घेर जवामाटे सऊ थयो तथा राजाथकी पण पहेलां प्रधान तैयार थयो. तेमज सनानां लोक तथा नगरना लोक पण मांहोमांहे जवाने उत्सुक थयां. सर्वेनी मति देवताना प्रनावथी हणाती हवी! केटलाएक देवकन्या परणवा तथा घणुं ड्व्य अने घणां आनूपण ना लोनथकी, केटलाएक कौतुकजोवाने अर्थे एम नगरनां लोक राजानी सार्थे नगरथी बाहेर निकलता हवां. जूउ लोननी राजधानी कहेवी ले?

हवे राजाना आदेशथी अत्यंत नयंकर बीहामणी एवी महोटी चय र चावी अग्नि सलगावी. ऋद्धि मलवी तो वेगली ले परंतु नस्मथवाना तो नि श्चय ले तथापि ते कालें एकाग्रचित्तें सर्व कोइ नस्म थावाने उजमाल थता हवा जुवो संसारनुं स्वरूप कहेवुं ले? ॥ यतः ॥ जा दव्वे होइ मई, अहवा तरु णीसु रूपवंतीसु ॥ ताजई जिणवर धम्मे, करमलयऊंछिआ सिद्धी ॥ १ ॥

नावार्थः— जेवी ड्व्योपार्जनने विषे बुद्धि रहे ले, अथवा रूपवंती स्त्रीने विषे जेहवुं मन रहे ले, तेवी मति जो वीतरागना धर्मने विषे रहे, तो हाथनी हथेलीमां मोक्ष जाणवो ॥ १ ॥ जाणे मदिरा पीधी होय नहि शुं? तेम संसार सुखना अनिलाषी एहवा ते लोनना वशथकी नवनवे व चनें करीने गर्जना करता हवा, केटलाएक नाचता हवा, केटला एक गाता ह वा, केटलाक हसता हवा, अने चयमां पडवाने एकएकथी उतावला थ या, ते जोइ हरिबलने दया उपनी तेवारें विचारवा लाग्यो जे में कुबुद्धियें करी महोटो अनर्थ मांमयो ले ए अपराधें करीनें मुफ पापीने नरकमां पण क्यां लेकाणुं मलशे नहिं? शिक्षा देवी, ते अपराधीनें देवी एज उत्तमनुं ल क्षण ले, नला चुंमानो जे विनाग समजे नहीं तेनुं जाणपणुं कांइ रहे नहीं.

हवे इहां श्यो उपाय करुं, के जेथी ए सर्वलोक उगरे? एवो हरिबल

विचार करे छे, तेटलामां कारिमो यमराजानो छडीदार बोल्यो जे जेटला अग्निमां पडवाने तैय्यार थया छो, ते सर्व थंजो, हे जाइउ ! जो तमे फल ना अजिलाषी हो, तो उतावला न थाउ, कारण के अमारो स्वामी विषम छे. तेमाटे प्रथम जे कोइ राजानो अतिमानीतो होय, ते आगलथी माहरी साथें पडे. त्यारपछी राजा पडे, त्यारपछी सर्व प्रजा पडे, एहवुं सांजलीने प्रधाने मनमां विचार कर्यो जे हुं आगलथी पडुं, तो मुजने निश्चय इष्ट फल थाय. कवि कहे छे के, जे मूर्ख होय ते संपदाने अजिलाषें प्रथम आ पदामध्यें पडवुं पण न विचारे. एवो विचार तो कोइक बुद्धिमंत होय, तेने ज होय, के हुं अग्निमां केम पडुं ? घणाने मतिनो विपर्यास होय छे जे संप दानी प्राप्तिने विषे आगल जइये, विपदानी प्राप्तिने विषे पछवाडे रहीयें, पण बुद्धिवंत जे होय, ते बुद्धियें करी पुरुषार्थ साधे, दानने विषे वाहनपर बेसवाने विषे, शय्याने विषे, आख्यानने विषे, जोजनने विषे, सजाना स्था नकने विषे, लेवाने विषे, देवाने विषे, माधुर्यने विषे, राज कुलने विषे, एट लाने विषे आगल पडनारने पूर्ण फल थाय. तथा वली शून्यने विषे, अर एयने विषे, पाणि प्रवेशने विषे, संग्रामने विषे, जवननें विषे, गाम उपर चढवाने विषे, हेठे उतरवाने विषे, मार्गने विषे, रात्रिने विषे, एटले छेका णे आगल जनारो दुःखी थाय. हवे ते मूर्ख प्रधान एम मनमां चिंतवतो रा जाने कहेतो हवो के, हे स्वामिन् ! कहो तो पहेलां हुं छडीदारनी संघाते जाउं ? राजायें कीधुं के जाउ. एम राजानी आज्ञा थयाथी जाणीयें स्वर्ग सुख जोगववाज जतो न होय ? तेम कृतार्थपणुंज मानतो मनमां हर्ष धर तो थको ते प्रधान, छडीदार देवतानी साथें विकराल एवी अग्निमां झंपा पात करतो हवो, पडतावेंतज जस्म थइ गयो. ते पापबुद्धिनो धणी प्रधा न पोताना मनोरथें यमना घरने विषे महोटे कष्टें जातो हवो.

हवे राजा पण रंगसहित पतंगनी पेरें अग्निमां पडवा जतो हतो, तेट लामां करुणावंत जे हरिबल तेणें राजानो हाथ जाली राख्यो, पडवा न दीधो. तेवारें राजा कहे छे जे तुं कां मुजने अंतराय करे छे ? ए सांजली हरि बल राजाप्रत्यें कहेतो हवो, के हे राजन् ! हुं जे तमने कहुं, ते स्वस्थ थइने सांजलो. अणविचार्युं जे कार्य करे छे, तेहने अत्यंत आलोकें अने परलो कें अनर्थ थाय छे. माटे जे निपुण होय तेणे रूडीरीतें जोइ विचारीने

काम करवुं. हे स्वामी यमने मलवानी वात साची म जाणो. तमें क्यां पण मुवा जीवता थया एवुं सांजल्युं ठे? मृत्यु पाम्यो,तेहने देवता पण जीवाडवाने समर्थ नथी तो वली बीजो तो क्यांथीज होय! ए सघलुं में निपुणतानुं कपट प्रगट कीधुं ठे, कारण के कुबुद्धि एवो मंत्री तेणें कूडी प्रपंच रचना करीने वारंवार प्राणांत संकट मांहे मुजने नाख्यो हतो, तेमज तमने पण दुःखमांही नाख्या, तमारा दांत पडाव्या,तेनी तमोने महोटी वेदना थइ. इत्यादिक हेराजन्! ते पापीयें महादुःख दीधुं. तुम सरखा प्राणीने दुर्बुद्धि दीधी,तम जेवा सुजनने परद्रोह, परस्त्रीना लालची कस्या. कारण के दुष्ट मंत्रीथी राजा दुःख पामे, ने सुमंत्रीथी राजा सुख पामे, एटला माटे कपट रचना करीने दुष्ट प्रधानने में अग्निमांहे नाखी नस्म कीधो ठे कह्युं ठे. के व्याधि अने वैरी ए बे न्हाना होय त्यांथीज ठेदवा पण वधवा देवा नहीं, तमें तो मारा स्वामी ठो! माटे हुं तमने अग्नि मांहे केम पडवा दउं? हंत इति खेदे जेमाटे कह्युं ठे जे, स्वामीनो द्रोह करवो,ते महोटुं पाप ठे. बीजानो पण करेलो द्रोह दुखना समूहने पमाडे ठे तो मित्र, स्वामी अने गुरुनो द्रोह कस्याथी महादुःख पामीयें,एमां तो शुं आश्चर्य ठे? एहवी वाणी हरिबलना मुखथकी सांजलीने राजा अत्यंत शंका पाम्यो, अने लाज्यो थको विचार करतो हवो के हा!! ए हरिबल महारुं सघलुं दुश्चेष्टित जाणे ठे? राजा तेज वेलायें घणी लज्जाथी नीचुं मुख करी शून्य मनथको उनो रह्यो. जाणें मूर्ढा आवी होय नहीं? एवो थइ गयो.

पढी हरिबल मीठा वचन रूप औषधें करी राजाने समजावी तेनुं दुःख टालतो हवो. राजा पण हरिबलना मुखथकी देवतानुं सान्निध्य अने तेनुं अद्भुत चरित्र सांजलीने विस्मय पाम्यो थको मस्तक धूणावतो हवो. अने मनमां विचारवा लाग्यो जे एवो महोटो अपराध करनार जे हुं तेनें आ महोटी शक्तिना धणीयें बलवा दीधो नहिं! वली ए महा सामर्थ्यवान ठतां एणे महारुं राज्य पण न लीधुं? ने हुं असमर्थ ते एहनी लक्ष्मी लेवाने उजमाल थयो. एटला माटे हुं अधममां अधम बुं. आ परम उपगारीना रणमांथी हुं क्यारे! बूटीश? इत्यादिक ते हरिबलनी प्रशंसा तथा पश्चात्ताप अने पोताना आत्मानी निंदा करतो नवथी उद्वेग पाम्यो थको घणीवारे अने घणे कष्टें राजा पोताने घेर आव्यो. तथा यमरा

जाने घेर जवानी निःफलताये करी विस्तार पाम्यो छे शोक जेहने एवां,घणा लोको ते सर्वे कौतुकवंत एहवुं जे हरिबलनुं चरित्र, तेहनुं वर्णन करतां थकां पोताना घर प्रत्यें जातां हवां. तिहां तेहिज अकस्मात् निमित्त कारण थये थके ते राजाने वैराग्य उपन्यो जेमाटे महोटा पुरुषोनी एवी रीत छे.

हवे राजा पोतानुं देवुं वालवा माटे हरिबलने पोतानी बेटी अने पोतानुं राज्य शुभमुहूर्त्ते आपतो हवो. जुवो ए राजानी आश्चर्यता कहेवी छे ? के जेणे राज्यऋद्धि सर्वे हरिबलने आपीने पूर्वला दुःकृत क्षय करवाने काजे सद्गुरुपासें जइ दीक्षा लीधी दीक्षा लइने मोक्ष प्रत्यें जातो हवो.

हवे कंचनपुरना राजायें पोतानी पुत्री नाशी गयानुं वृतांत जाणी,खेद पामी, देशोदेश खबर कढावी. त्यारे पंथीजनना मुखथकी हरिबलनुं वृत्तांत सांभल्युं. कह्युं छे केः– ॥ वार्ताच कौतुकवती विशदाच विद्या, लोकोत्तरः परिमलश्च कुरंगनाभेः ॥ तैलस्य बिंदुरिववारिणि दुर्निवारः, मेतत्त्रयं प्रसरतीति किमत्रचित्रम् ॥ १ ॥ भावार्थः–कौतुककारी वार्ता, निर्मल तात्कालिक विद्या, मृगनी नाभिनो लोकोत्तर परिमल एटले सुगंधमय कस्तूरी, ए सर्वे पाणीने विषे जेम तेलनुं बिंदु, विस्तार पामतुं दुखें वारवा योग्य थाय छे एम ए त्रणे विस्तार लोकोमां पामे छे,तेमां आश्चर्य शुं छे? ॥१॥ पछी अति हर्षवंत थइ हरिबलने पोतानो जमाइ जाणीने प्रधान आदि महोटा पुरुषोथकी निश्चय करीने, कार्यना जाण एवा राजायें बहुमान थकी पुत्रनी पेरें हरिबलने तेडावी लीधो, ते हरिबल पण पृथ्वीने विषे इंद्र सरखो सकल ऋद्धि सेनायें परिवर्यो, पोतानी त्रण स्त्रीयो सहित, सर्वे लोकोने कौतुक अने हर्ष करतो कांचनपुर नगरें आव्यो. राजा तथा राणी पुत्रीने कहेवा लाग्यां के हे वत्से ? तें स्वछायें वर वर्यो, ते अघटतुं कर्युं, पण तहारां भाग्यथकी तुं विश्वने पूजनीय एवो भरतार पामी, ते तहारुं महोटुं भाग्य ? एम मातापितायें पुत्रीनी घणी प्रशंसा करी. प्रेमने ठेकाणें पोतानुं ठेकाणुं आपवुं एम जाणी राजा पोतानुं राज्य पण हरिबलने आपी पोतें राणीसहित दीक्षा लइने मोक्ष जातो हवो.

हवे शत्रुनुं कटक, तथा शत्रुनुंबल, अने दर्प, जे अहंकार तद्रूप सर्पने टालवाने विषे गरुड सरिखो तथा भाग्यना उदयथकी महोटा राज्य पालतो, थको प्रजाने प्रीतिवंत थतो एवो जे हरिबल,ते त्रणे राणीने पटराणी करी

थापतो हवो. तेमज बीजा राजाउनी कन्याउनुं पण पाणिग्रहण करतो हवो. जेमाटे श्रीतीर्थंकर जे अतुल दान आपे ठे,तेनां फल तेमने ते नव ने विषे एवा अद्भुतकारी नथी मलता,परंतु परनवें मले ठे अने हरिबलने तो अल्प जीवहिंसाना नियमनुं तेज नवमां अतुल फल थयुं. अमृत,कन्या, सूत्र, चरमरत्न, ठत्ररत्न, आदि चक्रवर्तीनां जे रत्न, वड वृक्षनुं बीज, बीजनो चंद्रमा, सिंहनुं बालक, तंतु, जीव,जात्यवंत रत्नचिंतामणि प्रमुख, सुवर्ण सिद्धिनो रस, रसांग विद्या, एकाक्षरी महोटी विद्या, ए सर्वेनी उपमा हरिबलने लागु पडे ठे. कारण के सुकृत थोडुं ने फल तो अत्यंत महोटा थयां. हवे हरिबल पोताना नियमने पालतो थको एम विचारे ठे, जे दुःखनुं कारण एवुं किहां मारुं माछीनुं कुल. अधम दरिद्रपणं. अने क्यां आ राज्य ऋद्धि ? आ सर्व संपदा अने सुख तेने आपनारी एक आ जीव दयाज थइ ठे एम नीरंतर नियमनी अनुमोदना करतो थको नियमनें विसारतो नथी. बीजी सामान्य वात पण क्यारे वीसरे नहीं, तो नवा तत्काल फलने अनुनवमां लावतो एवो नियम ते केम वीसरे ?

एकदा हरिबल, पोताना हृदयमां विचारे ठे,के जे गुरुनी देशनारूप अमृतथकी जाणुं ठुं जे मुजने देवता सरिखी ऋद्धि पण दासी थइ रही,ठे ते गुरु जो अहींआ पधारे, तो पूछुं ने वली कृतार्थ थाउं ! जन्म सफल करी मानुं ! एम ज्यां विचारे ठे तेवामां जाणे हरिबलना ध्यानना आकर्ष्या थकाज आव्या न होय ? तेम ते गुरुजी पधार्यानी वनपालके आवीने वधामणी आपी. ते सांजली राजा हर्षवंत थयो थको वनपालकने वधामणी आपी महोटा आडंबरे करी गुरु पासें जइ वांदीने तेमना मुखथी धर्म देशना सांजलतो हवो ॥यतः॥ यदिग्रावा तोये तरति तरणिर्यद्युदयति,प्रतीच्यां सप्तार्चिर्यदि ह्यजनि शैत्यं कथमपि ॥ यदि क्ष्मापीठं स्याडुपरि सकलस्यापि जगतः, प्रसूते सत्त्वानां तदपि न वधः क्वापि सुकृतं ॥ १ ॥ एहवी गुरुनी देशना सांजलीने मुदित थको विनति करतो हवो, के हे पुण्यनिधे ? तमारा प्रसादथकी हुं तत्कालपणे अद्भुत लक्ष्मीनो नोगवनार थयो. पण हे महाराज ! हुतो निंदा करवा योग्य ठुं, अने पापी ठुं, माटे मुजउपर करुणा करो. हे करुणानिधे ! हे दयाना निधान ! मुजने मोक्ष प्रतें पमाडो, मारुं हितपणुं तमारा चित्तने विषे धारो, मुज उपर संतोषित करो, एम कहेतो

हरिबल गुरुने प्रणाम करतो हवो. सुकृतने विषे एकाग्र राखतो एवा हरिब लने जोइ विचारीने सत्य वाणीयें करी गुरु कहेता हवा के हे राजन्! तुने धन्य छे, जे ताहरी बुद्धि एक धर्मने विषेज दृढ छे ॥ उक्तंचः–केचिद्भोजन भंगिनिर्भरधियः केचित् पुरंध्रीपराः, केचिन्माल्यविलेपनैकरसिकाः केचिच्च गीतोत्सुकाः ॥ केचिद्यूतकथामृगव्यमदिरानृत्यादिदत्तादराः, केचिद्दा जि गजोद्द्यानरसिका धन्यास्तु धर्मे रताः ॥ १ ॥ भावार्थः– केटलाक अनेक प्रकारना भोजनमां तत्पर छे. तथा केटलाएक स्त्रीना भोगने विषे तत्पर छे, केंटलाक फूलनी मालाउमां तथा शरीरें चंदन विलेपन करवुं तेहमांज एक रसीया छे, केटलाएक गीतगान सांभलवाने उत्साहवंत छे, केटलाएक जूगटुं रमवुं, आहेडो, मदिरा, नाटक इत्यादिकने विषे बांध्यो छे आदर जेणे एवा छे, केटलाएक तो घोडा, हस्ती, वृषभ, सुखपाल तेना रसीया छे, पण धन्य छे, तेने के जे धर्मने विषे राता छे?

हवे ते धर्म बे प्रकारनो छे. तेमां एक साधुनो धर्म ने,बीजो श्रावकनो धर्म,तेहमां निश्चे धर्मनुं मूल तो जीवदयाज छे. बाकी जे धर्म ते तो सघलो जीवदयानो विस्तार छे. ते जीवदयाने पालवाने निपुण जे छे, ते सर्व विरति साधुपणुं भजवाने रति करे छे. ते चारित्रविना दयानुं पालवुं रूडी रीतें न थाय,अने जे मनुष्य साधुनो धर्म पालवा समर्थ नथी,ते गृहस्थ धर्म पाल वाने प्रवीणता राखे, तेने समकित सहित श्रावकनो दयाधर्म बारव्रतरूप जीवने राखवामाटे वीतरागें कह्यो छे. लोक पण लक्ष्मीने विषे विविधप्र कारना भला उपाय प्रत्यें शुं नथी करता? जेम नागरवेलथी पान वेगलां छे, पण नागरवेल छेदवाथी पान तुरत सुकाइ जाय छे, तेमदया विना स घला धर्म अवश्य थोडा कालमांहि नाश पामे छे. एटलामाटें भो भव्या? बीजुं सर्व छांमीने दयाधर्मनुंज आराधन करो, प्रमाद मूकीने दयाधर्म आ राधो. एवी गुरुनी देशना सांभलीने हरिबल पोताना गुरुपासेंथी समकित सहित श्रावकनां अणुव्रत आदरतो हवो. तेमज शेष बीजां व्रत पण यथाशक्तियें लइने पोतानी स्त्रीयो सहित घेर गयो. जेम दरिद्री, क ल्पवृक्षने पामे, ने हर्षवंत थाय तेम हरिबल श्रावकना धर्मनी प्राप्ति थ वाथी हर्षित थयो. पोताना देशने विषे अमारीनो पडह वजडावतो हवो. वली सात व्यसनने छांमतो हवो. हवे ते सात व्यसन, कहेवां छे? तो के

जगत् जे व्यसनोमां सर्व रची रह्युं ढे. एवा सात व्यसन ते सात नरक ना आपनारां ढे तेने पोताना देशमांथी बाहार काढतो हवो. वली अमृत ने तुंबडें करीने घणा जगतना जीवना रोग टालीउपगार करतो हवो ॥ यतः ॥ मेहाणजलं चंदा,ण चंदणं तरुवराण फलनिवहो ॥ सप्पुरिसाणंजीवितं,सा फलं सयललोआणं ॥ १ ॥ नावार्थः– वर्षानुं पाणी, चंड्मानुं तेज, बाव नाचंदन, वृक्षनां फल, फूल, सत्पुरुषनुं जीवितव्य, ते सामान्यपणे सकल लोकने उपगारी ढे ॥१॥ इत्यादिक अगणित पुण्यें करी,न्यायनिपुणतायें करी धर्मनुं जे एक ढत्र राज्य तेने हरिबल पालतो हवो. माटे जातथी,करणीथी, संगतिथी,कुलमर्यादाथी जो पण ए हरिबल हलको हतो,तो पण जुवो एक द याधर्मना प्रतापथी राजा थयो,माटे कुलजात वगेरेनुं कांइ पण कारण नथी. कह्युं ढे केः–॥ यतः ॥ कौशेयं कृमिजं सुवर्णमुपला,दूर्वापि गोलोमतः ॥ पंका त्तामरसं शशांकउदधे, रिंदीवरं गोमयात् ॥ काष्टादग्निरहेःफणादपि मणि र्गोशीर्षगोरोचनः ॥ प्राकाश्यं स्वगुणोदयेन गुणिनो गछंति किं जन्मना ॥ १ ॥ नावार्थः–हिरागलवस्त्र ते कृमीजीवथी उपजे ढे, माटीथकी सुवर्ण, गाय नारोमथकी दूर्वा, कादवथकी रातुं कमल, समुड्थकी चंड्मा, ढाणमां हिथी श्याम कमल, काष्ठमांहीथी अग्नि, सर्पना मुखथी मणि, गायना मस्तकथी गोरोचंदन, उत्पन्न थाय ढे. एटले एवा हलका पदार्थथी पूर्वो क्त सर्व उत्पन्न थाय ढे, पण पोताना गुणने उदयें करीनें विख्यातिने पामे ढे,ते विख्यातिमां कांइ जन्म कारण नथी. ऐश्वर्य,शौर्य,उत्तमपणुं,तेणें करीने हरिबल सिंह जेवो थातो हवो, आ एटले एवा गुणो हरिबलें, सिंहना लीधा, माटे सिंह सरखो ते थयो. परंतु चपलपणुं कर्दमादिकमां आसक्त पणुं, इत्यादि अवगुण सिंहमां ढे,ते हरिबलें लीधा नहिं, वली ते धीवर ते निल्ल जात जोवामां ढे, परंतु ते निल्ल नथी पण ते निल्लनी नीति ढोडीने धीवर ते धी जे बुद्धिमान् पुरुषो तेहने विषे वरप्रधान ढे. एटले प्रथमनुं धी वर पणु मूकीने हाल जे धीवर शब्दनो अर्थ कह्यो एवो ते धीवर थयो. तथा ते राज्यसंपदाने विषे पण दयाव्रतने न ढांमतो हवो. हवे हरिबलें पो तानी पहेली स्त्री माढणने तेडावीने शीखामण दइने प्रतिबोधी. पढी संसा रनां सुख नोगवतां घणो काल गयो. एटले वली गुरु सांजख्या तेथी सुस म समय सरिखो एहवो घणो उत्तम समय ए हरिबलने थये थके ते अ

वसरने जाणीने आगमना जाण जे गुरु ते पण वखतें ते पुरमां आवता हवा. ते महोटा पूजनीयनुं आगमन सांजलीने हरिबल घणो खुशी थतो थको चतुरंगिणी सेना लइने गुरुने वांदवा गयो. त्यां गुरुने वांदी यथोचित स्थानकें उपदेश सांजलवा बेगे. हवे गुरु कहे छे, के हे राजन् ! तुं जीव दयाथकी आ सर्व ऋद्धि पाम्यो, एम एक जीव उगाखाथी एटलुं फल तुने थयुं. तेवारें जो सर्व जीवने उगारे, तो तुं मोक्षनुं सुख पामे. ते सर्व थकी जीवदया तो केवारें पले ? तो के ज्यारें चारित्र लीये, त्यारें पले. अने श्रावकधर्मने विषे तो मात्र सवाविशानी दया कही छे परंतु साधुने वीशवीशानी दया कही छे. ते अधिकार पूर्वें कह्यो छे. एटलामाटें तुं हवे यतिधर्म अंगीकार कर, के जेथकी डुःखें जीतीयें, एहवो जे मोह, तेहने हणीने पोतानुं आत्मिक राज्य ले, एवो गुरुनो उपदेश सांजलीने परमवैराग्यवंत एवो हरिबल, घेर आवीने वडा पुत्रने राज्यपाटें थापी, पोतें त्रण राणी संघातें दीक्षा लइने सदाकाल जयणाने विषे मन जोडीने, डुःकर तप तपी कर्मक्षय करीने, शाश्वतां जिहां सुख छे एवा मोक्षप्रत्यें जातो हवो. एटलामाटे जो जव्यो ! ए जीवदयाने विषे हरिबलनुं चरित्र सांजलीने विशेष प्रकारें जीवदया पालवाने उजमाल थाशो, तो पारमात्मिक सुख पामशो ॥ ए पहेला अणुव्रत उपर हरिबलमाछिनो दृष्टांत कह्यो ॥

॥ अथ द्वितीय अणुव्रत प्रारंजः ॥

॥ बीए अणुव्वयंमि, परिथूलग अलिय वयण विरईउ ॥
आयरिय मप्पसछे, इछ पमाय प्पसंगेणं ॥ ११ ॥

अर्थः— बीजुं अणुव्रत कहेवुं छे ? तोके (परि के०) समस्त पणे (थूल के०) महोटा अलीक वचननुं विरमणरूप छे ? तेमांहे इहां अप्रशस्त एटले माग परिणामें जे आचर्युं प्रमादने प्रसंगें करीने इत्यादि पूर्ववत्.

हवे मृषावाद केटले कारणें बोलाय छे ? क्रोधथी,मानथी,मायाथी अने लोजथी, ए चार प्रकारें बोलाय छे. तथा मन, वचन, कायायें करी रागथी द्वेषथी, अने हास्यथकी ए त्रण प्रकारें जुतुं बोलाय. वली बीजा त्रण प्रकार कहे छे. जयथी, लज्जाथी, अने क्रीडारसथी, ए त्रण प्रकार तथा

रतिथी, अरतिथी, दाक्षिण्यथी, वाचालपणाथी अने विकथादिकें करी जुठुं बोलाय. अर्थात् ए पूर्वोक्त सर्व प्रकारें करी जूठुं बोलाय छे.

जेथकी जीवने पीडा उपजे, ते जो सत्यवचन होय तोपण ते जूठुं जाणवुं. कह्युं छे के ॥ अलियं न भासियव्वं, अत्थि हु सच्चंपि जं न वत्तव्वं ॥ सच्चंपि तं न सच्चं, जं पर पीडाकरं वयणं ॥ १ ॥ भावार्थः— जूठुं वचन बोलवुं नहीं, तथा ते साचुं पण न बोलवुं, के जे साचुं बोलवाथी परजीवने पीडा उपजे, तेवुं साचुं पण न बोलवुं ॥ १ ॥

ते मृषावाद व्रत बे प्रकारें छे, एक तो स्थूल महोटुं जे अत्यंत दुष्टपरिणामे मृषावचन भांखवुं के जेथकी लोकविरुद्ध राज दंडादिक भय उपजे, ते स्थूल जूठ कहियें अने तेथी विपरीत जेथकी राजदंडादिक लोक विरुद्ध नही उपजे, ते सूक्ष्म जूठ कहीयें.

वली प्रकारांतरें मृषावाद कहे छे ॥ यतः ॥ दुविहोय मुसावाउ, सुहमो थूलो अ तच्च इह सुहमो ॥ परिहासाइप्पभवो, थूलो पुण तिव्व संकेसो ॥ १ ॥ भावार्थः— मृषावाद बे प्रकारनो छे. एक सूक्ष्म अने बीजो स्थूल, तिहां हास्यादिकें मृषावचन बोलवुं ते सूक्ष्म मृषावाद जाणवो. अने जे अत्यंत आकरा तीव्रसंक्लेशें करी बोलवुं, ते स्थूलमृषावाद जाणवो.

इहां श्रावकने सूक्ष्म मृषावादनी जयणा छे, तेनुं पच्चरकाण नथी अने स्थूल मृषावादनुं पच्चरकाण छे.जेमाटे आवश्यकनी चूर्णीमां कह्युं छे ॥यतः॥ जेण भासिएण अप्पणो परस्स वा अइववाघाउ ॥ अइसंकलेसोअ जायते तं अट्ठाए अणट्ठाए वा ण वयइत्ति ॥ भावार्थः—जे वचन बोले थके पोताने अने परने अत्यंत व्याघात थाय, अत्यंत संक्लेश थाय तेवा वचन पोताने स्वार्थें बोले अथवा स्वार्थ विना बोले.

हवे सूत्रनी गाथानी व्याख्या करियें छैयें. मृषावादविरमण रूप बीजुं अणुव्रत परिस्थूल ते अति महोटुं स्थूल एटले बादर ते लोकने विषे पण अपकीर्त्ति प्रमुखनुं कारण एवुं अलीक वचन छे. हवे तेना पण पांच भेद छे, एक कन्यालीक, बीजुं गवालीक, त्रीजुं भूम्यलीक, चोथुं परनी थापण उलववी, पांचमुं कूडी साक्षी भरवी, ए पांच भेद जाणवा.

१ तिहां प्रथम कन्यालीक ते जे विष कन्या होय तेने रागथी एम कहे के ए विषकन्या नथी, तथा जे विषकन्या न होय तेने द्वेषथी विष कन्या

कहे, तेमज वली जे कन्या शीलवती होय व्यभिचारणी न होय तेने दुःशीला कहे अने जे दुःशीला होय तेने सुशीला कहे, ते सर्व कन्यालीक जाणवुं.

२ बीजुं गवालिक ते जे गाय थोडुं दूध करती होय तेने रागें करीने कहे के ए घणुं दूध करे छे, अने जे घणुं दूध करती होय तेने द्वेषें करीने कहे, के ए थोडुं दूध करे छे, इत्यादिक जूठुं बोलवुं ते गवालिक जाणवुं.

३ त्रीजुं भौम्यलीक ते जे पोतानी भूमिका होय तेने रागथी पारकी कहे अने पारकी भूमिका होय तेने द्वेषथी पोतानी कहे तथा जे उखर भूमि होय तेने रागथी उत्तम खेत्र कहे अने जे उत्तम खेत्र होय तेने द्वेषथी उखर भूमि कहे. इत्यादिक जूठुं बोलवाने भूमि संबंधि अलीक कहियें. ए ओलखाववा माटें कह्यां, परंतु उपलक्षणथी कन्यालीक, गवालीक, भूम्यालिकनी पेरें सघलाए द्विपदालीक चतुष्पदालीक पण वर्जवां. कहेलुं छे यतः ॥ कन्ना गहणं दुपयाणं, सूयगं चउप्पयाण गोवयणं ॥ अपयाणं दव्वाणं, सव्वाणं भूमिवयणं तु ॥ १ ॥ भावार्थः– कन्यालीक पदे सर्वे द्विपदनुं अलीक जाणवुं, अने गवालीक पदें सर्व चतुष्पद गाय घोडादिकनु अलीक जाणवुं, तथा अपदें करी भूमि, द्रव्य एटले धन प्रमुख इत्यादिक सघला ए पद जाणवां ॥ १ ॥ इहां आशंका करे छे, के जो तमे एम कहो छो तो द्विपद, चतुष्पद अने अपद ए त्रणना ग्रहणथकीज सर्व संग्रह केम न कस्यो? के जे माटें ए त्रणमां सर्व आव्युं ?

हवे इहां गुरु उत्तर कहे छे. जे तमें कहो छो ते सत्य बे पण कन्यालीक आदें देइने लोकने विषे अत्यंत निंदनीय बे तेथी तेने विशेषें छांमवा माटें जूदां जूदां करी कह्यां बे. वली कन्यालीकादिकथकी भोगांतरायादिक अनेक प्रकारना रागद्वेषादिकनी वृद्धि प्रमुख दोष प्रगट थाय बे.

४ हवे पारकी थापण ओलववी ते पण महापातकनी हेतु छे. ते महापापी विश्वासघातनो करनार छे कारण के ए वात बे जणज जाणे त्रीजुं कोइ जाणे नहीं जेमाटे बिचारो थापण मूकनारो धणी छे ते एम जाणे जे महारो ए अंतरनो परमवल्लभ छे, एम धारीने कोइनी साक्षी विना पण पोतानुं धनधान्य, तेने घेर मूके, पछी ते राखनार धणी महालोभें पराभव्यो थको विश्वासघात करीने ओलवी नाखे, तो एना जेवो बीजो कोइ दुष्ट पापिष्ट समजवोज नहीं. इहां जो पण ए थापणमोसो जे छे ते अदत्तादा

नज ठे एवी आशंकानुं निवारण करवा माटे कहे ठे के इहां आ व्रतने विषे वचननुंज प्रधानपणुं वांछ्युं ठे,कारण के थापण राखीने पढी ना कबूल थवा थी जुतुं बोल्युं तेथी अलीक वचन थयुं माटे तेने आ बीजा व्रतमां कह्युं ठे.

५ पांचमुं कूडी साक्षी न्नरवी ते लेवडदेवडने विषे कोइने साक्षी कस्थो होय, तेने लांच आपे अथवा द्वेषने वशें करी पोतें जूठी साक्षी न्नरे, ते आ लोकने विपे अने परलोकने विपे पण अनर्थनो हेतु ठे, जेम वसु राजायें अज अब्दना अर्थनी जूठी साक्षी न्नरी, तेथी तत्काल मरण पामीने नरकें गयो ॥ लौकिकशास्त्रेप्युच्यते ॥ ब्रूहि साक्ष्यं यथावृत्तं, लंबतेपितरस्तव ॥ त्वदीयवचनस्यांते, पतंति न पतंति च ॥ १ ॥ न्नावार्थः–लौकिक शास्त्र मां पण कहे ठे, के जेहवुं ठे तेहवुंज कहे, तहारा पितरी ठे, ते अधर रह्या ठे, तहारा ते वचननें अंतें पडे, अथवा न पडे, एम ठे तेमां कूडी साक्षीथी पितरीयो पडशे नरकें जाशे ? माटें कूडी साक्षी न्नरीश मां ॥ १ ॥

इहां पारकी थापण उलववी अने कूडी साक्षी न्नरवी, ए बे प्रकारनुं जुतुं बोलवुं, ते यद्यपि द्विपदादिक संबंधि अलीक वचनमांहे अंतर्न्नूत थाय ठे, तो पण लोकने विपे थापण मोसो अने कूडी साक्षी अति निंदनीय ठे. माटे जूदां जूदां कह्यां. लौकिक शास्त्रमां कह्युं ठे ॥ कूटसाक्षी सुहृद्द्रोही, कृतघ्नोदीर्घरोषवान् ॥ चत्वारः कर्मचांमालाः, जातिचांमालपंचमः ॥ १ ॥ तथा च ॥ हस्ते नरकपालं ते, मदिरामांस न्नक्षिणि ॥ न्नानुः पृढति मातंगि, किं तोयं दक्षिणे करे ॥ २ ॥ चांमाली प्राह ॥ मित्रद्रोही कृतघ्नश्च, स्तेयी विश्वासघातकः ॥ कदाचिच्चलितोमार्गे, तेनेयं क्षिप्यते ठटा ॥ ३ ॥ कूटसाक्षीमृपावादी, पक्षपाती कगट्टके ॥ कदाचिच्चलितो मार्गे, तेनेयं क्षिप्यते ठटा ॥ ४ ॥ न्नावार्थः–कूडी साख न्नरे, मित्रद्रोह करे, कस्थो गुण न जाणे, दीर्घ रोष राखे, ए चार, कर्म चांमाल जाणवा अने पांचमो जाति चंमाल जाणवो ॥ १ ॥ तथा न्नानुपंमित पूठे ठे के तहारा हाथने विपे मनुष्यनी तुंबडी ठे, परंतु मदिरामांसनी न्नक्षण करनारी, एवी हे चांमालि ! ताहारा दक्षिण हाथने विपे जे पाणी ठे ते शा माटे ठे ? ॥ २ ॥ तेवारें चांमाली कहे ठेः–जे मित्रद्रोही, कस्था गुणनो अजाण, चोरीनो करनारो, विश्वास घाती एटला जन मार्गने विषे चाल्या होय तेणे करी धरती अपवित्र थइ होय तेमाटे आ जलथी हुं धरतीयें ठांट नाखुं ठुं ॥ ३ ॥ कूडी साक्षी न्नरे,

मृषा बोले, जूठा झगडानो पक्षपात करे एवा पुरुष धरती उपर चाल्या होय, तेने लीधे अपवित्र थयेली पृथ्वीने छांट नाखीयें छैयें ॥४॥ ए पांच प्रकारनुं जूठुं वचन नांखवुं तेनुं जे विरमण एटले टालवुं ते मृषावाद विरमणव्रत कहियें,तेने विषे "आयरियमप्पसत्थे" एटले अप्रशस्तपणे प्रमादना वशथी जे अतिचार आचर्युं होय इत्यादि पूर्ववत् ॥ ए अगीआरमी गाथानो अर्थ कह्यो.

हवे ए बीजा अणुव्रतना अतिचार पडिक्कमे छेः—

॥ सहसा रहस्स दारे, मोसोवएसे अ कूड लेहे अ ॥
बीय वयस्स इयारे, पडिक्कमे देसियं सव्वं ॥ १२ ॥

अर्थः—(सहसा के०) अकस्मात् पणे अन्याख्यान, बीजो रहस्याभ्याख्यान, त्रीजो स्वदारा मंत्रभेद, चोथो जूठो उपदेश देवो, पांचमो कूट लेख ते जूठो कागल लखवो, ए बीजा व्रतना अतिचार प्रत्यें पडिक्कमुं छुं ॥१२॥

१ पहेलो सहसा शब्दें सहसात्कारें कोइने जुठुं आल देवुं, जेम के आ चोर छे, आ परदारापहारक छे इत्यादिक अणविचार्युं, अछतुं आल कहेवुं, अछता दोषनुं आरोपण करवुं तेने सहसाभ्याख्यान कहीयें.

२ बीजो रहस्य ते केटलाएक एकांतें बेठा थका आलोच करता होय तेने इंगित आकारें जाणीने ए सर्व राज्यादिक विरुद्ध विचार करे छे, एवुं जे कहेवुं ते रहस्याभ्याख्यान कहियें, अथवा कोइनी चाडी करवी, ते पण रहस्याभ्याख्यान कहियें. जेम कोइ बे जणने मांहोमांहे प्रीति थये ली जाणीने तेनी प्रीतिने त्रोडवा माटे एकएकने इंगित आकारें जोइने एक एकने कहे के तुजने पहेलो ए अमुकप्रकारनी वातो कहेतो हतो एम कहीने बेनी मित्राइ त्रोडावे ते रहस्याभ्याख्यान अतिचार कहीयें.

३ पोतानी स्त्रीयें विश्वास राखीने गुह्यनी वात करी होय, ते स्त्रीना गुह्यनी वात पोताना मित्रादिकनें कहे, ते स्वदारामंत्रभेद कहियें, इहां शिष्य पूछे छे, के रहस्याभ्याख्यान अने स्वदारामंत्रभेद ए बेहुमां साची वात कहेवाय छे, पण तेमां कांइ जुठुं बोलातुं नथी, माटे एमां शानो अतिचार लागे ? तिहां गुरु उत्तर कहे छे, के ए वात जे छे, ते मर्मनी छे, माटें ते सांभलवाथी कदाचित् स्त्री तथा मित्रादिकने मरणादिकनो अनर्थ थाय? माटें दोष जाणवो ॥ यतः ॥ न सत्यमपि भाषेत, परपीडाकरं वचः ॥

लोकेपि श्रूयते यस्मात्, कौशिको नरकं गतः ॥ १ ॥ नावार्थः— जेथी पर ने पीडा उपजे, एवुं सत्यवचन पण न बोले, जेमाटें लौकिकमांहे पण सांनलीयें ढैयें. जे सत्यवचन बोलतां पण कौशिक रुषि नरकें गयो ॥१॥ इहां स्वदाराना ग्रहणनेविषे उपलक्षणथी मित्रादिकनो पण मंत्रनेद जाण वो अने स्त्रीपण नरतारना गुह्यनी वात अथवा पोतानी सखी संबंधी गु ह्यनी वात अन्यने कहे ते पण ए अतिचारमां लेवी.

४ चोथो मृषाउपदेश ते कोइ बे जणने परस्पर विवाद थयो होय तेमां जेनी उपर पातानो राग होय तेने वैरी जीतवाना उपायना उपदेश आपे,परने ठग वाना उपाय शीखवे,मंत्र,यंत्र ओषधादिकना उपदेश आपे,जेमां निर्दयिपणा नी मुख्यता होय एवां शास्त्र नणावे ते सर्व मृषा उपदेशरूप अतिचार जाणवा.

५ पांचमो कागलमां खोटी मोहोर करवी बीजाना जेवा अक्षर लखीने जूठा अर्थ लखवा ते कूटलेख अतिचार जाणवो. गाथानो शेष अर्थ पूर्ववत्.

इहां शिष्य पूछे छे के,कूडा कागल लखवा, ते तो महोटुं असत्यज छे,तो ते करवाथी शी रीतें व्रतनंग न थाय? अर्थात् थायज. हवे गुरु केहे छे के हे शिष्य! तें कह्युं ते सत्य छे,पण एटलुं विशेष छे के असत्य मह्यारे न बोलवुं, एवुं पच्चरकाण करेलुं छे, तेथी खोटा लेख लखवा ते वात लखवामां आवी पण बोलवामां न आवी, एवे अनिप्रायें करीने मुग्धबुद्धिने व्रतनी अपेक्षा रहे छे. तेमाटे ए कूटलेखने अतिचारज जाणवो. जो जाणपणे लखे, तो अतिचारपणुं छे जे कारण माटे ॥ यतः ॥ सहस्साप्रकाणाइ, जाणंतो जइ करिज्जतो नंगो ॥ जण पुणणाईनोगा, इहितो तोइ अइआरो ॥ नावार्थः— विचार्या विना जूठां आल आपे, ते जाणी करीने जो करे,तो व्रतनंग थाय पण जो अनुपयोग पणे लखे, तो अतिचार जाणवो ॥ १ ॥

हवे ए सत्यव्रत पालन करवानुं फल कहे छे. एनाथी लोकने विश्वास उपजे, जगतमां यश वधे, पोतानो स्वार्थ थाय,सर्वने प्रिय लागे, सर्व कोइ तेनुं वचन मान्य करे, तेनुं वचन अफल न थाय, तेनां वचन सर्वने मधुर लागे,एटला गुण थाय,जेमाटे सघलाए मंत्रादिक योगसिद्धि पामवी. तथा धर्म,अर्थ अने काम, ए सर्व सत्यनाज बांध्या छे, रोगशोकादिक पण सत्य थकी नाश पामे, जे सत्यवादिपणुं छे, ते यशनुं मूल छे. सत्यवचन ते पर मविश्वासनुं कारण छे, सत्यवचन ते स्वर्गनुं बारणुं छे, सत्यवचन ते मोक्षे

जवानुं पगथीयुं ले, लोकने विषे पण सत्यपणे धरती रही ले, सत्यथी आ काशें सूर्य तपे ले, सत्यथकी वायु वाय ले, सर्व कांइ सत्यने विषे रह्युं ले. जोइये लैयें तो संप्रति कालें पण सत्यवादी धीज करवाने विषे तैयार थाय ले तो पण पालो निर्मल थइने निकले ले, राजासरखा तेनी पूजा करे ले, जगतमां प्रशंसा थाय ले, सहुको तेने नलो नलो कहे ले.

हवे जे पुरुष ए बीजुं व्रत नथी लेता,अथवा लइने अतिचार लगाडे ले, अवला चाले ले, तेनां फल कहीये लैयें. ते जेम जेम बोले ले, तेम तेम अप्रियवादी थाय ले. ते जो शुनकारी बोले ले तो पण तेनुं कोइ सांनलतुं न थी केम के सहु जाणे जे ए जुठ बोलो ले,माटे ए बोलशे, ते साचुं नहींज होय. अने सत्यवादी एकज वचन बोले,तेने सर्व कोइ सत्य करी माने अने असत्य बोलवाथी परनवें डुर्गंध मुख वालो थाय, तेनो मुखपाक थाय. तेनुं वचन सहुने अनिष्ट लागे, ते घणो कटुनाषी थाय, मूर्ख थाय, बधिर थाय, मूंगो थाय, तेनुं बोल्युं समजाय नही, इत्यादि सर्व पूर्वें घणा जूठां वचन बोल्यां होय, तेनां फल जाणवां. अने आ नवमां पण जूठ बोल नारनी जीन कपाय, घणा वध बंधादिक पामे, अपयश पामे, तेना धननो नाश थाय, एटला वानां जूठ बोलवाथी थाय.

जे असत्यवादी होय, तेनो कोइ पण विनय न करे,अने ते जो शांत दां तादिक घणा गुणें करी सहित होय, तो पण तेनो कोइ विश्वास करे नहीं लौकिकव्यवहारमांहे तेनो कोइ आदर न करे अने धर्मने विषे पण अधि कारपणाने योग्य न होय ॥ यतः ॥ लाउ अ बीअं इक्कं, नासइ नारं गुड स्स जह सहसा ॥ तह गुण गण असेसं, असच्च वयणं विणासेइ ॥ १ ॥ नावार्थः– जेम कडवी तुंबडीनुं एक बीज नाखवाथी हजार नार प्रमा ण गोल होय ते तत्काल कटुक विषरूप थइ जाय, तेम समग्र गुणना समूह होय पण एक असत्यरूप अवगुण होय, तो ते सर्व गुणनो विना श थइ जाय ॥ यतः ॥ वायसपयम्मि किंपिहु, सामुद्दिय लक्खणाण लक्खं पि ॥ अपमाणं कुणइ जहा,तह अलियं गुणगणं सयलं ॥ १ ॥ तालपुडं गरलाणं, जह बहु वाहीण खित्तिउ वाही ॥ दोसाण मसेसाणं, तह अविगिछो मुसा दोसो ॥ २ ॥ नावार्थः– जेम सामुद्रिक शास्त्रमां कह्या प्रमाणें जेहवां जोइयें, तेवां सर्व लक्षण उत्तम होय पण जो एक कागडाना पगनुं अपल

क्षण होय तो तेने लीधे सर्व उत्तम लक्षण ते कुलक्षण जेवां थइ पडे,तेम मनुष्यमां जो एक मृषावादपणुं होय तो ते सघलाए गुणना समूहने अप्रमाण करे छे ॥ १ ॥ तालपुट विष तथा सर्पादिकनी गरल लाल प्रमुख जे छे, ते जेम कोइना उपर पडवाथी तेने अवगुण करनारी थाय छे, तथा शरीरनो क्षय पण करे छे, तेम समस्त दोषमांहे मृषाभाषा रूप दोष ते महोटो डुगंछनीय छे, एथी जीव धर्मना फलने न पामे ॥ २ ॥

हवे ए असत्य वचन उपर शेठना पुत्रनो दृष्टांत कहे छेः– कोइ एक साधुनी सेवा करनारो श्रावक हतो,तेनो पुत्र नोधम्मिउ हतो, एटले धर्म रहित हतो, तेने तेना पितायें घणुं समजावीने बलात्कारें गुरुनी पासें आण्यो, जेवारें गुरुयें तेने धर्मोपदेश दीधो, तेवारें ते शेठनां पुत्र धूर्त्तपणे गुरुनो उपदेश सांभली रोमांचित् थइने गुरुनुं कह्युं सर्व सत्यकरी मानवानी पेरे सांभलवा लाग्यो. श्रावकना बारे व्रतनुं स्वरूप गुरुयें समजाव्युं. ते सांभलीने प्रतिबोध पाम्यानी परें उठी उभो थइने गुरुने कहेवा लाग्यो के मने व्रत अंगीकार करावो तेवारें गुरु पण तेने धर्ममां दृढ करवा माटे तेनी घणी प्रशंसा करता हवा,ते सांभली शेठना पुत्रें गुरुने कह्युं के हे महाराज ! एक मृषावाद विरमणव्रत मूकीने बीजा अगीयारव्रतनो नियम मुफने आपो, कारण के असत्य त्याग करवानो व्रत हुं गृहस्थ छुं माटे मुफथी पले नहीं. बाकी बीजां व्रत पण सत्य बोल्या विना पालीश एवो तेनो व्रत पालवाने अयोग्य आशय जाणीने गुरु तथा माता पितादिक सर्व कुटुंबे तेने उवेखी मूक्यो जेमाटे श्रीहेमचंद्राचार्यजीयें कह्युं छे ॥ यतः ॥ पारदारिकदस्यूनामस्ति काचित्प्रतिक्रियाः ॥ असत्यवादिनः पुंसः, प्रतिकारो न विद्यते ॥ १ ॥ एकत्रासत्यजं पापं, पापं निःशेषमन्यतः ॥ द्वयोस्तुला विधृतयो, राद्यमेवातिरिच्यते ॥ २ ॥ भावार्थः– परस्त्री गमन करनार तथा चोरीना करनार माटे प्रतिक्रिया एटले कोइक उपाय छे, पण असत्यवादी पुरुषनो प्रतिकार एटले उपाय कोइ नथी ॥ १ ॥ एक स्थानकें जूठ बोलवानुं पाप राखीयें अने एक स्थानकें बीजा सर्व प्रकारना पापने राखीयें, ए बेहुने त्राजुआमां नाखी साहामा साहामा तोलीयें तो मृषावचन बोलवाना पापनुं त्राजवुं भारे थाशे अने नीचुं नमी जाशे ॥ २ ॥ ए बारमी गाथानो अर्थ ॥ १२ ॥

हवे ए बीजा व्रतने विषे दृष्टांतरूपें कमलशेठनी कथा कहे छे.

विजयपुर नामा नगरने विषे दीनदुःखित जनने आधारभूत एवो नय सार नामें राजा राज्य करे छे. तेज नगरने विषे सरल स्वभावी, सत्यवादी, नगरमां महोटी ख्यातिवालो, कमल सरखो सुकुमार, अल्पभोजी, अल्प मोहवालो, परस्त्रीसहोदर, उचितनो जाण, कृतज्ञ, वली सत्य प्रतिज्ञावान, धर्मिष्ठ एवो, कमलशेठ नामें श्रावक वसे छे. वली ते कमलशेठनी शीलगुणें करीनें निर्मल एवी कमलश्री नामें स्त्री छे. तेहने एक विमल नामें पुत्र छे, ते नामें तो विमल छे, पण करणीयें जो जोइयें, तो समल छे. एटले मलिन छे, लोकमां एवी कहेवत छे के " बाप तेवा बेटा " होय, पण ते विमल तो जेम रविनो पुत्र शनिश्चर छे, तेम तेना पिताथी उलटोज थयो छे. उक्तं चः—न म्लापितान्यखिलधामवतां मुखानि, नास्तं तमो न च कृताभुवनोपकाराः ॥ सूर्यात्मजोहमिति केन गुणे न लोकान, प्रत्यापयिष्यसि शनेश पदैर्विना त्वं ॥ १ ॥ भावार्थः—समस्त तेजवंतनां मुख पण तें म्लान केहतां मेलां नथी कर्यां,तथा अंधकार पण टाल्यो नथी, त्रण भुवनमां उपगार पण कोइने कर्यो नथी, अने कहे छे जे हुं सूर्यनो पुत्र छुं,एम हे शनिश्चर! शमकर्या विना कये गुणे करीने तुं लोकने विश्वास उपजावीश? हवे ते विमल जे छे, ते धर्मने नामें तो नाशी जाय, अने धनने नामें उजमाल थाय अने वली तेमां पण पोतानुं पंमितपणुं माने, तथा पोतानी प्रशंसा करे. एम करतां थकां एक दिवसें पुत्रने पिता कहेतो हवो के हे पुत्र! धननी उपार्जना करे शुं थाय? माटे गुणनुं उपार्जन तुं कर. कह्युं छे के ॥ यतः ॥ आत्मायत्ते गुणाधानं, नैर्गुण्यवचनीयता ॥ दैवायते पुनर्वित्तं, पुंसः को नाम वाच्यता ॥ १ ॥ भावार्थः— गुणनुं जे राखवुं, ते आत्माने वश छे, अने निर्गुणपणुं ते निंदनीय छे, वित्त ते भाग्यने आधीन छे, नाम इति कोमलामंत्रणे एथी पुरुष एहवुं नाम ते शुं कहीयें? एटला माटे गुणनुं उपार्जन करे थके धननुं उपार्जन स्वतः रूडी रीतेंज निपजे छे, जो गुण न होय तो गृहस्थपणानो जे उद्योत ते निश्चें पलेवणा सरखोज जाणवो, एटला माटे हे पुत्र! तुं गुणनुं उपार्जन कर. कह्युं छे केः— ॥ गुणेष्वेवादरः कार्यः, किमाटोपैः प्रयोजनं ॥ विक्रियंते न घंटाभिर्गावः क्षीरविवर्जिताः ॥१॥ भावार्थः— गुणने विषेज आदर करवो, घणे

आडंबरे शुं प्रयोजन ? जो दूधरहित एवी गाय होय तो ते कांइ घंटादिकनी शोभायें करीनें मूल्य न पामे. पण तेमां जो दूध होय, तो मूल्य पामे,एम विविध प्रकारनी युक्तियें करीनें समजाव्यो, तेवारें लज्जायें करीने पितानुं वचन मान्युं, पण ते वचन,मने करी आदर्युं नहिं. त्यार पछी धूर्तेनी पेरें ते कमलशेठनो पुत्र विमलकुमार धूर्त्तताथी घणुं धन उपार्जन करीने पोताना पिताने देखाडे. अने एम कहे जे हे पिताजी ! जुउ ! में धूर्त्तकलायें करीने घणुं धन उपार्ज्युं. गुण उपार्ज्ये शुं थाय ? जे तमें मने गुण उपार्ज्यानुं अने धर्म उपार्ज्यानुं फल देखाडो छो ? एम पिताने समजावीने वली कहे छे जे हे पिताजी ! नीति शास्त्रमां कह्युं छे केः– जातिर्यातु रसातलं गुणगुणास्तस्याप्यधोगच्छतां, शीलं शैलतटात्पतत्वभिजनः संदह्यतां वन्हिना ॥ शौर्ये वैरिणि वज्रमाशु निपतत्वर्थैस्तु नः केवलं, येनैकेन विना गुणास्तृणलवप्रायाः समस्ता इमे ॥१॥ भावार्थः–जाति जे छे, ते रसातल प्रत्यें जाउ, अने गुणना गण जे छे ते वली तेथी पण हेठ जाउ, शील जे छे, ते पर्वतना तटथकी हेठुं पडो, पोताना परिजन ते अग्नियें करी बलो, वेरीने विषे जे पराक्रम करवुं तेहने विषे तत्काल वज्र पडो, पण अमारे तो केवल अर्थ जे धन, तेज हो, कारण के एक धन विना समस्त जे गुणो, ते तृणना अंश सरिखा थाय छे ॥ १ ॥ एहवां पुत्रनां गर्वित वचन सांभली ने पिता बोल्यो के हे पुत्र ! जेम सोजानुं जाडपणुं जे छे, ते दुःखदायक छे, तेम अन्यायें करीने एकठुं करेलुं जे धन छे, ते पण दुःखदायक जाणवुं. अन्याय करनारने आ भवनें विषे पण आकरा विपाक भोगववा पडे छे, तेने विषे एक दृष्टांत कहुं छुं, ते सांभल.

शोरीपुरनगरनेविषे कोइ भमतो भमतो महाधूर्त्त आव्यो. ते शाहुकारने वेषें एक वाणियाने हाटें भोजननो सामान लेवाने अर्थें गयो, ते सामानना बे पैशा थया, तेथी ते वाणीयाने कहेवा लाग्यो के हे शेठ ! तह्मारा पुत्रने मारी साथें मोकल, तो अमारा वाणीयानी दुकानेथी हुं अपावुं, ते सांभली तेणे पोतानी पासें बेठेला पुत्रने ते धूर्त्तनी साथें शीघ्रताथी मोकल्यो, तिहां थकी ते धूर्त्त ए वणिक पुत्रने ग्रहीने दोसीने हाटें गयो, तिहां भारे भारे वस्त्र प्रमुख लीधां, ते लइने ते दोसीने कहेवा लाग्यो के आ मारो पुत्र तमारी पासें बेठो छे, ने हुं शीघ्र मूल्य लेइने आवुं छुं. कार

ए के अमो शाहुकार छैयें, तेथी घडी एक पण कोइनुं देवुं राखीयें नहिं. एम कहीने ते हजामनी शालायें गयो. त्यां हजामत करावीने हजामने कह्युं के तारी स्त्रीने मारी साथें मोकल, एटले हुं हजामत कराववाना पैशा आपुं, एम कही ते हजामनी स्त्रीने लइने तंबोलीनी डुकाने जातो हवो. ते हजामनी स्त्रीने बाहार उन्नी राखी पोतें तंबोलीनी डुकाने तंबोल प्रमुख ग्रहीने तेने कहेतो हवो के मारी स्त्री इहां बेठी छे, ने हुं ताहरा मागणा पैशा हमणांज लावुं छुं. वली बाहेर आव्या पछी ते स्त्री प्रत्यें एम कहेतो हवो के तारुं पण लेणुं हुं लइ आवुं छुं. तिहांथकी पूर्वोक्त सर्वे वस्तु ग्रहीने एक मोसीने घरे आव्यो, अने तेने कहेवा लाग्यो के हे मात! हुं तमारो पुत्र छुं, आ सर्व चीजो जे हुं लाव्यो छुं,ते तमे ल्यो. मोसीपण ते वस्तु लइने हर्ष पामी थकी तेहने पुत्रीनी पेरें जाणवा लागी अने द्रव्य आप्याथी कोण संबंध, सिद्धि न पामे? सर्व कार्य सिद्धि पामेज. ते धूर्त्त हवे निश्चिंत मन थको ते मोसीने घेर सुखथी रहेतो हवो.

हवे जेनी पासेंथी प्रथम नोजननो सामान लीधो हतो ते वाणीयो पुत्र न आव्यो जाणीनें तेनी शोध करवा निकल्यो, त्यां तेने शोधतां पोताना पुत्रने दोशी वाणीयानी डुकान पासें रमतो देख्यो,तेथी ते दोशी वाणीयाने कहेवा लाग्यो के आ माहरो पुत्र तमारी डुकाने क्यांथी आव्यो? तेवारें ते दोशी वाणीयो बोल्यो के ए ताहरो पुत्र नथी, पण एहनो बाप तो वस्त्रनुं नाणुं लेवा गयो छे, त्यां सुधी ते छोकराने आंहीं वेसारी गयो छे. एटला माटे जो ताहरो पुत्र होय तो तुं द्रव्य आपीने लइ जा, तेम केहेवाथी ते बन्ने जणने मांहोमांहे घणोज ऊगडो थयो.

ते समयमां हजाम पण पोतानी स्त्रीने शोधतो शोधतो तंबोलीनी डुकाने आव्यो, अने तंबोलीने कहेवा लाग्यो जे आ मारी स्त्री तारी डुकाने क्यांथी आवी? त्यारे ते तंबोली बोल्यो के ए स्त्रीनो धणी तो तंबोलना पैशा लेवा गयो छे, त्यां सुधी आ स्त्रीने आंही मेली गयो छे. ते स्त्री जो ताहरी स्त्री होय तो तुं नाणुं आपीने सुखेंथी लइ जा. एम तंबोलीना बोलवाथी ते हजामने पण तेनी साथें घणीज तकरार थइ. एम ते चारे जणां वढतां वढतां राजा पासे गयां, राजा ते चारेनी वात सांनलीने विस्मय पामतो हवो. ने खेद पामी कोप्यो थको कोटवालने तेडावीने कहेतो

हवो के शीघ्रपणे चोर पकडी लाव. ते सांभलीने कोटवाले कह्युं के ठीक, महाराज ! ए चोरने हुं सात दिवसनी अंदर पकडीने लावुं बुं. जो सात दिवसमां न लावुं, तो आप मुजने गमे ते दंम करजो.

त्यार पछी ते कोटवाल प्रमाद छांमीने चोरने खोलवा निकल्यो. ते वात ज्यारें पेहेला धूर्त्तें जाणी, त्यारें ते धूर्त्त पण प्रतिज्ञा करी जे सात दिवसमां कोटवालने धूतवो. सातमो दिवस थयो, त्यारें ते धूर्त्तें कोटवालने घेर जइने तेनी स्त्रीने कह्युं जे ताहरा धणीयें सात दिवसमां चोरने पकडी लाववानी प्रतिज्ञा करी छे, पण ते चोर न लाव्यो, अने आज सातमो दिवस छे, तेथी राजायें रोष करीने तहारा धणीने हमणां दृढबंधने बांध्यो छे, बांध्या थका तेणे मुजने संज्ञा करी जे तुं महारे घेर जा, ने मारी स्त्रीने कहे के तुं नासी जा. जो तुं नाशी नहिं जा अने जो दुष्ट राजाने हाथ पकडाइश तो महोटो अनर्थ थशे ! ते कोटवालनी स्त्रीयें धूर्त्तना मुखथी एवी वाणी सांभली के तुरत ते पोतानुं घर पण सूनुंज मूकीने नागी गइ, तेवारें ते धूर्त्त घरमांहिथी सर्व द्रव्य लेइने पोताने स्थानकें गयो. त्यार पछी ते कोटवाल घेर आवीने घरमां जुवे छे तो पोतानी स्त्रीने न देख तो कहेवा लाग्यो के अरे मारी स्त्री घरमांथी किहां जती रही ? पण कोइयें कांइ जवाब आप्यो नहिं, तेथी गाममां खोल करवा निकल्यो गामनां सघलां लोक तेनी हांसी करवा लाग्यां, तेथी ते घणी लज्जा पाम्यो.

हवे राजसभाने विषे ते चोरने पकडवानुं बीडुं कामपताका नामें गणिकायें झाल्युं, ते वात ज्यारें पेला धूर्त्तें जाणी, त्यारें तेणे पण ते नायकाने छेतरवानी प्रतिज्ञा करी. हवे ते धूर्त्त देशांतरीने वेषें ते कामपताका गणिकाने घेर जइने केहतो हवो के आज इहां कोइ सार्थवाह परदेशी आव्यो छे, तेणे पांचसो सोल टका मोकल्या छे, ते तुं ले, ने चाल मारी साथें के ते सार्थवाहनी साथें हुं तुने मेलाप करावुं ! ते सांभली ते वेश्या पोतानुं सघलुं काम छोडी धन लेवा माटे (५१६) टका तेनी पासेंथी लइ घरमां मूकीने ते धूर्त्तनी साथें चाली. ते बन्ने जणां गाम बाहिर गयां, त्यारें ते धूर्त्त बोल्यो के हे पद्मिनि ! सार्थवाह आवे, त्यां सुधी आ परब छे तेनीपासें रहेवानी जगा छे, त्यां बेस, सार्थवाह थोडेक दूर छे, ते हमणां आवशे. एहवामां रात पडी, अंधकार थयो अने अर्धरात्रि गइ, तेवारें ते वनमां सिं

हना नयथी बिहवा लागी,नय पामी थकी धूर्त्तनी साथेंज रही,तेम करतां ते वेश्यानां निद्रायें घूर्मित नेत्र जेवारें थयां,अने निद्रा आवी, तेवारें सुव र्णमय रत्नें जडित एहवा सर्वे अलंकार तेना अंग उपरथी उतारी लइने धूर्त्त नागी गयो. पछी ते वातनी नगरमां खबर पडवाथी गणिकानी हांसी थइ. त्यार पछी कामसेना नामें धूतारी गणिकायें चोरने पकडवानुं बीडुं ऊील्युं. ते वात पण ज्यारें ते धूर्त्तें जाणी, त्यारें पंमितनी शालायें सांऊ व खतें गयो, त्यां जइ पंमितने कह्युं के शीघ्र कमाड उघाडो, अने आ पोथी हुं आपुं, ते ल्यो, ए पोथी घणी रूडी छे. निश्चें हुं तमने आपवाने आव्यो छुं, ते सांनली पंमित कहेतो हवो के हाल कमाड नहिं उघाडुं. त्यारें ते धू र्त्तें कह्युं के कमाड न उघाडो, तो तमारो हाथ बहार काढीने आ पुस्तक ल्यो. तेवारे ते पंमितें पुस्तक लेवा हाथ बहार काढयो, तेवोज ते धूर्त्तें पोताने शस्त्रें करीने तेनो हाथ छेदी नाख्यो. ते लइने चालतो थयो. कवि कहे छे के ते महापापीनुं कपट अगोचर केणें पण कह्युं जाय नहिं. हवे ते धूर्त्त ते पंमितनो हाथ पोताने हाथें बांधीने कामसेना गणिकाने घेर गयो. ते ग णिकायें धूतारो उलख्यो, तेथी तेने कारमो प्रेम देखाडती हवी. ते धूता रायें जाण्युं जे मने गणिकायें उलख्यो छे, तो पण तेनी साथें स्वेच्छाचारी पणें आपणे रमवुं ! एम विचारीनें तेनी साथें रमतो हवो. दंनें करीने ते गणिकायें जाण्युं जे एज धूतारो छे तेथी जेवो जवा लाग्यो तेवोज तेनो हाथ पकड्यो. हवे ते धूर्त्तें जे पंमितनो हाथ छेदीने पोताने हाथें बांधेलो हतो, ते छेद्यो. पछी ते गणिकाना घरमांथी सार सार वस्तु लइ पोताने स्थानकें चाल्यो गयो. जेवारें प्रनातनो समय थयो, तेवारें राजानी सना ने विषे ते गणिका आवीने ते धूर्त्तना छेदेला हाथने देखाडती हवी. जेना हाथ छेदेला हशे, ते धूर्त्त जाणवो. एवी वात कहेती हती, तेटलामां ते पंमित छेदेला हस्ते पोकार करतो राजसनायें आव्यो, ने तेणे पोतानुं सर्व वृत्तांत कह्युं, तेथी सघली सनायें ते गणिकानी हांसी करी. त्यार पछी रा जानो धोबी जे महाधूर्त्त छे, तेणे ते चोरने पकडवानुं बीडुं ऊील्युं. ने क हेवा लाग्यो के ए चोरने हुं पकडी लावुं. अन्यायमांहे आसक्त एवा ते धूर्त्तें ते धोबी, मने खोले छे, एवी वात जाणी, त्यारें धोबीने घेर रातने समय आव्यो, ते धोबीयें तेने पूछ्युं के तुं परण्यो छो के नहिं ? त्यारें धूर्त्तें

कह्युं के हुं वांढो बुं, ने फरतो फरतो कलिंगदेशथी आव्यो बुं. एवी वात तेना मुखथी सांजलीने ते धोबीयें जाण्युं जे ए कोइक परदेशी गरीब ठे,एम जाणी पोताना घरमां तेने राख्यो. हवे ते धूर्त वस्त्र धोवानी कलामां प्र वीण ठे, तेथी तेने वस्त्र धोवा आपे, ते शीघ्रतार्थी धोइ नाखे ठे. ने वली वस्त्र पण सारां धूए ठे, तेथी ते धोबी राजी थयो. ए रीतें ते धोबीने वि श्वास पमाडीने एक वखत धोबी सुतो हतो तेवामां राजाना वस्त्र लइने ते धूर्त्त नागी गयो, तेथी ते धोबीनी पण लोकोमां हांसी थइ.

हवे ते पुरना बधा माणसो ते धूर्त्तने केम पकडवो? तेमां मूढ बनी ग यां, त्यारें अन्यायना हरनार राजायें पोतें ते धूर्त्तने पकडवानुं बीडुं लीव्युं. हवे राजा द्वारपालने तेडावी कहेवा लाग्यो जे रात्रें दरवाजे तालुं देवुं, ने महारा हुकुम शिवाय कोइने ते तालुं उघाडी देवुं नहिं. एम कही नगरना तमाम दरवाजा बंध करावी पोतें घोडे चढीने धूर्त्तने खोलतो हवो. पेलो धूर्त्त राजानां वस्त्र गधेडा उपर नाखी पोतें धोबी थइ दरवाजे आवी पो लीयानें दरवाजो खोलवानुं कहेतो हवो. नो तेणे दरवाजो उघाडवानी ना कही, ने कह्युं के राजानो हुकम नथी. त्यारें पेला धूर्त्त धोबीयें कह्युं के राजानां लुगडां बगडी जाशे, तो हुं जवाब नहिं दउं, ने मारो वांक का ढीश, त्यारें तुं जवाब देजे. ते धूर्त्तधोबीनी एवी वात सांजलवाथी पोली यो बीतो थको दरवाजो उघाडी देतो हवो. तेथी पेलो धूर्त्त नगर बाहीर नीकली सरोवरनी पालें गयो, त्यां मछिमारने सरोवरमां जाल नाख तां दीठो, तेथी तेने कहेवा लाग्यो के हे मूर्ख! इहां राजा धूर्त्तने खोल वा माटे आवे ठे, माटे तुं जा, नहिं तर तुजने देखतां वेंतज बांधशे. ते धूर्त्तना एवां वचनोथी ते मछिमार पाणीमां नाठो, तेवारें ते धूर्त्त ते ग धेडाने सरोवरनी पालें चरतुं मूकी, जे राजाना वस्त्र हतां, ते पोतें पहेरी ने नगर सन्मुख आव्यो, अहो! जुउ धूर्त्तनी गूढता कहेवी ठे!

हवे राजायें धूताराने नगर बाहिर निकल्यो जाणीने पोलियाने आवी ने कह्युं के तें पोल केम उघाडी? तेवारें पोलिये सर्व वृत्तांत कह्युं. तेथी ते ने उतंजो दइने नगर बाहिर आव्यो, तो पेला धूर्त्तने व्यवहारिया रूपे दी ठो, तेथी तेने पूढ्युं के जो जइ! इहां कोइ नरने गर्दजसहित तमें दीठो? तेवारें धूर्त्तें कह्युं हे नाथ! तेतो नाठो थको सरोवरना पाणिमांहे पेठो ठे.

तेवारें राजायें कह्युं के आ महारो घोडो तमें पकडो,हुं तरतज तेने केशें प कडीनें जगतनुं शल्य काढुं. एम कही तेने घोडो आपी राजा आगल गयो.

हवे ते धूतारो घोडे चडीने नगरमां पेठो. ने पोलीयाने कहेवा लाग्यो के में चोरने हण्यो छे, माटे हवे दरवाजा बंध कर, बीजो कोइ आवे, तो उ घाडीश मां. कारण के आ मारो पक्षपातियो बीजो राजा अमारी जेवोज छे, माटें तेने आववा दइश नहिं. ते वात सांभली पोलियो सत्य करी मा नतो हवो. धूर्त्तने वृत्तांतें ते राजा धूताणो थको पोले आवीनें पोलीयानें कहे के अरे दर्वान ! पोल उघाड. हुं राजा छुं, ते सांभली पोलीये कह्युं के, राजा तो हमणां घोडे चडी नगरमां गया, ने तुं राजा नथी पण अ न्य छो. एटले धूतारो बोल्यो के दरवाजा उघाडीश मां? बहार अन्यधूर्त्त छे, तेज छे,एटले विलखे चित्तें ते राजा मनमां विचार करवा लाग्यो के ए कोइक धूर्त्तमां पण महाधूर्त्त छे,जेणे मुज सरखाने पण धूत्यो,माटे एहनुं च रित्र चिंतववा योग्य छे, विधातानी पेरें लोकने विषे जयपताका निश्चय एणे वरी. कोइ न जाणे, तेम एहनी प्रशंसा करुं, तो मुजने नगरमां प्रवेश करवा आपे. एवुं विचारीने ते राजा धूर्त्तनें कहेवा लाग्यो के हे धूर्त ! त हारुं चरित्र उत्तम छे, ने तहारी कला घणी प्रशंसवा योग्य छे, तेणे करीने हुं तहारा उपर तुष्टमान थयो छुं, माटें तहारे जे वर मागवो होय, ते मा ग. तेवारें ते धूर्त्त बोल्यो हे राजन् ! जो तुं वर आप तो हो तो मुज्ने अभ यदान आप. तेवारें राजायें प्रमाण कर्युं. माह्यो माणस पोतानुं बोल्युं पाले. ते धूर्त्तें पोतापणुं प्रगट करीने द्वार उघडाव्यां, अने पोतें राजाने सामो पगे पड्यो. राजायें पण धूर्त्तने वांसे हाथ फेरव्यो, ने तेने प्रशं स्यो. धूर्त्त पोतानो नवो अवतार मानवा लाग्यो, ने राजाने कहेवा लाग्यो के स्वामि ! तमे महोटो प्रसाद कर्यो, महोटानां वचन अन्यथा केम थाय ?

हवे धूतारो राजाना प्रसादथी निःशंक चित्त थको सांढनी पेरें मदोन्म त्तताथी स्वेछायें नगरमां भमतो थको विलास करतो. लोकोने पोतानी क लानो समूह देखाडी हर्ष उपजावतो विचरतो हवो.

एकदा ते धूर्त्त, सुखीयो थको विचारवा लाग्यो के इहां तो माहरुं धू र्त्तपणुं चालतुं नथी, कारण के हुं सहुमां जाणीतो थयो छुं, माटे हवे आ नगर छोडीने बीजे ठेकाणे जाउं तो ठीक. एम विचारी चोरनी पेरें

राजाने पण कह्याविना ते धूर्त्त नगरमांथी नीकलीने जूतनी पेठे पृथ्वीने विषे जमतो जमतो पुर, पाटण ग्रामादिक सर्वने धूतता धूतता अनुक्रमें जुवनावंत नगरना उद्याननने विषे राजचंपक वृक्ष हेठें विसामो लेवा बेठो. ते वृक्ष शाखायें करी अति विस्तीर्ण जोइने आदर सहित ते प्रत्यें जोतो हवो. तेना देखवाथी धूर्त्तना चित्तने विषे नाना प्रकारना मनोरथना कल्लोल उबलता हवा. के आ वृक्ष घणुं सुंदर डे, माटे इहां सुवर्ण मणिनो सात जूमिनो महोटो प्रासाद करावुं, ने पासें नाना प्रकारना जुवन करावुं. वली सर्व अंतेउरने क्रीडाने अर्थे वाव्य करावुं, प्रासादने फरतो कोट करावुं, ते मज फरतो वनखंम करावुं. वली इहां हाथीनी शाला, घोडानी शाला, करावुं, ने हुं चक्रवर्त्तीनी पेरें महर्द्धिक संपदायें युक्त एवो राजा थाउं! एवा असंबद्ध अने असंजव वचन धूतारानां सांजलीने ते चंपकवृक्षनो अधिष्ठायक देव ते धूर्त्त प्रत्यें कहेतो हवो. के हे धूतारा! तें ताहारा डुष्ट चरित्रें करी घणा देश धूत्या, तुं जे बोले डे,ते सघलुं निर्विवाद थाशे. हे मूढ! फोकट एवां वचन केम बोले डे? हुं ताहरी पासें कांइ देखतो नथी. हे निर्लक्षण! तुऊमां कोइ सुलक्षण नथी तो ते तुऊथी केम निपजशे? एहवुं ते देवतानुं वचन सांजलीने ते धूर्त्त कहे डे. हे देव! माहरुं वचन सांजल.आजथी सात दिवसमां जो हुं कह्या प्रमाणे कदापि न करुं तो ताहरी सन्मुख अग्निमां प्रवेश करुं. त्यार पडी ते नगरना पोलनी रहेनारी देवीना देहेरामां गयो. ते धूर्त्तें त्यां घणा कोमाकोमी जेला कर्यां ने मनथी अथवा वचन कल्पना करीने गणेश, क्षेत्रदेवता, यक्ष, यक्षिणी प्रमुख आदि देइने द्वारपोलनी रहेनारी देवीनी साथे जुवटुं रमवा बेठो, तेमां ते लाखो टका जीत्यो. खडीना कटकाथी आंकडा मेली राखेला तेनो सरवालो करी गणेशने कहेवा लाग्यो के महारुं धन जे तहारी उपर लहेणुं डे ते तुं मने आप, नहिंतर त्रण खुणवालो तीखो पाषाण लइने तेनी अणीथी शीघ्रपणे तारुं महोटुं पेट फोडी नाखीश. हे लंबोदर! तुं हार्यो डो,माटे केम नहिं आप? एम कहीने ते धूर्त्त जेटले महोटो पाषाण तेने मारवाने वास्ते उपाडे डे,ते टले लंबोदरे पण जय पामीने बे लाख टका धूर्त्तने आप्या,एम बीजा पण सघला देवता व्यंतरादिक पासेंथी ते धूर्त्तें पोतानुं लेणुं लीधुं. जेमाटे निःसूक मनुष्यना व्यंतरादिक पण चाकर थाय.

हवे ते धूतारो धनें करीने तिहां आवासादिक शीघ्रपणे करावतो हवो. इव्यथकी क्युं काम सिद्ध न थाय? सर्व थायज. महोलात तथा आवास स घला कराव्या पछी स्त्री माटें हजारो टका खरची त्यां गणिकानुं टोलुं लाव्यो. तेमां मुख्य अनंगसेना नामें गणिका छे, ते केवी छे? तोके कामनीज से ना छे, तेने पटराणी कीधी. ते संघातें विलास करतो थको, ते वृद्धदेवता नुं पूर्वें कहेलुं जे वचन,तेने वारंवार संजारतो,गर्वें करीने ते देव उपर रोष चढावतो हवो. त्यार पछी निकृष्ट एवी ते गणिका रीसाणी थकी ते धूर्त्तने माथे उपाडीने नगरने विषे लइ जती हवी. ने नगरमां ते धूर्त्तनुं सघलुं वृ त्तांत कह्युं तेथी राजायें जाण्युं जे ए महाधूर्त्त छे. देवता सरिखाने धूत्या तो मनुष्यनुं तो शुंज गजुं? तेथी राजायें ते धूर्त्तने अनेक विडंबनायें करी नारकीनी पेरें विडंब्यो. ने तेने नगरमां फेरवीने उपाडीने दूर नाखी दीधो. कुमरणे मास्यो थको ते दुष्ट निर्जाग्य मरीनें दुर्गतियें गयो, घणा जव जम शे. ए रीतें ते पापीना पापनां फल केवां प्रगट थयां? कमलश्रेष्ठ कहे छे के हे पुत्र! ए धूर्त्त सर्व धूर्त्तमांही शिरोमणि हतो ते पण एवी विटंबणा पा म्यो, तो धूर्त्तपणुं केम जलुं होय? ते सांजलीने विमल पोताना पिताने एहवुं कहेतो हवो के, हे तात! अन्याय करनारने ए दृष्टांत युक्त छे, पण हुं हस्त कलायें करीने धन उपार्जुं छुं, अन्यायें कोइनुं इव्य लेतो नथी.

त्यारें पिता कहे छे, हे पुत्र! तुं जे कार्यमां इव्य पेदा करे छे तेमां शुं कांइ अन्याय नथी? शुं तें न्यायज छे? जेमाटे कपटें करीने परनुं धन लेवुं, तेतो अन्यायज छे,हस्तकला ते वंचना छे. तेमाटें सर्वथा व्यवहार शुद्धि येंज इव्य उपार्जवुं, उछुं देवुं नहिं, अधिक लेवुं नहि,जे कपट करीने इव्य उपार्जे ते प्रगटपणे नरकें जाय. ए रीतें श्रेठें पुत्रने अनेक वार कह्युं, पण तेनो स्वजाव टल्यो नहिं, जेमाटें पोत पोतानो स्वजाव मूकवो ते घणो दुःक र.छे, दुःखें मूकाय. कह्युं छे के ॥ परीक्षणीयोयत्नेन, स्वजावोनेतरे गुणाः ॥ व्यतीत्य हि गुणान् सर्वान्, स्वजावोमूर्ध्नि वर्त्तते ॥ १ ॥ जावार्थः– यत्ने करीने स्वजावनी परीक्षा करवा पछी बीजा गुण खोलवा, कारण के सघ ला गुणने छांमीनें स्वजाव ते सर्व गुणने माथे आवे छे ॥ १ ॥

एकदा ते विमलश्रेठें घणां करियाणां जस्यां, ने त्यांथी देशांतर जवानो आरंज कस्यो, त्यारें तेनो पिता कहेवा लाग्यो के हे पुत्र! ए देशांतर गम

न जे ठे,ते डुःखनुं कारण ठे. इत्यादिक बीजी पण घणी युक्तियो कहीने पि तायें वाख्यो तो पण विविध वस्तु ग्रहिने वेपार करवामाटे ते सार्थवाहनी पेरें हजार पोठीया लेइने स्थलमार्गे चाल्यो,ते सोपारापुर पाटणनी पासें मलयपाटणमां गयो. त्यां रही सर्व करियाणां वेच्यां,तेमां अठावीश हजार सोनइयानो लाज थयो,तेवारें घणो खुशी थतो चिंतववा लाग्यो ॥ कह्युं ठे के ॥ वाणिआणं वणिज्जंमि, माहणाणं मुहंमि अ ॥ खत्तियाणं सिरी खग्गे,कारुणं सिप्पकम्मसु ॥ १ ॥ ज्ञावार्थः—वणिकनें व्यापारनें विषे,ब्राह्मणने मुखने विषे, क्षत्रियने खड्गने विपे, कारुनारुने शिल्प कर्मने विषे, लक्ष्मी होय ठे ॥ १ ॥ वली अधिक लाजने अर्थें तिहांथी करियाणां लेइने पोताना नगर जणी पाठो वल्यो. तेटलामां वाटें वर्षाकाल थयो,ते पंथीजनने काल सरिखो ठे ते गर्जारव सहित वीजली रूप दंभें करी सर्वने जय पमाडवा लाग्यो तिहां घणो कादव थयो तेवारें पामर जनविना कादवमां कोण चाले? एवो विचार करी ते ठावणी करी त्यां रह्यो एवे अवसरें विजयपुरनो वासी महाबुद्धिनिधान गुणनो तो जाणे समुद्र होय नहिं? एवो सागरनामा व्यवहारीयो बुद्धिनो सागर ठे,ते पहेलां धन उपार्जवा माटे परदेश गयो हतो, ते पण घणी सार वस्तु लेइने ज्यां विमल ठे त्यां आव्यो. विमल अने सागर बेहु एक नगरनाज वासी ठे तेथी विमलें तेने उलख्यो,अने कुशलादिक पूठयां; अने तेने आग्रह करी राख्यो. वली कह्युं के,आपणे बन्ने साथें नगरमां जइशुं. ते सागर पण त्यां रह्यो थको, दिव्य जे ज्ञली मनोवांठित वस्तु ते त्यां वेचीने बीजी नवी वस्तुउ लेतो हवो. हवे ते महाधूतारो विमल पोतें तेना काममां वच्चें पडीने तेनो माल वेचावे,तथा बीजी वस्तु लेवरावे, तेमां चोर कलायें करीने तथा दलाली प्रमुख हस्तकलायें करीने दशहजार सोनइया उपार्ज्या अने मनमां विचारवा लाग्यो जे महारो पिता महोटो मूढ ठे जे मुजने वारे ठे,में तो हमणांपण ए कपट युक्ति थीज धन मेलव्युं!

हवें ते बे जणा पोत पोतानुं द्रव्य तथा करियाणां सर्व लेइने वर्षातिक्रमें घोडे चड्या थका तिहांथी चाल्या, ते पोतानां नगर समीप आव्या. तेवामां ते कमलशेठें पोताना पुत्रनुं आगमन सांज्ञल्युं जेथी साहामो आव्यो. उचितना जाण होय, ते उचितपणुं केम उलंघे? तेथी ते बे जणे शेठने प्रणाम कस्यो. तेवारें स्नेहें करीने माहोमांहे कुशल क्षेमादिक पूठ्यां,

ते त्रणे जणा घोडे चड्या थका साथनी आगल जाय छे,तेटले हवे विमल प्रत्यें सागर कहे छे, के हे मित्र ! चित्तने चमत्कार उपजे एहवुं हुं अणदीठुं अणसांजल्युं, कांइक तुऊने कहुं. ते सावधान चित्तें करी सांजल. इहां थकी आगल पाकेल आंबानुं जरेलुं गाडुं हलवे हलवे चाल्युं जाय छे, तेहनो सारथि ब्राह्मण छे,वली तेनी पासें पाणीनो जरेलो करबडो छे,ते गाडानी पछवाडे लाकडीमां जराव्यो छे,ते ब्राह्मण कोढीयो छे तेना शरीरमांथी रक्तपित्त वहे छे वली पाणी निकृष्ट कष्टें करी हाले छे, तेणे करी पाणी गले छे गाडाना हालवाथी मोहोलुं छे, जे बलद जोतस्या छे, तेमां जमणे पासें जे बलद छे ते गलीयो छे, वली माबी बाजुनो बलद माबे पगे खोडो छे,वली ते बलद माबी आंखे काणो छे. अने ते बेडियुं गारुं छे तेने पूठें रह्यो थको चांमाल आक्षेप करतो अणलातो थको हांके छे. वली ते गाडानी पछवाडे कोइकनी वहू रीसाइने आवे छे, ते स्त्री माबा पगने विषे सर्वथा प्रधान लक्षणें करी सहित छे, पगे अणुआणी छे, तेना शरीरने विषे घणा आजरण छे, निश्चें ते स्त्री वणिकनी छे,ते गर्जवंती छे, ढूकडो प्रसव थनार छे,अने ते वली पुत्र प्रसवशे,ते स्त्रीना सकल शरीरने विषे कुंकुमनो रंग छे, अने चोटलो बकुलना फूलें गुंथ्यो छे,फूल वेणीमां गुंथ्यां छे,ते बहु मूल्यवालां छे, ने ते स्त्रीनुं पहेरवानुं वस्त्र कसुंबी नवुं रंग्युं छे. वली ते गाडा उपर बेठी ते पण सांगने स्थानकें बेठी छे. पण गाडामां बेठी नथी. गाडानो खेडु बेडीया उपर बेठो छे. सागरना मुखथी एहवी वात सांजलीने विमल कहे छे. आ तुं शुं असत्य बोले छे ? एवी अकल्पित वात तो सर्वज्ञविना बीजो कोइ पण कही शके नहीं माटे ए तहारी वात कोण सद्दहे ? तुं आवी वातो क्यांथी जाणी शके ? पण तहारी जीज घणी लांबी छे, तेणे करीने तुं यद्वा तद्वा लवारो कस्या करे छे ? ते सांजलीने सागर बोल्यो, कल्पांतें पण हुं असत्य न बोलुं,में तो गुरु पासेंथी सत्यव्रत लीधुं छे,अने सत्यमांज महोटाइ रहेली छे, माटे महारुं बोलवुं केवारें मिथ्या न थाय. जो तुऊने प्रतीति न होय,तो हाथमां कंकण छतां आरिसो शोधवानी जरूर नथी तेनी पेरें आ तहारा मुख आगल गाडुं जाय छे, ते जइने जोइ आव. कवि कहे छे,के ए वात खरेखरी साची हती तो पण अजव्यनी पेरें सर्व प्रकारें ते विमलने सद्दहणा न आवी, जेमाटें सुबुद्धियानुं वचन डुर्बुद्धियाना मनमां केम उतरे ?

हवे धीठामांहे शिरोमणि एवो विमल बोल्यो के,हे मित्र! तुं आज आटलुं बधुं धीठाइपणानुं अवलंबन केम करी रह्यो छो? ते सांजली सागरें कह्युं के, धीठाना साथें धीठाइ करवीज युक्त छे,वांका साथें वांकुं थावुं, सरलनी साथें सरल थावुं,प्रवीणनी साथें प्रवीण थावुं. जेम के लोक पण कहे छे के आडे लाकडे आडो वेर, तेम वांके वांको अने समे समो. तेवारें विमल लोजनें वशें करी उतावलो हलफल करतो थको कहेतो हवो के हे विमल! जो ताहारी वात असत्य थाय, तो तारी सर्व वस्तु माहरी थाय. तेवारें क्रोध चढावीने सागर कहे छे के,तें कही ते वात महारे प्रमाण छे, जो ए वात साची थाय तो तारी वस्तु इत्यादिक जे छे तेनो धणी पण हुं थाउं! तेनुं कहेवुं विमलें पण मान्युं, हाकारो कस्यो. एक एकना हाथमां ताली पाडी सावेत करी पछी कमलश्रेष्ठप्रत्यें सागर कहेतो हवो के, अमो बन्नेना तुमें इहां साक्षी थाउ. तेवारें कमलश्रेष्ठ कोमल वचने करी सागरप्रत्यें कहे छे के, हे सागर! तुं पण एहना जेवो केम थाय छे? तुं तो डाह्यामां मुख्य छो. ते सांजली विमल पोताना पिताने कहेतो हवो के, हे तात! तमें शुं हमणां पण मुज पुत्रने हलको पाडो छो? एम करवाथी कांइ महोटाइ पामशो? तेवारें कमलश्रेष्ठें कह्युं के इहां उतावलानुं काम नथी तुं तो न्हानो थइ तूटे पण मुजने जोगववुं पडे!

वली सागर कहे छे के,हे कमलश्रेष्ठ! जो तारो पुत्र माहरे पगे आवीने पडे, तो में जे होड करी छे ते हमणांज हुं मूकी आपुं,हजी कांइ बगड्युं नथी. तेवारें विमल बोल्यो ए ताहरुं समग्र धन में लीधुं एम नकी जाणजे. हवे तुं जिक्षा माग जिक्षा समयें तने कूतरा आवी पगे लागशे. ए रीतें घणा वाचाल थका विवाद करता ते बे जण गाडानी पासें आव्या,तिहां विमल मत्सर धरतो थको जुए छे तो ते शकटनो सारथि चांमाल प्रमुख सागरें कह्यो हतो तेवो त्यां न दीठो, तेथी विमल जेटलामां उल्लासवंत थयो थको सागरने पूछे छे तेटलामां आदर सहित सागरें सारथिने पूछ्युं जे ते गर्जवती स्त्री क्यां छे? त्यारें ते सारथियें कह्युं के ते गर्जवती स्त्री नजीकना वनमां प्रसववा गइ छे. इहां पासेंना नगरमां ते स्त्रीनां माबाप रहे छे, तेथी ते स्त्रीनी माताने तेडवामाटें चांमालने मोकल्यो छे. हुं ब्राह्मण छुं? अने ए तो वणिकनी वहू छे. जर्त्तारे मार आप्याथी एमनाथी रिसाइने हुं पाडोसी

हुं तेनी प्रीतियें करीने मारी पूठें आवी छे,माटें महाराथी शी रीतें काढी मूका य ? विषम वेलायें बीजा कोइ अणउलखिताने पण राखवो घटे, तो वली उलखीतानुं तो शुंज कहेवुं ? एटलामां तिहां ते स्त्रीनी माता पण आवी,अने ते चांमाल पण आव्यो. तेने ब्राह्मणे पण पुत्र आव्यानी वधामणी दीधी एम सघलो संवाद साचो थयाथी सागर बोल्यो के,हे विमल ! हवे ए तमारा सर्व माल करियाणां प्रमुख जे छे,ते महारा घरने विषे मोकलो,हवे ते बधां माहारां छे. तेवारें ते धूर्त्त विमल धूर्त्तपणानी धीरता राखीने कहेतो हवो के, हे जाइ ! हुं तो तमारी साथें हसतो हतो. तमें मने हसो ने हुं तमनें हसुं. तेवारें सागर कहे छे के,फोकट क्लेश करे शुं थाय ? हमणां तो पोता ने घेर जाउ, मुजने जेम उचित करवुं घटशे, तेम हुं करीश. इत्यादिक वि चार करतो सघलां विमलनां करियाणां पोतानी वाडीमां उतारीने सागर पोताने घेर आव्यो. तेवारें लूंटायानी माफक शून्य थइ गयानी रीतें,मूर्छि तनी पेरें,जाणे हणी नाख्यो होय नहिं ? एवा विमलने महोटे कष्टें करी ने कमलशेठे पोताने घेर आण्यो. ते विमल जेवो मुखें छे तेवोज चित्तने वि षे पण अति मलिन छे,वली ते विमल पोताना पिता कमलशेठने विमलनी पेरें अति नम्र थइ विनति करे छे के, हे तात ! आ आपदारूप समुद्र केम तरवो ? जो वली तमे बुद्धिरूप नाव आणो,तो निस्तार थाय,में तो आ हा स्यपणे कह्युं हतुं ने ते सागर धूर्त्तें तो प्रमाणज करी लीधुं,तेमाटे हे तात ! तमें ते सागरना घरने विषे जइ तेने जेम तेम मनावो, कोइ बीजी युक्तियें करी वश करो, समुद्रनी पेरें दुःखें ग्रहवा योग्य एहवा ते सागरने तमे प्रतिबोधो, जेथी करी आपणुं धन ते न लीये,अथवा विविधप्रकारनी चिंता यें शुं थाशे ? इहां एकज उपाय छे. ते उपाय पण तमाराथीज सिद्धि पामे, तेम छे, बीजाथकी सिद्धि पामशे नहिं. सागरें त्यां तमने साक्षी कह्या छे, माटे तमें राजानी सजाने विषे अवलुं बोली पोतानुं द्रव्य राखो. कह्युं छे के ॥ यतः ॥ निअ गेहस्स कज्जंमि, नियदव्वस्स रक्कणे ॥ निअपुत्तकए कूड, सुक्खेसु नविणिंदिअं ॥ १ ॥ जावार्थः—पोताना घरना कार्यने विषे, पोता नुं द्रव्य राखवाने विषे,पोताना पुत्रने अर्थें,एटला कारणें जूठुं बोल्यामां दू षण नथी. कह्युं छे के ॥ यतः ॥ न नर्मयुक्तं वचनं हिनस्ति,न स्त्रीषु राजन्नवि वाहकाले ॥ प्राणात्यये सर्वधनापहारे, पंचानृतान्याहुरपातकानि ॥ १ ॥

भावार्थः— नर्मयुक्त वचन हणे नहिं, स्त्रीने साचुं न कहेवुं, हे राजन्! विवाह अवसरें साचुं होय ते जूठुं कहेवुं. प्राणांत कष्टे प्राण जाते जूठुं बोलवुं, सर्व धननो नाश थातो होय तो जूठुं बोलवुं,ए पांच जूठनां पातक नहिं. एम पंडित कहे छे. तेवारें धर्मरूप कमला जे लक्ष्मी तेनो आगर एवो जे कमलशेठ ते विमलनुं वचन सांभलीने कोमल वाणीयें करीने समजावतो हवो के, हे पुत्र! तुं नीतिमार्ग मूकीने उन्मार्गें म जा. तुं तहारा चित्तने विषे चिंतन करीने तहारुं वचन संभार. सत्पुरुष तो जे हांसीयें करीने वचन बोल्युं होय तेनो पण सर्वथा प्रकारें निर्वाह करे, पण तेंतो कांइ हास्यथी कह्युं नथी परंतु सागरनुं द्रव्य लेवाना लोभथकी होड करी छे, ते माटे हवे शुं खेद पामे छे? हे वत्स! साचुं बोलतां कांइ पण दूषण नथी. हे मूढ! असत्य बोलवाथी दूषण कांइ नथी. एवुं हुं केम कहुं? शुं धुंवाडाथी श्यामता न थाय? हे वत्स! क्यांइ एकतो साचुं वचन पण अनर्थकारी थाय छे. केम के जे वचन सांभलीने आगलो प्राणी भय पामे, त्रास पामे, अथवा मरण पामे, एवी रीतनुं साचुं होय तिहां मौनपणुं धारण करवुं जेमाटे थोडुं असत्य बोलवा थकी पण अनेक जीव आ भवने विषे दुःख पाम्या अने भवांतरें दुर्गति पाम्या तो धनने लोभें करीने जे कूडी साख भरवी, तेहना विपाक कडवा होय, तेहमां तो कहेवुंज शुं?

ते सांभलीने विमल बोल्यो के हे पिताजी! परमेश्वरें जैनमार्गने विषे अपवाद नथी कह्यो शुं? सर्व प्रकारें उत्सर्गज कह्यो छे? परमेश्वरें तो बे प्रकारनो मार्ग कह्यो छे, तेमां एक उत्सर्ग अने बीजो अपवाद. जेमाटें जिहां महोटुं कार्य होय तिहां असत्य बोलवुं कह्युं छे,ने पछी तेनुं प्रायश्चित्त लइ शुद्ध थइयें. ते सांभलीने कमलशेठ पुत्रने कहे छे के हे वत्स! धन पामवुं तो सुलभ छे,पण धर्म पामवो दुर्लभ छे. एटला माटें एवो मूढ कोण छे जे धनने अर्थें धर्मनुं खंडन करे? महोटुं कोइ धर्मनुं कार्य होय,तिहां अपवाद कह्यो छे,पण पापने विषे जैनधर्ममां क्यांही अपवाद कह्यो नथी. व्रतभंग करीने प्रायश्चित्त लीधे कांइ शुद्ध न थाय. जे मनुष्य जाणीने व्रत भंग करे तेने प्रायश्चित्त ते वली शुं अपाय? ते कारणमाटे सर्व धननो नाश थाय तो भलें थाउ, जीवितव्यनो नाश थाय तो भलें थाउ, परंतु जो कल्पांत थाय तो पण हुं थोडुं पण जूठुं न बोलुं.

एहवुं पितानुं वचन सांजली कोप्यो थको विमल कूतरानी पेरें थइने बोलवा लाग्यो के में निश्चय तहारो पाखंमधर्म जाण्यो? जे में महेनत करी ने इव्य उपार्ज्यु ते तुं शुं महारा वैरीने आपीश? वृद्ध थयो एटले तुं घेलो थयो बो धिक्कार बे तुजने? रे मूढ! बेसी रहे घरने खूणे. एवां वचनो पिताने कहीने विमल घरमांथी घणी जेट लइने राजापासें गयो. त्यां जइ राजाने जेट मूकी नमस्कार करी विनति करवा लाग्यो के, हे राजन्! में देशांतरें जइ घणे कष्टें लक्ष्मी उपार्जी, ने घरतरफ सागर साथें आवतां हांसीने वचनें करी महारी लक्ष्मी तेणें पडावी लीधी, ते सांजली राजायें सागरने तेडावीने सर्व वृत्तांत पूब्युं,सागरें कह्युं के में मात्र हास्य वचनें ते लीधुं नथी,पण ए होडमां हार्यो त्यारें लीधुं बे. पबी तिहां तेणे जे वृत्तांत बन्युं हतुं, ते सर्व राजानी आगल कह्युं, तेथी राजायें तेने पूब्युं के तें बलद प्रमुखनां लक्षण केम जाण्यां? त्यारे सागर कहेतो हवो के,हे राजन्! में महारी बुद्धियें करी जाण्यां. ते कौतुक सांजली राजा उल्लासवंत थयो थको बोल्यो के तें तारी शी मतियें करीने जाण्यां? ते तुं मने कहे.

हवे सागर कहेतो हवो के,हे राजन्! सावधान पणे सांजलो. पाका आंबाना फलनी वासें वासित एवो कोइ पदार्थ तिहां जूमिकायें पड्यो हतो, तेना गंधें करीने में जाण्युं जे इहांथी आंबानुं गाडुं गयुं बे. तथा धूडमांहे पगना प्रतिबिंबें करी जाण्युं जे ते बलद गलीयो बे. तथा पगलाने अनुसारे करी जाण्युं जे ते बलद डाबे पगे खोडो बे. तथा दक्षिण दिशानुं घास चर्यो हतो. अने डाबी बाजुनुं घास पडि रह्युं हतुं तेथी जाण्युं जे ते बलद डाबी आंखे काणो बे. तथा मुतरवाने उठ्यो ने पाणी लीधुं तेथी जाण्युं जे ते ब्राह्मण बे. तथा जूमिकाने विषे मार्गे जातां पाणी नखाणुं देखीने में जाण्युं जे करबडो पाणीनो गाडानी पाबले लाकडीयें वलगाड्यो बे. तथा गाडुं हांकतां परोणो जांग्यो, ते जोंये नाखी दीधो, ने चंडाल पासें लाकडी मागी ते तेणे जोंये नाखी दीधी; ते लाकडी पाणी बांटीने ब्राह्मणे लीधी पण हाथो हाथ न लीधी,तेना प्रतिबिंबें में जाण्युं जे ते चांडाल बे. तथा ब्राह्मण लाकडी लेवाने गाडाथी हेठे उतर्यो,त्यां रसी झर्युं बे तेनी गंधथी घणी माखीयो बण बणती दीठी तेथी में जाण्युं जे ते कोढीयो बे, अने लाकडी विना चाली शके नहि तेमाटे हाथमां लाकडी बे, एम में कह्युं. तथा

शकटनी पत्नवाडे पगलाने अनुसारें धूडमां पगलां पडेला जोइ में लक्षणवं ती स्त्री जाणीने कह्युं जे पाउल लघु स्त्री बे तथा पाबे पगें मुख करती जोती हती ते पाबा पगलांने अनुसारें में जाण्युं जे ए स्त्री रीसाणी थकी पीयरमां जाय बे,तेथी वहूज होय. वली रीसाणी थकी कूवामां पडे ने ए कूवामां प डवुं मूकी दइने जो गर्नवती बे तो पीयर जाय बे. एवुं जाणीनें में तेने गर्न वती कही तथा देह चिंताने अर्थें गाडाथी उतरीने बोरडीना वनमां जइ बेठी ते जमणा हाथनो टेको देइने घणे कष्टें उठी, तथी जाण्युं जे तेने ग र्नने विषे पुत्र बे,अने तें ढूडको प्रसवशे. तथा ते स्त्रीयें पाणीथी मुख धोयुं, ते रातुं देखीने कुंकुमनुं विलेपन जाण्युं. तथा ते स्त्रीना केशमांथी फूल नू मियें पड्युं ते देखीने में जाण्युं जे एहना चोटलामध्ये बकुलवृक्षनां फूल गुं थ्यां बे. तथा बोरडीने कांटे रातो तांतणो वलगेलो देखीने में जाण्युं जे तेणे कसुंबल वस्त्र उढ्युं बे. तथा आंबानी निकट गाडां हांकनारने ठेकाणे बेठी,ते ने अनुसारे जाण्युं जे ते बेडियुं गाडुं बे. चोकीयुं गाडुं न हतुंने बेडीयुं गाडुं हतुं तेथी सारथिने ठेकाणे बेठी. एम सघली वात सागरना मुखथी सांनली राजा चित्तने विषे चमत्कार पामीने सागरने पूबवा लाग्यो के तमारा बे विना त्रीजो कोइ साक्षी बे? तेवारें सागरें कह्युं हा त्रीजो पण साक्षी बे ते साक्षी जगतमां वि ख्यात अने घणो माह्यो तथा परिणामें निर्मल एवो विमलनो बाप कमल शेठ बे,ते सांनली राजायें कह्युं के घणुंज रुडुं! एतो सत्यवादी बे, जो पण वि मलनो बाप बे तो पण पुत्रने अर्थें ते जूठुं नहि बोले. तथापि तुं नूल्यो बो,जेमा टें शास्त्रमांहि ना कही बे ॥यतः॥ सयणो डुक्कणो विद्दे, सीउ लोहीउ तहा ॥ गहिलो विह्निसो नीरु,सक्की नूणं न किज्जए ॥ १ ॥ नावार्थः—स्वजन, डु र्जन, वली द्वेषी, महालोनीउ, तेम घेलो, कौतुकी अने नयानक एटलाने निश्चे साक्षी न करीयें ॥ १ ॥ एटला माटे तें विमलना बापने साक्षी रा ख्यो ए तुजने घटे नहि. त्यारें सागर बोल्यो, हे राजन्! एतो महोटो धर्मा त्मा बे, सत्य बोलनार बे, माटे ते जे कहेशे, ते म्हारे प्रमाण बे. तेवारे राजायें कमलशेठनें तेडावीने मीठी वाणीथी पूब्युं के तुं आ वात जाणे बे? जाणतो हो, तो कहे? एवी राजाना मुखथी वाणी सांनलीने विमल ने ध्रास्को पड्यो. जे म्हारुं सर्व ड्व्य गयुं, तेणे करी अति आकुलव्याकु ल थइने विचारवा लाग्यो जे हमणां म्हारो पिता सत्य कहेशे, एटले

माहरुं सर्व द्रव्य सागर लइ लेशे. ते द्रव्य गयानी चिंता रूप समुद्रमां जा णियें बूड्योज होय नहिं शुं? एम विमल नीचुं मुख करी रह्यो.

हवे बे पक्षनां लोक सर्व जोवा आव्यां छे,तेथी राजसभामां तिल पडे एटली पण जग्या खाली नथी. ते बधानी वचमां रह्यो थको कमल शेठ साक्षी आपवामाटे उनोरही कहेतो हवो के हे राजन्! महोटुं कार्य छे,तो पण हुं जूठुं नहिं बोलुं, जे जूठुं बोल्यो ते जिनधर्मने उलखतोज नथी. सो नुं नेमाणस बे सरखां छे,तेमां सोनुं कसवटीयें चड्युं परीक्षाने प्राप्त थाय छे अने माणसने महोटुं कष्ट पडे थके पण असत्य न बोले त्यारें तेनी परीक्षा थाय छे. हे राजन्! धनने अर्थे जूठुं बोलीयें,ते धन तो पामवुं सु लज छे,पण धर्म पामवो दोहिलो छे. वली हमणां तो जे कारणे हुं साक्षी पूरीश तेथी तो महारो पुत्र दुःखवाशे, दुर्जन हसशे, तेम कदापि सज्जन पण हसशे तो पण हुं असत्य नहिं बोलुं. कह्युं छे के ॥यतः॥ निंदंतु नीति निपुणा यदि वा स्तुवंतु,लक्ष्मीः समाविशतु गछतु वा यथेष्टं ॥ अद्यैव वा म रणमस्तु युगांतरे वा, न्यायात्पथः प्रविचलंति पदं न धीराः ॥ १ ॥ भा वार्थः– न्यायमार्गमां निपुण जे पुरुष तेनी कोइ निंदा करो. अथवा स्तवन करो, गमे तो स्वेछापणे लक्ष्मी आवो, अथवा लक्ष्मी जाउ, आज मरण थाउ, अथवा युगांतरें थाउ, पण जे धीरपुरुष होय ते न्यायमार्गथकी पदमात्र पण चलायमान थाय नहीं. तेमाटे हे राजन्! जेवुं छे तेहवुं तम ने कहुं छुं के जे सागरें कह्युं ते सर्व सत्य करी मानजो. एवां कमलशेठ नां वचन सांभली ते राजा तेने आशीष देतो अति विस्मय पामतो मा थुं धुणावतो हवो, तेवामां राजाना कंठमां पडेलो विशिष्ट हार उछलीने कमलशेठना कंठमां पड्यो, एटले जाणे राजायेंज संतुष्ट थइने तेना गलामां हार नाख्यो होय नहिं शुं? तथा प्रत्यक्ष पुण्यनो समूह अने भला यशनो विस्तार,तेज जाणीयें गलामां पड्यो होय नहिं? एम लाग्युं. हवे तेम रमणिक दिव्य मणियें करी अत्यंत सुंदर हार ते कमलशेठने कंठे घणुंज शोभतो हवो. ते वखत राजा अति प्रशंसा करी कहेतो हवो के अहो! ताहारी सत्यता जाणे साचुं सोनुंज होय नहिं शुं? अहो! तहा री साधुनी पेरें लोकने विषे उत्कृष्टी निर्लोभता, अहो! ताहारी निर्मोहता जे पुत्रने तृणखला सरिखो जाण्यो? अहो! ताहारुं चित्त एकाग्र धर्मने

विषेज तें तत्त्वकरीने ग्रह्युं छे, अहो ! तारी दृढ प्रतिज्ञा सत्यवंती, अहो ! तुजने सत्यवंतमां सत्यवादिनी रेखा छे माटे राजानी पेरें तुजने पण मुकुट जोइयें,ते माटें तुजने शेठाइ पणानो पट्टबंध हो. एम कही राजा अतिशय प्रीतिने समूहें करीने शेठ पदवीनो मस्तकें पट्ट बंधावतो हवो. पापने धुंवाडे करीने श्याम थयेला एहवा विमलने राजायें कह्युं के रे दुष्ट ! रे धीष्ट ! ताहरी जीन छेदवा योग्य छे,पण तुं कमल शेठनो पुत्र छे,ते माटें हुं तुजने मूकुं बुं. कमलना कांटा कोइ उखेडी शके नहि. हवे सागर पण कमल शेठ उपर संतुष्ट थइने विमलना करियाणां हतां, ते लोन रूप मेल बांध्यो छे,जेणे एवा कमल शेठने आपी दीधां. प्रत्यक्ष सत्य वचननो प्रनाव कोइक एवो उत्कृष्टो छे के जे थकी गयुं द्रव्य पण पाबुं आव्युं नें वली निर्मल कीर्त्ति पण विस्तार पामी तथा कमला जे लक्ष्मी ते पण विस्तार पामी.

हवे कमल शेठने राजा कहेतो हवो के तमें महोटो पसाय कर्यो जे न्याय पाल्यो. सत्यवचन केहेवुं छे ? तो के प्रत्यक्ष कल्पवृक्ष सरिखुं छे. एटला माटें सत्यवचनथी शुं न संनवे ? सत्यवचन सर्व पंमित लोकने माननीय छे. सत्यवचन बोलनारना वचनने सर्व लोक, मानवा योग्य थाय. सर्व लोकने विशेष प्रशंसवा योग्य थाय. अने जूतुं बोलनारो जे विमल ते सर्व लोकमां निंदनीय थयो. विमल सुश्रावकनो बेटो हतो पण जूतुं बोल्याथी दुर्गतियें गयो. हवे राजा सागरनी बुद्धियें करी रीज्यो थको,तेने सर्व प्रधानोमां मुख्य प्रधानपणें थाप्यो. अहो ! लोको ए बुद्धिनुं फल जूउ कहेवुं छे ! हवे कमलशेठ घणा कालसुधि गृहस्थनो धर्म पालीने अंते उत्तम साधुनो धर्म ग्रहण करी रूडी रीतें विशेषपणे नाषा समितियें युक्त थको कमल साधु मोक्ष प्रत्यें पामतो हवो. सकल कर्म क्षय करीने परम पद वर्यो. ए रीतें वखाणवा योग्य तथा रसें करी सहित एवुं जे कमल शेठनुं चरित्र तेने सांनलीने हे पंमित लोको ! तमे धननी तृष्णा मूकी अकृतकरण त्यागी असत्य वचन छांमी नित्य उजमाल थइ धर्मने आदरीने परमपदने वरो ॥ उक्तंच ॥ चिरं चरित्ता गिहत्रधम्मं, सुसाहुधम्मं गहिसेण सम्मं ॥ विसेसनासा समिउ पउत्तो, जत्ताणुपत्तो कमलोगलोगं ॥१॥ इत्रं पसत्रं कमलस्स सेठी, सरस्सवित्तं निसुणित्तुचित्तं ॥ चिच्चा अ किच्चं विबुहा असच्चं,किच्चं व निच्चं पि सरेह धम्मं ॥२॥ इति द्वितीय अणुव्रते कमलश्रेष्ठि कथा समाप्ता ॥

॥ अथ तृतीयव्रत प्रारंभः ॥

॥ तइए अणुव्वयंमि, थूलग परदव्व हरण विरईउ ॥
आयरिय मप्पसबे, इब पमायप्पसंगेणं ॥ १३ ॥

अर्थः—त्रीजुं अणुव्रत ते स्थूलथी पारका द्रव्यनुं हरण करवुं तेथी विरमवुं, तेने विषे अप्रशस्त इत्यादिनो अर्थ पूर्वनी पेठें कहेवो ॥ १३ ॥

अदत्तादान चार प्रकारनुं बे. एक कनकादिक वस्तुना स्वामी जे होय तेना दीधा विना ते वस्तु उपाडी लेवी, ते स्वाम्यदत्त कहियें. बीजुं फलादिक सचेत वस्तु बे ते फलना जीवें विदारवानी आज्ञा दीधी नथी अने सचेत फल विदारे, बेदे, नेदे, तेने जीव अदत्त कहियें. त्रीजुं गृहस्थें आधाकर्मादिक दोष सहित आहार साधुने दीधो, ते देवानी श्रीतीर्थंकरनी आज्ञा नथी माटे एने तीर्थंकर अदत्त कहीयें. एम श्रावकें पण अचित्त करेलुं अनंतकाय अनक्कादिक जे लेवुं, ते पण तीर्थंकर अदत्त कहीयें. चोथुं गृहस्थना घरथी निर्दोष आहारादिक वस्तु वहोरी आव्या पढी गुरुने निमंत्रण कस्याविना जो शिष्य पोतें वावरे, तो ते गुरु अदत्त कहीयें. ए चार.

तेमां इहां स्वाम्यदत्तनो अधिकार बे, ते स्वामी अदत्त एक सूक्ष्म अने बीजुं स्थूल, एवा बे प्रकारें बे. तेमां जे कांइ पारकी वस्तु लीधाथी लोकमां चोर कहेवाय, राजा दंमे, ते स्थूल एटले बादर अदत्तादान कहियें. चोरीनी बुद्धियें खेत्र खलादिकने विषे थोडुं लेवाथी पण जेथी चोरी माथे चडे, ते बादर जाणवो. तथा तृण पाषाणादिक जेवी तुब वस्तुनुं पण तेना स्वामीनी आज्ञा विनानुं जे लेवुं, ते सूक्ष्म अदत्त कहीयें.

इहां श्रावकने सूक्ष्मनी तो यजणा बे, तेनो नियम नथी अने स्थूलथी पच्चरकाण बे, एटले जेथकी राजा दंमे. एवुं पारकुं द्रव्य लेवुं तेनुं पच्चरकाण बे, शेष पदनो अर्थ पूर्ववत् ॥ ए तेरमी गाथानो अर्थ कह्यो ॥ १३ ॥

हवे ए व्रतना पांच अतिचार बे, ते पडिक्कमे बे.

॥ तेनाहडप्पउगे, तप्पडिरूवे विरुद्धगमणे अ ॥
कुड तुल्ल कूडमाणे, पडिक्कमे देसिअं सव्वं ॥ १४ ॥

अर्थः—एक स्तेनाहृत अतिचार, बीजो प्रयोगातिचार, त्रीजो तत्प्रति

रूप अतिचार, चोथो राज्यविरुद्धगमनातिचार, पांचमो कूडां तोलां अने कूडां मापनो अतिचार छे. हुं ते पांचे अतिचारोने पडिक्कमुं छुं. इत्यादि ॥ १४॥

१ हवे ते विवरीने कहे छे. प्रथम स्तेनाहृत ते स्तेन जे चोरी तेणे करी बीजा स्थानकथी चोरीने आहृत एटले आण्यो एवा जे केशर प्रमुख पदार्थ जे घणा मोघा भावना होय तेने सोंघा जाणीने व्यापारनी बुद्धियें अथवा लोलपणाथी लीये, ते प्रथम स्तेनाहृत अतिचार.

२ बीजो तस्कर जे चोर तेने प्रयोग आपी एटले प्रेरकपणुं करी चोरी कराववी, ते जेम के चोरने कहे के काले अमुक गामें गया हता, तिहांथी कांइ लाव्या छो के? अथवा हमणां केम क्यांइ जता नथी? फोकट बेसी केम रह्या छो? कांइ वस्तु खपती नथी के शुं? जो खपे तो ठीक छे अगर न खपे तो तेवी सर्व वस्तु अमे राखीशुं? इत्यादिक वचने करी प्रेरणा करे. तथा कोश, कातर,दोरडादिक, शस्त्रादिक,घुघुरकादिक चोरी करवाना उपकरण आपे. वली मार्गमां खावाने माटे जोइयें तेवुं संबल आपे ते प्रयोगातिचार कहियें. एवी रीतें चोरने चोरी करवामां प्रेरणा करे, ते पण जो तत्त्वथी विचारीयें तो चोरीज छे. जेमाटें शास्त्रमां सात प्रकारना चोर कह्या छे ॥ यतः ॥ चौर श्चौरापको मंत्री, भेदज्ञः काणक क्रयी ॥ अन्नदः स्थानदश्चेति, चौरः सप्तविधःस्मृतः ॥ १ ॥ भावार्थः—१ चोर, २ चोरनी पासें रहेनारो, ३ चोरथी विचार करनारो, ४ चोरनो भेदज्ञ, ५ चोरीनी वस्तु लइ वेचनारो, ६ चोरने खावा माटें आपनारो, ७ चोरने स्थानक आपनारो, ए साते चोरज जाणवा.

३ तत्प्रतिरूप ते वेचवानी वस्तुमांहे प्रतिरूप वस्तु ते तेना सरखी ज वस्तुनो भेल संभेल करी वेचवी. जेम व्रीहिमां पलंजी नामा धान्य, घृतमां चरबी, तेलमां मूत्र, हींगमां खदिर ते खेरनो भूको भेलवो, तथा चणानो लोट गुंदरथी चोपडीने भेले, कुंकुममां कर्त्तव्य कुंकुम भेले, केसरमां कसुंबो भेले, मजीठमांहे जात्यवंत चित्राछाल भेले, एमज कपूर, मणि, मोती, सुवर्ण, रूपुं, इत्यादिकने विषे तेवीज कत्रीम वस्तु भेलीने सारी वस्तुना मूल्यें करी वेचे, एटले व्रीही वगेरे मोंघा मूलनी होय तेमां सोंघा मूल्यनी पलंजी वगेरे वस्तु भेलीने मोघामूल्यें वेचे. अथवा चोरें चोरी आणेली गाय प्रमुखने सोंघाभावमां लइने पछी तेना सींगडां जो

वांकां होय, तो पाका कलिंगडाना फलनो रस चोपडी तेने अग्नियें शेकी नें पांशरां करे अथवा पांशरां होय तो वांकां करें, जेम कोइ उलखे न हीं तेवां करे. ए सर्वे तत्प्रतिरूप व्यापार अतिचार जाणवो.

४ राज्यविरुद्धगमनातिचरा. तें जे विरोधि राजाना राज्यनें विषे एटले पो ताना राजानो दुशमन जे राजा होय,तेना राज्यने विषे पोताना राजायें व्या पार करवाने अर्थें जावा माटे निषेध्यो होय तो पण तिहां जइ लोजना वशथी व्यापार करे. उपलक्षणथी राजायें निषेधेला एवा दांत, लोह,करिया णादिक वस्तु पण जाणवी तेने ग्रहण करे, ते विरुद्धगमनातिचार कहियें.

५ कूडां तोलां अने कूडां मापां तेमां तोलां तो प्रसिद्ध छे, अने जे गजा दिकें तथा हस्तादिकें करी रेशम कापड प्रमुख जरीयें, तेमज जेथी अन्ना दिक वस्तु मवियें ते माप कहीयें. तिहां माल लेवाना अधिकां तोल तथा माप राखे अने माल वेचवाना उछां तोल माप राखे, तेने कूट तोल कूड माप अतिचार कहियें ॥ यदाह ॥ लौल्येन किंचित्कलया च किंचित्, मापे न किंचित्तुलया च किंचित् ॥ किचिच्च किंचिच्च समाहरंति, प्रत्यक्षचोरा वणि जा जवंति ॥ १ ॥ अधीते यत्किंचित्तदपि मुषितुं ग्राहकजनं, मृदु ब्रूते यच्चा तदपि विवशीकर्त्तुमपरं ॥ प्रदत्ते यत्किंचित्तदपि समुपादातुमधिकं, प्रपं चोयं वृत्तेरहह गहनः कोपि वणिजां ॥ २ ॥ जावार्थः-केटलुंएक लौल्य तायें करी केटलुं एक कलायें करी, केटलुं एक मापें करी, केटलुं एक त्राजवायें करीने, कांइ कांइ हरण करी लीये. तेमाटे वणिकने प्रत्यक्ष चोर ज जाणवा ॥१॥ तथा वणिक जे कांइ जणे,ते पण ग्राहक लोकोने छेतरवा माटे जाणवुं. अने मीठुं बोले ते तेने वश करवा माटे जाणवुं,तथा लोकने जे गोल प्रमुख आपे ते अधिक जाव लेवा माटे जाणवुं,एम वणिकना व्या पारनो प्रपंच कोइक अतिगहन उंमो छे. एम श्रावकने करवुं घटित नथी.

हवे श्रावकें केवी रीतें व्यापार करवो ? ते कहे छे ॥ यतः ॥ उचियमु त्तुणं फलं, दव्वाइकमायं च उक्करिसं ॥ निविडिअमवि जाणंतो, परस्स सं तं नगिण्हिज्जा ॥ १ ॥ जावार्थः-उचित व्याजनुं सेंकडे चार अथवा पांच नी वृद्धिरूप लेवुं. कह्युं छे के व्याजें बमणा थाय तेम करवुं. हवे इव्य वली बे प्रकारें छे एक नालिकेरादिक गणीने वेचाय ते गणिम कहियें बी जी तोलीने वेचाय आदि शब्दथकी एमां तफत बीजा पण अनेक जेद छे

तेमां जो कोइ पण सोपारी प्रमुख वस्तुनी अछत थइ गइ होय कोइनी पासें मली शकती न होय तेवारें पण श्रावक जे होय ते पोताना घरमां क्रमागत रही गयेलुं जे सोपारी नालिकेरादिक ड्व्य विशेष तेमां पाम्यो जे (उक्करिसं के०) उत्कर्षनी वृद्धि एटले उत्कृष्ट लान्न ते चार गुणो पांच गुणो थवा रूप तेने मूकीने शुन्न परिणामें करी बमणा लान्नेंज ते वस्तु आपे, पण मनमां एवी चिंतवणा न करे जे आ वस्तुनी अछत थइ गइ, ते घणी सारी वात थइ. हवे हुं चार गुणा दाम लइश तो पण चालशे ! एवो विकल्प न करे. परंतु बमणा नाणाथीज मनमां संतोष पामी रहे.

तेम वली रस्तामां पडेला परसंबंधि ड्व्यादिकने जाणतो थको ग्रहण करे नहीं. तथा व्याज लेवामां क्रयविक्रयमां पण देश कालादिक जोइने जिहां जेम उचित होय तिहां तेम करे, जे थकी उत्तम लोक कोइ निंदा न करे, एवा लान्न लेवानुं करे, नहीं कां पांचमो अतिचार जाणवो.

ए पांच अतिचारने विषे पण में व्यापारादिकें करी वाणिक कला करी छे, पण कोइनुं खात्र पाडी चोरी कीधी नथी एवा अनिप्रायें करीने जोइयें तो व्रत नांगतुं नथी, लोकमांहे ए चोर छे एवुं नाम थापवानो अन्नाव छे, तेमाटे अतिचार जाणवो केम के नियम लेती वखतें कोइने घेर खात्र पाडी चोरी न करुं एवुं पच्चरकाण लीधुं छे माटे.

अथवा ए स्तेनाहृतादिक पांच अतिचार जे छे, ते राजादिकना निग्रहना हेतु छे. प्रकट चोरी रूपज छे परंतु केवल अनान्नोगादिक अतिक्रमादिकें करी आगलें अतिचारपणे जाणवा.

अतिचार छांमवाने अर्थें चोरनी अढार प्रसूतियो छे, तेने श्रावकें जाणीने त्याग करवो, ते अढारनां नाम कहे छे ॥ श्लोक ॥ नलनं कुशलं तर्जा, राजन्नोग्याऽवलोकनं ॥ अमार्गदर्शनं शय्या, पदन्नंगस्तथैवच ॥ १ ॥ विश्रामपादपतनं, चासनं गोपनं तथा ॥ खंमस्य खादनं चैवं, तथान्यन्महिराजिकं ॥ २ ॥ पद्यग्न्युदकरज्जूनां, प्रदानं ज्ञानपूर्वकं ॥ एताः प्रसूतयोज्ञेया, अष्टादश मनीषिन्निः ॥ ३ ॥ नावार्थः—नलनं एटले नेलुं नलवुं, ते चोरने कहे के तुं नय राखीश नहीं हुं पण तहारा नेलो नलीश, इत्यादिक वचने करीने चोरने उत्साहवंत करे, २ कुशल ते नेला थाय तेवारें सुख डुःख पूछे, शाता पूछे, कुशल पूछे, ३ तर्जा ते हस्तादिकनी संज्ञा करीने चो

रने चोरी करवाने अर्थें मोकले, ४ राजनोग्य ते राजनोग्य इव्यनें ठल
वे एटले सार सार वस्तु उंची मूके अने असार वस्तु देखाडे, ५ अवलो
कनं एटले चोरी करवानां ठेकाणां देखाडे अवलोकन करी चोरने चोरीनी
बुद्धिनी अपेक्षायें ठेकाणां देखाडे, ६ अमार्गदर्शनं एटले कोइ आवी पूछे
के अमुक चोर कया मार्गें जतो हतो? तेवारें ते चोर जे मार्गें गयो होय
ते मार्ग न देखाडे, अने नलतोज मार्ग देखाडे. जेम चोर अने जेनी वस्तु
गइ होय ते धणी बे एकठा मले नहीं एवो मार्ग देखाडी आपे. अर्थात्
चोर पूर्वदिशायें गयो होय तो पश्चिमदिशायें गयो छे, एम कही दीये, ७
शय्या एटले कोइ चोर चोरी करीने पोताने घेर आव्यो होय तो तेने सू
वाने शय्या आपे, ८ पदनंग एटले चोरना पग नांग्या होय तो चतुष्पदा
दिक वाहन बेसवाने आपे, ९ विश्राम एटले चोर चोरी करी आव्यो हो
य, तेने विशामा माटे पोताने घेर वास करवानें जगा आपे, १० पादपत
नं एटले चोरी करी आवनार चोरने पगे लागे तथा तेना गौरवने अर्थें नक्ति
करे, ११ आसन एटले चोरने बेसवामाटे मांची प्रमुख आसन आपे, १२ गो
पन एटले चोरने छानो राखे संताडी मूके, लोकोने कहे के इहां चोर नथी,
१३ खंमखाद एटले चोरनें खंम मांमादिक नातुं आपे, १४ माहाराजिकं ते
लोक प्रसिद्ध छे, १५ पट्टी, अग्नि, उदक, रज्जुनुं ज्ञानपूर्वक प्रदान करवुं एटले
जे चोर दूरदेशांतरथी चोरी करी आव्यो होय तेने पग धोवाने अर्थें पाणी
आपे, दूरथी आव्यानो थाक टालवा निमित्तें पग चोलवाने अर्थें तेलादिक
आपे, जेथकी तेनो थाक उतरी जाय. जिहां दुःखतुं होय तिहां सेकवाने
अर्थें अग्नि आणी आपे, श्रम टालवाने अर्थें उष्णपाणीयें करी स्नान करा
वे, १६ रसोइ करवाने अर्थें अग्नि आणी आपे, १७ तडकामांथी तरस्यो
थको आव्यो होय तेने शीतल पाणी आपे, १८ चोरें चोरी करीने आणे
ला चतुष्पदादिक जीवोने बांधवा माटे पाटी दोरी आपे, तेमां ज्ञानपूर्व
क ए पद सर्व ठेकाणे जोडवुं अज्ञानपूर्वकने निरपराधपणुं छे, माटे ए अढार
चोरनी प्रसूति जाणवी. ए जाणी होय तो व्रतनो निर्वाह थाय. व्रतनो
निर्वाह ते व्यवहारशुद्धियेंज थाय तो व्यवहारशुद्धि तो मन, वचन, का
यानी सरलतारूप अवक्रतारूप जाणवी. तेना उपायादिकनो विचार म
हारा करेला श्राद्धविधिग्रंथनी वृत्तिथकी जाणवो.

हवे ए व्रतनुं फल कहे छे. जे प्राणी चोरीनुं पच्चरकाण करे, तेनो विश्वास सर्व लोकने विषे होय, घणो यश होय, घरमां घणी लक्ष्मी होय, घणी ठकुराइ होय, आ भवने विषे एटला वानां पामे, अने परभवनें विषे स्वर्गे देवलोकनां सुख भोगवी अनुक्रमें मोक्षें जाय. जे माटे कह्युं छे, के खेत्रने विषे, खलाने विषे, दिवस होय तथा रात्रि होय सथवारो बधो लूंटातो होय एटला स्थानकें द्रव्य नाख्युं थकुं विणसे नहीं शामाटे? जे चोरीनुं पच्चरकाण कर्युं छे, तेना पुण्यना उदयें करीने ते वृत्तिनुं द्रव्य पूर्वोक्त स्थानकोमां पण नाश पामे नहीं. ए महोटो प्रभाव जाणवो. वली चोरीना व्रतनुं फल कहे छेः—गाम, आगर, नगर, द्रोण, मुख, मंमप, पाटण एटला स्थानकनो घणा कालपर्यंत राजा थाय.

हवे जे पुरुष ए व्रतने न पाले अंगीकार न करे, अथवा व्रत लइने अतिचार लगाडे खंमन करे ते पुरुष दुर्भागी थाय, दासपणुं पामें, शरीरछेदादिकपणुं दारिद्रीपणुं दुर्गति आदिक घणा दुःखनो भोगवनार थाय. ॥ उक्तंच ॥ इहएव खरारोहण, गिरहा धिक्कार मरण पज्जत्तं ॥ दुक्खं तक्कर पुरिसा, लहंति निरयं परभवम्मि ॥ १ ॥ निरयाउ भ वट्टंता, केवट्टाकुक्कुट मंट बहिरंधा ॥ चोरिक्क वसण निहया, हुंति नरा भव सहस्सेसु ॥ २ ॥ भावार्थः—आ भवें गर्दभारोहण थाय, गिरहा एटले निंदा पामे तथा मरणपर्यंत सर्व कोइ धिक्कार करे, तस्कर एटले चोर पुरुष होय ते एवा दुःख आ भवने विषे पामे अने परभवने विषे नरकगतिने पामे ॥ १ ॥ वली ते चोर पुरुष नरक थकी निकलीने टूंटा, मूटा, बहेरा, आंधला, थाय चोरी रूप एकज व्यसने (निहया के०) हणाणा थका एवा (नरा के०) पुरुषो ते (भवसहस्सेसु के०) हजारो भवने विषे टुंटा मुंटा प्रमुख (हुंति के०) थाय ॥ २ ॥ ए चौदमी गाथानो अर्थ कह्यो ॥ १४ ॥

हवे ए त्रीजा अणुव्रत उपर पिता पुत्र एवा वसुदत्त अनें धनदत्तनी कथा कहे छेः—न्याय मर्यादाये पामेलुं जे वित्त, तेणे भरेलुं एवुं पोतनपुर नामें एक नगर छे. ते नगरमां घणा गुणें करी युक्त एवो जितशत्रु नामें राजा राज्य करे छे. त्यां सर्वश्रेष्ठीमांहे विख्यात, सरल स्वभावनो, चंद्रमानी पेरें शीतलतावालो, संपदायें करीने देवता सरिखो, एवो सोमदेव नामें शेठ रहे छे. तेने धनदत्त नामें पुत्र छे, ते युवावस्थामां व्यसनने विषे आसक्त थ

येलो ठे. तेथी अविनीत थको गुरुजनने तथा माता पिताने लगारमात्र पण गणकारतो नथी. तेज नगरने विषे एक बीजो वसुदत्त एवे नामें शेठ वसे ठे, ते सोमदेवनो मित्र ठे. ते वसुदत्तने घणे गुणे सहित नइक नावि, ऋद्धियें करी प्रसिद्ध, अने गुणे युक्त एवो धनदत्त नामें पुत्र ठे. बेहु शेठने व्यापार घणो तेणे करी बेहु ऋद्धियें प्रसिद्ध ठे. ते बेहुने सरखापणा माटें परस्पर प्रीति ठे. परंपरागत कोइक पुण्य योगें करी लक्ष्मी पण परंपरागत चाली आवे ठे. हवे सोमदेव शेठने धन तो घणुं ठे, तो पण धन उपार्ज वाने पोताना पुत्रने अयोग्य जाणी पोतेंज परदेश जवानो विचार करतो हवो. कह्युं ठे केः—तृष्णाखानिरगाधेयं, दुष्पूरा केनें पूर्यते ॥ या महद्भिरपिक्षि तैः, पूरणैरेव खन्यते ॥ १ ॥ नावार्थः—तृष्णारूप खाण अति ऊंमी ठे, ते दुःखें करी पण कोइथी पूराय नहिं. जे तृष्णा खाणमांहि महोटा महोटा ढंने नाख्या ठे तो पण ते खणातीज जाय ठे, पण पूराती नथी ॥

हवे ते शेठ पोताना पुत्रने शत्रु सरिखो गणतो, अने पुत्र व्यसनी ठे, तेथी तेनी उपर अणविश्वास आणतो थको, संसारमां सार, तथा सर्व व्रत थकी अधिक एवा जाणियें पंचमहाव्रतज होय नहिं शुं ? एवा कोडि मूल्य नां एकेकां एवां पांच रत्न गुप्त पोतानी नाम मुद्रा करीने, रूडे यत्ने करी, रूडी रीते बांधी, प्रशस्त वस्तु मध्ये मूकी, जीवनी पेरें गोपवीने, तेनी उपर रूपुं, सोनुं अने सार वस्तु नरीने, करंमियो तैयार करी, पोताना मित्र वसुदत्तने घेर मूकतो हवो. ने तेंने रूडी रीतें वारंवार नलावीने, घणी वस्तु लेइने ते दूर देशांतर गयो. त्यां न्यायमार्गें व्यापार करी सर्व वस्तु वेची, जेम थोडाकालें आषाढ मासमां वर्षादें करी घणुं जल नराय, तेम सोमदेवशेठने धननो नरावो थोडा वखतमां थतो हवो. तेथी ते शेठ विचारे ठे जे हुं इहांथी अनेक प्रकारनां करियाणां नरीने ते पोताने देश जइ वेचि नाखीश, तो मने सहस्रगणो लान थाशे, एवा मनोरथ धरतो करियाणां लइ पोताना नगरनणी चाल्यो मार्गने विषे अटवीमां आव्यो, त्यां निल्ल लोको हाथमां विविधप्रकारना हथियार लेइने, मारो, मारो, हणो, हणो, एवुं मोढेथी बोलता एकदम आवीने साथनें लूंटवा लाग्या, शेठनो पण सर्व माल लुंटी गया. धिक्कार हो ! कर्मने जे मनुष्य चिंतवे कांइ ने थाय कांइ. जीव विविधप्रकारनां मनोरथ करे ठे पण धारेलुं थातुं

नथी जे माटे ते जीव पोते एक विचारे छे तो दैव वळी बीजुंज कांइ वि
चारे छे. ते वातने ते रांक वळी कांइ जाणता नथी. माटें जे कोइ माण
स लोभनो अभिलाषी होय ते लोभने विपाकें करीने पोतानुं मूळ द्रव्य
खुवे छे. अति क्रोध, अति लोभ, अति द्रोह, अतिमद, अति मोह, एटला
परभवने विषे तो वेगळां दुःख दीये छे, परंतु ते जीवने आ भवने विषे
पण दुःखना हेतु थाय छे, तो पण ते अबूज लोको कांइ पण समजता नथी.

हवे ते सोमदेव शेठनुं सर्व द्रव्य गयुं तेथी शोक सहित, जेना चित्तनो
उत्साह लोपाणो छे एवो, केवळ पोतानी भुजानी सहाय सहित पोताने
घेर आव्यो,तेवारें वसुदत्त तेने मळवा आव्यो,तेने शेठें पोताना दुःखनी वा
त कहीने पछी पूछवा लाग्यो के करंमियो तो कुशळ छे ? कवि कहे छे अहो !
द्रव्यउपर केवो मोह छे ? हवे वसुदत्त चित्तमां विचारवा लाग्यो जे रूपा
दिक असार वस्तु उपर एहवो मोह होय नहिं,माटे घेर जइ जोउं. कारण
के करंमियामांही कांइक सार वस्तु लागे छे. एवुं विचारी घेर जइ वसुदत्तें
करंमियो छोड्यो तो साक्षात् जाणे महादेवना पांचनेत्रज होय नहि ? एवां
पांच रत्न तेणे जोयां, जेथी तेनुं हृदय लोभें हणाएुं विवेकरूपनेत्र देवा
णां. तेथी तेणे मित्राइ पणानी कीर्त्ति मूकी दीधी अने राजानो भय पण
अवगणीने, मित्रने विषे द्रोह करवो धार्यो. हवे तेणे आ भवने अने परभ
वने विषे द्रोहना समूहना मूळ कडवां छे, एवुं पोताना आत्मामां अणवि
चारीने करंमियामांथी पांच रत्न काढी लइ चोरी किधी ते चोरी केवी छे ? तोके
आ भवने अने परभवने विषे दुःखनी हेतु छे. तो थापण उळववी तेतो वळी
जेम संस्कारथी वघारेलुं महा विष, अहंकारथी वधेलो सर्प होय, तथा
जेम पवन युक्त अग्नि होय तेम ते उळवेली थापण जाणवी. वळी ते पूर्वोक्त
पदार्थो तो तेनो अवधि पूरण थये शांत पण थाय. परंतु लोभियानी धिठाइ
पणानो तो पार आवेज नहिं. एटला माटे लोभी प्राणीने धिक्कार हजो.

हवे एकदिवसें सोमदेव शेठ वसुदत्त शेठ पासेंथी थापण आणी पोताने
घेर आवी करंमियो संभाळी जूए छे तो ते मांहे पांच रत्न दीठां नहिं,तेवारें
ते शून्यमने क्षणेकमांहे मूर्छावंतनी पेरें, थंभाणानी पेरें, सत्यवंतमां अधि
क छे, तोपण शोचना करतो थको विचारवा लाग्यो के मित्रनुं ने महारुं एक
चित्त छे,कार्यनो जाण छे,माटे ए अकार्य काम केम करे ? अथवा लोभरूप स

मुइने तरवाने तो जे कलामांही माह्या होय ते पण बुडे छे. माटे लोकमां अ पवाद थयाथी लज्जायें करी मानशे नहि, तेथी छानो एकांतें जइ तेनी पासे मागुं. जे सज्जन होय ते हीणुं काम न करे,एम करतां करे तो पश्चात्ताप करे, अने जो लोकमांहि वात उघाडी पडे,तो मरण पामे. पण लीधी वस्तु माने नहिं! एवुं विचारी वसुदत्तने घेर जइ युक्तियें करीने जेटले मागवा जाय छे, तेटले वसुदत्त धीरजथी कहेवा लाग्यो के अरे घेला ! रत्न तें शुं? पण हुं जा णुं छुं जे तुं निर्धन थयो छे,तेथी तुऊने लवरी थइ आवी छे अथवा वायरे सू ताथी तुऊने वायु थयेलो जणाय छे, जेमाटे जेम तेम लवे छे. कह्युं छे केः ॥ प्र पलपति रहसि प्रत्तं,प्रत्ययदत्तेऽपिसंशयं कुरुते ॥ क्रयविक्रये च लुंठति, तथापि लोके वणिक् साधुः ॥१॥ नावार्थः– एकांतें आप्युं होय ते उलवे, प्रत्यक्ष पणें दीधुं होय तेहनो संदेह करे,लेतां अने देतां लूटे, तो पण लोक कहे जे वा णियो गरिब छे. सोमदेव प्रतिहत वचनें दीनमुख थको उठीने पोताने घेर गयो.

तेने चिंतारूप अग्नियें करी हृदयने विषे ताप प्रज्ज्वलित थतो हवो, ते थी शेठ विविध प्रकारना धूत्ताराउने बुद्धि पूछतो अने अनेक प्रकारना धू त्ताराउनां वचन सांनलतो हवो. एकदा कोइ धूत्तारो वाणियाना बे पुत्रनी मित्राइनो दृष्टांत सोमदेव शेठने कहेतो हवो. ते जेम के कोइएक बे वाणि याना पुत्रोने मित्राइ घणी हती तेथी तेउ धन उपार्जवाने परदेश गया,त्यां कांइक इव्य कमाणा. ते बेमांथी एकने घेर जवानी उत्कंठा थइ,त्यारें मित्रने कहेवा लाग्यो जे हुंतो घेर जइश. माटे तारे कांइ घेर मोकलवुं छे ? तेवारें बीजे पोतानी स्त्रीने निर्वाह चलाववासारु ते मित्रने एक रत्न आपी कह्युं जे आ एक रत्न मारी स्त्रीने हाथोहाथ आपजे. ते घणुं अल्पमूल्यनुं छे,ते थी तेने कोइ अवसर काम आवशे, तेथी तेणें हा कही. आदर सहित ते रत्न लइ घर तरफ चाल्यो. ते अनुक्रमें पोताने मंदिर आव्यो तेवारें लोनने वश थइ ते रत्न मित्रनी स्त्रीने आप्युं नहिं.

हवे ते बीजो मित्र घणा रत्नो उपार्जिने हर्षित वदनथयो थको पोताना न गर तरफ चाल्यो. एम करतां पोताना नगरनी नजिक आव्यो,तेटले सांज पडी गइने असुर थइ गयुं. तेथी एम विचारवा लाग्यो के असुरी वेला छे, ने रखे ने कोइ पडावी लेशे तेथी कोइ धनाढ्य वृद्ध ब्राह्मणने घेर रत्ननी गांसडी मूकीने पोताने घेर आव्यो. हर्षित हृदयथको स्त्रीनें पूछवा लाग्यो,

मित्र साथें में रत्न मोकल्युं,ते तेणे तुने आप्युं ? ते सांजलीने स्त्री बोली के मने तो कांइ आप्युं नथी, तेथी ते विषाद पाम्यो थको विचारवा लाग्यो जे एक रत्नमां मित्र, लोजमां पड्यो, तो घेर घेर नीख मागनार माणसनुं मन एटलां बधां रत्नो देखीने केम नहिं चले ? अने तेने हाथ आवेलुं धन मने पाछुं केम आपे ? एम आर्त्तध्यान धरतो क्रोध सहित घणे तेणें कष्टें रात्रि गुजारी, ने एकरात तेने एक वरस जेवडी मह्योटी थइ. प्रनात थयो के तुरतज ते ब्राह्मणनें घेर गयो,ने पोतानी थापण मागी, त्यारें ते ब्राह्मणने जाणियें रोग थयो होय नहि शुं ? तेम वेहेरानी पेठे पूछे कांइ ने जवाब दीयें कांइ ? तेथी ते वणिक आशा रहित थयो डुःखेंसहवा योग्य एवा डुःखनें धरतो थको लोक आगल कहेतो फरे पण उपाय पामे नहि. एकदा श्रीजिनजुवनने विषे गयो, त्यां कोइ श्रावकना पुत्रें बोलाव्यो तेवारें तेणें ते पोतनुं सर्व वृत्तांत कह्युं ते सांजली श्रावकपुत्रें उपाय बताव्यो जे इहां धूर्त्त मध्यें प्रधान एहवी फुंफा नामें गणिका छे,तेहथी ताहरुं कार्य थाशे. ते वात सांजली ते फुंफाने मंदिर गयो,ने तेने धन आपीने वश करी त्यारें ते शेठनुं काय साधवा तैयार थइ ते व्यवहारीये पोतानुं सर्व वृत्तांत तेनीपासें कह्युं,ते सांजली कहेवा लागी के हे शेठ ! ताहारुं कार्य उतावलथी हुं करीश. तुं कांइ चिंता करी शमां. हवेते फुंफा गणिका चार पेटीयोने विचित्र जातना चित्रामण करावी, तेने तालां दइने घरमां मूकीने विप्रने घेर जइ,तेने एकांते तेडीने झांखुं मोढुं करी कहेवा लागी के माहरे एकज पुत्र हतो ते समुद्र मार्गें व्यापारने अर्थें गयो हतो, ते घेर आवतां रस्तामां वाहाण नांगवाथी समुद्रमां डुबीने मरण पाम्यो, तेने चार स्त्रीयो छे, पण तेमां एकेने पुत्र नथी, अने घणा रत्नें नरेली एहवी चार पेटी तथा बीजी पण सार सार वस्तु प्रमुख घणुं द्रव्य अमारी पासें छे. ने अमें तो हवे अनाथ थयां, तेथी हवे अमारी गति कोण जाणे केवी थाशे ? पुत्र नथी तेथी अमारुं सघलुं द्रव्य राजा लइ लेशे, माटे राजा न जाणे ते पेहलां जे कांइ उपाय होय, ते तमें कहो, के जेथी अमारुं द्रव्य रहे. तमे पोताना छो तेमाटे तमोनें कहुं छुं के जेम कोइ न जाणे तेम छानी रीतें ते चार पेटीयो तमारे घेर मूकीयें. एवी तमे आज्ञा आपो. एवुं ते गणिकानुं बोलवुं सांजली ते ब्राह्मण हृदयमां हर्ष धरतो थको जाणे घेलो थयो होय नहिं ? जाणे नूत वलग्युं होय नहि ?

एवो द्रव्यने लोभें परवश थयो. तेथी जेम भव्यने उपदेश सांभल्याथी प्रती त उपजे तेम ते ब्राह्मण पण वेश्यानी कहेली वातने सत्य करी मानतो हवो. अने गणिकाने केहेवा लाग्यो जे जेटलुं धन होय, तेटलुं तुं लइ आवी अहीआं मूक, आ घर ताहरुं छे, इहां कांइ विणसशे नहिं. महारा घरने विषे महारी कायानी पेरें यत्नथी ते द्रव्यने हुं राखीश. सघलुं तमारुंज छे, जे वारें तमारे जरूर पडे, तेवारें लेजो. माटे एमां पूछवुं शुं छे? अने विचारवुं शुं छे? अने वली विलंब पण श्यो करवो? माटे जे धन होय ते उतावले ला वो. कवि कहे छे अहो! धूर्त्तनी धूर्त्तता जुवो केहवी छे? एम कही ते गणि का पोताने घेर जइ चार दासीयोने माथे चार पेटीयो मूकी रात्रिने समये ते वाणिया साथें संकेत करी ते विप्रने घेर आवी. तेने देखी विप्र पण संतु ष्ट थइ उठीने ते गणिकाने घरमां लइ गयो अने जेवामां ते पेटीयो अंदर मूकवा जाय छे, तेवामां ते वाणियो पण तिहां आवीने ब्राह्मण प्रत्यें क हेवा लाग्यो जे में जे रत्ननी गांसडी ताहरे त्यां अगाउ मूकी छे, ते मने आप. ते सांभली विप्र विचारवा लाग्यो जे जो हमणां नहिं आपुं, तो क्ले श थाशे अने अवश्य धन पण नहिं मूके! माटे ए थोडे रत्ने शुं थवावानुं छे! एम चिंतवी ते रत्ननी गांसडी ते वणिकने आपी दीधी अने कह्युं के तुने ता रा रत्नो सोंप्यां छे, हवे ताहरे माहरे कांइ लेवादेवा नथी. हवे तुं आ वात कोइ आगल कहीश मां, एहवामां पूर्वे करी राखेला संकेतवाला कोइक पुरुषें आवीने ते गणिकाने वधामणी आपी के तहारो पुत्र कुशलक्षेमें घेर आव्यो छे, एवी वधामणी सांभलवाथी ते कारमोज हर्ष देखाडती चार दासीयो सा थें नाचवा लागी, तेटले ते वाणियो पण पोतानी थापण पाछी आववा थी तेनी साथें नाचवा लाग्यो, ते सर्वने नाचतां जोइने विप्र पण नाचवा लाग्यो, त्यारे ते गणिकायें पूछ्युं जे हे ब्राह्मण! तुं केम नाचे छे? ते सांभ ली ते बोल्यो के आ धूत्तारो धिगो छे, तेणे हुं नाचुं छुं. ए प्रकारें ते वाणियो ग णिकाना पसायें करीने ब्राह्मण पासेंथी पोतानां रत्न पाम्यो, तेमांथी गणि काने देवायोग्य दइने हर्षवंत हृदयें पोताने मंदिरें गयो.

हवे मित्रने जे रत्न आप्युं हतुं, ते मागवाने ज्यारे ते वणिक गयो, त्या रें ते धूर्त्त मित्र कहेवा लाग्यो के में तो तारी स्त्रीने हाथोहाथ ते रत्न आ प्युं छे. ते सांभली ते वणिकें पूछ्युं के तें रत्न आप्युं, ते वखत कोइ साक्षी

हतो? तेवारें तेणे कह्युं के हा हतो. एम कहीने ते धूर्त्तें कोइएकने कांइक लोभ देखाडी, तेने साचो साक्षी बोले, तेवुं शीखवीने जूठो साक्षी उभो करीने तेडी लाव्यो. तेने जोइने पहेला वणिकने कांइ उपाय नहि जडवा थी खेद पामतो ते कुमित्रने तथा जूठसाक्षीने अने पोतानी स्त्रीने साथें लइने नजदिकना गाममां एक घणो बुद्धिवंत अने न्याय करवामां अतिनि पुण एवो कोइ पुरुष हतो, तेनी पासें न्याय करावववा गयो. त्यां जतां कोइ यें खबर आपी के ते न्याय करनार तो परलोक गयो छे ने तेमना छोकराउ छे.ते सांभली तेने घेर जइ घरमां जोवा लाग्यो,तो ते न्याय करनारना छोकरा ने तेनी मातायें जमवा बेसाड्यो छे, ने भाणामां उनी उनी राब पिरसी छे, पण छोकरो घी मागवाने मिशें जमवाने विलंब करतो हतो ने विचारतो हतो के जो माहरी माता घी आपशे, तो ठीक, नहिंका पछी ए राबडीज उपाडीने हुं पी जइश? एवी ते बालकनी बुद्धिजाणी विस्मय पामी तेवणि के तेनी पासें पोतानुं सर्व वृत्तांत कह्युं. त्यारें तेणे चारेने जूदा जूदा बोला वी पूछ्युं. पछी ते वणिकने कह्युं जे तादृश रत्न जेवो कणकनो नमुनो क रीने लाव, ते प्रमाणे बीजाने पण नमुनो करवानुं कह्युं तेथी बन्ने जण नमुनो करी लाव्या अने वणिकनी स्त्रीयें कह्युं जे में तो ते रत्न दीठुंज नथी तो नमुनो क्यांथी बनावी शकुं? वली जुठी साक्षी आपनारे कह्युं के मुने ते रत्नोनो आकार सारी पेठें सांभरतो नथी, पण रत्न बहु मूल्यवालुं हतुं, तेमज घणुं रूडुं हतुं, कांति सारी हती. तो पण न्याय करनारे तो कह्युं के तुं पण जेवुं जोयुं होय, तेवो तेनो नमुनो करी लाव. ते चारेमांथी जूठो सा क्षी जे हतो तेनाथी ते रत्ननो बरोबर नमुनो थइ शक्यो नहिं. तेथी तेनुं कूड प्रगट थयुं, ने ते रत्न ते वणिकने तेना मित्र पासेंथी पालूं अपाव्युं. हवे ते न्याय करनार, उमरेंतो बालक छे, पण बुद्धिमां कांइ बालक नथी, जुवो बुद्धियें कयुं कार्य सिद्ध न थाय? सर्वे कांइ थायज.

एहवी वात सांभली सोमदेव शेठे पण माही गणिकाने, तेमज ते बुद्धि मान् न्यायना करनारने पूछवाथी पण कांइ कार्य सर्युं नहिं,त्यारें तेणे नि श्चय कर्यो जे मारा अभाग्यना योगथी रत्न गयां, तेमज मार्गमां पण हुं लू टाणो तेथी निराश थइ घेला सरिखो बनवानुं विचारी घेलो बनी,जेम तेम लवतो राज दरबारें गयो. त्यां दैवयोगथी राजानी नजरें पड्यो,तेवारें राजायें

वकने पूछयुं के ए कोण छे अने शुं लवे छे? ते एने जइ पूछ. सेवकें शेठने आवी पूछयुं के तुं कोण छे? त्यारे तेणे पोतानुं सर्व वृत्तांत कह्युं. सेवकें आवी राजाने कह्युं, राजायें ते शेठने पोतानी पासें तेडावी सघलुं वृत्तांत पूछयुं.

ते शेठें पोतानुं सघलुं डुःख राजा आगल कही विनति करी जे हे राजन्! तमें सेवकजनना आधार छो, तेमज मारे तो एक तमारोज आधार छे. तेवारें राजा कहेछे के तुं स्वस्थ थइ विश्वास राखी ते रत्नना नाम, प्रमाण मूल्य प्रमुख सर्व कहे. तेथी तेणे ते रत्नना नाम, मान तथा मूल्य आदि सर्व कह्यां ते प्रमाण मूल्य सांजलीने राजायें जाण्युं जे आ कहे छे ते सत्य छे, जूठो नथी. एम विचारी राजायें कह्युं हे नड! कांइक उपाय विचारी ताहरुं कार्य करीश, एम कहीने शेठने विसर्जन कर्यो.

हवे एकदा राजायें सर्व रत्नना वेपारीने तेडावी कह्युं जे महारे रत्नजडित मूकट घडाववो छे, तेमज राणियोनां आजरण पण रत्नजडित घडाववां छे, माटे देशमां अथवा परदेशमां जेनी जेनी पासें रत्न आव्यां होय अथवा पोताना घरमां होय ते सघलां मंगावीने जे मारा माणसोनें सोंपशे तेने हुं मो माग्युं मूल्य आपीश? ते सांजली सर्व व्यवहारिया विचारवा लाग्या जे राजानो हुकुम केम लोपाय? तेथी सहु पोतपोताना रत्नना करंडिया घेरथी लावी राजाने सोंपता हवा.

तेवारें वसुदत्त मनमां विचारवा लाग्यो जे मारां रत्नो घणां किम्मती छे, तेथी राजा पासेंथी मो माग्युं धन लइश, एवुं विचारी रत्नो करंडियो घेरथी मंगावतो हवो. ते सर्व करंडिया परीक्षक पासें छोडाव्या. हवे राजाना हुकमथी ते परीक्षकें वसुदत्त शेठनो करंडियो छोड्यो तो तेमां सोमदेवनां पांच रत्न राजायें दीठां, तेथी पूर्वें सांकेतिक करेलो पुरुष बोल्यो के सहु सहुना करंडियानें निशान करी मूकी जाउ, कालें मूल्य ठेरावीने लेशुं. एम कहीने सर्वेने राजायें विदाय कर्या. सर्व पोतपोतानें ठेकाणे गया.

पाछलथी राजायें ते बधा व्यापारीयोना रत्नोने एकठा मेलवी जेल सेल करी सोमदेवने तेडावी कह्युं के आ रत्नोमांहे जो ताहारां रत्न होय तो तुं उलखीने जूदां काहाडी आप. ते सांजलीने जेम पंखिणी पोतानां बच्चांने उलखी काढे, तेम सोमदेवें पोतानां पांचे रत्नोने उलखी काढ्यां. ते समयें सर्वजनोयें जलो जलो एम कह्युं राजाने पण सत्यवादीनो दृढ प्रत्य

य थयो,अने कह्युं के कालें हुं तेडावुं त्यारे आवजो, एम कही रजा आपी.
बीजे दिवसें रत्नना व्यापारी तथा परीक्षक अने सोमदेव सर्व मली राजसभायें आव्या, त्यारे राजायें परीक्षकने कह्युं के आ रत्नोमां जे भारेमां भारे रत्नो होय तेनुं मूल्य कहो. तेवारें परीक्षक वसुदत्तनो करंमियो छोडीने अपूर्व पांच रत्नोनुं जेवामां मूल्यकरवा लाग्यो तेवामां राजायें पूर्वें शीखव्याप्रमाणें सोमदेव शेठ तिहां आवीने बोल्यो के हे स्वामिन्! ए पांचरत्न तो माहरां छे. ए पांच रत्न में वसुदत्तनी पासें थापणें मूक्यां हतां, तेज आ रत्नो छे ते सांभली राजा जाणे अजब थयो होय नहि? ए वी रीतनी मुखमुद्रा करीने वसुदत्तने कहेवा लाग्यो के हे वसुदत्त! आ सोमदेव शुं कहे छे? ते सांभली वसुदत्तने तो हृदयमां अणचिंत्यो धासको पड्यो. तो पण धिठाइयें करी कहेवा लाग्यो के हे स्वामिन्? ए सोमदेवनुं धन गयुं, तेथी घेलो थयो थको यद्दा तद्दा लंखे छे, तेनुं चित्त ठेकाणे नथी. तेने सोमदेव कहेतो हवो के पारका रत्न उलव्यां छे,तेथी तुफने लवरी थइ आवी छे अने तारी बुद्धि हणाणी छे. एम बन्ने जणा कलह करवा लाग्या, त्यारें राजा वसुदत्तने पूछवा लाग्या के ए रत्नो तुने क्यांथी मल्यां छे? तेवारें वसुदत्त कहेवा लाग्यो के हे स्वामिन्? ए पांचे रत्न अमारे पेढीगत चाल्यां आवे छे. राजायें कह्युं के ए रत्नो पूर्वें तमारा घरमां हता तेनो कोइ साक्षी छे? त्यारें वसुदत्त कहे हा छे, ने ते साक्षी सारी पेंठें जाणे छे, जे मारे घेर आ रत्न परंपरा चाल्यांज आवे छे, ते सांभली राजा अति कोपायमान थयो थको कहेतो हवो के कुलने विषे प्रमाणभूत एटले कुलीन अने प्रामाणिक एवा साक्षीने शीघ्रपणे हजार कर.
तेटले ते वसुदत्त साक्षीने तेडवा माटे निकल्यो. तेने एक पापिष्ट अने विधाताना कोपथी जेना दांत पडी गयेला छे, जेनुं सर्व धन कोइयें हरी लीधेलुं छे अति दुःखथी शरीरे दुर्बल थयेलो छे, तथा जेना मुखमांथी लाल पडे छे वली मोढा उपर घणा पली छे, एवो दरिद्री जीर्ण शेठ मल्यो, तेने देखीने एकांते तेडी जइने कह्युं के जो तुं मारी साक्षी पूरीश, तो हुं तने एक रत्न आपीश! ते सांभली मात्र द्रव्यना लोभें करी ते दुष्टें जूठी साक्षी पूरवानी हा कही. आशारूप पिशाचीयें हणाणो एवा लोभीने माथे वज्र पडो. कह्यु छे केः—यौवनं जरया ग्रस्तं, शरीरं व्याधिपीडितं ॥

मृत्युराकांक्षति प्राणान्, तृष्णे किं निरुपद्रवा ॥ १ ॥ भावार्थः—यौवनपणुं जरायें लीधुं, शरीर व्याधियें करी पीड्युं, मरण तो प्राणने वांछे छे, पण हे तृष्णे ! तुं कां निरुपद्रव रही बो ? ॥१॥ हवे वसुदत्त हर्ष पामतो,लोनें करी क्षोन पाम्यो थको विचार रहित, धिठ बे हृदय जेहनुं एहवो थको जीर्ण शेठने साक्षी नरवा माटे साथें तेडीने राजा पासें गयो. तेवारें राजादिक सर्वे कहेवा लाग्या के हे दरिद्री ! तुं वृद्ध बे,माथे पली आव्यां बे,माटें जूतुं बोलीश मां. सत्यवचन बोलजे. तेवारें शीघ्रपणे सत्यवादीनीपेरे ते डुष्टात्मा राजाने पगे लबतो कल्पित जूठी वाणीयें करीने कूडी साख नरतो हवो. तेथी राजा हृदयने विषे डुस्सह क्रोध करीने अत्यंत नमर चढावतो थको बोल्यो के हे लोको ! जूउ ए बेहुनुं डुष्टपणुं. जेमाटे पापें करी दृढ थको एहवो ए वृद्ध तेहनी डुष्टता जूउ, कहेवी बे ? अहो ! एनी नयनी अघटता, अहो ! एनी निःकृष्टता, अहो एनी पापिष्टता, केवी बे ? ते तमें जुउ. जे कारण माटें सना पण एणे न उलखी, असत्य बोलवामां ते जरा पण न लाज्यो, मारी पण एने बीक न लागी, एहने देवनी पण शंका न उपनी. वली पोताना आत्मानो वैरी जे वसुदत्त,ते धूर्त्तनी धीठाइपणानुं धैर्य तो जूउ, ए पण केवुं आश्चर्य कारक बे, जे मारा मुख आगल अन्यायनो करनार बे. डोहने विषे मित्रडोह करवो. तेमां महोटुं पाप बे, ते प्रमाणें एणे मित्रनी साथें विश्वासघात करी तेनी थापण उलवी. वली बीजुं कूडने विषे अग्रेसर थइ कूडी साख नरावी, एम कपट करी विश्वासघात करवो ते बे महोटां पाप जाणवां. माटें ए बे पापी अधिक पापना करनारा बे. जे माटें ए महाराथी पण शंकाणा नहिं, एहना चित्तनी डुष्टता जूउ. एम ते बेहुनुं मातुं चरित्र उच्चरीनें नाम प्रमुख प्रत्यय देखाडीने राजा कारुणिक पुरुषोने कहेतो हवो के आ बे जणे अन्याय कर्यो बे, तेहने श्यो दंड देवो ? तेवारे कारुणिक न्याय करनारा कहे बे के,जेम स्वामी हुकम करो तेम करीयें. तेवारें राजायें क्रोध रहित थइ हुकम कर्यो जे जेणे कुडी साक्षी नरी बे तेनी कूडी साख नरनारी जे जिह्वा बे, तेने पंखीनी पांखनी पेरे बेदी नाखो. अने वसुदत्तना हाथ बेदो, ते वसुदत्तने हाथ बेदातो थको सोमदेवे पोतानो मित्र जाणी मूकाव्यो. अहो जूउ ! बे मित्रमां अंतर केटलो बे. तेवारें राजायें अन्यायकारी जाणीने वसुदत्त शेठनुं सर्व डव्य लूंटी लइ तेने

देशनिकाल कर्यो. ते वसुदत्त कोया काननो कीडे खाधेला कूतरा सरिखो किं हायें पण रहेवानुं ठेकाणुं पाम्यो नहि. धिक्कार हो हतबुद्धि पापिष्ट दुष्ट अघोर पापना करनारने! जेम इहां क्यांही पण एने रहेवानुं ठेकाणुं नथी तेमज परभवने विषे पण ठेकाणुं नथी. धिक्कार पडो गृद्ध,मुग्ध, लुब्ध अणविचार्या कामना करनार,कष्ट अनुष्ठाने करी सर्व लक्ष्मीना क्षयना करनारने? प्रत्यक्ष अनर्थनो उपजावनार,माहाभयनो उपजावनार एवुं अग्नि सरिखो,गले फांसी सरिखो, सर्प सरिखो जे आकरुं विष तेने परिणमावीने तेज भवने विषे दुःसह दुख भोगवतो थको पुत्रादिक सहित दूर देशांतरें गयो. त्यां कोइक गामने विषे पूर्वनो मित्रहतो ते तेने मल्यो, तेने करुणा उपजवाथी पोताना मंदिरने विषे राख्यो, ने हृदयने विषे विविध प्रकारनुं दुःख भोगवतो हवो. कह्युं छे केः—दहई सयण वियोगो,दहइ अणाहत्तणं परविएसे॥दहइय अप्परवाणं,दहइ अकर्जं कयंपच्छा ॥१॥ भावार्थः—मनुष्यने स्वजननो जे वियोग छे,ते दहे छे. परदेशने विषे अनाथ पणुं होय,ते पण दहे छे,कोइने खोटुं आल दीधुं होय ते दहे छे,अने अकार्य कर्युं होय,ते पश्चात्तापें करी दहे छे ॥१॥ हवे ते वणिक विचारे छे जो ए पोतानें पापें हणाणो छे,तो पण हुं एने सुखियो करुं! आपदवखतें दुःखियाने उद्धारवो, ते महोटुं पुण्य छे. कह्युं छे केः—विहलं जो अवलंबइ,आवइ पीडिअंच जो समुद्धरइ ॥ सरणगयं च रक्खइ, तिस्सुत्ते सुलंकीआ पुहवी ॥ १ ॥ भावार्थः—निर्बलने आलंबन दे, पोतें आपदा मां पड्या छतां पण बीजानो उद्धार करे, शरणागतने शरण आपे, एवा त्रण पुरुषो पृथ्वीने अलंकृत करे छे ॥ १ ॥ एवुं चिंतवीने ते वणिक वसुदत्तने जेम नवुं जीवितव्य आपे, तेम मूडी आपीने व्यवहारने विषे प्रवर्त्तावतो हवो. कवि कहे छे अहो! संसार तो असार छे, परंतु तेमां जे कोइने काहिं पण उपगार करवो ते सार छे. हवे वसुदत्त शेठ पापकर्मे दुःखियो धर्म रहित थइ मरीने कर्मने अनुसारें जेवी गति घटे तेवी गतियें गयो. हवे शोकें करी गलित छे नेत्र जेनां, दीन जेनुं वदन छे एवो वसुदत्तनो पुत्र, पिताना मरणथी पोकार करतो अति शोकें करी पोताना पिताने अग्निसंस्कार करतो हवो. अने ते ठेकाणें तेणे पोताना पिताना नामनो विस्तीर्ण चोतरो कराव्यो. अने ते मध्ये वरस, मास, तिथि, वार, नक्षत्र, सर्व लखाव्यां, लखीने पोताने घेर आव्यो.

तेवार पछी केटलेक दिवसें ते गतशोक थयो, त्यारें वणजने अखाडे पड्यो, एटले तो सर्व दुःख विसरीज गयुं. ने विचारवा लाग्यो जे हा! माहारा पितायें अन्याय करीने अनेक अनर्थ कर्यां, तेथी सर्व द्रव्य खोयुं, देशमांथी देश निकाल थयो,इत्यादिक दुःसह दुःख पाम्यो. सज्जनपणानो प्रेम हण्यो. फोकट मनुष्यनो जन्म पण खोयो, माटे ते मह्हारो पिता थयो तो पण शुं थयुं माहरें तो सघले मारा अने परनां कार्योने विषे एक न्यायमार्गमां यत्न करवुं के जे न्यायमार्गें चाल्याथी सर्व ठेकाणे माहरो यशोवादज थाय. कह्युं छे केः—अकृत्वा परसंताप, मकृत्वा खलनम्रतां ॥ अनुसर्य सतां मार्गं, यत्स्वल्पमपि तद्बहु ॥ १ ॥ जावार्थः—बीजाने संताप न करीने, खल साथें नम्रता न करीने, जला मनुष्यना मार्गने अनुसरीने जे करवुं, ते थोडुं पण घणुं थाय. हुं एकलो छुं, माहरुं कोइ इहां स्वजन संबंधी नथी, कोइ सखाइ नथी,धन नथी, अने तेधनविना अरण्यनी पेरें सघलुं शून्य छे. कह्युं छे केः—अपुत्रस्य गृहं शून्यं,दिशःशून्याह्यबांधवाः ॥ मूर्खस्य हृदयं शून्यं, सर्व शून्यं दरिद्रता ॥ १ ॥ जावार्थः—अपुत्रियानुं घर शून्य छे, जेने जाइयो नथी, तेने सघली दिशाउ शून्य छे, थता मूर्खनुं हृदय शून्य छे. अने दरिद्रीने तो सघलुं शून्यज छे. एवुं घणुंये विचारीने आपदामां सुमति आपे,न्यायमार्गें वेपार करवानो उपदेश करे, तेवो मित्र करवानो निर्धार कर्यो अने तेवो मित्र मेलव्यो. हवे ते सुगुरुनो योग पामी, धर्मनो उपदेश सांजली,·पारकुं द्रव्य लेवानो पच्चरकाण करी, समकितसहित गृहस्थनो धर्म अंगीकार करी, सार जावसहित पालवा लाग्यो. अने वली रूडो आचार राखे, व्यापारमां कोइने उंढुं आपे नहिं, अधिकुं लिये नहिं, कूडां तोलां मापां सर्व छांमीने व्यवहार शुद्धियें चाले, एम अति दुष्कर पणे व्यापार करवा लाग्यो. कह्युं छे केः—आहारे खलु सुद्धि, डुलहासमणाण समण धम्मंमि ॥ ववहारे पुणसुद्धि, गिहिधम्मे डुक्करा जणीआ ॥ १ ॥ जावार्थः—साधुमार्गने विषे साधुने,चार प्रकारना आहारादिकनी जेम चार शुद्धि पालवी डुर्लज छे, तेम गृहस्थने पण धर्मने विषे शुद्धि पालवी डुर्लज छे. हवे धनदत्त ए रीतें व्यवहारशुद्धियें वणज करतो थको सर्व लोकने विश्वासनुं जाजन थयो. व्यापारी लोक सर्व घणाकालनां परोचित्तने मूकीने धनदत्त संघातें वणज मांमता हवा. देशी परदेशी ग्राहक लोक सर्व प्रख्यात ठेकाणां मूकीने सर्व

धनदत्त संघातें लेवड देवड करता हवा. अहो जुर्ज व्यवहारशुद्धि केवी हे? सर्व ऋद्धिसमृद्धिनुं कारण हे. जेह्ना महिमाथी आ नवने विषे लक्ष्मी पामे हे, परनवने विषे परमपदनी प्राप्ति थाय हे. हवे ते नगरमां धनदत्तनो यश वधवा लाग्यो, तथा व्यापारमां लान थवा लाग्यो तेथी ते नगरना कूड कपटना करनार तुब बुद्धिवाला वेपारीयो, धनदत्तनी साथें शत्रुनी पेरें द्वेष करवा लाग्या. ते एवी रीतें के जाणे तेना नेत्रने विषे फेरज वरसतुं होय नहिं? जेमाटे पारकी ऋद्धि देखी जे मनुष्य मत्सर धरे, ते पापी याने धिक्कार होजो. ते मनुष्यो इहां पण दुःखिया थाय, अने परनवे द रिद्री थाय. एटला माटे कोइ गुणिजन उपर जरा पण मत्सर धरवो नहिं. कह्युं हे के—वरं प्रज्वलिते वन्हा, वन्हाय निहितं शिरः ॥ न पुनर्गुणसंपन्ने, कृतः स्वल्पोऽपि मत्सरः ॥ १ ॥ नावार्थः-जलदी अग्निमां मूकेलुं शिर बले ते सारुं, पण गुणवान् पुरुषने विषे थोडो एवो पण मत्सर करवो ते घ णोज नूंमो जाणवो. हवे धनदत्तने दंमाववाना हेतुथी कष्टमां नांखवाने ते व्यापारियो तेनां हिद्रो जोता हवा. पण ते सत्यवंतनुं तिल जेटलुं पण हिद्र तेउने जडथुं नहिं. केह्वत हे के दूधमां पूरा ते क्यांथीज होय? अमृ तमां विष क्यांथी होय? हवे ते दुष्ट वाणियो धनदत्तना घर तेमज हाटनी आगल बहु मूल्यवाला मणिनी मुद्रा नाखी चालवा लाग्यो, त्यारें धनदत्त जे पारका धनने विषे निःस्पृह चित्तनो धणी हे, ते तेने मह्टोटे सादे कहे वा लाग्यो के नाइ? आ मणिनी मुद्रा कोनी पडी हे? ते सांजली जेणे ते मुद्रा नाखि हती, ते आवी कहेवा लाग्यो के मारी हे. एम कही ते पोतानी मुद्रा उपाडी लीधी. एवी रीतें तेउ घणुं कपट करे, पण कांइ फावे नहिं.

वली वचमां केटला एक दिवस जवा दइने पाही कपटनी रचना तेउ यें मांमि, पण सत्यवादी धनदत्त पोताना कार्यमां सावधान रहे, तेथी को इ पण हलथी फसायो नहिं, पही घणाएक दिवसनुं हेटुं नाखिने कोइक आकरो कपटी धूत्तारो तिहां धनदत्तनी पेढीयें आवी बेगे. ते धनदत्तने को इएक कार्यमां एकाग्र चित्तवालो देखी पोतानी मुद्रिकारत्न धनदत्तना आन रणना करंमियामां नांखिने चाल्यो गयो, ने ते एवो विचार करवा लाग्यो जे हवे तेना उपर चोरीनुं तहोमत नाखी आपणे दंमाववुं, ने राजा सर्व द्रव्य लूंटी लेशे. हवे दैवयोगथी तेज दिवसें धनदत्तने करंमियानुं काम प

ड्युं तेथी ते उघाडिने जूए तो बहु मूल्यवाली रत्ननी मुद्रिका दीठी देखी ने विचारवा लाग्यो जे आ ते कोनी हशे? केम इहां आवी हशे? एम विस्मय पामतो निरिह चित्त थको कांकरानी पेठें पारकुं धन गणतो लोकोने जाहेर करे छे तेटलामां तेनो एक मित्र कहेवा लाग्यो जे आ एक मुद्रिका अनेक सुवर्णनी कोडिना मूल्यनी छे, जेम भूख्याने भोजन ने तरस्याने पाणी मले तेम तारा पुण्यना योगथी तुजने ए मली छे, ते तुं लोकमां केम प्रकाशे छे? कोइ धूर्त सांभलशे,तो ते लेवाने प्रगट थशे,त्यारें तेतारी पासें रहेशे नहिं, ने तुं खोइ बेशिश जो के, द्रव्यने अर्थे तो लोको अनेक कष्ट सहन करे छे, अटवीमां जाय छे, विदेश जाय छे, स्मशान सेवे छे, जलमध्ये, अग्निमध्ये प्रवेश करे छे, पर्वत उपर चढे छे, नीचनी सेवा करे छे, इत्यादिक अनेक दुःख धनने अर्थे सहन करे छे, एटला माटें हे बांधव! जीवितव्यसरिखी ए मुद्रा तुं राख. हुं कोइने नहिं कहुं. एवा मित्रनां वचन सांभलीने धनदत्त कहेतो हवो के हे भाइ? मुजने चोरीनो नियम छे,तेथी बे वात रहे नहिं, जो मुद्रा रहे तो नियम न रहे, ने जो नियम रहे तो मुद्रा न रहे तेमाटें ए वस्तु मारा कामनी नथी. पूर्वे पण दिव्यरत्न, मारा हाटनी पासें पडयुं हतुं, ते हाथें चडयुं देखीने में प्रगट कर्युं हतुं, ने ते रतन, तेना धणीने आप्युं हतुं. जे लीधाथकी आ भवमां अने परभवमां अनर्थ थाय, ते अनर्थ जाणतां छतां एवो कोण मूढ प्राणी होय के पारकी वस्तु लीये? एवां धनदत्तनां वचन सांभली तेनो मित्र कहेवा लाग्यो के हे मित्र! तें कोइनी वस्तु लीधी नथी, त्यारें ते चोरी केम कहेवाय? ताहरा पुण्यना उदयें कोइ मूकी गयुं छे,ते तुं कांइ जाणतो नथी. अरे भाइ! मने तो एम लागे छे के तहारा पुण्यनी खेंचाणी ते मुद्रा, तहारा करंडियामां आवी पडी छे, अथवा तहारी गोत्रदेवीयें प्रसन्न थइने तुजने दीधी छे, नहितर तहारा करंडियामां किहांथी आवी पडे? आवां मित्रनां वचन सांभलीने धनदत्त कहे छे के जो एहनो धणी थइ कोइ पण आवी प्रगट थइने ते रत्न मुजने आपे, तेवारें हुं राखुं. त्यारें तें मित्र कहे के तुं बीजा सर्व विकल्प मूकी दे अने जा में ते तुजने आपी. हवे तहारी इछा आवे, ते प्रमाणें कर. वली ते रत्न तुं लइने जो धर्म अर्थे खरचीश तो तेथी तहारा धर्मना नियमनो लोप नहिं थाय. एटलामाटे हे मित्र! तुं

एवो खोटो हठ मूकीदे. वली जो पारकुं ड्रव्य लेवानी तुफने शंका उत्पन्न थाती होय,तो ते ड्रव्य तुं मुफने आप,तेथी पण तुफने धर्म थशे. अने मि त्रतानुं तुने फल थशे, वली तुफने हुं कोइ दाडे अनर्थ थवा नहिं दउं,तुं कांइ पण बीहीशमां. एवां मित्रनां वचन सांनलीने धनदत्त कहेतो हवो के हे मित्र! एवुं करवाथी लाज तो वेगला रह्या, पण आ नवने विषे अने परनवने विषे प्रत्यक्ष अनर्थ थाय छे, माटें पारकुं धन जाणतां तथा अ जाणतां दूरज छांमवुं. कह्युं छे केः—पतितं विस्मृतं नष्टं, स्थितं स्थापित माहितं ॥ अदत्तं नाददीतवं, परकीयं क्वचित्सुधीः ॥ १ ॥ नावार्थः—पडि गयेलुं, वीसरी गयेलुं, खोवाइ गयेलुं, पडयुं रहेलुं, थापण मूकेलुं, एवुं जे पारकुं धन, तेने क्यारें पण माह्यो पुरुष न लीये. तेमाटे हे मित्र! हुं तु फने घणुं शुं कहुं, जो देवता अथवा बीजो कोइ ए मालनो धणी प्रगट थइ मने लेवानुं कहे, तो हुं लहुं नहिंतर दुस्सह अग्निना फालनी पेरें हुं एने जोउं. पण नहीं अने अडकुं पण नहिं. दुर्लन एवो पोतानो नियम कोण मूके? कोण एवो मूरख होय जे सूतरना दोरासारु मोतीनो अमुल्य हार त्रोडे! एक खीला माटे जाजुं ड्रव्य खरचीने चणावेलो एवो महोटो प्रासाद कोण त्रोडी पाडे? वली इंधण काजें बावना चंदन कोण बाले? व ली ठीकरी माटे कामकुंनने कोण नागे? माटें तुं आप, तो पण हुं न ल हुं. कारण के तुं ए धननो धणी नथी. तेमज तुं कहे छे जे मुने आपो पण ए तुफने पण महाराथी न अपाय! कारण के हुं ते धननो कांइ धणी नथी. वली ते धन ज्यारें आपणुंज नथी, त्यारे ते बीजाने पण आप्याथी शुं पुण्य छे? न्याये उपार्ज्या धननुं थोडुं पण दान आप्युं होय तो पुण्य थाय, परंतु अन्यायें उपार्ज्या धननुं घणुं दान आपीयें, तो पण पुण्यवि ना पापरूपज थाय. वली पारकुं धन लेइ दान देवानुं पाप तो दावानल नी पेरें विस्तार पामे छे, कारण के ते दान थोडा जलनां जेवुं छे, तेथी ते पापरूप दावानलने उपशमावी शके नहिं, माटें अदत्तड्रव्यनुं दान करवुं, ते अप्रमाण छे. तेथी हे मित्र! तुफने पण एमां चित्त प्रवर्त्तावबुं युक्त नथी. कारण के पारका धननो जे अनिलाष छे, ते डुःखना समूहनोज आवास छे. कह्युं छे केः—प्राणेहिंतो वि पिउ, अछो पुरिसाण तो कुणं तेणं ॥ परध णहरणं मरणं, मरणं विहिअं तेसिं न संदेहो ॥ १ ॥ नावार्थः—पुरुषने प्रा

णथकी पण अर्थ केतां जे धन ते वह्लन्न ने, तेमाटें पारकुं धन लेवाय न
हिं? पारकुं धन हरवुं ते तेना प्राण हरवा बराबर ने. तेमां कांइ पण संदे
ह नथी. कारण के कोइ पण पुरुषने हणतां तो तेनें क्षणमात्रज डुःख
थाय, एटले ते प्राणीने हणियें, तेटलीज वार डुःख थाय ने पण मुवा प
नी थतुं नथी. परंतु जेनुं धन जाय ने, तेहने तो आखा नवनुं जन्मपर्यं
त डुःख थाय ने, अने ते पनी पण तेना पुत्रना पुत्र,तेना पुत्र लगें आक
रुं डुःख वेठवुं पडे ने, वली सुविवेकी अने सुबुद्धिनो दातार एवो जाणी
तुजने में माहरो मित्र कीधो ने, तो तुं मुजने कुबुद्धि केम आपे ने? कोइने
कुबुद्धि आपवी, ते तो महोटुं पाप ने, ते विषे शास्त्रमां एक कथा कही ने.

एक अटवीमध्यें पाराधिना पाशमां एक हरणी आवी, तेवारें ते दीन
मुखी थइ पाराधिने कहेवा लागी के माहरां बच्चां सर्वे नूखें मरतां हशे,
माटें बच्चांने धवराववा सारु एक वखत मुजने जवा दे. हुं तेने धव
रावीने जरूर तहारी पासें पानी आवीश. त्यारे पाराधियें कह्युं के तुं
पानी आवे एवी मने प्रतीत केम आवे? ते सांनली हरणीयें बालहत्या
दिकना आकरा सम खाधा, तो पण ते पाराधियें मान्युं नहीं, तेने हर
णीयें कह्युं के केमे करतां तुं मने नोड त्यारें पाराधीयें कह्युं के जेहनी
उपर विश्वास राखीने आपणे सुबुद्धि पूनीयें अने ते पानो आपणने
कुबुद्धि आपे, सुमार्ग पूने थके? उन्मार्ग बतावे, तेहनुं जेटलुं पाप थाय,
तेटलुं पाप जो हुं नावुं तो मुजने हजो,एवा सम जो तुं खाइश तो हुं तुंने
जावा दइश. ते सांनली ते हरणीयें तेवाज सम खाधा तेवारें ते पाराधि
यें मान्युं, अने तेने जवा दीधी. हवे ते हरणी पोताने नेकाणे जइ बाल
कने धवरावी तरत पानी आवीने पारधिनी सामें उन्नी रही, तेथी
ते पाराधि विस्मय पामीने हरणीने आणिने वाडमां घाली. अने तेने
हणवाने सज्ज थइ कहेवा लाग्यो के ताहरे माहरा हाथमांथी नासवुं हो
य तो जलदीथी नाशि जा. त्यारे ते हरणी बोली के हुं क्यां नासुं? तुज
थी उगरुं एवो तुं मुजने मार्ग देखाड, एटले त्यां नासि जाउं. तेवारें पारा
धियें विचार्युं जे एहने हुं हणी न शकुं एहवो मार्ग बताववुं जोइयें. एम
विचारी पापथी बिहितो थको हरणीने नासवानो मार्ग बतावतो हवो,तेथी
मार्गें नासीने ते हरणी पोताने नेकाणे गइ. पाराधि महापापनो करनार,

तेणे पण उन्मार्ग न बताव्यो, तो तुं जे मुजने आवो उन्मार्ग बतावे छे, ते तुने केम घटे? माटें हे मित्र! संतोषरूप शस्त्रें करीने लोभने हणीने ए मुद्रिका इहां केम आवी! अने एनुं शुं करवुं? ते तुं मुजने हवे कहे. एवां धनदत्तनां वचन सांभली हृदयथी लोभनी मति छांमीने विचारीने पोताना आत्माने विषे सत्य परिणमावीने ते मित्र कहेतो हवो.

हे मित्र? तें युक्त कह्युं, में तादृश सत्यनी ने तादृश चित्तनी परिक्षा करवाने आ बधुं कह्युं. हवे हुं जे कहुं छुं, ते तुं सांभल. आ बधुं धूर्त्तनुं कपट छे. आ गामना केटलाएक वाणियायें तादृश घणो व्यापार देखि ने द्वेष धरी छलथी ए कपट रचना करी छे. कह्युं छे केः—पोषकाः स्वकुल स्यैते, काककायस्थ कुर्कुटा ॥ स्वकुलं घ्नंति चत्वारो, वणिक्श्वानो गजा द्विजाः ॥ १ ॥ भावार्थः—कागडा, कायस्थ, कुकडा ए त्रण पोताना कुलना पोषक छे, अने वणिक, श्वान, हस्ती अने द्विज, ए चार पोताना कुलना हणनारा छे. ते माटे तुजने कष्टमां पाडवाने ए धूर्त्तोयें दुश्चरित्र रच्युं छे, कह्युं छे केः—मुनिरस्मि निरागसः कुतोमे, भयमित्येष न भूतयेऽभिमानः ॥ परवृद्धिषु बद्ध मत्सराणा, किमपि ह्यस्ति दुरात्मनामलंघ्यम् ॥ १ ॥ भावार्थः—हुं मुनि साधु छुं, निरपराधी छतां, अमने भय श्यो? एवुं अभिमान संपदा अर्थे न करवुं कारण, के पारकी वृद्धि देखीने मत्सर, द्वेष जेणे बांध्यो छे एवा दुष्ट परिणामीने नहिं करवा योग्य कांइ न थी. माटे रुडुं थयुं जे तुजने लोभ न थयो. अने मारी बुद्धिने धिक्कार पडो, जे पूर्वे लोभने वशें मारी सुबुद्धि गइ? वली ते वणिक कहे छे जे लोकोयें तने छगवा धार्यो छे, ते लोको प्रगट कपटना निधान छे. कूडा चरित्रनां धणी छे. माटें तेमने पण राजा पासें दंभाववा शिक्षा कराववीज घटे छे.

एवां मित्रनां वचन सांभली धनदत्त कहे छे,के हे मित्र! आपणने एम करवुं घटे नहिं अन्योऽन्य एटले मांहे मांहे ज्यारे आपणे अनर्थज करीयें, त्यारे सज्जन अने दुर्जन वच्चें फेर श्यो? तेमाटे हे मित्र! ते दुष्टोनें एकांते भय देखाडीयें, के जेथी ते भयभीत थइ बीजा कोइ पण वखतें एवुं कपट न करे. धनदत्त मित्र सहित एवुं विचारीने ते दुष्ट वणिकने कोइ कामने विषे तेडीने कहे छे के, हे भाइ! एक मारुं वचन सांभल. कोइने चोरीनुं कलंक जे माणस दीये अगर बीजा पासें कपटथी देवरावे, ते

ने शुं दंम देवो योग्य छे ? ते तुं कहे. एवीवात सांजलीने यद्यपि ते वणि क मनमां शंका पाम्यो तो पण अशंकित जेवी मुखमुद्रा करीने कहेतो हवो के हे जाइ एवो जे होय तेने तो अवश्य दंमावीयें. इहां कवि कहे छे, केजूउ तेनी धिठाइ केवी छे ? ते सांजली मुद्रिका प्रगट करीने धनदत्त कहे तोहवो के आ मुद्रिका कोनी छे ? ने माहरा करंमियामां कोणे नाखि ? ते सत्य केहेजो, नहिंतर हुं हमणां राजाने कहि दइश. ते सांजली ते वणिक ने पेटमां धासको पड्यो तेवारे धिठाइ मूकिने पाछो प्रत्युत्तर देवा समर्थ न थयो. खीलाइ गयेला सापनी पेठें तेने कांइ उत्तर दइ न शक्यो, क्षणेक नीचूं मो घालीने रह्यो पछी कह्युं के हा ? में आ काम अणविचार्युं कर्युं. चिंतव्युं परने अने थयुं घरने ! तेवारें ते बिहीतो थको, बीजो मार्ग सर्व था अणपामतो धनदत्तने पगें लागीने विनयवंत शिष्यनी पेरें पोतानुं कपट चरित्र कबुल करीने, मागण लोकनी पेरें दीनपणे तेना गुणनुं वर्ण न करीने कहेतो हवो, के हे सज्जन ? ए मुद्रिका मारी छे, ते तमें ग्रहो, पण मने मूको. महोटा अपराधनो निधान एवो हुं तेनी उपर प्रसन्न थइ जीवितदान आपो, अने आ धननी निक्षाने पण आपो, हवे पछी एवुं कदि पण हुं नहि करुं तेवारें ! मित्रसहित धनदत्तें अति गाढ तर्जना करीने तेने मूक्यो अने मुद्रिका पण पाछी आपी. इहां कवि कहे छे, अ हो उत्तमनो मार्ग तो जूउ ? के जे पोतानी उपर अत्यंत खोटी चोरीरूप क लंक चडावनार हतो ते वणिकने पण तेणे तेमज छोडी मूक्यो. माटे तेवा उत्तम गुणना निधानजनने मारो वारंवार नमस्कार हो. जे गृहस्थाश्रम मां रह्या थका पण परवस्तुथी वेगलाज रह्या छे.

हवे ते दिवसथी ते पण बिहीता थका सुविनीत अथवा व्यवहारनी शु द्धि सहित चालनारा एवा थया. जेमाटे व्यवहार शुद्धि जे छे ते जगत्मां डुर्लन छे, अने ते व्यवहार शुद्धिथी शी सिद्धि न संपजे ? सर्व संपजे. ह वे धनदत्त न्याय शुद्धियें व्यापार करतां घणी लक्ष्मी पुण्यना उदयथी उपा र्जतो हवो. कह्युं छे केः—दानमौचितविज्ञानं, सत्पात्राणां परिग्रहः ॥ सु कृतं सुप्रजुत्वं च, पंच प्रतिजुवः श्रियः ॥ १ ॥ जावार्थः—दानदेवुं, उचित पणुं जाणवुं, सुपात्रनो आदर करवो, सुकृत करणी करवी, अने प्रजुपणुं, ए पांच वस्तु जे छे ते लक्ष्मी पामवानी जूमिकाउ छे.

हवे पोतनपुरना धणीने घणे कालें वस्तुदत्त उपरथी क्रोध विस्मृत थ यो, तेथी धनदत्तनी चर पुरुषें अवसर पामीने राजाने विनति करी के हे स्वामिन ! ते वसुदत्त दुष्ट चरित्रनो धणी पापें करी वगोवाणो, देशें हण्यो देशमांथी काढ्यो थको मरण पाम्यो,पण तेनो पुत्र घणे गुणे करी युक्त म होटो न्यायवंत धनदत्त एवे नामे बे,तेणे हमणां घणुं धन कमायुं बे. ते मा टे हे स्वामिन् ! जो आप आज्ञा करो, तो ते धनदत्त इहां नगरने विषे आ वे. ते सांभली राजायें आज्ञा दीधी,अने धनदत्तने तेडवाने अर्थें माणस मोक ल्युं. ते पुरुषें जइ धनदत्तने कह्युं के राजा तमने तेडावे बे,त्यारे धनदत्तें कह्युं के हुं शीघ्रपणे आवुं बुं. पण मने अहिंयां पांच दिवसनो विलंब बे कारण के मारे उघराणी लेवी बे,बीजी कांइ वार नथी,माटे जा हुं परवारीने आवीश, एम कही ते पुरुषने विदाय कर्यो. गाममां वातचाली जे धनदत्त स्वदेश जाय बे, तेथी ते गामना सर्व द्वेषी प्रधान प्रमुख एकठा मली विचारवा लाग्या जे ए शरीर मात्र लइ पूर्वें निर्धन एवो थको इहां आव्यो हतो एनी पासें कांइ फुटी कोडी पण न हती, अने हवे तो धनवान् थयो, माटें ते शुं अहिंयाथी ऋद्धि लइ जशे? ना एने जवा नज देवो. कांइ पण आपणे उपाय करी तेने दंभावियें. इहां कवि कहे बे,अहो जूउ कुमंत्रीनी कुमंत्रिताने. कह्युं बे केः—मृगमीनसज्जनानां, तृण जलसंतोषविहितवृत्तीनां ॥ लुब्धकधीवरपिशुना निष्कारणवैरिणो जगति ॥ १ ॥ भावार्थः—मृगनी आजिविका तृण बे,मत्स्यनी आजीविका जल बे,अने सत्पुरुषनी आजीवि का संतोष बे. तेनी उपर पण निष्कारण वैर धरनारा बे. ते जेम के मृग उपर पाराधि, मत्स्य उपर माछी, अने सत्पुरुष उपर चाडीया, निष्का रण द्वेष धरनारा बे, तेम ते द्वेषी वणिको,सर्व वातें शुद्ध एवो जे धनदत्त तेहनुं कांइ छिद्रतो देख्युं नहिं, तेवारें ते दुष्ट प्रधानने एक जूना कागल उपर खत लखी धूवाडे जूनुं करीने राजाने देखाडीने बोल्या के हे रा जन् ! पोतनपुरथी पेहेलां वसुदत्त नामें शेठ इहां आव्यो हतो, तेणे व्यापारने अर्थें आपणा भंडारमांथी दस हजार सोनइयां लीधा हता. ते वसुदत्त तो मरण पाम्यो बे, पण तेहनो पुत्र घणा धननो धणी धनदत्त एहवे नामें इहां बे ते हाल पोताने स्वदेश जवानी इच्छा राखे बे, ते माटें तेने तेडावी पूर्वेनुं मागणुं धन मागी ल्यो. एम कही ते खत त्यां रा

जाने देखाड्युं, राजायें वरस, मास, दिवस प्रमुख दश सहस्रना आंक स हितनुं जीर्ण खत जोयुं, तेथी ते सर्व लेणुं सत्य करी मान्युं, अने धनदत्त ने तेज वखत तेडाव्यो. ते पण आवी प्रणाम करी राजा समक्ष उन्नो र ह्यो, एटले राजायें ते जीर्ण खत तेने देखाडीने कह्युं के हे नद्रक ? पिता नुं देणुं होय, ते पुत्रें अवश्य आपवुंज जोइयें, माटें ए देणुं तमे जलदी आपो. जगतमां देणुं कहेवुं ले ? तो के परान्नवनुं करनारुं ले. वली शास्त्रमां पण ऋण तो देवुंज कह्युं ले,तेथी ते ऋणना देवाने विषे सत्पुरुषने विलंब करवो घटे नहिं. वली विशेषें कह्युं ले केः—धर्म्मारंन्ने ऋणछेदे, कन्यादाने ध नागमे ॥ शत्रुघातेऽग्निरोगे च, कालक्षेपं न कारयेत् ॥ १ ॥ नावार्थः—ध र्मना कार्यने विषे, ऋणना कापवाने विषे, कन्यादानने विषे, धन आव तुं होय तेने विषे, शत्रुना घातने विषे, अग्नि तथा रोगने विषे, कालविलं ब करवो, ते युक्त नथी. त्यां प्रत्यक्ष अनर्थ जोइने धनदत्त हृदयमां त्रास पामतो थको ते खतपत्रने जोइने विचारवा लाग्यो के अहो ! आ महा अन्याय श्यो ? एवुं विचारी व्यापारने विषे माह्यो एवो धनदत्त कहेतो हवो के हे राजन् ! हुं तपासीने आपने धन आपीश. जो आपने विश्वास न आवतो होय तो घेर जइ जेटली वार चोपडा मारा तपासुं तेटलीवार कांइ आपने त्यां मुकी जाउं, ते राखो. ते सांन्नली राजा कहे के कांइ नही,जाउ तपासी आवो. त्यार पछी धनदत्तें पोताने मंदिर जइ सर्व चोपडानां पानां जोयां, परंतु चोपडामां कांइ पण नाम के निशान दीठुं नहिं, तेथी राजाने जइ कह्युं के चोपडामां तो कांइ देखातुं नथी. तेवारें राजा कहे ले के नर वाडनी पेठें कांइ राजा लेतराय नहिं, अने वणिक तो धूत्तारा होय तें इंइ सरिखाने पण लेतरे. ते सांन्नली धनदत्त बोल्यो हे महाराज हुं व्यवहारमां शुद्ध बुं. परने लेतरवामां अने पारकुं धन लेवामां हुं कांइ जाणतोज नथी, मुग्ध बुं, निरंतर घणो लोन्नी नथी, माटे हे स्वामिन् ? तेणें करी सर्व वात विचारवा योग्य ले. काने सांन्नलीनेज साचुं न मानवुं, अने प्रगटपणें जे दीठुं होय तेहनी पण प्रतीत करवी नहिं, तेमज प्रगटपणे जे दीठामां आ व्युं होय, तेनो पण युक्तिथी विचार करवो, एवुं सांन्नली वली उपगारमां ही तत्पर एवा व्यवहारिया पण न्नेगा मलीने राजाने विनंति करता हवा पण राजायें कोइनुं कांइ पण मान्युं नहिं. कुमंत्रियें राजानुं मन अधिक

फेरवी नाख्युं. कारण के न्यायमार्गमांहि निपुण एवो राजा तो घणो सा रो छे पण जिहां प्रधान महोटो दुर्जन छे त्यां राजा शुं करे ? जेम घरनो धणी घणो उत्तम होय, पण घरनी स्त्री महा कूहाड होय, त्यारे घरना ध णीनुं धार्युं शुं थाय ? पछी राजायें कह्युं के जेम शुक्लध्यानविना मोक्ष नथी तेम तुजने पण पितानुं ऋण आप्याविना छूटको नथी. ते सांभ ळी धनदत्त चिंतातुर थको मित्रसहित जामिन आपी पोताने घेर गयो.

शुद्ध चरित्रमांहे मुकुटसमान एवो धनदत्त विविध उपाय चिंतवतो, वृद्ध बुद्धिवंतने पूछतो, सहस्रदेव मूळदेवादिकनां आख्यान सांभळतो थको जिहांसुधि उपाय कशो जड्यो नथी त्यांसुधि अति दुःसह दुःख धरतो हवो. आशा सहित अति दुःसह दुःख होय तो माणस सहे, पण आशा रहित जे दुःख होय, ते तो महोटा लोकोने पण सेहवुं अति दुस्सह थाय छे. हवे धनदत्तने पोतानो मित्र कहेवा लाग्यो हे मित्र ! ताहरुं धन लेवाने अर्थे ते धूर्त्त व्यापारीयोयें खोटुं खत करी राजाने देखाड्युं छे, एटला मा टें तुं खेद कर मां. प्रायः पुण्यथी सर्वथा ताहरो जय थाशे. पूर्वें पण अनुभव्युं छे, जे धर्मे जय, अने पापें क्षय, ते माटे ते पापीनो क्षय थाशे. एवां उत्तम सुकृतनी पेरें ते मित्रनां वचन सांभळीने आशा सहित आप दारूप समुद्रमां पडेलो ते धनदत्त जेम समुद्रमां पडेलाने प्रवहणनुं पाटि युं मळे तेवारें तेने आनंद प्राप्त थाय. तेम आनंदने प्राप्त थयो.

हवे एकदा पुण्यथी प्रेर्यो थको ते धनदत्त वनमां स्मशान भूमिका ने विषे गयो. त्यां पूर्वेनां पुण्यना उदयथी एक वांदरो आव्यो ने ते वांदराने खरज आववाथी स्मशानमां पडेला कुंभ संघातें तेणे शरीर घस्युं तेथी ते कुंभमां धनदत्तें पोताना पिताना अक्षर दीठा, ते वांच्या, तेथी जाण्युं जे ए राजानुं खत तो खोटुं छे,हमणानुं लखेलुं छे. कारण के तेमां तेना पितानां मरणतिथि विगेरे नोंधेलां हतां अने ते खत तो मुवा पछीनी मितिनुं हतुं ते जोइने जेम कोइ नव निधान पामे तेने जेटलो हर्ष उपजे तेटलो हर्ष धनदत्तने उपन्यो. हवे हर्षनो भर्यो मित्र सहित राजा पासें जइ, वीनवतो हवो के हे राजन् ! ते खत खोटुं नवुं धूर्त्तें कल्पित करी लखीने आपने दीधुं छे, ए मारा बापनुं लखेलुं नथी. हे राजन् ! मारा पिता मू वा पछीना वरसनुं आ खत छे. न मानता हो तो मारी साथें स्मशान

नूमिमां चालो, ने दाघस्थानकनो घडो उखेडी पोतानी मेले,ते दिवसनो निर्धा र करो. ते सांजलीने ते न्यायवंतो राजा विस्मय पाम्यो थको तेनी साथें स्मशा ननूमियें जइ वरस, मास,तिथि वार वांचीने प्रधान पासेथी पेलुं खत मंगावी जूए बे, त्यारे ते खतमां तफावत पडवाथी खोटुं जाणी घणो कोप्यो थको कहेवा लाग्यो अरे डुष्टो ! निर्दयीयो ! धिष्टो ! पापिष्टो ! माहरा राज्यने विषे तमे एवा अन्यायनुं कार्य करवाने केम सङ्ग थया बो ? हवे कोइ एवुं फरी करे नहिं, ते माटे सर्वेने राजायें मारवानो हुकम कस्यो. ते जोइ धनदत्त रा जाने पगें लागी विनति करतो हवो के हे राजन् ! ते सर्वेने माहारा खातर माहरी उपर उपकार करी मारो नहि. अने अनयदान आपो तो पण राजा यें मान्युं नहिं. बेवट घणो आग्रह करी राजाने मनावीने सर्वेने मूकाव्या, परंतु राजायें सर्वेनुं इव्य लूंटी, दंमिने निर्धन कस्या, ने तेने देशमांथी काढी मूक्या. धनदत्तनी राजायें घणा मानथी, आदर सत्कारथी प्रशंसा करी, ने दाण जगात माफ करी. तेवारें धनदत्तनी सर्व लोक मध्ये सत्यवादीपणानी यश कीर्त्ति विस्तरती हवी. त्यांथी उत्सवसंघातें मित्र सहित पोताने मंदिर आव्यो. इहां कवि कहे बे अहो ! अहो ! धर्मनुं फल जूउ ? राजाने प्रासादें पोतानुं लेणुं प्रमुख लोकोपासेंथी सुखे समाधे लेइने, धनदत्तें राजापासें स्व देश जवानी रजा मागी, राजायें मित्रनी पेरें उत्कंठा सहित घणे आग्रहें रजा आपी. त्यांथी पोतनपुर नगरने विषे आव्यो. तिहां पोताना स्वजन तथा राजाना अनुचर पुरुष सहित उल्लसित प्रेमें सर्वेने मल्यो. अने धन्यपणाने माने करी राज वर्गने पण मल्यो. तिहां पण प्रशंसवा योग्य एवो जे व्यापार तेहनी उत्कृष्टी शुद्धतायें करी ते घणो प्रसिद्ध थयो. वली सर्व लोकमांहि पा रकुं धन लेवुं तेहनां लोजने बांमी न्यायमार्गें प्रधान ऋद्धिने उपार्जिने सर्व ने प्रमाणनूत थयो. ए धनदत्तना पितानुं मातुं चरित्र अने ते सुपात्र धनद त्तनुं अति आश्चर्यकारि चरित्र सांजल्याथी कयो पुरुष मस्तक न धूणावे ? सर्व तेने नलो नलो कहे. तेज नवनेविषे श्रावकनो धर्मपुत्रनी परें पोषीने धनने उत्तम बीजनी पेरें सात क्षेत्रें वावरे जेम अनंति संपदा थाय एम त्रीजा व्रतने सम्यक् प्रकारें आराधिने देवलोकनां सुख पाम्यो. अनुक्रमें मोक्ष पण जशे. एहवुं पिता पुत्रनुं चारित्र सांनली नो नव्यो ! तमे अदत्तने बां मशो, तो परमपदने पामशो. इति श्रीतृतीयव्रते वसुदत्त धनदत्त कथा स०

॥ अथ चतुर्थ ब्रह्मचर्यव्रत प्रारंभः ॥

॥ चउत्थे अणुवयंमि, निच्चं परदार गमण विरइओ ॥
॥ आयरिय मप्पसत्थे, इत्थ प्पमाय प्पसंगेणं ॥ १५ ॥

अर्थः– चोथा अणुव्रतनेविषे नित्यें परस्त्री गमनथी विरमवुं तेमां अ प्रशस्त भावें जे आचर्युं होय इत्यादि पूर्ववत्. मैथुन बे प्रकारनुं छे एक सूक्ष्म अने बीजुं स्थूल तिहां जे कामना उदयथी इंद्रियनो कांइक अल्प विकार करवो ते सूक्ष्म मैथुन तथा मन वचन अने कायायें करी औदारिक अने वैक्रिय शरीरवाली स्त्रीउनी साथें संभोग करवो ते स्थूल मैथुन जाणवुं.

अथवा मैथुननी विरति करवी तद्रूपजे ब्रह्मचर्य तेना बे भेद छे. एक सर्वथी अने बीजो देशथी तिहां जे मन वचन अने कायायेंकरी सर्वथा सर्व प्रकारनी स्त्रीउसाथें संभोग करवानो त्याग करवो ते सर्वथी ब्रह्मचर्य जाणवुं अने तेथी इतर ते जे श्रावक सर्वथी ब्रह्मचर्य पालवाने असमर्थ होय ते देशथकी ब्रह्मचर्य अंगीकार करे तेहज देखाडे छे.

चोथा अणुव्रतनेविषे नित्यें एटले सदाइ जे पोतानी स्त्रीथी भिन्न ते प रस्त्री कहियें ते मनुष्यनी तिर्यंचनी अने देवतानी जे स्त्रीउ ते एक परणेली अने बीजी संग्रहित एवा भेदे करी भिन्न भिन्न जे स्त्रीउ तेमनी साथे गमन आसेवन तेनी विरति इत्यादिक तेमज अपरिग्रहित देवी एटले कोइ देव तानी परणेली न होय एवी देवी तेवीज तिर्यंचणी जेने कोइयें राखी पण नथी ते गणिका तुल्य जाणवी कोइकनी कल्पित वेश्या जे आ अमुक वेश्या छे तोय पण ते प्रायें परजातनी परजातने भोग्य माटे ते परदाराज कहि यें तेने वर्जवी जेमाटे स्वदारा संतोषीने तो पोतें परणेली स्त्रीथी जे भिन्न ते सर्व परस्त्रीज जाणवी इहां दार शब्दना उपलक्षणथकी स्त्रीयें पण एक पो ताना परणेला स्वामीथकी बीजा पुरुष सर्व वर्जवा एम जाणवुं ॥ १५ ॥

हवे चोथा व्रतना अतिचार पडिक्कमे छे.

॥ अपरिग्गहिया इत्तर, अणंग विवाह तिव्व अणुरागे
॥ चउत्थवयस्स इया रे, पडिक्कमे देसियं सव्वं ॥ १६ ॥

॥ अर्थः– १ अपरिग्रहिता गमन, २ इत्वर, ३ अनंगक्रीडा, ४ परविवा ह करण, ५ तीव्रानुराग धरवो ए चोथा व्रतना अतिचार दिवसना पडिक्कमुं छुं ॥

१ तिहां प्रथम अपरिग्रहिता ते विधवास्त्री तथा कुमारिका कन्या आदि दइने जे स्त्रीउ छे तेनें जाणे जे एतो परस्त्री नथी एवी बुद्धियें करी तेनी साथे गमन करे ते अपरिग्रहितागमन अतिचार कहियें.

२ बीजो इत्वर ते अल्पकाललगें नाडुं दइने कोइ एकें पोताने वश्य करी एवीजे गणिका तेने जाणेजे एतो साधारण स्त्री छे एने माथे कोइ स्वामी नथी एवी बुद्धियेंकरी तेनी साथें गमन करे ते बीजो इत्वरपरिग्रहितागमन अतिचार जाणवो.

३ त्रीजो अनंग जे काम कंदर्प ते संबंधि जे क्रीडा अधर चुंबन, कुचमर्दन चुंबन तथा आलिंगनादिक परस्त्रीने विषे करता एवा श्रावकने अनंग क्रीडा अतिचार लागे कारणके श्रावकने परस्त्रीना अंग विकार सहित जोवा कल्पे नही कह्युं छे के ॥ यतः ॥ छन्नंग दंसणेफा, सणेअग्गो मुत्त गहणं कुस्सुमिणे ॥ जयणासवब्ब कारइ, इंदिय अवलोयणेअतह ॥ १ ॥ इत्याद्यपंचाशकवृत्त्याद्युक्ता ॥ नावार्थः– स्त्रीनां ढाकेलां अंग प्रत्यें रागनी बुद्धियें दृष्टि थापीने जोवां नही एने सुग उपजवानां कारण जेवां समजवां तथा स्त्रीने दीठे थके स्पर्श करे थके कोइपण प्रकारें राग न करवो ॥यतः॥ सुशक्यं रूपमुद्दष्टुश्चक्षुर्गोचरमागतं ॥ रागद्वेषौ तु यौतत्र, तौ बुधः परिवर्जयेत् ॥ १ ॥ नावार्थः– दृष्टिगोचर आव्युं जे रूप ते देखवाने समर्थ छे दृष्टियें पदार्थ जोवामां आवे पण पंमित तेमां रागद्वेष नकरतां दूरथी तजी देछे ? तथा जो गोमुत्र लेवुं पडे तोपण योनि मर्दन करीने न लेवुं कदाचित् घणुंज आकरुं अवश्यकार्य पडे तो योनि मसली मूत्रावीने लेवुं पण तिहां विषयानिलाषा राग न करवो अने स्वप्नमांहे स्त्री सेवन थइ जाय तो तेनी जयणा राखे कदाचित् एवुं कुस्वप्न आवे तेवारे श्रावक एवी नावना नावे ते कहे छे ॥ यतः॥ सल्लं कामा विसं कामा,कामा आसिविसोवमा .॥ कामे पत्नेमाणा, अकामाजंतिडुग्गइं ॥ १ ॥ खिणमित्तसुरका बहुकाल डुरका, पगाम डुरका अनिकाम सुरका ॥ संसार मुरकस्स विपरक नूया, खाणी अणडाणउ कामनोगा ॥ २ ॥ नावार्थः–कामते महोटुं शल्य छे,काम ते महाविष छे,कामते नाग सरखो छे,कामनी घणी प्रार्थना करतां डुर्गतियें जाय ॥१॥ क्षणमात्र सुख छे अने घणोकाल डुःख छे, निष्कारण सुखकरी जाणे छे, कामते संसारमांहे मोक्ष पामवामां शत्रुनूत छे, वली

कामन्नोग जे डे ते अनर्थनी खाण डे ॥ २ ॥ इत्यादिक वैराग्यन्नावना न्ना वीने मुखथी नवकारगणी पढी शयन करवुं तो कुस्वप्न होय ते सुस्वप्न था य कुस्वप्ननो लान्न नथाय एम करतां डतां पण जो कोइ मोहना उदयथी स्त्री सेवनादिक कुस्वप्न लाधे तो तरत उठी इरियावहिया पडिक्कमीने एक सोने आठ श्वासोश्वासनो काउसग्ग करवो.

तथा स्त्रीनां इंड्रियोनुं अवलोकन अने स्त्रीनी साथें बोलवुं पडे तिहां सर्वत्र दृष्टि निवर्त्तनरूप यत्न करवो. यदाह ॥ जेमके कह्युं डे गुज्झोरूवयण कस्को, रअंतरे तहथणंतरे दिठं ॥ साहरइ नउदिठि, नयबंधइ दिठिएदिठि ॥ १ ॥ न्नावार्थः– कामगर्न्नित वचन नांखवां तथा काखना अंतर, जं घाना अंतर, तथा स्तनना अंतरमांहे जोइने तिहांथी दृष्टि संहरीलेवी अने स्त्रीनी साथें दृष्टियें दृष्टि बांधवी नही.

एमज परस्त्री आश्रयी गृहस्थने ब्रह्मचर्यनी नवगुप्ति पालवानो उद्यम करवो तेनां नाम कहे डेः– १ स्त्रीनी वस्तिमांहे न रहेवुं, २ स्त्रीनी कथा न करवी, ३ स्त्रीने आसने न बेसवुं, ४ स्त्रीनी इंड्रियो न जोवी, ५ न्नींत ने अंतरे न रहेवुं, ६ पूर्वें करेली कामक्रीडा न संन्नारवी, ७ घणुं स्निग्ध न्नोजन न करवुं, ८ घणुं चांपी पेट न्नरी जमवुं नही ए शरीरनी विन्नूषा न करवी. ए नव वाड जाणवी यद्वा ज्योतिषनेविषे वात्स्यायन शास्त्रनेविषे क ह्यां जे कामनां चोरासी आसन तेनुं सेवन करे अतृप्त थइ नपुंसकादिकनुं सेवन करे, हस्तकर्म करे तथा काष्टनुं पाटीयुं स्त्रीना रूपनुं माटीनुं तथा चर्म्मादिकनुं घडयुं इत्यादिक जे कामनां उपकरण तेणेकरी जे कंदर्पनी क्रीडा करवी ते त्रीजो अनंगक्रीडा अतिचार जाणवो.

४ चोथो विवाह ते पारका पुत्र पुत्रिकादिकने कन्यादान फलनी लाल चें अथवा स्नेहादिकें करीने विवाहनुं करवुं तेने परविवाह करण अतिचा र कहियें. इहां स्वदारा संतोषी सुश्रावकें पोतानी स्त्री थके परदारा वर्ज्ज नादिकें पोतानी स्त्री तथा गणिकाथकी अन्यस्थानकें मन वचन कायायें करीने मैथुन न करवुं, न करावुं एवीरीतें जेवारें व्रत अंगीकार कस्यो होय तेवारें अन्यना विवाह करवानेविषे तत्त्वथकी जो जोइयें तो मैथुनज करा व्युं होय ए न्नांगो ते श्रावकें लीधो अने ते एम कहे के ए विवाह में कस्यो करुं डुं पण मैथुन करतो नथी एवी न्नावनायें तो व्रत रहे डे परंतु न्नंग थ

तो नथी एम भंग तथा अभंग रूप अतिचार जाणवो. तेमाटे सुश्रावकें तो पोताना पुत्रादिकना विवाहकार्यविषे पण जो बीजो कोइ चिंतानो करनारो होय तो तेमनो विवाह करवानो पण पोतें नियमज करवो भला श्रावकने ए वात उचितछे. जेम कृष्ण वासुदेव तथा चेडा महाराजाने बीजो कोइ विवाहनी चिंतानो करनार न हतो,तेमजो होयतो तेवारें तेनो निर्वाह करवा माटे विवाहनी संख्यानो नियम राखवो, जे महारे वर्ष प्रत्यें अथवा जन्म पर्यंत पांच किंवा पचाशनी संख्या जेटला पारका कुटुंब संबंधि अथवा महारा पोताना कुटुंब संबंधि विवाह जोडवा, एवी संख्या राखीने पच्चरकाण करे ए वात युक्त छे अथवा स्वस्त्री संतोषना अभाव थकी वारंवार पारका विवाह अने पोताना विवाह करे. स्वदारा संतोषीने ए अतिचार जाणवो ॥ ४ ॥

५ पांचमो तीव्रानुराग ते काम एटले शब्द अने रूप तथा भोग एटले गंध,रस अने स्पर्श एम काम अनें भोगनेविषे अत्यंत आकरो अनुराग धरे ए कामभोगनेविषे तीव्राभिलाषनो अध्यवसाय पामीने आत्माने कृतार्थपणुं मानतो अतृप्त थको जाणे क्यारे ए मल्योज नथी एम मानतो थको स्त्रीनुं मुख जूवे तथा काक्षा गुह्यादिक स्तनादिकनुं चिरकाल पर्यंत वारंवार सेवन करे. केशपाश ताणे, प्रहार दीये, दांत नख तथा क्षतादिकें करी कामने उद्दीपन करे तथा जेथकी कामनी वृद्धि थाय एवां औषधादिक सेवे. जेमाटे पापभीरु एवो जे व्रतधारी श्रावक ते पापथी बीतो रहेतो होय तो पण वेदनो उदय तेनाथी सहन न थइ शके तेथी स्वदार संतोषादि व्रत अंगीकार करे तेटला मैथुनमात्र पणे करी वेदनी उपशांति करे परंतु पोतानी स्त्रीनेविषे पण अधिक कामनो विस्तार करे नहीं पोतानी स्त्रीनेविषे पण अनंगक्रीडादिक तीव्रानुरागादिकनो सर्वथा परिहार करे कारण के अनंगक्रीडादिक करवाथी कांइ गुण थातो नथी पण उलटा बलक्षयादिक अनेक अनर्थ उपजे छे ॥ यतः ॥ कंपः स्वेदः श्रमोमूर्च्छा, भ्रमिर्ग्लानिर्बलक्षयः ॥ राजयक्ष्मादयश्चापि, कामाद्यासक्तिजारुजाः ॥ भावार्थः— कंपवायु थाय, प्रस्वेद थाय, श्रम उपजे, मूर्च्छा आवे, भ्रमित थाय, शरीरें ग्लानि थाय, बलहीन थाय तथा क्षयरोग विगेरे एवा रोग कामनी अति आसक्तिथी उपजे ए पांचमो तीव्रानुराग अतिचार जाणवो.

इहां परस्त्रीना त्यागीने तो ए पांचेय अतिचार होय अने जे स्वदारा

संतोषी होय तेने छेला त्रण अतिचार होय अने आगला पहेला बे भेद ते अतिचार पणे रहे नही. प्रथमना बे अतिचारें करीने तो तेनो व्रतभंग ज थाय तेथी ते अतिचारमां गणाय नहीं. एम स्त्रीने पण जे स्त्रीयें परपुरुषनो त्याग कर्यो छे ते स्त्रीने पांचेय अतिचार जाणवा अने जे स्त्रीने स्वपुरुषनो संतोष छे ते स्त्रीने छेला त्रण अतिचार होय अने प्रथमना बे अतिचारथी तो तेना व्रतनो भंग थाय माटे त्रणज अतिचार कहेवाय अथवा पांच अतिचार पण लागे ते कही देखाडे छे.

तिहां अनाभयोगपणे परपुरुष ब्रह्मचारीनी अथवा पोताना स्वामी ब्रह्मचारीनी साथें गमन करे तो तेने पहेलो अतिचार लागे अने जेवारें पोताना स्वामीना वारानो दिवस सोक्यो प्रमुखें लीधो होय तेवारें सोक्यनो वारो लोपीने पोतें पोताना स्वामीने भोगवे तेने बीजो अतिचार लागे तथा त्रण अतिचार तो छेला लागेज छे एम पांचेय अतिचार पणे कहेवाय ॥ उक्तंच ॥ परदारा वज्जिणो पंच, हुंतितिन्निउ सदार संतुट्टे ॥ इत्थिति तिन्नि पंचव, भंग विगप्पेहि नायवा ॥१॥ भावार्थः—परदारा वर्जनारने पांच अतिचार होय अने स्वदारासंतोषीने त्रण अतिचार होय एमज स्त्रीने पण त्रण अने पांच भांगाना विकल्प जाणवा ॥ १ ॥ जेम पोतें भाडुं दइने स्वल्पकाल सूधी अंगीकार करेली जे गणिका तेनेविषे पोतानी स्त्रीनी बुद्धियें गमन करे ते इत्वर परिग्रहितागमन अतिचार कहियें, तेम स्वदारासंतोषीने पण ए बीजो अतिचार लागे अने अनाभोगें अतिक्रमादिकें करी प्रथम अतिचार पण थाय एम स्वदारासंतोषीने पांचे अतिचार संभवे सिद्धांतमां पण कह्युं छे के स्वदारा संतोषीने पांच अतिचार जाणवा पण आचरवा नहीं. इति एनेविषे जे पाप बांध्युं होय ते आलोउं छुं इत्यादिक अर्थ सर्व पूर्वनी पेठें जाणवो.

शक्ति छतां गांगेयादिकनी पेठें बाल्यपणाथीज विशुद्ध श्रावकें शील पालवानेविषे यत्न करवो जेनां मोटां फल छे विशेषेंकरी गृहस्थने दुःखें पालवा योग्य छे. कह्युं छे के ॥ जो देई कणयकोडिं, अहवा कारेइ कणयजिणभवणं ॥ तस्स ण तत्तिय पुन्नं, जत्तिअ बंभवए धरए ॥ १ ॥ देव दाणव गंधवा, जरक रस्कस किन्नरा ॥ बंभयारिं नमसंति, दुक्करं जं करंतितं ॥ २ ॥ आणाई सरियंवा, इड्ढी रज्जं च काम भोगाय ॥ कित्तियबलंच सग्गो,

आसन्नासिद्धिवंनाउ ॥ ३ ॥ कलिकारउवि जणमा, रउवि सावज्ज जोग वि रउवि ॥ जं नारउवि सिज्झई, तं खलु सीलस्स माहप्पं ॥ ४ ॥ नावार्थः– जे नित्यप्रत्यें सुवर्णनी कोडी दान दीये अथवा सुवर्णमय जिनप्रासाद करावे तेने तेटलुं पुण्य न होय, जेटलुं ब्रह्मचर्यव्रत धरनारने पुण्य होय माटे ब्रह्मचर्यव्रत धारकने तेथी पण अधिक पुण्य ले ॥ १ ॥ देवता, दानव, गांधर्व, यक्ष,राक्षस, किन्नर,ए सर्व ब्रह्मचारी पुरुषने नमस्कार करे ले माटे जे शील पाले ले तेने पण शील डुष्कर ले ॥ २ ॥ ए ब्रह्मचर्यव्रत पालवा थकी अखंम आज्ञा, ईश्वरपणुं, घणी रुद्धि, राज्य, कामनोग, कीर्त्ति, बल, सत्संग एटलां वानां तो सहेज मले अने मोक्ष पण समीपज प्राप्त थाय ॥ ३ ॥ क्लेशनो करनारो, लोकने हणनारो पण सावद्ययोगथी विरम्यो एवो जे नारद ते पण मोक्षें गयो, ते निश्चें शीलनो महिमा जाणवो ॥४॥

ए शीलनो महिमा अन्यदर्शनीना शास्त्रोमां पण कह्यो ले ॥ श्लोक ॥ एकरात्र्युषितस्यापि, यागतिर्ब्रह्मचारिणः ॥ न सा क्रतुसहस्रेण, वक्तुं शक्या युधिष्ठिर ॥१॥ एकतश्चतुरोवेदा,ब्रह्मचर्यं तु एकतः ॥ एकतः सर्वपापानि,मद्य मांसं तु चैकतः ॥२॥ यजुर्वेदेपि मोक्षरुचि प्रोक्तं ॥ सत्येन तपसा ब्रह्मचर्येण वेषऽति ॥ नावार्थः–हे युधिष्ठिर ! एक रात्रि पण ब्रह्मचर्यव्रतमां रहेनारने जे गति मले ले ते गति हजारो यज्ञो करवाथी मले एम कही शकातुं नथी. एक बाजु चारेय वेद,एक तरफ ब्रह्मचर्य, अने एक तरफ सर्वे पाप, तथा एकतरफ मद्यमांस विगेरेथी थयेलां पाप जूदा मुकीयें, नावार्थ एके, ए सर्व पुण्य पण ब्रह्मचर्यव्रत पालनारनां पुण्य करतां चडतां नथी. तथा पाप पण ब्रह्मचर्यवानने स्पर्श करतां नथी. यजुर्वेदनी मोक्षरुचीमां कह्युं ले जे सत्यथी, तपथी अने ब्रह्मचर्यथी आ मोक्ष प्राप्त थायले.

वली हमणां पण दिव्यादिकनेविषे तथा धीज करवाने विषे विशुद्ध शीलनो महिमा देखीयें लैयें. माटे आ बाल अवस्था थकी जो ब्रह्मचर्यव्रत धारण करवानी शक्ति न होय तो सुदर्शन शेठनी पेरें पोतानी स्त्रीनेविषे संतोष करवो, एवो पण जे शीलवंत गृहस्थ होय ते पण ब्रह्मचारी बरोबर जाणवो. कदापि स्वदारा संतोषीपणामां पण असमर्थ होय एटले तेवी पण शक्ति न होय तो पण परस्त्रीनुं वर्ज्जन तो अवश्य करवुंज.

॥ यतः ॥ वह बंधणउव्वंधणे, नासिंदि अ छेय धण खयाइय ॥ परदा

राउ बहूहा, कयछणाउ इह नवेवि ॥ १॥ परलोए संबलितिरक, कंटगालिं गणाइं बहुरूवं ॥ नरयंमि डुहं डुस्सहं, परदाररया लहंति नरा ॥२॥ छिन्नि दियानपुंसा, डुरूव दोहग्गिणो नगंदरिणो ॥ रंमकुरंमाविंजा, निंडुअ विस कन्न हुंति डुस्सीला ॥३॥ तथा ॥ नरकणे देवदव्वस्स, परिछि गमणेणय ॥ सत्तमं नरयं जंति,सत्तवाराउ गोयमा ॥ ४ ॥ नावार्थः—वध बंधादिक पामे, उंचा बंधाय, नासिकानुं छेदन थाय, धननो क्षय थाय,एरीतें परदारा गम नथकी आ लोकनेविषे पण घणी कदर्थना पामे ॥ १ ॥ अने परलोकने विषे जे संबल मले ते कहे छे. परलोकने विषे संबलना तीखा कंटकनुं आ लिंगन करावबुं इत्यादिक अनेकरूपें नरकनेविषे घणुं डुःस्सह डुःख ते परदारागमन करनारा पुरुष पामे छे ॥ २ ॥ इंडियछेद छिन्नेंडियपणुं, नपुंस कपणुं, कुरूपपणुं, डुर्नागीपणुं, नगंदर,नोगतरंम, रंमापणुं, कुत्सितविंध्या, एकज बालक प्रसवे एवी निंद्य स्त्रीपणुं, विषकन्यापणुं,ए सघलां वानां पूर्व जन्मांतरें कुशील सेव्यां होय तेथी थाय ॥ ३ ॥ तेम जे पुरुष देवड्व्यनुं नक्षण करे, परस्त्री गमन करे. हे गौतम ! ते पुरुष सात वार सातमा नर कने विषे जाय ॥ ४ ॥ अन्यदर्शनी पण कहे छेः—श्लोक ॥ तस्माद्धर्मार्थि निस्त्याज्यं, परदारोपसेवनं ॥ नयंति परदारास्तु, नरकानेकविंशतिः ॥ १ ॥ नावार्थः—परदारानुं सेवन जे छे ते एकवीश वार नरके पमाडे माटें धर्मा र्थी पुरुषें परस्त्रीनुं सेवन छांमवुं ॥ १ ॥

वली जूउ के परस्त्रीनी मात्र अनिलाषा करवाथकीज रावण अने गई निल्लादिक आ नव अने परनव एम बेहु नवनेविषे महोटा अनर्थ ने पा म्या तो जे साक्षात् परस्त्रीने नोगवे ते अनर्थ पामे तेमां तो कहेवुंज शुं ? एटलामाटे उत्तम जीवें परस्त्रीनो त्याग करवो. स्वदारा संतोषीयें तो साधा रण स्त्री जे गणिका छे तेने पण त्यागवी. ते गणिका केहवी छे तो के लो ननेवशें मद्यमांसमांहे रक्त छे तथा लोननेवशें करी कुष्टी पुरुषोने पण कं दर्प्पावतार करी नोगवे एवी छे तथा निःस्नेही, निर्लज्ज, निंदवा योग्य अने वींटपुरुषें वींटीथकी एवी गणिकाछे, तेने वर्ज्जवी.

तथा जो नित्य शील पालवाने असमर्थ होय तो पर्वतिथिनेविषे तथा श्रीतीर्थंकरना कल्याणिकादिकनेविषे तथा अट्टाइना दिवसोनेविषे तो अ वश्य शील पालवुं तेमज दिवसनेविषे तो सर्वदा शील पालवुं अने रा

त्रिनेविषे पण एकवार अथवा बे वारनी संख्या राखवी. वली लौकिक शास्त्रमांहे पण मनुस्मृतिनेविषे पर्वदिवसें अब्रह्मचर्यनो निषेध करेल छे ॥ यतः ॥ अमावास्या अष्टमीच, पूर्णमासी चतुर्दशी ॥ ब्रह्मचारी नवेन्नित्य, मप्यृतौ स्नातकोद्विजः ॥ १ ॥ विष्णुपुराणेपि ॥ चतुर्दश्यष्टमीचेव, अमावास्याच पूर्णिमा ॥ पर्वाण्येतानि राजेंद्र, रविसंक्रांतिरेवच ॥ १ ॥ तैल स्त्री मांस संन्नोगं, पर्वस्वेतेषु वै पुमान् ॥ विण्मूत्रन्नोजनं नाम,प्रयाति नरकं मृतः ॥ २ ॥ न्नावार्थः—अमावास्या, आठम,पूर्णमासी, चतुर्दशी एटले दिवसें नित्य ब्रह्मचारीपणुं राखे, ते स्नातक द्विज जाणवो ॥ १ ॥ तथा विष्णुपुराणनेविषे पण कह्युं छे के हे राजेंद्र ! चतुर्दशी, अष्टमी, अमावास्या अने पूर्णिमा ए पर्व जाणवा तथा संक्रांति बेसे ते दिवस पण पर्व जाणवो तेनेविषे तेल, स्त्री, मांस, संन्नोग एटलांवानां पुरुषने विष्टा अने मूत्रना न्नोजन कस्या जेवां जाणवां ते पुरुष मरीने नरकें जाय ॥ २ ॥

वली अवसरें पोतानी स्त्रीनेविषे पण शील अंगीकार करवुं जेमाटे पुरुष छे ते न्नोगने नथी छांमतो पण न्नोगतो पुरुषने छांमे छे एवुं जाणीने न्नोगनो त्याग करवो. जेम फलरहित वृक्षने पंखी तजे छे तेम काम न्नोगने पण पोतानी मेलेज छांमवाथका न्नला जाणवा. जेमाटे न्नर्तृहरि पण कहे छे के, विषय जे छे ते घणाकालपर्यंत जोपण जीवनी साथें न्नेला रहीने पण अवश्य जता रहेशे. सहेजे विषयनो वियोग थाय तेवारें कोइ जन छांमे पण ते विषय तो अवसर आवे तेवारें पोतानी मेलेंज ते जननें छांमे छे तेमाटे पछी स्वाधीनपणे जाता थकां ते जनने अतुल्य ताप थाय तेथी पोतानी मेलेज छांमवा थकी अनंत समतारूप सुखने निपजावे ॥१॥

हवे वली मैथुनथी थता दोषने दर्शावे छे. मैथुन संज्ञायें आरूढ थयेला पुरुषने सूक्ष्म नव लाख जीवोनी हिंसा थाय इत्यादि वार्त्ता स्वसिद्धांतने विषे प्रसिद्ध छे तेमज परदर्शनीना शास्त्र न्नागवत पुराणनेविषे पण छे ॥ यतः ॥ यास्तामिस्त्रांधतामिस्त्रा, रौरवाद्यास्तुयातनाः ॥ न्नुक्तेनरोवा नारीवा, मिथः संगेननिर्मिताः ॥१॥ न्नावार्थः—नर अथवा नारीउ तामिस्त्र, अंधतामिस्त्र अने रौरवआदि नरकनी पीडाने मैथुन करवाथी न्नोगवे छे. तथा महान्नारतना आदिवर्वने विषे कह्युं छे के श्लोक ॥ जरत्कारुऋषिर्बालएवात्ततपाः संतानक्षयात्पितृन्नारकेऽधोमुखान् पितृन् दृष्ट्वाडुःखितः पितृव

चनाद्दार परिग्रहं प्रतिश्रुत्य वासुकिस्वसारंनाग कन्यापरिणी तवान् । आप न्नसत्वांचतां निरपराधामपिविरहदुःखाद्दिलपंतीमपिच । पुनस्तपसेतत्याज क वयोपियतिकल्पतया अल्पबंधकएवेति ॥१॥ नावार्थः—जरत्कारऋषि बालक अवस्थाथीज तपधारी हतो तेथी तेने तेना संताननना अनावथी पितृ नरकमां नीचेमुखें पड्या हता. तेउने जोइ पोतें दुःखी थयो तथा ते पितृउना वचन थी दार परिग्रह करवो एवी आज्ञा सांजलीने वासुकीनी बेहिन नागकन्याने पोते परण्यो ते ज्यारें गर्निणी थइ त्यारे ते निरपराधी अने विरहना दुःख थी विलाप करती एवी ते नागकन्यानो त्याग करीने पोते वनमां गयो. वली उपनिषदमां कह्युं ले के जे दिवसे वैराग्य थाय ते दिवसेंज प्रव्रज्या लेवी. घरमांथी अथवा वनमांथी निकली जइ संन्यास न करवाथी ब्रह्मना स्थानमां जायले ॥१॥ एरीतें श्रावक पण यति मुनिने तुल्य होवाथी अल्प प्रतिबंध वालो ले. ए सोलमी गाथानो अर्थ थयो ॥ १६ ॥

हवे चोथा अणुव्रत उपर दृष्टांत रूपें शीलवतीनी कथा कहियें लैयें.

घणी ऋद्धियें करी नरेलुं नंदनवन सरखुं नंदनपुर नामें एकनगर ले.तेमां जेवुं नाम तेवांज गुणवालो अरिमर्दन नामें राजा राज्य करे ले. ते नगर मां बधा व्यवहारिमां मुख्य, अने जेने जडपणानो लेशपण नथी, एवो र त्नागर नामें शेठ वसे ले. ते शेठने सौनाग्य लक्ष्मीयें करी साक्षात् लक्ष्मीज जाणियें होय नहिं ? एवी श्री नामें स्त्री ले. ते स्त्री नागरवेलनी पेरें नले गुणें करी जगतने मानवा योग्य ले. परंतु तेने पेटे पुत्र नथी तेथी ते पोतें पोताना जन्मने निष्फल माने ले. तेम शेठ पोतें पण श्रीजिन धर्मनो जाण ले,तथा घरमां ऋद्धिनो पारनथी एवो ले तोपण पूत्रना अनावथी घणी संप त्तिथी नरेला एवा पोतानां घरने शून्य अरण्य सरखुं माने ले. कह्युं लेके॥ यत्र न स्वजन संगति रुच्चै, यत्र संति न लघू निशि शूनि ॥ यत्र नैव गुण गौरवचिंता, हंततान्यपि गृहाण्य गृहाणि ॥ १ ॥ नावार्थः— ज्यां अत्यं त पोताना स्वजननी संगति नथी, जेहना घरने विषे नाहनां नाहनां बा लको नथी, जेहना घरने विषे गुणनी मोटाइनी कालजी अने आदरनी चिंता नथी,हंत इति खेदें तेहना घरने घर न कहीयें. हवे आ प्रमाणे पुत्र रहित घर होवाथी ते शेठनी स्त्रीयें कह्युं के गमे तेम करी आपणे घेर पुत्र

थाय तेवो उपाय करवो जोये, एवो पोतानी स्त्रीनो अत्यंत हठवाद देखी ते रत्नागर शेठ स्त्रीयें प्रेर्यो थको एकदा ते नगरना उद्यानने विषे अजित नाथ जगवानना प्रासादनें बारणें गयो. तिहां अजितबला एवे नामें एक देवीनुं स्थानक ठे, ते देवीनो प्रजाव पण घणो ठे, एवी प्राजाविक देवी जाणीने ते देवीनी पासें पुत्रनी प्राप्ति सारु शेठ, विधियुक्त उपवासो करवा लाग्यो. कवि कहे ठे के जे अत्यंत क्रिया थाय तो ते कालें करी फलदायक थाय ठे. अने जो शुजकर्मनो उदय आवे, तो ते तत्काल फले. हवे देवीनी जक्ति करवाथी ते शेठनी स्त्रीने कल्पवृक्ष सरखा पूत्रनो जन्म थयो. शेठें दश दिवसपर्यंत पूत्रना जन्मनो महोटो उत्सव कर्यो, बारमें दिवसें देवीये ते पुत्र आप्यो तेथी पुत्रनुं नाम सर्व कुटुंबें मली देवीना नाम उपरथी अजितसेन एवुं नाम पाड्युं.

अनुक्रमें ते अजितसेन पुत्र, महोटो थतो गयो अने प्रयासविना सर्व कला शिख्यो. कवि कहेठे के ते सर्व कलानुं जे जाणवुं, ते तेने युक्तज ठे, त्यां कवि उत्प्रेक्षा करे ठे के जे रत्नाकरनो पुत्र होय तेतो सकलकलायें युक्तज होय ? माटे जेनो बाप रत्नाकर नामक ठे, तेथी तेनो पुत्र पण सर्व गुण संपन्न थयो. हवे ते बालकने युवावस्था प्राप्त थइ जाणीने रत्नाकर शेठ विचार करवा लाग्यो जे हवे आ महारा पुत्रने योग्यज कन्या जोइयें. माटे शोध करवो, जेम कविश्वर नवा नवा अर्थोनो विचार करे, तेम ते शेठ कन्यानी खोल करवा लाग्यो. ने मनमां विचार करवा लाग्यो जे आ मारा पुत्रना जेवी गुणवाली, स्वरूपवाली एवी कन्या कइ अने किहां मलशे? जो आ पुत्र समान कन्यानो योग क्यांही पण नहि थाय तो आ लोकमां विधातानो सघलो उपक्रम, उद्यम, ते निष्फल थाशे. कह्युं ठे केः—सामी अविसेसन्नु, अविणीउ परि अणो परवसत्तं ॥ जक्काय अणणुरूवा, चत्तारि मणुस्स सल्लाइ ॥१॥ जावार्थः—स्वामी जे होय ते गुणनो जाण न होय, पोतानो परिवार अविनीत होय, पराधीनपणुं होय, स्त्री होय ते पोताना समान स्वरूपवंत न होय, ए चार वानां मनुष्यने महोटा शल्यसमान ठे ॥१॥ एवो विचार करे ठे, त्यां एक वणिकनो पुत्र आव्यो, तेणे रत्नाकर शेठने प्रणाम कर्यो. त्यारे शेठें कुशलादिक पूठ्यां, अने कह्युं के तारो व्यापार केवोक चाल्यो ?

तेवारें तेणें कह्युं के हे शेठजी ? तमारी आज्ञा लइने हुं देशांतरें गयो, त्यां फरतो फरतो जिहां निरंतर मंगलज वर्त्ते ठे एवी कयंगला नामें नग

रीने विषे हुं गयो. त्यां जइ मे जिनदत्त नामें कोइ एक व्यवहारियो हतो तेनी साथे घणो व्यापार कस्यो, तेथी तेनी साथें मारे अत्यंत प्रीति थइ. एकदा ते जिनदत्तें नोजनने अर्थें मुजने निमंत्रणा करी त्यारें हुं पण तेने घर जमवा गयो. त्यां त्रण नुवननो सार जाणे विधातायें एकठो कस्यो होय नहि? अने त्रण नुवनमां रूप तथा गुणोयें करीने अति अद्भुत कन्या एना जेवी बीजी कोइ नहिज होय, एवी मनोहर कन्या में दीठी. तेने देखीने में जिनदत्त शेठने पूब्युं के आ पुत्री कोनी ठे? त्यारे तेणें कह्युं के ए अतुलगुणवाली माहरी पुत्री ठे, अने तेने लायक वर शोधी परणाववानी मने चिंता रहे ठे, ते डुःखे करी हुं डुःखी बुं. कारण के पुत्रीना बापने घणीज चिंता रहे ठे. तेमां एम न जाणवुं जे ए कन्याने योग्य वर साथें पाणिग्रहणनीज चिंता ठे? परंतु तेमां प्रथम वरनी, पठी प्रीतिनी, पठी सासरियानी, पठी स्वजननी, पठी शोक्यनी, पठी शील पालवानी, पठी गुण अवगुणनी, पठी स्वामिना सुखनी, पठी संताननी, इत्यादिक चिंताउयें करी दीकरीनो पिता सदाय डुःखियोज जाणवो. वली ए कुमरी विशेष थकी समग्र गुण पामी ठे, जेहनुं मुख सुंदर ठे, नामें पण शीलवती विख्यात ठे, अने परिणामें पण शीलवती ठे, तथा सौनाग्यने रहेवानुं तो ए स्थानकज ठे. चोशठ कलानी जाण ठे, वली तेमां पण शकुनशास्त्रनेविषे तो ते घणीज माही ठे, के जेम कागडो, घुड, मोर, डुग्गी, कपि, तित्तर, नैरव, शीयाल, इत्यादिक जानवरनी नाषा जाणे ठे. शकुनशास्त्रमां कह्युं ठे केः—त्रिविधमिह नवति शकुनं, क्षेत्रिकमागंतु यात्रिकं चान्यत् ॥ क्षेत्रे स्थाने वर्त्मनि, शकुनविनागाच्च शुनमशुनं ॥ १ ॥ नावार्थः—शकुन त्रण प्रकारे होय. एक क्षैत्रिक, बीजुं यात्रिक, त्रीजुं आगंतुक. हवे पेहेलुं क्षेत्रने विषे, बीजुं स्थानकने विषे, त्रीजुं मार्गने विषे, ए शकुनना त्रण नाग ठे, तेमां शुनाशुन शकुननो विचार करवो. हवे प्रथम क्षेत्रिकशकुन ते क्षेत्रनेविषे जे शकुन एटले तोरण थाय तार बांधे तेमां प्रब्रकने निश्चयफलना कालनुं कहेवुं. तथा क्षेत्रने विषे क्यांइक वृक्ष उपर कोइ पण शास्त्रमां कहेला पक्षी वगेरेने बेठा देखी तेनुं फल कहेवुं ते क्षैत्रिक शकुन कहीयें. बीजुं आगंतुक शकुन ते जे अकस्मात् ठाम ठाम दिशाने विनागें शकुन थाय एटले जे दिशें शकुन थाय तेनो विचार करवो, के आ दिशायें आवां शकुन थयां, तथा शांतता

अने दीप्तता इत्यादिक भेदें करी विस्तारपणे प्रगट फल कहे, ते आगंतुक शकुन कहीयें. त्रीजुं यात्रिक शकुन ते डाबी जमणी, सन्मुख, अने पूठें, एटली दिशाउयें मार्गमां चालतां जोवुं के गामनां, वस्तीनां, अने वननां जे जीवो छे ते संबंधि आवां शकुन थयां, तेमां वली स्वर, अने चेष्टाना भाव जोवा, तेहनुं नाम यात्रिक शकुन कहियें. एवा शकुननी पूर्ण जाणनारी छे.

एम सर्व कलामां निपुण एवी ए पुत्री अपरिमित गुणे करी सहित छे. तेमाटे तेने योग्य वर साथें वरावववानी चिंता मने हृदयमां अत्यंत छे. एहवुं ते जिनदत्तनुं वचन सांभली ने में कह्युं के हे बुद्धिनिधान ! तुं वरनी चिंता म कर. जेणे एने उत्पन्न करी छे,तेणेज निश्चे तेना सारु वर पण उत्पन्न कर्यो हशे. कह्युं छे केः—तत्तिह्नो विहि राया, जाणइ दूरेवि जोजहिं वसइ ॥ जंज स्स होइ जुग्गं,तं तस्स विइन्नयं देइ ॥१॥ भावार्थः—जे ज्यां वसतां होय, तथा जेहने जे योग्य होय तेने तेवुंज धारीने जो तेनाथी राजा तथा विधाता वेगलां होय तो पण आपे छे ॥१॥ ते माटें हे शेठ? हुं कहुं छुं ते तुं सांभल. नंदनपुर नगरनें विषे रत्नाकर शेठनो पुत्र घणा गुणनी भूमिकानो धणी अजितसेन नामे अमितकांतिवंत छे. चंद्र जेम रोहिणीने वरवा योग्य छे,तेम तेतारी कुमरीने वरवा योग्य छे. ते सांभली जिनदत्त शेठ प्रमुदित चित्त थ को केहेतो हवो के वाह ! रत्नाकर शेठना पुत्रनो संबंध ते केने वह्लभ न होय ? माटे एमज थाउ. आ शुभकार्यमां पंडित पण विलंब न करे, एम कही पोतानी पुत्रीने आपणा अजितसेनने देवा माटे तेणे तेना जिनशे खर नामें पुत्रने मारी भेलो मोकल्यो छे, ते जिनशेखर मारी साथें इहां आव्यो छे, माटे जेम आप आज्ञा करो, तेम अमें करीयें. ते सांभली शेठ हृदयमां अति हर्षित थइने कहेतो हवो के बहु सारुं काम कर्युं? एम कही जिनशेखरने घणा मानथी पोताने मंदिरे तेड्यो.

पछी ते पवित्र मनवालो जिनदत्त शेठनो पुत्र जिनशेखर पण पोतानी बेननुं घणा आदरपूर्वक शेठना पुत्रनी साथें वेशवाल करतो हवो. हवे अ जितसेन पण सारां लग्न जोइ जिनशेखर साथेंज जान सजीने घणा महो त्सवें त्यां जइने शीलवतीनुं पाणिग्रहण करी महोटी ऋद्धि सहित पोताने घेर आव्यो. ते शीलवती वहुमां घरना सर्व कारभार उपाडवानुं समर्थ पणुं छे एम जाणी रत्नाकर शेठ, घरनो सर्व कारभार तेने सोंपतो हवो.

तेमज एवी स्त्रीथी अजितसेन पण जेम पूर्ण मासीनी कांतियें करीने चंद्रमा शोने तेम अत्यंत शोनतो हवो.

एक दिवसें ते शीलवती स्त्री, रात्रिने विषे सुखशय्यामां सूती थकी शीयालीयानो शब्द सांजली विचार करवा लागी के निश्चें ए शियालीयुं एमकहे छे जे, आ नदीनो प्रवाह वह्यो आवे छे, तेमां मनुष्यनुं शब तणातुं आवे छे, तेहनी केडने विषे पांच कोडीनां पांच रत्न छे, वली ते शब नदीमां आराने नजीक छे, माटे जेहने रत्न लेवानी इछा होय ते ए मडाने ताणी ल्यो, अने हुं नूख्यो छुं तेथी मने ते मडानुं नक्कण आपो अने पांच रत्न लइ ल्यो.

एवां शब्दो वारंवार सांजल्याथी शीलवती मनमां विचार करवा लागी जे हुं ते शीयालीयाने नक्कण देउं, अने ड्व्य लउं! कारण के ए शकुन वचन जूठुं होय नहिं. तेमज आपणा घरमां पण एहवुं धन नथी. माटे हुं जइने जोइने निर्णय करुं, जो साचुं होय तो ते शीयालीयाने नक्क देउंने ड्व्य लइ लउं, आ वात, जो हमणां कोइने जगाडीने हुं कहुं तो कोइ माने नहि. एवुं विचारी शय्यामांथी उठी घडो लइ पाणी नरवाने मिशें नदीयें गइ. अने त्यां जइ जूए छे,तो नदीमां तरतुं एक शब आवतुं दीठुं, ते जोइ तुरत नदीमां पडी अने ते शबनी केडथी पांच रत्न लेइने ते शब शीयालने आपी दीधुं,पछी नाही पाणीनो घडो नरीने पोताने मंदिर आवी. त्यां रत्ननी गांसडी शय्या उपर गुप्तपणे मूकीने विचारवा लागी के प्रातःकालें मारा स्वामीने रत्नो देखाडी सर्व वात हुं कहीश. एम विचारीने सूइ गइ.

ते शीलवतीनुं जवुं आववुं जाणीने अजितसेन चिंतववा लाग्यो के ए स्त्री, निश्चें स्वेछाचारिणी, असति छे. एणियें अमारां निष्कलंक कुलने आवा कामथी कलंक लगाड्युं,वली ए स्त्री निश्चें अनर्थथी नरेली छे. ए स्त्रीनुं डुष्ट चरित्र ते केवुं आश्चर्यकारी छे? वांछित पदार्थ आपवामां कल्पवृक्ष जेहवो हुं तेने मूकीने अन्यसंघाते आसक्त थइ, माटे तेने धिक्कार हो. अहो जूउ ए स्त्रीनुं हृदय केवुं छे? कह्युं छे केः—न स्नेहेन न विद्यया नच धिया, रूपेण शौर्येण वा, नेर्ष्याचाटुनयार्थ दानविनय, क्रोधक्षमामार्दवैः॥ लज्जायौवननोगसत्यकरुणा, सत्वादिनिवागुणै, गृह्यंते न विनूतिनिश्चलला, डुःशीलचित्ताय्हते ॥ १ ॥ नावार्थः—स्नेहेथी, विद्यायथी, बुद्धिथी, रूपथी, पराक्रमथी, ईर्ष्याथी, मीठां वचनथी, नयथी, अर्थथी, दानथी, विनय

थी, क्रोधेंथी, क्षमाथी, नम्रताथी, लज्जाथी, यौवनथी, जोगथी, सत्यपणाथी, करुणाथी, सत्त्व, इत्यादिकनी संपत्ति रूप गुणोयें करीने पण ग्राह्यमांही आवे नहिं. जे स्त्री व्यभिचारिणी थइ, ते पोतानी कैमे न थाय. एम विचारी तेनो पति विरक्त थको प्रभातें उठी शीलवतीनुं सर्व वृत्तांत पोताना पिता नें जइने कहेतो हवो, ते सांभली जेटलुं तेने दुःख थयुं हतुं, तेटलुंज ते ना पिताने पण थयुं. हवे पुत्र तथा पिता ए बेहुयें विचार कस्यो जे दुर्गंध सरिखो लोकापवाद न थाय ते पेहेलां तेने पियर मोकलीये, तो घणुं सारु ! एम धारी शीलवतीने कह्युं के तुजने मोकलवानो तारा पितानो कागल आ व्यो छे ? त्यारें शीलवती पोताना पति तथा ससरानुं चित्त जाणी विचारवा लागी जे, में खोटुं कस्युं ! जे, में मारा भरतारने कह्युं नहिने एमज नदीपर हुं चाली गइ. हवे हुं शुंकरुं !!! हवे खेद कस्याथी शुं थाय ? हवे विचार क स्यो पण शुं कामनो? कह्युं छे केः—या मतिर्जायते पश्चा, त्सा यदि प्रथमं भ वेत् ॥ न विनश्येत्तदा कार्यं, न हसेत्कोपि दुर्जनः ॥१॥ भावार्थः—जे बुद्धि पछी उपजे छे, ते बुद्धि जो प्रथम उपजे, तो तेहनुं कार्य तिहां न विणसे, अने दुर्जन पण कोइ हसे नहि॥१॥ माटे हवे एमां संकल्प विकल्प करवो, तेथी शुं थाय ? ए कुमित्रना वचननी पेरे निष्फल छे. जो माहरुं शील निर्मल छे, तो कांइ थवानुंज नथी, एम चिचारी शकुन जूए छे तो शकुन रुडां आ व्यां. कवि कहे छे के शकुन जे छे ते आपत्तिमां पडेलाने सज्जननी पेरें म होटुं अवलंबन छे. हवे सागरशेठ रथ तैयार करावी शीलवतीने रथमां बे साडी तेनो पोते सारथी थइने तेने नगर बाहिर आणी. एवामां पोताना स्थानकथी उडी केटलीक भूमिका दूर जइ जेना मुखमां भक्ष्य छे, एवी दुर्गा पक्षिणी त्यां पाछी आवीने बोली, तेमां तेणे तिहां दिशिनुं प्रमाण कह्युं के "प्रियने घणी वाहली" एवी तेदुर्गा पक्षिणीनुं बोलवुं सांभलीने ते माही शीलवती विचार करी निर्णय करती हवी के, मुजने लाभ घणो थाशे, अने अर्धपंथे जइ पाछुं वलवुं थाशे, अने बहु मान सहित पाछी म हारे घेर आवीश. दुर्गा शकुनमां कह्युं छे केः—दर्शनचेष्टा स्वरगति, भक्ष्य ग्रहणेषु अधिकमधिकं स्यात् ॥ क्रमशोबलमे तेषां, समुदायः सकलफलहे तुः ॥ १ ॥ भावार्थः—दुर्गाना शकुनने विषे दुर्गानुं दर्शन चेष्टा, स्वर, गम न, मुखमां भक्षणनुं ग्रहण इत्यादिक अधिक अधिक फल आपे. अनुक्रमें

ए सघलानो समुदाय भेलो थाय, तो संपूर्ण फल आपे. अने जो शकुन बराबर न होय तो जे कार्य आरंभ्यु होय, ते सिद्धि न पामे, प्रस्तावनुं कह्युं होय ते पण प्रमाण न थाय, अने जीवजनावरना शकुने करी बगडयुं कार्य होय तो पण ते शकुने सिद्ध थाय तथा ते जीवादिकना शकुन जो शास्त्र थी उलटां थयां होय तो सिद्ध वस्तुने बिगाडे. वली विघटित अर्थ नीपजे, अने शुभशकुनथी जे कार्यनो संशय होय ते थोडा कालमां साधे, अने अशु भशकुनथी थयुं कार्य पाछुं फेरवे, तिहां दिशाने प्रमाणे शकुनना उदयथी अ शुभ ते शुभ थाय. माटे विघ्नमां पड्याने तथा दिग्मूढने तथा भ्रमतामां पीड्याने, भय विव्हलने प्रायें शकुन, ते प्रमाण साधवो.

हवे ते शीलवती ने बीजां पण शकुन घणां उत्तम थयां तो पण ते हृदयने विषे दुःखने वहती हवी. कारण के कलंक दीधुं ते रूप शंकाना वि धिनुं दुःख ते दुस्सह छे. हवे पोतानो ससरो सारथी छे, ते जेम स्वार, घो डाने दोडावे तेम ते रथने अत्यंत चलावतो हवो. तेवामां एक मार्गमां अ ति फल्युं मगनुं क्षेत्र आव्युं, तेने देखीने ससरो बोल्यो के आ क्षेत्रना ध णिनें धान्य घणुं थाशे. एटले शीलवती बोली के ते साचुं. पण ए धणी ते धान्य खाशे नहिं. एवां वचन सांभली ससरो विचारवा लाग्यो जे ए क्षे त्रनो धणी छतां ते केम भक्षण न करे? थोडुं पण ते खायज. माटें आ बो लनारी अविनीत छे, अने निश्चें आ अवलाबोली पण छे.

हवे ससरो कहे छे के आगल घणा कादववाली नदी आवे छे तेथी रथ पाणीमां चाली शकशे नहिं, माटे हे वहु तमें हेठां उतरीने मोजडी हाथ मां लइ नदी उतरो, एम कही मोजडी उतारी पोते नदी उतस्यो. अने शी लवती तो मोजडी सहितज नदी उतरवा लागी, ते जोइ तेना ससरायें कह्युं के ए मोजडी कादवमां बगडशे! एम घणुं कह्युं तो पण तेणे मोजडी उ तारी नहिं अने मोजडी सहित उतरी. त्यारे ससरो विषादवंत थतो. मन मां कहेवा लाग्यो के, धिक्कार पडो? ए स्त्रीने, में वारी तो पण एणे कह्युं मा न्युं नहिं. वली आगल चालतां एक सुभटने घणा घा वागेला छे, एवो नाशी जतो दीठो, ते देखीने ते शेठ प्रशंसवा लाग्यो के ते सुभट वासुदेव स रिखो पराक्रमी छे. ते सांभली वहु बोली के कूतरानी पेरें तेने कोइयें कू ट्यो छे. उत्पात सरिखा दुःखे सहवा योग्य एवा घा एणे केम सह्या छे?

माटे ए सुजट नथी. एम कहेवाथी ते शेठ पोताना मनमां अत्यंत खेद धरतो विचारवा लाग्यो के अहो! जूठ ए डुष्ट परिणामी स्त्री माराथी अव लूंज बोले ठे. वली आगल चालतां एक स्वर्ग जेवुं मोटुं देवल आव्युं ते देखीने शेठ कहे ठे के आ देवल घणुं श्रेष्ठ ठे, ते सांजली शीलवती कहे ठे के ए श्रेष्ठ नथी, अने आपणा कामनुं पण नथी. एवुं सांजली शेठ मनमां चिंतववा लाग्यो के सर्व ठेकाणे ए उन्मत्तनी पेरें बोले ठे. वली आगल चालतां घणी वस्तिवालुं ऋद्धियें संपूर्ण एवुं एक सुंदर नगर आव्युं. ते नगरनी वचमां रथ निकल्यो, ते देखीने शेठ कहेवा लाग्यो के केवुं सारुं, महोटुं वस्तिवालुं, ऋद्धिथी संपूर्ण एवुं आ शहेर ठे? माटे आपणे इहां एक रात वासो रहीयें. त्यारें शीलवती कहे ठे के आ नगर, अरण्यनी पेरें शुन्य नासे ठे. ते सांजलीने वली पण ससराने खेद थयो, वली आगल चालतां एक गामडुं आव्युं तेमां प्रवेश कर्यो, ते गामडुं देखी शेठ कहेवा लाग्यो जे आ उजड गामडुं ठे. त्यारे शीलवती कहेवा लागी जे, आ गामनो वास घणो श्रेष्ठ ठे. आवां वचन सांजली ते शेठ कोमल हृदयने विषे खेद धरतो मनमां विचरतो हवो के अरे! ए वहु विपरित शिक्षिक अश्वनी परें डुविर्नीत ठे, अने डुष्ट हृदयवाली सर्प्पिणी सरखी ठे. आ वहूनुं मातुं चरित्र मारा पुत्रें कह्युं ते समग्र निश्चें साचुंज ठे. कर्युं, न कर्युं ते तो कोण जाणे ठे? पण आवुं वाकुं बोलवाथी ए प्रत्यक्ष जूठुं बोलनारी ठे.

हवे तेनो रथ गाममां चाल्यो जाय ठे तेवामां शीलवतीनो मामो ते गाममां वसे ठे, तेने खबर मल्याथी त्यां आवीने घणा आदरथी ते शेठने पोताने घेर तेडी गयो. अने जली युक्तियें करी तथा बहु जक्तिथी बन्नेने जोजन कराव्युं, अने घणुं सन्मान कर्युं. अवसरें बीजो कोइ मले तोपण घणां वानां करे, तो वली सज्जन मले तेनुं तो शुंज केहेवुं? हवे बपोरनो वखत होवाथी ताप घणो हतो तोपण शेठें रथ आगल चलाव्यो. कवि कहे ठे के, अथिर चित्तनो धणी शुजस्थानकने विषे पण घणी वार केम रहे? तेथी केटलीक जूमि आगल चाल्या त्यां एक सारो वड आव्यो, एटले ते शेठ रथथी उतरी हेठो बेठो, अने शीलवती पण रथथी उतरीने रथनीज ठाया यें बेठी. तेवारे शेठे कह्युं के हे वहु, तमे वडनी ठायां नीचे आवी बेशो. पण जाणे ते रीसाणी होय नहिं? तेम ते वडनी ठांया ठांमीने वेगली

योगिनीनी पेरें जाणे संसार असार छे एवुंज चित्तमां विचारती होयनी? एवी थकी बेठी. तेवामां पासें केरडानां झाड उपर एक कागडो बेठो छे,ते जाणे ज्ञानीज न होय? तेम अतिशय शब्दें करी वारंवार बोलवा लाग्यो. तेथी तेनो शब्द सांभली शीलवती अर्थने अणइछती,बे प्रकारनुं यथास्थित समजीने निर्ग्रंथ सरिखी, अर्थने अनर्थरूप विचारती, संसारना दुःखना खेद युक्त थकी कागडाने पाछो उत्तर देती हवी के, एक अन्याय कस्याथी घेरथी निकली, अने हवे जो बीजो अन्याय करुं तो पियरे पण हुं न पहोंचुं. एवां शीलवतीनां वचन सांभलीने, निपुण बुद्धिनो धणी ते शेठ वहुने पूछतो हवो, के हे वहु! ए तमें शुं कह्युं? त्यारे शीलवती बोली के हे तात? कांइ नहिं. तो पण शेठे घणो हठ करी पूछतां निसासो नाखीने शीलवती कहेती हवी के हे पिताजी! हुं शुं कहुं? मारुं मंदभाग्य छे. जेहने गुण करीयें ते कर्मना वशथी दोषरूप थायछे. मजीठ, सुघाट वृक्ष, पाषाणनी खाण, कपास, वांस, शेलडी, माटी, मोती, परवालां, बावनाचंदन. रेशम,सुवर्णादिक, दक्षिणावर्त्तशंख, मधुमक्षिका, मृग, उंट, अश्व, हस्ती, वृषभ, ए सर्व सुखरूप छे, तो पण मनुष्यने माठा कर्मना योगथी दुःखरूप थायछे. तथापि तमे घणा आग्रहथी वारंवार पूछो छों तो हुं कहुं छुं ते सांभलो.

रात्रिने विषे शीयालना शब्दना शकुनथी हुं नदियें गइ, ने त्यांथी पांच रत्न लावी, ते में माहरी शय्याउपर गुप्तपणे मूक्यां छे,इत्यादिक सर्व वृतांतो शीलवतीयें घरथी बहार काढी त्यां सुधी नां कह्या. ते रत्नना प्रभावे माहरे घर मूकवुं पड्युं,अने मार्गमां वली आ कागडो पण मूकाववानुं कहे छे. तेएम कहे छे जे, आ केंरडाना वृक्ष हेठे दश कोडी सोनैयां छे ते, जे हने लेवानी इछा होय ते ल्यो अने हुं घणो भूख्यो छुं माटे मुझने भक्ष आपो. तेवारें मुझने दुःख सांभलावाथी में कह्युं के माहरे सोनैयानो खप नथी अने हुं भक्ष पण नहि दउं. आवां वचन सांभली ते शेठ हर्ष पामतो हृदयमां विचार करवा लाग्यो जे ए वहु विशेष विज्ञानवंती छे, एनां विज्ञानपणानी मर्यादाज नथी. तो पण ए साचुं कहे छे, के जूठुं कहेछे! तेनी इहांज हमणां हुं परीक्षा करुं! एम धारी नजिकना गाममां जइ कोश कोदाली प्रमुख आणीने तेज क्षणे जाणे त्यां पूर्वे पोतेज धन मूक्युं होय नहिं? तेम खोदवा लाग्यो. तेवारें तेमांथी निधान प्रगट थयुं. पछी ते

कागडाने नक्त आपी सुवर्णमणि अने माणिकें नर्युं एवुं दशकोटी निधान गुप्तपणे हर्षवंत थको रथने विषे शीघ्रताथी मूकतो हवो.

हवे शेठ खेद धरतो विचारवा लाग्यो के अहो ! ए शीलवती वहु तो मह्यारा घरने विषे प्रत्यक्ष कामधेनुं ठे,अरे ! धिक्कार पडो मुजने तथा मारा पुत्रने जे मूढपणें एने घरमांथी बाह्यार काढी ! ए अमेमातुं कर्युं. हवे पठी जे उचित करवुं घटे, ते करवुं. अणविचार्युं जे कार्य होय तेनो प्रतीकार उपाय रूप कार्यथी करवो. एम चिंतवी शेठ तुरत रथने पाठो वालतो हवो.

हवे शीलवती सारा शकुन थया तेथी खेद टालीने अत्यंत हर्ष पामी. ते शेठ पण रथमां बेठो थको पाठो घेर नणी रथ हांकतो निर्मलबुद्धिवाली शीलवतीने पूठतो हवो के तुं आवी मह्ाही ठे तो पण अवलुं केम बोली ? त्यारे शीलवती कहेती हवी के तमे कह्युं ते सत्य, पण हुं कहुं ते सांजलो. पेहेलां क्षेत्रना धणीयें पारकुं धन लइ मोढा बमणा कढारा काढी महेनत करीने क्षेत्र तैयार कर्युं ठे,तेमां जे माल नीपजशे ते तो लेणियात लइ जशे, धणीने थोडुं पण नहि रहे,तेथीमें कह्युं हतुं जे क्षेत्रनो धणी ए माल खाशे नही. वली पग सहिसलामत राखवा सारु में नदी उतरती वखत मोजडी पगमांथी काढी नहिं,कारण केजेमां मार्ग दीठामां न आवे एवी नदीने विषे गमन करतां कंटकादिकनो अनर्थ थाय. वली मोजडी नीजाय तो सूकवीयें तथा मोजडी तो नवी पण थाय,परंतु पग नवा न थाय. एटला माटे हे तात! में पगमांथी मोजडी काढी नहिं. तथा ते सुनटनी पूंठे प्रहार थया हता ते सामे मुखें प्रहार थया न हता,पण पाठो नासतां ते कूटाणो हतो तेथी ते नलो कूटाणो एम मे कह्युं. वली वगडामां देवल तमे कह्युं के घणुं श्रेष्ठ ठे, पण त्यां कोइक चोर जारादिकनें रहेवानुं ठेकाणुं ठे तेथी में कह्युं के ते आपणे शुं कामनुं ? ते सारुं नथी. तथा नगरने विषे पोतानो कोइ स्वजन अथवा मित्रादिक न होवाथी कोइ बोलावे नहिं तेथी में कह्युं के ए नगर शुन्य ठे? कह्युं ठे के ॥ इक्केणं विणा पिमाणुं,सेण सन्नाव नेद नरिएण ॥ जणसंकुलाविपूहवी,अव्वोसुन्नव्वपडिहाइ ॥१॥ नावार्थः—जे नगरमां एक पण मनुष्य सन्नावना नेहे करी नर्यो न होय अने ते सिवाय बीजा लोकोथी नगर नर्युं होय तो पण ते नगर शून्य सरखुं जाणवुं ॥१॥ तथा नोजन प्रमुखना आदरनो करनारो,खेदनो हरनार,एवो ते गामडाने विषे माहरो मामो निश्चे रहे

ढे,तेमाटे ते गामडुं ढे तो पण नगररूप ढे उत्तम वास एम में कह्युं. ज्यां ग याथी घणुं मान पामीयें, ते गामडुं होय तो पण नगर जाणवुं, अने ज्यां बोलाववानो पण संदेह होय ते नगर पण गामडुं जाणवुं. वली वडना वृक्ष हेठल तमे बेसवानुं कह्युं अने में ना पाडी तेनुं कारण ए हतुं जे वृक्षनी ऊपर कागडा प्रमुख जीवोनी विष्टा साखायें पडी होय ते माथा उपर पडे तेथी नरतारादिकनो अनाव थाय, अने लक्ष्मिनो नाश थाय. ते कारण सारु ज्यां विष्टा प्रमुख पडवानो संनव नथी एवी रथनी बांयाने विषे हुं बेठी.

आवां युक्तियें युक्त शीलवतीना वचन सांनलीने तत्वरूप ते वहुना वच न धारीने कौतुकवंत थको हर्षथी उल्लसित एवो ससरो विचारे ढे के जेम कोइक बुद्धिवंत पुरुषनी बुद्धिना विषयनो परिमित न थाय एवी जेनी बुद्धि ना विषयनी मर्यादा न होय,अथवा अवधिथी मूकाणी एवी मोटा जननी मती होय,योगेश्वरना ज्ञाननी पेरें मोटुं ज्ञान होय, तेम ए वहुनी बुद्धि पण मोटी ढे. कह्युं ढे केः—नूमिनुं मान ढे तेमज ते नूमिमां समुद्र ढे तेहनुं पण लक्षप्रमित मान ढे. तथा शास्त्रना जाण जे माह्या पुरुषो ने,ते निरंतर चालनारो एवो जे सूर्य तेना गमननुं परिमाण जाणे ने. जे सूर्य वर्षमां एटलुं चाले ढे,इत्यादिक प्रायें नाव ते सर्व बुद्धिमान जाणे ने. ते देदीप्यमान, अवधिज्ञाने विकसित एटले ते सर्वनी अवधि मर्यादा ढे,पण सत्पुरुषनी बुद्धिनो जे प्रागनार ढे, तेना विषयनी मर्यादा नथी.

एम शेठ हर्षित थको पोताना नगर समीपे आव्यो एटले घणे उंचे ठेकाणे तेतर जनावर बोल्युं,तेथी नवितव्यतानो अधिक निश्चय करती थ की पोतानो महिमा घणो वधशे एवी जे शीलवती तेणे युक्त थको विवेक सं पदा सहित नली संगते अनुक्रमे पोतानें घेर आव्यो. त्यारे ते शेठनो पुत्र पोताना पिताने पोतानी स्त्रीसहित पाठो आवतो देखीने कोप्यो थको क हेवा लाग्यो के हे तात ? तुऊने धिक् ढे,ए पातिकनुं ठेकाणुं जेहनुं चरित्र मातुं ढे एवी ने तमें शुं करवा पाढी लाव्या ? तुजने तेणे ठग्यो. अरे तमे माह्या ढतां पण तेनाथी केम ठगाणा ? एवा पुत्रनां उद्धंठ वचन सांनलीने शेठ बोल्यो के हाहा तुं शुं जाणे ढे ? एवा तोठडाइना वचनन बोल नहीं. ए तो साक्षात् सरस्वती ढे, तथा लक्ष्मि ढे. शय्याउपर पांच रत्न ढे, ते जइने जो ? तेमज रथने विषे दश कोडी निधान थाप्युं ढे, ते पण जइने जो. ते वहु

यें पंदर कोडी सोनैया घरमां आव्या तेथी कुलदेविनी पेरें ए वहु कुल मां साक्षात् लक्ष्मि सरखी छे. ते पुत्रे एवां पितानां वचन सांभली शय्या मां जइने जोयुं तो पांच रत्न दीठां, तेमज रथमां दश कोडी सोनैया जो यां तेथी ते पंदर कोडी सोनैया एकठा करी हर्ष पामतो शीघ्रपणें भंमारगृ हने विषे स्थापतो हवो. धन ग्रहणकरवामां कोण विलंब करे? कोइ न करे.

हवे अजितसेने पोतानी स्त्रीनुं आश्चर्यकारि वृत्तांत पोताना पितानें पूछवाथी तेणे सविस्तरपणे सर्व वृत्तांत कह्युं, ते सांभली तेने लज्जा, प श्चात्ताप, अति कौतक अने हर्ष ए चारे प्रकार विस्तारपणे भेलां थयां ते थी ते निश्चें लज्जा पामी नीचुं मुख करी रह्यो. कवि कहे छे, के आवे वख ते मोटाउने अपराधीपणानी लज्जा घणी आवे.

हवे अजितसेन विचारवा लाग्यो के धिक्! मुजने तथा महारी निपु णताने, के जेम सत्कवि पोतानी कवि चतुराइयें पंमितपणुं करी मानें, तेम हुं मानुं छुं,कारण के निष्कलंक स्त्रीने में जूठुं कलंक दीधुं. लोकोत्तर चरित्र नी धणियाणी एवी ए स्त्रीने में डुहवी छे,तो तेनी रीस हुं शी रीते टालीश ? एवो खेद करतो हतो तेवामां तेना पिताये बोलाव्यो ने कह्युं के तुं शुं क रवा खेद करे छे ? खेद धरीश नही, कारण के जे अज्ञानपणें कर्युं होय ते हनों अपराध कहेवाय नहिं. हवे ते स्त्री तारो अपराध खमशे.

एम कही न्यायमां निपुण एवा ते बन्ने जणे शीलवतीने खमावीने कह्युं के हवे अमे आज पछी एवुं नहिं करीयें. एवां भरतार तथा ससरानां वच न सांभलिने प्रीतियें करी विनीत एहवी शीलवती कहे छे के हे स्वामि ? हे तात ? एमां तमारो एकनोज दोष नथी ? कारण के में पूर्वें रत्ननी वात तमनें न कही,तेथी ए अविनीतने शिखामण छे. ते दिवसथी मांमीने ते म होटी बुद्धिना धणी एवा पिता पुत्र बेहु जणां वाणोतरनी पेरें जेम विनीत शिष्य जो के पोतें महोटी बुद्धिनो धणी होय तोय पण गुरुने पूछीने सकल कार्य करे,तेम ते अपूर्व बुद्धिवाली शीलवतीने पूछीने कार्य करे. तेमज विषम आपदा रूप अंधकारमां पडेला एवा बीजा जनोने पण अंधकारना पूरने विषे जेम दीवो प्रकाश करे तेनी पेरें शीलवतीनी बुद्धि तेमने दीवो रूप थइने आपदानी टालनारी थइ. जूउ बुद्धिनुं सफल पणु कहेवुं छे? कह्युं छे केः—श्रियंप्रसूते विपदंरुणद्धि, श्रेयांसिसूते मलिनंप्रमार्ष्टि ॥ संस्कार योगाच्चपरं

पूनीति, शुद्धाद्दिबुद्धिः किलकामधेनुः ॥ १ ॥ भावार्थः—रूद्धिने प्रसवे, विप त्तिने रोके, मलिनपणुं टाले, बुद्धिना संस्कार योगथी बीजाने अत्यंत पवित्र करे, ते माटे शुद्ध बुद्धि ते निश्चें कामधेनु जेवी छे ॥ १ ॥ रत्नाकर शेठना घरने विषे शीलवती विषम एवी आर्त्ति जे पीडा तेहनी टालनारी थइ. वयें करी लघु होय पण गुणे करी ज्येष्ट होय ते केम न पूजाय? कह्युं छे केः—गु णैरेव महत्त्वं स्या, न्नांगेन वयसापि वा ॥ दलेषु केतकी नैव, लघीयस्सु सुगंधता ॥१॥ भावार्थः—गुणेज मोटापणुं थाय, मोटा अंगथी तथा मोटी वयथी कांइ मोटाइ आवे नहिं, जेम के केतकीना मोटां पांदडांमां सुगंध होती नथी, अने नाना पांदडामां सुगंध घणी होय छे ॥१॥ हवे रत्नाकर शेठ देवलोकनी वस्तीनो प्राहुणो थयो पछी घरनो स्वामि अजितसेन थ यो, तेथी राजदुवारे ते मोटो व्यवहारी थको हमेशा जाय.

एक समय राजाने चारसें नवाणुं प्रधान छे पण तेमां कोइ मुख्य प्रधा न नथी तेथी मुख्य प्रधान स्थापवा सारु राजायें सर्व सभाने एवो सवा ल पूछयो के जे मुजने पाटू मारे तेहने शुं करीयें? तेवारें सर्व सभाजनो ते राजाना बोलनो अभिप्राय जाण्या विना केहेता हवा के तेहने दंभ आ पीये. पछी राजायें अजितसेनने पूछयुं, त्यारे तेणे कह्युं के हे राजन्! हुं विचारीने कहीश. एम कही घेर आवीने चार प्रकारनी जेने बुद्धि छे एवी शीलवतीने पूछयुं तेथी तेणे कह्युं के, जे राजाने पाटू मारे तेने निश्चें मोह टो सत्कार, आदरमान देवो घटे. पुरुष होय तो राज्य आपवुं जोइयें, स्त्री होय तो सोल शणगार आपवा जोइयें. आवां स्त्रीनां वचन सांभलीने अ जितसेने पूछयुं के ते केम? त्यारे शीलवती कहेती हवी के, राणी तथा पुत्र सिवाय बीजो कोइ राजाने पाटू मारि शके नहिं. एवी रीतें प्रश्ननो संदेह टल्यो. पछी बीजे दिवसें अजितसेन राज्यसभामां जइ राजानी आ गल ते वात केहेतो हवो. ते सांभली वली राजायें कह्युं के आपणो आ अ मुक हाथी छे तेने जेम तेम करी तोलो ते पण अजितसेने पोतानी स्त्रीनी बुद्धिथी हाथीने नावमां चढावी जल प्रमाणनुं एंधाण करी हाथीने बहा र काढी ते नावमां पूर्वें करेलां एंधाणसुधी पथरा भर्या, पछी ते पथरा तोल्या एटले हाथीना तोलनुं प्रमाण थयुं जे आटला मण हाथी थयो. ते अजितसेननी बुद्धि, पराक्रम जाणीने राजायें घणी प्रशंसा करी.

एकदा एक वणिक आवी राजाने नमस्कार करी कहेवा लाग्यो के हे राजन् ! एक वणिक, किंपाकवृक्षना फलनी पेरें, मोढे मीठो अने परिणामे दुष्ट छे, ते धूर्त्त साथें मुग्धपणे में दुर्बुद्धिनां धणीयें कर्मने वशे करी जेम बोरडी साथें केलनुं झाड मित्राइ करे तेम में मित्राइ करी. कह्युं छे के, योवनपणामां जूवटुं रमे, दासी साथें अने धूर्त्त साथें प्रीति करे, एवो मनुष्य कोण उदवेग नथी पाम्यो ? जे एनाथी वगोवाणो नथी ते मोटो भाग्यवंत जाणवो. हवे ते धूर्त्त मित्रने माहरुं घर भलावी हुं व्यापार अर्थें परदेश गयो. पछी जेम फल्या खेतरनी रक्षा करवा सारुं रक्षक मूक्यो होय अने ते रक्षक जेम खेतरमांहेली सघली वस्तु खाय तेम ते धूर्त्तें मारुं सघलुं ख खाधुं. अवसर मलवें माहरी स्त्री साथें पण लोभायो तेथी ते पापी पापकर्म केम न करे ? करेज. एम करतां विदेश थकी हुं आव्यो अने धन उपार्ज्यानी बधी वात मित्रने कही. ते सांभली ते धूर्त्त मित्रे कह्युं के तें कांइ आश्चर्य दीठुं होय तो कहे. तेथी में कह्युं के अहिंथी ढूंकडुं एक उद्यान छे, तेमां जलें भर्यो एक कूवो छे, ते कूवामां एक फल रसे सहित, पांदडा सहित, भारी हतुं तो पण ते पत्रनी पेरें तरतुं में दीठुं.

ते सांभली ते धूर्त्त मित्र बोल्यो के जो ते वात सत्य होय तो मारा घरनी ऋद्धिमांथी ताराथी बे हाथें लेवाय तेटली ऋद्धि तुं लेजे अने जो ते वात खोटी होय तो तारा घरनी ऋद्धिमांथी माराथी बे हाथे जेटली उपडे तेटली ऋद्धि हुं लउं, एम कही ते धूर्त्त गयो, अने रात्रे छानो मानो एकलो जइ ते फलने कूवामांथी काढी लाव्यो. प्रभाते मने आवी कहेवा लाग्यो के चाल ते बताव ? तेवारें अमे बन्ने जणायें त्यां जइने जोयुं तो कांइ फल दीठुं नहिं. एम ते धूर्त्तें छल करी मुजने ठग्यो, हवे ते मारी ऋद्धि तथा स्त्री लेशे. तेटला माटे हवे शुं उपाय करवो ? ते मुझने कहो. हे राजन् ! जेम भमरो कमलमां होय,ने सूर्य अस्त पामवाथी कमल मिंचाय तेथी भमरो बंदीखाने पडे, ते ज्यारे सूर्यनो उदय थाय अने कमल उघडे त्यारे भमरो छूटे, तेम मूजने तमे गमे तेम करी छोडावो. हे प्रभो ! विषम वखते राजानुं शरण होय ! कह्युं छे केः–दुर्बलानामनाथानां, बाल वृद्धतपस्विनां ॥ अनार्यैरभिभूतानां, सर्वेषां पार्थिवो गतिः ॥ १ ॥ दुर्बलने, अना

थने, बालने, वृद्धने, तपस्विने, अने कोइ अनार्यथी पराभव पामेलाने. ए सघलाने राजानी रीते राजा सार संभाल करे.

ते वात सांभली राजायें ते कार्यनी अजितसेनने आज्ञा आपी. सरल बुद्धिना धणी अजितसेने पण कूलदेविनी पेरें पोतानी स्त्रीने पूछीनें ते व णिकने कह्यु के तुं ताहरे घेर जइ ताहरी स्त्रीने मेडाउपर चडाव तथा सर्व धन, माल,वस्तु पण मेडाउपर चडाव, अने दादरो बंध कर,तथा दादरे च डवाने ठेकाणे एक मोटी भारे निसरणी लावी मूक. पछी ज्यारे ते धूर्त तारा घरने विषे ऋद्धि लेवा आवशे,त्यारें ते कोइने देखशे नही तेथी मेडा उपर च डवा माटे नीसरणीने बे हाथें झालशे त्यारें तेनें कहेजे के तारा ठेराव प्रमाणे तें बे हाथे नीसरणी ग्रहण करी माटे तेने तुं लइने ताहरे स्थान कें जतो रहे, त्यारें ते धूर्त नीसरणीने पडती मूकी खेद पाम्यो थको,हणा णी छे बुद्धि जेनी एवो थइ पोताने घेर जाशे. एवुं पोतानुं हितकारी वचन सांभलीने ते वणिके धूर्तने तेडावीने तेमज कर्युं. एवी अजितसेननी बुद्धि देखी राजा हर्षित थइ सर्व प्रधानोमां महोटो प्रधान करी अजितसेनने थाप तो हवो. अहह ! जुउ एवी गुणवाली स्त्री केने होय ? पुण्यवंतनेज होय.

हवे शीलवती कांइक विचार करीने अजितसेनने कहे छे के हे प्राणना थ ! माहरुं शील इंद्रसरखो पुरुष जे होय ते पण खंभवाने समर्थ नथी, तो पण हे आर्यपुत्र! राज कार्यना परवशपणा थकी तमारुं घरनेविषे थोडुं रहेवानुं थाय छे अने अहियां पोतपोताना कार्यने अर्थे घणां लोक आवे छे, माटे दुर्दैवना वश थकी पूर्वेनी पेठें तमनें कुविकल्प उपजे अथवा बी जा कोइने पण कुविकल्प उपजे तेमाटे शीलनी परीक्षाने अर्थे एक कमल तमनें आपुं छुं. जो परपुरुष उपर माहरुं मन बगडशे तो ते कमल तुरत करमाइ जाशे,अने ज्यां सुधी माहरुं मन दृढ हशे त्यांसुधी विकसित रहे शे, एम कही परमेश्वरनी पूजा करी परमेश्वरनी साक्ष्यें कमल अजितसेन ने आप्युं. अजितसेने पण विस्मय पामी ते कमल लीधुं. हवे ते कमलनुं परिमल घणुं विस्तरे, नित्य भोगि थको रहे. ते कमलने सर्वदा विकस्वर थ येलो देखीने सर्व नगरनां लोक पोताना चित्तमां चमत्कार पाम्या अने वि चारवा लाग्या के बीजा कमल तो मात्र श्वासोश्वासथी पण तरत करमाइ जाय अने आ कमल तो सर्वदा विकस्वर रहे छे,ते सर्व शीलनुं माहात्म्य छे.

एकदा राजा पोताना वैरी राजाउने वश करवा सारुं कटक करी अजि तसेनने साथें लइने चाल्यो. जेम सूर्यनी साथे बुध रहे छे तेम राजानी पासे सर्वदा प्रधान जोइयें. अनुक्रमें चालतां थकां मार्गमां ज्यां मरुधरनी पेरें जल दुर्लन मले छे, ज्यां फूलनुं नाम पण नथी, तो त्यां वली कमलनी वात शुं करवी? त्यां अजितसेनना हाथनेविषे अत्यंत पणे विकसित कमल देखीने राजायें निर्बंधपणे तेनुं कारण पूछ्युं, तेवारे अजितसेनें यथार्थ वात कही. ते स्वरूप जोइने राजा असंनाव्यपणें अनव्यनी पेरें श्रद्धा न धारण करतो थको केहेतो हवो के ए तहारुं बोलवुं साचुं केम मनाय? तेवारे बीजा चार कपटी प्रधान छे तेहने राजा गुप्तपणे पूछे छे जे ए शुं हशे? ते चारे जणा क हेता हवा के हे नरेश! एहने स्त्रीयें ठग्यो छे. एहवी कोण स्त्री शीलवती होय, जेहनुं विशुद्ध शील निर्मलुं होय. जे स्त्री जन्मथी मुग्धा, शुद्ध स्नेह वंती ने वली माहि एवी पातालसुंदरी, तेणें पण पंमित स्नेही जयवंतसेन रा जाने वंच्यो हतो, तो वली बीजी स्त्रीयोनो श्यो विश्वास करवो? ते सांजली राजायें पूछ्युं के पातालसुंदरी कोण? अने तेणे राजाने केम वंच्यो? तेवारें ते चार प्रधानमांहिथी एक जण बोल्यो के हे नरेश! सावधानपणे सांजलो.

जेहनी मोटी पाल छे, तथा न्याय अने लक्ष्मीनी शाला छे, एवा विशा लपुर नामना नगरने विषें कलामां घणो प्रवीण, तथा शत्रूनी सेना जे णे जीती छे एवो जयवंतसेन नामे राजा राज्य करे छे. ते राजा एकदा ग र्वथी सर्व सनाना लोकप्रत्यें कहे छे के एवी कोइ कला रही छे के जे हुं नथी जाणतो? ते सांजली सनाना लोक सर्व कहेता हवा के हे महाराज! आप सघली कलामां प्रवीण छो. तेवामां एक माह्यो पुरुष बोल्यो के तमे सर्व कला तो जाणो छो. पण एक स्त्रीचरित्र जाणता नथी. कह्युं छे के ॥ देवाणदाण वाणं, मंतंमंतति मंतनिउणाजे ॥ इछिचरिअं निउणो, ताणविमं ता कहिंनष्ठा ॥१॥ नावार्थः—देव, दानवने मंत्रादिके करी वश करेछे एवा मंत्रमांहि निपुण जे मंत्रवादियो तेना जे मंत्र तेपण स्त्रीना चरित्र आगल क्यांही नाशि जाय छे ॥१॥ जालंधरेहिंनूमि, हरेहिंविविहेहिंअंगरस्केहिं ॥ न विरक्कि आवि रमणी, दीसइ पष्नष्टमक्काया ॥ २ ॥ नावार्थः—जालंधर ए वां नूमिगृह नोंयरामां विविधअंग रक्षक सहित राजायें स्त्रीने राखी तोपण ते नृष्ट मर्यादावंत देखाणी ॥२॥ मष्ठ पयंजल मष्ठे, आगासे पक्किआणप

यपंती ॥ महिलाहि अयमग्गो, तिन्नवि लोए न दीसंति ॥३॥ भावार्थः— जलमांहि मछना पगलानां जाण छे,आकाशमांहि पक्षिना पदनी श्रेणिना जाण छे, पण स्त्रीना हृदयना मार्गनो जाणनार कोइ त्रण लोकमांहे देखा तो नथी ॥३॥ एवा पंडितना वचन सांभली राजा माथुं धूणावतो विचा रवा लाग्योजे, ए साचुं छे. स्त्रीयो गुप्त हृदयवंत एवीज दीसे छे, तो महा रा अंतरपुरनी स्त्रीयो निश्चे सतियो नथी, एवी मनमां शंका उपनी. अने संबंध तो वली निर्मल शीलनी धरनारी होय तेनी सार्थेज करवो युक्त छे.

तेमाटे हुं कोइएक राजानी पुत्री हशे तेने जन्मतांज परणी भूंयरामां राखी मोटी सती करीने भोगवीश. घणुंकरीने प्रायः स्त्रीने अने पुरुषने कुसंग तिथी दोष उपजे छे, माटे भोंयरामां रह्याथी दोषनी शंका केम थाशे ? एवो निश्चयकरी राजायें पोताना सेवकोनें कहीने कोइक राजानी कन्या अत्यंत रूपवंति लक्षणे करी सहित एहवीने मंगावी लइने तेनी साथे जन्ममात्र परणीने पोताना वास भुवननी हेठे भूंयरामां विश्वासु धाव राखी ते धावे तेने लाली पाली मोटी करी. तेवारें ते धावने पण राजायें तिहांथी काढी मूकी पण मात्र तेना केश समारवा आभूषणादिक पहेरावबा शरीरनी शो भा करवा जाय परंतु धाव तेनीसाथें वार्त्ता करे नही, तेपण जेवारें ते यु वावस्था पामी तेवारे धावने पण जवानुं बंध कर्युं. तेहनुं पातालसुंदरी ए हवुं नाम राजायें पाडयुं. कारणके एकतो पातालमां रही, अने वली तेनुं रूप घणुं मनोहर छे तेणे करी पातालसुंदरी एवुं यथार्थ नाम थाप्युं.

जन्मथकी ते मुग्धास्त्री, विशुद्ध, स्नेहवती छे, एवी पातालसुंदरी सा थें राजा स्नेह सहित विविध विलासे भोग भोगवतो हवो. ते स्त्री परपुरुष नुं नाम पण न जाणे, तेमज मनथकी शुद्धशीलनी धरनारी एवी जाणीने राजा उल्लासवंत स्नेह धरतो त्यां भूमिगृहमांज घणो वखत रहे, जरुरनुं काम होयतोज बहार आवे. हवे मणिद्वीपथकी अनंग जेवुं जेनुं रूप छे, तेवो अनंगदेव नामनो कोइक सार्थवाह घणो सथवारो तेमज घणीवस्तु सार्थे लइने ते नगरमां आव्यो. तेणे आमला प्रमाण एवो निर्मल मोति नो एक हार जे त्रणे जगतमां सार भूतछे ते लइ राजाने भेट कर्यो. ते मज बीजी पण केटलिएक सारवस्तुनुं राजाने भेटणुं कर्युं. तेथी राजा

पण तेनी उपर तुष्टमान थइने तेहनुं दाण मूकतोहवो. हवे ते अनंग देव मोती, मणि, परवाला, सोनु, पटकुलादिक सर्व वस्तु वेचीकोट्यावधि धननो धणी थयो. तेणे पोताने रहेवासारु मणिनुं भुवन कराव्युं अने राजाने चामरनी धरनारी काम पताकानामे गणिका हती तेने घणु द्रव्य आपीने पोताने वस्यकरी. एकदा अवकाश पामीने अनंगदेव गणिकाने पूछवालाग्यो के राजा पोते तो सिथिल मन वालो जाणियें बीजुंज चित्त थइ गयुं होय नहिं तेम राजकार्यने विषें रहे छे, अने सजामां पण असूरो आवेछे, तेपण वली तत्काल पाछो उतावलो जतोरहे छे,जूगटानुं तथा परस्त्रीनुं व्यसन पण कांइ एहमां प्रगट दीठामां आवतुं नथी,तेमछतां राजानुं एवुं व्यग्रचित्त केम जणाय छे ?

तेवारे ते गणिका पण सम्यक्पणे सार्थवाहने कहे छे के बीजुं तो हुं कांइ जाणती नथी पण एक वात जाणुं छुं. जे अंतः पुरमां एक एवी वात छे जे ए राजा एक स्त्रीथीज रति सुखमां प्रीतिवंत रहे छे. ते जन्म मात्र परणेली स्त्री छे,जेहने जन्मथकी जूमिगृहमां राखी छे,तेथी एकलो तेनी साथें ज विलास करे छे. एवां गणिकानां वचन सांजली अनंगदेव विचारतो हवो के जे स्त्री सूर्यने पण देखति नथी तथा जेहनी पासे राज्यनुं सर्व कार्य छांमीने राजा तिहांज पड्यो रहेछे तो ते स्त्री केवी हशे ? तेहनुं दर्शन थवुं पण डुर्लज ? तो तेना शरीरनो स्पर्श तो क्यांथीज थाय. एमकामग्रहे पीड्यो थको, कंदर्पें जेहनुं हृदय हण्युं छे,एवो अनंगदेव पातालसुंदरीने मलवानो उपाय विचारवा लाग्यो. कह्युं छे के जे स्त्री मलवी डुर्लज होय ते कामीपुरुषने उत्कृष्ट रतिसुखनुं कारण छे, तेमाटे विशेषें निवारवुं.

हवे ते सार्थवाहे फरी घणुं जेटणुं राजाने कर्युं अने बहु माने करी राजाने वश कर्यो. तेथी ते सार्थवाह अंतःपुरमां जाय आवे तो कोइ तेने मनाइ न करे. एमकरतां एकदा ते जोंयरानुं ठेकाणुं जाण्युं. तेवारें पोताना विश्वासु माणस पासे पोताना घरथी ते जूमिग्रहसुधी सुरंग खोदावी ते जोंयरानी जींतने कोइ न जाणे तेवी रीते सलीसंच कर्यो. ते जाणियें साक्षात् नरकनोज मार्गहोयनी ? एवो सुरंगनो मारग छे. एकदा ते सलंग द्वारे जोंयरानी जींते आवी सार्थवाह उजो रह्यो, अने जेवो राजा पातालसुंदरी पासेथी बहार निकल्यो के तुरत ते सार्थवाह सुरंगथकी जूमीगृहने विषे

गयो. तिहां पातालसुंदरी सुखशय्यामां सुती छे,तेने रतीनी पेरें जोइने वि
चारवा लाग्यो के रूपे करीने पातालनी स्त्रीयो जेणे जीती छे,वली ए राजा
नी स्त्री छे अने अवर राजानी पुत्री छे जेनां जन्म मात्रशुद्ध चरित्र छे,तो ते अ
न्यायकारी माहरा वचन केम मानशे? तेनां हृदयनी वात हुं केम पामुं? एम
विचारी ते स्त्रीने जगाडीने स्नेहथी बोलावी. तेवारें ते स्त्री आश्चर्य पामीने
घणुं उल्लासवंत थइ अने जाणियें घणा दिवसनो एनीसाथें परिचयज होय
नहिं? तेवीरीतें शीघ्रपणे तेनी साथें हास्य करती मली गइ अने कामभोग
विलास पण कस्यो. अहह! जूर्ज अनादि भवनो अभ्यास, ए हमणा एने
कोणे शीखव्यो? ए तो जीवनो सहज स्वभाव छे. कह्युंछे केः—रागदोसक
साया,हार भयरुन्न निद्द मेहुन्नं ॥ पुव्वभवब्भासाउ, लप्पइ असुअं अदिठंपि ॥१॥
भावार्थः—राग, द्वेष, कषाय, आहार, भय, रुदन, निद्रा, मैथुन, ए सघलां
अणसांभल्या तेमज अण दीठां पूर्वभवना अभ्यासथी जीव पामें ॥ १ ॥
एम चित्तने विषे शंकातो हतो तो पण निशंक चित्त थको ते स्त्री साथें सु
ख विलशे. तेउयें ते सुरंगमां आववाने माटे एक मोटी दोरी करी मूकी.
ते जेवारें राजा रमीने सभामां जाय के तुरत पेली स्त्री दोरीने खेंचे एट
ले सार्थवाह त्यां आवे. एम निरंतर चोरनी पेरें ते सार्थवाह गमना गम
न करतो विलास भोगवतो हवो. अने ते स्त्री अति धूत्तारी छे तो पण रा
जाना मुख आगल वली शुद्ध थइ चालवा लागी.

हवे अनंगदेव सार्थवाहने पातालसुंदरीयें कह्युं के तुं लगार मात्र बीक
राखीश नहीं. तुं मुजने ताहरे घेर तेडी जइने बधूं नगर देखाड. एम वारं
वार कहेवाथी ते बीहितो थको पातालसुंदरीने पोताने घेर तेडी जइ नग
रनी बधि शोभा बतावी. हवे ते पातालसुंदरी एक दिवस गोखे बेठी थकी
नगरनी सोभा जोती हती तेवामां मोटी ऋद्धि सहित राजाने रेवाडीयें
जतो देखीने विचारवा लागी जे, राजा पोतें एकलो बहु प्रकारनी क्रीडा क
रे छे अने मुजने आज जन्मपर्यंत गुप्त गृहने विषे बंदीखाने नांखी छे. तेथी
ते राजा उपर विरक्त थइ थकी अनंगदेवने कहेवा लागी के राजायें मुज
ने बंदीखाने राखी छे,एटला माटे हुं राजाने महा विशुद्धपणुं देखाडुं. ते
माटें तुं कपटथी थोडा दिवस आजारी पड अने पाछो सारो थयो छुं एवो
ढोंग करी राजाने जमवाने बोलाव, ते वखत हुं राजाने जमवानुं पिरसीने

चमत्कार देखाडुं. आवुं सांनली अनंगदेव सार्थवाह कहे ठे के हे मुग्धे ! ए अनीती माराथी केम थाय ? राजाने केम नोतराय ? वली तुं पण राजाने केवीरीतें पीरसी सके ? ए प्रत्यक्ष अनर्थ केम थाय ? ते सांनली पातालसुंदरी बोली के वाणीया जातें बीकणज होय,निरंतर नय विना बीहीतो रहे, पण तुं अमारुं चरित्र जाणतो नथी. अमे स्त्री जाति ठैयें ते इंद्र सरखाने पण ठेतरियें, तो वली ए राजा, जे पोतामां·व्यर्थ पंमित पणु मानी रह्यो ठे, तेनो श्यो नार ? घणुं शुं कहुं तेमाटें जो तुं मह्यरुं कह्युं नहीं करीश तो जीवतो पण केम बूटीश ?

आवुं स्त्रीनुं वचन सांनली ते सार्थवाह नयभ्रांत चित्त थको ते वात तत्काल अंगीकार करीने घणा दिवसनो मांदो थइने अनुक्रमे फरी कपटे करीने साजो थयो. अने सर्व नोजननी सामग्री तैयार करीने राजानें जमवानुं नोतरुं देवा गयो. त्यां राजापासे जइ बोल्यो के हे राजन् ! मने घणो मंदवाड हतो, पण हवे तमारा पसायथी सारीरीते करार थयो ठे, तो तेनो हवे आजे मारे घेर उत्सव ठे माटें तमे कुटुंब सहित मारें घेर जमवा पधारो,एम घणो आग्रह करी राजाने जमवानी हाजणावी. हवे राजा कुटुंबसहित जमवाने आव्यो, तेवारें अनंगदेवे घणो आदरसत्कार करी राजाने जमवा बेसाड्यो. नोजन पीरसवाने पातालसुंदरी आवीने घणि युक्तियें करी राजाने पिरसती हवी. कवि कहे ठे के अहह जूउ स्त्रीनुं·धूर्त्त पणुं ? राजा वली ते पातालसुंदरीने जोतो थको विस्मयवंत थइने विचारवा लाग्यो के ए पातालसुंदरि इहां क्यांथी आवी ? पण नहिं हुं नुलुं बुं ? ए अहियां क्यांथी आवे ? हमणाज हुं एनीपासेथी आवुं बुं ? तेतो जन्म थकी नोली ठे, अने आतो एनीज स्त्री ठे, पण निपुणतायें तो तेना जेवीज ठे, अने नेत्रथी जोइयें तो एक रति मात्र पण आंतरुं देखातुं नथी. वली.ए बेहुनुं आवुं बराबरीपणुं पण केम आवे ? इहां तत्वनी वात कोण जाणे ? एनुं निर्णय पण केम थाय ?

एम धारी तेने उलखवाने अर्थें जेवी ते पातालसुंदरी पीरसीनें पाठी जती हवी तेवांज राजायें तेनां वस्त्र उपर घीना ठांटा नांख्या. ते धूर्त्त पातालसुंदरीयें जाणी लीधा अने विचार्युं जे मारा मों आगल तुं कोणमात्र ? मुजने तुं शुद्ध जाणे ठे, तेमाटे तें घृतना बिंडु नांख्या. एवो मनमां गर्व धरी हाथमां वीं

जणो लइ भर्त्तारने वायरो नांखती केहेती हवी के हे राजन् ! जेम विषने मुखमां न घालीयें तेनी पेठे ए भोजन तमे केम मुखमां नथी घालता ? ए भोजन तो भक्षण करवा योग्य छे. पण वणिकना भोजन राजाने केम गमे ? तेथी तमे आरोगता नथी. अथवा हे प्राणनाथ ! अमारुं भुवन देखि तमारा चित्तने चमत्कार उपन्यो ? तेथी शून्यचित्त थयुं छे, माटे केम जमो ? अथवा मोटा माणसनें क्षुधा अल्प होय, तेथी तमे खाता नथी, एम धीठाइनां वचन कहेती हवी. कवि कहे छे, अहो जूर्ड एह स्त्रीनी चेष्टा ? हवे राजाना चित्तने संशय अने विस्मय ते स्त्री तथा सार्थवाह उपर थयो अने सार्थवाह हास्यपणाना भावनें आश्रय करतो थयो. ते स्त्रीयें राजाने साकर नांखेलुं डुध आप्युं पण राजाने व्यग्र चित्त होवाथी विष सरखुं लाग्युं. तो पण मुनिनी पेरे निःस्वादवंत ते दूध पीधुं अने सार्थवाहे तंबोल वस्त्रादिक आभूषण प्रमुख आप्यां ते लइ उतावले राजा घरतरफ गयो.

इहां ते पातालसुंदरी पण तरत ते राजाना करावेला अपर वस्त्र पहेरिने मुखने ढांकी पूर्वेनी पेरें भूमि गृहमां जइ शय्यामां निश्चिंत थकी सूतां. पाछलथी हवे राजा सर्व तालानी कूंचीयो लेइ उघाडीने भोंयरामां आवी जूएछे तो जेवीरीतें पोतेसूति मूकि गयो हतो तेवी रीतेंज तेने सूति देखी. त्यां राजाये तेने जगाडी, तेवारें ते स्त्री बगासां खाती, आलस मोडती उठीने बेठी थइ. ते जोइ राजा विचारवा लाग्यो जे ते स्त्री तो बीजी हती, वस्त्र तथा रत्नजडित आभूषण, जे कांइ जोइयें ते सर्व दीठां. भले मने करी ते राजा स्त्रीने जोतो हवो, पण ते स्त्रीने विषे कलूषतापणुं लेश मात्र पण न दीठुं. तेथी निःशंकहृदयें ते पातालसुंदरी साथें पूर्वेनी पेरें भोग विलास करे. धूर्त्तनुं चरित्र ते धूर्त्तज जाणे. साचूं होय ते खोटूं करे अने खोटूं होय ते साचूं करे.

एकदा ते पातालसुंदरी गर्व करती सार्थवाहने रीझवीने कहेवा लागी के हवे सज्ज थाउ, चालो आपणे देशांतर जइयें. ते वचन सांभलीने उत्तर देवा असमर्थ एवो सार्थवाह केहेतो हवो के हुं राजा पासे रजा लेवा जाउं तो राजा केम जाणे नहिं ? तेवारे पातालसुंदरी केहेती हवी के वाणिया जातनां बीकण कह्या छे ते वात खरी छे.

हवे तुं मारुं माहापण जो. राजा मने बोलाववा आवे ते पेहेलां आपणे समुद्र उल्लंघि जइयें एवा घणा वाहाण तैयार करो. तमारो व्यापार

सघलो समेटो, उघराणी लेहेणुं प्रमुख जे लेवा योग्य होय ते सघलुं ल्यो, माटे जेम हुं बुद्धिथी विस्तारुं तेम तमे प्रतिबंधरहित थाउ. ते सार्थवाह अति कायर एवो पण जाणियें बंदीवान बंदीखाने पड्यो होय तेम, नय नीत थको तेनी साथें चालवा सज्ज थयो. कवि कहे ले के कामिनीना सुखना अर्थि एवा जे कामि पुरुषो ले तेने धिक्कार पडो. कह्युं ले केः—स्या ल्ले त्रावेमातृमुख,स्तारुण्ये तरुणीमुखः ॥ वार्द्धकेतुपुत्रमुखो, मूढो नात्ममुखः क्वचित् ॥ १ ॥ नावार्थः—बाल्यावस्थामां माता साहमुं जूए, युवावस्थामां स्त्रीनां मुख साहमुं जूए, वृद्धावस्थामां पुत्रनां मुख साहमुं जूए, पण ते मूढ पुरुष पोताने विषे तो क्यारे पण जूए नहिं.

हवे पातालसुंदरीयें सार्थवाहने कह्युं के तमे राजाने जइने कहो के म्हारा पितायें मुजने तेडाव्यो ले, एटला माटे हे राजन्! हुं ताहरी आज्ञा लेवा आव्यो लुं, तेथी तमे प्रसन्न हो तो हुं जाउं. एवां पातालसुंदरीनां वचन सांनली ते सार्थवाहे विनीत शिष्यनी पेरें तेना कह्या मुजब सर्व हकिगत राजा पासे जइ कही. अने विनंति करवा लाग्यो के हे राजन्! माहरां मातपिता वृद्ध ले,तेमने माहरा विरहनुं डुःख घणुं ले, तेथी तेमनो कागल आव्यो ले,माटे तेमनी पासें जवा सारु तमने पूलवा आव्यो लुं. तमारे प्रसादे में घणी लक्ष्मी उपार्ज्जन करी, ते तमारो उपकार म्हारी उपर ले माटे खुशी यइने कृपा करी रजा आपो. ते सांनली राजा बोल्यो के तुज सरखा पुरुषनें चालवाने रजा केम अपाय? अने ना पण केम कहेवाय? कह्युं ले केः—मामाइत्यपमंगलं व्रजइति स्नेहेन हीनंवच, स्तिष्टेत्ति प्रनुतायथारुचि कुरुष्वेत्यप्युदासीनता ॥ किंते सांप्रतमाचरामउचितं ततूसोपचारंवचः प्रस्थानोन्मनसीत्यनीष्टमनुजेवक्तुंनशक्तावयं ॥ १ ॥ नावार्थः—जाउंमा एम कहीयें तो अपमंगलिक वात थाय, जाउ एम कहीयें तो स्नेहें हीणुं वचन थाय, रहो एम कहीयें तो प्रनुताइनुं वचन थाय, जेम इल्लामां आवे तेम करो एम कहीयें तो उदासीनुं वचन थाय, शुं तुजने हमणां उचितपणुं करुं एम कहीयें तो सोपचारक वचन थाय, तेमाटे प्रस्थानाने सन्मुख जे वहालुं मनुष्य थाय तेने कहेवा अमे समर्थ नथी ॥ १ ॥ जो तुजने जवानुंज मन ले तो तुं कांइ कार्य मने कहे, जो हमणां कहेवुं होय तो हमणां कहे अने पली कहेवुं होय तो पली कहेजे.

आवां राजानां वचन सांनली सार्थवाह बोल्यो के हे राजन्! तमारा पसायथी माहरुं संपूर्ण कार्य नीपनुं बे तो पण जो तमे मारा ऊपर प्रसन्न हो तो मने कांठासुधी चालती वखत वोलावा आवो. कारण के तेथी करी देशांतरने विषे माहरी कीर्त्ति कांइक आश्चर्यकारी पसरे, यशवाद घणो थाय. राजायें तेनुं वचन अंगीकार कर्युं. कवि कहे बे के अहह? जूर्ज मोटा पुरुषनी अनुवृत्ति केवी बे? के जे कांइ साहामो धणी कहे बे ते सर्व प्रमाण करे बे.

हवे ते सार्थवाहे शुन मूहुर्त्तें घणां वाहाण करियाणांथी नरीने समुद्रमां तैयार राख्यां अने पोते सुखपाले बेसी समुद्र कांठे गयो. त्यां राजा पण सुखपालें बेसी तेने वोलावा आव्यो. पातालसुंदरी पण सुखपाले बेठी पोतानी बुद्धिथी आ कार्य नीपन्युं तेथी हर्ष पामती राजा पासें जइ कहेती हवी के हे स्वामिन्! अमोने प्रजुयें मोहोटो पसाय कर्यो. हे राजन्! तमारा पसायथी महारा स्वामीयें मोटी रुद्धि उपार्जी. तमारा पसायथी अमारां सघलां कार्यनी सिद्धि थइ. हे राजन! बहु मानथकी अथवा अज्ञानथकी जे कांइ माहरो अपराध थयो होय ते क्षमा करजो. हे राजन! अमने तमारा सेवक जाणीने कोइ वार पण संजारजो! अमने वणिकने कोण संजारे? तो पण अमारे कहेवुं उचित बे. कवि कहे बे के जूर्ज असतीनुं धीठाइपणुं. आवां वचन सांनली राजा विचार करतो हवो के धिक्क थार्ज? ए स्त्री पातालसुंदरीज बे. वली विचारवा लाग्यो के पातालसुंदरी इहां क्यांथी होय? पूर्वें पण मुजने नर्म उपनो हतो तेम आ हमणा पण नर्म पडे बे. समशीर्षपणे विधात्रानी स्पर्द्धायें जाणीयें राजानो, शेठनो अने पातालसुंदरीनो ए त्रणेनो सुखपाल बराबर चालते थके थोडीवारमां समुद्रकांठे सहु परिवार संघाते आव्या. ते सार्थवाह राजाने नमीने पातालसुंदरी सहित मोटा वाहाणमां शीघ्रपणे बेठो. हवे कदाच पाबलथी आपणी शोध करवा माटे राजा आवशे एवी शंकायें पातालसुंदरीयें सार्थवाहने कह्युं के बीजे मार्गें वहाण चलावो. तिहां नयन, मन अने पवनना वेगनी पेरें तथा कल्लोलहणांतानी पेरें ते वाहण चालता हवा.

हवे ते पातालसुंदरी, वाहाणमां ब महीना सुधी तो सार्थवाहनी साथें आशक्त रही. त्यार पबी ते सार्थवाहनो नाइबंध सुकंठ नामें यथार्थ

नामनो धणी हतो तेनी सार्थे देवरना संबंधथी हास्य करती, तेना सुस्वरे करीने पातालसुंदरी तेनी सार्थे रक्त थइ थकी गुप्तपणे रमण करे. अहो! जूउ स्त्रीयोनुं चंचलपणुं कहेवुं छे? कह्युं छे केः—कल्लोलादपिबुद्बुदादपिच लहिद्युद्विलासादपि, जीमूतादपिमारुतादपितरत्ताक्ष्योर्ध्वपक्षादपि ॥ चित्रं चित्रमयंचलात्रिभुवनेकिंश्रीनेतेशेमुखी, नैवंकिंखलसंगतिर्नननुस्त्रीजातिरस्यैनमः ॥ १ ॥ भावार्थः—पाणीना कल्लोलथकी पाणीना परपोटा चपल छे, तेथकी वीजली चपल छे, तेथकी वीजलीना चलत्कार चंचल छे, तेथकी वर्षाद चपल छे, तेथकी वायु चपल छे, तेथकी वली गरुडनी उर्ध्व पांख चपल छे, ते गरुडनी उर्ध्व पांखनी पेरें, आश्चर्यमांहि आश्चर्यकारी एवी त्रण लोकमां वस्तु नथी. लक्ष्मी पण चपल छे, खलनी संगति ते पण चपल छे, एवी रीतें निश्चें स्त्री जात चपल छे, ते स्त्री जात भणि नमस्कार थाउ ॥१॥ हवे सुकंठ संघाते विलास करतां अनंगदेवने अंतराय भूत जाणीने पातालसुंदरी मनमां चिंतववा लागी के जो हुं अनंगदेवने मारुं तो सुकंठ संघाते प्रगटपणे भोगविलास करुं.

एकदा अर्धरात्रीने समयें अनंगदेव शरीर चिंतायें उठ्यो, तेवारें पातालसुंदरीयें शीघ्रपणें पढरनी पेठें तेने समुद्रमां नांख्यो. कह्युं छे केः—जंचिन्ते चित्तंउ, जंन सुविणेवि पिच्छीउ सक्का ॥ लीलावइए लीला, वावारोतंमि कज्जंमि ॥ १ ॥ भावार्थः—जे चित्तने विषे विचारवामां न आवे तथा जे स्वप्नमां पण जोयामां न आवे, ते वात, लीलानी करनारी एवी स्त्रीनी लीलानो व्यापार ते कार्यमां आवे ॥ १ ॥ हवे ते असती केटलोक वखत उंचे स्वरे पोकार करती, विषाद करती हवी के धाउ! हे लोको धाउ? माहरो स्वामि इहां समुद्रमां पडी गयो. जेम रांकना हाथमांथी रतन खोवाय तेम मनें थयुं. एवां पातालसुंदरीनां मुखथी विलापनां कटुक वचन सांभलिने सर्व साथना लोक दुःख धरवा लाग्यां. जेम पुण्यहीनना हाथमांथी रत्न गयुं होय तेने शोधे पण जडे नहिं तेम अनंगदेवने सघला सथवारायें मली घणोयें समुद्रमां खोल्यो पण क्यांहि जड्यो नहिं. पछी ते पातालसुंदरी कुलटा सतीनी पेरें महोटे स्वरें नव नवां विलाप करती मरवाने वास्ते तैयार थइने कहेवा लागी के हुं पण हवे मरीश. कवि कहे छे के अहो! जूउ कपटनी उत्कृष्टी मर्यादा कहेवी छे?

हवे एवुं सांजली सुकंठादिक सर्व सथवाराना लोक पातालसुंदरीने वा रवा माटे दोड्या, अने सर्व कोइ कहेवा लाग्या के तुं ताहरुं अकस्मात पणें मरण केम करे ठे? दुष्ट दैवना दुष्ट व्यापारथकी अनंगदेव आपणने मले एवो कोइ हवे उपाय नथी, तो हवे ते सार्थवाह अमारो स्वामी गयो ते स्वामीने ठेकाणें तमेज अमारा स्वामी हो. ते सांजली सुकंठ मौन्य ध रीने रह्यो. अने पातालसुंदरी तो बाह्यनावें शोक धरती पण अंतरनावे हर्ष धरती हवी जे सुकंठ संघाते सुखविलास करवानी निर्नयता थइ. धि क्कार ठे! ए दुष्टाने के जेणे शठपणु करी तीक्ष्ण बुद्धिना धणी सार्थवाह ने समुद्रमां नांखी दीधो, तेथी जो हुं तेनी साथें विलास करुं तो मारा प ण एवा हाल करे. धिक्कारठे ए स्त्रीने? के जेणे धीठपणाथी राजाने अने सार्थवाह बन्नेनें ठांम्या तो ते मने पण केम नहिं ठांमे? कोण जाणे मुने पण शुं करशे? एम विचारीने सुकंठ विरक्त चित्त थको ठे तोपण नयें क रीनें ते स्त्रीने अनुजायीयें चाले. जेम डाकिणीना ठलमां पड्यो होय तेम केटलोक काल ते स्त्री साथें तेणे निर्गमन कर्यो.

हवे सार्थवाह समुद्रमां पड्यो थको तेने कोइक पुण्यना उदयने लीधे दैवयोगथी क्यांहींथी तणातुं आवतुं एक नांगेला वाहाणनुं पाटीयुं हाथ आव्युं. ते पाटीयानें अवलंबे नव प्राणी जेम धर्म पामे तेम समुद्रने क ह्लोले प्रेर्यो थको सिंहलद्वीप प्रत्ये पाम्यो. त्यां स्वस्थ थइने विचारवा ला ग्यो जे निर्दयी स्त्रीने अर्थे में पापीयें स्वामिद्रोहादिक अणकरवा योग्य कार्य कर्युं, तेहनुं आ स्वरूप थयुं. पण ते स्त्रीने ए अनुरूपज ठे. कह्युं ठे केः—वंचिज्जइ निअसामी, दिज्जइ जीयंपिकिज्जइजिस्सा ॥ कज्जेगरुअमकज्जं, हा इत्थी सावि विहडेइ ॥ १ ॥ नावार्थः—जेनें अर्थे पोताना स्वामिने ठेतरे, जेहने माटे जीव सरखो दीये, वलि जेहने अर्थें मोटुं अकार्य करे, हा इति खेदे? एवी पण ते स्त्री पोताना स्वामिने मूकी आपे तथा हणे ॥१॥ एवी स्त्रीने विषे हुं आसक्त थयो माटे मूढ,अज्ञानी, कामांध एवा मुजने धिक्कार पडो. आकरा पापनो करनार पापी हुं माहरा पापथकी हवे केम बूटीश? एवा नयथी उद्वेग पामी चित्तमां वैराग्य उपन्यो तेथी वैराग्य पामी सुगुरु पासे जइने चारित्र लेइ अनुक्रमें निरवद्य चारित्र पालतो हवो.

हवे दैवयोगथी ते वहाण पण सिंहलद्वीपें आव्यां. तिहां सुकंठ पाता

लसुंदरीने लइने जिहां अनंगदेव रुषी काउसग्गे रह्या छे ते वनमां क्रीडा करवा आव्यो. त्यां रुषिने अकस्मात् देखीने शंका उपनी, तेथी ते सुकंठ विस्मय अने लज्जावंत थयो. पछी पोतानुं चरित्र प्रकाशी ते साधुने तेहनुं चरित्र पूछीने विरक्त चित्त थका ते सुकंठे सम्यक्पणे पोतानो अपराध खमाव्यो. उत्तमनो एज आचार छे. हवे ते अनंगदेव मुनिने सुकंठ मल्यो एवुं जाणीने पातालसुंदरी ते सुकंठने पण मूकीने त्यांथी नाशी एक वहाणमां उतावली चढिने वहाण हंकारीने ते पापणी बीजे द्वीपे गइ. तिहां पण जावजीव लज्जा मूकी स्वेच्छाचारीपणे वेश्यापणुं करीने ते पापणी नरके गइ. घणा नव संसारमां रझलशे. हवे संपूर्ण वैराग्यनी उत्कंठा जेहने छे एवो सुकंठ पण चारित्र लेइ, तेने निरतिचार पणे पाली बन्ने जणां देवलोकें गया. ते बेहु नाइ थोडा कालमां मोक्ष पण पामशे.

हवे जयवंतसेन राजा सार्थवाहने वोलावी मननी शंका टालवा माटें नूमिगृहमां गयो. त्यां पातालसुंदरीने नहिं देखवाथी अत्यंत विषाद धरतो,मंत्री सामंत प्रमुखने तेडावीने कहेवा लाग्यो के ते सार्थवाह धूतारो अहह जूउ? मारी समक्ष माहरी स्त्री हरी गयो,माटे कोइ एवो धीरवीर कोटायुधार छे, जे वेगे करीने ते अत्यंत माठा चरित्रना धणी बेहु पापीने इहां लावे,के जेथी हुं ते बन्नेने सना समक्ष शिक्षा आपुं? ते सामंतादिक सर्व सांनलीने अण सद्दहता थका ते नोयरुं जोवा लाग्या, त्यां चोमेर जोवाथी एक सुरंग नजरे दीठी. ते देखी विस्मय अने विषाद तेणे करी दोलायमान मन थका एम केहेता हवा के हे राजन्! ते स्त्रीने जाती वखते तमे पण केम उलखी नहिं? राजा कहे छे के तमे पच्या उपर पाटूं शुं करवा मारो छो? चांदा उपर खार शुं मूको छो? हमणा म्हारो वांक न काढो, पण शीघ्रपणे उपाय करी तेने पकडी लावो. एम सर्वेनी साथे वातो करतो राजा समुइने कांठे जोवा आव्यो. ने कहेवा लाग्यो के वाहाण शीघ्रपणे सज्ज करो, त्यारे प्रवहण सज्ज करवाने विषे निपुण एवा पुरुष कहे छे के ए कांइ वैद्यनी गोली नथी? के कांइ गांधीनी पुडी नथी? ए वहाण तो घणे काले सज्ज थाय. तेमज ते वाहाण गयाने घणी वार थइ ते क्यां जइने लावीये? अने वाहाण पण कोइ आंही सिलिक रह्युं नथी के तैयार करीने जाइयें. सर्वे वाहाणो सार्थवाहनी साथें गयां छे. राजा हृदयमां निराश थइ विचारे छे

के हा हा जूउं ? महाधूर्त्तपणायें ते पापीयें मुजने प्रत्यक्ष बेतर्यो. जन्मथ की भूमिगृहने विषे रही अति मुग्धा, माहरी उपर घणुं हेत राखती तेणे मुजने बेतरीनें एवुं केम कर्युं ? धिक्कार पडो स्त्रीचरित्रने ? एम ते राजा संशय, विषाद, खेद, विस्मय, निर्वेद्य तद्रूप आपत्तिमां पड्यो बे एवे समयें घणा राजायें तथा घणा देवतायें पूज्या एवा केवलि भगवान जेम वादलां थया विना अकस्मात् वरसाद आवे तेम त्यां अकस्मात् आव्या, ते देखीने राजा घणुं रीज्यो अने केवलि भगवानने नमस्कार करीने पाताल सुंदरीनुं चरित्र पूबतो हवो. तेवारें ते केवलीभगवान तेनुं चारित्र कहेता हवा. कान दइ तेनुं सर्व वृत्तांत सांभली राजाना हृदयमां वैराग भराणो तेवारें दीक्षा लइ सातमे दिवसे केवलज्ञान पामिने केटलो एक काल केवलीपणे विचरीने मोक्षे गया. तेमाटे हे राजन् ! एवी पातालसुंदरी कूसती थइ तो वाणियानी स्त्री रखोपाधिनानी कूसती थाय तेमां केहेवुं शुं ? एहवां चार मंत्रियोनां वचन सांभली राजा तत्वार्थथी वेगलो थको चार प्रधानने कहे बे, ए सर्व प्रत्यक्ष कपट बे एटला माटे कोइ पण प्रकारें तेनुं कुशीलपणुं जोइ ए कपट प्रगट करो. ते वात चारे प्रधाने पण कबूल करी केम के प्रपंचमांहे चतुर बे एवा ते चार प्रधान परस्त्रीमां लंपट हता अने वली तेउने राजानी आज्ञा थइ. एक तो मार्जार अने वली तेनें डुध भलाव्युं होय तो केवी खुशी थाय, ते प्रमाणे ते चारे खुशी थया. थका ते चारे जणा शीलवतीनुं शीलरूप जल शोषवाने अर्थे साक्षात वडवानल सरखा थइ, कांइक मिस करी घर तरफ पाला वल्या.

हवे ते चारे जणा उद्भट वेष धरीने शीलवतीनी पासे दूतीने मूके कामीपणाना भाव प्रत्यें जणावी अने सार सार वस्तुउ मोकलावी विषयनी प्रार्थना करे. ते जाणीने शीलवती मनमां विचारवा लागी के धिक्कार पडो ? ए मूढोने के जे मारुं शील लेवाने तत्पर थया बे, अरे ? ते तुब मतिना धणीयो सिंहणनुं डुध लेवानी पेरें मारुं शील लेवाने इछेबे. कह्युं बे केः—
किविणाण धणं नागाण, फणमणी केसरी सीहाणं ॥ कुलबाली आण सीलं, कत्तो घिप्पंति अमुआणं ॥ १ ॥ भावार्थः—कृपणनुं धन, नागनी फणनी मणि, सिंहना मस्तकनी केसरा, अने कुलवती स्त्रीनुं शील एटली वस्तु ज्यां सुधी तेउ जीवतां होय त्यां सुधी कोइथी लइ शकाय नहि ॥१॥

माहरा स्वामिना हाथमां कमल देखीनें श्रद्धा न धरतो एवो राजानो कह्यो ए अनर्थ छे, नहिंतर निःशंक हृदय थयानी पेरें ए आवा अकार्यने विषे केम सज्ज थाय, तेमाटे एने कांइक चमत्कार देखाडुं. एवो विचार करी शील वती दूतीने कहे छे के हे सखि ! आवडो स्नेह श्यो ? वली सांजल, कह्युं छे के साधुने इव्यनी संगत करवी न घटे, उत्तमने मदिरानो संग करवो न घटे, तेम कुलवती स्त्रीने परपुरुषनो संग करवो घटे नहि.

तो पण जेम चोपडेलानी लालचे एठुं अन्न खाइयें तेम जो मों माग्युं इव्य पामीयें तो परपुरुषनो संग पण करीयें. तेमाटें जो लाख सोनैया कबुल करे तो सुखे पांच रात्रि पछी एक रात्रिना चारे पहोर चारे जणा महारी पासें आवे, एम कही दूतीने विदाय करी. दूतीयें जइने ते हकीक त ते चारे जणाने कही. हवे शीलवतीयें ओरडा मध्ये पल्यंक प्रमाणे एक मोटी ऊंमी खाड करावी. पांचमा दिवसनी रात्रे आत्माने कृतार्थ मानता लाख सोनैया लइने शीलवतीने घेर ते चारे जण अनुक्रमें चारे पोहोरे आव्या. हवे जे पेहेले पोहोरे आव्यो तेने शीलवतीयें घणो आदर दइ, ने खाड उपर पाटीया नख्या विनानो पलंग राख्यो हतो, तेनी उपर लुगडुं ढांकी राखेलुं हतुं, ते उपर बेसवानुं कह्युं. तिहां जेटले ते पलंग उपर बे शवा गयो तेटले ते कामांध खाडमां जइ पड्यो. एम चारे पोहोरे चारे जणां खाडमां पड्या. जे अणघटतुं काम करे तेने तेवुंज करवुं जोइयें.

हवे ते चारे जणां खाडमां पड्या थका विचारवा लाग्या के, अहो ? एणियें सारु कर्युं जे आपणां हाडकां न नांग्या ? डुष्टोनां हाडकां नांगवा ज जोइयें? पण तेने दया उपनी. हवे ते प्रधानो तिहां कूप स्वरूपने विषे पोतानें कर्मे करी नारकीनी पेरें बंदीखानाना डुख नोगवतां, पोतानां वि पाक संजारतां, विविध प्रकारे हृदयमां क्रूरता रहे छे.

शीलवतीने पण दया उपजवाथी कोदरा प्रमुख निःस्वादवंत अन्ननुं ए केकुं सरावलुं, अने एकेको पाणीनो करबडो दोरीयें बांधीने खाडमां मूके, ते खाइने ते चारे जणां पड्या रहे. एम बुद्धियें करीने वैद्यनी पेरें जेम वैद्य मोटो रोग टाले तेम तेउनो अंतरंग रोग महोटो हतो ते टालती हवी. एम करतां छ महिना गया, तेवारें ते जीवता पण मुवा सरिखा रह्या. माटे विषयनी तृष्णाने धिक्कार हो कह्युं छे केः–विषस्य विषयाणांच, दृश्य

ते महदंतरं ॥ उपभुक्तं विषंहंति, विषयः स्मरणादपि ॥ १ ॥ नावार्थः- विषमां अने विषयमां मोटुं अंतर मालुम पडे बे,केम के विष जे बे तेतो खाधाथकी मरण नीपजावे बे पण विषय तो स्मरण थकी पण मारे बे ॥ १ ॥ चक्रे विषेण नीलत्व, मात्रं कंठे महेशितुः ॥ विषयैस्तु तदंगार्द्धं, हृतेमेश महोमहः ॥ २ ॥ नावार्थः-विष जे बे तेणे महेशना कंठने विषे नीला पणुं कर्युं, अने विषयें तो शिवनुं अर्धांग हर्युं ॥ २ ॥ हवे ते राजा समुडनी पेरें शत्रुने जीतीने सार वस्तु लइ अजितसेन सहित पोताने नगरे आव्यो. अजितसेन पोताने मंदिर आव्यो त्यारे शीलवतीयें पोतानुं चरित्र तथा चार प्रधाननुं स्वरूप सर्व जेम बन्युं हतुं तेम कही संन लाव्युं. अजितसेने पण पोतानुं वृत्तांत कह्युं. नली प्रीतिनुं एज लक्षण बे.

हवे राजायें पोताने मंदिर आव्या पबी चार प्रधाननो शोध कर्यो पण क्यांइ पत्तो न लाग्यो. त्यारे हसिने अजितसेनने कह्युं के, तमे अमने जमवाने पण निमंत्रणा करता नथी ते शुं ? अजितसेने ते वात शीलवतीने कही तेथी तेणे कह्युं के हे स्वामि? सुखें राजाने जमवाने नोतरो,विषयना फल आ नवने विषे प्रधानो पाम्या बे ते देखाडुं. एवुं सांनली अजितसेने स्त्रीना कहेवाथी राजाने जमवानी निमंत्रणा करी. तेथी राजा हर्षित थयो के हवे ते चार प्रधाननी शुद्धि अजितसेनने त्यां पामीश, माटे तेने घेर केटलाक परिजननी साथे जइयें तो मारुं जवुं उचित कहेवाय. एम विचारीने राजायें चर पुरुषने अजितसेनने घेर जमवा माटे रसोइनी खबर काढवा मोकल्यो. ते जइ पाबो आवी उंचे स्वरे राजाने केहेतो हवो के हे स्वामिन् ! कशी पण रसोइनी सामग्री देखाती नथी, बीजुं तो रह्युं? परंतु धूम्र पण तेहना घरने विषे देखाता नथी. एवी वात सांनलीने राजा विस्मय पामतो चिंतववा लाग्यो के, आ शुं आश्चर्य ? जो हुं घणो परिवार साथे लइने जमवा जइश तो त्यां ए मुजने शुं जमाडशे ?

हवे मोटा तपस्वीनी पेरें जेहनां शरीरमां हाड ने चामडां मात्र रह्यां बे, एवा चार प्रधानने ते शीलवती कहेवा लागी के जो तमे मारुं कह्युं मानो तो हुं तमने बहार काढुं. अन्यथा करशो तो पाबा खाडामां नांखी दइश? तेवारें बीहीना थका जेम शीलवतीयें कह्युं तेम ते चारे जणे अंगीकार कर्युं. पबी कूपरूप बंधीखाणामांथी तेउने शीलवतीयें बाहार काढी नवरावीने

सघलाने अंगे रातुं चंदन चोपडयुं. अने ते चारेने यक्ष सरखा दाढी, मूछ, कुसम पूजित यक्ष करीने घरमां राख्या अने कह्युं के जे मागीयें ते आप जो पण चक्षु मात्र जरा हलावशो नहि. जो तेम करशो तो हुं तमने पाछा खाडमां नाखी दइश. एम कही घर मध्ये छानी विविध जातना पक्वान प्र मुख रसोइ करावीने घणा नक्ष नोजन सज्ज करी ते सर्व यक्षोनापासें मूकी ने हर्षित थको अजितसेन राजाने तेडवा सारु गयो. राजा घणा परिवार संघाते अजितसेनने घेर आव्यो. तेवारें स्नानादिकनी सामग्री, पाणी, आ सन, नोजन, पक्वान, शाकादिक प्रमुख जे जे वस्तु जोइयें ते सर्व यक्ष आ पे. राजा जमतो जमतो विचार करवा लाग्यो के उरडामां कोइक यक्ष छे ते आपेछे, पण अंधकारे कांइ खबर पडती नथी, तथापि प्रत्यक्ष कल्पवृक्ष सरखा ते यक्ष छे. माटे सर्व पुरुषने वांछितना आपनार एवा ए यक्षो माह रे घेर जोइयें ? केमके जो ते माहरा घरमां होय तो हुं वांछित सकल रू द्धियें करीने कृतार्थ थाउं. इत्यादिक ते यक्षने विषे एकांत चित्त एवो ते राजा चार प्रधाननी शुद्धिनुं नाम पण वीसरी गयो अने नोजन पण शू न्य मने करीने उठयो, एटले अजितसेने वस्त्र आनरणादिके करी घणो स त्कार कर्यो. त्यारे राजायें लज्जा छोडीने दीननी पेरें घणा मनुहारे करी य क्षो माग्या. ते सांनली अजितसेन पूर्वे स्त्रीना शीखव्या प्रमाणे कहेतो हवो के हे स्वामिन् ! बीजो कोइ मागे तो न आपुं पण तमने स्वामिने ना केम कहेवाय ? तमे ज्यारे माग्या त्यारे हवे तो आपवाज जोइये. अरे स्वामि ! एमां शुं विशेष छे ? बधुं घर पण तमारुंज छे. माटे तमे मंदिर पधारो, हुं हमणां ते यक्षोने तमारी पछवाडे मोकलुं छुं. केमके ते चार यक्षोनें चार पेटीयोमां घालिने तमोने हुं नेटणुं करीश. अने ते पेटीयो मोहोटे उत्सवे करीने सनामां उघाडजो. एवा अजितसेननां वचन सांनलीने राजा रीझ पाम्यो थको पोताने मंदिर जातो हवो. तेटले अजितसेने पण ते चार य क्षोने पेटीमां घालिने राजदरबारमां राजानी पाछल पेटीयो मोकली आपी.

हवे राजसनामां राजा हर्षथी जेटले पेटीयो उघाडे छे तेटले, ते पेटीयो मां चार प्रधान विकराल वैताल सरिखा देखीने, कांइक नय, कांइक विस्मय, वली प्रीतिथी, ते चारे अनिमिषनेत्रें राजाने जोइ रह्या अने ते चारेने देखी राजा पण अनिमिषनयणे जोइ रह्यो. चपलशरीर मनुष्यनी पेरें तेउने देखी

ने, राजायें कूतूहले करी उल्लासवंत थइ तेउने बोलावीने कह्युं के,तमे कोण ठो? तेवारे ते शीलवतीना नयथी अने लज्जाथी मौन रह्या. घणीवार जोइ रह्याथी राजायें तेमने उलख्या जे ए तो चारे महारा प्रधान ठे, बीजा कोइ नथी. त्यारे विस्मय विषाद,लज्जा,अने प्रीतियें करीने राजायें ते चार प्रधानने पूठ्युं, तेथी तेउ लाजता थका पण सर्व वात यथार्थपणे जेम नीपनी तेम सर्व पूर्व वृत्तांतनी कही. जेम घेलो माणस धूड उडाडे ते पोताना मस्तकनी उपर पडे तेम अमे शीलवतीने करवा गया तो तेवुं अमे थोडा कालमां पाम्या. ने चारे शीलवतीना शीलनी कला संबंधी प्रशंसा करता हवा. ते शीलवती सर्व लोकने प्रशंसवा योग्य थइ. एहवुं कोइ नथी के जे शीलवतीना शीलनी प्रशंसा न करे? शरीरे करी शील पालवुं तेनां करतां वचने करी विशुद्ध शील पालवुं ते डुक्कर ठे, अने तेथी मनेकरी शील पालवुं ते वली घणुज डुक्कर ठे. ए शीलवतीनां दुष्कर चरित्र ठे. दीक्षा पालवाथी जेम साधु परीक्षायें उत्तरे, अग्नियकी तपाव्युं जेम सुवर्ण तेजवंत थाय, तेम ते शीलवतीनो परीक्षायें करीने सनामां मोहतो महिमा थयो. राजायें तथा प्रधानें ते शीलवतीने खमावी. शीलवतीयें ते प्रधानोनुं लीधेलुं धन ने उने पाठुं आपी प्रतिबोधीने परदारा गमन करवाना नियम लेवराव्या. अहो जूउ के सतीनो मार्ग केवो उत्तम ठे?

हवे शुनकर्मना उदयथी त्यां दमघोष नामे मुनि आव्या ते सांनलीने अजितसेन स्त्री सहित गुरुने वांदवा गयो. त्यां गुरुने वांदीने अजितसेन पाठला नव पूठतो हवो. तेवारे चार ज्ञानना धणी गुरु कहेठे,के पूर्वे पुष्पपुरनगरने विषे पाप करवाने आलसु एवो सुलसा नामे वणिक रहेतो हतो, नली सुयशा नामे तेनी स्त्री हती,तेहना घरने विषे डुर्ग अने डुर्गा नामे नद्रिक परिणाम वाला स्त्री अने नर्त्तार बेहु जण दास हता. एकदा शुक्ल पंचमीने दिवसे सुयशानीसाथे डुर्गा पण साधवीनीपासें उपाश्रये गइ. त्यां सघलाने ज्ञान, पूजा, करता देखीने डुर्गा जे ठे ते साध्वी पत्यें पूठती हवी के आज कयी तिथी ठे? साध्वीयें कह्युं शुक्ल पंचमी ठे. तेवारे डुर्गाये पूठ्युं शुक्ल पंचमीनुं शुं फल? त्यारे साध्वी कहे ठे. कह्युं ठे केः—इह पुठयाइ जे वठ,गंधकुसुमच्च एहिं अच्चंति ॥ ढोअंति नाण पुरउ,नेवज्जं दीपवदिंति ॥१॥ सत्तीइकुणंती, तवं तेहुंति विसुद्ध बुद्धि संपन्न ॥ सोहग्गाइ गुणढ्ढा,सवन्नुपयंच पायंति ॥२॥

भावार्थः—इहां पुस्तकने विंटाघणा वस्त्रादिकना करे अने सुगंध धूपादिक, पुष्पादिकना समुच्चयें करीने अर्चें एटले पूजे अने ज्ञानना मुख आगल नैवेद्यने दीप प्रमुख थापे ॥ १ ॥ शक्ति सहित तप करे, ते निर्मल बुद्धि वाला थाय. अने सौभाग्यादिक गुण सहित थका सर्वज्ञपद पण पामे ॥२॥ एवुं सांभलीने डुर्गा पूछे छे के, हे भगवति ? भाग्यवंतने धर्मनो संयोग होय, पण अम सरखाने वली किहां थकी संयोग होय ? तेवारें गुरुणी कहे के यथाशक्ति प्रमाणें दान करवुं, शक्तिने अनुसारें तप करवुं तथा शील पालवुं ते तो पोताने वश्य छे. जे परपुरुषनें त्यागीने निर्मल शील पाले ? अने सघला पर्वदिवसोने विषे तो वली पोताना स्वामिनी साथें भोग करवानो पण त्याग करे,एवुं ब्रह्मचर्यव्रत पालवुं. एवा गुरुनां वचन सांभलीनें डुर्गायें परपुरुषनो त्याग तथा पर्वदिवसनेविषे पोताना स्वामीने त्याग करवानुं शीलव्रत अंगीकार करी समकित उपार्जिने पोताने घेर आवी. जे सघली अपूर्व वस्तुनी प्राप्ति ते निश्चें प्रीतिने ठेकाणे केहेवी जोइयें, एम धारीने डुर्गायें पोताना धणीने धर्मनी, शीलनी सर्व वात कही तेथी तेना स्वामियें पण निश्चयथकी शील पडिवज्युं. ते डुर्गे पण प्रशंसा करवा योग्य पोतानी स्त्रीना वचनथी सर्व स्त्रीनां जाव जीव सुधी पच्चरकाण कर्या अने पर्वदिवसें तो पोतानी स्त्रीने सेववानुं पण पच्चरकाण कर्युं. एम स्त्रीनी पेरें सर्वथा शील धरवुं तेनुं पच्चरकाण डुर्गे कर्युं. ते नियमना आराधवाथी अनुक्रमें ते डुर्ग पण समकित पाम्यो. जेम दीवाथकी दीवो करीयें तेम धर्मथकी धर्म थयो. जेमने स्वभावे अधिक धर्मनी रुची छे एवां डुर्गा अने डुर्ग बेहु जण ज्ञान पांचमीना दिवसें ज्ञाननी पूजा करे, शील पाले. ए रीतें सम्यक् प्रकारें धर्म आराधी मरण पामीने बन्ने जणां सौधर्म देवलोकें जइ उपना. त्यांथी चवीने डुर्गनो जीव तमें अजितसेन थया अने डुर्गानो जीव-ते ताहरी शीलवती नामें स्त्री थइ. जे माटे पूर्वभवें ते ज्ञान आराधवाथी इहां मतिज्ञान पामी अने पूर्वभवना अभ्यासथी शील पालवाने पण दृढ थइ अने पूर्वें ए स्त्रीना वचनथी तुमे धर्म आराध्यो तेना प्रभावथी आ भवने विषे घणी लक्ष्मी, प्रतिष्ठा, बहु मान्यता प्रमुख तमे पाम्या. एम गुरुनां मुखथी पाछलो भव सांभलीने ते बन्ने स्त्री भरतारनें जाति स्मरण उपन्युं, तेथी कहेवा लाग्यां के हे नाथ ! तमे जेटलुं कह्युं तेटलुं अमें प्र

गटपणें दीतुं. तेवारें गुरु बोल्या के ए तो तमें देशथी शीयल पाल्युं तेहनुं ए फल पाम्या माटे हवे दीक्षा लेइने सर्वथी ब्रह्मचर्यपणुं पालो. एवा गुरुना वचन सांभली ते स्त्री भरतार बेहु जणे दीक्षा लीधी. ते शीलव्रतना प्रभावथी ते बेहु ब्रह्मनामा पाचमें देवलोकें गया. तिहांथी चवी मनुष्यनो भव पामी निर्मल शील पालीने मोक्षे जशे. एहवी शीलवतीनी कथा सांभलीने जे भव्यप्राणी शील पालशे ते आ भवनेविषे सर्व संपदा भोगवीने परभवनेविषे स्वर्ग, अपवर्गना सुखनो भोक्ता थाशे.

॥ इति चोथा अणुव्रतने विषे शीलवतीनी कथा समाप्तः ॥

॥ अथ पंचम परीग्रह परिणामव्रत प्रारंभः ॥

॥ इत्तो अणुवए पंच, मंमि आयरिय मप्पसत्थंमि
॥ परिमाण परिच्छेए, इत्थपमाय प्पसंगेणं ॥ १७ ॥

अर्थः– (इत्तो के०) ए चोथुंव्रत कह्या पछी हवे एथी आगल पांचमा अणुव्रतने विषे अप्रशस्त परिणामें आचर्युं होय जे इहां परिग्रह परिमाण व्रतने विषे लोभना उदयथी प्रमादना प्रसंगें करीने दूषण लाग्युं होय इत्यादी. हवे परिग्रहना बे भेद छे. एक बाह्य अने बीजुं अभ्यंतर. तेमां बाह्य ते धन धान्यादिक नव प्रकारें जाणवुं अने अभ्यंतर ते राग द्वेषादिक चौद प्रकारें जाणवुं. तेमां इहां बाह्यनो अधिकार छे ॥ १७ ॥

हवे ए व्रतना पांच अतिचार आलोवे छे.

॥ धणधन्न खित्तवत्थु, रूप सुवन्नेय कुविय परिमाणे॥
दुपए चउप्पयंमि, पडिक्कमे देसिअं सव्वं ॥ १८ ॥

अर्थः– धन, धान्य, क्षेत्र, वास्तु, रुपुं, सोनुं, कुप्य, द्विपद, चतुष्पदना परिमाणने विषे जे दोष लागो होय ते पडिक्कमुं छुं इत्यादि पूर्ववत् ॥ १८॥

श्री भद्रबाहुस्वामी कृत दशवैकालिकनी निर्यूक्तिमां गृहस्थनें अर्थें परिग्रहना छ भेद कह्या छे १ धान्य, २ रत्न, ३ थावर, ४ द्विपद, ५ चतुष्पद अने ६ कुप्य ए छ प्रकारतो सामान्ये कह्या अने विशेषथी एना भेद चोसठ थाय. तेमां प्रथम धान्यना चोवीश भेद कहे छेः– १ जव, २ गहुं ३ शालि, ४ व्रीही, ५ शाठीचोखा, ६ कोदरा, ७ युगंधरी, ८ कांग, ९ रा

ल धाननीजाति, १० तिल, ११ मुंग, १२ अडद, १३ अलसी, १४ च
णा, १५ त्रिपुटक ए धान्य मालवामांहे थाय छे, १६ वाल, १७ मठ,
१८ चोला, १९ बरटी, २० मसूर, २१ तूयर, २२ कुलथ, २३ मणची,
२४ वटाणा, ए चोवीश धान्य प्रसिद्ध कह्यां छे.

हवे चोवीश जातिनां रत्न कहे छे. १ सोनुं, २ तरुउं, ३ त्रांबु, ४ रूपुं
५ लोहादिक, ६ सीसुं, ७ जात्यकांचन, ८ हीरानीजाति, पाषाण, पारस,
९ वज्रहीरा, १० मणिनीजाति, ११ मोती, १२ प्रवाला, १३ दक्षिणाव
र्त्तशंख. १४ तिन्निसो ते कोइएक जातिनुं वृक्ष, १५ अगर, १६ चंदन, बा
वनाचंदन, १७ रक्तचंदन अथवा वस्त्रनी जाति, १८ उर्णिका उननावस्त्र
नी जाति, १९ काष्ठतेसाग, शीसम प्रमुख, २० सिंहादिकना चर्मनी जाति,
२१ गजादिकना दंतनी जाति, २२ चमरी गाय प्रमुखना वालनी जाति,
२३ गंधादिक वस्तु, २४ औषधीना द्रव्य ते पिंपर, पिंपरीमूल इत्यादिक
जाणवा. ए रत्नना चोवीश भेद कह्या.

हवे थावर परीग्रह त्रण प्रकारनुं छे ते कहे छे. एक खेत्रनी भूमी, बीजुं
घर प्रासाद प्रमुख ते प्रसिद्ध छे अने त्रीजुं वृक्षना समूह ते नालियरी प्रमु
ख आरामवाडी प्रमुख ए त्रण प्रकार कह्या.

हवे द्विपद परीग्रह बे प्रकारनुं छे. तेमां एकतो चक्रने आरे बांधेला ए
वा गाफलां प्रमुख जाणवा अने बीजा मनुष्य ते दासदासी प्रमुख जाणवा.

हवे चउपद परीग्रह दश प्रकारनुं छे ते कहे छे. १ गाय, २ भेंस, ३
उंट, ४ बकरी, ५ गाम्फर, ६ जात्यवंत वाह्लिकदेशना उपना घोडा, ७ अ
जात्यवंत घोडा ते वेसर प्रमुख, ८ स्वदेशी घोडा, ९ गर्द्दन, १० हाथी.

तथा कुप्य ते नाना प्रकारना कोसी कुटनो एकज भेद गणवो. ए सर्व
छ भेदना परिग्रहसंबंधी उत्तरभेदजे कह्या तेने एकठा करियें तेवारें चोसठ
भेद थाय. ते नवविध परीग्रहमां अंतर्भूत थाय एटला माटे इहां अतिचा
रने अनुक्रमें करी नवविध परीग्रहज देखाड्यो.

हवे धन धान्यातिचार तिहां धनना चार भेद कहे छे. एक गणिम, बीजो
धरिम, त्रीजो मेय, चोथो पारिछेद. तेमां जे जायफलादिक गणीने वेचाय ते
गणिम तथा कुंकुम केसर गोल प्रमुख तोलीने वेचाय ते धरिम जाणवो,
तथा घृतादिक लवणादिक मापें भरीने वेंचाय ते मेय जाणवो तथा वस्त्रा

दिक परीक्षायें वेचाय ते पारिछेद जाणवो. ए प्रथम धन परीग्रह कह्यो. अने धान्यना चोवीश भेद प्रथम कह्या छे. वली सत्तर जातिना धान्य पण कहेवायछे अथवा धान्यना अनेक भेद छे, ते प्रथम श्रीप्रवचनसारोद्धार तथा बार व्रतनी टीपमां सविस्तर लखाइ गया छे.

इहां धन अने धान्य ए बेहुनुं मलीने एक अतिचार जाणवुं. कारण के धननुं तथा धान्यनुं परिमाण कर्युं छे, ते उपरांत कालांतरादिके जेवारें व ध्युं, अधिक थयुं जाणे, तेवारें पूर्वे जेनी कपर लहेणुं होय ते ग्राहकने कहे के हमणा तुं तहारे घेरज राखी मूक, जेवारें महारे खपशे तेवारें हुं तहा री पासेंथी लइश. अथवा संचकार आपीने तेनेज घेर राखी मूके अने तेने कहे के आ महारो थको पड्यो छे, तुं बीजा कोइने आपीश नहीं. अथवा महोटा न्हाना कोठारादिक होय तो ते सर्वने महोटानी गणती करी राखे, ते धन धान्य प्रमाणातिक्रमरूप प्रथम अतिचार जाणवो.

बीजो खेत्र वास्तु प्रमाणातिक्रम अतिचार. तिहां खेत्र त्रण प्रकारना छे. एक सेतु,बीजा केतु अने त्रीजा सेतु तथा केतु ए उभयात्मक जाणवा. तिहां अरहट्टादिकने जलें करीने जे धान्य नीपजे तेने सेतु कहियें अने वरसातना पाणीयें करी जे धान्य नीपजे तेने केतु कहियें तथा जे वरसा तना जलें अने वाव्यना जलें ए बेहुथी ज्यां धान्य नीपजे ते त्रीजो उभया त्मक कहियें. ए त्रण भेद कह्या. तथा वास्तु जे ग्रह ग्रामादिक तिहां घर ना त्रण भेद छे. एक खात, बीजुं उछ्रित अने त्रीजुं खातोछ्रित. तेमां खा त ते भुंइरा प्रमुख अने उछ्रित ते प्रासाद शिखरबद्ध. तथा खातोछ्रित ते भुंइरानी उपरें प्रासादादिक करवा ते जाणवुं. ए खेत्र वास्तुनुं एक अथवा बे इत्यादिक परिमाण कर्युं होय अने तेथी अधिक अभिलाषा थाय तेवारें पोतानुं खेत्र अथवा घरनी पासेनुं खेत्र अथवा घर वेचातुं लइने पछी व्रतभं गना भयथी वाड तथा भींतादिकने त्रोडी पूर्वला घर अथवा खेत्रसाथें भे ली बेहुनुं एक करी मूके ते खेत्रवास्तु प्रमाणातिक्रमरूप बीजो अतिचार.

त्रीजो रुप्य तथा सुवर्णनुं पूर्वे प्रमाण कर्युं छे तेथी अधिक थतुं देखे तेवारें लोभने वशें स्त्री पुत्रादिकने आपे ते त्रीजो रुप्य सुवर्णातिक्रमरूप अतिचार.

चोथो कुप्य ते रुप्य अने सोनाविना शेष कांसुं, लोहोढुं, त्रांबुं, पीतल, सीसुं अने माटीनां वासण तथा वांसना, काष्ठना हल, गाडा, शस्त्र, मांचा,

मांची, मसूरकादिक सर्व घर वखरीना उपकरण तेना स्थाल कचोलादिक नी संख्यानुं परिमाण कर्युं होय पछी जेवारें तेथकी अधिक राखवानी अ भिलाषा थाय तेवारे पूर्वकृत परिमाणनी संख्या कायम राखवा माटें न्हा ना स्थाल कचोलादिक जे होय तेने जाडा स्थूल करावे, ते कुप्यप्रमाणाति क्रमरूप चोथो अतिचार जाणवो.

पांचमो द्विपद ते स्त्री, दास, दासी प्रमुख मनुष्य तथा हंस, मोर,कुर्कु ट, सूडा, सारिका, मेना,चकोर, पारेवा,प्रमुख पक्षी जाणवा. अने चतुष्प द ते गाय महीषी आदिक पूर्वे दश भेद कह्या छे ते जाणवा. तेमां कोइ गाय प्रमुख गर्भवाली होय तेवारें एवुं विचारे जे ए गर्भ तो बाहिर जोवा मां नथी आवतो माटे तेने गणनामां गणे नहीं, इत्यादिक द्विपद चतुष्पद प्रमाणातिक्रमरूप पांचमो अतिचार जाणवो.

अथवा धन धान्यादिक, खेत्र वस्तु आदिकना चार मासना नियम क र्या होय अने आगलानी साथें निश्चय करे के मह्रारो नियम पूरण थशे तेवारें आ वस्तु हुं तह्रारी पासेंथी लइश, तिहांसुधी तुं बीजा कोइने आ पीश नहीं एम कहेवाथी थापणरूप अतिचार जाणवो ॥ ५ ॥ शेष सुगम

विवेकी प्राणीयें धन धान्यादिक नवविध परीग्रह जे पोतानी पासें होय तेनो पण संक्षेपीनें अवश्य परिमाण करवो. ते करवानी जो अशक्ति होय तो पण जेटली पोतानी इच्छा होय तेटलो इच्छापरिमाण तो निश्चयें क रवोज. जेमाटे पोताना अभिप्राय प्रमाणे अंगिकार करवुं सर्वने शुभज छे.

इहां शिष्य पूछे छे के घरमां तो शो सोनैयानो पण संदेह होय अने जेवा रे परिग्रह परिमाण लीये तेवारें हजारो लाखो अने क्रोडो आदिकनो प रिमाण करी लीये एवी रीते इच्छानी वृद्धि करे तेमां श्यो गुण थाय ?

इहां गुरु उत्तर कहे छे के, इच्छानी वृद्धि तो सर्वकाल सर्व संसारी जीवो ने प्रथम पण छे ते कांइ पूरी पडती नथी. नेमीराजऋषीनी पेरें ॥ यतः ॥ सुवन्न रूपस्सय पुव्वया भवे, सिया हु केइलास समा असंखया ॥ नरस्स लुद्धस्स नतिहिं किंचि, इच्छा हु आगास समा अणंतया ॥१॥ भावार्थः- जीवें पूर्वे कैलास सरखा सोनाना अने रूपाना असंख्याता पर्वत कर्या पण लुब्धनरने ते किंचित्मात्र इच्छा पूरण माटे न थया. इच्छा जे मननी दोड ते आकाश सरखी अनंती जाणवी ॥१॥ पण इहां परिमाणने विषे एटलुं वि

शेष छे के बीजानें इच्छानी वृद्धिनो विस्तार हणाणो नथी अने इच्छापरिमा ण करनारने तो अंगिकार करेलां परिमाण सुधीज इच्छा रहे परंतु तेथी उ परांत इच्छा वधे नहीं तेमाटे तेथकी अधिक इच्छा तो निषेध थइ. इच्छानी वृद्धि हणवाने परिमाण करे तेवारे परिणामें संतोषज थयो.

जेम जेम इच्छानुं अधिकाधिकपणुं थाय तेम तेम तेने दुःखनी वृद्धि जा णवी. दुःखनुं मूल ते इच्छा छे. जो सुखें घरनो निर्वाह थतो होय तो पण अधिक अधिक धन उपार्जवानी आशायें ते प्राणी अनेक क्लेश सहन क रतो निरंतर दुःख भोगवतो मरीने दुर्गतियें जाय ॥ यतः ॥ यदुर्गमटवी मटंति विकटं क्रामंतिदेशांतरं, गाहंते गहनं समुद्रमतनू क्लेशां कृषीं कुर्वते ॥ सेवंते कृपणं पतिंगजगटा संघट्ट दुसंचरं,सर्पंति प्रधनं धनांधितधिय स्तल्लो भ विस्फुर्जितम् ॥ १ ॥ नीचस्यापिचिरं चटुनिरचयं त्यायांतिनीचैर्नत, श त्रोरप्य गुणात्मनोपिविदधत्त्युचैर्गुणोत्कीर्त्तनं ॥ निर्वेदं नविदंतिकिंचिदकृत ज्ञस्यापि सेवाकृते, कष्टंकिंनमनस्वीनोपिमनुजाः कुर्वंति वित्तार्थिनः ॥ २ ॥ भावार्थः–जे धननो अर्थी होय ते विषम अटवीमांहे फरे छे, विकटदेशांत र प्रत्यें अतिक्रमें छे, महोटा समुद्रने अवगाहे छे, जेमां घणुं कष्ट छे ए वी कृषी करे छे, कृपण स्वामीनी सेवा करे छे, जिहां गजनी घटाने संघटे, दुःखे संचार थाय एवो स्वामी छे? अंधबुद्धि छे जेहनी एवा पुरुष धनने अर्थें फरे छे, ते लोभनो पराक्रम जाणवो ॥१॥ नीच पुरुषनी आगल पण घणा कालसुधी नम्रतायें करी मीठां वचन बोले तथा नीचो वलीने नीचने नमस्कार करे, शत्रुना पण अतिशय गुण वखाणे, जे कष्टने नीपजावे पण कर्यो गुण न जाणे तेनी सेवा करे, तेमाटे मनस्वी जे निपुण मनुष्य इ व्यना अर्थी होय ते शुं न करे? अर्थात् सर्व कांइ करेज ॥ २ ॥

कदाचित् पुण्यने योगे इच्छित धननी प्राप्ति थइ तो वली तेने साचवी राखवानी चिंता थाय. कामभोगादिकनी आशायें मनोवांछित स्त्रीनो संयो ग मलवानी चिंता रहे, तेनी पण प्राप्ति थाय तो वली सिद्धराज जयसिंघ नी पेरें पुत्रादिक अपत्यनी वांछायें दुःखित थको रहे. ते पुत्रादिकनी प्राप्ति थया पछी वली ते पुत्रादिकना जीववानी चिंता रहे, कदाचित् जीवता र ह्या तो रोगादिकना औषध वैद्यादिकनी चिंता रहे, एम करतां महोटा था

य तेवारें नणाववानी चिंता, नला गुणवान पणानी प्रतिष्ठा पमाडवानी चिंता रहे पढी नली रुडाकुलनी कन्या परणाववानी चिंता रहे.

एम करतां कदाचित् पूर्वजन्मना सुकृतें करी सर्व वांछित संयोगनुं सुख पामे तो वली ते पामेला सुखनी चिंता रहे, के रखेने ए पामेली वस्तुनो म्हारे वियोग थाय? कदापि ते वियोग पण न थाय तेवारे वली एवी चिंता थाय के रखे म्हारा शरीरे रोगादि पीडा उपजे? रखे मुजने जरा अवस्था आवे? रखे हुं मरण पामुं? एवी आश्यायें पीड्या थका परीग्रहवंत मनुष्य ते सदाकाल दुःखीया जाणवा. जेमाटे सुखनिर्वाहने विषे पण सुख न जाणवुं. जे घणोज परीग्रह पाम्यो होय एवा धनवंत पुरुषने पण पोताने वापरवामां तो थोडोज परीग्रह उपयोगी थाय छे. शेष थाकतो परिग्रहतो परनें नोगमां आवे, तथापि निःकेवल तेवा परीग्रहनी चिंतादिकें करी आकुलव्याकुल थातो रहे तेथी परिग्रह जे छे ते मूर्छादिकें करी इहलवे अने परलवे दुःखनोज हेतु छे.

जो शो गायो घरमां होय तोपण एकज गायनुं दूध नोगमां आवे तथा जो शो मुडा धान्य घरमां पड्युं होय तोपण जीवने नोगमांहे तो सेर अथवा फोढ सेर आवे छे, तथा गमे एटलुं घर रहेवाने म्होटुं होय तो पण मांचो ढालीयें एटलुंज नोग्यमां आवे छे, अनेक वस्त्र घरमां होय तोपण पहेरवा माटे बे वस्त्रज नोगमां आवे छे. तेमज स्त्री पण प्रतिदिन एकज नोगमां आवे छे, एक दिवसमां वधारे नोगवाय नहीं. तेमज शय्या, आसन,हाथी, घोडा,रथ इत्यादि सर्व चीजो एकेकी नोगमां आवे छे, ते उपरांतनां बीजाने अर्थें जाणवां. एटला माटे अल्पपरीग्रह राखे थकेज स्वल्पचिंता रहे अने निर्नयपणुं पण थाय. इत्यादिक गुणनी वृद्धि जाणवी ॥ यतः ॥ जहजह अप्पलोहो, जहजह अप्पोपरिग्गहारंनो ॥ तह तह सुह पवद्दइ, धम्मस्सय होइ संसिद्धि ॥ १ ॥ नावार्थः—जेम जेम थोडो लोन होय, जेम जेम थोडो परीग्रह आरंन होय, तेम तेम सुख प्रवर्द्धमान थाय अने धर्मनी पण नली सिद्धता थाय ॥ १ ॥

ते कारण माटे मननी इछा रुंधीने संतोष पोषवाने अर्थें यत्न करवा. सुखनुं मूल ते संतोष छे. कह्युं छे के ॥ यतः ॥ आरोग सारिअं माणु, सत्तणं सच्चसारिउ धम्मो ॥ विद्या निछय सारा, सुहाइ संतोस साराइं ॥ १ ॥

भावार्थः—मनुष्यपणानुं सार ते निरोगतापणुं छे अने सत्यनुं सार ते धर्म छे, तथा विद्या जे छे ते निश्चलपणे सार छे अने सुख जे छे ते संतोषें सार छे ॥ १ ॥ तेथी जिहां तिहां जेम तेम करीने संतोषनी साथें तह्मारुं चित्त बांधीश तो दुःखनुं भाजन थइश नहीं. माटे संतोषरूप पाल बांधी करीने लोभरूप जे महोटो समुद्र तेना उछलता कल्लोलना विस्तारने वारीने ए व्रत अंगिकार करी रूडीरीतें पालवुं. निरंतर वली संभारवुं, अवसर पामीने वली ते व्रतनुं संक्षेप करवुं इत्यादिक रीतें अंगिकार कर्युं जे परीग्रह परिमाणव्रत तेथकी जेवारें धन धान्यादिक संपदा वधे तेवारें श्रावकें शुं करवुं? ते कहे छे. अंगीकार करवाथी उपरांत धनादिक थाय तो ते सर्व धर्मस्थानकें खरचवो पण व्यापारने विषे तथा भोगादिकने अर्थें जोडवो नहीं. एम करवाथी कांइ दोष नथी अने एथी व्रतने थोडुं पण अतिचार लागे नहीं. दान प्रमुख सुकृतने आराधवाथी चंचल एवी जे लक्ष्मी तेनुं नियंत्रण कर्युं होय तो ते लक्ष्मी स्थिर रहे, जाय नहीं. जेमाटे पूर्वे पुण्यना वैभवना वशथकी बांधी एवी जे संपदा ते विचारीयें तो आपदाज छे.

हवे ए व्रतनुं फल कहे छेः— इह भवेतो शंतोष, सुख, लक्ष्मी स्थिर रहे, लोकमांहे प्रशंसा वधे, अने परभवने विषे मनुष्यनी संपदा, देवतानी ऋद्धि, यावत् मोक्षना सुखनो भोक्ता थाय. तथा जे प्राणी अतिलोभे करीने ए व्रत नथी लेता अथवा लइने विराधे छे तो ते प्राणी दारीद्री, दास, दुर्भागी, दुर्गत्यादिकनां दुःख पामे छे. ए आढारमी गाथानो अर्थ थयो ॥ १७ ॥

हवे ए पांचमां अणुव्रत उपर धनशेठनी कथा कहे छे.

अत्यंत सुवर्णनी ऋद्धियें करी आश्चर्यकारी एवुं कंचनपुर नामे नगर छे, तेमां प्रकृति स्वभावे घणो सुंदर एवो सुंदर नामे शेठ वशे छे, तेहने सुंदरी नामे स्त्री छे, सज्जन लोकनें आनंदकारी लक्ष्मीवंत एवो धनशेठनामे तेनो पुत्र छे, तेने धनश्रीनामे स्त्री छे, तेने वली धनसार आदि पुत्रो छे. एकदा सुंदरशेठ परलोक प्राप्त थया तेवारें जेम गुर्वादिक छतें शिष्य निश्चिंत रहे, तथा जेम शेठ छतें वाणोतर निश्चिंत रहे, वली जेम बाप छतें पुत्र निश्चिंत रहे, तथा सासु छतें वहु निश्चिंत रहे, तेम ज्यांसुधी सुंदरशेठ जीवता हता त्यांसुधी तो धनशेठ निश्चिंत रहेतो हतो पण सुंदरशेठ मरण पाम्या पछी घरनी तेमज धन उपार्जवानी सर्वे चिंता धनशेठने उपनी.

एकदा धनशेठे पोतानीपासें धन केटलुं ले तेनो मेलकाढयो तो सरवा ले नवाणुं लाख टका थया. तेमां पंचावन लाख तो पूर्वला वडेराउना उपार्जेल ले अने चुमालिश लाख पोताना बापना उपार्जेल ले तेवारें धनशेठें मनमां विचाखुंके जो एक लाखटका वधेतो म्हारा घरने विषे कोटीनी ध्वजा बांधु. तेमाटे एकलाख टकाने अर्थे ते शेठ अनेक प्रकारना व्यापार विस्तार पणें करतो हवो. एम एकवर्ष पर्यंत कखुं, वली लेखुं करीने जोयुं तो तेटलाज नवाणु लाख टका थया, तेवारे विचारवा लाग्यो जे म्हारे खरच घणुं ले, तेथी करी धन कांइ वध्युं नहि. एम धारीने खरच उबुं करवा माटे निर्दय पणे कृपणनी पेरें रेहेतो थको जूना वस्त्र पेहेरे, सोंघुं धान वापरे. एम कुटुंबसहित घणा कालसूधी दारीद्रीनी पेरें रह्यो तोपण धन वध्युं नहि. त्यारें वली विचारवा लाग्यो जे वाणोत्तर प्रमुख बधुं द्रव्य खाइ जाय ले, माटे तेने सर्वेने रजा आपी,अने पोते अतिशय उद्यमथी व्यापार करवासारु घणा करियाणां लेइने दूर देशांतर गयो. चित्तमां लाख सोनइया उपार्जवानो अभिलाषी थको दूरथकी पण दूर एवां देशांतरने विषे जइ उद्यम करवाथी घणुं द्रव्य उपार्ज्युं, तेथी संतोष पामी पालो पोताने घेर आव्यो, एटले सांभल्युं जे चोरोये धाड पाडी घरमांथी सघलुं धन लूंटी लीधुं. ते सांभली घणुं खेद धरतो कुटुंबना माणस जे पोताना स्त्री पुत्रादिक ते सर्वेनी सार्थे वढतां सर्व कुटुंबने ते अनिष्ट थयो. अति लोभियो होय ते शुं दुःख न पामे? कह्युं ले केः– अतिलोभो न कर्त्तव्यो,लोभनैव परित्यजेत् ॥ अतिलोभाभिभूतस्य, चक्रं भ्रमति मस्तके ॥१॥ भावार्थः– अतिलोभ नकरवो,तेम लोभने लांमवो पण नहि,अति लोभे जे पराभव्या ले, तेने माथे चक्र भमे ले ॥ वली शेठें लेखुं कखुं तो पण नवाणुं लाखज थया. कारणके धन ले तेपण भाग्यने वस ले. तेथी ते दुर्बुद्धि शेठें विचार कखो जे बधा द्रव्यने भूमिमां दाटुं के जेथी चोरादिकना हाथमां कोइ वखत न जाय. एवुं विचारी ते शेठे मध्य रात्रिने समये नगरनी बहार जइने पोतानां स्त्री पुत्रादिक पण जाणे नहि तेम यत्नथी सारसारवस्तुने धरतीमां दाटीने पूर्वली पेरें लक्ष्मि उपार्जवाने पालो जातो हवो. पालथी ते शेठें भोयमां थाप्युं जे धन ते कोइक धूर्त्तें जाण्युं तेथी ते शेठ गया पली तेणे धरती खोदीने अंदरथी धन काढी लीधुं अने त्यां ते धूर्त्तें कांकरा भरी मूक्या.

हवे ते शेठ परदेश जइ घणी वस्तुउ लइ घणा हर्षसहित घणुं धन उपा र्जिने घेर आव्यो. अने रात्रिने समयें ज्यां भूमिमां द्रव्य दाटयुं हतुं तिहां आवी खोदीने जोवा लाग्यो तो त्यां कांकरा देखीने विलखो थयो. पछी जे करियाणां लाव्यो हतो ते सर्व वेचीने हीसाब गण्यो तो फरीपण नवा णुं लाख टका थया, कांइ वधारे थयां नहिं. जेम घणो वरसाद वरसे तो पण पलास खाखरानां पत्र त्रणज रहे वधे नहिं एवीस्थिति छे, तेम एने पण नवाणु लाख टकाज थाय वधारे थाय नहिं. वली एकदा प्रस्तावे घर ना सघलां माणसोनो अणविश्वास करतोथको सघलुं द्रव्य साथे लइने प रदेश गयो. त्यां जइ वांछित धन उपार्जतो हवो. पछी हर्षित थइने पोता नुं कृतार्थपणुं मानतो मोहटा सथवारायें सार्थवाहनी लीलायें करी पा छो वलतो थको पोताना देश तरफ आवतो हतो त्यां मार्गमां सर्व साथने चोर लूटवा लाग्या. तेथी जेम आहेडीना हाथमांथी मृगली नाशि जाय तेम ते शेठ घणे कष्टें चोरोनी नजर चूकावी दैवयोगथी शून्य अटवीमां नाशिगयो. त्यां भमतो भमतो पोतानी पासे जे जात्यवंत रत्न छे तेने यत्नथी राखीने पोताने घेर आव्यो. तिहां सर्व रत्न तथा बीजी वस्तुउ वेची पाछो मेल काढयो, तोपण तेटलुंज द्रव्य थयुं,त्यारे तेने हर्ष अने शोच थयो. एम ते शेठें लोभे पराभव्यो कोटीधन पूरण करवानी इछायें अनेक व्यापार कस्या तोपण क्रोड पूरा न थया तेमज तेनो उद्वेग पण न टल्यो. कवि कहे छे अहो ? तृष्णारूप मोटो ग्रहते भूत कहेवो छे ? एकदा ते शेठ विचार वा लाग्योके जो हुं ठेकाणुं फेरवुं तो मारुं भाग्य फले,अने मह्वारुं धार्युं था य. एवुं विचारी सर्व द्रव्य लइने समुद्र यात्रायें वाहाणना अधिकारीनी पे रें घणां वाहणो हंकारीने रत्न द्वीपे आव्यो. त्यां अनेक जातनां घणा व्या पार करतां कोडी धन उपार्ज्युं. मननो जाण अने पोताना अशुभ कर्म थ की भयभीत एहवो ते शेठ विचारवा लाग्यो जे में पूर्वे पाप उपार्ज्यां छे, ते पापना उदयथी कदापि वाहाण भांगशे तो समूलगुं सर्वधन जाशे अने कांइ रहेशे नहिं,माटे महारी जंघा चीरीने तेमां कोडीमूल्यनुं एक रत्न घालुं तो गमेतेवी आपदायें पण हुं जीवतां सुधी ते रत्नकायम रहेशे पछी हुं ज्यारे घेर जइने ते रत्न काढी वेचीश त्यारे कोटीध्वज थइश ?

एवुं विचारी पोतानी जंघा चीरीने ते शेठें कोडी मूल्यनुं रत्न जंघामध्ये

घाली व्रणसंरोहणी औषधियें घा रुझवी वाहाणमां बेगे. जरदरियें वाहाण आव्या एवामां तोफान थयुं, तेथी जेम मुष्टियें पापड जांगीयें तेम सर्वे वाहाण जांगी चकचूर थया. हवे तृष्णानी विडंबनाज जाणीयें हाथ आवी होयनी तेम एक पाटीयुं ते शेठने हाथ आव्युं, तेना आधारथी ते शेठ अनेक पीडा सहतो दस दिवसे कांठे आवी मूर्छित थयो थको पड्यो, ते जाणियें मृतक होय नहिंशुं ? एवो थइ गयो. पण आयुष्य दृढ छे तेथी करी मूउ नहिं ॥ १ ॥ अने पोतानी मेळे शेठनी मूर्छा वळी. हवे मननी अने शरीरनी महोटी पीडा जोगवतो ते मंदबुद्धिनो धणी एवो शेठ जिल्लनी पेरें अरण्यमां जमवा लाग्यो. पण ते रत्नने विषे जीव लाग्यो छे ते थी रांकनी पेरें जीक्षा मागी गामो गाम फरतो घणां कष्ट सहेतो पोताना न गरना उद्यानमां आव्यो. तिहां तेना पुत्रने खबर पडवाथी स्नेहथी सामो जइ घेर तेडी लाव्यो. ते शेठ इव्यना नाशनुं डुःख अने जंघामध्ये रह्युं जे रत्न तेनो हर्ष एम शोक हर्षे मिश्रितपणाने विपे रह्यो थको गोपवेला रत्नथकी कोटी ध्वज थवानी इछायें शस्त्रें छेदी जंघामांथी रत्न काढीने परीक्षकोने देखाडयुं. तेवारे ते सघळा परीक्षको जाणीयें ते शेठनां कर्मथी प्रेर्या थकाज बोलता होय नहि? तेवीरीते तेउ बोल्या के ए रत्ननी कि म्मत नवाणुं लाख छे,पण अधिक नथी. केम के ते रत्न असल तो एक कोटी मूल्यनुं छे परंतु जंघानी उष्णतामां रह्युं तेना योगथी तेजें करी हीन थइ ग युं छे माटे एनु मूल्य उछुं थयुं. एवुं सांजली कोटीनी आशायें रहित थयो थको ते शेठ घणो खेद धरतो विचारतो हवो जे धिक हो? एटलुं मोटुं मर णांत कष्ट सह्युं तो पण कोटी धन न थयुं. जे माटे में मोटो व्यापार करी घणी हिंसा करी, पण सामो अनर्थज थयो, अने कोइ कार्यनी सिद्धि थइ नहिं, माटे हवे कोइक बीजो उपाय चिंतवुं. घणीवार सुधी एवी चिंतायें व्याकुळ रहेला.एवा शेठने जोइने एकदा एक धातुरवादी धूर्त्त आवीने शेठने कहेवा लाग्यो के, तुं फोकट चिंता शुं करे छे ? व्यर्थ खेद शुं धरे छे ? हे शेठ ! धा तुरवादना प्रसादथी हुं तुजने वांछित करीश ? तेवारें जेम जव्य जीव केव लीनुं वचन सत्य करी माने तेम ते शेठ ते धूर्त्तनां वचन सत्य करी मानतो थको ते धूर्त्तना कह्याथकी सर्व धातूनी सामग्री प्रत्यें एकाग्र चित्त थइने ते करतो हवो. तेवारें ते धूर्त्त केटलुंक कारिमुं सूवर्ण कपटे करी निपजावीने

ते शेठने आपतो हवो. हवे ते सूवर्ण साचुं ठे के नहिं तेनी परिक्षा सारु शेठे चार जणने बताव्युं तेणे साचुं कह्युं तेथी ते शेठ हृदयमां संतोष पामीने साची वात मानतो हवो. ते शेठने जाणे पोतानोज जाणिने ते धूर्त्त घणुं कृत्रिम सूवर्ण करतो हवो. ते जाणियें मोटा पाषाणनाज कटका होय नहि ? एवा कटका करीने देखाडे,तेने शेठ खुशि थतो निरंतर नूमिगृहने विषे गुप्त पणें थापे. अहो ! कोइक इव्य. कमावानो उपाय कायानें कष्ट आप्या विना पण थाय ठे, एम हर्ष पामतो थको ते शेठ ते धूर्त्तनी मोटी नक्ति करतो हवो. जगतमां परने उपकार करवो तेज सार ठे, बीजुं कांइ सार नथी, एवुं निस्पृहीपणानुं मोल घालतो ते दंनी, कपटी पण शेठने विश्वास पमाडतो हवो. कह्युं ठे केः—व्रतदंनः श्रुतदंनः, स्नातकदंनः समाधिदंनश्च ॥ निःस्पृहदंनस्यतुलां, व्रजंतिनतेशताशतः ॥ १ ॥ नावार्थः—व्रतनो दंन, ज्ञाननुं दंन, स्नातकनो दंन, समाधिनो दंन, एटला दंन ठे,पण निस्पृहना दंननी आगल ते दंन तेना शोमां नाग प्रमाणे पण आवे नहि ॥ १ ॥ ए रीते विश्वास पमाडीने एकदा घर मध्ये सार सार जे रत्नादिक वस्तु हती ते लेइने ते डुष्टबुद्धिनो धणी धूर्त्त नाशी गयो. शेठने खबर पडी जे ते धूर्त्त नागी गयो तेथी कष्ट पामतो शंकायें आकुलव्याकुल थइ ते सोनाना कटका सर्व जोवा लाग्यो तो ते सर्व त्रांबाना दीठा. तेवारें लूट्यो रे लूट्यो ? एम मुखथी पोकार करतो,घणा लोक नेलां करतो,मस्तक तथा हृदय कूटवा लाग्यो,तेथी ते शेठ उपरें नगरना लोको हसवा लाग्यां. अने मूल्य जे नवाणु लाख ऋद्धि हती ते पण घणे लाखें न्यून थयेली जोइने ते शेठ घणो डुःखी थयो. दैवयोगें एकदा ते शेठ नदीतटे गयो त्यां महोटुं निधान पाम्यो,तेथी घणो प्रीतिवंत थयो. पठी त ठानुं पोताने मंदिर लावीने घरना धन साथें ते धन एकतुं करी मेल काढयो तो नवाणुं लाख थया. तेवारें लोनी शेठ हर्ष पामतो विचारतो हवो के जो एक लाख मले तो कोटी थाय तेवारें आत्माने कृतार्थ करी मानुं माटे तेनो कांइ उपाय खोलवो जोइयें. एवुं विचारी ते शेठ निधानना कल्पना जाण प्रत्यें पूठतो हवो, अने तेनी घणी नक्ति करवा लाग्यो तेथी ते कल्पना धणी कहेता हवा के नाग्यवंतने तो पगले पगले निधान ठे. कह्युं ठे केः—अमंत्रमक्षरंनास्ति,नास्तिमूलमनौषधं॥ निर्द्धना पदवीनास्ति, आम्नायाः खलुडर्लनाः ॥१॥ नावार्थः—मंत्रविना अक्षर नथी,

औषध विना मूल नथी,धन विना पदवी नथी,पण आम्नायो पामवा निश्चें दुर्लन्न ले ॥ १ ॥ ते माटें विशेषें करी ते द्रव्यना ठेकाणानुं कोइक निशान शोधीयें. कोइक प्रस्तावे अश्व तथा गर्दन्न चारे पगें करी साह्मा उन्ना रहे ते द्रव्यनी निशानी जाणवी. वली ज्यां घणा पंखिना पगलां होय अथवा आदित्यवारें खंजरीट, दीवाली, घोडो, जिहां चरक करे, ज्यां गणमांहे एरंमबीजनो अंकूर निकले, ते ठेकाणे पण धन होय. जिहां खंजरीटनुं मैथुन देखाय ते स्थानकें पण निधान होय. पुआडनो अंकुरज्यां पल पलमां पाधरो वधे,तिहां पण धन होय,श्वेत पलाश तथा श्वेत बीलीने ठेकाणें वृक्षना पलोइआं पातलां होय तो तिहां थोडुं धन होय, अनें जाडां होय तो धन घणुं होय,जेवुं ते वृक्षनुं दूध तेहने अनुसारें तेवो निधान सार होय.

एवुं सांन्नली निधान मलवाने माटे ते शेठ पूर्वे कहेला वृक्षादि खोलतो हवो. एकदा खोल करतां क्यांएक धोला पलाशनें देखीने शीघ्रपणे हर्षित थयो थको ते शेठ बलि बाकूलना विधिनो मंत्रोच्चार करतो हवो. ॐनमो धरणेंद्राय, ॐनमो धनदाय, इत्यादिक मंत्र न्नणीने प्रथम धरती खोदतो हवो. त्यां जाणियें न्नाग्यना उदयथी निकल्युं होय नहिं ? तेम त्यां मोटुं निधान प्रगट थयुं. कोटिध्वज थवानी इच्छायें शीघ्रपणे हर्ष धरतो ते निधान रथमां गोपवीने जेटले घर समीपे आव्यो तेटले पोताना घरने आग लागेली देखतो हवो. ते जोतां जोतामां थोडीवारमांज समग्र घर बलि न्नस्म थयुं. तेवारें ते शेठने मूर्बा आवी. मूर्बा उतर्या पबी ते मंदबुद्धिनो धणी आक्रंद करवा लाग्यो के, हाइति खेदे ! हे दैव ! में ताहरो कोइ पण अपराध कर्यो नथी तो पण तुं दुष्ट शोक्यनी पेरें खार करतो फोकट शुं करवा मुऊने दुःख दीये ले ? एम घणीवार विलाप करी निशासा मूकी पापीनी पेरें उद्वेगवंत थइ कष्टमांहे निमग्न ले हृदय जेहनुं एहवो जे शेठ तेणे अनुक्रमे निधानमांथी लावेलुं तथा घर बलतामांथी जे धन रह्युं हतुं ते सर्व घरमां न्नेलुं करीने मेल काढ्यो तो फरीपण नवाणुं लाखटकाज थया. ते देखीने शेठ विस्मय, आनंद, खेद अने उद्वेगे करी विचार करवा लाग्यो के निष्कारण कायक्लेश दुस्सह घणो में सह्यो, पण न्नाग्यहीनने कोटिध्वजनो मनोरथ केम सिद्ध थाय ? कह्युं ले के वननुं फूल, कृपणनी लक्ष्मी, कूपनी गया, सलंगनी धूल, ते तिहांज विलय पामे. तेम न्नाग्यहीनना मनोरथ पण एमज विलय पा

मी जाय. इत्यादिक चिंता मनमां धरतो ते शेठ थाकानी पेरें अधीर थइने बेठो.

वली केटलेक काले एक कोटिध्वजने जोइ एक लखेसरी उठी उनो थयो, तेने आसन बेसणादिक आपी तेनुं बहु मान कर्युं ते देखीने ते धन शेठने कोटिध्वज थवानी फरीथी इछाथइ. एवामां एक योगीने देखीने तेने पोषीने घणी नक्ति करीनें पूछतो हवो के,हे दक्ष! हे निपूण! हुं आगल कोटिध्वज थइश के नहिं थाउं? ते तमे जोइने कहो. त्यारे ते योगी ध्यान धरीने स्पष्टपणे कहेतो हवो के हे सत्पुरुष! तुजने धनदनी पेरें अनेक कोडी धन आगल थाशे. ते सांजली ते शेठ चमकीने योगीने पूछवा लाग्यो के तेवो हुं केवी रीतें थइश? तेवारे योगी कहेतो हवो के पृथ्वीमां एनो एक उपाय छे. बीजाने विषे तो अनर्थ देखुं छुं, पण तारे विषे अनर्थ देखतो नथी. अहो? जोपण ए कार्य घणुं विषम छे तोपण ज्यारें तारुं पूर्व जन्मनुं जे दुष्ट कर्म छे तेहनो क्षय थशे त्यारे ए कार्य सिद्धि थशे.

ते सांजली शेठ रीज्यो थको केहेतो हवो. के हे स्वामिन्? प्रसन्न थइने मने,जलदी तेनो उपाय बतावो? ते शेठनो अति आग्रह देखीने योगी बोलतो हवो के एक पर्वतमां रस कूपिका छे ते रसना एक बिंदुमां एक हजार नार लोहने तपावीने अंदर नाखीये तो ते सर्व लोह क्षण एकमां सुवर्ण थाय. ते सिद्धरस प्रायें देवताने पण मलवो दुर्लन छे तो मनुष्यने तो क्यां थीज मले? ते तो घणे कष्टे मले. ते सांजलीने ते शेठ विशेषें हर्षित चित्त थको योगीप्रत्यें कहेतो हवो के हे स्वामिन्? निष्फल कष्ट तो में पूर्वें घणांज सह्यां छे, तो जेमांथी फल थाय एवा कष्टने सुखेथी सहीयें तेमां शुं छे?

ते सांजली ते योगीयें, मदोन्मत्त थयेला एवा एक पाडानु पुछडुं शेठनी पासेथी मगावीने तेने कह्युं के एने छ माससुधी तेलमां नांख. ते शेठे योगीना कहेवाथी तेमज कर्युं. तेवारपछी रसकूपीकानो कल्प तेहना पुस्तको तथा पाडानुं पुछडुं अने लांबी बे दोरियो तथा मांची अने बे तुंबडां तथा वलि बाकुलादिक सर्व सामग्रि लइने योगीनी साथे ते शेठ अनुक्रमे परवतमां जिहां गुफा छे तेने बारणे आव्यो. ते बारणे रहेलो एवो जे यक्ष तेने पूजीने,पुस्तकने अनुसारे ते बन्ने जणा गुफामां पेठा. ते जाणीयें नरकवास मांज पेठा होय नहिं? पछी त्यां जे नूतप्रेतादिक उठे छे तेहने बलि बाकुला आपतां पाडाना महोटा पूंछरूप दीवीना उद्योत थकी अजूआलुं करतां

शीघ्रपणे चाल्या जाय छे, तेउ बे योजनसुधी गया. तिहांसुधी तो पो तपोतामां प्रीतिवंत देखाता हता. हवे त्यां चार हाथ लांबो पोहोलो चो खूणालो सिद्धरसनो कूवो दीठो. तेमां ते योगियें ते शेठने बे बाजु तुंब डा बांधी मांचीऊपर बेसारी अदृश्य छे तलीयुंजेनुं एवी रस कूपिकामां उ तार्यो. तिहां ते दिव्यरसें नर्यो कूवो देखिने खुशी थतो थको तेणे बे तुंब डा नरीने दोरी हलावी, एटले योगीयें दोरी उपर खेंची लीधी. जेटले ते उपर कूवाने कांठे आव्यो तेटले ते योगियें तूंबडा मांग्या. तेवारें ते शेठेपण नोलपणाथी ते योगी नणी तुंबीउ आपीदीधी के तरतज ते सर्पजेवा महा दुष्टात्मा योगीयें न्याय अने धर्म बेहुने जेम कोइ छेदे तेम ते योगियें बेहु दोरी छेदी नाखी तेथी शेठ मांची सहित कूटातो पीटातो रसने अणलागतो रसने कांठे आवी तप्तहृदयथको कूपमां पड्यो. तिहां विचारवा लाग्यो के, अहो ! धिक्कार हो धिक्कार हो ए लोनिया कपटीने ? जूउ ए कपटीनुं पराक्र म ? हा दैव ! हवे हुं शुं करीश ? हुं इहांज रह्यो थको मरी जइश ? माटे धिक्कार पडो मुझ लोनांधने ? जे में कांइ पण विचार न कर्यो ? एम आर्त्ति ने वश पड्यो क्षुधा, तृषायें पीडित थको केटलाएक दिवस तिहांज अंध काररूप बंदीखानामां बंदीवान सरखुं दुःख नोगवतो रह्यो.

हवे केटलाएक दिवस वीत्याबाद दैवयोग्यथी एकदा तिहां कोइएक चं दनघो रस पीवाने आवी, ते जाणीयें शेठने प्रतिबोध देवानेज आवी होयनी ? एम शब्द करती रस पीने पाछी वली एटले ते शेठ तेहने पूछ डे वलगतो हवो. तिहां नवितव्यताना योगें करीने जाणियें खेंचाणोहोय नहिं एवो ते शेठ कष्टे जोडाणो, जेम कोइ जीव निगोदमांथी निकले तेम ते रसमांथी निकलीने बाहेर आव्यो. तिहां नमतो नमतो कोइक सथवारा ने मल्यो, ते सथवाराने मार्गमां चोरोयें लूंट्यो तेवारें तिहांथी ते शेठ ना सतो थको अरहो परहो जातो थको ते चोरने हाथें बंदीवान पणे पकडा णो. ते चोरोयें कोइ एक नगरमां लइ जइ तेने वेच्यो, तिहां कोइक सार्थ वाहे वेचातो लीधो. ते सार्थवाहें वली धनना लोनथी बब्बर कुलने विषे वेच्यो, त्यां आकरां दुःसह दुःख सहेतो हवो. ते दुःख कहीये छैयें. मनु ष्यादिकने पोषी ते मनुष्यना सकल अंग गाली तेहना शरीरना रुधीरनी कुंनी नरीने ते दुष्टो रुधीरने तिहां जमावे पछी ते रुधीरमां तेवाज वर्ण सर

खा तेमां कृमि पडे तेनो किरमजी रंग थाय, ते रंगमांहे ते लोको वस्त्र रंगे, तेथी करी ते रंग अधिक दृढ थाय. ते वस्त्रमां विशेष रक्तता थाय वली प ण ते पुरुपने पोपीने फरी तेनुं रुधीर काढीने तेने गाले, पोपे ने पाछुं ते नुं रुधिर काढे, एम निर्दय चित्त थका ते पापी किरमजी रंगने लोने करी पाप कर्म करे. एम ते शेठें नारकीनी पेरें बार वरस सूधी त्यां दुख नोगव्यां.

एकदा दैवना योगथी ते शेठनुं रुधिर काढीने मार्गमां नांखी मूक्यो छे, तेथी शेठने मूर्छा आवी छे,एवामां नारंमपंखी आवी तेने नक्ष जाणीने आ काशमां लइ जतो हतो, त्यां वाटमां बीजो नारंमपंखी तेने मल्यो. नक्षण अर्थे ते बन्ने नारंमने मांहोमांहे युद्ध थयुं तेथी ते शेठ चांचमांथी जमीन उपर हेठो पड्यो, दूखियो छे तेथी मूउ नहिं. पछी जेम कोइ नव्य जीव मनुष्यनो नव पामे तेम ते शेठ दैवयोगथी नमतो नमतो घणे कष्टे पोता ने नगरे आवी पहोच्यो. तिहां स्त्री पुत्रादिकने दुःखनुं करनारुं एहवुं पोता नुं चरित्र कहीने अत्यंत दुःखमां लय पामतो दीन वचन नांखतो ते शेठ लक्ष्मीने कल्याणपणुं पूछतो हवो. त्यारें न्यायमांहे मेरु सरखो एवो ते शे ठनो पुत्र छे, ते पुत्रें कह्युं के हे तात ! वित्तनो दैवनुं दीधेलुं छे तेमांथी में म्हारी इछायें धननो व्यय पण घणो कस्यो तथापि वाव्य तथा कूपना पा णीनी पेरें ते धन कांइ उछुं थयुं नही. दैवी वित्तने खातां, वावरतां,खरचतां, पण खूटे नहिं, तो तमे शावास्ते मिथ्या खेद करो छो ? माटें संतोप करो. हवे लोन मूको धनना अधिकपणायें सखुं. हवे तमे उचित्त धर्ममार्गें द्रव्य खरचो, इत्यादिक घणी युक्तियें समजाव्यो पण ते शेठ समज्यो नहि.

एकदा प्रस्तावें ते शेठें कोइ ज्ञानी मुनिने पोतानो पाछलो नव पूछ्यो त्यारें ते मुनि कहेता हवा के चंद्रपुर नामे नगरने विपे निर्धनमां शिरोम णि एवो चंद्रनाम वणिक रहेतो हतो, तें एकदा जिनेश्वरने प्रासादें गयो. त्यां पूजारा पासेथी सो कोडीनां फूल उधारे लइने परमेश्वरनी नक्ति रागें पूजा करी. ते पछी पूजाराने फूलनी नवाणुं कवडी आपी तेथी ते पूजा रे कह्युं के एक कोडी उछी कां आपो छो ? तेने शेठे कह्युं के प्रनातकाले आ पीश. पण कार्यना व्यग्रपणाथी पूजाराने एक कवडी आपवी वीसरी गइ. पछी ते वणिक थोडा कालमां शूलना रोगथी तत्काल मरण पाम्यो. ते जि नपूजाना प्रनावथी मध्यमनावें करी तुं धनदत्त थयो. पूर्वले नवे जे तें न

वाणुं कवडीनां फूल चडाव्यां हतां तेना योगें नवाणुं लाख धन ताहरुं स्थिर रह्युं पण एक कवडी मात्र देवद्रव्य आपी शक्यो नहि तेथी ताहरुं अधिक धन न थयुं. जो एक कवडी आपी होत तो कोटी टका धन थात. ते माटे ते पूर्वनुं देविकरुण आपवानी बुद्धि तारी जो थाय ने ते आपे तो तुंने आगलें धन घणुं थाय. नहीं तो जेम तपावेली धरतीने विषे पाणी नाख्युं रहे नहीं तेम तुजने पण अधिक धन नहिं थाय,तेमाटे संतोष कर. एवुं सां जली ते निपुण शेठें जे देवनुं धन शेष रह्युं हतुं तेथी हजारगणुं फूलनुं देवुं आपीने परिग्रहनो परिमाण कस्यो. तेमां नवाणुं लाख सोनइया, आठ घर, आठ हाट, सर्व जातिनां करियाणां आठ जार, आठ घोडा, चोवीश गाय, आठ दास, आठ दासीनो नियम राख्यो. तेमज घी तेलनी चार घडी यो, तथा विशेष दोषरूप जीवनी हिंसानुं ठेकाणुं जाणी धान्य अधिक न राख्युं. मात्र बे मूढक एटलेमूडा मोकला राख्या. बीजा सर्व धान्यनो त्याग कस्यो. एरीतें रायाभिउगेणं इत्यादि ठ छिंडि अने चार आगार सहित पांच मुं अणुव्रत गुरु पासेंथी लेइने तेने रुडीरीतें पालतो हवो. ते दिवसथी मां मीने शेठने घेर लक्ष्मी स्थिर रही, दिन दिन प्रत्यें वृद्धि पामवा लागी, अ त्यंत स्थिरपणे रहेवा लागी. माटे लक्ष्मीनी प्राप्ति, तेहनी वृद्धि, तेहनी स्थिरता, ए सघलां वानां प्राणीने धर्मथकीज थाय. हवे ते धनशेठ धर्म मां अधिक अभिग्रह धरवा लाग्यो, तेम लक्ष्मी पण धर्ममार्गें वावरतो ह वो. ए लक्ष्मी पाम्यानुं मुख्य फल छे. शेष धन जे छे ते निश्चे संबंधे छे.

एक दिवसें नदीने तटे वेगलुं सुवर्णरत्नादिकनुं निधान दीठुं पण ते शेठ व्रतने विषे दृढमुनि सरखो निस्पृह छे तेमाटे तेणे कांकरा सरखुं गणी तेमांथी एक कवडी मात्र पण उपाडवा इछानी कीधी नहीं. पछी रात्रे स्त्रीने ते निधाननी वात शेठें कही, अने तेनुं ठेकाणुं पण संभलाव्युं. ते वखत शेठने घेर चोर लोको चोरी करवा माटे घरमां गुप्त रह्या हता तेणे ते वात सांभली, तेथी ते चोरो धन लेवाने हर्षवंत थका ते स्थानकें गया, त्यां जइ जूए छे तो दुर्दैवना योगथी वींछी अने कोयला दीठा, ते देखीने खीज्या थका विचारवा लाग्या के वाणिये आपणने ठग्या, माटे वाणि याने घेर आ वींछीउ लइ जइने नांखियें के तेना कुटुंबने विंछी खाइ जा य. एवुं धारी विंछीयो ने पोताना मस्तक उपर उपाडीने ते शेठनी खडकी

नी जिंत उपर चडीने शेठनां घरमां जइने ठलव्या. पण ते शेठना भाग्योदय थी ते विंछीयो सुवर्ण रत्नमय जाणिये देवतायेंज आकाश थकी प्रगट वृष्टि करी होय नहिशुं ? तेम रत्नमय थइ खडखड करता पडता हवा. संतोषरूप सुकृतथी कमायेलुं जे धन तेजभलुं जाणवुं पण बीजुं धन भलुं नहि. हवे ते शेठ ते सर्वधन श्रीजिन चैत्यादिक धर्मकार्यने विषे मोक्षपदनी वाञ्छायें वावरवाने काममां आवशे एवुं धारी तेधन घरमां थापतो हवो अने शुभ कार्यमां ते धनने वावरतो हवो.

एकदा राजानी सभाने विषे ज्ञानवंत निमित्तियायें आवीने कह्युं के आ गल बार वरस लगण काल कल्पांत सरखो दुर्भिक्ष दुष्काल पडशे,तेमां मात्र थोडाज जीव जीवता रहेशे तेमाटे सघला जनो अव्यग्रपणे धानने संग्रह क रवानी इच्छा निरंतर राखो. ते सांभली सर्वलोकोयें अगणित धान्य, तेल, मीठुं, पाणी, इत्यादिक सकल वस्तु समुद्रना पाणीना वेगनी पेरें वेगथी लीधां पण धनशेठने पोतानां सज्जन लोकोयें तथा बीजा लोकोयें अतिशय प्रेर्यो तो पण ते धैर्यवंत आत्मानो धणी पोताना अभिग्रहमाटे व्रत परि माणथी किंचित् मात्र पण अधिकधान्यादिकने न संग्रहतो हवो.

हवे अनुक्रमे दुष्काल पड्याथी शेठने घेर दिन दिन प्रत्यें धान्य उछुं थ तुं जाय तो पण ते शेठ पोताना अभिग्रहमांहे दृढपरिणामी थको जेट लुं धान्य उछुं थाय तेटलुंज पाछुं वेचातुं लइ नियमप्रमाणे राखीने ते स त्यवंत शेठ पोताना अभिग्रहनो अने कुटुंबनो निर्वाह करतो हवो. तथा व ली दानमां प्रीतिवंत एवो ते शेठ एहवा कालमां पण कोइ दीन दुःखी अ नाथने अन्नादिकनुं दान आपे. एम थोडामांथी थोडुं पण आपे.

हवे दिवसें दिवसें समुद्रना पूरनी पेरें धान्यनुं मूल चढतुं जाय तो पण पोताना व्रतने विषे दृढ परिणामनो धणी एवो ते शेठ जे हवे शुं करीश ? एवो पश्चात्ताप न करतो हवो. एम करतां करतां अनुक्रमें सामान्य धान्यनी एक हांफली लाख सोनैया होयतो चडे, एवी महर्घ्यता थइ. दुःखें पामवा योग्य एवो द्रव्य मले पण धान्य पाणी न मले. एवो वखत आव्यो तेवारें साव धान एवो ते शेठ विचारवा लाग्यो के हवे शुं थाशे ने शुं करीशुं ? एवी चिंता उपनी,एवामां दैवना वशथकी तिहां जाणियें देवतायेंज आपी होय नहि ? तेम ते शेठनां मुख आगल कोइक पंखीना मुखमांथी कालि चित्रावे

ल अकस्मात् पडती हवी. ते चित्रावेलनां चिन्हे करी उलखीने शेठे उपाडी लीधी, पठी हर्षकरी तेना कटका करी अन्नादिकने विषे नांखतो हवो. ते चित्रावेल जाणियें अक्षय लक्ष्मीनुंज बीज होयनहिं? तेम तेना प्रनावथी धा न्यादिकसर्व अखूट थयां. चक्रवर्तीना धान्यनी पेरें अहोरात्र तेमांथी गमे एटलुं धान्य वावरे,तोपण ते धान्यप्रमुख खूटे नहि. पुण्य अने कीर्ति तेहनो संचकारज जाणे आपतो होय नहि शुं? एवी-शत्रगार जे दानशालाउ ते शेठे घणी मंमावीने पृथ्वीने विषे नयंकर एवो जे दुर्निक्ष तेने विषे कलियुगमां जेम कल्पवृक्ष शोने तेम ते शेठ शोनतो हवो. अहो! संतोषरूप व्रतने पु ष्ट करवानुं इहां पण महोटुं फल मले ठे. जूउ के एकमात्र पोताना कुटुंबनो निर्वाह करवानो जेने संशय हतो, एवा ते धनशेठें दानशालाउ मंमावी अ न्ननुं दान आपीने आखाजगतनो निर्वाह कस्यो.

हवे एकदा राजायें धनशेठमां निःस्पृहपणानो नाव जोइ तेनी उपर तु ष्टमान थइ धनशेठने कह्युं के,तमे विश्वास करवा योग्य ठो एम समस्त ज गत तमने जाणे ठे, तेमाटे हे शेठ! तमें मारा नंमारी थाउ. ते सांनली धन शेठे कह्युं के,हे राजन्! ए व्यापार अंगीकार करवानो माहरे नियम ठे,माटे हुं नहि थाउं. जेथकी मारुं व्रत लोपाय तेवा पसाये करीने सर्युं, जे नोजन जमवाथी रोग पेदा थाय, जे नोजन करवाथी नोजनना करनारने आशात नानो उदय थाय ते नोजन शा कामनुं? ते कारणमाटे हे देव! नंमारनुं जे अधिकारी पणुं ठे ते पापसमूहनो नंमार ठे तेने हुं देवनिर्माल्यनी पेरें अं गीकार नहि करुं. हवे राजाउने तो जे आज्ञा ठे तेज प्रधान महोटो धर्म ठे तेथी ते वात सांनली राजाने क्रोध चड्यो ने कहेवा लाग्यो के दोषरहित एवा ए कार्यनेविषे तुं दोष केम देखाडे ठे? वली माहरी आज्ञा नांग्याथी ताहरुं व्रत केम रहेशे? माहारुं नंमारीपणुं आखा जगतने उपकारीपणुं ठे, ते तुं जाणतो नथी? ते उपरांत बीजो कोइ नियम नथी. माटे कदाग्रह ठांमीने माहरुं नंमारी पणुं अंगीकार कर. हुं तारा उपर प्रसन्न थइने कहुं ठुं, माटे तुं फोकट विचार कां करे ठे. आवां राजानां वचन सांनली ता त्विकमां शिरोमणि एवो ते शेठ चित्तमां विचारवा लाग्यो के संसारमां परा धीनता रूप अग्निथी बलता प्राणीने धिक्कार ठे. में जो पूर्वेज दीक्षा लीधी होत तो आ पराधीन पणानी वीटंबणा न देखत. धन्य ठे ते मूनियोने के

जे राजानी आज्ञाथी पण मरे नहि? एटला माटे हजी पण कांइ बगड्युं नथी, उचित होय तेज करुं. एवुं विचारी ते धनशेठें पंच मुष्टिक लोच करीने दीक्षा लीधी एटले देवतायें तेने साधुनो वेष आप्यो, साधु थया. राजानी आगलज पण जुउ के शेठना नियमना निर्वाहनुं धैर्यपणुं कहेवुं छे? हवे राजायें प्रणाम करीने अनुक्रमें ते धन साधुने पोतानो अपराध क्षमाव्यो. शेठ पण घणो काल चारित्र पाली केवल ज्ञान पामीने मोक्षे गयो. एटला माटे जो जव्यो! पांचमा व्रतने विषे धनशेठनु चरित्र सांजलीने त्रण जगतने पण क्षोजनो करनार एवा लोजरूपि समुड्ने तरो. इति पांचमां अणुव्रतने विषे धनशेठनी कथा समाप्त ॥ इति श्रीतपागछे श्राद्धप्रतिक्रमण सूत्र वृत्तिनेविषे ए पांच अणुव्रतनो बीजो अधिकार समाप्त थयो ॥२॥

॥ अथ षष्ट दिग्विरमण व्रत प्रारंजः ॥

ए पांच अणुव्रत ते श्रावकधर्मरूप जे कल्पवृक्ष तेनुं मूल छे तेमाटे ए पांचेनें मूल गुण कहियें. हवे ए पांच अणुव्रतने पुष्टिना करनारा एवा दिग्विरमणादि सात व्रत जे छे तेंपण शाखा प्रतिशाखा तुल्य छे तेमाटे एने उत्तर गुण कहियें. हवे ए सात व्रतमां पण पहेला त्रण गुणव्रत छे अने पाछला चार शिक्षाव्रत छे. ते गुणव्रतमांहे पहेलुं गुणव्रत अने बारव्रत मांहे छठुं दिग्विरमणव्रत तेना अतिचार निंदवाने अर्थे गाथा कहे छे.

॥ गमणस्सउ परिमाणे,दिसासु उड्ढं अहे अ तरिअं च ॥
वुड्ढिसइ अंतरध्दा, पढमंमि गुणवए निंदे ॥ १ए ॥

अर्थः—गमनस्सउ एटले गमननुं परिमाण जे आटला योजन जावुं तेनो नियम लीधेलो छे तेने विपरीत करे थके च शब्द थकी अतिक्रमवे करीने, ते शेने विषे अतिक्रमवे करीने? तोके (दिसासु के०) दिशिने विषे एहज विशेषे कहे छे. (उड्ढं के०) उंचीदिशि ते ऊर्ध्वपणे पर्वतनां शिखरने विषे जवानुं बे योजन प्रमुखनुं प्रमाण ग्रह्युं छे, तेनुं अनाजोग पणे करी अधिक गमन कर्युं होय ते ऊर्ध्वदिशि प्रमाणातिक्रमरूप प्रथम अतिचार जाणवो. तेमज अधोदिशी जे नीचीदिशी अने तिर्यगदिशि जे तीर्छीदिशि ए बे दिशिना पण बे अतिचार जाणवा. एवं त्रण अतिचार थया.

इहां आवश्यक चूर्णीमांहे ए विधि कह्यो छे के उर्ध्वदिशिगमननो प्रमा

ए कह्यो तेथकी उपर जो वृक्ष अथवा गिरिनां शिखरने विषे कोइ वानरो अथवा पंखीयादिक जीव होय ते वस्त्र आभरणादिक लइने उंचुं चडी जाय तो तेनें लेवा जावुं कल्पे नहीं. परंतु जो ते पंखी अथवा वानर प्रमुखना मुखमांथी पडी जाय अथवा बीजो कोइ आणी आपे,तो ते लेवुं कल्पे, केमके पोताने तो धारणा प्रमाणेज जावुं कल्पे, उपरांत जावुं कल्पे नहीं. ए उर्ध्वदिशि आश्रयी अष्टापद, समेतशिखर,अर्बुदाचल, चित्रकूट, अंजनगिरि अने मेरु प्रमुखें संभवे अने अधोदिशि आश्रयी तो भुंइरा मांहे, रसकूपिका विवरादिकने विषे जाणवुं. तथा तिर्यग्दिशि आश्रयी तो पूर्वादिक चारेदिशिने विषे जेटलुं गमनागमन धार्युं होय तेथकी अधिक गयेथके अतिचार लागे तेमाटे नियमित क्षेत्रथकी आगल हुं न जाउं तथा बीजाने न मोकलुं. इहां कोइ नियमित क्षेत्रथी बाहिरला क्षेत्रमां जिहां बीजा पुरुषें जावानो नियम लीधेलो नथी एवो पुरुष जो पोतानी मेलेज कोइ चीज वस्तु लइ आव्यो होय तो तेवी वस्तु लेवामां कांइ दोष नथी एवुं योगशास्त्रनी टीकामां कह्युं छे.

४ चोथुं क्षेत्रवृद्धि ते सर्वदिशाउने विषे योजन शतादिकनुं परिमाण कर्युं छे तेमां एक दिशायें शो योजनथी उपरांत जावानुं काम पड्युं तेवारें लोभे करीने केटलाएक योजन बीजी दिशाना परिमाणमां उछा करी उक्त दिशामां वधारे, ते दिशिवृद्धि कहियें. एम करवा थकी प्रमाणनुं अतिक्रम थाय. पाछली दिशियें उछो जइ अने आगली दिशियें वधारे जइ बे दिशिना योजन एकठा करे तेवारे बे दिशिनी संख्या बराबर थाय,ए बाह्यवृत्तियें अतिचार कहेवाय पण अंतरवृत्तियें तो व्रतभंगज थयुं. ए रीतें अधिकदिशि जवानी इछा करनारा जनने दिशाआश्रीने अंगीकृत प्रमाणने अतिक्रमी दिशि तेणे भंग पण थयो वली दिशा उलंघ्यो नहीं, तेणे नहीं पण थयो, ए भंगाभंग रूप चोथो अतिचार जाणवो.

५ पांचमो सइअंतरद्धा स्मृत्यांतर्द्धा ते स्मरणनो नाश थाय, ते जेमके पूर्वदिशियें शो योजन जावानुं परिमाण कर्युं छे, तेने गमनने अवसरें अति व्याकुलपणे प्रमादने वशें मतिभ्रंशादिके करीने निश्चय रहे नहीं जे शो योजन किंवा पच्चास योजननुं परिमाण कर्युं छे एम संदेह रहे,तेम स्पष्टपणे योजननुं मान अणसंभारते पचास योजननी उपर गमन करे तो

पांचमो अतिचार जाणवो. अने जो शो योजननी उपर गमन करे त्यारे तो ते व्रतभंगज थयो जाणवो. ए पांचमो अतिचार जे कह्यो ते अतिचार जो पण सर्व व्रतोने विषे साधारण छे तोपण ए व्रतने विषे पांच अतिचारनी संख्या पूरवाने अर्थे इहां थाप्यो छे, माटे अंगीकार करेला व्रतने वारंवार संभारवुं केमके सर्व अनुष्टान क्रियानुं मूल ते स्मरणज छे. स्मरणनो नाश थयो तो व्रतनो पण नाश थयो एम जाणवुं.

कदाचित् अनाभयोगथकी क्षेत्रनुं परिमाण उल्लंघी जवाय तो ते वखतनी सफरमां जे द्रव्यादिकनो लाभ थयो होय ते सर्व द्रव्यादिकनो परिहार करवो. अने जे स्थानकें सांभरी आवे ते स्थानकथीज पाछुं वलवुं परंतु आगल एक पगलुं पण चालवुं नही. जे क्षेत्रनुं जिहां सुधी परिमाण कर्युं होय तेथकी आगल बीजाने पण मोकलवुं नही. कदाचित् बीजा कोइने मोकलवाथी ते द्रव्यादिकनुं जे लाभ पामी आवे ते लाभ सर्व परिहरवो.

तीर्थयात्रादिक धर्म निमित्तें जे नियमित खेत्रथकी आगल गमन करवुं पडे अथवा कोइने मोकलवो पडे तो तेनो दोष नही अने धननी उपार्जना जे छे ते इहलोकना फलनी हेतु छे माटे तेने अर्थे अधिक गमन करवानु नियम करवुं पडे छे. ए व्रतथी जे लाभ थाय ते कहे छेः–प्रथमतो नियम करेला योजन शतादिक प्रमाण जे केटलोएक भूमी भाग ते मूकीने शेष चौदराज लोकमांहे रह्या जे समस्त जीव तेनी हिंसानो आरंभ चाल्यो आवेछे ते ए व्रत लीधाथी तेमने हणवानो नियम थयो. ते जीवोनो रक्षणरूप गुण करणने अर्थे ए व्रत छे माटे ए गुणव्रत कहेवाय छे. ते दिग्विरमण नामे व्रतमांहे जे अतिचार थयो ते निंदु छुं, उपलक्षणथी वली गर्हुं छुं.

ए व्रत अंगीकार करवाथी त्रस थावर जीवोने अभयदान आप्युं, लोभरूप समुद्रनी नियंत्रणा थइ इत्यादिक महा लाभनुं कारण छे. महोटो अग्नि सरखो दीप्तीवंत एवो तपावेलो जे लोहनो गोलो ते सरखुं नित्य अव्रतिपणानुं पाप छे. केमके अविरति जीव जे छे ते, सर्व दिशाने विषे रहेला समग्र जीवोने गोलानी पेरें बाले छे, हणे छे, जोपण ते मनुष्य कांइ सर्व स्थले पोतें जातो नथी तोपण अविरति अव्रतपणाना बंधने लीधे ते मनुष्य इहां थको पण नित्यप्रत्यें शरीरें करी हिंसा करे छे ॥ १ए ॥

हवे अणुव्रतने विषे महानंदकूमरनी कथा कहे छे.

समस्त वस्तुने विस्तारे करीनें इंद्रपूरीने पण हरावे एवी लक्ष्मीवंत अवंती नामनी नगरी छे. ते रूडा वर्णेकरी वर्णववायोग्य छे. सुखमकालपुरी सरखी मनोहर छे,मारगनी पंक्तियें करी शोभित छे,विविधजातना अर्थ तेहने समूहे पूरी एवी ते नगरी चंपानगरीनी पेरें शोभे छे. ते नगरीमां त्रण जगतनुं जेहमां पराक्रम छे एवो विक्रमादीत्य नामे राजा राज्य करे छे. ते राजानुं सत्वपणुं, दातारपणुं, उपकारीपणुं अतिशयवंत छे. जाणे गायत्रीनुं तथा ब्रह्मानुं करेलुं भूलोक, भुविल्लोक अने स्वर्गलोक ए त्रणेना सारनोज उद्धार करीने विधातायें ते राजा निपजाव्यो होय नही ? ते नगरीमां कोटीध्वज एवो धनदत्त नामें जिनधर्मी श्रेष्टि वसेछे. ते शेठने उदार तथा विकसित कमल जेहवा जेना हाथ छे, पद्मसरखा जेना पग छे, एवी पद्मावती नामे स्त्री छे. पण तेने पुत्र न होवाथी अत्यंत दुखी होवाने लीधे कूलदेवी प्रमुखनी घणी प्रार्थना करी जेथी दैवयोगें एक सौभाग्य लक्ष्मीयें अतिशयवंत एवो जयकुमार नामें पुत्र थयो. ते बालकनां गर्भ समये,जन्म समयें, रक्षाविधानुं, चंद्रसूर्यनुं दर्शन देखाडवा वखते,षष्टीना जागरण वखते,नाम स्थापन करती वखते, देवगुरुने वांदवा जतीवखते,अनस्वाद करावबा वखते, केश उतराववा वखते, दांत आववाने वखते, कणदोरो बांधती वेलायें, बोलवुं शीखवाने अवसरे,गमन करवा अवसरे,चोटी राखवा अवसरे, वस्त्र आभरण पहेराववां वखतें,राखडी बांधती वखते, वरसगांठ करवा वखते,बहोतेर कला ग्रहण कराववा वखते, श्रावक धर्मनो विधि शिखववा वखते,मोटा व्यवहारियानी कन्या साथे पाणीग्रहण कराववा वखते,व्यापार कला शीखवती वखते इत्यादिक सर्व कार्योने विषे तेना पितायें महोटा महोत्सवो करीने महोटा उत्साहथी अत्यंत घणु द्रव्य खरच्युं. कह्युं छे के रागने स्थानके, प्रेमने स्थानके, लोभने स्थानके, अहंकारने स्थानके, पोतानुं ठेकाणुं राखवाने स्थानके, प्रीतिनें स्थानके, कीर्तिनें ठेकाणे,कोणे द्रव्य व्यय कीधुं नथी ?

हवे ते शेठनो पुत्र पण पाडोशीनी भली संगतें करी भली शिक्षादिकना योगथी बालक थको पण बीजना चंद्रमानी पेरें कलंकरहित एवो यौवन तथा कलायें करी वृद्धि पामतो हवो. तोपण जेम चंद्रमा कलंकित कहेवाणो छे तेम ते पुत्रपण कलावंत चंद्रमानी पेठें कलाये करी वृद्धि पा

मेलो छतां पण जुवटाना व्यसनरूप कलंके करी कलंकित होतो हवो. ते थी निंदा करवा योग्य थयो. मदिरा थकी पण हीनलोकने वर्ज्जनीय थयो, ते जोइ तेना माता पितादिक कहेवा लाग्या के, हे वत्स! गुणोनो नास क रवानो हेतु तथा दुर्मति अने दुर्गतिनो दूत अने सर्व व्यसननो समुद्र एवुं ए द्यूतरमण छे, तेने तुं मूकी आप. इत्यादिक घणो समजाव्यो तोपण पूर्व कृत अशुभकर्मना योगथी ते पुत्र व्यसनने कोइरीतें मूके नही.

हवे व्यसनी पुरुषनुं धन टकी शके नही तेम ते शेठनां पुत्रने अनुक्रमें विटल पुरुषोनी कुसंगति थकी गणिकानुं व्यसन पण होतुं हवुं. कवी कहे छे के, अहो जूउं पडिवाइपणाना भावनुं शील ते जीवने समकाले उपजे छे? वित्तरूप जे घृत तेनी आहूतिनी पूर्त्तियें करीने व्यसनरूप अग्नि अधिक वृद्धिने पामे छे अने दारीद्ररूपी पाणीना योगथकी वली तेहजक्षणे उप शमे छे, एवुं जाणतां छतां पण पिता विचारवा लाग्यो के पूत्रने शिखाम ण देवाथी एनुं चित्त विषाद पामशे माटे तेम न थवासारु अहोनिश तेने वांछित धन देतो हवो. जूउं मोहथी जीव केवो मूढ थइ जायछे? एम व्यस नमां आशक्त एवा पूत्रें जेम ग्रीष्मकालनें सूर्यें सरोवरनुं पाणी शोषी जवाय तेम शेठनुं कोडीबद्ध समग्र धन तेणे थोडाज दिवसमां शोषवी नाख्युं. क ह्युं छे केः–सेवा सुखानां, व्यसनं धनानां, याञ्चा गुणानां कुनृपः प्रजानां ॥ प्रनष्टशीलश्च सुतः कुलानां, मूलावपाती कठिनः कुठारः ॥१॥ भावार्थः– सुखना मूलने, पारकी चाकरी छेदे छे, व्यसन, धनने टाले छे, याचना, गु णने टाले छे, अन्यायी राजा,प्रजानो क्षय करे छे, कूशीलवंत, अनाचारी, व्यसनी, एवो पुत्र, ते कुलनो क्षय करे छे, ते कारण माटे एटलां दृष्टांत मूल छेदवाना कठिन कुठार छे.

हवे पोताने घेर द्रव्य खूट्युं तेवारे धननी अप्राप्तियें ते जयकुमार दुष्ट कर्में घेर्यो थको चोरी करवा माटे कोइक धनवंत व्यवहारीयानां . घरमां खातर पडवाने पेठो. तिहां खात्रना मुख आगल तेने सर्प्पें डस्यो तेथी अकृतकरणीनी लज्जायेंज जाणे प्राण छांड्या होयनी? तेम ते शेठना पुत्रें पोताना प्राण त्याग कर्या. जेमाटे द्युतादिक व्यसना वशथकी चोरीनो धं धो शीखे अने चोरी करवाथकी जीवनो नाश थाय,तेथी आभवमां मरण नुं दुःख थाय अने परभवें दुर्गतिनां अनंत दुख भोगववा पडे. हवे प्रभाते

सघलायें जाण्युं जे ए धनदत्तशेठनो पुत्र छे तेवारे राजायें ते धनदत्त महा अपराधी छे एवुं जाणी तेने आकरे बंधने बांधीने सर्व अंगे बीडी दशकला नांख्या, सर्व द्रव्य लूंटीनें केदमां नाख्यो. तेवारें शेठ विचारतो हवो के घणे मनोरथे पूत्र थयो, ते मागं विलासथी पोतानें अने परने अहितकारी थयो.

हवे कोइक रीते करीने ते धनदत्त शेठने विषे तेनां मित्र, नाइ, ज माइ अने सेवको, स्त्री अने साहुक तथा महाजनो ए सर्व मलीने विनय पूर्वक राजाने वीनंति करीनें तेना पुत्रनुं स्वरूप कहीने ते धनदत्तशेठने मू काव्यो. ते दिवसथी मांमीने धनदत्तशेठ तेवा पुत्रनुं मातुं चरित्र तेणे करी त्रासवंत चित्तें अत्यंत मोटुं दरिद्रपणुं अनें अपमान वगेरेने पामतो हवो, तेमज पूत्रना जन्मवाथी अत्यंत हानी थइ एम धारतो हवो. वली पण पूर्व नवने पुण्येंकरी व्यापारनी निपुणतायेंकरी पूर्वनीपेरें वाणिज्य करतां तेणे बोहोलो धन उपार्ज्यो. उत्तम आचारथी शोना वधी, राजानुं मान थयुं. तेथी ते धनदत्त शेठ पोते नवो अवतार पाम्यो एम मानतो हवो. वली ते आ गली स्त्रीने बीजो पुत्र न थयो,स्त्रीपण वये युक्त थइ,तेमज ते शेठने पुत्रादि क जो पण अत्यंत अनिष्ट थया छे तोपण स्त्री विचारवा लागी के जो महारे शोकनो पण पुत्र होय तोपण ए धननो धणी तो थाय,अने महारे पण आधार थाय. एम अत्यंत पुत्रनी आर्त्तियें आक्रमी एवी स्त्रीयें तथा हितना वांछ क जे स्वजनादिक तेणे मलीने बीजी कन्या परणवा माटे ते शेठने अत्यंत प्रेरणा करी, पण पुत्रना विपाक नोगवे छे तेणे करीने कदाच कुपुत्रनी प्राप्ति थाय तेमाटे ते शेठ निर्विकारीनी पेठें परणवानी वात अंगीकार न करतो हवो. कह्युं छे केः– दुर्जनदुःखितमनसां, पुंसां सुजनेपि नास्ति वि श्वासः॥ बालः पयसा दग्धो, दध्यपि फुत्कृत्य खलु पिबति ॥१॥ नावार्थः– दुर्जने दुखव्युंछे मन जेनुं एवा पुरुषने सज्जननो पण विश्वास आवे नहि, जे बालक एक वखत दूध पीतां बल्यो होय ते बीजी वखत दही पण फु कीने पिये छे ॥ १ ॥ हवे एकदा कोइ इश्वरदत्त शेठनी पुत्री परणवा योग्य थइ छे पण तेने लायक वर मलतो नथी एवी पोतानी पुत्रीनुं पाणिग्रह ण करवाने माटे इश्वरदत्तशेठें धनदत्त शेठने कहेवराव्युं, के हे शेठ? विश्व मां प्रशंसवा योग्य, पूर्व पुण्यथी पामवा योग्य एहवा पुत्ररत्न तेनी उत्प त्तिथी तुं उत्पातनी उत्पत्तिनी पेरे निष्फल नयशुं पामे छे? छोकरा जण्या

एटला सर्व कुजातज होय के शुं ? सर्व वृक्षनेविषे कांटाज होय शुं ? सर्व तलावने विषे कादवज होय शुं ? एकवार अजीर्ण मात्र थयाथी फरीने बीजीवार जम्बुंज नहि शुं ? एकवार जे रस्ते धाड पडी होय त्यां हमेशा धाड पडशे, एवुं धारी ते रस्ते नज चालवुं के शुं ? माटे हे शेठ ? दुःखे निग्रह करवा योग्य एवो जे तमारो कदाग्रह तेने छांमीने उत्तम लक्षणे युक्त एवी कुमुदती नामे माहरी पुत्री छे तेने तमे अंगीकार करो. तेनां स्वामीप णानां भावें तमारो बीजना चंद्रमांनी पेरें कोइक मोटो उदय थशे, एम ते नां लक्षणोथी में निश्चय कयों छे,माटे ए कार्यने विपे हवे विचार करोमां.

हवे निपुणतायें करी गूढ छे चित्त जेनुं एवो धनदत्त शेठ पण कहेतो हवो के हे मोटा आयुष्यना धणी ? तमारा दाक्षिण्य थकी ए वात पण क रीयें. परंतु जो तमे संताननी वात प्रत्यें ते कुमुदतीने कांइ न कहो,अने दैव योगथी कदाच संतान थाय तो मारुं नथी एम ते गणे, जो एवी निर्मोहता होय तो हुं अंगीकार करुं. ते सांजली जेम हिमाचलें पार्वती शिवने अंगी कार करावी तेम ते शेठनी पासे जो पण बीजा घणा जनोयें उत्कंठा सहित तेनी पुत्रीनी मागणी करी तोपण ते शेठें पोतानी कन्या अन्य जनने न आ पी अने धनदत्तनेज आपी. कुमुदतीयें पण जे प्रमाणे शेठे कह्युं ते प्रमाणे अंगीकार कर्युं, तेथी ते धनदत्त शेठ तेने महोटा उत्सवथी परण्यो. अनु क्रमे ते स्त्रीभरतारने मांहो मांहे प्रीति थइ, तेथी प्रीतिनुं निधान एवुं जे उधान ते जो के शेठने अनिष्ट छे तोपण तेने रह्युं. ते स्त्रीयें स्वप्न दीठुं,ते जा णे पोताने कोइ वाहाले आवीने मांहे बदरीफल मूकेलुं एवुं एक कांसानुं कचोलुं आप्युं अने तेज कासानुं कचोलुं वली कोइके पाछुं लइ लीधुं, ए वुं स्वप्न आववाथी कुमदतीयें पोताना स्वामिनें स्वप्नानी वात जणावी ते थी शेठेपण पोतानी मतिने अनुसारे बाह्यथी सुंदर एवो पुत्र थाशे. ने ते पुत्र केटलाक द्रव्यसहित परगृहने विपे रह्यानी स्थिति इत्यादि स्वप्नानुसा रे अनुमान करी चित्तनेविषे विचारतो हवो के ते पुत्र माहरुं कांइ नहि ली ये तेम हुं करीश. एम अनुक्रमे रूपवंत पुत्रनो जन्म थयो एटले तुरत ते शेठ पुत्रने लेइने पूर्वला वचनना बलथकी जेम निर्जिव होय तेने स्मशान मां मूके तेम जीर्ण उद्यानने विषे जइने मूक्यो. कवि कहेछे के, अहो जुउ निर्मोहता ? कुपुत्रनी कदर्थनायें शेठने उद्वेगवंत कर्यो छे. हवे ते शेठ जेवा

मां ते छोकराने मूकीने हर्षवंत थको पाछो वळ्यो, तेवामां अकाळ मेघना गर्जारवनीपेरें अकस्मात् देवतानी वाणी आकाशमां प्रगट थइ के, हे शेठ! ए बाळक तमारी पासे जे लेणुं मागेछे ते दइने पछी जाउ. एवी देवतानी वाणी सांभळीने ते शेठ भय अने कौतुके सहित एवो थको बोल्यो के केटलुं द्रव्य ते बाळक मागेछे? ते तमे कहो तेटलुं आपुं. त्यारे ते देव बोल्यो के ते बाळक एकहजार सोनैया तारी पासे मागेछे. ते सांभळी शेठ पोताने घेर जइ हजार सोनैया लावीने बाळकनीपासें मूकी पाछो वळ्यो. मार्गमां चिंतव्युं जे घणुं रुडुं थयुं. देवाथी छूट्यो, एम विचारतो मंदिर आव्यो.

हवे जातमात्र पुत्रना विरहथी घणी पीडायेली एवी ते स्त्री शेठना भय थी प्रसवनी वात पण व्यभिचारीणीनीपेरें प्रकाश करती न हवी. पछी प्रभा तें द्रव्य अने ते बाळकने माळाकर देखीने हर्ष पामतो पोताने घेर लइ जइ पोतानी स्त्री भणी आपतो हवो. ते स्त्रीपण पोताना पुत्रनी पेरें पाळती हवी. कह्युंछे के जे वस्तुनी इछा न होय ते मनुष्य प्रायें थोडा काळमां घणी पामे, ने जे वस्तुनी इछा घणी होय ते वस्तु लेशमात्र पण थोडाकाळमां न मळे. तेम कुमुद्वती पण पुत्रनी वात वीसारीने पोतानो धंधो करती रहे छे. एवामां वळीपण थोडाकाळमां तें कुमुद्वितीयें एक स्वप्नुं दीठुं जे सोनाना कचोळामां पाकुं नारंगीनुं फळ कोइयें लावीने आप्युं तेनें वळी कोइयें पाछुं लीधुं, तेवी स्वप्नानी वात तेणे भरतारने कही. पछी अनुक्रमे रूपादिकेकरी पूर्वना सरखोज बीजो पुत्र ते कुमद्वतीयें प्रसव्यो. ते पुत्रनेपण शेठे स्थानकनी परावर्त्तना बुद्धियें बीजा वनमां जइ मूक्यो, त्यां पण आकाश वाणी थइ जे ते पुत्र तारी पासे दशहजार सोनैया मागे छे ते मूकी जाउ तेथी ते शेठ दशहजार सोनैयानो ढगलो ते बाळकना मोढा आगळ करी पोताने मंदिर गयो. काळे करी विगतशोक थयो. ते पुत्रने पण दशहजार सोनैयासहित कोइ व्यवहारियो पोताने घेरलइ जइ पोतानी स्त्रीने आपी पाळतो हवो.

हवे कुमुद्वती वारंवार पुत्र प्रसवादिकना क्लेषे उद्वेग पामी तेथी तेने अत्यंत माठुं लाग्युं. वळी एकदा स्वप्नामां भद्रजातिनो स्वेत हाथी कल्लोल करतो पोताना घरमां पेसतो देखीने जागी उठी अने पोताना भरतारने ते वात कही. अनुक्रमे आनंदनो संदर्भ एवो वळी गर्भ होतो हवो. पछी घणा उंचाग्रहादि गुणो सहित अर्द्धरात्रि समये सकळ गुणे शोभित अति

यशवंत पुत्रनो प्रसव थयो. ते पुत्र शुन्न स्वप्नेकरी सूचवित ले, माटे तेने वनमां न मूको,एम स्त्रीयें घणो वार्यो तोपण शेठ विश्वास रहित ते बाल कने त्रीजा उद्यानमां मूकतो हवो. तेवामां आकाशवाणी थइ जे तेनीपासे थी लेणुं लीधाविना तुं केम मूके ले ? त्यारे शेठे पूढ्युं के केटलुंक लेणुं हुं तेनी पासे मागुंडुं ? त्यारे देवे कह्युं के कोडाकोडी सोनैया तेनापासे तारा लेणा ले, ते सांनली अत्यंत प्रीतिवंत थको ते शेठ ते बालकने पाडुं घेर आणी ने चिंतामणि रत्ननी पेरें स्त्रीने आपतो हवो. पुत्रनो अपूर्व जन्म थयो ए म उद्धत कुमुद्दतीयें स्थापना करीने घणो महोटो जन्मोत्सव कर्यो. ते आनंदनो करनार ले तेथी तेनुं महानंदकुमर एवुं नाम पाड्युं. ते कुमर जो के हजी न्हानो ले माटे दांतरहित ले तो पण सर्वथकी गुणनी वृद्धिनो नज नारो, दांतसहित जेवो अनुक्रमे ख्यातवंतले तेथी शोनायें अद्भुतले. ते बा लक अनुक्रमें वधतो थको कलावंत चंद्रमानीपेरे कलायो ग्रहण करतो ह वो. अने वली सद्गुरुपासे बाल्यावस्थामां समकितमूल देशविरतिप्रत्यें ग्र हण करी ब्रह्मव्रतनो नियम करतो हवो. ते पोताना वसवाना स्थान कथी मांमीने सर्व दिशीनेंविषे तिर्यग्पणें सो योजन प्रमाणें जवानुं नि यम अंगीकार करतो हवो. एम करतां यौवन अवस्थामां तेना पितायें यज्ञ दत्तनामना व्यवहारीयानी जेवुं नाम एवा परिणाम वाली कलावती नामें कन्यासाथे तेने परणाव्यो. ते महा नंदकुमर जनम्यो त्यारथी धनदत्त व्यव हारीना घरमां सर्व प्रकारे पाणीना पूरनीपेरें लक्ष्मी वधती हवी.

हवे धनदत्तशेठे अनुक्रमे सर्व वाणिज्यनो नार वर्षाकालना नदीना प्र वाहनी पेरें ते महानंदकुमरने सोंप्यो, तेथी ते वाणिज्य करतां थोडा दि वसमां कल्पवृक्षनीपेरें महोटा उत्साहथी कोडाकोडी सोनैया उपार्जतो हवो. केटलाएक पुरुष तो जगतमां पोताना निर्वाहने विषे उत्साह रहि त थका जन्मथकी धननी उपार्जना कर्या करे ले,तथा केटलाक सेहेजमात्र मां द्रव्य उपार्जे ले, अने घणानो निर्वाह करे ले, तेम घरनो सर्व निर्वाह महानंदकुमार करतो हवो. ए सघलो लेणां देणांनो संबंध ले,ते संबंधनिश्चें व ज्रबंधसरखो ले. इहां धनदत्तशेठनो संबंध त्रण कुपुत्रथी द्रव्यनो नाश थयो, अने एक सुपुत्रथी द्रव्यनी वृद्धि थइ. हवे ते धनदत्तशेठें पुत्रना वचनथी नि श्चिंत थइ सुवर्णमय चोमुखो जिन प्रसाद कराव्यो, तिहां महोत्सवथी प्रति

ष्ठा करावी अने सात क्षेत्रे सात कोडी सुवर्ण वावरतो हवो. त्रिकाल न
ली रीतें जिननी पूजादिक,जे श्रावकनी क्रियाछे ते प्रत्यें करतो हवो तेमज
परोपकारादिकमां पण सर्वथकी श्रेष्ठ थयो अहो सुपुत्र पाम्यानुं फल जूउ ?
हवे अन्यदिवसें नलिकृति वालो, कोइक विद्यानो साधक एवो पुरुष छे
तेणे छमास सुधी सेवा नक्तियें करी विधिपूर्वक आकाशगामिनी विद्या सा
धवा मांमी छे तेणे विद्यानी सिद्धिने दिवसें उत्तरसाधकपणानेअर्थें सर्वना
ग्यवंतमां उत्कृष्ट नाग्यवंत एवा महानंदकुमरने अत्यंत प्रार्थना करी. जो
के उत्तरसाधकपणुं घणुं कष्टनुं करनारुं छे तोपण दाक्षिण्यवंत परोपकारी
महानंदकुमरे तेहनुं वचन अंगीकार कर्युं. ना न कही शक्यो,कारण के ज
गतमां परउपगारपणुं ते सारछे. कह्युं छे केः– क्षेत्रं रक्षति चंचा, सौधं लो
लः पटः कणान् रक्षा ॥ दंतात्ततृणं प्राणान्, नरेण किं निरुपकारेण ॥ १ ॥
नावार्थः–चंचा पुरुष, क्षेत्रप्रत्यें राखे. चपलवस्त्र, घर प्रत्यें राखे. रक्षा, ते
कणने राखे. दांते ग्रह्युं जे तृण,ते प्राणने राखे. जूउ निर्जीव वस्तुपण एट
लो उपकार करेछे, परंतु उपकार रहित जे पुरुष उपन्यो ते शुं कामनो ? हवे
कालीचतुर्दशीनी रात्रिनेविषे उत्तर साधकपणे ते पुरुष महानंदकुमारना
सहायथी निराबाधपणे मेरुनीपेरें निश्चल थको विद्या साधतो हवो. ते वि
द्यासिद्ध थवा समयें विद्यादेवी साक्षात् थइने कहेती हवी के, अहो ! तें
मोहोटे उत्साहे मुजने साधी, माटे हुं तुजने सिद्ध थइ. पण एटलुं विशेष
छे जे परकार्यनो साधक अने प्राणीने आधारनूत एवो उत्तरसाधक जे आ
महानंदकुमर छे ते नणी कुमारिकानी पेरें तुं मुजने आप, एटले हुं ए म
हानंदकुमरनी पासें कुमारीनी पेरें रहुं. जो महानंदकुमार मारुं वचन मा
नशे तो हुं कृतार्थपणाने मानीश. कर्मथी उपरांत अधिक फल आपवाने
माटे विधात्रापण समर्थ नथी. कह्युं छे केः–नमस्यामो देवान्ननु हतविधेस्ते
पि वशगा,विधिर्वंद्यः सोपि प्रतिनियतकर्मैकफलदः ॥ फलं कर्मायत्तं यदि किम
मरैः किंच विधिना, नमस्तत्कर्मन्योविधिरपि न येन्यः प्रनवति ॥ १ ॥
नावार्थः–हुं जे देवताने नमुंबु, ते देवता पण विधाताने वश्यछे, वली ते
विधाता पण निरंतर कर्मनां फल नोगवेछे, तेमज ते फल पण कर्मने वश्य
छे,माटे देवताने तथा विधाताने नम्ये शुं थाय ? एम जाणि विधातानो पण
जे कर्मथी उदय थयो छे ते कर्म प्रत्ये हुं नमुंबुं, एम कहीने विद्यादेवी तत्का

ल अजोप थइ. तेविद्यासाधकपण निपुण कुमारने ते समये विद्यादेवीना कह्यापूर्वक विद्या आपीने तत्वार्थनो जाण तेज निमित्त पामी विरक्तचित्त थइने तपस्या आदरतो हवो. ते कुमर विद्यायेंकरी विद्याधरनीपेरें आकाश गामी थयो. कवि कहेछे के, अहो जूउ जाग्यनुं अधिकपणुं. कह्युंछे केः—वेपार कोइक करे छे, अने तेनुं फल वली कोइक जोगवे छे. तेमाटे उद्यमे सर्युं अमारे तो कर्मज प्रमाण छे.. ते कुमर विद्यायेंकरी आकाशमार्गें विहरमा न तीर्थंकर तथा शाश्वता तीर्थंकरनी यात्रा करतो, परने उपकारादिक कर तो ते प्राप्त थयेली विद्यानुं सर्वदा काल फल लेतो रह्यो.

उन्मत खलनी पेरें विद्यायें अतिशयवंत शक्तिनोधणी प्रायें पेढालपुत्र नीपेरें अन्यायमां अत्यंत प्रवर्त्ते, तेम ते कुमर विद्याना लाजथकी पण अ न्यायमां नहिं प्रवर्त्ततां साधुनीपेरें उत्तम संवरनो धणी थयो. तेमज समु द्रनीपेरें मर्यादानुं उल्लंघन क्यांही पण ते कुमर न करतो हवो. हवे अनुक्र मे ते सौजाग्यवंत महानंदकुमारने एक पुत्र थयो ते पुत्र विष्णुने जेम प्रद्यु म्न कुमार अनुयायी हतो तेनीपेरें पोताना पिताने अनुयायीज थयो. ए कदा ते कुमरने अशुज दैवयोगथी डुष्ट सर्प डस्यो, तेथी तेनुं विष चडवा थी तेहनुं सर्वथा चैतन्यपणुं नातुं. वैद्यादिकना घणा यत्न कर्या पण कृप णना रत्ननीपेरें निष्फल थया तेथी मातापितादिकने घणुंज डुःख थयुं. पछी तत्काल उपजेली मतिने योगें ते धनदत्तशेठें चोरासी चौटानेविषे पडह व जडाव्यो जे मारा पुत्रने सर्प डस्योछे तेथी तेनुं विष उतारीने जे जीवतो क रे तेने हुं एक कोडी सुवर्ण आपुं. ते वात सांजलीने एक परदेशी विप्र वि वेकसहित कहेतो हवो,के हे शेठ ? इहांथी एकसो ने दश योजन उपर श्री निधाननामे नगरनेविषे हुं रहुंछुं, त्यां माहारा घरनेविषे देवतानी आपेली एवी विषहर नामे औषधी छे, जे माहरी स्त्रीपण जाणे छे. ते औषधिनुं घ णीवार स्पष्टपणे प्रत्यक्ष में पारखुं कर्युं छे. ते हुं मार्गमां गमावी नाखुं एवी बीकथी अहिंया लाव्यो नथी. पण जो ते औषधि दिवस उग्या पेहेलां को इ इहां लावे तो ते औषधिना महिमाथी निश्चेज अमृतनीपेरें ए बालक जीवतो थाय. अन्यथा जीवे तेम लागतुं नथी.

एवां विप्रनां वचन सांजली ते शेठ हर्षवंत थको कहेतो हवो के जलो जलो हे जूदेव? तमें रूडी वात कही. हवे सांजलो? आ माहरो पुत्र इइ

सरखो अचिंत्य शक्तिवालो छे, तेज आकाश गामिनी विद्यायें हमणांज वेगथी ते औषधि लावशे, माटे ताहरी स्त्रीने ताहरा हस्ताक्षर लखीने आप के जेथी ते देखाडीने औषधी लावे. तेवारे ते विप्र अतिकौतकथी ह र्षवंत थको जेटले कागल लखवाने तैयार थाय छे तेटले महानंद कुमारे कह्युं के, सुकृतनेविषे एककंद एवा हे तात! माहरे दिग्परिमाण व्रत छे, तेमां प्रत्येक दिशियें मात्र शो योजन मोकलुं राख्युं छे. ते उपरांत मारा थी जवाय नहीं. मुजने पुत्रनो मोह घणोछे पण व्रतनो अंगीकार कर्याथी ते औषधि त्यांथी हुं केम आणी शकुं? अंगीकारनो निर्वाह तत्पूर्वकज जेवुं धार्युं होय तेवुं पालवुं ते माटे हे तातजी! तमे ए ब्राह्मणने बीजो कोइ उ पाय पूछो. आवुं सांजलीने धनदत्त बोल्यो के हे वत्स! आकाशमार्गे जतां जीवहिंसा नथी, माटे तुं सुखे जइने औषधि लाव, विचार म कर अने व ली धरतीयें सो योजन सुधी जवानुं तें व्रत लीधुं छे अने आ धरती जे आहींथी एकशो दश योजन दूर कहे छे तेतो खांचाखुंची आडुं अवलुं चालवुं पडे ते सर्व गणिने एकसो दशयोजन थायछे पण तुजनेतो आका शमार्गे पांसरा जवाथी सो योजन पूरा नहि थाय? तेमाटे तुं जइने लाव. तुं एम न जाणतो के ते लइ आववामां मने पाप लागशे? एथीतो तहारो पुत्र जीवतो थशे तेथी तुजने घणो धर्म थाशे. अने धर्मकार्यें तीर्थयात्रा नि मित्तें तो जो हजार योजन जवाय तोपण गृहस्थने दोष नथी, साहमो अगणित पुण्यनो पोष थाय. तेमाटे हे वत्स! बालकनी पेरें सरलतानुं आलंबन म कर, ते औषधि आणवामां जरा पण विलंब कर मां. धोयां छे पाप जेमणे एवा मोटा ऋषियो पण जीवदयानेअर्थे उद्यम करे छे, तो तुं फोकट मुग्धपणानो शुं विचार करे छे? आवी पितानी वाणी सांजलीने म हानंदकुमारे कह्युं के, हे पिताजी! इहां केवल धर्मनी बुद्धि नथी, पण मुख्य वृत्तियें. अत्यंत पोताना पुत्रनी उपर मोहबुद्धिज छे. माटे हमणां जो पुत्रने मोहे आकाम करीयें तो तेथी व्रत लोप केम न थाय? नियमतो जेम ग्रह्यो होय तेमज पालवो जोइयें, तेमाटे जो हुं शो योजन प्रमाणथी अधिक गमन करुं तो व्रतनो नंग थायज, तेमज आकाशमार्गे जवुं पूर्वे में मोकलुं रा ख्युं नथी. आवां पुत्रनां वचन सांजली कोप्यो थको तेनो पिता कहेतो हवो के, अहो आते वली केवा प्रकारनी ताहरी आस्ता छे? जो पुत्रने नि

मित्ते कदाचित् तुऊने कोइ अतिचार लागे तो प्रायश्चित्त लइने शुद्ध थजे. स र्वथा निरतिचारपणुं तो चारित्रीयाने पण न होय. चारित्रीयाने पण सूक्ष्म अतिचार लाग्या विना रहे नही? सर्व ठेकाणे लानालाजादिक विचारी जोवुं. कह्युं ले केः– यतः ॥ एगंतेएनिसेहो, जोगेसु न देसिउ विहिवावि ॥ दलियंपप्प निसेहो, हुज्ज विहिवा जहाजोगे ॥ १ ॥ माटे जेहने हृदयमां कदाग्रह होय तेहने धर्मनुं रहस्य क्यांथी होय? एवुं कही पिता उलंना देवा लाग्यो के, अहो जूउ एनुं कठोर हृदयपणुं? जे बालहत्यानेविषे पण ए कांइ अपेक्षा धरतो नथी, तेमज लोकापवादनेविषे जय राखतो न थी, एवुं एनुं निर्दयपणुं ले? इत्यादिक वधुं महानंदकुमारनुं स्वरूप जोइने शेठे राजानें कह्युं, तेथी राजा, मंत्रि, संमतादिके मली सर्व शक्तियेकरीने महानं दने समजाव्यो तोपण तेणे पोतानो कदाग्रह न मूक्यो त्यारे क्रोधें विकराल थइ राजा त्रकुटी चडावीने बोल्यो के हे कुमार! कदाग्रह ठांमीने औषध लाव. जो तुं मारी आज्ञा लोपीने औषध नहि लावे अने आ बालक मृत्यु पामशे, तो हुं तारा सर्व कुटुंबनुं धन लूंटी लइने, तेमज सर्वने हणीने तारा वंशनो उच्छेद करीश? ते सांजली महानंदकुमार ते राजादिक सर्वने कहेतो हवो के हे राजन! ए सर्व धन तथा सर्व कुटुंबथी पण अत्यंत व ल्लज ए बालक ले, ते बालकनी आपदानेविषे पण हुं अपेक्षा नथी राख तो, तो वली बीजी बीकनी शी अपेक्षा राखवी? मनेतो माहरा प्राणथी पण महारो नियम अधिक ले, कारण के द्रव्य, प्राण, पुत्रादिक ए सर्वने पामवा तो जवजवनेविषे सुलज ले पण अनंताजवें जैनधर्म पामवो ए महा दुर्लज ले. माटे कल्पांते पण हुं महारो नियम नहि मूकुं. केमके सर्व धन, प्राण, पुत्रादिकनो नाश थयाथी एकज जवे घणुं दुःख थायले, पण धर्मनो नाश थयाथी अनंता जवपर्यंत दुस्सह दुःख थाय ले. एम तत्वनो जाण, सात्विकनेंविषे मुगटसमान, सर्वमां सार, एवो महानंदकुमार कहेले. एवामां धर्मनेविषे एकाग्रपणाथी आकर्षणि विद्यानीपेरें आकर्षी जे शास नदेवी ते शासनदेवी प्रगट वाणीयें करी बोली के हे कुमार! सात्विकम ध्ये तुंज एक सार ले, माटे आ सर्वलोकने धर्मनेविषे तहारी दृढतानो महि मा देखाड, तुं तहारा मननेविषे एकाग्र धर्मनुं माहात्म्य धारीने ताहरा अमृत रसरूप हाथें करीनें ए बालकने पाणी ठांट के तरत ए बालक

जीवतो थइ, तत्काल बेठो थशे. एवां ते देवीनां वचन सांजलीने त्यां बे ठेला सर्वलोकने ते कुमर विस्मयनो जाजन थयो.

हवे महानंदकुमारे जाजनमां पवित्र पाणी लइ कुमरने गंटी हाथ फेरव्यो एटले बालक उठी बेठो थयो. जेम अमृत सिंचवाथी रोग जाय तेम ते कुमरनुं विष उतरी गयुं, तेथी सर्व लोकने अतिशय हर्ष थयो. वधामणादिक महोत्सव प्रवर्त्तता हवा. सर्वठेकाणे महानंदकुमारनी अद्भुत प्रशंसा थवा लागी,पुत्र जीव्यो अने धर्मनो निर्वाहपण थयो तेथी धर्मनुं माहात्म्य वध्युं. अहो ! केटलाक जीव थोडामाटे तृणथलानीपेरें धर्मने गंमेळे, अने केटलाक जीव विषम आपदा आवी पडे तोपण धर्मने मूकता नथी तेम महानंदकुमारे पुत्रने अर्थें पण धर्म न गेड्यो. हवे एक समये कुमुद्वतीने तथा शेठने पाठला पुत्रोनो वृत्तांत सांजख्यो तेथी महानंदकुमारने प्रेख्याथी आकाशगामिनी विद्यानेबलें महाविदेह क्षेत्रें सीमंधरस्वामीपासें जइ प्रणाम करी शेठ प्रमुखनो पाठला जवनो वृत्तांत महानंदकुमारें पूछ्यो. त्यारे जगवान् कहेता हवा के धनपुरनगरने विषे सुधन एवे नामे धननो धणी वसतो हतो तेने धनश्री नामें स्त्री हती,धनवाहन नामे तेने बालमित्र हतो ते बन्नेने सगा जाइ जेटली प्रीति हती. बेहु साथेज व्यापार करता हता,बेहु सुश्रावक ठे तेथी शुद्ध व्यवहारें व्यापार करता हता. ते बेमांथी वच वचमां क्रयविक्रय करतां कोइ विटने तथा ब्राह्मणने, बालकने, इत्यादिकने आपवे करीने तेमज पोताने घेर पण कांइक लइ जावेकरीने, सुधन पोताना मित्रनी वस्तु अरही परही व्यय करे, ते जोइ मित्रें जाण्युं के जो हुं सुधनने कहीश तो एहने अविश्वास उपजशे, तेनुं चित्त अत्यंत डुहवाशे,एम मैत्री जंगना जयथी कांइ बोले नहिं, मनमां जाणि रहे. ते सुधने एवीरीतें करीने मित्रनुं इव्य सो सोनैया वणसाड्या.

तथा वली एक वणिक संघाते व्यापारादिक करी तेने देवा लेवामां ते वणिकने वीश सोनैया देवा रह्या,ते तत्काल अपाणा नहि, अने ते थोडी रकम होवाथी लेणावालें वणिकेपण माग्या नहिं तेनेलीधे ते दाम सुधन पासे रह्या. वली बीजा वणिकनी साथें व्यापारमां लेवड देवड करतां जूलथी दस सोनैया सुधनपासे वधारे आव्या पण लोजेंकरी सुधने तेने पाठा न आप्या. कह्युं ठे केः–लोजः क्षोजकरः कस्य,न स्याद्धर्मवतोपि हि ॥

सूक्ष्मस्थसंपरायाख्य, गुणस्थानेऽप्यवाप्यते ॥ १ ॥ नावार्थः—लोन ते क्लो नो करनार केने न होय ? धर्मवंतने विषे पण लोन जे ठे ते सूक्ष्मसंपराय नामें दशमागुण स्थानकनेविषे पमाय ठे. पठी सुधने व्यवहार शुद्धियें व्यापार करतां शल्यत्रणगुरुसमीपें आलोयां नहि, आलोववाने जाणतो थको पण पोतानी ठति शक्तियें अजाण थयो समर्थ हतो पण असमर्थ थयो, विवेकी हतो तोपण अविवेकी थयो. डुस्थथको धर्मस्थानकें ऽव्य खरचे नहीं परंतु ते सुधने अंत्यसमयें अत्यंत सीदातो एवो कोइक परमधार्मिक साधर्मी नाइ हतो तेनी डुःखी अवस्था जाणीने तेने शो सोनैया आप्या. ते ऽव्यने आपवे करी ते साधर्मी नाइ जावज्जीवसुधी सुखमय निर्वाहने धरतो हवो. जेम ऋतुयें थोडो वर्षाद थाय तो पण तेथी धान घणुं निपजे तेम अवसरे दीधेलुं दान थोडुं आप्युं होय तोपण बहु फलदायक थाय. कह्युं ठे केः— करचलु अ पाणीएणवि, अवसर दिन्नेण मुछियं जिअइ ॥ पच्छा मुआण सुंदरि, घडसय दिन्नेण कित्तेण ॥ १ ॥ नावार्थः—अवसरे एक पाणीनो चलूं आप्याथी पण मूर्छित थयेलो जीव जीवतो थाय पण हे सुंदरि ! मूवा पठी सो घडा पाणी रेडीयें तेनाथी शुं थाय ॥ १ ॥

हवे अनुक्रमे आयुष्य पुरुं नोगवीने सुधन, धनश्री, तेहनो मित्र, वली ते बे वणिक, अने साधर्मिक जेने शो सोनैया आप्या हता, ए ठये जीव श्रावकनो धर्म आराधीनें सौधर्म देवलोकें गया. त्यांथी चवीने ते धनदत्त कुमुद्वती बे थयां, अने चार तमे तेमना पुत्रो थया. पूर्वें शो सोनैया जेना सुधने विणसाड्या हता ते तेनो पेहेलो पुत्र थयो, तेणे तेनुं सर्व ऽव्य वणसाड्युं, बीजे हजार सोनैया,त्रीजे दसहजार सोनैया वणसाड्या इत्यादिक ऽव्यनो नाश थयो. वली पेहेले पुत्रे पूर्वे एक श्रावकने व्यापारनेविषे अतूल मत्सरथी द्वेषथकी व्यसनीनुं कलंक दीधुं हतुं तेथी ते पुत्र व्यसनी थयो. वली तेणे विशेषे द्वेषथकी कह्युं के केम ? ए हमणाज मरतो नथी ? एवा डुर्ध्याननी चिंतवणाथी तेणे अल्प आयुष्य बांध्युं. अने मध्यना बे दीकराउयें तो पूर्वेनुं लेणुं लीधुं. तारो पिता तेमने वनमां मूकी आव्यो अने तेनुं लेणुं धनपण आप्युं पूर्वें साधर्मिने शो सोनैयानो उपगार कस्यो ते मरी तुं महानंदनामे पुत्र थयो,जेणे कोडाकोडी धन पूस्यां अने पिताने सुखी कस्यो. कह्युंठे केः—जघन्य रसें जघन्य परिणामे,स्वनावे देणुं तथा लेणुं रह्यीगयुं हो

य तोपण दशगुणुं आपे,तथा दशगुणुं लीये अने जो घातादिक परद्वेषे थयुं होयतो सोगुणुं, हजारगुणुं, लाखगुणुं, क्रोडगुणुं, कोडाकोडीगुणुं, तेहथी पण घणुं नोगववुं पडे. कुमुद्वतीयें पोताना घरनी नेंसें पाडो प्रसव्यो ते नेंस दोवा अवसरें पाटू मारे दोवा दीये नहि, तेथी कषाये करी एम कह्युं के, कोइ आ पाडाने केम लइ जातुं नथी ? जो लइ जाय तो घणुंज सारुं थाय, ते डुर्ध्याननना उदयथी जनम मात्रज बे पुत्रनो वियोग थयो. आनी उपर लहेणुं बे, आ पुत्रनी उपर देणुं बे एवी वाणी जे आकाशथकी थइ ते पासेंना वनना अधिष्ठायक देवतायें करी तेमज वचला बे बोकरा आव्या ते कये स्थानकें हमणां बे ते स्थानको पण परमेश्वरें कह्यां. एवी परमेश्वरनी वाणी सांजलीने महानंदकुमारे पोताने घेर आवीने परमेश्वरे कह्युं हतुं ते प्रमाणे मातपिताने सम्यक्प्रकारे संजलाव्युं तेथी पुत्रादिक तथा माता पितायें वैराग्य पामी दीक्षा लीधी. महानंदकुमार पण ते मातपितानें आ दरसहित धन अने धर्म तेहने आपवेकरीनें घणां हर्षवंत करीने अवसर पामी दीक्षा लइ माहेंद्रदेवलोके इंद्रसरखो महर्द्धिक देवता थयो. तिहांथी च वीने मनुष्यनव पामी सिद्धि पामशे. एवा दिग्विरमण व्रतनेविषे महानंद कुमारनुं चरित्र सांजलीने,नो नव्यजनो ! तमे कष्टनेविषे पण धैर्यपणुं राखी ने ए व्रत पालो तो महानंदनीपेरें आ नवनेविषे संपदा नोगवी,परनवनेवि षे परमपद पामो. इति बठा अणुव्रतनेविषे महानंदकुमारनी कथा समाप्त ॥

हवे सातमुं नोगोपनोग नामें बीजुं गुणव्रत कहे बे.

ए व्रतना बे नेद बे. एक नोगथकी अने बीजो कर्मथकी, तेमां पण नोगना वली बे प्रकार बे, तेमां एक उपनोग अने बीजो परिनोग, तिहां जे एकवारज नोगव्यामां आवे एवी जे आहारादिक वस्तु, तेने उपनोग कहियें. उपशब्द जे बे, ते एकवार नोगनो बोधकारक बे अने ते उपनोग वस्तु ते कुसुमादिक जाणवी कारण के एकवारज नोगमां आवे बे अने परि नोग ते जे वस्तुने वारंवार पुनः पुनः नोगवीयें ते जाणवी. ते नुवन स्त्रीया दिक बे तेनें परिनोग कहियें. परिशब्द जे बे, ते वारंवार पदने बोध कर नारो बे. यदाह ॥ उवनोगो विगईउं, तंबोलाहार पुप्फ फलमाइं ॥ परिनो ग वब सुवन्न, माइयं इब्रि गेहाइं ॥ १ ॥ नावार्थः—उपनोग ते विगय,

तंबोल, आहार, पुष्प, फल, फूल आदि देइने जाणवां. अने परिनोग ते वस्त्र, सुवर्ण, आदिक तथा स्त्री अने घर आदि देइने जाणवां ॥ १ ॥

श्रावकें प्रथम उत्सर्गमार्गें तो फासु निर्दोष एषणीय आहारनुं नोजन करी रहेवुं, जो एरीते न रही शकाय तो सचित्त वस्तुनो तो अवश्य परिहार करवो, तेवी पण शक्ति न होय तो बहु सावद्य जे मदिरा, मांस,अनंतकायादिक. तेनो तो जरुर त्याग करवो. प्रत्येक मिश्र सचित्तादिकनां परिमाण करवां. उक्तंच ॥ निरवज्जाहारेणं, निज्जीवेणं परित्त मीसेणं ॥ अत्ताणु संधण परा, सुसावगा एरिसा हुंति ॥ १ ॥ नावार्थः– निरवद्य एटले दोषरहित एवा आहारें करीने. निर्जीव आहारें करीने, प्रत्येक मिश्र पणे करीने,आत्मानो अनुग्रह करता एवा सुश्रावको होय ॥

एमज वली उत्सवादिक विशेष विना जणजणाट करता मणि, तथा सुवर्णनी घूघरीयें खंचित एवां जडित डुकूल, पटकूल वस्त्र पहेरवां, तथा नेउरादिकनुं पहेरवुं एटले शब्दवंत झांझरादिकनुं पहेरवुं, मुकुटादिकनुं बांधवुं, उंचा नारे किमती सिरपेच बांधवा, उंचां छोगां खोसवां, आदिकथी अत्यंत गृद्धता, उन्मादता, लोकापवादादिक थाय,तेथी एवा उद्भटवेश पहेरवा अने उद्भट अलंकार पहेरवा, तथा उद्भट वाहननी उपर बेसवुं ते सर्व श्रावके वर्जवुं. जेमाटे कह्युं ले के ॥ यतः ॥ अइरोसो अइतोसो, अइहासो डुज्जणेहि संवासो ॥ अइ उप्नडो य वेसो, पंचवि गुरुअंपि लहुअंति ॥ १ ॥ नावार्थः–अतिरोष, अतितोष, अतिहास्य, अतिडुर्जननी साथें सहवास, तेनी नेलुं रहेवुं,अने उद्भटवेष ए पांचवानां जो विशेषें करेतो महोटो पुरुष पण लघुताने पामे ॥ १ ॥ तेमज अतिमलिन, अतिजाडां, अतिपातलां, अतिछिद्रवंत, अत्यंत आछां, अतिफाटेलादिक एवां सामान्य वस्त्र पहेरवा थकी, हीनवस्त्रनो वेष पहेरवाथकी कृपणतायें करी लोकमांहे निंदा अने हांसी थाय, अपवाद उपहास्यादिक थाय माटे पोताना वित्तने अनुसारें व्यय,निवासस्थान एटले रहेवानुं घर करवुं. अने पोताना कुलने योग्य होय तेवो वेष पहेरवो, तेवली उचित वेषनेविषे पण प्रमाणनुं नियतपणुं करवुं.

एमज दांतण, तेल प्रमुखनुं मर्दन, वस्त्र, उवटण, स्नान, विलेपन, आनरण, फल,फूल,धूप, आसन, शय्या,नवनादिक, तेमज तांडुलादिक नोजन, घृत, शाक, पत्र, खीर, खांम, खाद्यादिक, अशन, पान, खादिम, स्वादि

मादिक वस्तुनो त्याग करवो,जो तेने सर्वथा ठांमी न शके,तो तेनुं प्रमाण करी राखे, जे आ चीज आ प्रमाणपूर्वक वापरवी,उपरांत वापरवी नही.

तथा आनंदादिक श्रावकोनी पेठें, कर्मथी श्रावकें मुख्यपणे निरवद्य दोष रहित व्यापार करवो. तेवी जो कदाचित् शक्ति न होय तो पण जे व्यापारमां अत्यंत आरंभ होय,विवेकीजनोने निंदा करवा योग्य होय एवां अत्यंत सावद्य रूप जे मध मदिरादिकना क्रयविक्रयनुं कर्म ते तो अवश्य वर्ज्जवुंज अने शेष चीजना व्यापारनुं पण प्रमाण करी राखवुं ॥ यतः ॥ रंधण खंमण पीसण, दलणं पयणं च एव माइण ॥ निच्चपरिमाण करणं, अविरयबंधो जउ गुरुणो ॥ १ ॥ भावार्थः– रांधवुं, खांमवुं, दलवुं, भरडवुं, इत्यादिकनुं नित्य परिमाण करवुं, शामाटें जे अविरतिनो बंध महोटो छे ॥ १ ॥

हवे सूत्रकार गाथा कहे छेः–

॥ मज्जंमि अ मंसंमि अ, पुप्फे अ फले अ गंधमल्ले अ ॥ उवभोगे परिभोगे, बीयंमि गुणव्वएनिंदे ॥ २० ॥

अर्थः–मद्यनेविषे, मांसनेविषे, फूलनेविषे, फलनेविषे, गंध अने माल्यनेविषे, उपभोग अने परिभोगनेविषे, ए बीजा व्रतमांहे दोष लाग्या होय ते सर्वेने हु निंडं डुं इत्यादि पूर्ववत् जाणवुं ॥ २० ॥

इहां मदिरा बे प्रकारनी छे, एक काष्ठथी उपजेली अने बीजी पिष्ट एटले लोटथी उपजेली जाणवी. ते मदिरा घणा दोषोनुं स्थानक छे,अने महोटा अनर्थनी हेतु छे, माटे एनुं प्रथममां स्थापन कर्युं छे. यदाह ॥ गुरु मोह कलह निद्दा, परिभव उवहास रोस भयहेऊं ॥ मज्जं डुग्गइ मूलं, हिरि सिरि मइ धम्म नासकरं ॥ १ ॥ भावार्थः– जेथकी जीवने घणो मोह उपजे, क्लेश वधे, निद्रा वधे, घणो पराभव थाय, लोकमांहे उपहास्य पामे, माटे रोष अने भयनो हेतु एवी जे मदिरा ते डुर्गतिनुं मूल छे. तथा ह्री ते लज्जा अने श्री ते लक्ष्मी तथा मति जे बुद्धि,अने धर्म, तेनो पण नाश करे छे. वली सांभलीयें छेयें जे मदिरायें करी अंध थयेला एवा साम्बकुमारें द्वैपायन रुषिने हण्यो, त्यारें द्वैपायनें नियाणुं करी अग्निकुमार देवोमां उपजी द्वारिकानो दाह करी समग्र यादवोनो क्षय कर्यो.

हवे मांसना त्रण भेद छे, एक जलचर,बीजा स्थलचर अने त्रीजा खे

चर, ए त्रणजातिना जीव थकी उपजे छे. तेना वली त्रण भेद छे. चर्म, रुधिर, अने मांस, ए त्रण भेद पण छे. हवे ते मांस अतिदुष्ट छे. यदाह ॥ पंचिंदिय वह भूअं, मंसं डुग्गंध मसुइ बीभत्थं ॥ रक्कपरितुलि अ भरकं, मामय जणयं कुगइ मूलं ॥ १ ॥ आमासु अपक्कासु य, विपच्चमाणासु मंसपेसीसु ॥ सय यंचिअ उववाउ, भणिउ निगोय जीवाणं ॥ २ ॥ भावार्थः—पंचेंद्रियना वध थकी उपनुं जे मांस, ते केवुं छे तो के डुर्गंधक छे, अशुचि छे, बीभत्स एटले बीहामणुं छे, एवुं जे मांस तेनुं भक्षण करनारा जे जीव ते राक्षस सरखाज जाणवा. ए मांस जे छे, ते रोगनुं करनारुं छे, अने डुर्गतियें जावानुं मूल छे ॥ १ ॥ काचा मांसमांहे तथा अपक्क जे मांस रह्युं होय तेमां तथा तत्काल हणेला जीवनी मांसनी पेसीमांहे निरंतर निगोदीया जीवोनुं उपजवुं अने चववुं थाय छे, एम कह्युं छे ॥ २ ॥ तथा वली योगशास्त्रमां पण कह्युं छे के ॥ यतः ॥ सद्यःसंमूर्छितानंत, जंतुसंतानदूषितं ॥ नरकाध्वनि पाथेयं, कोऽश्नीयात्पिशितं सुधीः ॥ १ ॥ भावार्थः—तत्काल संमूर्छिम उपजेला अनंता जीव तेना समूहेंकरी दूषित ए मांस छे, नरकमार्गे जातां जीवने ए पापनु संबल छे, ते माटे डाह्यो जीव कोण एवा मांसनुं भक्षण करे? ॥ १ ॥ योगशास्त्रनी वृत्तिनेविषे पण व्याख्या छे.

मूलगाथामां चकार छे तेथी मधु आदिक शेष अभक्ष्यद्रव्योनुं तथा अनंतकायनुं पण ग्रहण करवुं. तिहां प्रथम बावीश अभक्ष्यनां नाम कहे छे ॥ यतः ॥ पंचुंबर चउविगइ, हिम विस करगेअ सव्वमट्टीअ ॥ रयणी भोयणगंचिय. बहुबिय अणंत संधाण ॥ १ ॥ गोलवडा वायंगण, अमूणिय नामाणि फूलफलयाणि ॥ तुच्छफलं चलियरसं, वज्जह दव्वाणी बावीसं ॥ २ ॥ व्याख्याः—पांच उंबरा तेमां एक वटवृक्ष, बीजो पिंपलो, त्रीजो उंबरो, चोथो पिंपर, पांचमुं काला उंबरानुं फल, ए पांचे उंबर जातिनां वृक्षनां फलमध्ये मसाने आकारें सूक्ष्म त्रस जीव घणा भर्या होय,

तथा मद्य, मांस, मधु अने माखण ए चार, महाविगय छे तेमां ए विगयना रंग सरखाज बीजा घणा संमूर्छिम जीवो आवी उपजे छे अने चवे छे. परदर्शननेविषे पण कह्युं छे के ॥ मद्ये मांसे मधुनि च, नवनीते तक्रतो बहिर्नीते ॥ उत्पद्य विलीयंते, ह्यतिसूक्ष्मा जंतुराशयश्चैव ॥ १ ॥ सप्तग्रामे च यत्पाप, मग्निना भस्मसात्कृते ॥ तदेतज्जायते पापं, मधुबिंदुप्रभक्षणा

त् ॥ १ ॥ भावार्थः—मद्यनेविषे, मांसनेविषे, मधनेविषे, गासथकी बाहिर काढेला माखणनेविषे, अत्यंतसूक्ष्म जंतुउना समूह उत्पन्न थायछे अने लय थइ जायछे ॥ १ ॥ वली अग्निये करी सात गाम बाली भस्म कर्याथी जेटलुं पाप उत्पन्न थायछे, तेटलुं पाप मधुबिंडुना भक्षण करवाथी उत्पन्न थायछे.

हवे मधना त्रण भेद छे, ते कहे छे. एक माखीनुं बीजुं कुंतीनुं, त्रीजुं भ्रमरानुं, तथा माखण चार जातिनुं छे. एक गायनुं, बीजुं महीषीनुं, त्रीजुं बकरीनुं, चोथुं गाम्डरनुं, ए पांच उंबरां अने चार महाविगय मली नव थयां.

दशमुं हीम ते असंख्याता अप्काय जीवोनुं पिंम्ड छे. अगीयारमुं विष, ते मंत्रें हण्युं छे बल जेनुं एवुं थकुं पण उदरमांहे गया पछी तिहां रहेला गंम्डोलकादिक जे जीव तेनो घात करवानुं हेतु छे, अने मरण समयें महा मोहने उपजाववानुं कारण छे, तेमाटे निषेध करेलुं छे. तथा बारमा करा ते असंख्याता अप्कायजीवमय छे. इहां शिष्य पूछे छे, के असंख्याता अप्कायजीवो तो पाणीमां पण छे, तेवारें पाणीनो पण निषेध थशे, ते पण अभक्ष्य थाशे ? तेने गुरु उत्तर कहे छे के तुं सत्य कहे छे, पाणी अभक्ष्य छे पण पाणीविना निर्वाह थतो नथी माटे निषेध कर्यो नथी अने ए कराविना तो सुखें निर्वाह थइ शके छे. वली पाणी पण जो सामग्री होय तो श्रावकने फासु पाणी पीवुं घटे छे.

तेरमी सर्वजातिनी माटी अभक्ष्य छे जे खावाथी पेटमांहे विकार थाय, पित्त थाय, पांमु रोग थाय, पंचेंड्रियादिक जीव पेटमां उपजे तेथी मरणादिक अनर्थ उपजे. इहां सर्व जातिनी माटीना ग्रहणथी खडी पण आवे, ते खडी भक्षण करवाथी घणा रोग उपजे, श्यामतादिक दोषनो उदय करनारी थाय. इहां माटीनुं ग्रहण ते उलखवाने सुधादिक पण वर्ज्जवां. वली ते खडी खाधे थके आंतरडां सडी जाय, इत्यादिक अनर्थ उपजे तथा माटी खावावाला व्यसनीने पांमुरोगादिक महा रोग उपजे, तेमज शरीर डुर्बल थाय, अजीर्णविकार थाय, कास, श्वास, क्षय रोगादि मरणांत कष्टरूप महा अनर्थ थाय, तथा सचित्त माटी आदिकनुं भक्षण करवाथी असंख्याता पृथ्वीकाय जीवोनी विराधना थाय.

इहां शिष्य पूछे छे, के लूणमांहे पण असंख्याता पृथ्वीकाय जीवो छे, माटे तेनो पण त्याग करवो जोइयें. तेने गुरु कहे छे, के तें साचुं कह्युं प

ए सर्वथा लूणनो त्याग करवाथी गृहस्थनो निर्वाह न थाय, तेटला मा टे सचित्त लूण भोजनने विषे छांमवुं. विवेकी पुरुष भोजन करतां जो लू ण ग्रहे, तो प्राशुकज ग्रहे, पण सचित्त ग्रहण न करे, अने लवणनुं प्रा सुक पणुं तो अग्नि प्रमुख प्रबलशस्त्रें करीनेज संभवे छे, तेणे पृथ्वीकाय ना जीव हणाय. पृथ्वीकायना जीव असंख्याता अतिसूक्ष्म छे, एवुं श्री भगवती सूत्रना उंगणीशमा . शतकना त्रीजा उद्देशानेविषे कह्युं छे, जे वज्रमयी शिलानेविषे स्वल्प पृथ्वीकायनो वज्रमय लोट करीने तेने एक वीशवार वाटे थके पण केटला एक जीव शस्त्रें फरसे, अने केटला एक जीवनो तो शस्त्रें फरस पण न थाय एटला जीव छे. ए तेरमुं लूण कह्युं.

चौदमुं रात्रिभोजन करतां घणा त्रसजीवो आवीने भोजनमां पडे, मा टे रात्रिभोजन करनारो जीव इह लोकमां दुःख पामे, अने परलोकें नर कादिक दुर्गतिमां जाय. जेमाटे जो भोजनमां कीडी आवी जाय, तो बुद्धि हणाय, मक्षिका आवे, तो वमन करावे, जू आवे, तो जलोदर थाय. अने जो करोलीयो आवे, तो कुष्टरोग थाय, केश आवे, तो स्वरभंग थाय, जो कांटो आवे, तो गलुं, तालवुं वींधाय, एटला अवगुण रात्रिभोजनथी थाय. निशीथचूर्णिमांहे कह्युं छे के, करोलियाना अंगना अवयवें मिश्रित भोजन करवाथी पेटमांहे संमूर्छिम करोलीया उपजे, एम अन्नमांहे पण मिश्रित सर्पादिकनी लाल मल मूत्र वीर्यने पडवे करीने मरणादिक दुःख उपजे. रात्रिभोजन करतां थकां रात्रे फरता एवा राक्षसादिक आवी छल करे. त था भोजनमां अने भाजनमां कीडी कुंथुआदिक जीवो आवी पडे, तथा भाजन धोतां थकां पण कुंथुआदिक जीवोनी विराधना थाय इत्यादिक रात्रिभोजनमां घणा दोषो छे. रात्रिने विषे भोजन करनारनो अवतार, घूड, काक, मार्जार, गृद्धपक्षी, संबर, सूकर, सर्प्प, वृश्चिक, घरोली, घो, एवा जीवोमां थाय. इत्यादिक वली अन्यदर्शनी पण कहे छे ॥ यतः ॥ मृते स्वज नगोत्रेपि, सूतकं जायते किल ॥ अस्तंगते दिवानाथे, भोजनं क्रियते कथं ॥ १ ॥ रक्तीभवंति तोयानि, अन्नानि पिशितानि च ॥ रात्रिभोजनसक्तस्य, ग्रासे तन्मांसभक्षणं ॥ २ ॥ उदकं नैव पातव्यं, रात्रावत्र युधिष्ठिर ॥ तप स्विना विशेषेण, गृहिणा च विवेकिना ॥ ३ ॥ ये रात्रौ सर्वदाहारं वर्जयंति सुमेधसः ॥ तेषां पक्षोपवासस्य, फलं मासेन जायते ॥ ४ स्कंदपुराणे रुद्

प्रणीतकपालमोचनस्तोत्रे सूर्यस्तुतिरूपेप्युक्तं ॥ एक जुक्तजनानां तु, चाग्नि होत्रफलं जवेत् ॥ अनस्तजोजनान्नित्यं, तीर्थयात्राफलं जवेत् ॥ ५ ॥ रात्रिजोजनकारिणां च कथं नामाचमनेपि शुद्धिः ॥ यतः ॥ त्रयीतेजोमयो जानु, रितिवेदविदोविडुः ॥ तत्करैः पूतमखिलं, शुजं कर्म समाचरेत् ॥६॥ नैवाहुतिर्न च स्नानं, न श्राद्धं देवतार्चनं ॥ दानं वा विहितं रात्रौ, जोजनं तु विशेषतः ॥ ७ ॥ आयुर्वेदेपि ॥ हृन्नाजिपद्मसंकोचश्चंडरोचिरपायतः ॥ अतोनक्तं न जोक्तव्यं सूक्ष्मजीवादनादपि ॥ ८ ॥ जावार्थः—पोताना स्वजनगोत्रमां मरण थाय, त्यारे सूतक पाले ले. परंतु दिवसनाथ एवा सूर्य अस्त थाय त्यारे केम जोजन थाय? ॥१॥ सूर्य अस्त थवापछी जल ले, ते रुधिर समान थाय ले. तथा अन्न ले ते मांस समान थायले, माटे रात्रिजोजन करनारने ग्रास लेतां मांसजक्षण कर्या जेटलो दोष थायले ॥ २ ॥ हे युधिष्ठिर! रात्रिनेविषे उदकपण गृहस्थें कोइने पावुं नहि, तेमज तपस्वीयें तो विशेषेंकरीने पण पावुं नहिं ॥ ३ ॥ जे रुडी बुद्धिवाला पुरुषो रात्रिनेविषे एक मासपर्यंत सर्वथा आहारनो त्याग करे ले, तेने एकपक्षना उपवासनुं फल प्राप्त थाय ले. ॥४॥ वली स्कंदपुराणमां श्रीरुद्रें करेला कपालमोचन नामा सूर्यस्तुतिरूप स्तोत्रनेविषे कह्युं ले के ॥ दिवसमां एकवार जोजन करनार प्राणीने अग्निहोत्र यज्ञसमान फल प्राप्त थाय ले अने सूर्य अस्त थया पेहेलां जमनारा प्राणी तीर्थयात्राना फलने प्राप्त थाय ले ॥५॥ अने रात्रि जोजन करनारने जलना आचमनथी पण शुद्धि थाय नहिं. कहेलुं ले के ॥ वेदत्रयीमय सूर्य ले, एम वेदना जाणनारा पुरुषो कहे ले. माटे तेना किरणथी पवित्र थयेलां समग्र शुज कर्मनुं आचरण करवुं ॥६॥ रात्रिनेविषे आहुति करेली होय ते पण खोटी थाय ले, स्नान पण खोटुं थाय ले, तथा श्राद्ध अने देवार्चन ए सर्व खोटुं थाय ले, अने दान दीधेलुं पण व्यर्थ जायले. जोजनतो विशेषेकरीनेज व्यर्थ थायले. ॥ ७ ॥ आयुर्वेदमां पण लखेलुं लेके ॥ ज्यारे सूर्य अस्त थायले त्यारे हृदयनाजिकमलनो संकोच थायले. एमाटे रात्रिनेंविषे जमवुं नहिं तथा रात्रिमां सूक्ष्मजीवनुं पण जोजन अज्ञानपणाथी थइ जायले ॥ ८ ॥

माटे विवेकी जीवे रात्रियें चारे आहार लांमवा. कदाचित् चारे आहार लांमी न शकाय, तोपण अशन अने स्वादिम तो जरुर लांमवांज. स्वा

दिम जे सोपारी प्रमुख ले ते पण दिवसें रूडी रीतें जयणायी न जोइ राखे ली होय तेज वावरवी. जो एम न करे, तो त्रसजीवोना हिंसादिक दोष न पजे. मुख्यपणे प्रभात अने संध्याकालें रात्रिनी नजीक बे बे घटिकामांहे नो जन तजवुं, दिवसने मुखें अने दिवसने अंते रात्रिनोजनना दोषनो जाण अने पुण्यनो करनार पुरुष बे बे घडी ढांमें. ए कारण माटेज आगममांहे सर्वथी जघन्य पच्चरकाण अंतरमुहूर्त्त प्रमाण नवकारसीनुं कह्युं ले. कदाचि त् केवारेक कोइ कार्यने परवश पणे करीने, कार्यनी व्यग्रतायें करीने, न करी शके तोपण ऊगता सूर्यनी पठी अने तथा आथमता सूर्यनी पहेलांज जमे, जिहांसुधी तडको देखे तिहांसुधी नोजन करे, नहि तो तेने रात्रिनोजननो दोष लागे. घरमांहे अंधकार थये थके पण लज्जायें दीवाने अण करवेकरीने त्रसादिक जीवनी हिंसा करवाथी नियमनंग थाय मायामृषावादादिक अ धिक दोष लागे, जेमाटे हुं न करुं एम कहीने फरी तेहज पापने सेवे, ते प्रत्यक्ष मृषावादी जाणवो. मायानी कृतिनो प्रसंग थाय पोतें पाप करीने वली पोताना आत्माने शुद्धपणे मानतो जे चाले ते बमणुं पाप करे. बीजुं वली अज्ञानपणानो मद अने मूर्खाइ थाय. तेनुं पाप जूडुं जाणवुं.

ए रात्रिनोजनना आराधन अने विराधननी उपर त्रण मित्रनो दृष्टांत कहे ले:– कोइएक गामनेविषे एक श्रावक ले, बीजो नद्रिक ले अने त्री जो मिथ्यात्वी ले, ए त्रणे वाणिया मित्र ले, ते त्रणेजण जैनाचार्य पासें ग या. आचार्यें पण रात्रिनोजनना नियम पालवाना गुण अने नियमविराध वाना दोष तथा रात्रिनोजननां पाप प्रकाश्यां. ते सांनलीने श्रावकें रात्री नोजननो तथा कंदमूलादिक अनक्ष्य अनंतकायनो नियम लीधो, ते पण पोते श्रावककुलनो ले माटे उत्साहें करीने लीधो. अने नद्रकें तो वारंवार विचारीने एक रात्रीनोजननोज नियम लीधो. तथा मिथ्यादृष्टितो कदाग्रहने लीधे प्रतिबोध पाम्यो नहीं. हवे श्रावक अने नद्रक ए बे जण कुटुंबसहित रात्रीनोजननो नियम पालेले. घरना स्वामीने अनुसारें जे प्र माणे घरनो वडेरो घरमां करे तेप्रमाणे घरनां सर्व माणस तेमज करतां हवां. अनुक्रमें आस्तावंत श्रावकतो प्रमादनी बहुलतायें पोताना निय. मनेविषे शिथिलता करतो हवो. कार्यनी व्याकुलतायेंकरी प्रनातें अने सांजे जे बे घडी तजवी जोइयें ते बे घडी मांहे पण नोजन करवा

लाग्यो. एम करतां अनुक्रमें सूर्यनो अस्त थाय तोपण ते जमे. अने ते ज
द्दक तो रुडीरीतें जे प्रमाणे नियम लीधुं छे तेज प्रमाणे आराधवा लाग्यो.
पछी ते नद्दक आदिक सर्वजनोयें ते श्रावकने वार्यो तोपण ते श्रावक तेने
कहे के हमणां दिवसज छे ? क्यां रात्री पडी गइ छे ? ते श्रावकने अनुसारे
तेनुं सर्व कुटुंब पण तेवुंज शिथिल थयुं. घरनो स्वामी बहुल प्रमादी थवाथी
कुटुंबपण बहुल प्रमादी थाय,तेथी ते पापनी वृद्धि सर्व घरना स्वामीने थाय.

अन्यदा ते त्रणेने राजायें कांइक कार्य नलाव्युं, ते कार्यनी व्यग्रताथी
प्रनातें तथा मध्यान्हे पण कांइ जमवानुं बन्युं नहीं, त्रणे जण नूख्या र
ह्या. सांज पडी तेवारें बहुकष्टें तिहांथी बूट्या ते जेटले जमवाने अर्थें घेर
आव्या एटले असुर थइ गइ, तेवारें नद्दकनेतो तेना मित्रादिकोयें घणुये क
ह्युं पण जम्यो नहीं. यतः ॥ अप्पहियं कायव्वं, जइसक्का परहियंपि कायव्वं
॥ अप्पहियं परहियाणं, अप्पहिय चेव कायव्वं ॥ १ ॥ नावार्थः—आ
त्माने हितपणुं करवुं, जो शक्ति होय तो परने पण हित करवुं, आत्माने
हित अने परने हित ते मांहे पोताना आत्माने तो हित करवुंज. ॥ १ ॥
हवे श्रावकें तो निःशंकपणायें कांइक अंधकार थाते थके पण इच्छासहि
त नोजन कर्युं, तिहां रात्रिना जमतां थकां जाणे पापनो उदयज आव्यो
होय नहीं ? तेम ते श्रावकना मस्तकमांथी जूका आवी जमवाना नाज
नमां पडी, ते आहार नक्षण करतां पेटमां गइ, तेना योगथी जलोदरनो
रोग थयो तेथी ते रोगनी आकरी पीडायें मरण पाम्यो, मरीने रात्रीनोज
ननो नियम विराधवाना पापथी क्रूर मांजर थयो. तेने कोइ दुष्ट कुतरायें
कदर्थना कर्यो थको मरणपामीने पहेले नरके नारकी थयो.

हवे पहेलो मिथ्यात्वीतो रात्रीनोजननो अनिलाषी थको रात्रीनोजन
करतो एकदा आहारमांहे कांइक सर्प्पादिकनु विष पड्युं तेणेकरी आंतर
डां त्रुटी पड्यां तेथी मरीने ते मांजर थयो. तेने पण कोइक कुतरायें फा
डी खाधो तिहांथी मरी ते नारकी थतो हवो.

अने नद्दकनो जीव तो वली रूडीरीतें नियम आराधवाथकी सौधर्मे
देवलोकें महर्द्धिक देवता थतो हवो. हवे श्रावकनो जीव नरक थकी निक
लीने दारिद्री ब्राह्मणनो श्रीपुंज एवे नामे दीकरो थयो. अने मिथ्यात्वीनो
जीव पण नरकथी निकलीने तेहज दारिद्री ब्राह्मणनो बीजो श्रीधर एवे

नामे पुत्र थयो. हवे सौधर्मदेवलोकें जे नद्रकनो जीव देवता थयो छे, ते णे उपयोग देइ अवधिज्ञाने जोइने एकांते बेहु मित्र पासें आवी तेउंना पा छला नवनुं स्वरूप कही समजावीने तेमने रात्रीनोजननुं तथा अनक्ष्या दिकनुं पच्चरकाण करावीने ते नियम पालवानेविषे बेहु मित्रोने दृढ करतो हवो ॥ यतः ॥ पापान्निवारयति योजयते हिताय, गुह्यं निगूहति गुणान् प्रकटीकरोति ॥ आपजतं च न जहाति ददाति काले, सन्मित्रलक्षणमिदं प्रवदंति संतः ॥ १ ॥ नावार्थः–पापथकी निवारे, हितनणी जोडे, मित्रनुं गुह्य ढांके, मित्रना गुण प्रगट करे, मित्रने आपदा पडेथके त्यजे नहीं, अवसरें आपे, नला मित्रनुं ए लक्षण छे, एम सत्पुरुष कहे छे ॥ १ ॥

हवे ते बे नाइउंना माता पितायें तथा स्वजनादिक सहुयें तेमने रात्री नोजनादिकनो नियम मूकाववाने अर्थे दिवसें कांइ पण नोजन खावाने न आपतां हवां. एम करतां ते बे नाइने त्रण लांघण थइ त्रीजा दिवस नी रात्रीनेविषे ते नद्रक देवतायें आवी रात्रीनोजनना नियमनो महि मा वधारवाने अर्थे ते नगरना राजाना पेटनेविषे अत्यंत आकरी वेद ना विकूर्वतो हवो, ते वेदना मटाडवाने राजायें पोताना नगरमां जेटला वैद्य हता ते सर्व तेडाव्या. ते जेम जेम औषध करे तेम तेम वेदनानी वृ द्धि थाय. तेवारें राजायें जोशी तेडाव्या,तेमणे जन्मोत्तरी जोइने कह्युं के, हे राजन्! ग्रह नबला छे, ते पीडा करे छे. तेवारें राजा ग्रहनुं पूजन करावतो हवो. ते जेम जेम ग्रहनुं पूजन करे तेम तेम राजाने रोगनी पीडा वृद्धि पामती जाय. तेथी राजायें नूवा सर्व तेडाव्या, तेमणे नूतदो ष कह्यो, कोइयें पूर्वजना दोष कह्या, कोइयें कामण दोष कह्या, एम जे आवीने जे बतावे ते मुजब सर्व राजा करें तो पण राजाने वेदना वधती जाय, जरापण फेर पडे नहीं. एम करतां राजाना प्राण कंठगत थया, अ ग्निमां घृत होमवाथी जेम अग्निज्वाला वधे तेनीपेठें जेम उपचार करें तेम तेम ते राजाने रोग वधे तेथी मंत्रवादी प्रमुख सर्व कोइ हाथ खंखेरीने पोतपोताने घेर गया. हवे मंत्री प्रमुख सर्व नगरना लोक हाहाकार करवा लाग्या. एवामां आकाशथी देववाणी थइ जे नो नो लोको ! सांनलो. रा त्रीनोजनना व्रतनेविषे दृढधर्मी एवो जे श्रीपुंज ब्राह्मण तेना हाथस्पर्शथकी राजानी वेदना समी जाशे. अन्यथा कोइरीतें समशे नही एवी आकाश

वाणी सांजलीने सर्व सजाजन विचारवा लाग्या के श्रीपुंज आ नगर मां कोण हशे? एम प्रधानादिक सर्व विचारे छे एवामां कोइएक पुरुष सजामां बोल्यो, के आ नगरनेविषे दारिद्री ब्राह्मणनो दीकरो श्रीपुंज एवे नामें छे, ते रात्रिजोजनना नियमनेविषे दृढधर्मा रह्यो छे, चल्यो नथी. आज तेने त्रीजी लांघण थइ छे. एज एक श्रीपुंज छे, बीजो कोइ नथी. एवुं सांजलीने प्रधानादिकें ते श्रीपुंजने अत्यंत आदरपूर्वक बहुमान स हित तेडाव्यो. ते पण तत्काल उत्साह सहित आव्यो अने कहेवा लाग्यो के जो में रात्रिजोजननो नियम त्रिकरणशुद्धें आराध्यो होय तो ए निय मना महिमाथकी राजाना शरीरमां उपजेली सर्व वेदना टलो. एम कही राजाने पोताना हाथें स्पर्श कस्यो के तत्काल ते राजानी सर्व वेदना टली गइ, तेथी राजायें तुष्टमान थइने श्रीपुंजने पांचशें गामनुं आधिपत्य आ प्युं, अने श्रीपुंजना कहेवाथी राजादिक तथा श्रीपुंजना मातापितादिक सर्व स्वजनोयें मली रात्रिजोजननो नियम लीधो. पछी ते श्रीपुंज घणा का ल लगण श्रीजिनधर्मनी प्रजावना करतो पांचशें गामनुं राज्य पाली श्री धरजाइनी साथे सौधर्मदेवलोकें गयो, तिहांथी अनुक्रमें त्रणे मित्र चवीने मनुष्यपणुं पामी सकल कर्म क्षय करी मोक्ष प्रत्यें पामशे. ए रात्रिजोजन व्रतने विषे त्रण मित्रनो संबंध कह्यो ॥

१५ बहुबीज एवां पंपोटादिक ते अज्यंतर पुटादिकें करीने रहित केव ल बीजजूत जाणवां, ते बहुबीज विवेकी ग्रहस्थें वर्जवां. तथा वली अ ज्यंतर पुटादिक तथा बीजादिक सहित जे दाडिम टींमोरादिक पण छे परंतु तेमां व्यवहारथी अजह्यपणुं नथी.

१६ अनंतकाय जे छे, ते अनंता जीवना घातपातना हेतु छे माटे अ जक्ष्य छे यतः ॥ नृज्यो नैरकायिकाधिकाश्चनिखिलाः पंचाक्षतिर्यग्गणो, क्ष्मा द्याज्वलनो यथोत्तरमशीसंख्यातिगाजाषिताः ॥ तेज्योजूजलवायवः सम धिकाः प्रोक्तायथानुक्रमं, सर्वेज्यः शिवगा अनंतगुणिता तेज्योऽप्यनंतासगाः ॥ १ ॥ जावार्थः—मनुष्यथकी नारकी असंख्याता, तेथकी देवता सर्व, तेथ की पंचेंद्रिय तिर्यंच, तेथकी बेंद्री, तेथकी तेंद्री, तेथकी चौरिंद्री, तेथकी अ ग्निकायना जीव अनुक्रमें एकेक थकी असंख्यात गुणा कहेवा. अग्निकाय थी पृथ्वीकायना जीव समधिक लेवा, तेथी जलना जीव समधिक, तेथी

वायुना जीव समधिक, ए सर्वथी सिद्धना जीव अनंतगुणा छे तेथकी नि
गोद वनस्पतिना जीव अनंतगुणा जाणवा. ते आगल प्रगटपणें देखाडशे.

१७ बिलि प्रमुख सर्व बोलानुं अथाणुं ते अभक्ष्य छे, एमां अनेक त्र
सजीव उपजे छे, व्यवहारवृत्तियें जोइयें तो, बोलाना अथाणामां त्रण
दिवस पर्यंत जीव उपजे नही, त्रण दिवस पछी त्रस जीव उपजे, माटे
विवेकी जीवें अथाणुं वर्जवुं:

१८ गोलवडां ते काचा गोरस मिश्रित वटकादिक उपलक्षणथी काचा
गोरस मध्ये कठोल मग, मापादिक भेले थके अनेक सूक्ष्म त्रसजीव उप
जे छे. ते केवलि देखे, छद्मस्थ न देखे. जेमाटे संसक्त निर्युक्तिमध्ये कह्युं
छे के ॥ सवेसु विदेसेसु, सवेसुवि चेव तहय कालेसु ॥ कुसिणेसु आम गो
रस, जुत्तेसु निगोय पंचिंदि ॥ १ ॥ भावार्थः—सघला देशनेविषे तेमज स
घला कालनेविषे कठोलमां काचुं गोरस भेलवाथी तत्कपणे निगोदीया पं
चेंड्रिय जीव उपजे, कठोलनुं लक्षण कहे छेः—जम्मिकपलिजंते, नेहो नहु
होइ बिंति तं विदलं॥ विलोविहु उप्पन्नं,तेह जुयं होइ नोविदलं ॥१॥ इति ॥

१९ वृंताक एटले वंत्याक अभक्ष्य छे कारण के ए खाधाथी निद्रानें
वधारे, काम दीपावे इत्यादिक दोषनी पुष्टि करे, अन्यदर्शनीना शास्त्रमां प
ण कह्युं छे ॥ यस्तु वृंताककालिंग, मूलकानां च भक्षकः ॥ अंतकाले विमू
ढात्मा, न स्मरिष्यति मां प्रिये ॥ १ ॥ भावार्थः—वृंताक, कालिंगड, अने
कंदमूलना भक्षणथकी अंतसमयें ते मूढात्मानो धणी हे स्त्री ! मुजने न
ही संभारे. एम भगवान् पोते कहे छे ॥

२० जेनां नाम जाणीयें नही एवा अजाण्यां फल फूल तथा पांदडां प्र
मुख खाधाथी व्रतभंग थाय, वली कदापि एमां कोइ विषरूप फूलफला
दिक होय तो ते खाधाथकी वंकचूलपल्लिपतिना सेवकनी पेरें जीवितव्यनो
पण नाश करे माटे ए अभक्ष्य जाणवां.

२१ तुच्छफल ते महुडां, जांबु, बिलां आदि देइने उपलक्षणथी तुच्छ एवां
करीरनां फूल, अरणी, सरगवो, महुडां, इत्यादि फल तथा तुछ पांदडां ते वर्षा
कालें तांडल, भाजी, सर्व जातिनी भाजीमां घणा बीजना त्रस जीव होय
माटे ते अभक्ष्य जाणवां. अथवा तुच्छफल ते कुअली चोलानी तथा मग
आदि देइने सर्व जातिना कठोलनी फली, सिंगादिकनी फली, पडपोपटा

चणाना उंला,जे खाधाथी पेटनराइ न थाय अने हिंसा तो घणा जीवनी थाय.

२२ चलितरस ते कोह्युं अन्न, वाशी अन्न, वाशी कठोल, वाशी रोटली, ए आदिकनेविषे अनेक त्रसजीव आवीने उपजे ठे, ते श्रीकेवली नगवान् विना बीजा कोइ ठद्मस्थ देखे नही. उपलक्षणथकी पाणीमां रांधेलुं एवुं वाशीधान तथा जे सुखडीनुं जेटलुं कालमान होय, तेटलो काल वीत्या पठीनी सुखडी. तेमज बे दिवस उपरांतनुं दही तथा ठाश, तेमां जीवनी उत्पत्ति कही ठे, ते शास्त्र प्रमाणथकी तथा केवलीना वचनथकी जणाय. जेम मग अडद चणकादिक काचां गोरस साथें नले, तो तेमां जीवोनी उत्पत्ति कही ठे. तेम बे दिवस उपरांतना दहींनेविषे पण जाणवी. श्रीहरिनइसूरिकृत श्रीदशवैकालिकनी बृहदवृत्तिने विषे "रसजास्तक" इत्यादि पाठें कह्युं ठे के एमां कृमिने आकारें अति सूक्ष्मजीव होय, एम धनपाल पंमितने प्रतिबोधवाने अर्थें तेनो नाई शोननमुनि आव्यो हतो,तेणे बे दिवसथी उपरांतना दहीनेविषे अलताना रसने पुंनडेकरी तडके मूकीने जीव देखाड्या, तेथी धनपालपंमित प्रतिबोध पाम्यो.

अनक्ष्यनो निषेध अन्यदर्शनीना ब्रह्मांमपुराणमां पण ठे ॥ अनक्ष्यनक्षणाद्दोषः,कंठरोगः प्रजायते ॥ नावार्थः—अनक्ष्यना नक्षणथकी दोष उपजे, कंठरोग थाय, तथा शातातपोक्त शास्त्रने विषे पण कह्युंठे. अनक्ष्यनक्षणे चैव, जायंते कृमयोहृदि ॥ अनक्ष्यना नक्षणथकी हृदयमांहे कृमि जीवादिक उपजे ठे. इति बावीश अनक्ष्यस्वरूपं ॥

हवे बत्रीश अनंतकाय आर्यदेशनेविषे प्रसिद्ध ठे ते देखाडे ठे ॥ गाथा ॥ सवाइ कंदजाइ, सूरणकंदोय वज्रकंदोय ॥ अल्लहलिद्दा य तहा,अल्लंतह अल्लकचूरो ॥१॥ सत्तावरी विराली,कुंआरी तह थोहरी गलोइ य ॥ लसण वंसकरिल्ला, गज्जर लूणा य तह लोढा ॥ २ ॥ गिरिकण्णि किसलपत्ता, खरिसुआ थेग अल्लमुत्थाय ॥ तह लोणरुरकबल्ली, खिल्लुहडो अमयवल्लीय ॥ ३ ॥ मूला तह नूमिरुहा, विरुहा तह टंकविबूलो पढमो ॥ सूयरवल्लो य तहा, पल्लंको कोमलं बिलिया ॥ ४ ॥ आलू तह पिंमालू, हवंति एए अनंत नामेण ॥ अन्नमणंत नेयं, लरकण जुत्ताइ समयाउ ॥ ५ ॥ नावार्थः—सर्वजातिना कंद अनंतकाय ठे, तेमां जेटली जातिना वापरवामां आवे ठे ते देखाडे ठेः— १ सूरणकंद ते अरस नामा रोगनो वायुनो हर

नार कंदविशेष, २ वज्रकंद, ३ लीलीहलदर ४ काचुं आदुं, ५ नीलो कचूरो, तथा आदानी कचुंबर ६ सतावरी, ७ वरियाली ते नीली वरीयाली कोइक वेलनो भेद, ८ कुंआर, एनां पुष्पप्रणाल आकारें पत्र छे. ए थोहरी वृक्ष, १० गलोनी वेल थाय छे, ते ११ लसण कंदविशेष, १२ वंशकारेलां, १३ गाजर, १४ लूणी वनस्पति जेने बाली थकी साजीखार नीपजे, १५ लोढक कमलकंद १६ गिरिकर्णिका वल्लीविशेष, १७ किसलय रूप जे पांदडां एटले जे महोटा पांदडां थयानी पहेलां बीज उग्यांनी अवस्था समयनां सर्व्वां पत्र, ते सर्ववनस्पतिनां पत्र उगतिवेलानां अनंतकाय जाणवां १८ खरसूया, १९ थेग कंदमूल, २० लीली मोथ, लीली भूमलीकंद, २१ लूणावृक्षनी छाल, अपर पर्याय भ्रमरनामा वृक्षनी छाल जाणवी बीजा अवयव नही २२ खिल्लोडो खिल्लुहडा कंद लोकप्रसिद्ध छे, २३ अमृतवेली वल्लिविशेष, २४ मूलानो प्रसिद्ध छे, तेने शंडवानुं महाभारतने विषे अन्यदर्शनिर्ठयें पण कह्युं छे ॥ श्लोक ॥ लशुनं गृंजनं चैव, पलांडुः, पिंडमूलकः ॥ मत्स्यो मांसं सुरा चैव, मूलकस्तुततोऽधिकः ॥ भावार्थः— लसण, गाजर, मूंगली, मूलानोकंद, मत्स्यनुं मांस, मदिरा. ए सर्वथी मूलकंद अधिक जाणवो. पुत्रना मांसनुं भक्षण करवुं ते रुडुं पण मूलाकंदनुं भक्षण रुडुं नही. एना भक्षणथी जीव नरकें जाय अने एना वर्जनथकी स्वर्गें जाय २५ भूमिरुहा ते छत्राकारें वर्षाकालमां थाय छे ए भूमि फोडीने बाहेर निकले छे माटे भूमि स्फोटक नामें प्रसिद्ध छे, २६ पलाल्लुं धान अंकुर फूट्यापछी निकले ते अनंतकाय जाणवो. २७ टांको वथूला शाक विशेष ते प्रथम ऊगतो थकोज अनंतकाय जाणवो ऊगेलां फल अनंतकाय जीवाकुल होय, तेमाटे अनंतकाय पण एकवार छेद्योथको ऊगे, ते अनंत काय नही. २८ सूकर संज्ञायें वेल ते सूकरवेल अनंतकाय जाणवी. पण धान्यनो वेलो अनंतकाय न जाणवो. २९ पल्यंको शाकविशेष, ३०. कुअली आंबली वाधरडां जेनुं मीज बंधाणुं नथी एटले लिंठ बंधाणो न होय त्यां सुधी अनंतकाय जाणवी. ३१ आलूक एटले रतालू ३२ पिंडालू.

ए बत्रीश अनंतकायनां नाम कह्यां. ते एटलांज न जाणवां परंतु बीजां पण ॥ गूढ सिरि संधि पव्वं इत्यादि सिद्धांतनी गाथायें जेनी शिरा संधि अने गांठ ए त्रण गुप्त होय, देखाय नही अने भांग्युं थकुं सरखुं भांगे,

तथा छेद्युं थकुं फरी ऊगे ते साधारण शरीर कहीयें. तेथी विपरीत होय ते प्रत्येक शरीर जाणवुं. इत्यादिक लक्षणे युक्त होय ते छांमवां.

तथा ॥ चत्वारि नरकद्वाराणि, प्रथमं रात्रिनोजनं ॥ परस्त्रीगमनं चैव, संधानाऽनंतकायिका ॥ १ ॥ नावार्थः—प्रथम रात्रिनोजन, बीजुं परस्त्रीगमन, त्रीजुं अथाणानी जाति अने चोथुं अनंतकाय ए अनक्ष्य ते अचित्त थयां होय तो पण नरकनां द्वार कह्यां छे माटे छांमवां.

इहां शिष्य आशंका करे छे के आड आदिक वस्तु पोतें अचित्त करी होय अथवा बीजानी पासे अचित्त करावी होय तो ते वावरतां थकां श्यो दोष छे ?

आचार्य कहे छे ए थकी निशूकपणुं वधे तथा जीह्वानुं लोलतापणुं वधे एटला माटे ते विवेकी जीवे छांमवुं तथा अनक्ष्य अनंतकायादिक अचित्त वावरतां थकां घणी शातानी परंपरायें तप संयमादिकनो पण विछेद थाय तेम एकवार एवुं सचित्त करवानुं अकार्य करे तो वली बीजी वार पण अकार्य करवानुं मन थाय. उक्तंच ॥ इक्केण कयमकज्जं, करेइ तपच्चपुणो अन्नो ॥ साया बहुल परंपर, वुछेउ संजम तवाणं ॥ १ ॥ इति बत्रीश अनंतकाय स्वरूप ॥

हवे मूलसूत्रनी गाथानुं व्याख्यान करे छेः—पुप्फे इत्यादि तिहां फूल फल च शब्दथकी पत्र मूलादिक फलादिक त्रस जीवें सहित होय ते सर्व तुछफलनी व्याख्यानेविषे कह्यां छे एमां मद्यमांसादिकनेविषे राजाना व्यापारमां प्रवर्त्तवे करी राजाने परवश पणे करी जे कांइ विक्रयादिक कर्यो होय जे माटे राज्यव्यापार छे ते, नरकें जवानो हेतु छे माटे ते धर्मी जीवे छांमवो कह्युं छे के ॥ नृपव्यापार पापेन्यः,स्वीकृतं सुकृतं न यैः ॥ तान् धूलिधावकेन्योऽपि, मन्येमूढतरान् नरान् ॥ नावार्थः—राज्यव्यापारना पापथकी जेणे सुकृत अंगीकार न कर्युं तेने धूलिधोइयाथकी पण अत्यंत मूढ पुरुष कहेवो एम जाणियें छैयें ॥ १ ॥ अधिकारस्त्रिनिर्मासै, र्मागपत्यात्रिकेदिने ॥ शीघ्रं नरकवांछायै, दिनमेकं पुरोहितः ॥ २ ॥ नावार्थः—कोइ एक अधिकारथकी त्रण मासें, देवनी पूजाथकी त्रण दिवसें, तेथकी उतावलें नरकें जवानी वांछा होय तो एक दिवस पुरोहितपणुं आदरे ॥ २ ॥ ए मद्यादिकनो अंतरंगनोग सूचव्यो.

हवे बाह्य नोग कहे छेः—गंध ते गंधवास, जे कस्तूरी, कपूर, अगर,

आदिक सर्व जातिना धूपादिक तथा माल्य ने फूलनी मालादिक पुष्पादिक फूलनी पांखडी उपलक्षणथी वेशनी शोना आनरण प्रमुख शेष समग्र नोग्यवस्तु जाणवी ए विषयरूप ले एनां परिमाण करवां.

एवा उपनोग परिनोग नामा बीजा गुणव्रतनेविषे अनापयोगें करीने जे उलंघ्युं होय ते निंडुं बुं ए वीशमी गाथानो अर्थ ॥ २० ॥

हवे ए व्रतना वीश अतिचारमांथी प्रथम नोगथकी पांच अतिचार पडिक्कमवाने गाथा कहे ले:—

॥ सचित्ते पडिबद्धे, अप्पोल डुप्पोलिअं च आहारो ॥
तुहोसहि नरकणया, पडिक्कमे देसियं सवं ॥ २१ ॥

अर्थः—जेणे सचित्तनो परिहार कस्यो ले अथवा जेणे सचित्तनुं परिमाण कर्युं ले ते सचित्तनुं परिमाण कस्या उपरांत अनापयोगें अधिक खवाणुं होय अथवा सचित्तनो सर्वत्याग कस्यो होय पली विस्मृत लगें खवाणुं होय ते सचित्त आहार नामे प्रथम अतिचार जाणवो.

२ वृक्षथकी तत्कालनो उतास्यो एवो गुंदर तथा रायण प्रमुख तेमांहे बीज सचित्त ले पण पाकेलां फल ले माटे निर्दोष ले अने एनां बीज सचित्त ले ते काढी नाखीश एवी बुद्धियेंकरीने आखुं फल मुखमांहे घाले ते सचित्तप्रतिबद्ध नामा बीजो अतिचार जाणवो.

३ त्रीजो अपक्क ते दाणाने अग्नियें संस्कार करवाथी पण कोइक दाणाने अग्नि परिणम्यो नथी माटे तेवा दाणा काचा रही गया ले अथवा लोटतो अचित्तज ले एवी बुद्धियेंकरीने नक्षण करतां अपक्कोषधि नामा त्रीजो अतिचार जाणवो. हवे लोट केटलोकाल मिश्र रहे अने केवीरीतें अचित्त थाय ते कहे ले. चाल्यो आटो अंतरमुहूर्त्त मात्र पली अचित्त जाणवो. अणचाल्यो आटो मिश्र कहेवाय केम के तेमां धान्यना नखियां प्रमुख अवयव रहे तथा आखो दाणो रहे तेने शस्त्रें परिणतनो संनव नथी थयो तेमाटे ते मिश्र कहेवाय ते केटलोकाल मिश्र रहे ते कहे ले:— श्रावण अने नादरवा मासमां अणचाल्यो आटो पांच दिवस मिश्र रहे. आशु अने कार्त्तिकमां चार दिवस, तथा मागशिर पोसमां त्रण दिवस, तथा माघ अने फागुणमां पांच प्रहर, चैत्र वैशाखमां चार प्रहर, ज्येष्ठ त

था आषाढें त्रण प्रहर अने चाल्यो आटो अंतरमुहूर्त्त सुधी मिश्र जाणवो तथा सचित्त तिल मिश्रित एवा यव धान्यादि रूप ते सर्व सचित्त मिश्र आहार छे तेपण ए अतिचारमांहेज जाणवो.

४ दुपक्क आहार ते अर्द्ध शेकाणा एवा पोंहोख, चणाना उला, शेक्या चणा चोखा यव गोधुम स्थूल मंमक फलादिकने प्राशुक बुद्धियें नक्षण करताने दुपक्कौषधि आहार अतिचार लागे, ए आहारथकी आ लोकमां हेपण अजीर्णादिक रोग थाय वायुनो प्रकोप वधे शरीरें अशाता थाय माटे जेटले अंशेकरी सचित्तपणुं रहे तेथी रसेंद्रियना स्वादथकी परलोकमां पण एनो कटुकविपाक उदय आवे माटे ए छांमवा ॥

५ तुच्छौषधि ते जेना खावाथी पेट नराय नही अने पाप घणुं लागे एवी मग तथा चोलादिकनी फली तेने खावानो विवेकी जने त्याग करवो नहीं तो तेथी पांचमो अतिचार लागे छे.

इहां आशंका करे छे के सचित्तनो त्याग कस्यो छे अथवा सचित्तनुं परिमाण कस्युं छे तेम छतां उपरांत सचित्तनुं नक्षण करवाथी अतिचार न लागे परंतु व्रतनंग थवो जोइयें ?

गुरु उत्तर कहे छे के जेने अति पापनो नय होय ते धणी पच्चरकाण करे तो ते अचित्तजाणीने नक्षण करे अथवा उपयोग सहित खाय तेमाटे तेने अतिचार लागे परंतु जो जाणी बूझीने खाय तो व्रतनंग थाय.

आशंकाः—तेवारें तो अनंतकायादिकने अचित्तकरी करावीने खाय तो अतिचार शानो लागे एमांतो व्रतनंग पण न थाय.

उत्तरः—एथी अत्यंत जीह्वा इंद्रियनी लोलता वधे ते लोलताथकी व्रतनंग पण थाय, निद्धंद्धस परिणाम थाय ते परिणामनिद्धंद्धस थवाथी सचित्तने पण वावरे तथा बीजो आगलो कोइ नद्रक जीव होय ते देखीने नडकी जाय लोकमांहे निंदा थाय एटला माटे विवेकी जीवे अनंतकायादिकने अचित्त करीने तथा करावीने खावां नही ए पांच अतिचार सचित्तपरिहारी आश्रयीने अथवा कृत सचित्त परिमाण आश्रयीने कह्या.

एरीते बावीश अनक्ष्य, बत्रीश अनंतकाय, मद्यमांसादिक चार महाविगय ए सर्वे जो अचित्तहोय तोपण व्रतनंगना नयथकी वावरवा नहीं एम वस्त्रादिकना परिमाणने विषे अनाउपयोगें अधिक परिमाण अतिक्रां

त थयुं होय तेने अतिक्रमादिक कहीयें ते पोतानी बुद्धियें जाणी लेजो प डिक्कमे इत्यादिनो अर्थपूर्ववत् जाणवो ॥ २१ ॥

हवे ए भोगोपभोगव्रतनेविषे बहु सावद्य जे अंगारकादिक पन्नर कर्मा दान छे जेथकी तीव्रकर्म बंधाय तेमाटे ते श्रावकें छांमवा एनेविषे अना पयोगेंकरीने जे आचर्युं होय ते पडिक्कमवाने गाथा कहे छेः—

इंगाली वण साडी, भाडी फोडी सुवज्जए कम्मं ॥ वा
णिज्जं चेवय दंत, लक्ख रस केस विस विसयं ॥ २२ ॥
एवं खु जंतपीलण, कम्मं निलं छणं च दवदाणं ॥ स
रदह तलाय सोसं, असई पोसंच वज्जिज्जा ॥ २३ ॥

अर्थः—इंगाल एटले अंगारकर्म ते घणां लाकडां एकठां करीने तेना कोयला करी वेचें तेमज चूनानी भठ्ठी, इंटना नीभाडा, कुंभार, लोहार, सोनारनां कर्म इत्यादि सर्व अंगारकर्म जाणवां. ते अंगारकर्म करवेक रीने आजीविका करे तेम आगल पण सर्वमां आजीविकानुं जाणवुं.

२ बीजुं वनकर्म ते छेद्या अणछेद्या वननां पत्र, पुष्प, फल कंदमूल तृण काष्ठ कांब वंशादिक तेनुं वेंचवुं वेंचाता लइने वनगह्वादिक करावे वा डी बाग बगीचा करावे ते वनकर्म जाणवुं.

३ भाडी कर्म ते गाम्हां घडावे गाम्हानां अंग जे धंध, पइडुं, पींजणी प्र मुख घडाववां गाम्हा खेडवां क्रय विक्रय करवो, ते शकटकर्म कहियें.

४ शकट, उंट, वृषभ, महिष, खर, वेसर, अश्वादिक भाडे लइने तेना उपर भार नाखी वहेवरावे तथा पोते भाडे आपे ते भाटिकर्म कहियें.

५ यव, चणा, गोधूम, करडी इत्यादिकने भरडवां साथवो करवो दाल करवी लोट करवो सालमांथी चोखा काढवा, खाण खोदवी, खोदाववी, सरोवर कूपादिकने अर्थें भूमी खोदवी, हल खेडवुं, पाषाण घडाववा इत्या दिक स्फोटक कर्म कहियें अने योगशास्त्रमां तो कणने दलनादिक करवा ते वनकर्ममां विवक्ष्यां छे.

हवे गाथाना उत्तरार्द्धें पांच वाणिज्य कहे छे. वाणिज्य शब्द प्रत्येकें जोडवो.

६ आगारनेविषे जइने हाथीना दांत वहोरवा एटले जिहां घणा हा थीउने मारी तेना दांत एकठा करीने वेचें तेने दांतनो आगर कहियें ते

मज घूअडादिकने मारीने तेना नख काढे हंसादिक पक्षीउने मारीने तेनां रोम लीये व्याघ्रादिकने मारीने तेनां चर्म लीये, चामरने अर्थे चमरी गाय ना पूबडां कापे, वली शंख, शिंगडां, डीप, कवडी, कस्तूरी पोइसडादिक ए सर्व त्रसजीवोना अंग छे तेने लेवां ते दंतवाणिज्य कहियें.

७ लाख, धावडी, गली, मणशील, हरताल, वज्रलेप तूंबादिक, पड वास, टंकणखार, साजीखार, साबु, खारादिनो विक्रय करवो ते लाख वाणिज्य.

८ मद्य, मद्यांग, मधु, मांस, माखण, दूध, दहीं, घृत, तेलादिक रसवा लीवस्तुनो व्यापार ते रसवाणिज्य कहियें.

९ दास दासीप्रमुख मनुष्यनुं वेचवुं, गाय, अश्वादिक, पोपट, मेना प्र मुख जीवोनो क्रय विक्रय करवो ते केशवाणिज्य कहियें.

१० विष, अफीण, वछनाग, सोमल, शस्त्र, कोश, कोदाली, लोह, यं त्रादिक शस्त्रादिक हलादिक जीवघातक वस्तुनुं वेचवुं ते विषवाणिज्य क हियें. ए पांच प्रकारनां वाणिज्यने उत्तम विवेकिजनें छांमवां.

११ यंत्रपीलण कर्म ते निसातरो, उखल, मूसल, घरटी, घाणी, अर हट्ट कांकसी प्रमुखना व्यापार तथा तिल इक्षु सरसव एरंमफलनुं विदा रवुं पीलवुं तेल करवुं तथा जलयंत्र ते अरहट्ट खेडवा इत्यादिक सर्वने यंत्र पीलन कर्म कहियें. अने योगशास्त्रमां तो घरट्टादिक यंत्रनो जे क्रयविक्रय करवो ते विषवाणिज्यमां कह्यो छे.

१२ गाय, वृषनादिकना कान, कंबल, शिंगडां पूछादिकनो छेद करवो, खासी करवा, नाक विंधवां, आंक देवो, गोधो करवो, दाढादिक कापवां, चामडी बालवी, उंटनी पीठ गालवी इत्यादिक सर्वने निर्लांछनकर्म कहियें.

१३ वनमां घास घणुं होवाथी भिल्लादिकथी शंकाइने सुखे फराय न ही माटे जो बाली नाखीयें तो सुखे फराय एवा हेतुथी अथवा जुनुं घास बाली नाखीयें तो नवुं घास घणुं उपजे तेथी गाय प्रमुख सर्व जनावरनां पेट नराय तेनो धर्म आपणने थाय एवा हेतुथी वन बाली नाखे अथवा खेत्र बालवाथी धान्य सारुं नीपजे एम जाणी खेत्रने बाले अथवा कौतु कें करी अरण्य बाले एने दवदान कर्म कहियें. एवुं सांजलीयें छैयें जे नि लादिक पोताना मरण वखते एवुं कहे छे के महारा मंगलिकने अर्थे धर्म दीवाली करजो एटले दव लगाडजो ए सर्व दवग्गिदावणया कर्म जाणवुं.

१४ जे वगरखोद्युं ते सरोवर, तथा द्रह, अने जे खण्युं होय ते तलाव कहियें इत्यादिकनां शोषण करवां धान्य वाववाने अर्थे तलावादिकमांथी पाणीनी नीक वालवी ते सर द्रह तलाव शोषण कर्म कहियें.

१५ द्रव्यने अर्थे दुःशील दासी नपुंसकादिक शुक सारिका मयूर मार्जार मर्कट कूकडा श्वान नृंड सूवरादिकनुं पोषण करवुं ते असतीपोषणकर्म कहियें केटलाएक एम कहे छे.के गौडदेशनी पेठें दासीपोषण करीने ते संबंधि व्यभिचारनुं भाडुं खाइ आजीविका करे तेपण एमां लेवुं.

ए पन्नरे कर्मादाननां दोष घणा छे माटे उत्तम विवेकी श्रावकें न सेववां ते सर्व कर्मना दोष देखाडे छे.

१ अंगारकर्ममां अग्नि सर्वमां मुख्य शस्त्र छे अग्नि कायने आरंभे छकाय जीवोनी हिंसा थाय माटे श्रावकने अंगारकर्म निषिद्ध छे.

२ वनकर्ममां वनस्पति आश्रयीजे त्रसजीवो रह्या छे तेनी हिंसा थाय.

३–४ शकटकर्म तथा भाडीकर्ममां वृषभादिक उपर भार वहन करावतां मार्गमां छकाय जीवोनी घणी विराधना थाय छे

५ स्फोटक कर्ममां दाणा कण दलवा भूमिकानुं खणवुं तेमां वनस्पतिकायनी विराधना थाय तथा पृथ्वी कायनी विराधना थाय तेमज ए बेहुने आश्रित रहेला त्रसादिक जीवोनी मोहोटी विराधना थाय छे.

•६ आगरें जइने हाथीदांत चमरीगायना पूछडां प्रमुख त्रसजीवोनां अंग लेवामाटे ग्राहक आवेलो देखीने भिल्लादिक लोक तरत हाथी तथा गाय आदिक जीवोने मारवा माटे प्रवर्त्ते माटे दंतवाणिज्य श्रावकने निषिद्ध छे.

७ लाखमांहे घणा त्रस जीव होय लाखनो रस रुधिर सरखो होय तथा धावडीनी छाल तथा फूल ए सर्व मदिरानां अंग छे छालमांहे कीडा पडे छे. तथा गलीतो अनेक जीवोनी घात विना नीपजेज नही तथा मणसील, हरताल वज्रलेपमांहे पण घणा संपातिम त्रसजीवो एना फरसथकी मरण पामे तेमज घणा त्रसजीव एमां आवी पडे तुंबरिकामां पृथ्वीकायादिक जीवनो घात थाय छे. तथा पडवासमांहे घणा त्रसजीव छे तथा टंकणखार, साबु, खारो ए पण बाह्यथी घणा जीवना विनाशना. हेतु छे माटे महादोषरूप छे तथा लाक्षादिकना व्यापारनो दोष मनुस्मृतिमां कह्यो छे ॥ श्लोक ॥ सद्यःपततिमांसेन, लाक्षया लवणेन च ॥ त्र्यहेण

शूद्रीभवति ब्राह्मणः क्षीरविक्रयात् ॥१७॥ मांसमां लाखमां लवणमां जीव तरत पडे छे तथा तेना विक्रयथी ब्राह्मण पण त्रण्य दिवसमां शूद्र थाय छे अने मांस मदिरा लाख तथा लवण वेचवाथी ब्राह्मण तरतज पतित थाय छे.

८ रसवाणिज्यमां मधुनेविषे अनेक जीवोनी हिंसा थाय छे वली ए मां अनेक संमूर्छिम जीव उपजे तथा मरण पामे दुग्धादिकनेविषे पडेला जीवोनी विराधना थाय तथा बे दिवसनी .उपरांत दहींनेविषे संमूर्छिम जीवो उपजे तेनी युक्ति पूर्वे कही छे.

ए केशवाणिज्यनेविषे द्विपद चतुष्पद जीवोने नित्य परवश पणे राख वाना दोष तथा ते जीवोने वध बंधन क्षुधा तृषादिकनी वेदना जोगववी पडे इत्यादि दोष थाय छे.

१० विषवाणिज्यमां शिंगडीउं वत्सनाग, हरताल, सोमलखारादिक वि ष अने सर्व शस्त्रादिकने विषे जीवहिंसा प्रत्यक्ष देखाय छे पाणीमां पला लेली हरतालनेविषे मक्षिकादिक जीव मरण पामे छे, सोमल खाधाथी बालकादिक जीव मरण पामे छे ॥ उक्तंच ॥ कन्याविक्रयिणश्चैव रसविक्र यिणस्तथा ॥ विषविक्रयिणश्चैवनरानरकगामिनः ॥ कन्याविक्रय करनार, रसविक्रय करनार तथा विषविक्रय करनार ए सघला पुरुषो नरकगामी छे.

११ यंत्रपीलण कर्म तो अनेक त्रस जीवोनुं वधकारि छे. खांमवुं, पी सवुं, चुल्हो, पाणी राखवानुं स्थानक, वासीडुं काढवुं ए पांच हिंसाथी गृहस्थने कर्म बंधाय वली घाणी तो महोटा पापनुं हेतु छे एवुं लौकिक शास्त्रमां पण वर्णव्युं छे जे दश कसाइ जेवो एक घांची, दश घांचीना जेवो एक कलाल, दश कलालना जेवी एक गणिका, तथा दश गणिका सरिखो एक राजा पातकी जाणवो. इति यंत्रपीलन कर्म.

१२ निर्लंछनकर्म ते गाय अश्व उंट इत्यादिक पंचेंद्रिय जीवोने कदर्थ ना करवी कष्ट उपजाववुं ते महापापनुं हेतु छे.

१३ दवदेवाथकी अनेक कोट्यावधि जीवोनी विराधना थाय.

१४ सरोवरादिकनुं शोषण करतां पाणीना जीवो तथा पाणीने आश्रि त रहेला मछकछपादिक अनेक जातिना त्रसजीवोनो विनाश थाय माटे एमां छकायजीवनी हाणी थाय.

१५ असतीपोषें दासादिक जे पापकरे तत्संबंधि पापनी वृद्धि थाय.

एवा प्रकारनां बीजां पण अनेक जातिनां खर कर्म छे जे निर्दयी लो कने उचित छे ते सर्व वर्जवां. जेम के कोटवाल, गुप्तिपाल, सीमपालादि कना व्यापार ते खु शब्दें करी सुश्रावकें निश्चे छांमवा. ए पन्नरे कर्मादान नेविषे अनाभोग अतिक्रमादिक अतिचार जे लाग्यो होय ते पडिक्कमुं छुं.

ए व्रत पालनारो प्राणी सर्व अंगे दिव्य भोग पामे, नीरोगीपणुं अ भीष्टनो संयोग, मनुष्यनां सुख अने देवतानां सुख तथा चक्रवर्त्तिनी पद वी, इंद्रनी पदवी भोगवी सकल कर्म क्षय करीने मोक्षना सुखनो भोगी थाय.

वली जे प्राणी ए सातमुं व्रत अंगीकार न करे अथवा अंगीकार करी ने वली विराधे तेने घोर आकरा रोग उपजे अने इष्टवस्तुनो वियोग था य तथा अनिष्टवस्तुनो संयोग थाय तथा भोगांतराय कर्म बांधे, मरीने नर कादिक दुर्गतिनां दुःख भोगवे,घणो संसार रझले इति द्वाविंशति गाथा २२

हवे ए व्रतने आराधवा अने विराधवा उपर मंत्रिपुत्रीनो संबंध कहे छेः—अंग नामा देशने विषे चंपा नामा नगरी छे ते नगरीना लोक अत्यं त दयावंत छे पारका अवगुणने बोलवामां मूंगा छे, पारकुं धन लेवाने पांगलां छे, परस्त्री जोवाने आंधलां छे, जे नगरीयें बीजी जुनी नगरीओने दासीरूप करी छे ते नगरीमां प्रतापे करीने सूर्य सरखो अने राज्यभार उपाडवाने शेषनाग सरखो एवो इंद्र समान सहस्त्रवीर्य नामे राजा राज्य करे छे. ते राजाने बहुमाननुं पात्र अने जेनी बुद्धि मापी शकाय नही ए वो बहुबुद्धि नामें प्रधान छे.

अन्यदा त्यां पृथ्वीनो प्रलय करतो एवो प्रजालोकना अभाग्यने योगें करी जाणीयें छठो आरोज वेगो होयनी? एवो अत्यंत आकरो कोपें चडेला सर्पनी दाढना विष जेवो अनिष्ठ एवा विषनो वर्षाद वर्षतो हवो. तिहां वीजली पण अनिष्ट विष सरखीज थती हवी तेणे करीने धान्यनी संपदानो नाश थतो एवो कराल आकरो जाणीयें दुष्कालने करतोज हो यनी? एवुं ऊेर सरखुं वर्षादनुं पाणी पडयुं तेथी करीने जेम दावानलें क री वननेविषे वनस्पति सर्व निष्फल थइ जाय घांस प्रमुख सर्व बली जा य तेम वरसादना पाणीयें करी धान्य, वनस्पति, घास अने फल प्रमुख. सर्व बलीगयां. लोक तथा ढोर अने पशु पंखी प्रमुख पोताना मुखमां घा ले एवी कांइ वस्तु रही नही. पत्र, पुष्प, फल चण प्रमुख सर्व ऊेर जेवां

हावाथी खावाने अयोग्य थयां. तेमज कूवा, तलाव, वावडी अने नदी प्रमुखनां पाणी पण सर्व झेरजूत थइ गयां. तेथी लोक अने जनावर प्रमुख क्षय पामवा लाग्यां एम सर्व लोक आकुल व्याकुल थयां कारण के जेवारें दुष्काल पडे छे तेवारें तो लोक तथा ढोर प्रमुख वनफल तथा फूल पांदडां कंदमूलादिक खाइ पाणी पीने काल काढे अने जीवतां रहे पण आहीं तो पाणी सुधां सर्व झेरजूत थइगयां छे अने जे खाय के पिये ते मरण पामे तेथी कोइ जीववानो उपाय रह्यो नही.

एम घणा लोको तथा जनावरोनो क्षय थतो देखीने ते वखत जे पुण्यवान गृहस्थ हता ते सर्व लोकनी तथा ढोरनी अने पंखी प्रमुखनी खबर राखवा लाग्या. घर मांहेलां टांकानां तथा कूवानां पाणी अने घास चूणो प्रमुख के जे घरमां हतां जेनी उपर वर्षादनो छांटो नही पड्यो हतो तेवी निर्विप चीजोथी सर्व जीवोनो निभाव करवा लाग्या. एम करतां केटलोएक काल गयो पछी जेवारे ते दुःखे पामवा योग्य घरना टांकाप्रमुखनुं पाणी पण थइ रहेवा आव्युं तेवारें तृपायें पीडायेला लोको ते फलफूलादिक तथा विपमिश्रित दुष्ट जलने पीवा लाग्या के तरतज ज्वर कुष्ट कास श्वास भ्रमादिकना रोगथी मरण पामवा लाग्या.

एम घणा लोकोनो संहार थतो देखीने राजायें जोशी, निमित्तिया, मंत्रवादी, तंत्रवादी, वैद्य, भूवा, वेदीया, पुरोहित, ब्राह्मण प्रमुख सर्व पाखंमीने तेड्या अने तेमने राजा पूछतो हवो. तेवारे ते सर्व कहेता हवा के नवो वर्षाद थायतो कल्याण थाय बीजो कोइ उपाय नथी. तेवारें राजा मंत्री प्रमुख सर्व एकठा थइ विचार करवा लाग्या पण कोइ उपाय सूजे नही. केटलाएक लोक तो गले फांसो खाइने मरवा माटे तैयार थया जीववानी आशा छोडी दीधी एवो उपद्रव वर्त्ताइ रह्यो. ढोर तथा माणसनो क्षयथवाथी जाणीयें कल्पांतकाल तिहां आव्यो होयनी? एम दीसवा लाग्युं.

एम केटलाक दिवस गयानंतर एकदा प्रभातकालनेविषे राजसभामां राजा, प्रधान, सामंत, वागीया, पटाउत, सेनाउत, सेनापति, प्रमुख सर्व बेठा छे. एवामां पूर्वदिशानो वनपाल हर्षभर आवीने सिंहद्वारें उभो रह्यो छडीदारे जइने राजाने कह्युंके स्वामी! पूर्वदिशानो वनपाल आव्यो छे तेने शी आज्ञा छे. राजायें मांहे आववानी आज्ञा दीधी के वनपालकें आवी

वधामणी दीधी जे हे महाराज! पूर्वदिशानुं वन सर्वऋतुनां फल,फूल,पांदडां, धान्य, वनस्पतियें करी सर्व फल्युं फूल्युं छे ते एवुं गीच थइ गयुं छे के मांहे सूर्यना किरणो पण प्रवेशकरी शकता नथी अने पूर्वदिशाये सुगाल थयो छे. एम चारेदिशाना वनपालकोये आवी सुभिक्षनी वधामणी आपी. तेमज क्षेत्रोना अधिपतियोयें आवी राजाने कह्युं के महाराज! क्षेत्रनेविषे धान्य बहु नीपज्युं छे एमज खलाना स्वामीयोयें कह्युं के खलामां धान्यना ढगला थइ पड्या छे एमज जलनां स्थानक जे कूप, वाव्यो, नदी, द्रह, सरोवर, तलाव, प्रमुखना रखवाला प्रमुख, सहुकोइ हर्षभर थका आवी आवीने कहेवा लाग्या के जलने स्थानकें अखूट जलभराइ गयां छे. एम बीजा गामडांना तथा नगरना लोको सर्वे साथे एकेकालें आवीने राजाने वीनवता हवा.

ते सांभलीने राजाने तथा सर्वे लोकोने अतिशय अद्वितीय एवो आनंदनो रस प्राप्त थतो हवो. जे कोइथी कह्यो जाय नही. तेम रोग शोग पण सर्व एकजवारें जतो हवो सर्वलोकने कोइ अपूर्व अतिशय शीतलता थती हवी सर्व हर्ष पाम्या थका सर्वने जीवतानी आशा थइ तेथी सर्व लोक अद्वितीय महोत्सव करवा लाग्या एवुं समृद्धिसुख प्राप्त थयुं. तेना कारणनी कोइने खबर पडी नही.

ए अकस्मात् सुखनुं कारण ते राजा प्रजा सर्व एम समजवा लाग्यां के आपणा सहुना भाग्योदयथी थयुं छे. एनो बीजो कोइ हेतु नथी. वली नगरना तपस्वी कहेवा लाग्या के अमारी तपस्याना प्रभावथी सहु लोक सुखी थया. केटलाएक कहेवा लाग्या जे अमे धर्म करीयें छैये तेना प्रभावथी सर्वने सुख थयुं. एमज ध्यानकरनारा ध्यानना प्रभावथी, योगीश्वर पोताना योगना माहात्म्यथी, मंत्रवादी मंत्र जापना महिमाथी, तथा देवदेवीयोना सेवको पोतानां देवदेवीनां आराधनथी, जोशियो ग्रहनी पूजाथी, एम सर्वकोइ पाखंभीड पोतपोतामां अभिमान धरता थका राजा आगल आवी आवीने कहेता हवा के आ अमारा अमुक कर्त्तव्यना माहात्म्यथी सर्वलोकोने सुख थयुं छे. ते सांभली राजाये सर्वने कह्युं के तमे सर्व बोलो छो तेमां कोण साचुं अने कोण जुतुं छे हुंतो तमो सर्वने जुग मानुं छुं..

पछी एवातनो राजाना चित्तमां संशय उपन्यो जे कोइ ज्ञानी आवे तो संशय टले, एकदा राजाना तथा प्रजाना भाग्योदयथी वेत्रीयें आवीने क

ह्युं के हे महाराज! कोइक वधामणीयुं आव्युं छे एवामां आकाशमार्गेथी स
जानेविषे उद्योत थयो राजानी आज्ञाथकी वधामणीये आवीने वधाम
णी दीधी के हे राजन्! आपणा देवरमणनामा उद्याननेविषे श्रीश्रुतसा
गर नामे केवली जगवान् समोसस्या छे घणा देव देवी तेमनी सेवा करे छे
देवतायें सोनानां कमलनी रचना करी छे तेनी उपर बेठा थका धर्मनी दे
शना आपे छे. एवी वाणी सांजली राजानी जवकोडी रोमराजी विकस्वर
थइ. वधामणीयाने वधामणीनुं दान आपी संतोषीने चतुरंगी सेना लइ
सर्व प्रजालोक सहित देवरमण उद्यानें आवी केवलीजगवानने विधि सहि
त वंदन करी धर्मदेशना सांजलीने पठी राजा संशय पूठवा लाग्यो हे ज
गवन्! सर्वलोकने सुखसमृद्धिनो हेतु शो थयो.

केवली बोल्या हे राजन्! बहुबुद्धि प्रधानने घेर पुत्रीनो जन्म थयो छे
ते प्रधाननी पुत्रीना पाठलाजवना पुण्यउदयना महिमाथकी सर्वलोक
सुखी थया छे, एवुं सांजली आनंदित थका राजा फरीथी प्रधाननी पु
त्रीनो पाठलो जव पूठता हवा. तेवारें केवली कहेता हवा; जद्रनगरनेविषे
जद्र एवे नामे महोटो व्यवहारी रहेतो हतो. तेनी जद्रानामे जार्यानी सु
जद्रा नामे दीकरी हती ते लक्ष्मीना निधाननी पेठे सर्वने माननीय हती.
एवी ते श्रावकनी पुत्री जिनधर्मी हती तोपण जेम चंद्रमा कुरंगने लांठ
नेंकरी कलंकी थयो तेम ते कोइक कर्मना उदयथी बालपणाथीज रसेंद्रि
यना लोलुपीपणायेंकरी स्वेछायें सर्व अजक्ष्य वस्तु वावरती. पुत्रादिक जो
उन्मार्गे जाय अने तेने तेनां मातापितादिक शीखामण न आपे तो ते मा
तापिताने दोष लागे. जेम गायने मार्गे न चडावे तो गोवालीयानो वांक
गणाय. तेम तेने मातापितादिकें घणुंये वारी तोपण बाहेर जइने अज
क्ष्य खाइ आवे, ते जोइ मातापिता तेने बाहेर जवा न देतां हवां. तोपण
जेम व्यसन पड्युं टले नही तेम ते कुमरी कोइ वाणोतरने हाथे ठानुं
मगावीने पण अजक्ष्य खाधाविना रहे नही अनंतकाय सचित्त अचित्त
कांइ मूके नही एवी विवेकेंकरी शून्य थइ, धर्मिष्टना घरनेविषे कोइ अ
धर्मी होय तो धर्मीनी शोजा रहे नही तेम सर्व कुटुंबने अनिष्ट थइ पडी.

पठी तेनां मातापितायें कोइक महोटा जाग्यवंत श्रद्धावंत एवा व्यव
हारीयाना पुत्रने परणावी तोयपण ते पोतानो स्वजाव न मूकती हवी, ए

आत्मारूप राजा तेणे घणाकालनी पीधी एवी जे मोहरूप मदिरा तेथ की मूढथयो थको पोतानुं चाकर जे मन तेना पण चाकर जे इंद्रियादिक तेणे वली आत्माने पोतानो चाकर कस्यो छे. अहह जूर्ड कहेवो आश्चर्य छे! व्यसनी एम जाणेजे हुं छानुं व्यसन सेवुं छुं ते मुजने कोण जाणी श कशे, पढी ते कुमरी श्वसुरादिकथी छानां अजक्ष्य अनंतकायादिकनां जक्षण करे तो पण श्वसुरादिकें तेनुं कपट जाण्युं पापनुं कर्त्तव्य छानुं रहे नही. ते थी तेमने पण अनिष्ट थइ पडी. सर्व कोइने गुण उपरे राग उपजे परंतु गुणविना कोइने राग उपजे नही ॥ यतः ॥ गौरवाय गुणाएव, ज्ञातेराम्बं रोनतु ॥ वानेयं गृह्यते पुष्पं, अंगजस्त्यज्यते मलः ॥१॥ जावार्थः—गुण छे तेज महोटाइनुं कारण छे. पण जातिना आम्बरथी शुं थाय? गुण छे तो वनमांथी पुष्पोने लोको ग्रहण करी आवे छे अने पोताना अंगमां हे उत्पन्न थयेलो मल तेमां गुण नथी तो तेनो त्याग करे छे ॥ १ ॥

पढी कोइकरीतें तेनां मातापिता ते पुत्रीने पोताने घेर आणीने गुरु नी पासें तेडी लाव्यां. गुरुयें तेने अजक्ष्य अनंतकायनां पाप देखाडी मा तापितादि सर्वसंघमध्ये कांइक लज्जा कांइक पापनुं जय देखाडी कांइक दाक्षिण्यताथी सर्वेनी समक्ष गुरुयें तेने अजक्ष्य अनंतकायनी अगड करा वी. ते व्रतमां तेने दृढ करवामाटे तेनां मातापितादिक तेनी प्रशंसा क रवा लाग्यां अने गुर्वादिक पण अत्यंत प्रशंसा करता हवा. ते पढी ते सु जड़ाने सासरे मोकली तिहां तेने ते पच्चरकाण महाकष्टजूत थयुं जाणेजे मुजने सर्वे मलीने बंदीखाने नाखी छे एम समजती हवी एम केटला एक दिवस नियम पाल्युं. एकदिवसे ते सुजड़ा कोइक गृहस्थने घेर कार्य विशेषे गइ तिहां कुश्रली आंवलीने रुडीरीते मसालामां नाखी सुस्वादिष्ट करीने तैयार करी मूकेली हती तेने देखीने सुजड़ानुं मन चलायमान थ युं अने विचार्युं जे ए अचित्त छे एमां जीव तो कोइ छे नही माटे एने वावरतां शो दोष छे, एम जाणती ते आंबली तेणे वावरी पढी जाणे म हारे अगड छेज नही एवीरीते अनंतकाय अजक्ष्यने अचित्तकरी निःशंक पणें खावा लागी. रहेते रहेते अनंतकाय अजक्ष्य अने सचित्तने पण निः- शंकपणे वावरवा मांम्यां. अहो अहो जूर्ड रसेंद्रियनी गृद्धता कहेवी छे!! ॥ यतः ॥ करोत्यादौ तावत्सघृणहृदयः किंचिदशुजं, द्वितीयं सापेक्षोविमृश

ति च कार्यं च कुरुते ॥ तृतीयं निःशंकोविगतघृणमन्यत्प्रकुरुते, ततः पापा
भ्यासात्सततमशुभेषु प्ररमते ॥ पहेलां दयासहित हृदय छतां कांइक थोडुं
अशुभ करे, बीजीवार काइक विचार करतां ने अपेक्षा करतां कांइक करवा
योग्य अने नहीं करवा योग्य एवा कार्यने करे, पछी त्रीजीवार निःशंक
थइने तमाम दयाने छोडीने अशुभ पापात्मक कर्म करे छे,त्यार पछी पाप
करवानो अभ्यास पडी जवाथी निरंतर अशुभकर्मनेविषे अत्यंत रमण
करे छे. अर्थात् निर्भय थइ पापमां रची मची रहे छे ॥ १ ॥

एम ते सुभद्राये रसेंद्रियने वश थइ जवाथी, पोतानुं अभिग्रहरूप क
ल्पवृक्ष समूल मांहेथी उखेडी नाख्युं. वली पण आगलनी पेठें सर्व अभ
क्ष्यवस्तु वावरवानुं चालु कर्युं. अहो दुर्दांत रसलंपटपणुं जुवो. ते सुभद्रा
सर्व अभक्ष्य खावाने राक्षस सरखी थइ अथवा दावानल सरखी थइ तेने
कोइ वस्तुनी तृप्तिज थाय नही तेणे मर्यादा लज्जादिक सर्व मूक्यां मावित
र तथा श्वसुर ए बेहुपक्षनेविषे विशुद्ध छे तो पण निःशंकपणे धर्मरहित हो
वाथी जेम दीवाथकी उपजेली मश सर्वने श्यामताकरे तेम करती हवी.

वली कोइ एक दिवसे सुभद्रा सासरेथी पीयरीये जाती हती त्यारें मा
र्गने विषे क्यांएक वनमांहे अजाण्यां फल पडेलां हतां ते देखी तेने खावा
ने माटे उजमाल थइने ते फलनुं आस्वादन करवेकरीने ते कुमरी तत्काल
बेहु प्रकारना अत्यंत कटुक विपाक छे जेना एवा किंपाकवृक्षना झेर जेवा
फलने भक्षण करीने ते यौवनवयमांज शीघ्र अकाल मरण पामीने पहेला न
रकनेविषे गइ पिताना घरसुधी पण पहोची नही एम ते आहीं पण सर्वने
अनिष्ट थइ अने परलोकने विषे नरकें गइ तिहां कटुकविपाकने भोगवी
तिहांथी मरीने महोटा मत्स्यपणे उपनी. तिहांथी मरीने बीजा नरकने
विषे उपनी. तिहांथी निकलीने भुंड सूकरी थइ तिहांथी रासभी थइ एम
घणा भव रझली सर्वस्थलें भूख तृषा अने रोगनी वेदनायेंकरी महाकदर्थ
ना भोगवती रसनाने वशथवाथी घणा काल रझलती अनर्थने भोगवीनें ए
कदा लक्ष्मीपुर नगरनेविषे धनवंतमां मुख्य एवा लक्ष्मीधर नामे शेठ तेनी
लक्ष्मीवती नामे भार्या तेनी भवानी एवी नामे पुत्रीपणे आवी उपनी.
तिहां जन्मतांज तेने उधरस, श्वास, ज्वर, दाह, कुक्षिशूल, भगंदर, हरस,
अजीर्णता, दृष्टिशूल, पृष्ठशूल, अरुचि, खरज, जलोदर, माथानी वेदना,

काननी वेदना, कोढरोग ए सोल महोटा रोग जे आगममांहे प्रसिद्ध ढे ते सर्व तेना शरीरे उपन्या महोटी थइ त्यारे ते रोगने लीधे महा पीडा जोगवती हवी तेनां माता पिता घणा उपचार करे पण रोग उपशमे नही.

एम ते शृंगारना साम्राज्यथी रहित अने निरंतर रोगेंकरी शरीरमां संतापित एवी महा डुःखणी थइ तेना घरनी पासें एक उपाश्रय हतो तेमां आर्याजी हतां तेमनी पासे ते जवानी गइ त्यां साध्वीने वांदीने अत्यंत आदर सहित पूढवा लागी के महाराज ! महारा जन्मनो रोग जाय एवुं कोइ तमारी पासें उसड होय तो मने आपो. तेने आर्यायें कह्युं महारी पासे धर्म औषध ढे तें पाढले जवें पापरूप वृक्ष वाव्यां ढे तेनां फल तुजने हमणां उदय आव्यां ढे, ते कर्मना विपाकनो क्षय थवाथी रोगविपाकनो पण क्षय थाशे ते जेम अग्नि इंधणांने बाले ढे तेम श्रीजिनधर्मरूप औषधथी रोगनो नाश थाय. जे मन वचन कायानी विशुद्धियें धर्म आराधन करे तो जेम सूर्यथी अंधकार नाश पामे तेम इहजव परजव संबंधि डुःखना राशिनो क्षय थइ जाय, धिःकार ढे रसनानी गृद्धताने के, जेणे करी नियमजंगना कटुक विपाकरसने पण कोइ विचारता नथी.

एवी साध्वीनी वाणी सांजली जवानीये पुढ्युं हे महाराज ! में पूर्वे शां पाप कर्यां हशे के जेथकी आ असाध्य रोगेकरी पीडाउं बुं. ते सांजली साध्वीजी त्रणज्ञाने सहित हतां माटे तेना पूर्वजवनो वृत्तांत सर्व कहीने कह्युं के ते डुष्कृत जोगवतां शेष रह्युं ते आजवमां पण जोगवे ढे हे जद्रे ! बीजी चार इंद्रियो तो मात्र यौवन अवस्थामांज जीतवी डुर्लज ढे परंतु एक रसेंद्रिय तो त्रणे अवस्थामां जीतवी डुष्कर ढे ते वक्रशिक्षित घोडानी पेरें अतिशयें डुःखे दमवा योग्य ढे ते रसेंद्रियना आकरा उदय तत्काल फलने देखाडे ढे, माटे अहो जव्यो ! तमे रस इंद्रियने जीतवाने घणो उद्यम करो जो ए एक रसना इंद्री धराइ होय अने बीजी चार इंद्रीयो जुखी होय तो ते सर्वइंद्रियोने ए रसनाज उन्मादता पमाडे ढे.

एवुं सांजली जवानीने जातिस्मरण उपन्युं तेवारें प्रतिबोध पामीने समग्रपणें जोगोपजोग व्रत लइने समस्त सचित्त जोजनने ढांमती हवी तथा अचित्त वस्तुमांहे सर्व अजक्ष्य वस्तुनो त्याग कर्यो. जक्ष्यवस्तुमां पण कलमशालिनी जातिनी शालि तथा कठोलमध्ये मग अने अडद ए बे मोक

लां राख्यां तथा शाकपण कठोलनुंज खावुं बाकी सर्व त्याग कर्युं घृतमांहे गायनुं घृत तथा गायनी ठास मोकली राखी बाकी सर्व त्याग कर्यां तथा फलमध्ये दूधी आमलां अने सोपारी खावी बाकी सर्वनो त्याग कर्यो. तथा त्रण उकाले उकलेलुं पाणी वावरवुं शेष सर्वजलनो त्याग, ड्रव्यमां चार ड्रव्य मोकलां राख्यां एवीरीतें सुखे धर्मपालती पोतानो निर्वाह करे ठे तेने नित्य श्रीजिनधर्म आराधतां थकां केटलोएक काल गयो. जैनधर्मनेविषे दृढधर्मापि देवता दानव इंड नागेंड प्रमुख कोइनी चलावी चले नही.

एकदा कोइ समकेतदृष्टि देवतायें सजामां बेठे थके पोताना मित्र मिथ्यात्वी देवता पासें जवानीनी प्रशंसा करी के आजने समये जरतक्षेत्रने विषे कोइ जवानी सरखी दृढधर्मा श्राविका नथी ए पोताना प्राणजतां कबूल करे पण कोइनी चलावी चले नही ए वातने ते मिथ्यात्वी देवता अणसद्दहतो थको तेनी परीक्षा करवानेअर्थें एक परदेशी म्हाह्या विचक्षण एवा वैद्यनुं रूप धारण करीने ते जवानीने घेर आव्यो तिहां अनुकंपायें सहित थइने कहेवा लाग्यो के हुं व्याधिना समूहनो वैरी बुं माटे तहारो रोग जडामूलथी काढी नाखीश हे वत्से ! हुं कोइ तहारा जाग्यें बांध्यो थकोज इहां आव्यो बुं. अने ताहारीमाटे अमृतवृक्षनां फल लाव्यो बुं तेने तुं आरोगीने वली बीजुं अमृत सरखुं अति शीतल मीठुं पाणी मंत्रीने आपुं तेनुं पान करीने मूलथी रोगनो समूलो नाश कर्य. वली आ जवमां फरीने नवो रोग थाशे नही, शरीरमां सुखनी वृद्धि थाशे.

एवुं वैद्यनुं वचन सांजलीने जवानीनां माता पिता जाइ प्रमुख सर्व अधिक आनंद पाम्यां. अने ते जेवामां कांइक बोलवानुं करतां हतां एवामां तो जवानी बोली हे वैद्य ! आ जवनेविषे ए बे वस्तु माहरे अकल्पनीय ठे माटे ए बे वस्तु मूकीने महारे कल्पनीय वस्तु होय तो तुं कहे एवुं सांजली वली वैद्य बोल्यो तें कह्युं ते सत्य ठे तथापि औषधने अर्थें अकल्पनीय कांइ नथी औषधने अर्थें तो महोटा ऋषियो पण वापरे ठे तो तुजने एमां शो दोष ठे ? जो स्वादने अर्थें वावरती होय तो दोष लागे.

एवुं वैद्यनुं वचन सांजलीने जवानी हसीने धर्मना रहस्यनी वाणीयें मुनिनी पेठें बोलती हवी के अधर्मथकी उपनी जे व्याधि तेना विनाशने अर्थें सफल ठे हेतु जेहनो एवो निश्चें धर्मज ठे. ते बीजरूप धर्मथकी फ

ल पामवानो अर्थी जीव ते केम बीजनो विनाश करे? एवो मूढ कोण होय! ते कारणमाटे जेम सूर्य पश्चिमदिशायें उगतो नथी ते कदाचित् उगे तो पण हुं निषेधी वस्तुने अंगीकार करुं नही एम तुं निश्चयथी जाणजे.

तेवारें वैद्य बोल्यो ए स्वेडाचारिणी कदाग्रहें ग्रहीतचित्तवालीने शुं कहीयें ए तो पोताने पण जाणती नथी अने फोकट आत्माने बाले डे. ए तो कांइ उत्सर्गमार्ग अने अपवादमार्गनी वात पण जाणती नथी. यतः॥ सवत्र संजमं संजमाउ, अप्पाणमेव रक्किज्जा॥ मुच्चइ अइवायाउ, पुणो वि सोही नया विरइ॥ १॥ नावार्थः–सर्वथी संयमने राखवो अने संयमथी आत्माने राखवो रोगरूप घणे करीने शरीररूप लाकडामां खवाइ गयुं डे रुडुं अंग जेनुं एवी तुं व्याधियें प्राणने केम धरी शकीश? एवा रोगें करीने केम आखो जन्मारो निकलशे? केम शरीरनो निर्वाह थाशे? इत्यादिक अनेक प्रकारनां वचने करीने वैद्यें तथा स्वजनादिकें तेम वली नगरना लोकें तेने समजावी तो पण जेम पाणी कल्लोलें करी तटने नेदवा जाय पण पडरनो तट नेदाय नही तेम नवानीना पण मनरूप वज्रनो तट ते वैद्यना वचनरूप कल्लोलनी मालातद्रूप युक्तियेंकरी नेदाणो नही एवी रीते जगतने चमत्कार उपजावनारुं एवुं नवानीनुं दृढ अंतःकरण देखीने ते देवता तुष्टमान थयो थको पोताना रूपने प्रगट करीने बाह्य तथा अन्यंतरथी नवानीनी प्रशंसा स्पष्टपणे करतो थको देवता पोतानी दिव्यशक्तियें करी नवानीना शरीरमांथी सर्व रोगने संहरतो हवो. वली रत्ननी वृष्टि करी पंचदिव्य प्रगट करी समकेत पामीने पोताने स्थानकें गयो.

ते वखत वादले रहित एवा शरदकालना चंद्रमानी कांति सरखी नवानीना शरीरनी कांति प्रगट थइ, ते नवानी धर्मना माहात्म्यथी अतिशय शोनती हवी अहो धर्मनुं माहात्म्य! जेनुं तत्काल फल प्रगट दीठुं,अनुनव्युं, प्रतीतिमां आव्युं तेथी ते साक्षात् धर्मनुं माहात्म्य जाणीने जाण तथा अजाण एवा सर्व नगरना लोक धर्मने आराधवा लाग्या एवुं प्रत्यक्ष माहात्म्य देखीने कोने प्रतीति न उपजे वारु? प्रत्यक्ष फल देखीने कोण आलस करे,प्राणनो अंत आवे एवुं संकट पडेडते पण ते कुमरी कोइवार सचित्त वस्तुने न आदरती हवी. ते गुणें करीने ते कुमरी जगत्ना चित्तने हरनारी थइ,जगत्ने आश्चर्यकारी एवी थइ,ते सौनाग्य अने शोनानां घररूप एवी न

वानीने जाणीने कोइ महेश्वर नामे महोटो व्यवहारीयो तेने परण्यो ते ज वानी एवी ठकुराइ पामी छतां पण कांइ अहंकार न धरती हवी. तेनी संग तथी ते महेश्वर मिथ्यात्वी हतो ते जैनी श्रावक थयो. तेमने एक पुत्र आ व्या पछी ते स्त्री जरतार बेहुजण ब्रह्मचर्य व्रत धारण करतां हवां जोगना समग्र अंगनो योग छते पण ते बेहु निःसंग जावे रह्यां, ए तेमनी जगत् मां आश्चर्यकारक वात थइ पडी एवीरीते जेम ते दिवसें दिवसें धर्मनेविषे वधते परिणामे थयां तेम ते लक्ष्मीयें करीने पण दिवसें दिवसें वधतां ह वां. ते निःसंगजावनी स्पर्द्धायें करीनेज जाणे संपदा वधि होय नहिं !

हवे ते स्त्री जरतार पुण्यना सात क्षेत्रमांहे द्रव्य वावरतां हवां तथा दरिद्री दीन दुःखियाने देतां थकां पोताना वित्तनो जगतना उपकारने अ र्थें व्यय करतां हवां. जेवारें दुष्काल पडे तेवारें जे दातार होय ते अदाता र थाय अने महेश्वर तो दुर्निक्षमां विशेष दातार थाय अथवा जे आ दु र्निक्षमां पूर्वें संग्रह करेलुं अनाज आपी दइश तो पछी हुं शुं खाइश ! अथवा रोगादिक आवशे तेवारें शुं खाइश ! एम पण न जाणे. यतः ॥ संकुंचंत्यवमे तुच्छाः, प्रसरंति महाशयाः ॥ ग्रीष्मे सरांसि शुष्यंति, कामं वारि धिरेधते ॥ १ ॥ जावार्थः—तुच्छ खबोचियां थोडामां संकोच पामे छे पण महोटा जलाशयो महाशयनी पेठें थोडामां पण विस्तार पामे छे. सरोवरो उनालामां सुकाइ जाय छे परंतु उनालामां समुद्र अति वृद्धि पामे छे ॥ १ ॥

एम ते जवानी अने महेश्वर अंतःकरणथी अंगीकार करेला धर्मने पा लीने आयुष्य पूर्ण करी बारमा देवलोकनेविषे देवपणे जइ उपन्यां तिहां देवतानां सुख जोगवीने ते जवानीनो जीव हे राजन् ! तहारा बहुबुद्धिना मा प्रधाननी पुत्रीपणें आवी उपन्यो छे अने ते महेश्वर श्रावकनो जीव बारमा देवलोकथी चवीने तुं इहां राजा थयो छो. हे राजन् ! पाछला जव नेविषे सचित्त रसादिकना त्यागथी तथा दान पुण्यथी तुं आ राज्यरुद्धि पा म्यो अने पूर्वें दुर्निक्षनेविषे लोकोने उपकार कस्या तेथी ए जवानीना जन्म मात्रथीज दुर्निक्ष टल्यो: एना प्रजावथी लोक सुखी थया. सर्वना रोग ग या. इति निवारी. ते ज्यांसुधी ए जीवती रहेशे त्यांसुधी कोइने रोग उपद्र व थाशे नही माटे हे राजन् ! अतुल्यपुण्यवंत प्राणीना महिमाथकी शुं न थाय. एवां केवलीनां वचन सांजलीने राजा प्रधान सर्वना संशय ट

ल्या. अने सर्वपांखमीउ जे पूर्वें बकबकाट करता हता तेना गर्व टली गया.

हवे राजा घणो आनंद धरतो घणा लोकनी साथें बहुबुद्धिनामा प्रधाननने घेर गयो तिहां माता सहित प्रधाननी पुत्रीने देखीने तेने पोतानी गोत्रदेवीनी पेरें मानतो हवो. ते पुत्रीनुं एवुं माहात्म्य सांजलीने देशांतरथी घणा राजाउ आवीने तेनां दर्शन करी आनंद पामीने वली पोताना घरने विषे जागती देवीनी पेठे ते जवानीनी मूर्त्तिने पूजीने संपत्तिने पामता हवा. ते पुत्रीपण जगतमांहे सौजाग्यादिक गुणेंकरीने उत्कृष्ट होती हवी. जवानीनी वाणी अमोघ होती हवी केमके पाउले जवे रसना जीत्याथकी ते जेहवुं बोले तेहवुंज ज्ञानीना वचननी पेठें तेनुं बोलवुं सत्य थाय.

ते चार बुद्धि अने चोसठकलानो जंमार थइ गुरुतो साक्षीमात्र हता पण जाणे सर्वे पूर्व जणीनेज आवी होयनी? एम पूर्वजवना पुण्यना उदयथी शुं डुर्लज ठे. एरीते ते जवानी जगतमां विद्यायेंकरी प्रसिद्ध थइ.

एकदा समये घणावादीयोमां वडेरो एवो कोइक धूर्त्तवादी ते सर्व देश देशना वादीने जीततो, घणो अहंकार धरतो, घणा परिवारे परवर्यो थको राजसजामां आव्यो अने शरदऋतुना मेघनीपरे फोटक शब्देंकरी ध्वनि करी कहेवा लाग्यो के हे राजन्! तमारा राज्यनेविषे कोइ एवो वादी ठे के जे महारी साथे वादनी क्रीडा करे. अथवा हुं वादियोने विषे धूमकेतु जेवो बुं. वादिनावृंदने डुर्जिक्ष सरखो बुं. हुं वादियोनो कालरूप बुं. जगतमां कोइ एवो नथी जे महारी साथे वाद करे? माटे हे राजन्! कोइ प्रतिवादीने तेडावो के जे मने जीतीने महारा जीतेलां पुतलां ठोडावे अने महारी आगल हारे अथवा मने जीते एवो कोइ नहोय तो जीतनुं पुतलुं बंधावे. एवुं सांजली राजायें प्रजातनो वायदो कर्यो तेवारें वादी पोताने उतारे आव्यो.

पाउलथी ते पंमित एवा राजायें बहुबुद्धि प्रधानने कह्युं के कोइ वादीने जीते एवो प्रतिवादी लइ आवो नहीं लावशो तो जगतनेविषे महारी अपकीर्त्ति थाशे एवुं राजानुं वचन सांजली प्रधाने नगरमां पडहो वजडाव्यो पण ते पडो कोइयें फरस्यो नही तेथी प्रधान चिंतातुर थको महोडी रात्रें पोताने मंदिर आव्यो तिहां पोताना बापने चिंतातुर देखीने जवानीयें पुठ्युं हे पिताजी! आज तमने एवडी आकरी चिंता शी ठे? तमे तो बहुबुद्धि ठोज. एवुं जवानीनुं वचन सांजलीने प्रधानें जवानी आगल ते वादी

आव्यानी वात कही तेवारे जवानी हसी मुख मचकोडीने बोली के कीट समान नर वादीनो महारी आगल शो आशरो छे. तेने प्रधानें कह्युं ए धूर्त्तकलामांहे शिरोमणी छे. तेथी मुजने चिंता छे. जवानीयें कह्युं हे पिताजी! ए चिंतायें सर्युं. ए चिंता मुजने छे हुं पडहो फरशुं छुं. एवुं पुत्रीनुं वचन सांजलीनें ते रात्रियें प्रधान सुखें निद्रायें सूतो.

प्रातःकालनेविषे जवानीने शणगारी सनामध्यें आणी अने ते वादी धूर्त्तने पण तेड्यो ते धूर्त्तवादी प्रधाननी पुत्रीने देखी अवज्ञा करतो विस्मय पामीने बोलतो हवो के शुं केसरीसिंहने मृगलानुं बालक जीतशे के! हवे ए कौतुक सर्व सनाना लोक जोवाने उत्सुक थया. पछी ते वादींद्र प्रधाननी पुत्री संघातें संस्कृतवाणीयेंकरी सर्व सनाने आश्चर्य पमाडतो अति उतावलो थको बोलतो हवो के तुं बालिका छो? तेनी साथें इहां महारे महोटा शास्त्रोनी वातो करवी युक्त नथी, बालिकानी साथे प्रश्न उत्तरादिकनी शी क्रीडा करवी तो पण हे दक्षे! हे निपुणे! हुं तुजने कांइक प्रश्न करुं छुं जे मक्षिकाना चरणघात थकी त्रण लोक केम कंपायमान थया तेनो उत्तर आप्य? ते सांजली मंत्रीपुत्री हसीने कहेती हवी के उत्तम नींतने विषे त्रणजुवन चितराय छे तिहां कोइ पाणीनुं कुंरुं जर्युं होय तेमां ते चित्रामणनो प्रतिबिंब पड्यो ते माखीनी पांखना घातथी पाणी हाल्युं एटले त्रण लोकनो प्रतिबिंब पण हाल्यो ते त्रण लोक कंपायमान थया कहेवाय,ते माटे ए वात युक्त छे. जेम तमारुं चित्त मारा कल्पित आक्षेपथी कंप्युं तेम ए त्रण लोको माखीना पगना अने पांखना प्रहारथी कंपायमान थया.

एवो उत्तर सांजलीने सर्व आश्चर्य पाम्या. वादी पण चमत्कार पाम्यो थको चित्तमां विचारे छे जे रखेने ए मुजने जीती जाय, तो पण वली अत्यंत कठिन एवो प्रश्न पुछुं जे तिलधान्यने खूणे एक कीडीयें उंट प्रसव्यो त्यारे जबानी बोली के जो तुं मने जीतीश तो ते वात साची. वली तेणे प्रश्न पुछ्यो जे बे स्त्री अने बे पुरुष थकी एक नर उपन्यो ते मांहे कालो अने बाहेर उजलो अने तेनुं देव एवुं नाम छे पण ते देव नथी तथापि ते सर्वनो निरवाह साधक छे वली ते समुद्र जेवो छे तथापि जलथी जय पामतो रहे छे. तेनें पग नथी तो पण देशांतरे घणुं ज्रमण करे छे तथा ते मौनी छतां सर्व जाषा बोले छे वली ते साक्षर छतां जड छे एवुं वादीनुं

बोलवुं सांनलीने नवानी बोली के ए तो लखेलो कागल लेख जाणवो.

वली वादी बोल्यो के एक नर अने चार स्त्री ए पांचथी एक पुरुष उ पन्यो ते दीधो थको महोटो शब्द करे, देहनेविषे लाग्यो थको फुःख करे, कोइने आप्यो थको वैर करे, ए सांनली मंत्रीपुत्रीयें कह्युं के ए वस्तु तमे मिथ्यानिमानी बो माटे तमनेज आपवा योग्य बे. तेवारें सनामांहेला नत्सुक लोके पोताने जाणवा माटे पूब्युं के ए वादीने शी वस्तु देवा यो ग्य कही,तेने कुमरीयें कह्युं चपेटो ए वादीने देवा योग्य बे ते सांनली स र्वलोक हस्या. हवे ते कुमरी बोली के हे वादी ! तुं शास्त्रनी रीतें प्रश्न पूब तेना नत्तर महाराथी न देवाय तो हुं हारी ने तुं जीत्यो, अथवा हुं तुजने प्रश्न पुबुं. तेनो नत्तर तुं आपे तोपण तुं जीत्यो अने हुं हारी अने जो त हाराथी नत्तरज न देवाय तेवारें तो तुं हार्यो कहेवाइश एवुं कुमरीनुं वच न सांनलीने ते वादी पोताना मनमां अमर्ष आणीने एकेवारें अतिविष म एवा बपन्न प्रश्न कुमरी प्रत्यें पूबतो हवो तेनां नाम लखीये बैयें.

१ स्वजना, २ प्रधान तुरंग, ३ सारथी, ४ ज्ञानि, ५ वादीउंमांप्रधान, ६ सूपकार, ७ जुआरी, ८ गणिका, ९ प्रधानगायन, १० विप्रो, ११ धनवान कुविंदनुं नवन (धनिकवांकानुंघर) १२ कणनुं सुनिक्ष, (धान्यनो सुगाल) १३ ग्रीष्मकालमां जलधिना तट, १४ धूर्त्त, १५ फुर्नयमां सक्त, १६ धा र्मिकचित्त, (धर्मनेविषे मतिवाला) १७ वेदवित्, १८ दयालु, १९ शुनवे ला, २० पटह, २१ महासुनट, २२ असतीस्त्री, २३ वणकर, २४ महा वात,२५ वर्षाऋतुमां थयेलो वास,२६ मद्यव्यसनी, २७ अंतिमजलधिस्थि ति, (स्वयंनूरमणसमुड्र,) २८ मत्स्यसंकुलतलाव, २९ अनुकूलपवनवालां व हाण, ३० अजापालगृह, ३१ जलधिमुख, ३२परप्रार्थनापरमनवालो, ३३ नित्यदारिद्र्यवाला, ३४ महासमुड्र, ३५ हलवाहक, ३६ वधक, ३७ कुं नार, ३८ गिरिनदी, ३९ मरुनूमि ४० काश्मीरनूमि ४१ सिद्ध ४२ महा डुम ४३ नृपस्थिति ४४ शतपदी ४५ नेरी ४६ फलितशालि ४७ श्रेष्टमंत्रि ४८ धूर्त्तमंत्री ४९ त्रण्यप्रथमनरक ५० नृपकन्यका ५१ प्रजारक्षक ५२ याचक ५३ सुगृहा ५४ कुपितसुनटो ५५ त्रिखिता ५६ वनोद्देशिक ए क्विउ ए पुबेला प्रश्नना शब्दो मागधी नाषाना व्याकरणना नियम प्रमाणे सिद्ध करी आप्या तथा तेनी अंदरना केटलाएक शब्दोनी अनेक अर्थनेविषे

प्रवृत्ति थायछे ते सघलुं स्पष्ट करी सूत्रथी साधी आप्युं तथा ते ५६ प्रश्नो ना नवानवा प्रकारें करी (१४३६) उत्तरो आप्या तेथी सघलाने अपार च मत्कार जेवुं लाग्युं ए रीते ते कन्या ते वादिनो पराजय करीने जरा हसी बी जीवार ते कन्यायें अति विषम प्रश्न पूछ्यो जेः–चित्रमत्रपयः पेया एवं व्यं जनवर्जिताः ॥ समीह्यतेजनैर्नित्यमपिवर्गत्रयार्थिभिः ॥ अर्थः– पयः पेयाः ए शब्द व्यंजन वर्जित करी त्रणवर्गना अर्थि.एवा जनोयें ते निरंतर सारी रीते इछायछे. हे वादि ! आ श्लोकनो शो नावार्थ छे. आनो अर्थ करवामां छमास जेटलो काल लागेछे. त्यारे ते शब्दनो विचार करतां पण ते मतिमू ढ थइगयो पण अर्थ यथार्थ न थयो त्यारे राजाये कह्युं के हे कन्ये ! तुंज तेनो स्पष्ट अर्थ कह्य. त्यारे तेणे ते श्लोकनो अर्थ कह्यो ते सांनलीने ते वादी विषाद पाम्यो. त्यारपछी वली एक अद्भुतवात नवानी बोली के हे वादी ! मारो एक बुद्धिवालो प्रश्न छे हजी तेनो तुं उत्तर आप्य तो हुं जाणुं जे तें मुजने जीती एम कही ते प्रश्न कहेती हवी.

एक नगरमांहि जेना सर्व अंगनेविषे गुण नखा छे एवी एक राजानी पुत्री हती तेने कोइएक विद्याधर अपहरि गयो तेवारे राजायें पडह वजडा व्यो के जे कोइ ए कन्या मने लावी आपे तेने हुं ए कन्या आपुं तिहां कोइएक निमित्तियो बोल्यो के जे विद्याधर ए कन्याने लइगयो छे तेनुं ठेकाणुं हुं जाणुं छुं, पण महारामां आकाशमार्गे जवानी शक्ति नथी, तेवारें एक रथकार बोल्यो जे आकाशमार्गें रथमां बेसाडीने ते स्थानकें लइ जवानी महारा मां शक्ति छे पण लडवानी शक्ति माहारामां नथी तेवारें एक सहस्रयोधी बोल्यो हुं विद्याधरसाथें युद्ध करीने तेने हणीने कन्या लावुं पण तिहां मुजनें शस्त्र वागे माटे हुं जाइश नहीं तेवारें एक वैद्य बोल्यो के हुं व्रणसंरो हणी औषधीयेंकरी तहारो घा रुझवी नाखीश एम निर्णय करी ते चारे जण रथमां बेशी आकाशमार्गें विद्याधरने स्थानकें जइ युद्ध करी विद्याध रने हणीने कन्याने लइ आव्या पछी ते चारे जण कन्या परणवा माटे पोतपोतामां वढवा लाग्या माटे हे वादी ! ते चारमांहेथी ए कन्याने को ण परणे केवी रीते एनी वढवाड मटे तेनो निर्णय करी आपो. उक्तंच ॥ निमित्तिउ रहगारो, सहस जोहि तहेव विद्योय ॥ दिन्न चउह्नं कन्ना,परणि या नवर इक्केणं ॥ १ ॥ नावार्थः–निमित्तियो, रथकार, सहस्रयोधी, अने

वैद्य, ए चारे जणने कन्या दीधी पण ते कन्याने कोण परणे? माटे जो तुं चतुर हो तो ते विचारीने कहे के ए कन्या कोने परणे? ते सांभली वादीयें घणी वार विचार्युं पण तेनाथी उत्तर अपाणो नहीं तेवारें राजानी आज्ञाथी कुमरी कहेती हवी के हे राजन्! ते राजानी पुत्री कोइ न जाणे एवी रीतें गूढ अभिप्रायथी ते चारेने कहेवा लागी के जे म्हारी साथें अग्निमां पडशो तेने हुं परणीश एम कही चेह खडकावीने तेमां पडी तेवारें त्रण जण तो मरणथी बीहीना थका चेहमां पड्या नही मात्र एक निमित्तियोज निमित्तने बले जाणतो थको घणा लोकोयें वार्यो तो पण कन्यानी सायेंज चेहमां पड्यो. तेने अग्नि सलगावी चेह बलवा लागी पण कुमरीयें प्रथमथी सलंग करावी राखी हती ते सलंगने मार्गें थइने कुमरी सहित निमित्तिउ बाहेर निकली आव्यो अने महोटा महोत्सवें कुमरीने परण्यो. एम ते वादीने जीती तिरस्कार करीने ते प्रधान पुत्री सघले लोके प्रशंसी थकी उत्सवसहित पोताने घेर गइ.

केटलाएक दिवस गयानंतर वली पण एक धूर्त्त अल्पश्रुतने धारण करनार रत्नजडित सुवर्णदंभ हाथमां ग्रहीने नगरमां फरतो सर्वने कहे के मुजने जे कोइ अपूर्व वार्त्ता संभलावे तेने आ दंभ आपुं ते सांभली दंभ लेवा माटे घणा लोक तेने गमे तेवी अपूर्व वात कहे तो पण ते कहे के ए तो में सांभली छे एक वखत तेने प्रधाननी पुत्रियें कह्युं के म्हारा पितायें ताहरी पासें कोटी सोनैया स्थापण मूक्या छे ए वात में सांभली छे माटे ते वात जो तें सांभली होय तो कोडी सोनैया आप्य अने नही सांभली होय तो आ सुवर्णदंभ आप्य. एम कही तेनी पासेथी दांभो लइ लीधो एवी रीतें अनेक प्रकारनुं पोतानी बुद्धिनुं कौशल्यपणुं देखाडती हवी तेथी सर्व कोइ जाणवा लाग्या के ए सरस्वतीज छे शुं! एवी ते कन्या सर्व लोकोने विस्मय पमाडती एक अद्वितीय आनंद पमाडती अनुक्रमें भरयौवन अवस्थामां आवी तेवारे अतिशय आभरणेंकरी शोभती जाणे देवकुमरीज होयनी! जाणीयें कंदर्पनुं शस्त्रज छे शुं! जाणीयें त्रण भुवननेविषे अद्भुत भाग्यनी लक्ष्मी छे शुं! एवी कन्या तेने परणवानी कोण वांछा न करे.

एवी महोटी भाग्यवती, जगतना उपकारने करनारी जगतना उदरने भरनारी ते कन्याने राजा प्रधान प्रत्यें याचतो हवो. प्रधाननें पण तेना व

रनी चिंता हती जे मोंघी वस्तु होय ते घणी मेनतें हाथ आवे ते जेवारें राजायें मागी तेवारें राजाने मूकी बीजा कोने देवाय एम विचारी शीघ्र ते कुमरी राजाने परणावी दीधी राजायें तेने पट्टराणी करी थापी जेम इंद्रने घेर इंद्राणी शोभे तेम राजाने घेर ते शोभती हवी.

ते राजा पण राणीना पुण्यप्रभावेंकरीने समग्र पृथ्वीनो स्वामी थयो सर्व राजा आवी नमीने तेने ग्रास आपता हवा जेम विरतिपणाथी सर्व दुष्ट इंद्रियो वश थाय तेम सर्व राजा लीलामात्रमां शीघ्रपणें वश थया ते राजा पण सर्व सुखी थया जेम आकाश फूलें करीने शून्य होय तेम ते सर्वे राजाउना देशो मारी मरकी आदिक सात इतियेंकरी शून्य थया तथा ते स्त्रीना महिमाथकी ते राजा चक्रवर्त्तिनी पेरें एकछत्र राज्य भोगवतो हवो.

जेम कपाली महेश्वर थयो, जेम जनार्दन पुरुषोत्तम थयो जेम देवलोकमां रुद्र थयो तेम ते राजा एवी उत्तम स्त्रीने पामीने पण जेम भस्यो घट छलकाय नही तेम लगारमात्र अभिमान धारण करतो नथी.

पछी राजा राणी बेहु जणे विचार्युं जे पूर्वें आपणे सुकृत कर्यां छे तेथी आ रुद्धि पाम्यां छैयें अने वली पण सुकृत करीशुं तो आगल उत्कृष्टी संपदा पामीशुं सुखी थइशुं एम चिंतवी सर्व इंद्रीयमध्यें रसेंद्रिय जीतवी दुर्लभ छे तेम आपणे एनुं फल पण प्रत्यक्ष अनुभव्युं छे एवुं निरधारी राजा राणी बेहुयें सातमा व्रतनी दृढप्रतिज्ञा करी तथा ते राजा अने राणीना वचनथी पूर्वें प्रत्यक्ष फल सांभल्यां छे अने वली साक्षात् नजरे दीठां छे एवा केटलाएक नगरना लोकोयें पण ते सातमुं व्रत अंगीकार कर्युं पछी ते राजा राणी रुडी रीतें समकित सहित गृहस्थनो धर्म पाली अखंड राज्य भोगवी अंते चारित्र लइ तपस्या करी केवलज्ञान पामी मोक्षें पहोतां एम सातमुं व्रत पाले ते प्रधान पुत्रीनी पेरें सुखी थाय. इति सप्तमव्रत कथा ॥

॥ अथाष्टम अनर्थदंड विरमण व्रत प्रारंभः ॥

हवे त्रीजुं गुणव्रत कहे छे जेणेंकरी प्राणी पुण्यरूप धनने हरवे करीने दंडाय पापकर्मथी विशेषपणे लेपाय तेने अनर्थदंड कहियें. तिहां जे अर्थ प्रयोजने क्षेत्र वास्तु धन धान्य शरीर स्वजन परिवारादिकने अर्थें प्रयोजनें करवुं ते अर्थदंड कहेवाय अने तेना अभावें अनर्थदंड कहेवाय.

ते अनर्थदंमना चार भेद छे पहेलो अपध्यान, बीजो पापोपदेश, त्रीजो हिंसाप्रदान अने चोथो प्रमादाचरित तेमां प्रथम अपध्याननना बे भेद छे पहेलुं आर्त्तध्यान,बीजुं रौड्ध्यान,तेमां जे ध्यानथी चित्तने पीडा उपजे अ समाधि थाय ते आर्त्तध्यान कहीयें अने जेनाथकी जीवना संक्लिष्ट अध्य वसाय थाय आगलानुं मातुं चिंतववुं थाय ते रौड्ध्यान कहियें.

हवे वली ते आर्त्तध्याननना चार भेद छे एक इष्ट संयोग, बीजो अनिष्ट वियोग, त्रीजो रोगनी चिंता, चोथो देवेंड् दानवेंड्ना सुखनी अभिलाषा ते नियाणुं करवुं तथा रौड्ध्याननना चार भेद कहे छेः–एक हिंसानुबंधि, बीजुं मृषानुबंधि, त्रीजुं स्तेयानुबंधि चोथुं विषयसंरक्षणानुबंधि.

तिहां अतिक्रोधादिकेंकरीने वैरीनो वध करवो बंधन करवुं नाक कर्णादिक छेदवां, देशभंगादिकनुं चिंतन ते प्रथम हिंसानुबंधि रौड्ध्यान. तथा बीजुं जूठी चाडी करे, जूठां आल दे जेथकी आगला प्राणीनो घात थाय ते मृषानुबंधि. त्रीजुं पारकुं ड्व्य हरवानी चिंता ते स्तेयानुबंधि. चोथुं शब्दादिक विषय साधन धनरक्षार्थें कोइनो विश्वास न करे, बीजाने विश्वास देइने तेनो घात करे तेथी कल्याण थाय एवुं डुर्ध्यान ते विषय संरक्षणानुबंधि रौड्ध्यान कहियें. ए सर्व अपध्यानाचरित अनर्थदंम कहियें.

२ बीजो पापोपदेश अनर्थदंम ते क्षेत्र खेडो, वृषभने दमो.घोडाने खासी करो, शत्रुने हणो,यंत्र फेरवो,शस्त्र सज्ज करो,ए सर्व पापोपदेश कहियें.

३ त्रीजो वर्षाकाल नजीक आव्यो माटे खेत्रमां जालां घणां छे ते बाली नाखो, हल सज्ज करो, वावणी करवानो काल जतो रहे छे माटे शीघ्र पणे धान वावो, क्यारा भराणा छे साडात्रण दिवसमांहे त्रीहि प्रमुख चोखा वय प्राप्ति थइ तथा ए कन्या मह्रोटी थइ एने तरत परणावो तथा प्रवहण पूरवाना दिवस जाय छे भांगा त्रूटा वाहाणप्रत्यें सज्ज करावो इत्यादि सर्व पापोपदेश कहेवाय, अने हिंसाप्रदान तथा प्रमादाचरित रूप बे भेदमां घणुं सावद्यपणुं छे ते सूत्रकार पोतेंज बे गाथायेंकरी कहे छेः–

सत्थग्गि मुसल जतगं, तणकठे मंतमूल भेसज्जे ॥ दिन्नेदवावि एवा, पडिक्क० ॥ ७४ ॥ ण्हाणुवट्टण वन्नग, विलेवणे सद्द रूव रस गंधे, वज्ञासण आभरणे पडिक्क० ॥ ७५ ॥

अर्थः–शस्त्र, अग्नि मुसल, उपलक्षण थकी उखल हलादिक शकट घर टी आदिदेइने तथा तृणांना न्हाना महोटा रासडा वणवा दोरी बनाव वी इत्यादिकनुं हेतु दर्जादिक तथा व्रणते चाठां कृमि सोधवानां औषध तेमज सावरणी (बुहारी) अथवा काष्ट ते अरहट्टनी यष्टि लाकडी प्र मुख तथा मंत्र ते विषापहारनो अथवा वशीकरणादिकनो,अने मूल ते ना गदमनिकादिक तथा ज्वरादिकनी शमावनारी मूलिका तथा गर्जशातन पातनादिकने मूलकर्म कहियें. जेमाटे न्हवणो करवो ते मंगलनुं मूलकर्म छे ॥ यतः ॥ मंगल मूलिन्हवणा, इगम्न विवाह करण घायाई ॥ जव वण मूलकम्ममि, मूलकम्मं महापावं ॥ १ ॥

हवे नैषज्य ते संयोगिकद्रव्यने उच्चाटनादिकहेतु एवां शस्त्रादिक अनेक प्रा णीना प्राणने हणवानां कारणजूत छे ते दाक्षिण्यादिकने अजावे बीजा प्राणी ने देवुं देवरावबुं तेनेविषे जे अतिचार लागा ते पडिक्कमुं बुं इत्यादि पूर्ववत्॥ २४

स्नान ते अजयणायें संपातिम जीवाकुले संसक्त नूमियें उगटणा पू र्वेक अंगनुं धोवुं अथवा अकालें जलां वस्त्र अणगल पाणीयें धोयां नित ख्यां होय तथा त्रसजीवे संसक्त चूर्णादिकेंकरी उगटणुं कर्युं होय तथा अंगथकी उगटणुं करतां त्रसजीवे संसक्त एवा चूर्णादिकें करीने गरेडा ना ख्या होय तेनी उपर राख नाखी न होय तेवारे सुगंधथी तिहां कीटीका दिक घणा जीव आवे तेने वली श्वानादिक आवी नक्षण करे अथवा को इनो पग उपर आवी जाय तो तेथी ते सर्व जीव हणाय.

तथा वर्णक जे कस्तूरिकादिक तेणेंकरी कपालादिकने मंमन करे तथा विलेपन ते चंदन कुंकुमादिकेंकरी ग्रीष्म हेमंतादिक उष्णकालनेविषे शरी रे विलेपन करे तेमांहे कोइ जीव आवीने पडे ए बेहु संपातिम जीवादि कनुं जयणाविना जे नाश कर्युं होय ते.

तथा शब्द ते वांसली वीणादिकना शब्द कुतूहलेंकरी सांजल्या होय, रात्रें उच्चस्वरेंकरी शब्द कर्यो होय ते शब्द करवाथी गरोली प्रमुख दुष्ट जी वो जागीने तेणे मक्षिकादिक जीवोनी हिंसा करी होय अथवा शब्दथकी जागीने केटलाएक लोक जल अग्नि आदिकना आरंज करवामां प्रवृत्त, थया होय जेम दलनारी दलवाना कार्यमां प्रवर्त्ते,पाणियारी पाणी लेवा प्रव र्त्ते,व्यापारी व्यापारमां, कृषीकरनार कृषीमां, अरहट्टवाला अरहट्टमां, तेली

घाणी फेरववामां, धोबी धोबीना काममां, लोहार लोहारना काममां, ए म माछी, कसाइ, वाघरी, हिंसक, चोर, कुंनार, चडीमार, आहेडी, पर स्त्रीगमन करनार, कंदोइ, आदिक सहु पोतपोताना काममां प्रवर्त्ते,परंपरा यें कुव्यापार प्रवृत्तिनी वृद्धि थाय; तेथी महाअनर्थदंम उपजे. ए माटेज श्रीनगवती सूत्रमांहे कोशांबी नगरीयें शतानीकराजानी बहेन अने मृगा वतीनी नणंद जयंती नामे श्राविका तेणे श्रीवीरनगवान पासे "सुत्तंनंते साहुजागिरिअत्तं" इत्यादि प्रश्न कस्या ते संबंध इहां कहे छे.

हे नगवन् ! सूवापणुं नलुं छे? के जागवापणुं नलुं छे? तेवारें प्रनु बो ल्या हे जयंति ! केटलाएक जीवने सूतापणुंज नलुं छे,अने केटला एक जी वने जागवुंज नलुं छे, केम के जे जीव अधर्मी छे,जेने अधर्म वल्लन छे, जे अधर्मनाज बोलनारा, अधर्मना जोनारा, अधर्मना लक्षणवाला, अधर्मना स्वनाव अने कुष्टाचारना समुदायवाला, अधर्मे करीने आजीविका करता वि चरे तेवा जीवोने सुवापणुंज नलुं छे, केम के एवा जीव सुता थका घणा जीवने, प्राणीने, नूतने, सत्वने, दुःख न उपजावे यावत् परिताप न उप जावे एवा जीव सुता थका पोताना आत्माने अने परने अथवा पोता ने अने परने एटले बेहुने घणा अधर्मपणासाथें जोडे तेमाटे हे जयं ति ! ते सुताज नला जाणवा.

. तथा हे जयंति ! जे धर्मिष्ट जीव यावत् धर्मनी वृत्ति कल्पता थका वि चरे एवा जीव जे होय तेने जागवापणुंज नलुं छे ते जीव जागताथका घ णा जीवने, प्राणीने, नूतने, सत्वने. दुःख नही देता यावत् परिताप न प माडता थका वर्त्ते छे एवा जीव जागता थका बीजा जीवोने यावत् धर्म साथें जोडे छे ते जीव जागता थका मध्यरात्रिना समयनेविषे धर्मकरणी ना कार्यनुं जागरण करता होय माटे एमने जागवापणुंज नलुं छे. एम बलियापणामां, दुर्बलपणामां, दक्षपणामां, आलसपणामां इत्यादिक सर्व मां धर्मी जीव जागता नला अने अधर्मी जीव सुता नला जाणवा. एम वत्सदेशना राजानी बहेन जयंतीये पूछेला प्रश्नना प्रनुयें उत्तर कह्याछे ॥ इति.

तथा स्त्रीयादिकनां रूप अने नाटकादिकने जोइने बीजानी आगल व. र्णव्यां होय, अथवा रसें करी मिष्ट एवां अन्न शाकादिक सूखडी प्रमुख तेना स्वाद बीजाने वर्णवी देखाडे जे सांनलीने आगलाने पण रसगृध्रता

थाय कर्मबांधवाना हेतु थाय, एमज गंध, वस्त्र, अशन, आन्नरणादिकनुं बीजानी पासें वर्णन करवुं जेथकी ते सांनलनारने पण तृष्णाना हेतु थाय ए पांच प्रकारनो विषयलक्षण प्रमाद देखाड्यो. ते देखवाथकी तेज जातिना मदिराप्रमुख पांच प्रकारना प्रमादनो परिहार उत्तम जीवें करवो. यदाहुः ॥ कुतूहलाजीतनृत्यं नाटकादिनिरीक्षणं ॥ कामशास्त्रप्रसक्तिश्च द्यूत मद्यादिसेवनं ॥१॥ जलक्रीडांदोलनादि विनोदोजंतुयोधनं ॥ रिपोः सुतादिना वैरं ॥ नक्तस्त्रीदेशराट्कथा रोगमार्गश्रमंमुक्त्वा स्वापश्च सकलां निशां ॥ एवमादिपरिहरेत् प्रमादाचरणं सुधीः ॥३॥ विलासहासनिष्ठ्यूत निद्राकलहदुष्कथाः ॥ जिनेंद्रनुवनस्यांत राहारं च चतुर्विधं ॥ ४ ॥ नावार्थः—कौतुकथकी गीत, नृत्य नाटकादिकनुं जोवुं कर्युं होय, कामशास्त्रनी आसक्तियेंकरी द्यूत मद्यादिक मांसादिकनुं सेवन कर्युं ॥ १ ॥ जलक्रीडा करी, हिंचोलें हिंच्या, विनोदे जीव हण्या, शत्रुना पुत्रादिक सार्थे वेर कर्यां, नक्तकथा, स्त्रीकथा, देशकथा, राजकथा करी ॥ २ ॥ रोग मार्गनो खेद ते मूकीने आखी रात्रियें सुइ रहेवुं,ए आदिक प्रमादाचरण ते सघला पंमितजनें परिहरवां ॥ ३ ॥ विलास करवो, हास्य करवुं, थुंकवुं, निद्रा करवी, कलह करवो, माठी वार्त्ता करवी ए सर्वे श्रीजिनेश्वरना प्रासादमांहे वर्जवां अने अशन पान खादिम स्वादिम ए चार प्रकार पण जिनप्रासादमां टालवा ॥ ४ ॥

तथा आलसनेलिधे घृतनां तेलनां अने पाणीनां नाजन रूडीरीतें ढांक्यां न होय, रूडो मार्ग मूकीने हरिकायनी उपर चाल्या होइयें, हरिकायनी उपर हाथनो फरस थयो होय, छतां निरवद्य स्थानक मूकीने हरिकायनी उपरे बेठा तथा उना रह्या तथा नील फूल अने कंथुआदिकें आक्रमी एवी जीवाकुल नूमीकायें वस्त्रादिक मूक्यां एठां पाणी नाख्यां उनां उंसामण परठव्यां तथा अयत्नाथी कमाडनी नोगल दीधी होय, विना कारणें फलफूल पांदडां प्रमुख त्रोड्यां होय, खडी माटी गेरु आदिक हाथमां मसली होय, तापणुं कीधुं होय, गवादिकना महिषीना घातनेअर्थें शस्त्रादिकनो व्यापार कर्यो होय निठुर वचन तथा कोइने मर्म वचन नाख्यां होय. हास्य निंदादिक कीधां होय, रात्रे दिवसें पण जयणाविना स्नान कर्युं, केश गुंथ्या, राध्युं, खाधुं, खाम्द्युं, दल्युं, नूमी खोदवी, माटी प्रमुखनुं मर्दन अर्थात् गार करी, मर्दन करवुं, लींपवुं, वस्त्र धोवां, पाणी ग

भवानेविषे प्रमाद आचर्यो होय ए आदिक सर्व प्रमादाचरित जाणवां.

तथा अयत्नायें श्लेष्मादिक नाखी तेनी उपर राख नाखी न होय तो अंतरमुहूर्त्तमां समुर्छिम मनुष्य जीव आवी उपजे ते समुर्छिम मनुष्यनी विराधना थाय तेथी महादोष लागे. श्रीप्रज्ञापना उपांगनेविषे श्रीश्यामाचार्यजी महाराजें कह्युं छे "कहंभंते समुर्छिमामणुसा समुछंति गोयमा अंतोमणुस्सखित्ते पणयालीसाइज्जोयणसय सहस्सेसु" इत्यादिक पाठनो अर्थ कहियें छैयें. हे भगवन्! समुर्छिम मनुष्य किहां उपजे? हे गौतम! मनुष्यक्षेत्रमांहे पीस्तालीश लाख योजननेविषे अढीद्वीपमां, बे समुद्र, पन्नर कर्मभूमिक्षेत्र, छपन्न अंतरद्वीपनेविषे गर्भज मनुष्य रह्यां छे ते मनुष्योना अशुचि स्थानकें समुर्छिम उपजे छे. ते स्थानकनां नाम कहे छेः– वडीनीतनेविषे पासवणनेविषे, खेल मात्रानेविषे, बडखानेविषे, नाकना श्लेष्मनेविषे वातनेविषे मलनेविषे पित्त नाखवानेविषे, वीर्यनेविषे, वीर्य अने रुधिरनेविषे, वीर्यना पुजल पड्या रह्या होय तेनेविषे, जीवरहित कलेवरनेविषे, स्त्रीपुरुषना संयोगनेविषे, नगरना खालनेविषे ए सघला अशुचि स्थानकें समुर्छिम मनुष्य उपजे तेनुं एक अंगुलना असंख्यातमो भाग मात्र शरीर होय. ते असन्नीउ मिथ्यादृष्टि, अज्ञानी, सघली पर्यातियें करीने अपर्याप्तो अंतरमुहूर्त्तने आउखेज काल करे ए सर्व स्थानक कह्यां. तेम बीजां पण ए संबंधि स्थानकनेविषे उपजे समुर्छिम मनुष्य अधिकरण भूत शस्त्रादिक तथा मलमूत्रादिक तेने रुडीरीतें जयणायें परठव्युं नही ते प्रमादाचरित अनर्थदंम जाणवो. संग्रहथकी केटला एक अशुचिनां स्थानक ते सर्व तेनी टीकामां कह्यां छे ए अधिकरणरूप पाम्यां एवां शस्त्रादिक तेनुं मेलवुं नाखवुं ते पण प्रमादाचरित कहियें.

जेमाटे श्रीभगवतीमां कह्युं छे "पुरिसेणं धणुपरामुसइ" इत्यादि आलावानो अर्थः–पुरुष धनुषने स्पर्शी करे, ईस्कु बाणनो स्पर्शी करे, करीने उंचुं बाण नाखे ते बाण नाखे थकें तिहां जीवने हणे हे भगवन्! तिहां जीवने केटली क्रिया लागे? हे गौतम! ते पुरुषने पांच क्रिया लागे अने वली जे जीवना शरीरथकी धनुष नीपन्युं छे ते जीवने पण ए पांच क्रिया लागे छे इहां आशंका करे छे के, कायाना व्यापारमाटे पुरुषने तो पांच क्रिया थाउ तेने कायादिकनो व्यापार पण छे एवुं देखीयें छैयें पण

जे जीवोना शरीरथकी धनुष नीपन्युं छे तेना जीवने केम ते क्रिया लागे! अने जो अचेतन कायामात्रना संबंधथकीज क्रिया लागे एवुं कहेशो, ते वारें तो सिद्धना जीवने पण ते क्रियानो प्रसंग थाशे जेमाटे तेनी काया ने पण प्राणातिपातादिकनो हेतु थाय छे.

हवे गुरु उत्तर कहे छे के ते धनुषादिक जे जीवोना शरीरथी नीपन्यां छे ते जीवोयें पोताना शरीरने वोसराव्युं नथी ते कारण माटे तेमना शरीरथी थती पापक्रिया ते जीवोने चाली आवे छे.

तेवारें शिष्य बोल्यो के जो पापक्रिया चाली आवे छे तो पुण्यक्रिया पण चाली आववी जोइयें. शामाटे जे ए चेतनना शरीरनां पुद्गलमांथी धर्मोपकरण जे पात्रदंडादिक छे ते जो बने तो तेवां सर्व उपकरण जीवरक्षानां हेतु थाय छे ते पुण्य क्रिया सर्व जीवने चाली आववी जोइयें.

हवे गुरु उत्तर कहे छेः—के हे शिष्य! सांजल्य चेतननें जे पापबंध थाय छे ते अविरतिना परिणामथकी थाय छे अने ते अविरति चेतननुं शरीर छे ते शरीरने चेतने वोसराव्युं नथी अने सिद्धना जीवने क्रिया लागती नथी केमके ते जीवोयें कर्मबंधना हेतु सर्वे खपावी नाख्या छे माटे तेमने कोइ क्रिया लागे नही वली पुण्यतो तेवारें बंधाय के जेवारे पुण्यबंधना हेतु होय तेवारें बंधाय, ते पुण्यबंधना हेतुतो जेना शरीरथी धनुष नीपन्युं छे ते जीवोने छे नही. केमके ते विवेकशून्य छे तेमाटे पुण्य बंधाय नही पछी तो श्रीवीतराग वचनथी जेम होय तेम सद्दहवुं.

ए जीवने संसारमां परिभ्रमण करतां ए जीवनां शरीर स्थानकें स्थानकें मूकाणां ते शरीरोमांथी शस्त्रादिक नीपन्यां अथवा जीव पोतेंज जीवतां छतां स्थानकें स्थानकें नवां नवां विविध अधिकरण करीने मूकतो गयो एम जे जे जवनेविषे मूक्यां ते ते जवनां अधिकरणनी तथा शरीरनां शस्त्रादिकनी क्रिया ते सर्व, चेतनने चाली आवे छे. चेतननां शरीर तथा अधिकरणथकी जेटलो जीवोनो वध थाय ते सर्व चेतन जे वखत जे जवमां होय ते जवमां तेने पापकर्मनो बंध चाल्यो आवे छे. तेटलामाटे विवेकी जीवें अंत अवस्थायें शरीर तथा अधिकरण सर्व वोसराववां.

वली विवेकी जीव पोताने अर्थें अग्नियें घणा दिवादिक बलता होय तेने कार्य थइ रह्या पछी न उलवे तो तेपण प्रमादाचरित अनर्थदंड कहेवाय.

इहां शिष्य पूछे छे के अग्नि तथा दीवो उजवतां तो दोष लागे छे.

गुरु कहे छे के एमां दोष स्वल्प छे अने लाभ घणो छ शामाटे के उ जवतां थकां अग्निना तथा पाणीना जीवोनी अल्प हिंसा थाय छे अने जो न उजवे तो घणा त्रसजीव आवी अग्निमां पडे तेवारें त्रस तथा था वर जीवोनी हिंसा थाय माटे लाभ घणो छे एवुं जाणीने उजववानुं कह्युं छे. श्रीभगवतीसूत्रमध्ये " जेसेपुरिसे अगणिकायं निव्वविइ सेणंपुरिसे अ प्पकम्म तराए चेवत्ति " तथा दीवा उपरें ढांकणुं अवश्य ढांकवुं, अने चूलो उघाडो न राखवो. चूला उपरें चंदवो बांधवो, जो चंदरवो न बांधी यें तो घणा दोषोनुं कारण थाय ए पण प्रमादाचरित जाणवो.

इहां चूला उपर चंदवो बांधवो ते उपर दृष्टांत कहे छेः— श्रीपुरनगरें श्रीषेण नामे राजा तेने देवराज नामे पुत्र छे. ते जेवारें यौवनावस्थामां आव्यो तेवारें दैवयोगें तेने कोढरोग थयो ते मटाडवा माटे राजायें सा त वर्ष सुधी घणा औषधोपचार कस्या पण गुण थयो नही वैद्य सर्व थाकी ने वेगला रह्या तेवारें राजायें नगरमां पडह वजडाव्यो के जे महारा कु मरने करार करे तेने हुं अर्द्धराज्य आपुं ते सांभली ते नगरनां कोइ म होटो श्रीबह्न अपर नाम यशोदत्त एवे नामें व्यवहारी वसे छे तेनी पुत्री लक्ष्मीवती नामे छे ते शीलादिक गुणेंकरी अलंकृत छे ते लक्ष्मीये पडह छब्यो. ते लक्ष्मीना हाथस्पर्शथकी देवराजकुमरनो कोढ गयो. यतः ॥ यस्य स्मरणमात्रेण, सर्वाः संसारजारुजः ॥ शरिरीणोविशीर्य्यंते, सोत्र शील भिषग्भवः ॥ १ ॥ जेना स्मरणमात्रथी सर्व संसारथी उपन्या एवा रोग ते प्राणीना विलय पामी जाय ते महोटो शीलरूप अपूर्व वैद्य जाणवो ॥१॥ ते कुमरनो रोग गयो तेवारे राजायें पोताना कुमरने यशोदत्त शेठनी पुत्री लक्ष्मीवतीनुं पाणिग्रहण कराव्युं अने कुमरने राज्य आपी पोतें दीक्षा लीधी.

हवे देवराजकुमर न्यायें राज्य पाले छे एकदा समयनेविषे ते नगरना उद्याननेविषे श्रीपोटिलाचार्य आव्या. तिहां राजा सर्वपरिवार तथा नग रना लोक सहित पोटिलाचार्यने वांदवा गया. वांदीने देशना सांभलवा माटे सर्व यथोचित स्थानकें बेठा. आचार्यें धर्मदेशना प्रारंभी देशना सांभ ल्यानंतर राजायें गुरुने पोतानो पाछलो भव पूछ्यो तेवारे गुरु कहेता हवा.

वसंतपुर नगरें देवदत्तव्यवहारीउ रहेतो हतो तेना धनदेव, धनदत्त,

धनमित्र अने धनेश्वर एवे नामे चार दीकरा मिथ्यात्वी हता. हवे मृगपुर नगरनेविषे जिनदत्तशेठ परमजिनधर्मी वसे छे तेनी मृगसुंदरी नामे पुत्री छे तेने त्रण अभिग्रह छे एक परमेश्वरने पूजीने जमवुं बीजो साधुने प्रति लाभीने जमवुं अने त्रीजो रात्रें न जमवुं. अन्यदा ते व्यवहारीयानो चोथो पुत्र धनेश्वर कोइ व्यापारनेअर्थें मृगपुर नगरनेविषे आव्यो. ते धनेश्वर तिहां स्त्रीयोना वृंदमध्ये मृगसुंदरीने देखीने व्यामोह पाम्यो पण हुं पोते मिथ्यात्वी छुं माटे मुजने ए परणावशे नही एवुं विचारीने पोतें कपटें श्रावक थइने मृगसुंदरीने परण्यो. परणीने वसंतपुर नगरें तेडी आव्यो.

तिहां धर्मनी इर्ष्यायें श्रीजिनपूजादिक सर्व करणीनो तेणे निषेध कस्यो तेथी मृगसुंदरीने तिहां त्रण उपवास थया तेवारे मृगसुंदरीयें गुरुने पुछ्युं गुरुयें लाभालाभ विचारीने कह्युं के हे वत्से ! तुं चूला उपर चंदवो बांध्य के जेथकी तुजने प्रतिदिन पांच तीर्थनी यात्रा कस्यानो लाभ तथा पांच मुनिने प्रतिलाभ्यानो लाभ घेर बेठां थशे. पछी ते मृगसुंदरीयें गुरुनां वचनें करी चूला उपर चंदवो बांध्यो तेवारे श्वसुरे विचार्युं जे ए वहुयें कांइ कामण कर्युं जणाय छे एम चिंतवीने धनेश्वरने तेवात कही धनेश्वरें ते चंदवो बाली नाख्यो तेवारें वहुयें बीजो चंदवो बांध्यो तेपण धनेश्वरें बाल्यो एम सात चंदवा बांध्या अने धनेश्वरें सातेय बाल्या. तेवारें वहुने ससरायें कह्युं आ तमे शामाटे प्रयास करो छो तेने वहुयें कह्युं जीवदयाने अर्थें करीयें छैयें ते सांभली तेनो ससरो रोष सहित कहेतो हवो के हे वत्से ! तमे तमारे पीयरे जाउ तेने वहुयें कह्युं जेवीरीतें तमे बहुां मली मुजने त्यांथी तेडी लाव्यां छो तेवीरीते सर्व मली पीयरें मूकवा चालो तो हुं पीयरें जाउं.

तेवारें ते सर्व कुटुंब साथे लइ वहेलो तैयार करीने तेने पीयरे मूकवा ससरो पोते चाल्यो मार्गमां कोइ गामे आवतां तेमना सगासंबंधियें तेमने प्राहुणां राख्यां तेणें रात्रें रसोइ तैयार करी तिहां सर्वजन जमवा बेठा वहुने घणुंये कह्युं पण जमवा बेठी नही तेवारे सासु ससरादिक तेनां घरनां माणस पण जम्यां नही बाकी सर्व जम्यां ते प्रभातमां सर्व मूवेलां देखाणां तेवारे तपास करतां ते अन्नना भाजनमांहे सर्प्पना कटका दीठा ते जोइने सर्वे जणें चिंतव्युं जे रात्रें धूआडे करी अकलायो थको सर्प्प आ रसोइमां पडीगयो छे एम तिहां वहुयें रसोइ न खावाथी ते कुटुंबना माणसें

पण न खाधी अने सर्व बचीगयां तेथी ते वहुने खमाववां लाग्यां वहुयें कह्युं के में पण एटलामाटेज चूला उपर चंडवो बांध्यो हतो अने ते तमें जो चूला उपर चंडवो बांधो तथा रात्रें न जमो तो तमोने कोइकाले एवो प राभव थाय नही एवो तेणें प्रतिबोध दीधो तिहां सर्वने जीवितदान मल वाथी ते वहुने सघलां साक्षात् कुलदेवीनी पेरें मानतां थकां पाछां पोता ने घेर आव्यां तेना उपदेशथकी ते सर्व परमश्रावक थयां. मृगसुंदरी अ ने धनेश्वर बेहु सम्यक्प्रकारें धर्म आराधीने स्वर्गे गयां तिहांथी चवीने इहां बेहु राजा राणी थयां छो. माटे हे राजन् ! तें पूर्वले भवे सात चंडवा बाल्या हता ते डुष्कर्मने पश्चात्तापेंकरी आलोयणायें करी घणां खपाव्यां हतां तोपण शेष रह्युं हतुं तेना उदयथी सात वर्ष कोढ रोग भोगव्यो भोगव्या विना कर्मक्षय थाय नही कल्पनी शो कोडीयें पण अवश्यपणे शुभाशुभ कर्युं कर्म भोगववुं पडे एवो गुरुनो उपदेश सांभली ते बेहुने जातिस्मरण उपन्युं तेवारें पुत्रने राज्य देइ पोतें चारित्र लइ बेहु जण देवलोकें गयां अनुक्रमे मोक्ष पामशे. ए चंडवो बांधवा आश्रयी मृगसुंदरीनी कथा ॥

तथा अणशोध्यां जल इंधन धान्यादिक वावरवां तेपण प्रमादाचरित क हियें तेनी जयणा प्रथम पहेलाव्रतनेविषे कही आव्या छैये. ए चार प्रका रनो अनर्थदंम कह्यो केमके जो न करीयें तोपण कोइ काम अटके नही ते अनर्थ कहीयें तेनां हेतु जे आर्त्तध्यान अने रौद्रध्यान छे जेथी कांइ वांछित सिद्धि न थाय परंतु उलटो चित्तने उद्वेग तथा शरीरनी क्षीणता तेम शू न्यता थाय अने अत्यंत आकरा एवा डुष्कर्मनो बंध थाय जेथकी डुर्गति आ दिक अनर्थनी प्राप्ति थाय. तिहां कटुक विपाक भोगवे. उक्तंच ॥ अणवठियं मणोजस्स, जायइ बहुयाइं अट्टमट्टाइं ॥ तं चिंतियं च न लहइ, संचिणइ अ पावकम्माइं ॥ १ ॥ वय काय विरहिआणवि, कम्माणं चित्तमित्त वि हिआणं ॥ अई घोरं होइ फलं, तंडुल मछव जीवाणं ॥ २ ॥ भावार्थः— जे अस्थिर मन थको घणा आहट्ट दोहट्ट चिंतवे पण तेथी चिंतित वस्तु ने पामे नहि. उलटो ते जीव घणा पापकर्मने विस्तारे ॥ १ ॥ जे वचनें करी कांइ कहे नही, कायायें कोइने हणे नही, केवल मात्र मनेंकरीनेंज अतिआकरां कर्म बांधे ते जीव तंडुलमछनी पेरे महा डुःख भोगवे ॥२॥

तथा अपध्यान आचरित अनर्थदंम टालवो एक क्षणमात्र पण चित्तने

विषे न धारवो. तेने माटे मन वश करवानो उद्यम करवो मनवश करवाने एवी जावना धारवी ॥ उक्तंच ॥ साहूण सावगाणय, धम्मेजो कोइ विबरो जणिउं ॥ सो मण निग्गह सारो, जंफलसिद्धि तउ जणिया ॥ १ ॥ जावार्थः—साधुना धर्मनेविषे, श्रावकना धर्मनेविषे, जे कोइ विस्तार कह्यो होय तो तिहां मननो निग्रह करवो मन जीतवुं, एहज सार ने तो तेनुं फल सिद्ध थाय ॥ १ ॥ मननुं धर्मध्यान तथा शुक्लध्यानमांहे प्रवर्त्तन करवुं ॥ यतः ॥ यत्नात्कामार्थयशसां, कृतोपिनिष्फलोजवेत् ॥ धर्मकर्मसमारंज, संकल्पोपि न निष्फलः ॥ १ ॥ जावार्थः--काम, अर्थ अने यशनो यत्नेक रीने संकल्प कर्यो थको पण ते संकल्प निष्फल थाय अने धर्मनी करणी ना प्रारंजनो संकल्प ते कर्यो थको पण निष्फल न थाय ॥ १ ॥

पापोपदेश अने हिंसा प्रदाननो उपदेश तो जाइ, पुत्र, स्त्री मित्रादिक नें दाक्षिण्यताथी देवो पडे, अधिकरण पण देवुं पडे, तेमाटे एनाथी टल वुं महाडुष्कर ने तो पण स्वार्थविना पापोपदेश तथा पाप अधिकरण न देवां केम के तेथी अनर्थ थाय माटे अनर्थदंमनुं फल जाणवुं ॥ यडुक्तं ॥ लौकिकैरपि ॥ न ग्राह्याणि न देयानि पंच ड्व्याणि पंमितैः ॥ अग्निर्विषं तथा शस्त्रं मद्यं मांसं च पंचमं ॥ १ ॥ वली लौकिकमां पण कह्युं ने जे समजु मनुष्यें पांच वानां लेवां नहि तथा देवां पण नहि ते शुं के. अग्नि, विष, तथा शस्त्र, मद्य, अने पांचमुं मांस तेटलां लेवां देवां नहि.

प्रमादाचरितनेविषे पण फोकट अजयणादिक निमित्तें हिंसादिक दोष लागे ते कहे नेः— जेम पेट जरवामांहे बेहु बरोबर ने पण तेमां एक पंमित अने एक मूर्ख ए बेनुं आंतरुं जूउ केटलुं ने तथा एकने नरकनुं डःख ने अने एकने शाश्वतां सुख ने तेम इहां पण जे कार्य करवुं तेमां जे जयणा करवी ते पंमित अने शाश्वता सुखनी माफक चडती जाणवी, अने जे कार्य जयणाये रहित करवुं ते मूर्ख अने नरकगामी बराबर समजवो; माटे जयणाविना जे कार्य करवुं तिहां सर्वत्र अनर्थदंम थाय तेथी दयावान श्रावकें सर्व व्यापारनेविषे समस्त शक्तियेंकरी जयणानेविषे यत्न करवो केम केजयणा ने ते धर्मनी माता ने, जयणा ने ते धर्मनी पालक ने, निश्चें जयणा ने ते तपनी वृद्धि करनारी ने अने एकांत सुखनी करनारी पण जयणा ने.

हास्यपणें वाचालादिकें पण अनर्थदंम थाय ने जेथकी आ जवमां प

ए आकरां वैर बंधाय माटे हास्य करीने मुखनुं लबाडपणुं डांमवुं जेम कु मारपाल राजाना बनेवीने हास्यनुं वचन अनर्थकारि थयुं ते कहे छेः—

कुमारपालनी बहेनने तेने वरे जूगटे रमतां हास्यथी कह्युं के मार वि रतियाने माथे अथवा मार मुंभियाने माथे ते वचनथी कुमारपालनी बहे नें रीसाइने प्रतिज्ञा करी के जो हुं कुमारपालनी बेहेन खरी होउं तो ए वचनथी तहारी जीभ कढावुं एवी प्रतिज्ञा करीने कुमारपालने घेर आवी रही पछी कुमारपाले बनेवी साथे युद्ध करी बनेवीने जींती पकडीने जीभ काढी एटलो अनर्थ थयो, माटे विवेकी जीवे हांसी न करवी. कारण के प्रयोजनें बोलवानां पाप करतां विना प्रयोजनें बोलतां घणां पापकर्म बं धाय. यतः ॥ अठेणं त न बंधइ, जमनठेणं तुचेव बहु भाव ॥ अठोकाला इआ, निआ मग्ग नउ अणठाए ॥ १ ॥ ए कारण माटे विवेकी जीवें चारे प्रकारनो अनर्थदंभ सर्वथा त्यजवो. शेष अर्थ पूर्ववत् जाणवो ॥ २५ ॥

हवे ए अनर्थदंभ विरमणव्रतना पांच अतिचार कहे छेः—

कंदप्पे कुक्कुइए, मोहरि अहिगरण भोग अइरित्ते ॥
दंभमि अणठाए, तइयंमि गुणवए निंदे ॥ २६ ॥

अर्थः—१ प्रथम कंदर्प ते काम तेनो हेतु ते संबंधि वचन, जे वचनथ की कामविकार उत्पन्न थाय रागादिक विकारने दीपावे एवुं हास्यादिकनुं वचन बोलवुं ते प्रथम कंदर्प अतिचार.

२ बीजो कौकुच्य ते भ्रगुटी, नेत्र, उष्ट, नासिका, हाथ, चरण मुखादि क तेना विकार सहित हास्यनुं जणावनारुं एवुं विटलना बोल जेवुं कुचे ष्टानुं वचन जेथकी पोताने तथा परने व्यामोहता उपजे एमां पोतानुं ल घुतापणुं जणाय एवुं कुचेष्टानुं कुवचन श्रावकने बोलवुं युक्त नही पण इहां प्रमादथी बोलाइ जाय ते प्रमादाचरण थाय एटलामाटे ए अतिचार छे, ए बे प्रमादाचरितरूप अनर्थदंभव्रत त्यागरूप अतिचार जाणवा.

३ मौखर्य ते वाचालथइ बहु असंबद्ध वचन भाखवुं. तेथी पापोपदेश नो पण संभव थाय तेमाटे अतिचार कहेवाय ए मुखर्पणुं प्रायः सर्वने अ निष्ट थाय अने एथी पोताना कार्यनी पण हाणी थाय. वली एथी आप दा पामे माटे एने विशेष अनर्थदंभ कहियें. यदुक्तं ॥ बहूनां समवाये हि,

सिद्धे कार्ये समं फलं ॥ यदि कार्यविपत्तिः स्यान्मुखरस्तत्र हन्यते ॥ अर्थः– घणाना समुदायमां कार्य सिद्ध थाय तो सरखुं फल थाय अने जो कदि ते काममां कांइ विपत्ति आवे तो तेमां जे मुखर (वाचाल) होय ते पहेलां हणाय छे. वली जेनो बोलको स्वनाव होय छे ते मुखर प्रसंग विना पण वखतें बोले तेथी तेनी अप्रीति थइ जाय इत्यादि मुखरतामां घणा दोषो छे.

अवसरें बोलवुं, अवसरविना बोलवुं नही जे अवसरविना बोले ते अ युक्तुं थाय तेमां अप्रतीतप्रमुख घणा दोष जाणवा. यतः ॥ अवियाणिय प स्तावं, परचित्त मलक्खिऊण जं नणिअं ॥ किंपावरय यतत्तो, विद्धुज्ञ अन्नंपि लोअंमि ॥ १ ॥ नावार्थः–अवसर जाण्याविना, पारकुं चित्त उलख्या विना, जे कह्युं होय, बोल्युं होय, ते अन्यलोकमांहे पण डुःखदायक होय ॥ ३ ॥

४ तथा अधिकरणनो संयोग जोडी मूके ते आत्माने नरकादिक गतिना हेतु थाय संयुक्त करी राखेला एटले कार्य क्रियामांहे सज्ज करी राखेला अथवा संयुक्त एक अधिकरणें सहित बीजुं अधिकरण जाणवा जेम सांबे लुं अने उखल बे नेलां तैयार करी राखवां तथा उखलानी साथे मुसल, हलनी सार्थे फाल, धनुषनी सार्थे बाण, शकटनी साथे धोंसरुं, वाटवा नी क्रियानेविषे निसातरो, कुहाडानेविषे हाथो, घंटीनेविषे घंटीनुं पड, इत्यादिक संयुक्तनो जे नाव ते संयुक्ताधिकरण कहियें. विवेकी प्राणीयें धु रथीज एवां अधिकरण तैयार करी राखवां के जे काममांज न आवे जे ले वा आवे तेने नाकारो तो कहेवाय नही तेवारें दाक्षिण्यतानेलीधे तेवां अकज्ञ होय ते देखाडे के जे जोइनेज लेवा आवनारो पाछो वली जाय पोताने नाकारो कहेवोज पडे नही.

तथा वली अग्नि पण ज्यांसुधी पोताना घरमां काम होय त्यांसुधी रा खे पछी उलवी नाखे तो कोइ लेवा पामे नही. अने पहेलो प्रज्वलित क रवो ते पण बीजा पाडोसी प्रमुख करे त्यारपछी पोते करवो पण आगल थी करवो नही. चरवाने माटे गोचर मूकवुं तथा हल गाडां खेडवां करवां, गृहादिक बांधवानो आरंन तथा बाहेरगामे जवुं इत्यादि कार्य पण प्रथम पोतें पहेल करीने न करवां, कारण के अधिकरण प्रवृत्त्यादिकनो आरंन थाय. यतः ॥ कार्येऽशुने शुने वापि प्रवृत्तिर्यैः कृतादितः ॥ ज्ञेयास्ते तस्य कर्त्तारः, प श्चादप्युपचारतः ॥ १ ॥ शुन के अशुनकार्यनेविषे जेउयें पहेलां प्रवृत्ति

करी होय ते ते कर्मना कर्त्ता ने तथा पढीथी उपचार करनाराने पण ते शुना शुन कर्मनो पुण्यपापादि नाग लागे ले. ए हिंसाप्रदान परिहारनो अतिचार ॥

५ नोगातिरिक्तता उपनोग अने परिनोगनी वस्तु ते स्नानमां नोजन मांहे, वस्त्रादिकमांहे, योग्यताथी अधिक करवुं ते; जेम सरोवरनेविषे स्नाना दिक करवा जाय ते अवसरें तेल, आमलकादिक वस्तु पोतानी साथें खप करतां अधिक लइ जाय जेम तिहां बीजा उनेला होय ते पण याचना करी तेनी पासेथी ते चीज लइने स्नानादिक करवामां प्रवर्त्ते तेथी अनर्थ दंम थाय. श्रीआवश्यकचूर्णिमांहे स्नाननो विधि कह्यो ले ने आवीरीतें के गृहस्थें प्रथम तो घरनेविषेज स्नान करवुं कदापि घेर स्नान करवुं न बने तो पण तैल आमलादिक मस्तकें घर्षण करीने पढी ते सर्व खंखेरी नाखीने पढी सरोवरें जइ कांठे बेसीने पाणी गली अंजलियें करीने स्नान करे अ ने घरनेविषे पण स्नान, नोजन, तांबूल, पुष्पादिक इत्यादिक जे उपकरण ते अल्प राखवां तेज गुणनां हेतु ले. यडुक्तं ॥ सकलमुपस्करमधिकं, मतिमान् स्वगृहेऽपि कारयेन्नैव ॥ मात्राधिकोपकरणे, लोकः पापे समाचरति ॥ १ ॥ मतिवाला पुरुषें पोताना उपयोग करतां वधारे कोइ उपकरण राखवुं न हिं वली पोताने घेर पण तेवी वस्तुउने तैयार न करावे कारणके उपयोग करतां वधारे चीजो राखवाथी बीजा लोको पण पापनुं आचरण करे ले.

तथा जे फूल फल पत्रमांहे कंथुआ प्रमुख जीवनी विराधना थती हो य ते फूलादिक परिहरवां. ए प्रमादाचरितनी विरति वालाने पांचमो अ तिचार जाणवो. ए अनर्थदंम नामा त्रीजा गुणव्रतनेविषे थयेला अतिचा र निंदुं बुं. आलोउं बुं. इत्यादि पूर्ववत् ए लवीशमी गाथानो अर्थ ॥२६॥

ए व्रतनेविषे दृष्टांतमाटे वीरसेन अने कुसुमश्रीनी कथा कहे ले:— सर्वसमृद्धियें सहित एवो कनकशाल नगरनेविषे हरिकेसरी नामें राजा ह तो तेनी प्रीतिमती नामे राणी हती जे शीलेंकरीने सती अने आलापें करी प्रिय हती तेने वीरसेन नामें पुत्र थयो, तेना गुण गौरवनो पार नथी. ते कुमर, पुरुषनी बहोतेर कलानो पारगामी ले, सर्व कोइने पूलवा योग्य ले. ते यौवनावस्था पाम्यो ले हवे रत्नमय एवा श्रीजिनप्रासादें करीने मनोहर एवुं रत्नपुर नामे एक नगर हतुं तिहां न्याय अने पराक्रममांहे धीर एवो र

णधीर नामे राजा तेनी रत्नावली नामे स्त्री हती ते संताननी चिंतायें करी घणी दुःखी थवा लागी तेथी तेणें संतान प्राप्ति माटे सेंकडो उपायो कस्या तेवारें पूर्वकृत सुकृतना योगें तेने कुसुमश्री एवे नामे एक पुत्री थइ. ते रूप लावण्य शीलादिकगुणेंकरी अति अद्भुत थइ, ते चालती थकी जाणे कंदर्पनी थावर नही पण जंगम राजधानी होयनी तेवी छे ते यौवनावस्था मां आवी एटले तेना पिताने वरनी चिंता उपनी.

एवामां चरपुरुषना मुखथी सांजल्युं जे रूपेंकरी कंदर्पावतार जेवो वीरसेन कुमार ते कुसुमश्रीने योग्य वर छे ए वात सांजलीने सुरसुंदर नामे निपुण प्रधानने राजायें कनकशाल नगरें वर जोवा माटे मोकल्यो. ते प्रधान पण त्यां कनकशाल नगरमां जइ लक्ष्मीने रहेवाना घररूप एवा वीरसेन कुमरने देखीने रीज पाम्यो अने कन्यानुं वेशवाल कस्युं. वीरसेन कुमर पण पितानी आज्ञा लइ प्रधाननी सार्थे रत्नपुरनेविषे आव्यो. तिहां राजा महोत्सव सहित वीरसेनने कुसुमश्रीनुं पाणिग्रहण करावतो हवो तेवारें चोरीमां कुसुमश्रीयें गुप्तपणे वीरसेनने कह्युं के तमे हाथ मूकाववाने अवसरें देवतानो आपेलो देव अदृश्य अश्व मागी लेजो बीजो पल्यंक अने त्रीजो शुक ए त्रण वस्तु लेजो बीजा कोइनी जरुर नथी. ते अश्व कहेवो छे के जे स्थानकें आपणने जवुं होय ते स्थानकनुं नाम देइने हंकारीयें तेवारे देवताना विमाननी पेरें तिहां जइने मूके. तथा पल्यंकनी पासेथी जे वांछित मागीयें ते आपे, थाक श्रम सर्व टली जाय देवशय्यानी पेठें सुखें निद्रा आवे, स्वामीने अर्थें पखवाडे चाल्यो आवे, तथा शुक छे ते चूडामणी प्रमुख शुकनशास्त्रनो जाण, घणो डाह्यो, निमित्तशास्त्रनो जाणनार, आपदामां धैर्यने देनारो छे एम ए त्रणेय वस्तु रत्न जेवी जगतमां मलवी दुर्लन छे माटे तमे ए त्रण वस्तु मागी लेजो. कुमरें पण तेमज ते त्रणेय वस्तु मागी लीधी तेवारें राजायें विचास्युं जे ए त्रणे वस्तुनी वार्त्ता निश्चें महारी पुत्री विना बीजो कोइ एहने कहे नही ए महारा घरना रहस्यनी वात पुत्रीयेंज कहेली छे माटे में एने पालीने महोटी करी पण आखर पारकीज जाणवी घरमांथी जतीथकी सर्व पितानी ऋद्धि लेइने जाय एवुं चिंतवीने जो पण ते त्रणे वस्तु राखवा योग्य छे तो पण कांइक पुत्रीना स्नेहथकी कांइक लज्जाथकी जेम गुरु जव्य जीवने रत्नत्रयी

आपे तेम राजायें त्रणे वस्तु वीरसेन कुमरने आपी. पछी कुमर केटला एक दिवस तिहां रही ससरानी रजा मागी घेर जवानी सामग्री तैयार करी प्रथम सर्व सैन्यने मोकली दीधो अने कह्युं के तमें आपणा नगरना उद्यानमां रहेजो ते संकेतें ते पण प्रस्थान करता हवा पाछलथी कुमर घोडा उपर आरूढ थइने तेनी पछवाडे कुसुमश्रीसहित पल्यंक बांध्यो अने हाथमां शुक लीधो पछी वीरसेन हुंकारतो हवो त्रण रत्न अने ज ली कन्या तेनी प्राप्तिनी प्रीतिने अतिशय वशवर्त्तिपणे कुमर भ्रांतियेंकरी कनकशालपुरने बदले एवुं बोल्यो के हे अश्व ! तुं कुसुमपुरना उद्याननेविषे जा एम कहेतांज ते तुरंग गरुडनी पेरें आकाशें उमीने तेहज क्षणमां हजारो योजन पृथ्वी उलंघतो शीघ्रपणें कुसुमपुरना उद्याननेविषे जइ रह्यो.

ते उद्यान महा बिहामणुं देखाय छे जेम अटवीनेविषे जनावरोना भ यंकर रौद्र आकरा बिहामणा शब्द सांजलीयें तेनी पेठें त्यां पण एवा शब्द सांजलतो हवो तेवारें शुकने पूछतो हवो के हे शुकराज ! आपणें इहां क्यां निकली आव्या तेने शुकें कह्युं के हे कुमर ! तमे पोतें अश्वनी आग ल कुसुमपुरनुं नाम दीधुं तेथी आ कुसुमपुरना उद्यानें आव्या अने आ नगर शून्य छे तेथी भयंकर शब्द जनावरोना संजलाय छे एवुं पोपटनुं व चन सांजली कुमर पोताना प्रमादने निंदतो हवो. पछी कुमर भूख्योथको तलाइ रहित एवा पल्यंकनी पासेथी निःशंक एवा शुकना वचनथी चिंता मणीरत्ननी पेरें भोजननी याचना करतो हवो एटले पल्यंक पण तत्काल वांछित भोजन आपतो हवो तेवारें ते कुमर स्त्रीसहित जमीने पान खादिम स्वादिम मागी ते पण आरोगीने वली सूडाने खावा योग्य तथा तुरंगने खावा योग्य मागी सर्वेने जमाडीने पल्यंकना प्रभावथी ताजा कस्या.

पछी कुमर कौतुकथी नगर जोवाने निकल्यो पण मांहे जतां भयंकर शब्द सांजलीने गयो नही परंतु नगरनी बाहेरज जेनो प्रत्यक्ष महिमा छे एवुं पाडदेवीनुं भुवन छे तेनी जगतीयें रहीने देवीनुं देहरुं जोतो हवो ते नो सुवर्ण मणिमय गढ छे, सर्व वस्तुयें परिपूर्ण छे, सर्वमां सारभूत एवुं नगरनी बाहिर देवीनुं भुवन देखीने कुमर सुडाप्रत्यें पूछतो हवो के हे शु कजी ! शा कारणथी आ नगर शून्य थयुं हशे ? तेने सूडायें कह्युं के को इक देवीना कोपथी नगर शून्य थयुं जणाय छे वली ज्यारें ते देवी वसाव

शे तेवारें वसशे. पण हुं निमित्तने बलें करी एटलुं जाणुं बुं जे आ नगर नो राजा तुं थाइश तेवारें ए नगर फरी पाबुं वसशे. त्यांसुधी उजड रहेशे.

एवुं सूडानुं कौतुक कारी वचन सांजलीने कुमर अत्यंत हर्ष पाम्यो एम सूडासाथें वातो करतां सूर्य अस्त थयो. अने अंधकारनो प्रसार थयो ते वखत सूडो शुकनशास्त्रने बलें बुद्धिथी विचारीने कुमरने कहेतो हवो के रात्रि घणी अंधारी बे माटे बे पहोर पर्यंत तमे जागता बेसो अने बे प होर पर्यंत हुं जागीश केम के आ नगर शून्य बे अने वली आ त्रण वस्तु पामवी पण डुर्लन्न बे तथा महारा धारवा प्रमाणे आज कांइक तुजने वि घ्न पण थवानुं बे एटलामाटे आपणें सावधानपणे रहेवुं, कारण के जागता ने कोइ नय न होय ॥ यतः ॥ उद्यमान्नास्ति दारिद्र्यं, जपतो नास्ति पात कं ॥ मौनेन कलहो नास्ति, नास्ति जागरतो नयं ॥ १ ॥ नावार्थः—उद्यम थी दारिड नाश पामे, जपथकी पातक नाश पामे, मौन धारण करवाथी कलह जाय अने जागतां थकांने कोइ नय न थाय ॥ १ ॥ माटे जागताने उपाय करवो सुलन्न थाय जो विघ्नमांहे पीड्यो होय तो पण नयने स्थानकें सुतेलो पुरुष घणो वगोवाय.

एवुं सूडानुं वचन सांजलीनें कुमर तथा कुमरी बे प्रहर रात्रि लगण सुखें निडामां सूतां अने सूडो बे पहोर पर्यंत जागे बे रूडा कामममां को ण आलस करे शय्याना प्रजावें बे प्रहर सुखमां निडा करी बेहु जाग्यां अने कुमर सावधान थको रह्यो तेवारें सूडो जेम पंथें थाकेलो उंघे तेम उंघ्यो.

एवामां पाइदेवीना नुवननेविषे दिव्य नाटक संगीतनो ध्वनि थयो ते सांजली कुमर आश्चर्य पामीने जोवाने उजमाल थयो तेवारें पोतानी स्त्री ने तिहां सावधान बेसाडी पोतें देहचिंतानो मिश करीने नाटक जोवा गयो तिहां तंत्री वीणा तालादिक घन मुरजादिक सुषिर वंशादिक एवां चार प्रकारनां वाजित्र वागे बे जिहां श्रीराग प्रमुख ब राग, षट् नाषा, ब त्रीश रागणीयें सहित, खडजादिक सात स्वर, यडुक्तं ॥ षड्जंमयूराब्रुवते गावस्त्वृषन्ननाषणाः ॥ अजावदंतिगांधारं, क्रौंचः क्वणति मध्यमं ॥१॥ पुष्प साधारणे काले पिकः कूजति पंचमं ॥ धैवतं प्राहुरश्वाश्च, निषादं ब्रुवतेगजाः ॥ २ ॥ स्वरानुगास्त्रयोग्रामा, मूर्बनाएकविंशतिः ॥ तानाएकोनपंचाश, न्मात्रा स्तिस्रस्त्रयोलयाः ॥३॥ चतुर्धा रूपकं त्रेधाऽप्येकतालोद्विधा पुनः ॥ रासाष्ट

तालकाश्चैव, निसारुचकमारकाः ॥४॥ मारकः पड्विधोधूया, भिधः शोडशभेद भृत् ॥ त्रिधासुंमकुंबकः करणीयाकर्त्तर्नीतया ॥ ५ ॥

इत्यादिक नाटकना भेद घणा छे इहां केटला एक लखाय एवुं देवता संबंधि अद्भुत नाटक सांभलीने कुमरनुं मन खेंचाणुं तेथी तिहां जोवा गयो मनुष्यनुं नाटक देखीने मनुष्य जोवानी चाहना करे तो देवतानुं नाटक देखीने मनुष्य जोवानी चाहना करे तेमां कहेवुंज शुं ?

हवे कुंवर नाटक जोवा गयो पाछल कुंवरीने एकलां बेठां थकां उंघ आवी एवामां देवयोगथी घोडाने अने पल्यंकने कोइक छलनेविषे माह्यो एवो चोर छल जोइने लइ गयो. जे छलें करीने लइ जाय तेनी कोइने खबर पडे नही. एवामां पाछली रात्रियें अंधारें सूडो जाग्यो तेवारें सूडे कुमरने तथा पल्यंकने अने घोडाने ए त्रणेयने न दीठा. एकली कुमरीनेंज उंघती देखीने बूम पाडी. ते बूम सांभलीने कुमरी जागी हवी इहां कुमर पण जेटले नाटक जोवा गयो तो तिहां नाटक पण कांइ दीठुं नही नाटक तो इंद्रजालनी पेठें अदृश्य थइ गयुं तेवारें ते पण पाछो वली बूंम सांभलतो पोताने स्थानकें आव्यो त्यां पल्यंक अने घोडाने न दीठा. तेवारे विलखो थइने विचारवा लाग्यो के अहो महारुं प्रमादिपणुं जूउ, महारी मूर्खता जूउ, धिक्कार पडो महारा मूढपणाने के सूडे मुजने कह्युं हतुं जे आज तहारे विघ्न थशे तेथी तुं सावधान रहेजे तो पण महारा चित्तनुं व्याकुलपणुं तो जूउ जे नाटक सांभलवानुं मुजने मन थयुं जेथी में महारा स्वार्थनोभ्रंश थतो पण दीठो नही. पोताना कार्यनेविषे प्रमादी थयो. माटे हे जीव ! ए तो तुजने स्वल्प थयुं छे पण प्रमाद आ भवनेविषे पण स्वार्थनी हानि करनारो अने परभवनेविषे अनंत दुःखनी खाणरूप छे ॥ यतः ॥ प्रमादः परमोद्वेषी, प्रमादः परमं विषं ॥ प्रमादो मुक्तिपुर्दस्युः, प्रमादोनरकायनं॥ भावार्थः–प्रमाद ते मोहोटो शत्रु छे तथा प्रमाद मोटुं विष छे वली प्रमाद ने मुक्तिरूप नगरीने लुटनारो चोर छे अने ए प्रमाद जे छे तेज नरकनुं स्थान छे.

एम ते कुमर पोताना आत्माने निंदतो खेद धरतो हवो, तेने सूडो समजाववा लाग्यो के हे कुमर ! तमारा जेवा प्राणीने खेद करवो युक्त नथी यतः ॥ आपत्सु संपतंतीषु, पूर्वकर्मनियोगतः ॥ धैर्यमेव परं त्राणं, न युक्तम

नुशोचनं ॥ भावार्थः—पूर्वकर्मना योगथी कदि अति आपत्ति आवी पडे तो पण तेमां धैर्य राखवुं एज रक्षणनुं मोटुं साधनछे परंतु शोक करवो योग्य नथी.

एवुं सूडानुं वचन सांभलीने कुमर कहेवा लाग्यो हे शुक ! वस्तु वे गइ हवे जे करवुं घटे ते तुं मुजने कहे ते हुं करुं, ते सांभली सूडो बोल्यो हे कुमर ! प्रथम तो तुं खेद मूकीने एकाग्रचित्तें पाइदेवीनी पूजा कर्य, जे माटे दुर्दैवना योगथी जे वस्तु गइ छे ते देवीना आराधवाथी पाछी मलशे एवुं सूडानुं वचन सांभलीने सर्व पूजानी सामग्री लइ देवीने भुवनें जइ देवीनी पूजा करी पछी उपवास करी बेठो ते जेवारें त्रण उपवास थया तेवारें देवी प्रगट थइने बोली के हे कुंवर! तहारे शुं कार्य छे ते मने कहे ! कुमरें कह्युं हे देवि ! तमाराथी शुं अजाण्युं छे दुर्दैवना वशथकी महारी वे वस्तु कोइक इंइजाल देखाडी लइ गयो छे ते माटे तुजने आराधी छे हवे मारे आधार पण ताहरोज छे माटे जे तुजने उचित लागे ते कर्य.

एवुं कुमरनुं वचन सांभलीने देवी बोली हे कुमर ! हजी केटलाएक कालनो विलंब छे पछी तहारी गयेली सर्ववस्तु मेलवी आपीश तथा तेथी पण वली अधिक मेलवी आपीश. पण विलंबे थाशे. हजी तुजने घणा दुष्कर्मना योगथी आगल एथी पण वधारे दुःख थशे. यतः॥ धरिऊईतो जलनिहि, विकसल्लोलोत्तभित्तकुलसीलो ॥ नहु अन्नजम्मनिम्मि, असुह सुहोकम्मपरिणामो ॥१॥ भावार्थः—समुद्रमां जइने पेसे तो पण कल्लोलें करी भेदपमाडे एवा शुभ अशुभ कर्मना परिणामो के जे अन्य भवांतरथी जीवनी साथें भेला थया छे ते भोगव्याविना कोइथी टाल्या टले नहि.

हवे तुं आ चैत्यनेविषे ध्वजानुं चिन्ह करीने रहे,अने परद्वीपें वहाण जतां हशे ते तारी ध्वजानुं चिन्ह देखीने तुजने आ द्वीपनेविषे तेडवा आवशे ते पोताना वहाणमां तुजने बेसाडशे एम कही देवी अदृश्य थइ पछी कुमर पण देरासरना शिखरनी उपर ध्वजानुं चिन्ह करीने रह्यो एकदा कोइ धनपति नामे व्यवहारियो वहाण लइ चाल्यो जातो हतो तेणे ते चिन्ह दीठुं तेवारें ते द्वीपमां आवी उतर्यो अने पोताना वाणोतरने तेडवा मोकल्या तेणे आवी कुमरने कह्युं के अमारो स्वामी समुद्रमां पडेलानो उद्धार करे छे भूला पड्याने संबल आपी तेने पोताने स्थानकें पहोचाडे छे माटे ए अमारा स्वामीनी विनति तमे अवधारीने अमारा वहाणमां अमारा

स्वामी पासें पधारो. एवी वाणी सांभली रीज पामीने देवीने नमस्कार करी कह्युं के हे अंबे! तुं सर्व महारा मनोरथ पूर्ण करजे अने आपदाथकी मने राखजे एम कही देवीने पगे लागी सूडाने साथें लइ कुसुमश्रीने तेडीने धनपतिना वाणोतर साथें वहाणऊपर कुमर आव्यो; धनपतियें पण तेने वहाणमां बेसाडी वहाण चलाव्यां. मार्गमां धनपतियें पूछ्युं त्यारे कुमरें सर्व पोतानुं वृत्तांत कह्युं ते सांभली धनपतियें घणी आश्वासना करीने कह्युं जे तहारुं दुःख आजथी सर्व गयुं एम जाणजे एम कहीने कुमरने जे कांइ खावा पीवाने माटे वस्तु जोइयें तथा वस्त्र प्रमुख जोइयें ते सर्व धनपतिशेठ पूरतो हवो.

एकदा कुसुमश्रीनुं रूप देखीने धनपतिशेठनुं चित्त बगडयुं तेवारे कुमरने मारवानो छल जोवा लाग्यो एकदा रात्रियें कुमर देहचिंतायें वहाणनी कोरें मांचीयें बेठो तेवारें शेठें तेने धको दइ दरीयामां हेठो नाख्यो. पछी थोडी वार रहीने शेठें पोकार कस्यो जे हमणां समुद्रमांहे कोइक माणस पडवानो धूपको थयो एटलामाटे सहु कोइ पोतपोताना सथवारानां माणस संभालो एवो उंचेस्वरें शेठें पोकार कस्यो. ते सांभलीने कुसुमश्री उठीने जूवे छे तो पोताना स्वामीने दीठो नही तेवारें सूका काष्ठनी पेरें अचेत थइ मूर्छा खाइने पृथ्वी उपर पडी. थोडी वार पछी मूर्छा वली तेवारें पोकार करती वारंवार विलाप करवा लागी ते सांभलीने कपटी धनपति तथा बीजा पण सर्व वहाणमांहेला लोक विलाप करता हवा. एम करतां प्रभात थयुं ते वखत सर्व वहाणना लोक वारते थके पण ते कुसुमश्री दुःखरूप समुद्रमां पडीथकी समुद्रमां झंपापात करवा जेटले जाय छे तेटलामां तो अकस्मात् पाछलथी कुमरे आवीने तेने निषेधी बांह झालीने राखी एटले कुसुमश्री विनोद पामती अद्भुत आनंदने धरती थकी कुमरने पूछती हवी के हे स्वामी! तमे क्यांथकी देवतानी पेठें अकस्मात् आवी पड्या ए वात कुसुमश्रीना मुखथी सांभलीने कुमर बोल्यो हे प्रिये! हुं कांइ जाणतो नथी जे मुजने समुद्रमां कोणे नाख्यो अने पाछो इहां लावीने कोणे मूक्यो ते वखत वहाणना लोकोमांहेला एक सार्थवाहने मूकीने बीजा सर्वने आनंद उपन्यो अने सार्थवाहने कारिमो आनंद उपन्यो पण अंतरंगथी खेद उपन्यो कुमरें सार्थवाहनुं कर्त्तव्य सर्व जाण्युं पण कह्युं नही जूउ कुमरनी करुणता, दाक्षिण्यता, माहापण अने बुद्धि के जेणे धनपतिशेठनुं मनेंकरी पण

माठुं चिंतव्युं नही. पापफल ज्यारें उदय आवशे त्यारें ए एनां जोगवशे.

एकदा प्रचंम वायरेकरी समुइना कल्लोल उछलवा लाग्या. वलि ते कल्लोल उछली वहाणमांहे पडता हवा तेथी समुइमां दडानी पेरें वहाण उछलवा लाग्युं एम वहाण पाषाणें अथडातां जुना ठीकराना ठामनी पेरे जांग्युं तेना कटका थया. तिहां सार्थवाह अने वाहाणनां लोक तथा वहाणनी वस्तु सर्व समुइमांहे बूडी अति उग्रपापनां फल सार्थवाहने इहांज उदय आव्यां. सार्थवाहनी पापदशा जागृत थइ.

वहाण जांग्युं तेज वेलायें कुमर सूडा सहित हतो तेने पाटीयुं हाथ आव्युं अने कुसुमश्रीने पण तेजवखत पाटीयुं हाथ आव्युं ते जेम जीव जुदी जुदी गतियें जाय तेम ते वे पाटीयां पण जूदी जूदी दिशायें समुइमार्गे चाल्यां जाय छे ते कांइक पासे हतां पण वायराने कल्लोलें वेगलां थयां. तेवारें सूडे कह्युं स्वामी! आज्ञा आपो तो स्वामिनिनी पासें जइ आवुं! कुमरें आज्ञा दीधी के सूडो कुसुमश्रीपासे जइने वली तेनी खबर लइ कुमर पासें आव्यो एम वली पण कुसुमश्री पासें जइ कुमरनो संदेशो कहे अने कुमर पासे कुसुमश्रीनो संदेशो कहे एम जातां आवतां सूडो थाको अने वेहु जणना पाटीयां पण एकबीजाथी घणा वेगलां थयां.

तेवारें कुमर सूडाने गद गद वाणीयें कहेवा लाग्यो के अमारे कर्मविपाकथी हमणां माठी दशा आवी छे एटलामाटे अमारी साथे तुजने पण दुःखी करवो योग्य नथी माटे तुं सुखें वननेविषे जइने जीवतो रहे कोण जाणे अमारुं इहां शुं थाशे, अमने जीवितनो पण संदेह छे. वली कोइक अवसरे अमने दर्शन देजे. ते वचन सांजलीने सूडो बोल्यो हे देव! धैर्य राख्य, धैर्य छे ते आपत्तिरूप समुइमां सेतु जेवी छे, धैर्य छे ते संपदानुं कारण छे. सूर्य सरखाने पण आपदा आवे छे, वली संपदा पण थाय छे एटले उदयपण थाय छे अने अस्तपण थाय छे. तमे पूर्वे रुडी रीतें धर्म आराध्यो नथी जे आराध्यो छे ते पण अंतरायसहित आराध्यो जणाय छे जो आंतरा रहित आराध्यो होत तो आवी पापदशा उदय आवत नहीं. यतः॥ सेवितःकिल संपूर्णः, संपूर्ण तनुते फलं॥ जनानां जिनधर्मोऽपि खंमितः खंमितं पुनः ॥१॥ पुनः सर्व शुजं जावि, यद्भाग्यं जवतोऽद्भुतं ॥ न किं स्मरसि देव्योक्त, मित्युक्त्वा तमधीरयत् ॥ जावार्थः—जो संपूर्ण रीते जि

नधर्म सेव्यो होय तो संपूर्ण फलने आपे ले तथा कांइ खंमितपणें आरा ध्यो होय तो तेवा खंमित सुखने आपे ले॥ १ ॥

वली पण तमारा पुण्यना उदयथी सर्व सारुं थशे. शुं देवीना वचन सं जारता नथी. एम कहीने सुडे कुमरने धीरज दीधी वली ते सूडो कुमरीपासें गयो ते कुमरीने परम अजीष्ट बांधवनी पेठे ले ते विविधप्रकारना विलाप करती हती तेने सूडे कुमरनो संदेशो कहीने धीरज दीधी. तेवारें कुमरी पण नेत्रें आंसुं आणीने कहेती हवी के हे शुक ! तुं कोइक वननेविषे ज इने तारा पोताना प्राणनुं रक्षण कर्य केम के हजी अमारे कष्टें करीने पण पूर्वकृतकर्म ले ते इहां जोगववांज ले तेवारें ते सूडाने घणुं डुःख लाग्युं बीजी गति कोइ तेना विचारवामां न आवी एवो ते शुक ते महाकष्टें क रीने कोइक ढूकडुं वन हतुं तिहां जतो हवो.

पाठलथी ते स्त्री रोती थकी पोताना मूर्त्तिमंत कर्मथी पीडा पामती पाणीना कल्लोलना समूहेंकरीने अति आकुल थयेली तेमज जलचर जी वोथी पीडा पामती एवी ते कुमरीना माठाकर्मना वशथकी जाणे जीवि तव्यज गयुं होयनी तेम तेना हाथथकी पाटीयुं खशी गयुं धिक्कार ले विधा तानी चेष्टाने ! पठी जाणीयें पातालमांहेज पेठी न होय एम ते कुमरी स मुद्रमांहे बूडी जेटले समुद्रनेतले गइ तेटले अजगर सरखा कोइ महोटा म त्स्यें गली ॥ यतः॥ छित्वा पाशमपास्य कूटरचनां जंक्त्वा बलाद्वागुरां, पर्यंता ग्निशिखाकलापपवनान्निर्गत्य दूरं वनात्॥ व्याधानां शरगोचरादतिजवेनोत्प्लुत्य धावन् मृगः कूपांतः पतितः करोतु विधुरे किंवा विधौ पौरुषं॥ जावार्थः—पा सलाने कापीने कपटथी रचेली रचनाने हड शेलीने तथा जोरथी जालने कापीने कल्पांत कालना अग्निनी ज्वालाना समूहवालो जेनी अंदर पवन ले एवा वनमांथी बहार निकलीने तेमज पाराधीना बाणना लक्ष्यथी ए कदम वेगें करी दूर गयेलो मृगलो ज्यां आगल ठेकतो जाय ले त्यां कुवा नी अंदर पडी गयो अने मरण पाम्यो. माटे ज्यां सुधी दैव प्रतिकूल होय त्यांसुधी जे पुरुषार्थ करे ते कांइ काम आवे नहि.

जेम नारकी जीव वज्रनी कुंजीमां रहीने डुःख जोगवे तेम कुसुमश्री मत्स्यना उदरमां रहीथकी डुःख जोगवे ले. जवितव्यताना योगथी ते मत्स्य ने माठीयें जालीने बाहेर काढ्यो एटले श्रीपुरनगरनी पुफा नामे गणिकानी

दासी आवी मूल डेरावीने ते मत्स्यने लइ गइ ते घणे कष्टे घेर उपाडी लावी तेने जोइने पुफा गणिकायें हर्ष पामी मत्स्यने विदार्यो एटले मांहे थी आश्चर्यकारी, अद्भुत रूपवाली, लक्ष्मीदेवीनी पेरे उत्तम लक्षणसहित एवी स्त्री मूर्बाने लीधे मुएली सरखी निकली तेने अनेक औषधोपचार करी ने साजी करी पढी मनोहर मीठे वचनेंकरीने ते पुफा तेने बोलावती ह वी अने कहेती हवी के हुं एम जाणुं बुं जे तहारुं कुल उत्तम डे तो पण मुजने संशय डे जे तुजने आवी दुर्दशा केम प्राप्त थइ. ते सांजली शील सुगंधेंकरी महमहाट करनारी ते कुसुमश्री चिंतववा लागी जे हुं समुद्रमां तो बूमी पण मुइ केम नही ? अथवा मत्स्यना उदरमांज केम न रही ! अ हो विधातायें मुजने कये स्थानकें लावी मूकी ! माटे धिक्कार ! धिक्कार ! ए विधाताने के मुजने स्वप्नमां पण वात न आवे तेवे स्थानकें लावी. एम विधाताने उलंजा देती, पोताना आत्माने निंदती, दुःख सहती चिंतववा लागी जे इहां हुं गणिकाने शो उत्तर आपुं.एम विचारी मौन करी रही जे माटे सर्व अर्थनुं साधन ते मौनपणुं डे जाणीयें ध्यान धरीनेज बेठी डे के शुं ? तेवारें गणिकायें विचार्युं, जे हमणां ए दुःखी डे तेथी उत्तर आपती नथी एने करार थाशे तेवारें आपणुं कह्युं करशे. एवुं चिंतवी फरी बोली नही.

एकदा वली अनंत दुःखने सहेती एवी कुसुमश्रीने वेश्यायें कह्युं के हे वत्से ! महारुं एक वचन सांजल्य आ महारी पुत्री मदनरेखा डे ते सर्व गणिकामांहे रेखा समान डे, सर्व जगतने मान्य डे, ए तहारी बहेन डे, आ महारुं निर्मल कुल ते महोटे जाग्यें पामीयें जेमां सदाय अविधवाप णुं सर्वदा उत्तम जोग जोगवीयें अने सर्व कुटुंबना वियोगनुं दुःख वीसरे, अमारा घरनेविषे नित्य उत्सव डे तें पण पूर्वें अत्यंत पुण्य कर्युं हशे ते वारें अमारुं कुल पामी डो. माटे हवे तुं दुःख मूकीने जोगसुखनो अंगीकार कर्य. आ घर, आ ऋद्धि, आ परिवार सर्वे ताहरे स्वाधीन डे.

एवो कुत्सित शुकननो उद्वेगकारी शब्द सांजलीने जेम कोइ मूर्खनां व्यंगवचनथी खेद उपजे तेम ते कुसुमश्रीने गणिकाना वचनथी खेद उपन्यो. निंद्यथकी पण अतिनिंद्य जाणीयें जेनुं मुख पण जोवुं न घटे, जेनुं नाम लीधाथी पण सत्पुरुषने शंका उपजे, धिक्कार डे के जेनाथी लोकमां वगोवणुं थाय तेनुं नाम लेवुं तो रह्युं पण तेनुं नाम सांजलवुं घटित नथी एनो उप

देश ते पण महापापनुं कारण ठे नीचमां नीचपणुं ते वेश्यापणुं ठे, माटे हवे एने हुं उत्तर दउं हमेश मौनपणुं धारण करवुं पण केम परवडे ! हवे महाराथी इहां केम रहेवाशे अने हुं हवे शुं करुं ? हवे महारी शी गति थाशे. एवी कुसुमश्रीने चिंतातुर थयेली जोइने वली वेश्या कहे ठे हे वत्से ! तुं तहारुं स्वरूप जेम होय तेम सम्यक्प्रकारें मुजने संनलाव्य. तेवारें कुसुमश्रीयें विचार्युं जे वेश्याने यथास्थित वात न कहेवी. एवुं विमासीने कल्पित वात कहेवा लागी ते आ प्रमाणेः—

वसंतपुरनेविषे देवसेन शेठ महारो पिता रहे ठे अने वसंत एवे नामे महारा नर्त्तारनी साथें हुं वहाण उपर चढी हती ते कर्मना योगथी वहाण नांग्युं तिहां मुजने मत्स्यें गली एवी वात सांनलीने कपटनेविषे माही एवी ते वेश्या नेत्रमां आंसु लावती बोली जे एवुं कष्ट महारा वैरीने पण म होजो एम अंतःकरणमां हर्ष पामती जाणे हवे महारा मन वांठितकार्यनी सिद्धि थइ. दैवयोगथी एनो धणी पण मूवो हशे अने ए मुजने समुद्रमांथी जडी ठे एम हुं लोकोने कहीश एम चिंतवती पोताना परिवार सहित कुसुमश्रीनुं चित्त वश करवा लागी. एकदा वेश्या हर्ष धरतीथकी कुसुमश्रीने कहेवा लागी के हे मृगाक्षि ! तुं आ आनरण वस्त्र प्रमुख सर्व गणिकाना वेशनो अंगीकार कस्य. अने आ यौवनअवस्थाने सफल कस्य.

एवां अक्काना वचन सांनलीने कुसुमश्री विचारती हवी के आ ठेकाणे महारुं शील ते केम रहेशे ? कारण के चंमालना पाडामां रहिने पवित्र रहेवुं ते केम बनी शके ? हजी नरतारनी तथा सूडानी मूआ जीव्यानी कांइ खबर पडी नथी ते दैवना योगथी सारी खबर पामुं एटलासारुं कालक्षेप करवो जोशे माटे एने कालविलंबनो उत्तर करुं कारण के विलंबें सर्व शुन संपदा थाशे नरतार पण मलशे अने सूडो पण मलशे एम विचारी कल्पना करीने वेश्याने कहेती हवी के हे माताजी ! अमारा कुलनी एवी रीत ठे के नरतार ! मूवा पठी ठ महिना पर्यंत पंखीउने चूणो नाखवो अने वली दान देवुं तेवार पठी जेम तमे कहेशो तेम करीश एम कहेथके वेश्या हर्ष पामीथकी सर्व दाननी सामग्री तथा चूणानी सामग्री तेने करी आपी ते लइ कुसुमश्री वेश्याना घरनी अगासीमां शालिप्रमुख कणना ढगला करती हवी. ते कणना समूह देखीने मयूर काक शुक क्रौं

च कलविंक कपिंजल कपोत पारेवां चक्रवाक नीलचास वर्त्तिका लावका दिक अनेक जातिनां पंखीउ ते तंडुल नक्षणने अर्थे आवे जेम दातारने घेर याचक दिवसें दिवसें वधता आवे तेम पंखी पण दिवसें दिवसें वधता आववा लाग्यां. तिहां कुसुमश्री जाणे के रखेने कोइ पंखी जीव मने देखीने बीक पामे एवा हेतुथी पोतानुं सर्व अंग ढांकीने रहे एवी रीतें ते दुःखनी धरनारी नित्य कण नाखे पंखीउ पण सर्व विश्वास पाम्यां थकां बीये नही. खबर पडवाथी घणां दूर दूरथी पंखीउ त्यां चूणो लेवाने अर्थे आववा लाग्यां ते वली हर्ष पाम्यां थकां मांहोमांहे वातो करतां हवां के मनुष्यने दान सहुको आपे तेमां तो शी महोटाइ छे परंतु जेउने कोइ दान आपे नहि तेवां पंखीउने जे दान आपे तेज महोटाइ कहेवाय. वली आ स्त्रीनुं दान ते सर्व संपदानुं कारण छे एमां अहंकार तो छेज नही. एनां शा वखाण करियें एवी रीतें पंखीना समूह मलीने ते कुसुमश्रीना गुण बोले॥ यतः ॥ आरोहंति सुखासनान्यपटवोनागान्हयांस्तकुप, स्तांबूलाद्युपभुंजते नटविटाः खादंति हस्त्यादयः॥ प्रासादे चटकादयोऽपि निवसंत्येते न पात्रं स्तुतेः,संस्तुत्योभुवने प्रयच्छति कृती लोकोऽत्र यः कामितं ॥१॥ जावार्थः—प्रवीण नहि एवा मूर्ख लोको के जे हाथी घोडावाला छे तेउ सुखासनें बेसे छे तथा नट अने विट (जार) लोको तांबूल विगेरेनो उपजोग करे छे तथा हाथी घोडा विगेरे पशुउ पोतानो खोराक खाय छे. चकलां विगेरे महेलमां वसे छे तो पण तेथी कांइ ते स्तुतिपात्र नथी परंतु जे सुकृती लोक, मनवांछित आपे छे;तेज आ जगतनेविषे वखाण करवा लायक छे.

वली जरतारनी शुद्धिने माटे कापडीकादिकने दान आपे, तथा मुनिने शुद्ध आहार पाणी आपे, तेमज परदेशी प्रमुख सर्वने जेने जेवुं घटे तेवुं आपे.

हवे वीरसेनने मूकीने शुक गया पछी कुसुमश्री तथा वीरसेनना विरहनुं दुःख जोगवतो एवो ते सूडो वनमां जमतो थको उदरपूरणा करे छे पण क्यांइ तेने रति उपजती नथी. एकदा समये ते विदग्ध चूडामणी नामें दुःखी सूडे कोइ पंखीना मुखथी एवी वाणी सांजली जे कोइक यौवनअवस्थाने पामेली अत्यंत दुःखणी स्त्री ते व्यग्रचित्ते नित्य स्थिरपणे करी पंखी जनावर मात्रने कण आपे छे ते सांजली सूडे विचार्युं जे निश्चें ए कुसुमश्रीज हशे एम चिंतवी कुसुमश्रीनो निर्णय करवा माटे ते सूडो शी

घ तिहां कण चूणवाने स्थानकें आव्यो अने कांइक वेगलेथी जोयुं जे आ कुसुमश्री होय के न होय एवी रीतें कांइक दूर रहीने तपासतां पूरण खात्री न थइ तेवारें नजीक आवीने एंधाण जोयां तो पण निर्णय थयो नही कारण के तेनां अंग सर्व वस्त्रें ढांकेलां हतां पछी चूणनेमिशें घणोज ढूंकडो आवीनें ते कुसुमश्रीनो निर्णय करी पोतानी मनोज्ञ वाणीयेंकरी कहेतो हवो के हे स्वामिनि ! हुं तुज पासें आव्यो बुं अने तुं मुजने प्रसन्न दृष्टियें केम नथी जोती ? के घणाकाले मलवाथी तुं मुजने नथी उलखती ?

एवां अमृतसरखां वचन सुडाना मुखथी सांजलीने आनंद पामती एवी कुसुमश्री पोतानुं मुख उघाडीने सूडाने जोइ ससंभ्रमपणे सूडाने पोताना खोलानेविषे लइने हर्ष आंसुयें न्हवरावती रोमराय विकस्वर थाती, स्नेह सहित पोताना पुत्रनी पेरें मीठे वचनें बोलावती हवी के हे शुक ! तहारे आववेकरीने महारुं वांछित थयुं तें युक्त कर्युं हे शुक ! तुं कांइ स्वामिनी शुद्धि जाणे छे ? एवी कुसुमश्रीनी वाणी सांजलीने खेद सहित ते सूडे नाकारो कर्यो. तेवारें कुसुमश्री विविध विलाप करती हवी तेने ते सूडो धीर थइने धैर्य देवा लाग्योकें हे अंबे ! देवीनुं वचन संजारो जे आपणने आगल सर्व कल्याण थाशे एवुं देवीयें कह्युं हतुं ते शुं तमने वीसरी गयुं के ? एम वातो करे छे एवामां दासी पांजरुं लइ आवी तेमां ते सूडाने राख्यो इहां वेश्याने कहेला छ महिना पण पूर्ण थवा आव्या.

हवे कुसुमश्री सूडाप्रत्यें पूछवा लागी के मारे हवे शुं करवुं घटे ? जो स्वामिनो योग न मले तो हुं प्राण तजुं के केम करुं ते तुं मान्यो छे माटे मुजने कहे ? आ अविवेकणी कूटणीना संगथी महारुं शील केम रहेशे. एवी वाणी कुसुमश्रीनी सांजलीने सूडो बोल्यो हे स्वामिनि ! संदेह रहित एवी देवीनी वाणी छे तेमां पण तुं शुं संदेह राखे छे ? तमारो स्वामी मलशे तेने केटलाएक कालनो विलंब छे माटे तुं कालविलंब कर्य तहारुं सर्व वांछित सिद्ध थाशे देवीनुं वचन वृथा नही थाय ज्यांसुधी तहारो स्वामी नहि मले तिहांसुधी तहारा शीलनी हुं रक्षा करीश. तुं सुखें ए वेश्या कहे ते प्रमाणे स्नानशृंगारादिक कर्य. एवुं सूडानुं बोलवुं सांजलीने ज्यारे छ महिना वीती गया एटले पोताना धणीनी आववानी आशायें ते कुसुमश्रीयें हर्षसहित स्नान शृंगार जोजनादिक कर्यां.

हवे तेना रूपनी घणी विख्याति सांजलीने कोइक व्यवहारियानो पुत्र त्यां आव्यो तेवारें दासीयें आवी कुसुमश्रीने कह्युं के कोइ कामुक एवो शेठनो पुत्र बाहेर आव्यो छे तेने शो हुकुम फरमावो छो,तेने कुसुमश्रीयें कह्युं के ए वात सूडाने पूछो सूडो माह्यो छे माटे ए मने कहेशे तेम हुं करीश. तेवारें दासीयें जइ सूडाने कह्युं. सूडो दासीने कहेवा लाग्यो के पांचशेने शोल सोनैया आपे तेवारें एकरात्रिना चार पहोर रहेवानी रजा आपुं माटे जा तुं जइने तेने पूछ!! दासीयें जइ ते कामुक नरने कह्युं तेतो धनवंत ने वली व्यसनी छे माटे दासीनी वात सांजली रीज पाम्यो थको इव्य लइ ने जेवामां तिहां आव्यो एटलामां पहेलां सूडो ते कामिक नरने छेतरवा माटे चारे पहोरनी सामग्री दासीने हाथें तैयार करावतो हवो. पछी ते चतुर दासीने सूडे एकांत तेडीने समजावीने शीखवी राखी. दासीयें पण ते कामिकनरने तेड्यो तेनी पासेंथी इव्य लइने कुटणीने अपाव्युं.

हवे ते कामिपुरुष जेवारे पहेली प्रथम जूमिकायें आव्यो तेवारें तेने पीठी करी न्हवरावतां तेल चोपडतां एक पहोर लागी गयो एटले ते कामी नर बीजी जूमिकायें आव्यो तेवारें तिहां बत्रीश वानांनी रसोइ तैयार करतां जमाडतां थकां बीजो पहोर व्यतीत थइगयो तेवारें त्रीजीजूमिकायें आव्यो तिहां गीत वाजित्र सांजलतां त्रीजो पहोर थइ गयो. एटले चोथी जूमिकायें आव्यो तिहां नाटक कौतुकादिक जोतां प्रजात थइ गयुं तेवारें ते कामिपुरुषने चोथी जूमिका थकी हेठो उतारी मूक्यो. अने कुसुमश्रीने तो सातमी जूमिकायें राखी हती माटे ते कामिपुरुषें कुसुमश्रीनुं मुख पण जोयुं नही तेवारें जेम मार्जार शीकाथी ज्रष्टथयो थको हाथ घसे अथवा जेम वानरो फालथकी ज्रष्टथयो हाथ घसे तेम ते कामिपुरुषने इव्यनो व्ययपण थयो अने कार्यसिद्ध न थयुं तेथी हाथ घसतो चाल्यो गयो मनमांतो घणो संताप थयो पण कोने जइने कहे. पछी ते कामिपुरुषें मनमां विचार्युं के जेम हुं छेतराणो तेम बीजा पण छेतराय तो सारुं थाय एम विचारी बीजापण तेना जेवा कामिपुरुषो हता तेनी आगल ते कुसुमश्रीना रूपनुं अने विषयनुं वर्णन करतो हवो. वारंवार तेना कहेण सांजलीने घणा पुरुषो अजिलाषी थयाथका तेमज कुसुमश्रीनी साथें विषयसुखना जोगने वांछता आवे अने तेमज ठगाया चाल्या जाय तोपण महारुं इव्य व्यर्थ गयुं

एम कोइ कोइनी आगल कहे नही उलटा तेनां रूपादिक वखाणे तेथी बीजा कामिपुरुष त्यां आवे एम करतां ते सूडे वेश्याने अनर्गल द्रव्य उपार्जन करी आप्युं. तेथी अक्कानेपण प्रतीति थइ. अने कुसुमश्रीनुं शीलपण अखंड राख्युं अहो विदग्ध चूडामणी सूडानी बुद्धि जूवो के जेणे बुद्धिबलेंकरीने बेहुनां कार्य सिद्ध करी आप्यां. ते सूडो पंडितने पण मानवा योग्य थयो. एम भरतार मलवानी आशायें सूडाना सहायथी दुःखना दिवस निर्गमन करतां काल व्यतिक्रमे ले.

हवे वीरसेन कुमर ते पाटियाने आधारें सातमे दिवसें समुद्रनो कांठो पाम्यो. तिहां पाटियाने ठांमें काष्टनी पेरे मूर्छा खाइ पडी रह्यो ले. एवामां दरीयाकांठे कोइक पासेना गामनो व्यवहारियो देहचिंतायें आव्यो तेणे वीरसेन कुमरने दीठो तेवारे दया आणीने पोताने घेर लइ आव्यो तिहां विविध प्रकारना उसड उपचारें करीने तेने साजो कर्यो. पछी ते व्यवहारिये वीरसेन कुमारने सर्व वृत्तांत पूछ्युं के तरत ते कुमरने पूर्वली दुस्थ अवस्थानुं दुःख सर्व सांभर्युं तेणेंकरी नेत्रने विषे आंसुं भराणां अने विलाप करवा लाग्यो तेवारें ते व्यवहारिये चिंतव्युं जे ए कोइएक महाटा भाग्यवंत व्यवहारियानो पुत्र निश्चें जणाय छे. महारा पूछवाथी एने पाछला दुःखनी अवस्था सांभली तेने लीधे ए दुःख धरे ले एटलामाटे हवे एने पूछवुं नही. ए तुच्छइच्छायें सर्युं. एना लक्षणज एनी योग्यता अने स्वछताने कही आपे ले. यतः ॥ अन्नणं तिविद्धु न जंती, सुपुरिस्सा गुणगणेहिं नियएहिं ॥ किंचूलंति मणीउ, जाउ स्सहसे हि घिप्पंति ॥ १ ॥ नथी बोलता तोपण सत्पुरुषो पोताना गुणें करीने अप्रसिद्ध रहेता नथी जेम मणी बोलतो नथी तो पण तेमां गुण ले तेणें करी हजार लाख अने कोटी पर्यंत द्रव्य दइने लोको तेनुं ग्रहण करे ले. माटे तेना लक्षणने अनुमानें तेना उपर स्नेह करी ते व्यवहारिये कृतज्ञताना गुणेंकरीने पोताना पुत्रनी पेरें ते कुमरने पोताने घेर राख्यो, पवित्रबुद्धिनो धणी ते व्यवहारियो जेम राजा राज्यपदनेविषे थापे तेम ते कुमरने पुत्रपदनेविषे थापतो हवो. एम ते व्यवहारियो कुमरनी उपर पुत्रपणानो साचो प्रेम अने ते कुमर शेठनी उपर पितापणानो साचो प्रेम राखे ले ते कुमर उचित कार्यनेविषे माह्यो थको अवसर जोइने सर्वकार्य शीघ्रपणें करे एम ते शेठ वृद्धावस्थामां

रोगादिकें पीड्यो थको पंचत्व पाम्यो त्यारे कुमर,शेठना घरनो मालेक थयो.

हवे वीरसेनकुमर कुसुमश्रीनी शुद्धिने अर्थें व्यापारनो मिश करीनें देशांतरें चाल्यो तिहां एकदेश मूकी बीजे देश जाय एम देशे देश नगरे नगर भमतां भमतां जेम भव्य जीव भव अटवी भमतां भमतां अगण्य पुण्येकरीने वांछित सुखने आपनार एवा मनुष्यना भवने पामे तेम वीरसेन कुमर पण श्रीपुरनगरने पाम्यो. तिहां श्रीपुरनगरमां पेसतांज वीरसेनकुमरने शुकन घणां श्रीकार थयां. तेथी जेम कोइ महारोगें पीडेला, मरणने निकट एवा रोगी पुरुषने, कोइ पुरुष कहे के हुं तहारा रोगनुं निवारण करीने तने दीर्घायुवालो करीश तेथी तेने जीववानी आशा थाय तेम ते वीरसेन कुमरने कुसुमश्री मलवानी आशा थइ.

हवे ते कुमर श्रीपुरनगरमां उत्सुक थको कोइएक व्यवहारियानी पहेडी उपर बेसीनें कोइएक पुरुषनें नगरनुं स्वरूप पूछतो हवो तेवारें ते पुरुष कहेतो हवो के आ नगरनो नयसार नामे राजा छे वली शुद्ध व्यापारना करनारा अनेक व्यवहारिया पण एमां घणा वसे छे वली हमणां आ नगरनेविषे पुष्पा नामा वेश्याने घेर साक्षात् रति सरखी कोइ युवान स्त्री आवी रही छे ते एकरात्रिना पांचशे ने शोल सोनैया लीये छे परंतु सर्वने नाटकादिक देखाडी प्रभात थाय एटले काहाढी मूके छे पण हजी सुधी कोइ तेनुं मुख जोवा पाम्यो नथी तो तेना संगनीतो वातज शी करवी. फोकटना सोनैया लूटी पडे छे एवुं अद्भुत कौतुक आ नगरमां हमणां चाले छे ते दीठे जणाय.

ए वात सांभलीने वीरसेन कुमार विचारे छे जे एतो कुसुमश्रीज हशे पण जोयाथी निर्णय थाय वली वेश्याने घेर रही छे एवुं सांभलवाथी संशय पण पडे छे के कुसुमश्री ते एवी केम होय ? वली पण अंग स्फुरवाथी निर्णय कर्यो के कुसुमश्री आज क्यांइक मलवी जोइयें. केम के मस्तक फरके तो राज्य मले, भुजा फरके तो वाहाला मले, नेत्र फरके तो भर्त्तार मले, अधर फरके तो प्रियसंगम थाय, गल्लस्थल फरके तो स्त्रीनो लाभ करे, कान फरके तो शोभन शब्द संभलावे, नेत्रना खूणा फरके तो धननो लाभ थाय, उष्ठ फरके तो पराजय थाय, पीठ फरके तो पराजय थाय, खंभो फरके तथा कंठ फरके तो भोग मले, हाथ फरके तो लाभ तथा विजय थाय, हृदय तथा नासिका फरके तो प्रीति उपजे, स्तन फरके तो लाभ करे, ह

दय फरके तो हाणी करे, हृदयनी अंदर फरके तो संसार वधारे. नाभि फरके तो थानभ्रष्ट करे, लिंग फरके तो स्त्रीलाभ थाय, कुक्षा फरके तो पुत्रनी प्राप्ति थाय. जंघा फरके तो बंधुने अरिष्ट करे, पासुं फरके तो व हालो मले, ढींचण फरके तो वाहालानो लाभ थाय, पगनां तलियां फरके तो लाभ थाय तथा पुरुषने मार्गे चलावे, पग उपर फरके तो स्थानकनो लाभ थाय, पींमी फरके तो मार्गे चलावे. पुरुषने दक्षिण अंगें फरकतां य थोक्त फल होय अने स्त्रीने मावे अंगें फरकतां फल आपे.

हवे स्त्रीनो निर्णय करवा माटे ते कुमर पुष्पा गणिकाने घेर आव्यो. तिहां पांचशे ने शोल सोनैयाने बदले पोताना हाथनी मणीनी मुद्रा ते वे श्यापासें मूकी तिहां कुसुमश्री पण अंग फरकवाथी भरतार आज मल शे एवो निर्णय करी बेठी ले तिहां गोखनेविषे सूडानुं पांजरुं बांध्युं ले ते सूडे दूरथकी वीरसेनकुमरने आवतो देखीने घणाकालना विरह अग्नियें तापित एवी कुसुमश्रीपासें जइने वधामणी दीधी ते अमृतसरखी सूडाना मुखनी वाणी सांभलीने परमआनंद पामीथकी शीघ्रपणें भरतार योग्य शृं गार करती हवी. एवामां कुसुमश्रीनी रजाथी वीरसेन कुमरने दासी सात मी भूमीयें तेडी लावी तिहां शीघ्रपणें भाग्ययोगथी वियोगरूप जे अंधकूप ते मांथीज जाणीये काढयो न होय! एम ते कुमर उच्चप्रदेशें चडतो थको वां छित स्थानने पामतो हवो. कुसुमश्रीपण माहापणनी पेटी एवी दासियो पासे पोताना स्वामीनी आगतस्वागत करावती हवी वीरसेनकुमर पण ब हुमुल्यवाली देवताना सरखी शय्यानेविषे बेसतो हवो.

एवामां कुसुमश्रीपण हलवें हलवें पगलां भरती वीरसेनकुमारनी पासें जूदे आसनें आवी बेठी अधोमुख करी आसुंयें सहित दृष्टियेंकरी विचा रे ले के आ स्थानकें रहेतां थकां महारा रुडा गुणनी शोभायें तो प्रस्था नुं कर्युं ते गुण गया तो हवे प्राणनाथ महारी विशुद्धतानी प्रतीति केम करशे! हा इति खेदे धिक्कार ले देवने. जेमाटे में जे जे दुःख अनुभव्युं भोगव्युं ते मने कांइ पण खटकतुं नथी पण मुजने आ निंद्य स्थानकें आ वीने देवे नाखी ए मुजने घणुं दुःखदायक थयुं ले ॥ उक्तंच ॥ टंकछेदान्नमे दुःखं,न दाहान्न च घर्षणात् ॥ एतदेव महादुःखं, गुंजया सह तोलनं ॥ भावा र्थः-जेम सोनुं विचारे ले के मने टांकणे काप्युं तेथी तेवुं दुःख नथी तथा

तपाववाथी तेटलुं डुःख नथी अने कसोटीपर घसवाथी पण तेटलुं डुःख नथी परंतु मने मात्र एज मोहोटुं डुःख ठे के वननी हलकी चणोठी साथे मने तोलीने तेनी साथें मारी तुलन' करे ठे.

ते कुसुमश्रीने तेवी तथाविध डुःखनी अवस्थायें पडेली देखीने कुमर विचारवा लाग्यो के ए कुसुमश्री गणिका सरखी देखाती नथी ए तो कुलवंती स्त्री सरखी देखाय ठे तेमाटे ए महारी स्त्री ठे केशुं ? धिक् धिक् ते तो महोटी सती ठे ते इहां वास न करे ? जेम माठली दावानलनें न सहे तेम ते पण इहां रहे नही. तेमाटे ए कोइ बीजीज स्त्री ठे ते माठाकर्मना वशथकी इहां आवेली जणाय ठे महारी स्त्री तो कोण जाणे किहां गइ, किहां हशे के नहीहशे! एम विचारी वली पूर्वेनुं डुःख सांजल्युं तेवारे नीचुं मुख कर्युं ते देखीने शुकराज बोल्यो हे स्वामी ! हर्ष स्थानकें तमने बेहुने आ विषाद शो थयो ठे, एवुं सूडानुं बोलवुं सांजलीने कुमरे उंचुं मुख कर्युं एटले पांजरामांहे शुकने दीठो त्यारे जाण्युं जे ए क्रीडा करवानो महारो शुक ठे तेटलामां ते सूडो आवीने खोलामां बेठो तेवारें सूडाने उलखी स्नेह आणीने कुमर पूठतो हवो के हे वत्स ! तहारी स्वामिनीनी शुद्धि तुं जाणे ठे ? एवुं सांजलीने सूडो बोल्यो हे स्वामी ! शुं भ्रम धरो ठो, आ तमारा मुख आगल महारी स्वामिनी बेठी ठे,शुं उलखता नथी ? एवुं सूडानुं वचन सांजलीने निष्कारण कुमरनुं मन जांखुं थयुं अने मनमां विचारवा लाग्यो के धिःक्कार हो स्त्रीचरित्रने ! अरे आ कुसुमश्री राजानी पुत्री ठे अने महारी स्त्री ठे तेने आवुं वेश्यापणुं कदी दीठुं अने सांजल्युं पण नही ! तो तेणे ए केम आदर्युं. पुत्रने स्थानकें मानवा योग्य एवो आ सूडो ते पासें रहीने आ काम करावे ठे माटे ए बे निर्विवेकिने धिःकार ठे ए बेहुनुं मुख जोवुं पण योग्य नथी. केम के आ निंद्यमां पण अत्यंत निंद्यकर्मनां करनारां ठे, एम अतिशय खेद पामीने ते कुमर जेवामां कांइक बोलवा जाय ठे तेवामां राजाना घरनेविषे अत्यंत आकरो कोलाहल थयो. तेवारें ते कुसुमश्री त्याग करवा योग्य ठे एवुं निरधारीने तेनें ठांमीने कुमर राजभुवनें गयो.

त्यां जइने जूवे ठे तो राजा दृढ क्रौंचबंधनें बांध्यो ठे, मुखमांथी फिणोटा आवे ठे, भूमिमां लोटे ठे जेम कोइ जनावरने बांधी मारवा माटे

तैयार कर्यो होय तेवीरीतें राजाने बांधेलो दीठो ते सर्व कोइ जाणवा ला
ग्या के आ कोइ देवतानी क्रिया छे एनी प्रतिक्रिया मले नही,तो पण प्रधा
न प्रमुख सर्वे मंत्र तंत्र यंत्र औषधादिक अनेक उपचार राजाने करार कर
वा माटे करे छे ते सर्वे निष्फल थायछे. जेम जेम औषधादिक करे तेम
तेम रोग वधतो जाय राजा ते वेदनायेंकरी कंठगतप्राण जेवो थइ गयो,
शरणरहित थको पृथ्वीयें पड्यो तरफडे छे, प्रधानादिक घणा माह्या छे
पण कोइनुं माह्यापण चालतुं नथी कोइने उपाय सूजतो नथी तेथी प्रधाना
दिक तथा नगरना लोक सर्व हाहाकार करवा लाग्या.

ते वखत देवी प्रगट थइने जेवो कल्पांतकालनो मेघ गर्जारव करे ते
वा शब्देंकरी देववाणीयें बोली जे नो नो लोको! सहु सहुने स्थानकें
वहेला वहेला जाउ. ए राजाने मूको ए पापिने पापनां फल उदय आ
व्यां छे ते नोगवशे. एवी वाणी सांजली प्रधानादिक तथा नागरिक लोक
सर्व न्हाइ पवित्र धोतीयां पहेरी हर्ष पामी धूप उखेवा लाग्यां विनय पूर्व
क नक्ति करी पण कोइक अदृश्य अतिशय कोपना वश्यथकी राजानी पी
डा उपशमी नही. एटलां वानां थयानंतर परने उपकार करवामां जेनी
उत्तम प्रकृति छे एवो वीरसेन कुमर बोल्यो के हे स्वामिन्! मुज उपर
कृपा करीने एने तमे मूको ए राजा सीदाय छे माटे प्रसन्न थाउ. अने जे
तमने कहेवुं होय ते प्रत्यक्ष थइने कहो तो ए राजा ते प्रमाणें करे.

एवी वीरसेन कुमरनी वाणी सांजलीने वैताल सरखो विकराल थको
एवो ते देवता प्रत्यक्ष थइने कुमरने कहेवा लाग्यो के हे कुमर! तहारो
ए वेरी छे माटे एने नही मूकुं अरिकेसरी राजाना कुलना आधार एवा
हे वीरसेन कुमार! तहारा पल्यंक अने तुरगनो हरनार ते एज छे ते शुं
तुजने वीसरी गयो के? ए तहारा विवाहमहोत्सव उपर आव्यो हतो
तिहां त्रण रत्न तहारी पासें देखीने ते लेवाने लोनें हेरु थइ चोर थइने
तहारी पाछल लागो ते तुजने बहुरूपिणी विद्यायेंकरी छल देखाडीने तहा
री वस्तु तेणे अपहरी लीधी अने तुजने कष्टरूप समुद्रमां नाखी चाल्यो
गयो. एवा जे दुष्ट होय ते कष्टफल दीठाविना पांशरा थाय नही. माटे
एने हुं मूकुं नही एम कही हाथमां मोगर लेइने राजाने मारवा माटे दो
ड्यो. के तरत वीरसेन कुमार पोताना वैरी उपर करुणा आणतो देवने

पगे लागी कषाय उपशमावीने बलात्कारें तेना हाथमांथी मोगर मूकाव तो हवो. ते देखीने घणा लोको विस्मय पाम्या थका विचारता हवा के अहो आ केवो उत्तम पुरुष छे जे पोताना वैरीने पण प्रणिपत करीने मूकावे छे. आ जगतमां पोताना आत्माना हेतु तो घणाय छे पणं वैरीना हेतु वैरीने उगारनारा एवा उत्तम पुरुष तो थोडाज समजवा.

हवे वीरसेन कुमारनी विनंति सांजलीने पोतानुं वैतालरूप संहरी स्वाजाविक दिव्यरूप प्रगट करी देवी प्रत्यक्ष थइने कहेती हवी के जोनो लोको ! रहस्यनी वात सांजलो आ राजाने में क्रोधेंकरी वज्रबंधनें बांध्यो छे. ते बंधन तो जेवारें कोइ महासती होय ते पोताने हाथें पाणी लेइने एनें छांटे तेवारें ए राजा बंधनमुक्त थाय बीजो कोइ राजाने छूटवानो उपाय नथी. ते सांजली राजानी पट्टराणी प्रमुखें आवीने घणुं पाणी छांटधुं. पण तेथी राजा छूटो नही केम के एक मनेंकरीज शील पालवुं डुष्कर छे तो मन वचन अने काया ए त्रिकरणशुद्धें पालवुं तेतो वली महा डुष्कर छे पछी तिहां जेटली शीलवती सती नाम धरावती हती ते सर्वे स्त्रियोयें तथा राजानी बीजी राणियोयें पण हाथमां पाणी लेइने राजाने छांट्यां पण राजानां बंधन छूट्यां नही तेवारें सर्वे स्त्रियो लज्जा पामी थकी नीचां मुख करीने रही तेथी सर्वे लोकोने संशय उपन्यो जे एवी विशुद्ध शीलें करीने सती ते कोण हशे के जेने हाथें पाणी छांटवाथी राजानां बंधन छूटे, एम सर्वे लोक विचारे छे एवामां देवी बोली जे पुफागणिकाना मंदिरने विषे कुसुमश्री नामे स्त्री छे जेणे पोतानी उपरनो अपवाद टालवा माटे हाल काउसग्ग करेलो छे ते महासती प्रशंसवा योग्य सर्वे सतियोमां शिरोमणी छे जेणे वेश्याना घरमां रह्यां थकां पोतानुं शील अखंम निर्मल राख्युं छे माटे ते आवी हाथमां पाणी लेइने राजाने छांटे तो राजानां बंधन छूटे.

एवी देवीनी वाणी सांजलीने वीरसेन कुमार तथा मंत्रिप्रमुख सर्वे हर्ष पामी गर्व छांमीने पुफागणिकाने मंदिरें कुसुमश्रीने तेडवा गया पोताना इष्ट कार्यनीसिद्धिने अर्थे कोण उद्यम न करे वारु ? पछी ते शीघ्रपणे कुसुमश्री पासें आवीने विनय जक्ति बहुमानपूर्वक बोलावता हवा, ते देखी सूडो पण कुसुमश्रीने प्रेरणा करतो हवो, एवामां देवीपण कुसुमश्रीपासे आवीने कहेती हवी के हे बाले ! शरद्कालना चंड्मा सरखुं तहारुं शील उज्वल छे,

माटे बीजना चंद्रनी पेरे सहु तहारुं दर्शन वांछे छे ते सर्वने दर्शन आप्य.

एवी देवीनी वाणी सांभळीने कुसुमश्रीयें काउसग्ग पार्यो अने पोते ह र्ष पामीथकी पोतानी पासें आवेला सर्वलोकोने जोती हवी पछी ते हित वात्सल्यनी करनार एवी कुसुमश्री ते भरतारना उवेख्याथी जाणे नवो धिज कर्यो होय तेवा महोत्सव सहित राजसभामां आवीने हाथमां पाणी ल इने सभासमक्ष कहेती हवी के आ जन्मथी मांमीने आजदिवस पर्यंत में म्हारां मन वचन कायायेंकरीने एक वीरसेनकुमार मूकीने बीजा कोइ पुरुषने इछ्यो होय तो आ राजानां बंधन छूटशो मां अने जो मन वचन कायायेंकरी कोइपण पुरुष न इछ्यो होय तो राजानां बंधन छूटजो. एम कहीने जेवुं राजाने पाणी छांटयुं तेवां त्रटाक शब्द करतां जेवीरीतें घांसनां दोरडां त्रूटीपडे तेवीरीतें राजानां बंधन त्रूटतां हवां. ते वखत जेम आषा ढमहीने वर्षाद वरशे तेम कुसुमश्रीना मस्तकनी उपर फूलनी वृष्टि थती ह वी. निष्कलंक एवा शीलवंत प्राणीने शुं दुर्लभ छे?

हवे राजा स्वस्थ थइने वीरसेन कुमार तथा कुसुमश्रीने पगे लागतो हवो ते वखत राजाने एक लज्जा, बीजो खेद, अने त्रीजो विस्मय, ए त्रण वानां एक साथेंज थयां ए त्रणे रसेंकरीने राजा परवश थयो.

हवे वेश्याने घेर रहीनेपण अखंमशील पालवाथी कुसुमश्री सतियोमां हे तिलकसमान थइ तेवात कुमरेंपण देवीने पूछयां थकां देवीयें सर्व पा छलो वृत्तांत कह्यो. एवुं अद्भुत पवित्र चरित्र देवीना मुखथी सांभलीने स र्वलोक आश्चर्य पामता कुसुमश्रीनी प्रशंसा करवा लाग्या अने सूडोपण कुसुमश्रीनी घणीज प्रशंसा करतो हवो.

हवे वीरसेनकुमार अने कुसुमश्री विस्मय पामीने ते देवीने कहेवा ला ग्यां के तमे कोणछो जे निष्कारण अमने एटलां उपकारी थयां छो? तमे अमारा उपर प्रसाद शा हेतुयें कर्यो ते अमोने कृपा करी कहो.

एम पूछे थके देवी बोली हे सुभगे! तमे म्हाह्यांछो छतां मुजने केम न थी उलखतां, हुं कुसुमपुरनगरनी पाडदेवी छुं पूर्वें तमें मुजने संतोषी छे ते दिवसथी मांमीने हुं तमारा सांनिध्यनी करनारी छुं तमारा पुण्यप्रमाणें तमारुं हितवात्सल्य करती तमने वश्यछुं. समुद्रमांहेथी में तमने उद्धार्यां आज पण में तमारी सांनिध्य करी अने हजा पण हुं सर्वकार्यनेविषे तमारुं

सदाकाल सांनिध्य करीश. तमे जेटलुं दुःख पाम्यां ते तमारा पूर्वजवना दुष्कृतथी पाम्यां ते दुःखविपाक बीजाथी लेवाय नही एतो तमारे पोताने ज जोगवे बूटको थाय जो इंइसरखो होय तोपण कोइना उदय आव्या विपाकने टाली शके नही. तो महारो शो आशरो ॥यतः॥ अस्ति बुद्धिः परेषां हि,कोपव्यार्त्तनक्षमा॥ शक्रोऽपि कुपितं कर्म,नैव सांत्वयितुं पटुः॥१॥ पारकाको पने मटाडवामां बुद्धि समर्थछे परंतु कोप पामेला कर्मने शांत करवामाटे इंइ पण समर्थ नथी ॥१॥ अतः परं परं जाग्यं, परं क्षेमं निरंतरं ॥ निरंतराया प्राप्त सि, चिरं संपत्परंपरां॥१॥ हवेथी तमे अंतरायरहित एवा श्रेष्ठ जाग्यने अने निरंतर कल्याणने तथा शाश्वत एवी संपत्तिनी परंपराने पामशो. जो आंतरा रहित धर्म कस्यो होय तो आंतरा रहित सुख जोगवाय, अने आंतरारहित संपदा पामियें ॥१॥ त्यारपढी जीवितदानने आपनार पोताना उपकारी एवा वीरसेनकुमारने राजा पोतें पोतानो अपराध खमावीने अश्व अने पल्यंक पाढो आपतो हवो ते लेइने कुमर पोताना चित्तनेविषे संतोष धरतो हवो. हवे वीरसेन कुमरने कुसुमश्री ते, अश्वरत्न पल्यंकरत्न अने शुक रत्न ए त्रणरत्ननी साथें केटलाएक दिवसतो नयसारराजाना आग्रह थकी तिहांज रह्या पढी राजानी आज्ञा मागीने देवीयें विमानरच्युं ते विमानमां बेसी सर्वजनने विस्मय पमाडतां महाकृद्धि संघाते पोताना पुरजणी चाल्यां.

हवे तिहां पोताना नगरना उद्यानमां वीरसेनकुमारनुं सैन्य जे दिवसें आव्युं छे ते दिवसथी राजाना हृदयनेविषे महादुःख उपन्युं छे उद्यानने विषे वीरसेनकुमार विनानुं सैन्य सर्व सुनुं लागे छे. जेम जीवविना शरीर न शोजे तेम वीरसेनकुमारविना सर्व परिवार शोजतो नथी तिहां सर्व वीरसेनने आव्यानी वाट जूवे छे राजादिक सर्व अत्यंत दुःखना सागरमां पड्या थका शोक धरे छे अन्यदा समयनेविषे आकाशथकी देवता संबंधि विमान देवनाटक सहित आवतुं देखीने सहु लोक विस्मय पामता हवा एवामां देवीयें आवीने कुमर आव्यानी वधामणी राजाने दीधी के हे राजन्! तहारो पुत्र आव्यो ते सांजली राजा आनंद पामी वधामणीनो महोत्सव करतो हवो जेम पशुना यूथमांथी यूथनो अधिपति ज्रष्ट थयो होय ते घणे दिवसें यूथने मले तेवारें केटलो हर्ष थाय तेवो कुमर मल्याथी नगर बाहिर रहेला सैनिकोने हर्ष थयो. पढी जेम रामचंइने दशरथ

राजा महामहोत्सवें नगरमां प्रवेश करावे तेम राजायें वहु सहित कुमर ने नगरमां प्रवेश कराव्यो. राजायें पुत्रनो नवोज अवतार आव्यो जाणी आनंदपूर्वक फरी जन्ममहोत्सव कस्यो. देवीयें कुमरनो सर्व वृत्तांत राजा आगल कह्यो ते सांजली राजाना चित्तनेविषे खेद अने विस्मय थयो.

अन्यदा कुमारने राज्ययोग्य जाणीने तेने कुमारने राज्य आपी राजा पोतें दीक्षा लइ चारित्र पाली सकलकर्मक्षय करी मोक्षें पहोतो. ए वात वीरसेन कुमारने ससरे सांजली तेवारें आनंद पामीने ते पण वीरसेनने पोतानुं राज्य आपतो हवो तेमज नयसार राजा पण पोतानुं राज्य घणो आग्रह करीने वीरसेनकुमरने आपतो हवो. तथा पाड्देवीयें पण कुसुमपुरनुं पूर्वे दुष्ट अने अन्यायी राजा हतो तेने हणीने नगर उजड करी नाख्युं हतुं पण हमणां तेणे वीरसेनकुमारने न्यायवंत राजा जाणीने ते नगरनुं राज्य आपी नगर वसावी दीधुं जेमाटे विद्या तथा राज्य अने दीक्षा एटलां वानां जे योग्य होय तेनेज अपाय परंतु अयोग्यने अपाय नही. ते वखत विदग्धचूडामणी नामें सूडो बोल्यो के हे स्वामिन ! महारां केहेण मुजब सर्व वस्तु आपने प्राप्त थइ के नही? ते सांजली राजा सूडानी उपर अ त्यंत रीज्यो पछी जेम शक्र देवलोकनुं राज्य जोगवे तेम वीरसेनकुमार मर्त्य लोकनुं राज्य जोगवतो हवो ते कुमारनां चार राज्य थयां ते जाणीयें चार दिशाना चार दिग्पालें कुमरनुं अतुल्य पुण्य जाणीने तेने सोंप्यांज होय नही ? तथा पूर्वपुण्यना उदयथी अने देवीना प्रजावथी जेम चक्रव र्त्तिनें चार दिशानां राज्य वश थाय तेम चारे दिशाना सर्व राजा ते कुमरने विवश थया तेथी ते कुमरनुं निष्कंटक राज्य थयुं.

अन्यदा कनकशालनगरना उद्याननेविषे केवली जगवान् समोसस्या ते नी वधामणी वनपालकना मुखथी सांजलीने राजा परिवारसहित वांदवा ने गयो तिहां केवलीने वांदी स्तवना करी यथोचितस्थानकें देशना सांज लवा बेठो जगवानें पण सर्व रोग क्लेशनी नाश करनारी एवी देशना दीधी ते सांजल्यानंतर अवसर पामी राजायें पोताना पाछला जव पूछया. .

केवली जगवान् बोल्या हे जव्यो! हसतां कौतुकथी अनर्थदंमेंकरी जे जीवें कर्म बांध्यां ते जोगववां पडे माटे सर्वथा प्रकारें उत्तमजीवें अनर्थ

दंम बांधवो. तमें बेहु जणें पण पाछले नवें कौतुकथी हस्य करता थकां अनर्थदंमें करी कर्म उपार्ज्युं छे ते सांनलो.

समेतशिखरनी तलाटीनां गामनेविषे क्षेमंकर एवे नामे गामनो अधिप रहेतो हतो तथा जेना अंगनेविषे उत्तमगुणनी श्रेणी हती एवी धारिणी नामे तेनी स्त्री हती ते बेहु शुन आशयवालां शुद्ध श्रद्धावंत श्रावक हतां श्रीसमेतशिखरें जे लोक यात्रायें आवे तेनी घणी नक्ति करतां वली समेतशिखरना रस्तामां पाणीनुं पर्व मंमाव्युं तथा दीनडुःखियानी खबर लेतां, हर्षथी सुपात्रने दान देतां, रात्रे चउविहार करतां, सचित्तनां परिहारी,एक वार नोजननां करनार, पट्पर्वीयें विशेष प्रकारें आरंनवर्जीने ब्रह्मचर्यनां पालनार, पंच पर्वी पोसहनां करनार, दान शील तप अने नावरूप चतुर्विध धर्मनां पालनार, उत्तम श्रावक धर्मनां आराधनार, एवां लोकने प्रशंसवा योग्य ते बेहुजण हतां.

हवे ते क्षेमंकरने स्नेहवंत अने नोलो नडिक एवो प्रियंकर नामें नाइ हतो ते प्रियंकरने प्रियमंजरी नामें कन्या महामहोत्सव सहित क्षेमंकरें परणावी. एकदा अत्यंत उष्णकालनेविषे रात्रिने समये ते नवां परणेलां वरवहु पोताना घरनी अशोकवाडीमध्ये वाव्यनेविषे क्रीडा करतां हतां तेवामां स्नेहना समुड एवा महोटे नाइयें आवीने अतिशय प्रेमें करी ते बेहुने हासीपूर्वक अकस्मात् वाव्यमांहे हडसेली नाख्यां. ते वाव्यमां पाणी स्वल्प हतुं माटे बूमयांतो नही पण घणो खेद पाम्यां आकुल व्याकुल थयां. तिहां क्षेमंकरें घणुं हसवाथी निकाचित्त कर्म बांध्युं अने ते कौतुकनी जोनारी तेनी स्त्रीयें अनुमोदना करी तेथी तेणें पण कर्म बांध्युं.

एकदा वली ते क्षेमंकर अने धारिणी बेहुजणें मली प्रियंकर अने प्रियमंजरी बेहुजणने कोइक स्थानकें अंधकार करावीने पछी तिहां ते बेहुने जूदां जूदां मोकल्यां अने प्रियमंजरीपासें प्रियंकरने शोधावे अने प्रियंकर पासें प्रियमंजरीनो शोध करावे एम हास्य करावीने ते बेहुने पोतपोतामां वियोग पाडवानुं डुःख केंटलाक काल पर्यंत उत्पन्न करी दीधुं. तेणेंकरी थोडीवार आकुल व्याकुल थइ महा चिंतातुर थयां. एकदा समयें वली धारिणीयें प्रियमंजरीने शोले शणगार पहेरावीने सिंहासनें बेसाडीने पछी प्रियंकरने एकांतें जइने कह्युं के देवरजी इहां आवो तमने घरमांहे गणि

का देखाडुं ते जूठ, एम कहीने पढी वली प्रियमंजरी पासें आगलथी आ वीने देवरने कहेवा लागी के आवो आवो देवरजी जूठ आ वेश्या सिंहास नें बेठी ठे ते पण आवीने जूवे ठे तो सिंहासनें पोतानी स्त्रीने बेठी देखीने दुःख धरतो हवो अने लज्जावंत थयो तेमज तेनी स्त्री पण अति शय खेद धरती थकी अत्यंत लज्जा पामी. तिहां धारिणीयें हासीयेंकरी कर्म बांध्युं ते आलोयुं नही अज्ञानपणाथी मनमां एम जाण्युं जे हास्य थी कांइ कर्म बंधाय ठे? कर्म तो ढेपनावथी बंधाय ठे, ए हास्यमां कांइ दोष नथी. एम बेहुजणें ते कर्म आलोयुं नही पडिक्कम्युं नही. ते बेहु श्रावकनो धर्म पाली सुकृत उपार्जी तिहांथी काल करीने पहेले सौधर्म देवलोकें शक्रेंद्रनां सामानिक देवता थयां तिहांथी चवीने तमे बेहु स्त्री नरतार थया ठो. तथा प्रियंकरनो जीव पण धर्म आराधन करी केटलाएक देवादिकना नव नमीने धनपतिशेठ थयो पाठला नवना अन्यासथकी धन पति उपर तहारो स्नेह रह्यो तें तेने पूर्वनवें वाव्यमांहे ठेली नाख्यो हतो तेथी तेणे तुजनें समुद्रमांहे ठेली नाख्यो पाठले नवें तमें बेहुजणें धणीध णीयाणीनो वियोग पाड्यो तेथी इहां तमने बेहुने वियोग पड्यो. कुसुमश्रीयें पूर्वें हासीयें करी देवरनी वहुने वेश्या कही तेथी वेश्यानुं कलंक चड्युं.

माटे हे राजन्! थोडुं पण कर्म जीवें जेवा अध्यवसायेंकरी पाठले नवें उपार्ज्युं होय ते तेमज आवता नवनेविषे जीव नोगवे तीव्रपरिणामें बांधेलुं कर्म अनंतगुणुं पण नोगवे वली हे राजन्! तमें बेहुजणें पूर्वें दा नादिक चार प्रकारनो धर्म आराध्यो हतो तेथी तमो चार नगरनां जूदां जूदां चार राज्य पाम्यां अने पल्यंकादिक त्रण रत्न तथा चोथुं देवी प्रसन्न थइ ते पण एक रत्न एम चार रत्न पण पाम्यां अथवा ज्ञानादिक त्रण रत्न आराध्यां हतां तेथी पल्यंकादिक त्रणरत्न पाम्यां ठो.

एवी केवली नगवानना मुखनी वाणी सांनलीने बेहुने जातिस्मरण उ पन्युं तेथी पाठलो नव दीठो तेवारें वैराग्य पामी समकित सहित श्राव कनां बार व्रतरूप धर्मनो अंगीकार कस्यो सर्वथा प्रकारें अनर्थदंमनो त्या ग कस्यो. एम घणा कालपर्यंत चार प्रकारनो श्रावकधर्म आराधी अंत अवस्थायें अनशन करीने बारमे देवलोकें देवता थयां तिहां देवतानी ऋ द्धि नोगवी महाविदेहक्षेत्रें महोटी ऋद्धि सहित मनुष्यनो नव पामी सं

सारनां सुख जोगवी सजुरुनो उपदेश सांजली चारित्र लइ घोर तपश्या करीने घातिकर्मनो क्षय करी केवलज्ञान पामी जव्यजीवोने धर्मोपदेश आपी उपकार करी सकल कर्मनो क्षय करीने मोक्ष पामशे. ए आठमा अनर्थदंम विरमणव्रतनेविषे वीरसेन अने कुसुमश्रीनो दृष्टांत कह्यो. ए श्रावकप्रतिक्रमणसूत्रना बालावबोधनेविषे त्रण गुणव्रतनो त्रीजो अधिकार संपूर्ण थयो॥

॥ अथ चार शिक्षाव्रतरूप चतुर्थाधिकार प्रारंजः ॥

तेमां प्रथम बारव्रतनी अपेक्षायें नवमुं सामायिक व्रत अथवा चार शिक्षाव्रतनी अपेक्षायें पहेलुं सामायिक व्रत छे तेनो अधिकार कहे छे.

ए सामायिकनो विधि, आवश्यकनी चूर्णिथकी तथा पंचाशकनी चूर्णि अने योगशास्त्रनी टीका इत्यादि शास्त्रोथी कहियें छैयें तिहां श्रावक बे प्रकारना छे एक ऋद्धिवंत अने बीजा अऋद्धिवंत ते श्रावकोने सामायिक करवानां चार स्थानक कह्यां छे. तेमां एक देरासरमां सामायिक करे, बीजुं साधुपासें सामायिक करे, त्रीजुं पोषधशालानेविषे सामायिक करे, अने चोथुं पोताना घरनेविषे सामायिक करे, जेवारें नवराश थाय कांइ काम न होय तेवारें चार स्थानकमांहे गमे ते स्थानकें जइ सामायिक करे.

तेमां जे साधु समीपें आवीने सामायिक करे तेनो विधि कहे छे. जे श्रावकने माथे कोइनो जय न होय, कोइनी साथे वढवाड न होय, कोइनुं माथे देवुं न होय केम के लहेणुं होय तो लहेणावालो आकर्षण खेंचताण करे ते निमित्तें चित्तने संक्लेश थाय माटे तेथी वर्जित एवो श्रावक जेवारें कामकाजथी निवृत्ति पामे तेवारें पोताने घेर सामायिक करी पछी ईर्यासमिति शोधतो शोधतो, सावद्यजाषा छांमतो, कदाचित् श्लेष्म तथा बडखा विगेरेने माटे तृणपलुं तथा कांकरो अथवा लाकडानो कटको विगेरे जोइयें तो. ते वस्तुना स्वामी गृहस्थनी रजा लइने पुंजी प्रमार्जीने लीये अने वडखा विगेरेने पण एकांतें निरवद्यस्थानकें जूमिका दृष्टें जोइ पुंजी प्रमार्जीने यत्नायें परठवे, एवी विधिपूर्वक पांच समिति अने त्रण गुप्ति सहित थको त्रण निसहि कहेतो गुरुने उपाश्रयें जइ गुरुने नमीने गुरुनी समक्ष जे विधि कह्यो छे ते विधियें सामायिक दंमकनो उच्चार करे उच्चार करीने ज्येष्ट वडेरा एवा आचार्यादिकने वांदे तथा न्हाना महोटा सर्व

साधुने विधि सहित वांदे वली पण गुरुने वांदी गुरु सन्मुख बेसीने गुरुना मुखथी धर्मदेशना सांभले, शास्त्र भणे, संशय होय ते पूछे, एमज जिनगृहें देरासरें पण जाणवुं. तेमज पोताना घरनेविषे तथा पोषधशालानेविषे सामायिक लइने तिहांज रहे, गमन न करे.

तथा राजा अथवा प्रधान अथवा शेठ आदिक महर्द्धिक पुरुषने सामायिक लेवानो विधि कहे छेः—राजा होय तो गंधहस्ति उपर बेसी छत्र चामर विंजाते, राजने अलंकारें अलंकृत, चारे बाजु चतुरंग सेनायें परवर्यो, भेरी भंभा ढक्का नफेरी इत्यादिक वाजित्र वाजते, बंदिजन बिरुदावली बोलते, सर्व सामंत मंमलिकादिक सहित, अढारे वर्णना लोक जोते थके, ठाम ठाम नाटक प्रेक्षण जोते थके, सर्व श्रद्धावंत लोक एकेकने आंगलीयें करी देखाडते थके, रूडा मनोरथ भावते थके, केटलाएक लोक हाथ जोडीने पगे लागते थके, मंगलिकपाठ बोलते थके, केटलांक मनुष्य देखीने अनुमोदना करते थके, धन्य ए राजाने जे ए सामायिक करशे एवी प्रशंसा करते थके, अथवा धन्य ए धर्मने जे आवा महोटा पुरुषें सेववा योग्य छे एवी सामान्यजनें प्रशंसा करतेथके, एम तीर्थनी प्रभावनाने हेतुयें देहेरे तथा साधुसमीपें जइ तिहां छत्र चामर पान्ही मुकुट खड्ग रूप राजचिन्हनो परिहार करे आवश्यकचूर्णिनेविषे एम कह्युं छे के सामायिक करतां मुकुट न राखे ॥ मउडं न अवणेइ, कुंमलाणि नाम मुद्द पुप्फ तंबोल पावरगमाइ वोसिरइत्ति ॥ एम तिहां आवीने पछी ते राजादिक, परमेश्वरनी पूजा करे तेवार पछी सर्व साधुने वांदे तेवार पछी सामायिक करे एटले एक मुहूर्त्तपर्यंत सर्व आरंभनी करणी छांमीने समता भावमां रहे.

यदाहुः ॥ सावज्ज जोगविरउ, तिगुत्तोछसुसंजउ ॥ उवउत्तो जयमाणो, आया सामाइयं होइ ॥ १ ॥ जोसमो सवभुएसु, तसेसु थावरेसु य ॥ तस्स सामाइयं होइ, इइ केवलिभासियं ॥ अर्थः—सावद्ययोगथी विरम्यो, त्रण गुप्तियें गुप्तो, छकायनो संयमी, उपयोग सहित जयणा करतो, विचरे ते सामायिक आत्मा कहियें ॥ १ ॥ सर्वभूत प्राणीनेविषे, त्रसनेविषे, स्थावरनेविषे, समभाव छे ते सामायिक कहियें एम केवलियें भाख्युं छे ॥ २ ॥

हवे सामायिक शब्दना त्रण अर्थ निर्युक्तिकार कहे छेः—सामं सम्मं च समं, इगंमि सामाइअस्स एगठा ॥ नामं ठवणा दविए, भावंमिअ तेसि नि

रकेवो ॥१॥ महुरपरिणाम सामं, सम्मतुला सम्मखीररवंमजुइ ॥ दोरेहारस्स ठिई,ईग मेयाइंतु दवंमि ॥२॥ आइठवमाइ पर, डुक्कमकरणं रागदोसमवत्तं ॥ नाणाइतिगं तसाइ पोयणं जावसामाइयं तच्चकरेमि जंते सामाइअमित्यादि॥

इहां श्रीआवश्यकनिर्युक्तिनी महोटी टीकामांहे सामायिकने अधिकारें श्रीहरिजइसूरियें कह्युं ठे के गृहस्थ पण गृहस्थपणे सामायिक करे तिहां करेमिजंते इत्यादिक सामायिक दंमकनो उच्चार करे तेमां डुविहं तिविहेणं एवो पाठ उच्चारे पण तिविहं तिविहेणं एवो पाठ केम नथी उच्चारता एवो पाठ उच्चारतां शो दोष ठे एवुं शिष्यें पूठे थके गुरु उत्तर कहे ठे. के गृहस्थें पूर्वें आरंजादिक कार्य कस्यां ठे अने आगल पण तेने आरंजादिक कार्य करवानो अजिलाष ठे तेमाटे गृहस्थथी अनुमोदनानो निषेध न थाय जो अनुमोदनानो निषेध करे तो पच्चरकाण जंग थाय तेथी गृहस्थने माटे त्रिविधें त्रिविधें एवो पाठ कोइ आगममां कह्यो नथी.

तथा ग्रंथांतरनेविषे त्रिविध त्रिविधेन एवो पाठ कह्यो ठे ते पण कोइक प्रयोजनें कह्यो ठे. यडुक्तं महाजाष्ये ॥ जइकिंचिदप्पउअण, मप्पप्पंवा विसेसिउंवत्तु ॥ पच्चक्खिज्ज नदोसो,संयंज़ु रमणाइ मछुवा ॥१॥ जावार्थः— जे कोइ प्रयोजन रहित एवी अल्पमात्र वस्तुने विशेषपणे करवाने त्रिविध त्रिविधें करी पच्चरके ठे तेनो दोष नही, स्वयंजूरमण समुड्ना मत्स्यना मांसना नियमनी पेरें ॥ इहां सामायिकनेविषे तो सामान्य प्रकारें नियमनुं ग्रहण ठे पण पूर्वाचार्यनी परंपरा जेम होय तेम प्रमाण थाय ॥

हवे सामायिकनो काल कहे ठेः—जघन्यमां जघन्य बे घडीनुं सामायिक करवुं. श्रावकप्रतिक्रमणनी चूरणीमां पण ॥ जावनियमं पज्जुवासामि इत्यादि पाठ कह्यो ठे तेनो अर्थ कहे ठे के यावत् नियमपर्यंत पर्युपासना करुं बुं ए जो के सामान्य वचन ठे तो पण जघन्यथकी अंतर्मुहूर्त्तमात्र नियमनेविषे रहेवुं पठी वली आगल समाधि होय तो जले बेगे रहे तथा कलिकालमांहे सर्वज्ञ सरखा श्रीहेमाचार्यें पण कह्युं ठे. यतः ॥ त्यक्तार्त्त रौड्ध्यानस्य, त्यक्तसावद्यकर्मणः ॥ मुहूर्त्तं समतायुक्तं, विडुः सामायिकव्रतं ॥ १ ॥ जेणें आर्त्तरौड्ध्यान ठांमयां ठे तथा सावद्यकर्मनो एटले सदोष कर्मनो जेणे त्याग कर्यो ठे एवा पुरुषनुं मुहूर्त्तमात्र एटले बे घडी पर्यंत समतायुक्त जे ध्यान तेने सत्पुरुषो सामायिक कहे ठे.

ए अशठ एवा अर्थात् अतितत्वज्ञ एवा पूर्वाचार्यनी परंपरा ते प्रमाण छे आगममांहे ते परंपरानुं प्रमाण मान्युं छे श्रीसूयगडांगनी निर्युक्तिमांहे पण कह्युं छे के आचार्यनी परंपरायेंकरी अनानुपूर्वीयें जे आव्यो ते वा तमां कोण जाणे केम छे एवा संशयना करनारा जे होय ते तो कोइक उच्छेदवादी जमाली सरखा जाणवा.

हवे ए सामायिकव्रतना पांच अतिचार पडिक्कमवाने गाथा कहे छे.

॥ तिविहे डुप्पणिहाणे, अणवठाणे तहा सइ विहुणे॥
सामाइयवितहकए, पढमे सिरकावएनिंदे ॥ २७ ॥

अर्थः—प्रथम त्रण प्रकारनुं डुःप्रणिधान छे तेमां पहेलुं मनेंकरी बीजुं वचनें करीने अने त्रीजुं कायायेंकरीने. तिहां माठा अध्यवसायथी मनेंकरी गृह हा टादिक संबंधि सावद्यव्यापारनुं चिंतववुं ते प्रथम मनडुःप्रणिधान नामा अतिचार जाणवो वली शास्त्रनेविषे कह्युं छे के सामायिक करीने पछी जे श्रावक आर्त्तध्यान रौद्रध्याननें वशेंकरी घरनी चिंता करे तेनुं सामा यिक निरर्थक जाणवुं. ए प्रथम मनोडुःप्रणिधान अतिचार जाणवो.

२ वचनेंकरी सावद्य कठिनादिक कर्कश वचन बोलवां ते वचन डुःप्र णिधान नामा बीजो अतिचार जाणवो.

३ कायायें करी अपडिलेही अणपुंजी नूमिमांहे बेसे पग पसारे इत्या दिक सर्व कायडुःप्रणिधान नामा त्रीजो अतिचार जाणवो.

४ अनवस्थान ते मुहूर्त्तादिक वेलानुं प्रमाण न राखे सामायिक अण पुगे पारे अथवा सामायिक करवानी वेला छते पण आदर रहित सामा यिक करे, सामायिक करवानो जेवारें अवसर होय तेवारें न करे तो प्र माद प्रसंग थाय आवश्यक चूर्णिकार कहे छे के " जाहेखणिउं ताहे सा माइयं करइ " एटले जेवारें अवसर मले नवराश थायते क्षणें अवश्य सा मायिक करे जो न करे तो अनवस्था दोष नामा चोथो अतिचार लागे.

५ स्मृतिविहीन अतिचार ते सामायिक लेइने पछी निडादिकना प्रबल पणायकी परवश थाय अथवा घर हाट्टादिकनी चिंताना व्यग्रपणायकी सामायिक पारवुं वीसारी मूके. शून्यपणे सामायिक कर्युं के नथी कर्युं अथवा ए सामायिकनी वेला छे के नथी इत्यादिक जेवारें न सांजरे तेवा

रें स्मृतिविहीन एवे नामे पांचमो अतिचार जाणवो. जे माटे मोक्षसाधननुं अनुष्ठान क्रिया तेनुं मूल स्मरण छे ते जेवारें प्रमाद सहित थकां सांजरे नही तेवारें ते सामायिक पण निष्फल जाणवो.

ए पांचे अतिचार प्रमादना बहुलपणाथी लागे ते अनाउपयोगें उप योगनी शून्यतायें अतिचार कहीयें ए प्रथम शिक्षाव्रतनेविषे जे वितथ थयुं होय ते निंडं बुं इत्यादिनो अर्थ पूर्ववत् जाणवो ॥ २७ ॥

इहां शिष्य पूछे छे के सामायिक त्रिविधें त्रिविधें उचर्युं छे अने मन तो ठेकाणे रहेतुं नथी एटलामाटे मननुं दुःप्रणिधान लागे छे. तेथी सा मायिक जंग थाय छे माटे व्रत लइने जांगवुं ते करतां तो न करवुं तेज रुडुं छे.

इहां गुरु उत्तर कहे छे के हे शिष्य! एम न बोलवुं जेमाटे सामायि क लेतां मन वचन अने कायायें न करुं न करावुं ए छ कोटीयें पच्चरका ण कर्युं छे तेमां अनाउपयोगें एकांतें सामायिकनो जंग न थाय. अति चार लागे पण सामायिकनो अजाव न थाय मनदुःप्रणिधानें मिच्छामि दुक्कड दीधे शुद्धि थाय परंतु मुलगुं सामायिकज न करवुं एमज जो तुं क हीश तेवारें तो कोइथी सर्व विरतिपणुं पण न लेवाय.

वली केटलाएक एम कहे छे के अवधियें कर्या करतां नहिंज करवुं ते सारुं छे ए वचन पण अयुक्त छे. यडुक्तं ॥ अवहिकयावरमकयं ॥ इत्यादिक पाठनो अर्थ कहे छे के अवधियें कर्याथकी तो अणकर्युंज जलुं एवुं वच न बोलनारने पण आगमना जाण पुरुषो अशुज वचन कहे छे कारण के अण करवाथकी महोटुं प्रायश्चित्त थाय छे अने अवधियें पण कर्याथकी लघुप्रायश्चित्त थाय.

अतिचार सहित पण अनुष्टाननो अन्यास करतां ते अन्यासथकी अ तिचार रहित पण अनुष्टान थाय. अन्यास करतां करतां माहापण चतु राइ पण आवे छे, जेम बाण नाखवानी कला शीखतां पहेलेज दिवसें कांइ अमोघ बाण पडतुं नथी परंतु अन्यास करतां करतां अर्जुन तथा कर्णादिकनी पेठे धनुपादिकनी कलामां अमोघबाणी थइ जवाय छे ते मज नित्य अन्यास करवाथकी लेखन पठन गीत नृत्यादिकनी जली क लाउ पण सर्व आवडे छे. जेम कोरा पात्रमां पाणीनो एक बिंडु मूकीयें ते पण तरत नम्रताजावने न पामे पुनः पुनः अन्यासें नम्रता थाय तेमा

टे नलीरीतें मनःशुद्धियें यत्नेंकरीने अवसर मले थके वारंवार सामायिक करवुं यतः ॥ सामाइयंमि उकए, समणोइव सावउ हवइ जम्मा ॥ एएण कारणेणं, बहुसो सामाइयं कुज्जा ॥१॥ जीवो पमाय बहुलो, बहुसोविय बहु विहेसु अछेसु ॥ एएण कारणेणं, बहुसो सामाइयं कुज्जा ॥२॥ नावार्थः—सामायिक करे थके साधुनी पेरें श्रावक जाणवो जेमाटे ए ए कारणें करीने घणा वखत सामायिक करजे ॥१॥ घणा पदार्थमांहे जीव घणो प्रमादी छे ए कारण माटे सामायिक करजे तथा आवश्यकचूर्णिमांहे पण कह्युं छे के ॥ यदासव्वसामाइयंकाउ असत्तो तदा देससामाइयंपि ताव बहुसो कुज्जा इति तथा जछवा वि समइ अछइवानिव्वावारो सव्वछ सामाइयं करे इति एटले जो सर्वथकी सामायिक करवा समर्थ नथी तो देशथकी सामायिक पण वारं वार करवुं इति ॥ तेम जिहां विश्राम करे तथा जिहां कोइ कार्य करवुं न होय के व्यापार न होय तिहां सघले ठेकाणें सामायिक करे इति ॥ एम करवाथी बे संध्यायें सामायिक अवश्य करवुं एवा नियमनुं टलवापणुं थयुं कारण के निवृत्ति तो एक दिवसमांहे घणा वखत संनवे छे. एटले आ बे लायें सामायिक न लेवाय एवो नियम समजवो नहीं परंतु जेवारें नवरा श होय कोइ काम न होय तेवारें सामायिक करे एथी बे संध्या टालीने घ णी वखत सामायिक करे एम सिद्ध थयुं विशेषयुक्ति जोवी होय तो पूज्य प्रणीत विचारामृतसंग्रह ग्रंथथी जोइ लेजो.

इहां कोइ पूछे के जेवारे नवराश अर्द्धघटिका मात्रज होय परंतु बे घटिका पर्यंत न होय तो तेवारे ते यावत् बे घडीना नियम पर्यंत सामायिक केम करे. कारण के नियमनुं मानतो जघन्यथकी बे घटिकानुंज कह्युं छे. माटे तेटलो वखत न मले तो जावनियमं एवो पाठ केम कहे.

गुरु उत्तर कहे छे. हे शिष्य ! तें कह्युं ते सत्य छे परंतु जेवारें नवराश थोडी होय तेवारें सामायिक दंमक उच्चर्याविना एमज समता नावमां रहे तेज सामायिक कहियें एम संनवियें छैयें. तत्त्वं बहुश्रुतगम्यं ॥

हवे सामायिकनुं फल कहे छे ॥ दिवसे दिवसे लरकं, देइ सुवन्नस्स खंमियं एगो ॥ इयरो पुणसामाइयं, करेइ न पहूपए तस्स ॥१॥ सामाइयंकुणतो, समनावं सावउअ घडिय डुगं ॥ आउ सुरेसु बंधइ, इति अमित्ताइ पलियाइं ॥ २ ॥ बाणवइ कोडीउ, लरका गुणसठि सहस्स पणवीसं ॥

नवसय पण वीसाए, सतिहा अडजाग पलियस्स ॥ ३ ॥ तिव्वतवं तवमा णो. जंनवि निठवइ जम्मकोडीहिं ॥ तं समजाविअ चित्तो, खवेइ कम्मंर. णद्धेणं ॥ ४ ॥ जे केवि गया मोरकं, जेविय गढंति जे गम्मिसंति ॥ ते स व्वे सामाइय, महाप्पेणं मुणेयव्वं ॥ ५ ॥ न हूयते तप्य तेन, दीयते वा न किंचन ॥ अहो अमूल्यं कर्त्तव्यं, साम्यमात्रेण निर्वृतिः ॥ ६ ॥

जावार्थः—एक तो दिवसें दिवसें लाख खांमी सोनानुं दान आपे अने इतर ते बीजो वली एक सामायिक करे ते तेनुं फल बरोबर न आवे सुवर्ण दानथकी पण सामायिकनुं फल अधिक ठे ॥ १ ॥ सामायिक करतोथको पण समजावें श्रावक बे घडी प्रमाण करे ते एटला पल्योपम मात्र देव तानुं आउखुं बांधे ॥ २ ॥ बाणुं कोडी, उंगणसाठ लाख, पच्चीश हजार नवसें ने पच्चीश पल्योपम अने एक पल्योपमना आठीया त्रण जाग उपर देवतानुं आउखुं बांधे ॥ ३ ॥ तीव्रतप तपतां पण जवनी कोडीयें करी जे कर्म खेरु न थाय ते समतामांहे चित्तने जावतां एक अर्द्धक्षणमांहे कर्म खपावे ॥ ४ ॥ जे कोइ जीव मोक्ष गया, जे वली जाय ठे, अने वली जे मोक्षें जाशे ते सर्व सामायिकनुं माहात्म्य जाणवुं ॥ ५ ॥ होम न करीयें, तप न करीयें, दान न आपीयें, बीजुं कांइ पण न करीयें पण जेनुं मूल्य नथी एवी समतामात्रेंकरीनेज निर्वृति ए टले मोक्षसुख प्राप्त थाय ठे ॥६॥ ए सत्तावीशमी गाथानो अर्थ थयो॥२७॥

हवे ए सामायिक व्रतनेविषे व्यवहारी पुत्र धनमित्रनो दृष्टांत कहे ठेः— स्वस्तिकनी पेठें कल्याणकारी एवुं स्वस्तिकपुर नामे एक नगर हतुं तिहां जेणे सर्व वैरीउने वश कस्या ठे एवो अरविंद नामे राजा ते ऋद्धि यें करी इंद्र सरखो हतो अने गुरुतायें करी महोटाइयें करी गिरिंइसर खो हतो तथा जेना प्रतापरूप दीपक ते प्रजाने दीवा सरखा उद्योत कर ता हता अने वैरीरूप पतंगिया तेमां जंपाइ मरण पामता हता जेम इंद्र ने मदनप्रजा प्रमुख आठ अग्रमहिषी हती तेम ए अरविंद राजाने आठ अग्रमहिषी पटराणी हती तथा पांचशें बीजी राणीयो हती परंतु ते राजाने एकेय पुत्र न थयो ते राजायें पुत्र प्राप्तिना अनेक उपाय कस्या पण पुत्र

थयो नही तेथी ते राजा पोताना राज्यसुखने निष्फल करी मानवा लाग्यो.

हवे एज नगरमां शेलडीना सांठानी पेरें स्वभावें मधुर अने धनें करीने धनदसरखो एवो धनद नामे शेठ वसे ठे ते शोक्रोड सोनैयानो धणी ठे, वली श्रीजिनधर्मनो प्रभावक ठे, जेणे पोता सरखा एक हजारने आठ व्यापारी बीजा कस्या ठे तेने धनश्रीनामे स्त्री ठे ते घणीज चतुर ठे, बे प्रकारनी लक्ष्मीयें करी अतिशय शोभे ठे, उपमाये रहित ठे तेनो धनमित्र एवे नामें पुत्र ठे ते केवो ठे अविनीत ठे, अन्यायमां कुशल ठे, शेठना कुलनेविषे अनर्थकारक, न्हानपणथीज घरमांथी द्रव्य चोरीने लइ जाय, चोरनी पेठें अघोर कर्मनो करनार, एम तेने घर संबंधि सर्व द्रव्यने खराब करतो देखीने तेनां मातपितायें घणी शीखामण दीधी तोपण विपरीत शिक्षित अश्वनी पेरें वली ते अधिक अवलो चाल्यो. यद्यपि ते बीजीपण वाणिज्यादिकनी कला सर्व रूडीरीतें शीखेलो ठे भाह्यो ठे तथापि ते तेने कांइपण उपयोगमां आवी नही परंतु एक चोरी करवानी कला तेने शीख्या विना पोतानी मेलेज आवडी गइ तेमां क्यांय स्खलना पामे नही.

एम करतां ते जेवारे नवयौवन अवस्था पाम्यो तेवारें तो ते वली साते दुर्व्यसनने सेवनार थयो. जेम लींबडानो रस काढ्यो थको अति कटुक थाय तेम ते प्रथम लींबडा जेवो कटुक हतो अने वली युवानीमां तो अत्यंत कटुक थयो. जाणीयें नरकना द्वारनेंज उघाडतो होयनी तेनी पेठे ग्रहस्थोना घरनेविषे नित्य खातर पाडीने तेनुं सघलुं द्रव्य लीये तथा प्रत्यक्ष पाप सरखुं जुगटुं ते अनर्थरूप ठे अत्यंत महोटो नरकगतिनो दूत ठे तो पण विटलपुरुषोनी साथे मलीने लज्जारहित थको जुगटुं रमे एम ते धनमित्र पोताना वेढु भव हणवाने सज्ज थयो ते अनार्य एवो थको गणिकाना व्यसनमां पण आसक्त होतो हवो, मदिरा तथा मांसनुं पण ते राक्षसनी पेरें भक्षण करवा लाग्यो जेमाटे गणिकाना व्यसनिने शुं भक्ष्य अभक्ष्य ठे तेने तो सर्व कोइ चीज भक्ष्यज ठे.

ते धनमित्र पोताना आत्मानेविषे जे चोरी करे तेने कामधेनु सरखी करी मानतो हवो, गणिकानुं आंगणुं ते देवताना आंगणानी पेरे माने, मांसने देवताना भोजन सरखुं माने, मदिराने अमृतपान सरखी माने, जे

वात स्वजनने विरुद्ध होय ते दुर्जनने मानवा योग्य होय. जे वस्तु अन्य जनोने निंदवा योग्य होय ते चीज कूतराने जक्षवा योग्य होय.

एकदा ते धनमित्र चोरी करवा माटे कोइकना घरमां पेठो तेवामां जेम आहेडो करनार व्याघ्र जनावरने बांधी पकडी लइ आवे तेम तेने कोटवाले पकडी बांधीने राजानी पासे आण्यो राजायें उलख्यो जे ए शेठनो पुत्र छे तेवारे शेठने तेडावीने कह्युं के आ वध करवा योग्य छे पण तमारो पुत्र जाणीने तमारी दाक्षिण्यताने लीधे हुं जीवतो मूकुं बुं पण जो हवे चोरी करशे तो मूकीश नही ॥ यतः ॥ स्थानं सर्वस्य दातव्य, मेकवारापराधिनः॥ द्वितीयपतने दंता, वक्रेणापि विवर्जिताः ॥ जावार्थः—एकवार अपराधिने माफी करी आपवी केमके पहेलीवार दांत पड्या हता ते मोढामां जग्या. पण बीजीवार पडेला दांतने मोढें पण छोडी दीधा जगवा दीधा नथी तेम आ अपराधिने पहेलीवार तमारो पुत्र जाणीने हुं छोडी मेलुं बुं.

ते सांजलीने शेठें कह्युं हे राजाधिराज! महाप्रसाद कर्यो. में एने घणी शीखामण दीधी पण ए चोरीथी निवर्त्यो नही चोरीनुं व्यसन न मूक्युं तेवारें में एने कह्युं के तुं महारो पुत्र नही अने हुं तहारो बाप नही एम कही जेम खोटा अक्षरने अलगा करीयें तेम में महाराथी अलगो कर्यो ॥ यतः ॥ दुष्टः सुतोऽपि निर्वास्यः, स्वामिना न्यायगामिना ॥ ग्रहपंक्तेर्ग्रहाधीशः, शनिमंते न्यवीविशत् ॥ जावार्थः—न्यायमार्गें चालनार स्वामियें तो पोतानो सगो पुत्र पण जो दुष्ट थयो होय तो तेने दूर काहाडी मेलवो जेम ग्रहना अधिपति सूर्यें पोताना पुत्र शनिने पण ग्रहनी पंक्तिने छेले जागे राख्यो तेम पिताये नठारा पुत्रने जूदो कहाढवो.

एवी शेठनी वाणी सांजलीने राजायें कह्युं सारुं कर्युं सारुं कर्युं, एम कही बहुमान देइने शेठने विसर्जन कर्यो. लोक सहु पोत पोताने कार्यें प्रवर्त्युं ॥ यतः ॥ आदेयत्वमसंस्तुतेऽपि हि जने विस्तारयत्यंजसा, दुर्वृत्तानपि सांत्वयत्यवनिजृत् प्रायोन्नपायोद्यतान् ॥ तं संवर्गयते त्रिवर्गमिह वाऽमुत्रापि यस्माद्बुजं, किं वा तत्र तनोति यत्सुकृतिनामौचित्यचिंतामणिः ॥ जावार्थः— राजा दीन माणसनुं पण अनायासें आदर आपवा योग्यपणुं वधारे छे अर्थात् ते जो सदाचारी होय तो तेना माननो वधारो करी आपे छे अने माणसोने नुकसान करवामां तत्पर एवा दुष्ट लोकोने घणुं

करीने शिक्षा करे छे अने शांत करे छे, तेवा राजाने धर्म अर्थ अने काम ए त्रणेय वर्ग आ लोक अने परलोकनेविषे प्राप्त थाय छे माटे जेथी शुज नो विस्तार थाय छे एवो ते सुकृती, पुरुषोनी मध्ये उचित कार्य करवामां चिंतामणि जेवो ते शुं सुकृतने वधारतो नथी ? ना वधारे छेज.

हवे धनमित्र विचारवा लाग्यो के हमणां तो मने धनदशेठनो पुत्र जाणी ने राजायें मूक्यो छे पण हवे जो राजाने हाथ चढीश तो राजा अवश्य मु जने मारी नाखशे अने महारो तो जन्मथी मांमीने आज दिवस लगण चोरी करवामां एक दिवस खाली गयो नथी आ जन्ममांतो महारे चोरी साथेंज प्रम छे माटे हुं चोरी कखाविना तो बिलकुल एकदिवसपण रही श कुं तेम नथी. जेमकोइ युवान पुरुष प्राणवल्लन प्रियाविना रही शके नही तेम हुं चोरीविना रहीशकुं नही जेमाटे वेल होय ते तो अवसरें फलेछे पण आ चोरीरूप जे वेल छे तेतो तत्काल फले छे दरीड़ी होय ते धनवंत थाय. माटे हुं चोरी न करुं तो पछी बीजो ते शुं धंधो करुं, तेथी जे होनार हो ते जले हो. पण चोरीतो मूकवी नही, जेना प्रजावथी स्वेछायें विलास करुं माटे हवे जो कोइक वैद्य मले अने जो ते अदृश्य थवानुं अंजन अथवा एवुं कांइ सिद्ध औषध मुजने करी आपे तो हुं कृतार्थ थाउं. अने मनना मनो रथ पुरुं जेना प्रजावथी महारे नगरमां सुखे जवुं आववुं थाय.

पछी ते धनमित्रें नगरमां जमतां जमतां एकस्थानकें कलासिद्ध एवा यो गीश्वरने दीठो ते सिद्धपुरुषने घणुं धन आपी वश्य करीने तेनी पासेथी अं जनसिद्धि विद्या लीधी केमके दानथकी शुं नथाय ? यतः॥ दानेन जूतानि वशीजवंति, दानेन वैराण्यपि यांति नाशं ॥ परोपि बंधुत्वमुपैति दाना, त्ततः पृ थिव्यां प्रवरं हि दानं ॥ जावार्थः—दानेंकरीने प्राणिमात्र वश थायछे दानथी वैर पण नाश पामे छे वली दानथी शत्रुपण बंधुपणाने पामेछे तेथी पृथ्वीने विषे दान छे ते सर्वथी श्रेष्ट छे.

हवे एकतो सिंह अने वली पांखवालो तथा क्रूर सर्पने वली ते पांखो सहि त होय अथवा एकतो सर्प्पने ते वली छेड्यो तेम ते धनमित्र विद्यायेंक री सर्पनी पेठे दुःसह थयो, धनपतियोना घरमांथी धन चोरी लावे जा णे बीजो रोहिणीयो चोर प्रगट थयो होयनी! तेमज वली स्वेछायें परदा रा गमन करे, लोकना घरमांहे व्यंतरनी पेठें प्रवेश करे एम ते धनमित्र

अदृश्यथको लोकोनां धन चोरीने पर्वतनी गुफामांहे घाले एरीते तेणे गुफा मांहे एक महोटो पापरूप धननो भंमार कर्यो. जेम जीवनुं जीवितव्य कोइथी हणाय नही तेम ते धनमित्रपण कोइथी हणाय नही सूक्ष्म वाय रानी पेठे सर्वत्र संचार करे तेने राजा तथा कोटवाल पकडवाना घणा उ पाय करे पण कोइथी पकडाय नही ने ते चोर कोइथी कलाय नही.

वली ते धनमित्र नित्य राजसन्नामां पण· व्यापारिनी पेठे आवे अने एवी वातो करेके हुंतो जे दिवसें राजाने हाथ चढयो हुं ते दिवसथी में चोरी करवी मूकी दीधी ले एवी वातुं करे अने राजसन्नामां जे कोइ बीजो पुरुष चोरने पकडवानी प्रतिज्ञा करे तो ते प्रथम तेनाज घरनुं धन सर्व ह रण करी जाय. राजा तथा सर्वलोक धनमित्रने पूर्वनी चेष्टायें जाणे खरा के एज चोर ले पण मुद्दो हाथें आव्याविना कांइ कहेवाय नही, दिवस अने रात्रें बेगं बेगं जोतांजोतांमां कोइ देखे नही कोइ जाणे नही तेम वस्तु लइ जाय अतिशय धूर्त माटे कोइ कली शके नही· ए वस्त्र शस्त्र धननो अतिगूढ चोर ले तेने पकडी आपे एवो माह्यो कोइ नथी अने राजाने पण ते चोरने पकडवानी कशी बुद्धि सूजी नहीं. तेवारें राजायें नग रमां पडह वजडाव्यो के जे कोइ चोरने पकडी आपे तेने राजा क्रोड सो नैया आपे ते पडहो एक धूतारी गणिकायें ल्यो ते गणिकायें राजापासें आवीने कह्युं के हुं सात दिवसमांहे चोरने पकडी आपीश एवी गणिका नी वाणी सांजली राजा हर्ष पामीने तेने पाननुं बीडुं आपतो हवो. आ जगतमां जे विषम कार्य करे ते कोने वल्लन न लागे ?

पठी ते गणिकायें विचार्युं जे निश्चें ए चोरने कोइ अंजनसिद्ध ले अथ वा कोइ विद्या सिद्ध ले तेणेंकरीने ते कोइने हाथ आवतो नथी एम निर धारीनें पठी ते गणिकायें पोताना घरनुं सर्व द्रव्य नोंयरामां मंजुषामां नाखीने घरनां बारणां सारीपेठें बंध करी योगिणीनी पेरे रात्रिनेविषे प ण घरमां जागतीथकी रहे ते एकाग्रचित्तें चोरने पकडवानोज उपाय शो धती रहेले वली ते चोरने पकडतां कदाचित् ते मुजने मारशे एटला माटे जेम आहेडी जनावरने पकडवामाटे पोतानी साथें कूतरा राखे तेम ते वेश्या पोताना घरमां सुन्नट राखती हवी.

हवे ते चोर पण गणिकानुंज घर लूंटवामाटे अदृश्य थको वारंवार

कूतरानी पेठे नाग जोतो छिद्र जोया करेछे मनमां विचारे छे के हुं एना घरमां पेसी जाउं पण दिवसेंतो पेसी शक्यो नही तेवारे रात्रें खात्र खणवा ने जेवारें सज्ज थयो तेवारे माता जेम दीकराने अकार्य करतां वारे तेम ते धनमित्रने वारवा माटे माता सरखी ठींक थइ पठी जेटलें खातर देवा जाय एटले विविध प्रकारनां अपशुकन थवा मांम्यां ते अपशुकनें वारते थके ठ दिवस वीतीगया पण गणिकानुं घर चोरी शक्यो नही तेवारें ते धनमित्र विचारवा लाग्यो के वारंवार दुर्निमित्त थायछे तेथी निश्चय ए धूतारी मने पकडशे माटे एना घरमां चोरी न करवी जे उचित जाणे ते पुरुष माह्या जाणवा. यतः ॥ गयणंमि गहासयणंमि, सुविणया सउणयाव एग्गेसु॥ तंहवि हरीति पुरिसं, जह दिठ पुव्वकम्मेहिं॥ जावार्थः--ग्रह जे छे तेने आकाशनेविषे, तथा सज्जनने पण शुं विनीतपणुं अने शुं अविनीतपणुं एवुं कांइ पण न सुजवा आपे एवी जे संशयवाली समजण छे ते समजण नेविषे चलावनार पूर्वजन्मना कर्म छे तेने ते मार्गें चलावे छे. तेम पुरुषने पण शकुन अपशकुन ए पूर्वकर्मने अनुसारें ढसरडी जाय छे.

आज सातमो दिवस छे चोरी तो हाथमां आवती आवे पण अनर्थ तो प्रत्यक्ष देखाय छे. एम चिंतवतो ते सातमा दिवसनी रात्रिनेविषे कोइ क कोटीध्वजना घरमां खातर खणवा जेम पोताना घरमां पेसे तेम पेठो त्यां जूवेछे तो ते व्यवहारियो एक कांगणीने अर्थें क्रोधेंकरीने पोताना ठो कराने शत्रुनी पेठे ताडना करतो दीठो तेवारें ते धनमित्र चोरने करुणा उपनी जो हुं ए कृपणनुं धन लइश तो एनुं हृदय फाटी पडशे एवुं विचारी चंमालना घरनी पेठे तेना घरने अपवित्र जाणीने त्यांथी बाहिर निकलीने कोइ सोनारना घरमां पेठो तेना घरमां ठाम ठाम उकरडाना ढग लानी पेठें राखना ढगला दीठा राजादिकना घरथकी ते रज लइ आवीने ते सोनी धूलने धमी धमीने मांहेथी जे कांइ सुवर्ण निकले ते लीये छे पण एक अणु जेटली रज पण मूकतो नथी तेनी रांकनी पेठे घरना माणस प्रार्थना करे छे तो पण उठतो नथी, ए रीतें सोनीने धूल चुंथतो देखीने विचारवा लाग्यो जे एनुं धन पण महारे खपे नही एम चिंतवी सोनीना घरमांथी पण पाछो निकल्यो. पठी राजानी मानीति महर्द्धिक गणिका हती तेना घरमां पेठो तिहां पारविनानी लक्ष्मी तो दीठी पण सिंहासन उ

पर एक अतिशय डुर्गंधनीक गलत कोढीयो बेगे दीगो ते वली वृद्ध थ येलो अने आंधलो पण ले तेनी साथें ते वेश्या विषयसुख विलसे ले ते देखीने विचाखुं जे अरे धिक्कार ले ए गणिकाने जे धननी लालचें आ वृद्ध गलतकोढीया आंधलानी साथें विषय सेवेले एम चिंतवी तिहांथी पण निकल्यो अने कोइक धनाढ्य क्षत्रीना घरमां पेगे ते क्षत्रीनी स्त्रीयें ते दिवसें कोइ आजरण खोयुं ले तेथी ते क्रोधित थयो थको जेम दाणांनां रुंमांने लाकडीयें कूटीयें तेम पोतानी जार्याने मारतो हतो तेथी ते तरतज मरण पामी एवी रीतें ते डुष्ट क्षत्रीयें पोतानी स्त्रीने निर्दयपणे मारी नाखी ते देखीने तिहांथी पण निकलीने राजानो जंमार फाडवाने रा जज्जुवनमां गयो तिहां जइ जूवे ले तो राजा जरनिड्रामां उंघे ले अने गाम गाम ड्रव्यनी पेटीयो पडी ले पण ते राजानी पटराणी असती ले ते, ते दिवसें एक कुबडा पुरुष साथें घणी वार जोग जोगवीने असुरी आवी ते वामां दैवयोगें राजा पण निड्रारहित थइ गयो अने राणीने पूढ्युं तुं क्यां गइ हती? तेवारें स्त्रीनें स्वजावें सुलज एवा कल्पित उत्तर ते देती हवी. पढी निड्रामां घूमांणां ले नेत्र जेनां एवो राजा वली पण सुइ गयो परंतु राणि ना चित्तमां एवी शंका रही के आज राजायें मुजने डुराचारणी जाणी ले माटे हुं राजाने मारीने पढी कुबडा पुरुषनी साथें स्वेढायें विलास करुं. एवुं विचारीने ते डुष्टस्त्रीयें जरनिड्रामां सुतेला राजानुं गलुं पोताने अंगु ठें करी दबाव्युं के तत्काल राजानां प्राण गयां ते देखीने धनमित्र विचा रवा लाग्यो के धिःक्कार ले स्त्रीचरित्रने! जेम कसाइ बकराने गलुं बांधी दाबे तेवीरीतें एनी पटराणीयें एनुं गलुं दाबी मारी नाख्यो. पढी ते डुष्ट पटराणी होकार करती कपटथी उठीने पोकार करवा लागी के अहो अ हो राजाने शुं थयुं! ते पोकार सांजली प्रधान प्रमुख सहु दोडी आव्या तिहां राजाने जीवरहित देखीने सर्व वज्राहतनी पेरें मूर्ढित थइ पड्या.

ते डुःखें जोवा योग्य एवुं असतीनुं चरित्र देखीने चोर चिंतवे ले के निंद्यमांहे निंद्य एवी ए पापणीना मस्तक उपर एक महोटी वज्रशिला पडो, एम हृदयमांहे कहेतो थको तिहांथी निकल्यो अने विचारवा लाग्यो के अहो आज चोरीनेविषे विघ्न केम थाय ले? ए विशेष डुर्निमित्त केम उल्लंघन कराय, माटे यौवनवती स्त्रीनें जेम जरतारविना काल अफल

जाय तेम महारी आजनी रात्रि पण विफल जाय छे. अने चोरी करवानी महारी प्रतिज्ञा छे तेनो भंग करीने घेर पण केम जाउं माटे में जे प्रतिज्ञा करी छे के जे पडहो छबे तेहना धरमांथीज चोरी करवी ते प्रतिज्ञाने सत्य करुं एम चिंतवी माटे पाछो गणिकाना घर आगल जइने तिहां कूतरानी पेठे ताकीने मुदित थको मांहे प्रवेश करवानो लाग जुवे छे.

हवे वेश्या पण विचारे छे जे आज सातमो दिवस छे माटे अवश्य चोर खातर पाडवा महारा घरमां आवशे तेथी तेणे धूवाडानी घडीउ द शेदिशे तेनां मुख बांधीने राखी मूकी छे. हवे ते धनमित्र पण खातर देइने गूढगतियें जेम जीव संक्रमे तेम ते गणिकाना घरमांहे पेठो अने अमृतना कुंभमांथी जेम राहु अमृत लीये तेम तेणें मंजुषामांथी द्रव्य काढयुं ते यद्यपि चोर अदृश्य छे तथापि पिशाचनी पेठे प्रवेश करे छे ते संचार तेणे ध्यानमांहे राखीने पगलाने अनुसारें जाण्युं तेवारें ते धूतारीयें धूवाडानी घडीउ सर्व उघाडी मूकी ते धूवाडाना प्रभावथी ते चोरनी आंखोमांथी आंसुयें करी पाणी गलतुं हवुं ते जेम भांगेला भाजनमांथी पाणी तूटे तेम तेनी आंखमांथी पाणी तूटवा लाग्युं तेथी आंजेलुं अंजन सर्व धोवाइ गयुं अने चोर प्रगट दीठामां आव्यो घरमांथी पाछो निकलवा असमर्थ थयो तेवारें ते गणिकायें प्रथमथी राखेला सुभटो पासें पकडावी बंधावीने पोतानी प्रतिज्ञा पूरी करी, तेथी ते हर्षित थइथकी बोकडानी पेठें बांधेला चोरने लइ कोटवालने आवी सोंप्यो. तेवारें अधिकारी सर्व भेला थइने विचारता हवा जे राजा तो मरण पाम्यो हवे पंच मलीने इनसाफ करे पछी ते पंचें मलीने चोरने वध करवानो हुकुम कर्यो तेवारें यमसरखा एवा कोटवालना सुभटो तेने रासभें चडावी निर्दयपणे मारता थका चोरनां वाजित्र वजडावता, चोरने विटंबना पमाडता, साथें हजारोगमे लोकोना समूह कौतुक जोते थके, केटलाएक लोक तर्जना करते, नगर मांहेला चोराशी चहुटामां भमाडीने जेटले नगरनी बाहेर लइ आव्या तेटले चोर खेद करीने विचारवा लाग्यो जे अरे मुजने आं शो अनर्थनो विस्तार थयो छे! जे दुःख महारा स्वप्नमां पण कांइ न हतुं ते एकाएक आहीं केम प्रगट थयुं, अहो आ दुःख मुजने पाप शुकनेंज प्रगट कर्युं, पण जगतमां एवो कोण छे के जे विधाताना लखेला अक्षरने फेरवी शके! वली किंपाक

वृक्षनां फल प्रथमतो मीठां लागे पण पछी जेवारे परिणमे तेवारे प्राणनुं ह रण करे, तेम आ चोरीरूप दुष्कर्मना पण विपाक उदय आव्या ते जोगववाज जोइयें, पण हवे जो हुं आदुःखथी मुक्त थाउं तो कालांतरें पण चोरीरूप पाप करुं नही, परंतु सर्व द्रव्य आपतां पण आ मोतमांथी क्यांथी छूटाय? जीवतो केम रहुं? एम चिंतवता अने प्राण कंपावता एवा तेने जेटले यमनी दाढ सरखी शूलीनी पासें लइ आव्या. तेवामां ते नगरनो अपुत्रीयो राजा रात्रियें मरण पामेलो हतो तेमाटे पंच अधिकारी मली विचार करी तेणें देव अधिष्ठित हाथी घोडो छत्र चामरने भृंगारकलश ए पंचदिव्य प्रगट करीने नगर मांहे फेरव्यां; तिहां राज्यना अभिलाषी, गोत्रीया तथा पीतरीया आदिक तेमज कारु नारु प्रमुख बीजा पण अढारे वर्णना लोक राज्य पामवानी होंशे करी तैयार थइ रह्या छे पंक्तिभेद नथाय तेम ते सर्वने आशा सरखी छे.

हवे ते पंचदिव्यसहित हाथी आखा नगरमां भम्यो सर्व नगरवासिलोकोने अवगणीने गामनी बाहेर निकल्यो, तेवारे लोक सहु कहेवा लाग्या के एतो वननुं जनावर छे ते वनमां जइने जनावरनी उपर कलश ढोलशे ते सर्वलोकनुं बोलवुं कूतराना जसवानी पेठे अवगणीने ज्यां शूलीपासें चोरने उभो राख्यो छे त्यां ते पंचदिव्य आव्यां जाणे कोइपूर्वनो संबंधी देखीने तेने हाथी मलवाज जाय छे के शुं? एवीरीतें चोरपासे आवी तेने देखी रीज पामी जेम मेघ गाजे तेम गूहगलाइ शब्द करी गाजवा लाग्यो तिहां सर्वलोकने विस्मय पमाडतो ते हाथी प्रेतवनने अमृतवननी पेरें गणतो गाजवा लाग्यो अने सूंढमां रहेला भृंगार कलशनी झारीथी ते चोरने न्हवरावीने जाणीयें चोरीना कलंकना मेलनेज धोतो होयनी शुं? तेम ते धनमित्रने हाथी पवित्र करी सूंढे उपाडीने पोतानी पीठ उपर बेसाडतो हवो. जेम पर्वत उपर केसरी सिंह शोभे तेम ते धनमित्र हाथीयें बेठो शोभतो हवो. एटलें घोडे हेषारव शब्द (हणहणाट) कर्यो, छत्र पोतानी मेले विकस्वर थयुं, अर्थात् उघड्युं तथा शरद्कालनी पुनमना चंद्र सरखुं निर्मल एवुं चामर पण पोतानी मेलेंज वींजवा लाग्युं तथा दुंदुभि प्रमुख पंचशब्द वाजां पण पोतानी मेलें वाजवा लाग्यां देवीयें चोरने राज्य आप्युं एम जाणीने सर्व सामंतादिक तेनी आज्ञा मानता हवा.

हवे महोटी ऋद्धि अने महोटा सामंत मंत्रीश्वर प्रमुखें परवर्यो थको

जेम देवताने समूहें परवर्यो इंद्र देवलोकमां प्रवेश करे तेम ते धनमित्र राजा राजभुवननेविषे आवी हाथी उपरथी उतरीने जेवामां सिंहासन उपर आवी बेठो तेवामां सामंतादिकें महामहोत्सवें तेनो राज्याभिषेक कर्यो अने सर्वे मली एवुं विचार्युं जे एनुं पुण्य दृढ ढे माटे गुणनिष्पन्न एवुं दृढ पुण्य एनुं नाम पाडवुं, पढी दृढपुण्य एवे नामें ते विख्याति पाम्यो. तेनें सामंत राजा सर्वे कन्याउना समूहने परणावता हवा, तिहां ताराना समूहने विषे जेम चंद्र शोभे तेम ते राजा पृथ्वीना वलयनेविषे शोभतो हवो. जेम चंद्रमा कमलने उल्लासकारी थाय तेम उचित साचववेकरीने ते राजा सर्वेने उल्लास पमाडतो हवो. पूर्वना सुकृतना योगथकी सर्वदेशोना राजा आवी वश्य थया. ते धनमित्र विष्णुनीपेरें स्वेछायें राज्यसुख भोगवे ढे.

एवुं एनुं राज्य जोइने सर्व कोइ विचार करवा लाग्या के ए धनमित्रें पाढले भवे सुकृत कर्यां हशे के जेना योगथी आवुं अद्भुतराज्य पाम्यो ते कोइ ज्ञानी आहीं आवे तो तेने पूढीने संशय टालीयें एवी चिंतवना कर्या करे ढे, एवामां त्रणज्ञानें सहित एवा धर्मघोष मुनि उद्याननेविषे पधार्यानी वधामणी वनपालें आवी राजाने दीधी. तेने वधामणीनुं दान आपी राजा पोतानो परिवार लइ महोटी रुद्धि सहित मुनिने वांदीने पूढयुं, महाराज! हुं सात व्यसननो सेवनार अघोर कर्मनो करनार चोर ढतां मनें राज्य केम मल्युं? ते सांभली मुनि बोल्या हे राजन्! पाढले भवे तुं मिथ्यात्वी हतो अने ताहरो पाडोशी श्रावक हतो जेम चंद्रमानी पासें राहु रहे तेम श्रावकनी पासें राहु सरखो मिथ्यात्वी जाणवो पण ते मिथ्यात्वीने पाडोशी श्रावकें वारंवार समजावीने जेम पाषाण रुडीरीतें घश्योथको सरल थाय तेम तेपण सरल भद्रक परिणामी थयो तेथी ते कदाग्रह ढांमीने जेवारे ते श्रावक सामायिक लइने बेसे तेवारें ते भद्रक जीव पण अत्यंत बहुमान धरतो थको तेनी पासें आवी बेसे भलो पाडोशी ढे ते अक्षय भंमार ढे तथा जेम कर्पूरादिक रुडी वस्तुनीपासे रहेली बीजी वस्तुपण सुगंधताने पामे तेम ते श्रावकने संगें धर्मवासित थयो. पढी ते श्रावकने नित्य सामायिक करतां एकदिवसें ते भद्रकें व्रतनु स्वरूप पूढयुं. तेवारे श्रावकें सर्व स्वरूप समजावीने कह्युं के ए व्रत साधुनीपेरे पाल्युं थकुं बहु फलदायि थाय ए मनवांढित अर्थनुं साधन करवाने

समर्थ छे एनुं हुं केटलुं माहात्म्य कहुं ए व्रत पाल्युं थकुं तेज क्षणें मोक्ष सुखने पण आपे एवुं छे. यतः ॥ किं तिव्वेण तवेणं, किंच जवेणंच किं चरित्तेणं ॥ समयाइ विणमुक्को, नहुहुउ कहवि नहुहोइ ॥ १ ॥ नावार्थः–ती व्रतपेंकरीने शुं ? तथा जपेंकरीने शुं ? तथा चारित्र पालवाथी शुं थाय ? पण समतादिक विना मोक्षकोइवारें थयो पण नथी अने थाशे पण नही.

एवी श्रावकना मुखनी वाणी सांजलीने ते नडिक बोल्यो मुजने पण एमज थाउ एम कही सचित्तादिक सर्व वस्तु ढांकी, दृढचित्त राखीने, तेज श्रावकनी पेठें ते नडकें पण तादृश सामायिक एकजवार कर्युं ते स्वाति नक्षत्रना पाणीथकी जेम मोती नीपजे तेम श्रावकना पाडोशथकी ते मिथ्यात्वी पण धर्मने योग्य थयो. एकदा समये कोइ सातव्यसनना सेवनारने देवतानी पेठें स्वेछायें सुखविलसतो देखीने मुग्धपणाथकी ते नडकें ते चोरनी प्रशंसा करी अनुक्रमें ते नडक श्रावकनां व्रत आराधी मरण पामीने बारमे देवलोकें देवता थयो. तिहांथी चवीने तुं आहीं धनमित्रपणें आवी उपन्यो छो. पूर्वला नवनेविषे तें श्रीजिनधर्मनुं बहुमान कर्युं हतुं तेथी तुं उत्तम कुलादिकनी संपदा पाम्यो अने वांछित अर्थनी सिद्धि पाम्यो. तथा चोरनी प्रशंसा करी तेथी तुं चोर थयो. पाछले नवें जे जे वस्तुनुं बहुमान कर्युं होय ते ते वस्तु आ नवे पामवी सुलन थाय. पापी जीवनां प्रशंसादिक बहुमान करतो जीव तेहज नवमां अनर्थनी परंपराने पामे. तो वली नवांतरनेविषे अनर्थ पामे तेमां तो कहेवुंज शुं ?

एक मुहूर्त्तमात्र अव्यक्तपणे पण लघुनीत वडीनीत प्रमुख अतिचार रहित तें अव्यक्त सामायिक कर्युं हतुं ते तहारा जीवने हितकारी थयुं ते पुण्यना प्रनावथी तुं चोर छतां वली वधनें स्थानकें रह्या थकां पण राज्य पाम्यो. माटे पुण्यने शुं डुःसाध्य छे. अव्यक्त सामायिकना फलथी चोरना वधने स्थानकें तुं आ राज्य पाम्यो ए कांइ थोडी वात समजवी नही. एवी राजा सामंतादिक सर्व मुनिना मुखनी वाणी सांजलीने परम प्रतीतियेंकरी सामायिक व्रतनो अंगीकार करता हवा. अति उल्लास पामीने उजमाल थका गुरुने वांदीने सहु पोतपोताने स्थानकें आव्या. मुनि पण विहार करता स्थानांतरें गया. हवे शुद्धमतिना धणी राजाने सर्वदा शुद्ध अध्यवसायेंकरी सामायिक व्रत पालतां घणोकाल गयो घणां कर्म खपाव्यां.

एकदा सांजसमयें राजा सामायिक लेइने पडिक्कमणुं करीने पछी स म्यक् प्रकारें शुनध्यान ध्याय छे एवामां पूर्वे कोइक ब्राह्मण ते जातें चोर न हतो पण तेनी उपर राजायें चोरीनुं कलंक चढावीने कीडीनुं संचेलुं जेम तेतर खाय तेवीरीतें राजाये ते ब्राह्मणनुं सर्व इव्य हरण करी लीधुं हतुं तेथी ते ब्राह्मण घणोज क्रोधें प्रजल्यो पण करे शुं राजानी आगल कांइ जोर चाले नही तेथी ते दुःखगर्नित वैराग्येंकरी तापस थयो ते क्रोध सहित मरीने मिथ्यादृष्टि क्रूर व्यंतर थयो छे. ते क्रूरव्यंतरो नमरानी पेठे नमतो नमतो ज्यां राजायें सामायिक लीधुं छे त्यां आव्यो. अने रा जाने शुनध्यान ध्यावतो देखी पाछलुं वैर संनारीने रूठयो थको चित्तमां चिंतववा लाग्यो जे ए पर्वतना शिखरनी पेठें सामायिकना ध्यानने विषे निश्चल रह्यो छे. पर्वतना शिखररूप ध्यानें चढयो छे तेने हुं आकरी विटं बना पमाडीने ध्यानशिखरथकी पाडुं तो ए दुष्ट दुर्गतिमां जाय अने अ नंतो संसार रझले केम के धर्मनियमनो नंश करशे तो अनंता नव दुःख पामशे एवुं विचारीने ते क्रूरव्यंतरो उदरनेविषे, शरीरनेविषे, नेत्रनेविषे, का ननेविषे, ए आदि दइने सर्व शरीरनां अंगोपांगनेविषे राजाने अति आकरी वेदना उत्पन्न करतो हवो तो पण राजा तो मुनिनी पेरें शुद्ध अध्यवसायें निश्चल रह्यो. चल्यो नही एम राजाने शुनध्यानें वर्त्ततां परम उत्कृष्टुं अ वधिज्ञान उपन्युं ते सूर्यसरखा देदीप्यमान अवधिज्ञानेंकरीने ते क्रूरव्यंतर ना वैरनो व्यतिकर सर्व जाण्यो. तेवारें राजा वैराग्यवंत थइने पोताना आ त्माने शीखामण देवा लाग्यो के अरे चेतन ! तें दुष्ट पापने परवश थइने जे पूर्वे परजीवने आकरा संताप कस्या छे तेथी आकरां कर्म बांध्यां ते तें पूर्वे परवशपणे रहीने घणां नोगव्यां अने हमणां हवे स्ववशपणे रहीने नोगव्य ते नोगव्या विना तुं कर्मरहित केम थइश ? माटे धर्मने अर्थे तुं ह मणां रूडीरीतें सहन कस्य. यतः ॥ सह कलेवर दुःखमचिंतयन्। स्ववशता हि पुनस्तव दुर्लना ॥ बहुतरं च सहिष्यसि जीव हे। परवशेन च तत्र गुणोऽस्ति ते॥ नावार्थः—हे शरीर ! तुं दुःखने याद कस्या विना हमणां तेनुं सहन कस्य केम के आवी स्वतंत्रता फरी तने मलवी दुर्लन छे माटे हे जीव ! तुं स्वतंत्र थइ ने तेमां जे दुःख सहन करीश तेमां तने मोहोटो गुण छे परंतु ज्यारे पर

वश थइने बहु दुःखने सहीश तेमां तने कांइ गुण नथी. माटे स्ववश छो त्यारे बने त्यां सुधी दुःखनुं सहन कर.

वली जो तुं इहां सामायिकनेविषे दुर्ध्यान ध्यायीश तो तुजने सामायिकनेविषे अतिचार दूषण लागशे. तेथी तुं अनंत संसार रझलीश माटे तहारा पुण्यने योगें हमणां तुजने ए व्यंतरो साहाय्यकारी थयो छे एना सहायथी तुं सकलकर्मनो क्षय करीने परमपद पामीश. आ व्यंतरो तुजने परमोपकारी थयो छे. इत्यादिक अत्यंत आकरी शुक्लध्याननी श्रेणियें चढ्यो एवो राजा तेने व्यंतर, ज्ञानेंकरी जोइने अत्यंत कोपायमान थइ दुष्ट चेष्टानी पेरें बिहामणुं राक्षसनुं रूप विकूर्वी आकाशें जइने कालचक्र सरखी वज्रनी शिला उपाडीने राजा प्रत्यें कहेवा लाग्यो के अरे मूढ ! तुं आ तहारा धर्मने जो शीघ्रपणे नही मूकीश तो आ अगणित तोलवाली शिला तहारा मस्तक उपर मूकीने हमणांज तहारा मस्तकना माटीना भाजनना पेरें हजार कटका करी नाखीश. एवी ते व्यंतरनी वाणी सांभलीने राजा शुक्लध्यानने न मूकतां उलटो तेमां दृढ थयो; ते जोइने तरतज ते व्यंतरें आकाशथी निर्दयपणे राजाना मस्तक उपर शिला मूकी तेथी आंबानी मांजरनी पेठें राजाना मस्तकना कटका थया पण राजा मूउ नही ते पण व्यंतरनी शक्तिज जाणवी नहि तो मर्याविना रहेज नही.

हवे दृढपुण्यराजानुं मस्तक फूटयुं तो पण ध्यानथी चूक्यो नही उलटो शुक्लध्यानें चढ्यो ते शुक्लध्यानरूप शिलायेंकरीने घातिकर्म चकचूर करी क्षपकश्रेणीयें चढीने केवलज्ञान प्रगट कर्युं तेवारें ते व्यंतर पण भग्नचित्त थको उपशांत थइने राजानुं फूटेलुं मस्तक सांधीने तेने तत्काल साजो करतो हवो देवशक्तियें करी शुं दुष्कर छे. कह्युं छे श्रीभगवतीने चौदमे शतके आठमे उद्देशें ॥ पहूणिभंते सक्के देविंदे पुरिसस्स सिसं पाणिणा असिणा छिंदत्ता कमंमलुमि पक्खिवित्तए हंता पहुसें कहमिआणि पकरेइ ॥ गोयमा छिंदया छिंदया वणं पक्खिवेज्जा भिंदया भिंदया वणं पक्खिवित्तए कुट्टिआ कुट्टिआ व० ॥ चुन्निआ चुन्निआ व० ॥ तउ पच्छाक्खिप्पामेव पंमिसंधाइज्जा णोचेवणं तस्स पुरिसस्स किंचिअवाबाहंवा उप्पाए जत्ति ॥ भावार्थः—हे भगवन् ! समर्थ होय देवताना राजा इंद्र ते पुरुषना मस्तकने तथा हाथ चरणादिकने शस्त्रेंकरी छेदीने कमंमलमांहे प्रक्षेप करे भगवानें कह्युं हा गौतम

ते तत्काल करवाने समर्थ होय. हे गौतम ! नेदीनेदीने वनमांहे नाखे नेदी नेदीने वनमांहे नाखे, कूटी कूटीने वनमांहे नाखे चूर्ण करीने वनमांहे नाखे, तेवार पढी शीघ्रपणेज पांडां सांधे तोपण ते पुरुषनें कांइ बाधा कष्ट उपजे नही ते पुरुषने कांइ जाणवामां पण आवे नही.

हवे ते राजरुषि केवलीनें शासनदेवीयें उपयोग देइने मुनिनो वेश आपीने केवल महोत्सव कस्यो. सुवर्णनां कमल उपर ते राजरुषि बेठा वाणमंतरादिक चारे निकायना देव तथा नगरना लोक सर्व अति कौतुकवंत थका विस्मय पामी केवलीने वांदी सर्व धर्मदेशना सांनलवा बेठा केवली नगवानें पण मोक्षनुं परम बीजनूत एवुं जे सामायिक जेनुं फल विशेष प्रकारें केवली नगवाने पोतेंज अनुनव्युं ले तेनुं वर्णन करी नव्य जीवना हितने अर्थे प्ररूपणा करता हवा तेवारे ते व्यंतरो पण शीघ्रपणे आवी केवली नगवाननी देशना सांनली मुनिने खमावी तत्काल समकेत पाम्यो. अने बीजा सामंतादिकें पण देशना सांनलीने केटलाएकें चारित्र लीधां, केटलाएक देशविरति थया, प्रथम चोरपणामां घणा लोकोनुं इव्य हरण करीने तेने दुःखिया कस्या हता ते सर्वेमां कोइने समकित, कोइने देशविरति, कोइने सर्वविरति प्रमुख धर्म पमाडीने सहुकोइने सुखि कस्या. ते पण धर्म आराधी केटलाएक देवलोकें गया केटलाएक मोक्षें गया. केवली नगवान् पण घणोकाल पृथ्वीनेविषे विचरी घणा नव्यप्राणीनां अज्ञान अंधकार टाली पोतें मोक्षें पहोता अर्थात् परमपद पाम्या माटे सर्वमांहे प्रधान एवुं नवमुं सामायिक नामे व्रत तेनुं केवलज्ञानरूप फल ए धनमित्रनी कथाथी जाणीने हे पंमितजनो ! तमे सामायिकव्रतनेविषे यत्न करो. ए नवमा सामायिकव्रतनेविषे धनमित्रनी कथा कही ॥

अथ दशम देसावकासिक नामक द्वितीय शिक्षा व्रत प्रारंनः

पूर्वें उठा दिशापरिमाण व्रतनेविषे एकशो योजन प्रमाण जावजीव सुधी जावुं आववुं धास्युं ले तेमांथी वली मुहूर्त्तादिकें पर्यंत कालनुं मान, गृह शय्यादि पर्यंत क्षेत्रनुं मान. धारीने बाकी सर्व गमनना निषेध करवो एवीरीते इहां सर्वव्रतनुं संक्षेप करणरूप एक मुहूर्त्त आदि देइने आरंनना एक देशनो अवकाश तेनुं जे करवुं तेथी नीपन्युं ते देसावकासिक व्रत जा

एवुं. यडुक्तं ॥ एगमुहूत्तं दिवसं, राई पंचाहमेव पक्खंवा ॥ वयंमि धारेज दढं, जावइयं बुब्बए कालं ॥ १ ॥ भावार्थः—एक मुहूर्त्त,एक दिवस, एक रात्र, पांच रात्र, एक पक्ष पर्यंत इहां दृढपणे व्रत धारवुं यावत्कथिक पणे धारेला काल पर्यंत ॥ १ ॥ तथा योगशास्त्रनी वृत्तिमांहे तो एम कह्युं छे के दिग्व्रतना विशेषनीपेरे देशावकाशिकव्रतछे मात्र एमां एटलो विशेष छे जे दिग्व्रतछे ते यावज्जीव कराय छे. अने देशावकाशिकव्रत एक वर्ष पर्यंत अथवा चार माससुधी तेमज दिवस मास प्रहर मुहूर्त्त अर्थात् बे घडी आदिना परिमाणसुधी रखाय छे एटलामाटें व्रतना नियमोनो प्रतिदिवसे संक्षेप करवो वली ए व्रतेंकरीने सर्वव्रतनो नियम निरंतर संक्षेपें करवो ते कहे छेः—सचित्त दव्वविगइ, वाहण तंबोल वब्र कुसुमेसु ॥ वहाण सयण विलेवण, बंभ दिसि न्हाण भत्तेसु ॥ १ ॥ ए गाथामांहे कह्या जे चौद नियम ते प्रभातें धारे, संध्यायें संभारे, कांइ दूषण लाग्युं होयतो मिछामि डुक्कड दीये, वली नवा धारे धारीने पच्चख्काणने छेडे "देसावगासियं उवभोगं परिभोगं पच्चख्काइ" इत्यादि पाठ गुरु समक्ष उच्चरे उक्तंच ॥ देसावगासियं पुण, दिसि परिमाणंच निच्च संखेवो ॥ अहवा सव्ववयाणं, संखेवो पइदिणं जोउ ॥१॥ भावार्थः—देसावगासिकव्रत ते वली दिग्परिमाणनो नित्य संक्षेप करवो अथवा सघला व्रतनो प्रतिदिन संक्षेप करवो ॥१॥ कदाचित् कार्यनी व्यग्रतायें न सांभरे तो सूती वेलाये पण संक्षेपीने वधारीने नवा धारे पोतें आत्मसाख्यें पच्चख्काण करीने छेडे देसावगासियं इत्यादि पाठ पोतें पोतानी मेले उचरे ए विशेषथी सर्व व्रतना संक्षेप रूप छे तेमाटे गंठसी सहित पच्चख्काण अंगीकार करवुं जेमाटे श्रावकदिनकृत्य ग्रंथनेविषे कह्युंछे के ॥ पाणीवह मुसादत्तं, मिहुणादिण लाभ णब्रदंमंच ॥ अंगिकयंच मुत्तं, सव्वं उवभोग परिभोगं ॥ १ ॥ गिहमज्झं मुत्तुणं, दिसिगमणं मुत्तु मंसमजूआई ॥ वय काएहिं नकरे, न करावे गंठि सहिएणं ॥ २ ॥

भावार्थः—प्राणीनो वध, मृषावाद, अदत्तादान, मैथुन, परिग्रह, अनर्थ दंड अंगीकार कर्युं तेनें मूकीने सर्व उपभोग परिभोग घरनो मध्य भाग मूकीने, दिसिगमन मूकीने मांसां मसां यूकादिकने वचन कायायेंकरी न करे न करावे गंठसीहि पच्चख्काणें सहित इहां दिणलाभ ते छतो परिग्रह ते दिनलाभ प्रभातकालें नियम न कर्यो हवे तो नियमने इछुं छुं ए अर्थ ॥

हवे ए व्रतना पांच अतिचारने निंदुं बुं.

आणवणे पेसवणे, सद्दे रूवे अ पुग्गलक्खेवे ॥
देसावगासियंमि, बीए सिक्खावए निंदे ॥२८॥

अर्थः–गृहादिकनेविषे देशावकाशिकव्रत करे बते ते गृहादिकथकी बाहेर कोइक वस्तु बे अने ते वस्तु खपे बे तेवारें कोइक चाकर प्रमुखने मोकलीने ते वस्तु मगावे ते आणवणप्रयोग नामे प्रथम अतिचार जाणवो.

२ बीजो पोतानी पासे कोइक वस्तु बे ते बाहेर मोकलवी बे ते कोइ चाकरनी मारफत बाहेर मोकले ते पेसवण प्रयोग नामा बीजो अतिचार.

३ पोताना घरादिकथी बाहेर रहेला एवा कोइक पुरुषनी साथें मलवानुं कार्य बे पण व्रतभंगना भयथी तेने पोतानी पासें तेडी लाववाने असमर्थ बे तेवारें ढींक, उधरस, बगासुं अथवा खोंखारो करीने बाहेर रहेला पुरुषने जाण करे जेथी ते तेनी पासें आवे ते शब्दानुपाति नामे त्रीजो अतिचार.

४ चोथो जाली अथवा गोखें अथवा अगासी प्रमुखें उभोरहीने जेनीसाथें कार्यहोय तेनें पोतानुं मुख देखाडे ते रूपानुपाति चोथो अतिचार.

५ पांचमो कोइ पुरुष पोताना घरनी नजीकथी चाल्यो जतो होय अने तेनी साथें कार्य होय तेवारें तेनी उपर कांकरो काष्ठादिक नाखीने पोतापणुं जणावे ते पुजलप्रक्षेपनामा पांचमो अतिचार जाणवो.

इहां शिष्य पूबे बे के देशावकाशिकव्रत लइने पबी कर्मकरादिकनी मारफत कोइ वस्तुने ते पोतेज करे अथवा बीजाने हाथें करावे तेमां शो विशेष, उलटो मोकले अथवा तेने हाथें मगावे ते कर्मकरादिक तो अयत्नायें जाय तथा आवे ते करतां पोतेज जाय तो वली घणुं सारुं कारण के पोतें तो विवेकी बे माटे यत्नायें जावुं आववुं करे तो ते रुडुं जाणवुं. अने एथी तो व्रतभंग थाय बे एमां अतिचार शानो कह्यो बो ?

हवे गुरु एनो उत्तर कहे बे के पोतें जो नियमभूमिथी बाहेर निकले तो ते व्रतभंग थाय तेना भयथी पोते न नीकल्यो पण पोतें अनाउपयोगथी काम कर्युं माटे अतिचार लाग्यो जो पोतें जाणी बुजीने दूषण सेवे तो व्रतभंग थाय परंतु अजाणथको सेवे ते अतिचार कहेवाय. ए देसावकासिक नामा बीजा शिक्षाव्रतनेविषे जे अतिचार लाग्यो होय ते निंडुं बुं ॥२८॥

हवे ए व्रतपालवाथी जे फल थाय ते कहे छेः—जेम कोइक प्राणीना शरीरमां सर्व अंगें विष व्याप्युं होय तेने कोइक मंत्रवादी आवीने मंत्रना प्रयोगेंकरी ते सर्व विषने डंकें आणी मूकीने उतारी नाखे तेम धर्मी पुरुष ए व्रतने प्रभावेंकरी बहु सावद्यव्यापारनो संक्षेप करे ते करवाथी कर्मबंधनो पण संक्षेप थाय तेणे करी अनुक्रमें सकलकर्मनो क्षय करी मोक्षें जाय २८

हवे ए देसावगासिकव्रतनेविषे राजाना भंमारीनुं दृष्टांत कहे छेः—चक्र पुरनेविषे हरिकेतु राजा राज्य करता हता ते राजा लोकस्थिति जोवाने तथा लोकोनां वचन जाणवा देखवाने अर्थें तथा निंदाप्रशंसा सांभलवा माटे नष्टचर्यायें रात्रिनेविषे नीकलीने धूतारानी पेठें नगरमांहे चोफेर फरे छे, नगरना तमासा सर्व जूवे छे, प्रायः सर्व राजाउनी ए स्थिति होय छे.

हवे एकदा रात्रिना समयनेविषे एक ठेकाणें चहुटानी वच्चें हाटश्रेरि यें घणा लोक एकठा मल्या छे तिहां मनोहर घणुंज रूडुं नाटक थाय छे ते राजा पण एक स्थानकें गुप्त रह्यो थको जूवे छे एवा अवसरनेविषे धन सारश्रेठनो पुत्र धनद एवे नामें छे ते केवो छे के गुण अने कलाना समू हनो भंमार छे ते धनद पण त्यां नाटक जोवाने अर्थें आव्यो छे. तेणे रा जाने उभो देखीने विचार्युं के आ कोइ सामान्य पुरुष छे एम जाणीने रा जाना खंभा उपर पोताना हाथनो भार मूकीने नाटक जोवा उभो रह्यो: ते नाटक जेवारें पूरण थयुं तेवारें धनदें नाटकना करनारने उचित धन आपी अनें राजाने पानना बीडामां एक सोनामोर नाखीने ते बीडुं आप्युं. सोनामोर जे नाखी आपी ते खंभा उपर भार मूकवाना भाडा नि मित्तें नाखी आपी ए उत्तम पुरुषनुं लक्षण छे.

राजा पण पोतापणुं गोपववाने अर्थें ते बीडुं लइने पोताने स्थानकें गयो. अने धनद पण पोताने घेर गयो. प्रभातकालें धनदने न्यायवंत जा णीने राजा तेनी उपर तुष्टमान थयो थको धनदने तेडावी हसीने कहेतो हवो के जेटलो तहारो भार होय तेटलो भारतुं महारा खंभानेविषे मूकवा समर्थछो.

एवी राजाना मुखनी वाणी सांभलीने धनद पोताना चित्तमांहे चम क्यो पछी भावार्थ विचारीने अवसर जाणीने जेवो राजाने उत्तर देवो घटे

तेवो देवा लाग्यो के हे राजन् ! आखी पृथ्वीनो भार उपाडवाने तमारो खंभो समर्थ छे तो महारो भार ते तमारे कोण मात्र छे ?

एवी धनदनी सुललित वाणी सांभलीने राजा विशेषें तुष्टमान थयोथ को ते धनदने पोताना पुत्रने स्थानकें स्थापतो हवो जेमाटे उचित वचन बोलवुं ते सरखुं कांइ चिंतामणी रत्न जगतमां नथी.

अन्यदा ते नगरमां रत्नना व्यापारी रत्न लइने राजसभामां आव्या. ते णे आवीने त्रण रत्न त्रण लोकनां लोचन सरखां देदीप्यमान हतां ते राजाने देखाड्यां. राजायें म्हाह्या रत्नना परीक्षकाने तेडावीने देखाड्यां ते परीक्षा करीने कहेवा लाग्या के हे राजन् ! आ त्रण रत्नमांहे पहेलुं रत्न तो अमूलक छे एनुं मूल्यपण थाय नही तेम तेनी कांतिपण उपमारहित छे एवुं छे अने बीजुं रत्न जे छे ते एक कोटी सोनैयानुं छे तथा आ त्रीजुं रत्न जे छे ते अल्पमूल्यवाला ग्रहना तेजना जेवी कांतिवालुं छे एवी परीक्षा थया पछी ते वखते राजानी सभामां धनद पण बेगे हतो तेना सहामुं जोइने राजायें पूछ्युं धनदें पण त्रणेरत्न जोइने पोतानी चतुराइथी तेनोसर्व सार राजाने कह्यो के हे राजन् ! प्राणीमात्रमां पोताना म्हाहापणनुं अभिमान सर्वने थाय छे माटे कोइथी जो पुरुं न जाणतो होय तो खोटुं पण कहे परंतु जेम रुडो वीतरागनो धर्म पामवो दोहिलो छे तेम म्हाहापण आववुं पण दोहिलुं छे अने रत्नोनी परीक्षा करवी ते तो वली देवताउने पण दुर्लभ छे तो मनुष्यथी केवीरीतें थाय ? मनुष्यनी तो शीखेली विद्या छे तेतो अणुमात्रज होय तोपण जेम हुं जाणुंछुं तेम आपना चरणनी आगल कहीश.

मणि तथा वृक्षनी परीक्षा गणनामां न आवे. तेनी विविध प्रकारनी प्रभा छे, विविध प्रकारनी जातिउ छे कांइ संख्या नथी तो पण जे जातिउ प्रसिद्ध छे तेनां नाम कहुं छुं. १ पुष्पराग. २ पद्मराग, ३ मरकत, ४ कर्केतन, ५ वज्र, ६ वैडूर्य, ७ चंद्रकांत, ८ सूर्यकांत, ९ जलकांत, १० नील, ११ महानील, १२ इंद्रनील, १३ रागकर, १४ विभवकर, १५ ज्वरहर, १६ रोगहर, १७ शूलहर, १८ विषहर, १९ शत्रुहर, २० रुचक, २१ लाक्षिताक्ष, २२ मसारगल्ल, २३ हंसगर्भ, २४ विद्रुम, २५ अंक, २६ अंजन, २७ रिष्ट. २८ मुक्ताफल, २९ श्रीकांत, ३० शिवकांत, ३१ शिवंकर, ३२ प्रियंकर, ३३ भद्रंकर, ३४ प्रभंकर, ३५ आभंकर, ३६ सागरप्र

न, ३७ प्रनानाथ, ३८ चंद्रप्रन, ३९ अशोक, ४० वीतशोक, ४१ अप राजित, ४२ गंगोदक, ४३ कौस्तुन, ४४ कर्कोट, ४५ पुलक, ४६ सौगं धिक, ४७ सुनग, ४८ धृतिकर, ४९ सौनाग्यकर, ५० पुष्टिकर, ५१ ज्यो तिरस, ५२ श्वेतरुचि, ५३ गुणमाली, ५४ हंसमाली, ५५ अंशुमाली, ५६ देवानंद, ५७ क्षीरतैल, ५८ स्फाटिक, ५९ सर्प्पमणि, ६० चिंतामणि. ए साठ जातिनां रत्न हमणां प्रसिद्ध ढे.

हवे आ त्रण रत्नमांहे जे पहेलुं रत्न ढे तेमांहे कलूषता ढे ए उत्पत्ति ने समये कादवपाणीमांहे उपन्युं ढे माटे मांहे मोहोलुं पाणी ढे. वली बीजुं रत्न तो उत्पत्तिना समयनेविषे देमकीना पुटनी पेरें ढे, जेम देमकी कचरापाणीना संयोगथी संमूर्छिम उपजे ढे तेम ए पण एमज उपन्युं ढे तेटला माटे मांहे असार ढे अने बाहेरथी सारुं दीठामां आवे ढे तेमाटे जो लगारमात्र अथडायतो फूटे अने थोडोकाल टकी शके अने ज्यांसुधी न अथडाय त्यांसुधी आवुंने आवुं कायम रहे एवीरीतें ए बेहु रत्न दाडि मना पाका फलनी पेरें तरत फूटे तेथी ए बे रत्ननुं विशेष मूल्य कांइ नथी अने आ त्रीजुं रत्न जे ढे ते तो दिव्यरत्न सरखुं रत्न ढे. ए रत्नो अतिश य प्रनाव ढे आ रत्न जेनी पासें होय ते पुरुषने व्यंतर राक्षस इत्यादिक ना माठा उपद्रव थाय नही. समुद्रमध्ये रह्याथी जलजंतुनो उपद्रव थाय नही तथा कोढ, दुष्ट ज्वर, दुष्ट नगंदरादिक अनेक जातिना रोग नाश पामे. तथा जेम सज्जनना समागमथकी शोक जाय तेम आ रत्नना संयोगथ की सर्वे उपद्रव टली जाय तथा वली ए रत्न जो पासें होय तो अत्यंत आकरा विषना उपद्रव ते परानव करी शके नही जेम बकतर पहेर्युं हो य तेने घा लागे नही तेनी पेठें विष परानव न करे तथा रणसंग्रामनेवि षे एक क्षणमात्र पण कोइ तेना मुख आगल टकी शके नही. तथा जेम ग्रहपतिना मुख आगल ग्रहनुं कांइ चाले नही तेम तेने सामा जो वैरीना समू ह होय तो पण शुं थयुं? तेमाटे ए रत्न अमूल्य ढे एनुं मूल्यज थाय नही.

ए वातनुं प्रत्यक्ष पारखुं जोवुं होय तो एक थाल कमोदना चोखाथी नरीने चोकनी वच्चे मूको अने शालिना अग्रनाग उपरें वचमां ए रत्न मूको पढी वेगला जइ बेसो जेवारें सूडादिक पंखीउ नूख्या थका शालि खा वाने अर्थे दिशादिशाथी आवशे तेवारें कोइ ए थालने ढूकडो आवी श

कशे नही वेगला रह्याथकाज कोलाहल शब्द कस्या करशे. जेवारें तमो ते चोखाना अग्रनाग उपरथी रत्न पाबुं उपाडी लेशो तेवारें चूण करवा आ वशे. परंतु रत्न हशे त्यांसुधी जो पंखीना समूह ते थालमांहेलो एक कण पण नक्षण करे तो जाणजो के धनद जूगे धूतारो छे अने जो सर्वथा चूण नज करे तो सर्वज्ञना वचननी पेरें धनदने साचो जाणजो.

एवां धनदनां वचन सांनली राजायें तेमज थाल मूकावी शालिनी अ णी उपर अर्थात् चोखाना अग्रनाग उपर रत्न रखाव्युं ते देखी घणा पं खीना समूह चुण करवा आव्या ते सर्व ससंभ्रमथका चारे बाजुयें घणा अकलाय पण चूण न खाय जेम मेरुपर्वतनी चारे बाजुयें ज्योतिषीउंनुं च क्र नमे छे तेम पंखीना समूह थालनी चारे बाजु कोलाहल करता नमवा लाग्या पण चण करी शक्या नही पछी जेवारें चोखा उपरथी रत्न उपाडी लीधुं तेवारें पंखीउयें आवीने एक क्षणमात्रमां सर्व शालिना कण नक्षण करी थालने खाली करी मूक्यो. ते जोइ राजा चमत्कार पामी रत्नना व्या पारीने कोडी सोनैया आपी बहु सन्मानीने पोतें त्रणे रत्न वेंचातां लीधां.

पछी राजायें परीक्षाने अर्थें कौतुकसहित पहेला बे मणी फोडावीने जोया तो तेमांथी धनदना कहेवा प्रमाणेज निकल्युं तेवारें राजा विस्मि त थको विचारवा लाग्यो के सर्व करतां आ धनदज विशेष जाणे छे माटे जो म्हारो नंमारी करीने एने थापुं तो रत्न सर्व परखी परखीने लीये अ ने उंचा बहुमूल्यवालां रत्नेंकरीने इंड्ना नंमारनी पेरें म्हारो नंमार नरे. माटे ए धनदना हाथनी शुद्धिनी, धर्मिजनना चित्तनी शुद्धिनी पेरें कोइक रीतें परीक्षा करवी; अथवा ए परीक्षा तो शीखीये!! एवुं चिंतवी धनदने पंचांग पसाय करीने सर्व रत्नना परीक्षकोमां वडेरो करी थाप्यो. धनद पण बहुमान सहित राजानी आज्ञा पामी पोताने घेर आव्यो. आ जीव लोकनेविषे मरणावस्थायें आउखुं सांधवाने कोइ समर्थ नही. अनुक्रमें केटलेक दिवसें धनदनो पिता मरण पाम्यो, एटले घरनो स्वामी धनद थयो.

वली केटलाएक दिवस पछी राजायें धनदनी परीक्षा करवाने अर्थें पो ताना माणसोने कह्युं के घणां बहुमूल्यवालां रत्नें जडेलुं एवुं सुवर्णनुं कं कण कोटी द्रव्यनुं लइने धनदना घरनी पासेंना मार्गमां मूको, तेवारें ते ओ तेमज आकाशनेविषे सूर्यना मांमलानी पेरें तेजेंकरी जलहलतुं एवुं

कंकण, धनदना घरनी आगल मूकीने पोते नींतने उथें गाना उपी रह्या.

एवामां पोताना माणसोनी साथें धनद पण आव्यो ते पोताना घरनी आगल कंकण पडेलुं देखीने विस्मय पामतो बोल्यो के अरे जूउ जूउ आ कोइकनुं आजरण पडीगयुं बे तेने महोटा धननी हानि थइ हशे. इत्यादिक वचन कहेतो पोतें ते कंकणने प्रत्यक्ष अनर्थ जेवुं मानवा लाग्यो त्यारे तेनी पासे रहेला माह्या एवा मित्र तथा माणसोयें युक्तियें करी तेने घणो समजाव्यो के आटलो पोकार म करो अने आ आजरण घरमां राखो तो पण ते धनद साधुनी पेरें चलायमान न थतां ते कंकणने पत्रुरना कटकानी पेरें गणतोथको अणग्रहतो पोताना घरमांहे गयो. जेमाटे तेहनुं जण्युं, तेनुं गण्युं, तेनुं जाणपणुं, के जेनो आत्मा अत्यंत आकरी आपदामां पड्यो होय तो पण कोइना आमंत्रणथकी अकार्य करे नहीं.

एवुं ते धनदनुं स्वरूप सर्व जाणीने राजाना सुजटोयें जइने राजानी आगल ते वात कही, ते सांजली राजायें आश्चर्य पामीने बीजे दिवसें घणा आदर सहित धनदने तेडावीने पूछ्युं के हे धनद ! तुं तहारुं यथार्थ स्वरूप सर्व मने कहे. के वाणीया कांगणीनो हिसाब गणवाने निपुण थयके एक कांगणीने लोजें घणां कूड कपट उल जेद करें बे तथा विश्वासघात पण करे बे तेम उतां आ बहुमूल्यवालुं कंकण ते वली सहेज स्वजावें रस्तामां पडेलुं हतुं ते तें शामाटे न लीधुं ? शुं तहारे पडेली वस्तु लेवाना पच्चख्काण बे के तुजने कांइ महारी शंका उपनी के शुं ?

एवुं राजानुं वचन सांजलीने धनद बोल्यो, हे राजन् ! मने पारकुं धन लेवानो नियम पण नथी तेम तमारी शंका पण न हती परंतु पारकुं इव्य लेवाथी मूलगुं पोतानुं इव्य होय ते पण तेनी साथें सर्व जाय तेमज वली पारकुं इव्य लेवुं ते प्रत्यक्ष अन्याय बे अने जे उत्तम जीव होय ते अन्याय तो करेज नहीं जो अन्याय करे तेवारे तो ते हलका माणसनी पंक्तिमां गणवा लायक डुष्ट कहेवाय. माटे में महारा जन्मथी मांमीने आज दिवससुधी पारकुं इव्य लेवारूप पाप सेव्युं नथी तो वली आज ते पापनुं केम सेवन करुं; वली जे सुपुरुष नाम धरावतो होय, अने सुपुरुषपणाने इछतो होय ते पुरुष अन्याय केम करे ?

एवुं धनदनुं बोलवुं सांजली राजायें विचार्युं जे अहो एनी उत्तमता

जूवो केवी ले के केटलाएक तो पारकी वस्तु न लेवी एवो नियम धारण करीने पण वली कुमार्गें दोडे ले अने केटलाएक एना जेवा उत्तम पुरुष प्रकृतियें नइक होवाथी नियम लीधा विना सहेजें पण पारकी वस्तु लेता नथी. यतः ॥ वायस साण खराइ, निवारिया वि हु हवंति असुइ रुइ ॥ हंस करि सिंह पमुहा, नकया विपणुह्निया विपुणो ॥ १ ॥ नावार्थः—कागडा, श्वान, गर्दनादिक जे ले ते वार्या थका पण अशुचिमांहेज आसक्त होय ले अने हंस हाथी तथा सिंह प्रमुख जे ले ते, कोयवारें प्रेर्या थका पण अशुचिमांहे आसक्त थाता नथी ॥ १ ॥

हवे राजायें परीक्षा करी धनदना हाथनी शुद्धि जाणी धनदना विश्वासनो निश्चय कर्यो नेवार पली जेम कोइने राज्यपदें स्थापियें तेनी पेठें धनदने नंमारीपदें कोइक अपूर्वनी पेठें थापवाने अर्थें राजा बहुमान सहित धनदने कहेतो हवो के, हे धनद ! जेम कणेंकरीने कोठार नरीयें तेम तुं महारो नंमार अमूल्य रत्नेंकरीने नरय. सार सार रत्न लइने नवुं नवुं जे माणिक्य आवे तेमांथी दशमा अंश जेटलां रत्न तुं राखजे एम कहीने राजायें तेने नंमारी पद पसाय कर्युं. अहो जूठ न्यायमार्गेनुं फल ! ! स्वर्ग ले तेथकी शुन निसर्गेनुं सुख स्वानाविक सुधारसना सहोदर जेवुं ले. जेनां इहां पण एवां महोटां फल ले तो परनवनेविषे होय तेमां कहेवुंज शुं !!

हवे धनद राजानो नंमारी थइने तेणें रत्नना आगारनी पेठें परखी परखीने अनुक्रमें राजानो नंमार समुइनी पेठें अनेक अनेक अपूर्व एवां क्रोडोगमें रत्नादिकेंकरीने नर्यो. अने पोतें पण दशमा अंशनां माणिक्यने ग्रहण करतो थको कोटीगमें मणिनो मालेक थयो रत्न कोटीश्वर थयो. यतः ॥ जायते जलदवृंदवृष्टिनिः शाखिनां सफलता शनैः शनैः ॥ तुष्यतां क्षितिनृतां तु दृष्टिनि । स्तत्क्षणादपि फलोदयोमहान् ॥ नावार्थः—जेम मेघना समूहनी वृष्टियेंकरी हलवें हलवें वृक्षोनी सफलता थायले तेम वली राजाउनी दयायुक्तदृष्टियेंकरी तत्काल मोहोटो फलनो उदय थायले. एकदा ते धनद पूर्वपुण्यना उदयथकी गुरुनी पासें गयो. गुरु केवा ले के संबंधविना बांधव ले नवसमुइमां बूडताने बांधवादिक राखवा असमर्थ ले पण गुरु समर्थ जाणवा. ते गुरु बोल्या हे नइ ! मंगलिकने अर्थें अतिशय नयंकर एवा चिंतारूप समुइमांहे पडे थके पण धर्म करवो. यतः ॥ व्याकुलेनापि मनसा

धर्मः कार्योऽतरांऽऽतरा ॥ मेढीबद्धोऽपि हि भ्राम्यन्। घासग्रासं करोति गौः॥ १॥ युगपत्समुपेतानां कार्याणां यदतिपाति तत्कार्यं ॥ अतिपातिष्वपि फलदं फलदे ष्वपि धर्मसंयुक्तं ॥ २॥ भावार्थः—कार्यमां व्यग्रमन होय तो पण वच्चवच्चमां धर्म करवो; सारांश ए जे ते कार्यनी मांही मांही धर्म करवो. घाणीये बां धेलो बलद पण फरतो फरतो घांसना ग्रासने लेतो जाय छे ॥ १॥ जो कदि एकज वखतें अनेक कार्य आवी पडे तो तेमां पहेलां जे जरुर करवा यो ग्य होय ते करवुं वली तेनी अंदर पण जे फल आपनारुं होय ते करवुं तेमज फलदायक कामनी अंदर पण पहेलां धर्मयुक्त कार्य करवुं ॥ २॥ एम विस्तारपणे समकेतसहित श्रावकनो धर्म मुनियें कह्यो. ते सांभलीने जेम कं चननेविषे मणि जड्यो होय तेम धनदनुं चित्त भावना रसेंकरीने धर्मरूप रत्नें जडयुं छे. तेवारें ते धनदें समकेत सहित श्रावकनुं व्रत पडिवज्युं तेमां पण सर्वकालनेविषे सुखें सधाय एवा देशावकाशिकव्रतनो अंगीकार करी पोताने स्थानकें आव्यो. रात्रि दिवस आतुर एवा अमारा सरखा जीवोनें देशावकाशिकव्रतज घटे. अहो श्रीवीतरागनो मार्ग जूउ केवो सुखें कराय एवो छे जे म्हारा सरखा राजकार्यमांहे आकुल छे तेनाथी पण अंगीका र कराइने नित्य सुखें सधाय छे एम हृदयमां भावना भावतो रात्रिदिवस अतिचाररहितपणे देशावकाशिकव्रतने आराधतो हवो.

अन्यदा समये ते धनद श्रावक, राजानां सर्वकार्य करीने बे पहोर रात्रि गया नंतर मध्यरात्रिने समयें पोताने घेर आवी ज्यांसुधी सूर्योदय न थाय त्यांसुधी घरनी बाहेर निकलवुं नही एवुं देशावकाशिकव्रत लइने घरमां रह्यो छे, एवामां राजाना शरीरनेविषे अकस्मात् कोइक आकरी मस्तकनी वेद ना थइ जेमाटे ए औदरिक शरीरनो सडण पडण विध्वंसण इत्यादि धर्म छे. जेने बगडतां वार लागे नही एवुं जाणीने उत्तमप्राणीयें विशेष प्रकारें धर्म करवो एज सार छे. हवे राजा मस्तकनी आकरी वेदनायें पी डाणो जाणे राज्यज गयुं होयनी? अथवा लोहारना कुंभनो अग्नि जेवो धमधमे एवी आकरी वेदना थइ, जाणीयें तरवारेंकरीने मस्तक कापी ना ख्युं होयनी? जाणे वज्रेंकरीने मस्तकना कटका करी नाख्या होयनी? अ थवा अग्नियेंकरी बाली नाख्युं होय अथवा घंटीयें करी दली नाख्युं होय अथवा पञ्चरनी सार्थे कूटीने त्रुटी पडतुं होयनी! एवी वेदना राजाने थइ.

तेवारें राजायें सेवकोने कह्युं के जाउ आपणा भंडारना भंडारीपासेथी रोगहर रत्न लइ आवो. ते सांभली सेवकोयें धनदने घेर आवीने राजाना मस्तकनी वेदनानुं स्वरूप सर्व संभलाव्युं तेवारें धनदें पण पोताना व्रतनुं स्वरूप सर्व सेवकोने कही संभलाव्युं तोपण सेवकोयें तेने घणे प्रकारे समजाव्यो तथापि समज्यो नही जेम कोइक व्यंतर कोइकना शरीरमां संक्रम्यो होय ते समजाव्यो समजे नही अने तेना शरीरमांथी निकले नही तेम धनद पण पोताना व्रतनो अभिग्रह न छांमतो थको पोताना घरमांथी निकल्यो नही. तेवारें ते दुष्ट राजाना सेवको तेनी उपर रूठा थका चाडीयानी पेठें जइने राजाने संभलावता हवा. ते सांभली राजा यम सरखो थइ अति तीव्ररोषें परवशथयो थको सेवको प्रत्ये कहेतो हवो के जूउ ए धनद महारा प्राणनी हरनारी वेदनानो उवेखनार चोर छे तेने शीघ्रपणे बांधीने इहां लइ आवो जेणे महारी आज्ञा भंग करी तेने हुं ते आज्ञाभंगनां फल देखाडुं, ते सांभलीने सेवक लोक घणा खुशी थया. जेम कोइक भूख्यो होय तेने तेनो कोइ मित्र आवीने जमवानुं नोतरुं दीये तेवारे ते केवो खुशी थाय ? तेम खुशी थयाथका, अथवा जेम भव्यजीवने मुनिनो रुडो उपदेश सांभलीने उत्साह उपजे तेम गहगहता थका, धनदने बांधवाने अर्थे आव्या.

ते जेवामां धनदना घर ढूकडा आव्या एवामां शुं थयुं ते हे भव्यो ! तमे सावधान थइने निद्रा विषय कषाय विकथादि प्रमाद छांमीने सांभलो.

जेवामां ते सुभट धनदना घरनी पासें आव्या एवामां लोकने बहु अनर्थ करतो उतावलो देवतानी गतियें दोडतो जेथकी नगरना लोक सर्व विशेष प्रकारें त्रास पाम्या छे अति भय पाम्या छे एवो दुःखे सहेवा योग्य वज्रना अग्निसरखो अग्नि, तिहां अकस्मात् प्रगट थयो. तथा जेम दुष्टराजानो प्रधान पण दुष्ट होय तेम ते दुष्ट वज्राग्निनो मित्र एवो दुष्ट वायरो पणचारे दिशायें तेनी साथेंज विशेष प्रकारे प्रगट थयो; हवे ते अग्नि राक्षसनी पेरें सर्वभक्षी एवो निरंकुश हाथीनी पेरें सर्वने बालतो कोइ एवो अभिग्रह लइने आव्यो के कोइनो उलव्यो उलवाय नही जेम जेम लोक उलववा जाय तेम तेम वृद्धि पामतो जाय, जे वारतां पण वांको चाले.तेने शुं करे ? लोक सर्व आकुल थइने पोताना घर हाट कुटुंबादिक सर्वने पडतां मूकी दशे दिशायें नाशी जवा लागे.

ते अग्निना नयथी जेम पवनेंकरी मेघ क्यांय नासी जाय तेम राजा प्रमुख सर्वना मनोरथ मिथ्या थया, तेवारें मस्तकनी पीडाने वीसारीने राजा ते पीडा सहित घरथी बाहेर निकल्यो कारण मरण ते महोटो नय ले. बाहेर गया पली जेम तापथकी टाहाढ नासी जाय तेम ते राजानी वेदना नाठी. राजायें विचार्युं के अहो जूर्ठ व्याधिनी विचित्रगति ! ! !

हवे ते अग्नियेंकरी अनेक घर हाटादिकं सर्व घांसना समूहनी पेरें थोडीवारमां बलि नस्म थयां ते अग्नि सर्वने बालतो बालतो जेवारे धनदना घरनी नजीक आव्यो तेवारें धनदना सज्जनें मली धनदने घरथी बाहेर निकलवा माटे घणो समजाव्यो पण व्रतनंगना नयथकी ते धनद घरथी बाहेर निकल्यो नही. विचार्युं जे हुं महारा मात्र एक नवना जीवितव्य माटे व्रतनंग केम करुं हमणांतो एकजवार मरवुं पडशे पण व्रतनंगथी अनंतां मरण करवां पडशे एवुं जाणी धर्मनेविषे दृढता राखी सागारी अनशन करीने धनद तिहां घरमांहेज रह्यो पण बाहिर निकल्यो नही ते धनदना दृढधर्मना प्रनावथकी अग्निपण धर्मनुं माहात्म्य देखाडवाने धनदना घरने प्रदक्षिणा देइने आगल चाल्यो गयो ते वज्राग्निने सन्मुख अग्निमलवाथी आगल जइ पोतानी मेलेंज उलवाइ गयो विषनुं औषध ते विषज जाणवुं ए न्यायेंकरीने जाणवुं पण लोक ए युक्ति जाणता नथी.

नगरमां सर्व बलीने नस्म थयुं पली जेम समुद्रमांहे द्वीप देखाय तेनी पेरे एक धनदनुं घर अखंम दीसवा लाग्युं, धूमाडो मात्र पण धनदना घरनेविषे देखाणो नही. जेम आकाशने कादव न लागे तेम लोकनां घर बली गयां अने पोतें रह्यां राजादिक सर्व देहमात्रें रह्या धनदनुं एवुं आश्चर्य देखीने सर्व अनुमोदना करता हर्ष पामता पोतपोतानें स्थानकें गया ते धनदनुं वृत्तांत त्रण लोकमां विस्तार पाम्युं राजायें पण लोकोना मुखथी धनदनी वात सांनलीने पूर्वें जे धनदनी उपर क्रोध चढयो हतो ते उपशमी गयो धनदनुं अद्भुतचरित्र देखी चमत्कार पामी प्रनातें धनदने तेडावीने राजायें पूल्युं के हे वत्स ! देखवा योग्य नही एवा अग्निमां तुं केम बेशी रह्यो ? ते सांनलीने धनदें पोतानुं व्रतसंबधि सर्वस्वरूप राजानें संनलाव्युं तेवारें राजायें धनदनी तथा तेना धर्मनी घणी प्रशंसा करी; एवुं अलन्य

धर्मनुं माहात्म्य देखीने राजा तथा प्रजा सर्वलोक धर्म करवाने आदरवंत थया. देशावकाशिकव्रत धनदनी पेरें सर्व जनोयें लीधुं.

राजायें बहुमान आपीने धनदने सर्व साधर्मिमांहे वडेरो कस्यो. राजा पण धर्म पामीने धनदने पोतानो गुरु करी मानतो हवो. धनद पण सर्व साधर्मिमांहे अधिकारी थइने धर्मनां कार्य सारीरीतें चलाववा लाग्यो. एक छत्रें सर्वने धर्मनेविषे जोड्या. हवे ते धनद अनेक लोकने ते पूर्वोक्त मणीथी उपकार करीने देशावकाशिकव्रत अखंमित आराधीने आठमे देवलोकें देवता थयो तिहांथी चवीने मोक्षें जाशे एवुं धनदनुं कथानक सांजलीने अहो जव्यप्राणी ! तमे धनदनी पेरें देशावगाशिकव्रतने अखंम आराधो तो धनदनी पेरें मोक्षसुख पामो ॥ इति दशमदेशावकाशिकव्रतनेविषे धनद जंमारीनी कथा संपूर्ण इति दशमव्रत समाप्त ॥

हवे अगीआरमुं पौषधोपवास नामे त्रीजुं शिक्षाव्रत कहे छे.

जे धर्मनी पुष्टिने धरे तेने पौषध कहियें. ते पौषध अष्टमी आदिदइने पर्वनेविषे करवुं जे पौषधनामा व्रतेविशेष ते पौषधने समीपें वसवुं अवस्थायें रहेवुं ते पोषधोपवास कहियें अथवा आठमी आदिदेइने पर्वनो जे उपवास तेने पोषधोपवास कहीयें ए पोषधव्रतनो अर्थ कह्यो.

ए पोषधव्रतनुं प्रवर्त्तन तो स्पष्ट छे; एक आहार, बीजो शरीरसत्कार, त्रीजुं अब्रह्मचर्य, चोथो अव्यापार ए चार प्रकारनुं जे छांमवुं ते रूप पोषध कहियें. श्रीसमवायांगनी वृत्तिनेविषे श्रीअजयदेवसूरीजीयें एम कह्युं छेके पोषधश्चाहार शरीरसत्कार ब्रह्मचर्यव्यापार जेदा श्चतुर्धापुनरेकैकोद्विधा देशतःसर्वजेदादेवमष्टौजंगा इत्यादिक घणी व्याख्या करी छे.

हवे पूर्वे चार प्रकारना पोसहने देशथी तथा सर्वथी एवा बे बे जेदें करतां आठ प्रकारना पोसह थाय तेनां स्वरूप कहीयें छैयें. १ तिहां एकासणे तथा नीवी प्रमुख त्रिविहार उपवासें करी जे पोषध करवुं ते देशथी आहार पोषध कहियें. २ अहोरात्र पर्यंत चारें आहार वर्जवारूप ते सर्वथी आहार पोषध कहियें एम शरीरसत्कारादिक सर्व देशथी सर्वथी कहेवा.

हवे शिष्य गुरुने पूछे छे के जेवारें देशथी पोसह उच्चरे तेवारें सामायिक उच्चरे के नही उच्चरे? तेने गुरु उत्तर कहे छे के जे सर्वथी पोसह उ

च्चरे तेने नियमा सामायिक उच्चरवुं जोइयें अने जे सर्वथी देहेरानेविषे अथ वा साधुनी पासे अथवा पोताना घरनेविषे अथवा पोषधशालानेविषे मणिमु डादिक सुवर्ण सर्व छांमीने पोसह लइने नणे, गुणे, पुस्तक वांचे. धर्मध्या न ध्याय, साधुना गुणनुं चिंतन करे, तथा विचारे जे अहो हुं मंदजाग्यनो धणी जे साधुपणुं लेवाने असमर्थ बुं,आवश्यकनी चूर्णिमध्ये तथा श्रावक प्रज्ञप्तिग्रंथनी टीकादिकनेविषे ए सर्व कह्युं ढे: के सावद्य वर्जनरूप जे सामा यिकनुं अर्थ ते पोषधमांहे नेलो ढे तो पण पोषध सामायिक लक्षण बेहु व्र तनुं आराधन ढे ए अनिप्रायें करीने फलनो विशेष करवो.

ए आहारादिक चतुर्विध पोषधना एकादि संयोगें एकेक पदें गणियें तेवारें एंशी नांगा थाय तिहां एकसंयोगी एना मूल नांगा आठ थाय अने द्विकसंयोगें ढ नांगा थाय ते आवीरीतें के १ अहारपोसह अने शरीरसत्कार पोसह, २ अहार अने ब्रह्मचर्य, ३ अहार अने अव्यापार, ४ शरीरसत्कार अने ब्रह्मचर्य, ५ शरीरसत्कार अने अव्यापार, ६ ब्रह्मचर्य अने अव्यापार ए द्विकसंयोगी मूल ढ नांगा थाय तेना उत्तर नांगा चोवी श थाय ते जेम के एक द्विकसंयोगियाना चार नांगा थाय ते कहियें ढैयें १ देश देशथी, २ देश सर्वथी, ३ सर्व देशथी, ४ सर्व सर्वथी ए चार नां गाने मूल ढ नांगानी सार्थे गणतां चोवीश नांगा द्विकसंयोगी थाय.

हवे त्रिकसंयोगिया चार नांगा मूलगा थाय ते आवी रीतेः—१ आहार पोसह, शरीरसत्कार पोसह अने ब्रह्मचर्य पोसह, २ आहार शरीरसत्कार अने अव्यापार, ३ आहार ब्रह्मचर्य अने अव्यापार, ४ शरीर, ब्रह्मचर्य अने अव्यापार ए मूल त्रिक संयोगिया चार नांगा थया. हवे एना उत्त र नांगा बत्रीश थाय ते आवी रीते केः—१ देश देश देश,२ देश देश सर्व, ३ देश सर्व देश, ४ देश सर्व सर्व, ५ सर्व देश देश, ६ सर्व देश सर्व, ७ सर्व सर्व देश, ८ सर्व सर्व सर्व, ए आठ नांगाने पूर्वोक्तने मूल चार नांगा नी सार्थे गुणीयें तेवारें बत्रीश नांगा थाय.

तथा चतुःसंयोगीउं मूल एकज नांगो थाय ढे तेने देशथी अने सर्वथी गुणीयें तेवारें शोल नांगा थाय. ते आवी रीतेंः—देश देश देश देश,२ देश देश देश सर्व, ३ देश देश सर्व देश, ४ देश देश सर्व सर्व, ५ देश सर्व देश देश, ६ देश सर्व देश सर्व, ७ देश सर्व सर्व देश, ८ देश सर्व सर्व सर्व, ९

सर्व देश देश देश, १० सर्व देश देश सर्व, ११ सर्व देश सर्व देश, १२ सर्व देश सर्व सर्व, १३ सर्व सर्व देश देश, १४ सर्व सर्व देश सर्व, १५ सर्व सर्व सर्व देश, १६ सर्व सर्व सर्व सर्व एरीतें एक संयोगी आठ, द्विक संयोगी चोवीश, त्रिक संयोगी बत्रीश अने चतुः संयोगी सोल, सर्व मली एंशी नांगा थया.

ए एंशी नांगा मध्ये पूर्वाचार्यनी परंपरायें सामाचारी विशेषें हमणां तो एक आहार पोषध देशथी सर्वथी बेहु प्रकारें करीयें ठेयें.

इहां शिष्य गुरुने पूछे ले के निरवद्य आहार सामायिकनी संघाते विरोध देखवाथी ते पोसह सामायिक सहित केवीरीतें थाय ?

हवे गुरु उत्तर कहे ले के साधु सर्व सामायिकव्रतना धारक ले ते केम आहार करे ले? तथा उपधानवंत श्रावक होय ते केम आहार करे ले तेने जेम आहार निषेध नथी तेम पोसहमांहे श्रावकने आहार निषेध नथी.

शरीरसत्कारपोषध, ब्रह्मचर्यपोषध अने अव्यापारपोषध ए त्रण प्रकारना पोषध, तो सर्वथीज उच्चराय पण देशथी उच्चारतां तेनी साथें प्रायः सामायिकनो विरोध थाय ले केम के सामायिक मध्ये तो " सावज्जं जोगं पच्चक्खामि " ए पाठथी सावद्य सर्व पच्चख्या ले अने शरीरसत्कारादिक त्रण पोसहनेविषे तो देशथी उच्चारतां प्रायः शरीरसत्कारादिकना सावद्यव्यापार थायज ले तेमाटे तेनो देसथी उच्चार करवो निषेध कस्यो ले.

वली शिष्य पूछे ले के निरवद्य देह सत्कारादिक करतां शो दोष ले ? तेने गुरु उत्तर कहे ले के शरीरनी शोनाना लोन माटे निषेध ले, सामायिकवंतने शरीरनी शोना करवी घटे नहीं. अने आहार न करे तो शक्ति मंद थाय ते शक्तिना मंदपणाथी धर्म अनुष्टाननो निर्वाह न थाय. तेमाटे साधुनी पेठें आहार करवो कह्यो ले श्रीआवश्यकचूर्णिमांहे पोषधव्रतने अधिकारें कह्युं ले. यतः ॥ तंसत्तिउकरिज्जा, वतो अजोवन्निउसमणधम्मो ॥ देसावगासियं पुण । जुत्तो सामाइएणं वा ॥१॥ निशिथनाष्येऽप्युक्तं ॥ पौषधिनमाश्रित्य उद्दिठकर्मंपि सोजुंजेइति निशिथचूर्णौ वा ॥ जांच उद्दिठकर्मंतं, कर्म सामाइउ विजुंजइति ॥२॥ इदं च पोषधसहितं सामायिकापेक्षयैव संनाव्यते ॥ नावार्थः—धर्मनी शक्ति प्रमाणेंकरी तपस्या प्रमुख करे एवो साधुनो धर्म वर्णव्यो ले. परंतु देशावकाशिकव्रत तो सामायिक नेलुं युक्त ले. निशिथनाष्यमां पण कह्युं ले पोषधवालाने आश्रयीने उद्देश्यो आहार ते पण नोजनकरे अथ

वा निशिथचूर्णिमां जे उद्देशी कह्युं ते सामायिक करवावालो पण जोजन करे. परंतु ते पोषध सहित सामायिकनी अपेक्षायें संजवीयें बैयें. अने पोषध रहित सामायिक तो एक मुहूर्त्तमात्रनुं बे तेमां पूर्वाचार्यनी परंपरायें आहार लेता नथी श्रावक पडिक्कमणासूत्रनी चूर्णिमां एम कह्युं बे॥ जदिदेसउ आहारपोसहिउ तो जत्तपाणस्स गुरु सक्खिअं पाराविता आवसियं करित्ता इरिया समिइ एगंतुवरं इरियावहिअं पडिक्कमइ आगमणं आलोयणं जोयणं करेइ चेइए वंदेइ तउसंमासयं पमज्जित्ता पायपुढणे निसिअइ जायणं पमज्जइ जहोचिएअ जोयणे परिवेसिए पंचमंगलमुच्चारेइ सरेइ पच्चरकाणं तउ वयणं पमज्जित्ता असरसरं अबचवं अडुयमविलंबिय अपरिसाडियं मणवयण काय गुत्तो जुंजइ साहूवउवउत्तो ॥ १ ॥ जाया माया ए जुच्चा फासु अ जलेण मुहसुद्धिकाउं नवकार सरणेणउठाइ देवेवंदइ वंदणयंदाउं संवरणंकाउंणं पुणोविपोसहसालाए गंतु सज्जाइतो चिठइत्ति ॥ जावार्थः—जेवारें देशथी आहार पोसह करे तो जातपाणीने गुरुनी साखें परावीने आवस्सहि कही ईर्यासमिति शोधतो घरें जइने ईरियावहि पडिक्कमे गमणागमण आलोइने जोजन करे. चैत्यवंदन करे, तेवार पढी संमासा पोते प्रमार्ज्जना करे पोंढणा उपर बेशी जोजनने पूंजे पढी जे उचितजोजन होय ते पीरसे थके मुखथी नवकारनो उच्चार करी पच्चरकाण संजारी तेवार पढी मुखने प्रमार्ज्जिने स्वररहित, बचकार रहित, विलंब रहित, अण ढांमेथके मन वचन काया गुप्त करतो साधुनी पेरे उपयोग सहित पणे जोजन करे ॥ १ ॥ पोताना आहार प्रमाणे जोजन करी, उष्णजलथी मुखशुद्धि करीने नवकार कहेतो उठे, देव वांदे वांदणा देइने संवरण करीने वली पण पोषधशालायें जइने सद्याय करतो बेशे ॥ एटला माटे देश सामायिकें देशपोषधने सद्भावें जेम विधि कह्यो बे तेम विधियेंकरीने जोजन करवुं एवुं आगममांहे देखीयें बैयें. इहां पोसह लेवानो विधि तो पोषध प्रकरणथकी जाणवो.

हवे ए पोषधव्रतना पांच अतिचार ढांमवा ते कहे बे.

संथारूच्चार विहि, पमाय तह चेव जोयणाजोए ॥
पोसहविहिविवरीए, तइए सिरकावएनिंदे ॥ ७ए ॥

अर्थः—संथारो ते मानना तृणनो कांबली, वस्त्रादिकना उपलक्षणथी

शय्या बाजोट, पाटीया प्रमुखनुं जाणवुं. अने उच्चार ते वडीनीति, प्रसवण मातरुं लघुनीति; तेने परठववानी भूमिका तेना बार मांमलां जाणवां लघु नीति तथा वडीनीतिनी आबाधा न सही शके तेमाटे पोषधशालामांहे ब मांमलां अने आबाधा सही शके तो ब मांमलां पोषधशालाथी बाहेर करे तिहां आघाट एटले अकस्मात् आबाधा थइ गइ रहेवाणुं नही तेने माटे मांहे मांमलां करे अने जे आबाधा रहि शके ते अनाघाट कहियें तेना ब मांमलां बाहेर करे. ए बार मांमलां विष्टा मुत्रना स्थंमिल जाणवां.

हवे मांमलुं जघन्यथी एक हाथनुं अने हेठुं चार आंगुल धरतीमांहे ए टले हेठी चार आंगुल भूमिका अचेत जोइने थुंक श्लेष्मादिकनुं परठववुं करे तेने विधियें पुंजी विधियें जोइने परठववुं तेनेविषे प्रमाद न करवो इहां संथारो शय्यादिक तेने नेत्रे करीने जोयुं नही होय अथवा जोयुं तो यद्वा तद्वा कांइ जोयुं कांइ नहीं जोयुं अथवा रूडीरीतें जोया विना बे सवुं उठवुं कीधुं होय ते प्रथम अतिचार जाणवो.

२ एम रजोहरणेंकरी पुंज्युं न होय अथवा पुंज्युं तो कांइ पुंज्युं कांइ नहीं पुंज्युं एम दुःप्रमार्ज्जन करे थके बीजो अतिचार.

३–४ एम लघुनीति वडीनीति एटले उच्चार पासवण परठववानी भूमि काना पण एज बे अतिचार कहेवा. ए चारे अतिचार अनाउपयोगें जाणवा.

५ पांचमुं पोसहविहिविवरीए एटले पोषधना विधिथकी विपरीत पो षध कीधे थके अर्थात् चार प्रकारनो पोसह ते रूडीरीतें पाल्यो नही पण जेवो तेवो पाल्यो अर्थात् जेवेलायें लेवो ते वेलायें पारवो जोइयें तेम न करतां सवारो पारे तथा अन्यथा विधि करे पण रूडीरीतें आराधे नही जेमके आहारादिक चारे प्रकारनो पोषध कर्यो छे पछी ते क्षुधायें तृषायें पीडित थको एवी चिंतवणा करे के आ पोषध तरत पूर्ण थाय तो पछी हुं आ अमुक वस्तु खाइश अमुक वस्तुनुं पान करीश इत्यादि आहार सं बंधि अभिलाषा करे. तथा शरीरसत्कारादिकनां दुर्ध्यान सर्व चित्तमां चिं तवे जे पोषध पूर्ण थशे पछी हुं आम करीश आमै करीश इत्यादि दुर्ध्यान चिंतववा रूप पांचमो अतिचार.

सूत्रकार कहे छे के " अप्पडिलेहिअ दुपडिलेहिअ सद्यासंथारए " ए प्रथम अतिचार तथा " अप्पमज्जिअ दुप्पमज्जिअ सद्यासंथारए " ए बी

जो अतिचार. तथा " अप्पडिलेहिअ डुप्पडिलेहिअ उच्चार पासवण नू मि " ए त्रीजो अतिचार. तथा " अप्पमज्जिअ डुप्पमज्जिअ उच्चार पास वण नूमि " ए चोथो अतिचार. तथा " पोसहोववासस्स सम्मं अणणु पालणया " एटले पोषधोपवासने सम्यक्रीतें पाल्यो नही ए पांचमो अ तिचार जाणवो. अथवा " नोयणानोए " इति पाठांतर तिहां नोजन ते आहारनेविषे उपलक्षणथी देहसत्कारादिकनेविषे पोसहमां विचार था य के केवारे वहेलो महारो पोसह पूर्ण थाय तो स्वेच्छायें हुं नोजनादिक करुं इत्यादि डुर्ध्यान चिंतववा रूप पांचमो अतिचार ए पांचे अतिचारें करीनें पोषधना विधि थकी जे विपरीत थयो होय शेष अर्थ पूर्ववत्.

पोषधव्रत छति शक्तियें तो चउविहारोज करवो अने ते चउविहार कर वानी शक्ति न होय तो तिविहार अथवा आयंबिलादिकें करी पण पर्व दि वसनेविषे पोषधव्रत अवश्य करवुं प्रायः सर्व सावद्य व्यापारने वर्ज्जवेक रीने फलनी बाहुल्यता थाय कह्युं छे के यतः ॥ सामाइय पोसह संठिअस्स, जीवस्स जाइ जोकालो ॥ सो सफलो बोधवो, सेसो संसारफल हेउ ॥ १ ॥

हवे पर्व ते शुं कहियें यतः ॥ बीया पंचमी अठमी, एगारसि चउदसी पण तीहीउ ॥ ए आउसु अ तिहीउ, गोयम गणहारीणा नणिया ॥ १ ॥ बीहा डुविहे धम्मे, पंचमी णाणे अ अठमी कम्मे ॥ एगारसि अंगाणं, च उदसि चउद पुव्वाणं ॥ २ ॥ नावार्थः—बीज, पांचम, आठम, अगीआरश अने चौदश ए (पणतीहीउ के०) पांच तिथिउ जाणवी ए तिथिउ गौत मगणधरादिकें कहि छे ॥ १ ॥ तेमां बीज ते डुविधधर्मनुं आराधन अने पंचमी ते ज्ञाननुं आराधन, तथा अष्टमी ते कर्मक्षयनुं आराधन अने अ गीआरशें अगीआर अंगनुं आराधन वली चौदशें चौद पूर्वनुं आराधन छे ॥ २ ॥ जेमाटे श्रीवीतरागनां वचन पण एमज सांनलियें छैयें. " नयवं बीय पमुहासु पंचतिहीसु विहिअं धम्माणुठाणं किंफलं होइ " गोयमा ब हुफलं होइ जम्मा इएसु तिहीसु पाएणं जीवो परनव आउअं समज्जिणइ तम्हा तवो विहाणाइ धंम्माणुठाणं कायवं जम्हा सुहाउअं समज्जिण इ ति नावार्थः—हे नगवन् ! बीज प्रमुख पांच तिथिनेविषे कहेला धर्मनुं अ नुष्टान करवाथी शुं फल होय ? हे गौतम ! जेमाटे ए तिथिउनेविषे प्रा यः जीव परनवनां आउखां बांधे छे ते कारण माटे तप प्रमुख विधियें

करी धर्मानुष्ठान करवुं जेथकी जीव शुजगतिनां आउखां बांधे इति ॥
वली पंचमीने पर्वपणुं श्रीमहानिशीथमध्ये कह्युं ठे यतः ॥ संते बल वीरिय पुरिस्सकार परक्कमे अठमी चउदसी णाणपंचमी पज्जोसवणो चउ मासिएसु चउछ अठम ठठि करिज्जा पायछित्तमिति ॥ नावार्थः—ठते बलें, ठते वीर्यें, ठते पुरुषाकार पराक्रमें, अष्टमी, चतुर्दशी, ज्ञानपंचमी,पंजोसण मां चोमासियें एटले तेकाणे, चोथ ठठ अठमेकरीने प्रायश्चित तप करवुं. तथा निशीथचूर्णिमांहे पण कह्युं के "पुन्निमाए दसमीए एवमाईएसु पव्वेसु पयोसवे अवं न अपव्वेसुत्ति ॥ नावार्थः—पुर्णिमा पंचमी दशमी ए आदे देइने पर्वना दिवसोनेविषे तपस्या करवी पण पर्व विना तप न करवुं तथा एकोनविंशति पंचाशकवृत्यादिक अनेक ग्रंथनेविषे पंचमी कही ठे.
एम ठतां त्रिपर्वी, चतुःपर्वी, पंचपर्वी, षट्पर्वीने तप शीलादिकेंकरी आराधवी कही ठे पोतानी शक्ति होय तो सर्वे बेहु पखवाडीयानी तिथि आराधवी अथवा एक पखवाडियानी पण आराधवी अथवा महोटी तिथि ठ पण आराधवी परंतु विराधवी नही शक्ति होय तो सर्वदा आराधन करतां कोइ दोष नथी.
वली शिष्य पूठेठे के चउदस अठम उदिठ पुन्निमासणिएसु पडिपुन्नं पोसह अणुपालेमाणे विहरइ एम कह्युं ठे. तेनो गुरु उत्तर कहे ठे के श्री सूयगडांगमांहे श्रावकना वर्णनने अधिकारे चतुर्दशी अष्टमी, ए तिथि तो प्रसिद्ध ठे पण उदिठासु एवो जे पाठ ठे ते तो श्रीतीर्थंकरनी महोटी कल्याणिकतिथि ठे तेणेंकरी पुण्य तिथिपणे ठे अने पूर्णिमातो त्रण चोमासानी त्रण पुनमने माटे विख्यात ठे एटलामाटे कही ठे तथा श्रीजगवतीनी टीकामध्ये उदिठा तिथिने अमावास्या कही ठे तेथी अष्टम्यादिक पर्वनेविषेज पोषध करवो पण शेष दिवसनेविषे न करवो एम न कहेवुं एवो कांइ एकांत नथी कारणके बीजा सुबाहुकुमारादिक तथा परमेश्वरना दश श्रावकें तिथिविना पण पोसह कस्या ठे तेने ना कही नथी जेमाटे श्रीविपाक सूत्रना बीजा श्रुतस्कंधना प्रथम अध्ययननेविषे कह्युं ठे "तेएणंसे सुबाहुकुमारे अन्नयाकयाइं चाउदसठमुदिठ पुन्निमासणिएसु जावपोसहसालाए पोसहिए अठमजत्तिए पोसह पडिजागरमाणे विहरइत्ति ॥ नावार्थः—तेवारें ते सुबाहुकुमार अन्यदा कोइवारें चतुर्दशी अष्टमी अमावस्या पूर्णिमा

तिथिनेविषे यावत् पोषधशालामांहे पोषधसहित अठमभत्तें पोसहनुं प्रति जागरण करतो थको विचरे. इहां अठमभत्त करवाथकी लागत त्रण दिवस पोसहनुं ग्रहवुं थयुं एथी पर्वथकी अन्यदिवसें पण पोषध लेवानी आज्ञा छे.

जे एम कहेके तिथिविना पोषध लीये ते अविधि करे छे तेने कहेवुं के अभयकुमार कार्य करवाने उद्देशें त्रण दिवस पोसहमां रह्या अने विजय राजा कार्यने उद्देशें सात दिवस पोसहमां रह्या. इहां जो अविधि होय तो वांछितकार्यनी सिद्धि न नीपजे अविधिथी तो साह्मामो उपद्रव थवो जोइयें जेम अकालें सज्झाय करे छे तेने वांछितकार्यसिद्धिनो संशय रहे छे. श्रीज्ञाताधर्मकथांगसूत्र तथा वसुदेवहिंम प्रमुख आगममांहे साक्षात्कह्युं छे. यतः ॥ सव्वेसुकाल पव्वेसु, पसत्थो जिणमए तहाजोगो ॥ अट्ठमि चउदसी सु, नियमेण हविज्ज पोसहिउ ॥ १ ॥ भावार्थः—सघलां पर्वमां सर्वकाल नेविषे प्रशंसवायोग्य यथायोग्य वीतरागना मतनेविषे अष्टमी चतुर्दशीमां हे निश्चे पोसह करवो ॥ १ ॥

तथा आवश्यकचूर्णिनेविषे पर्वदिवसें निश्चे पोसहनुं व्रतकरवुं कह्युं छे परंतु अन्यदिवसें पोसह करवानो नियम नही परंतु सर्वथा निषेध नथी नही ज करवो एवो कोइ आगमनेविषे तेनो निषेध नथी ने सांभल्यो पण नथी. पोषधोपवासनो तथा अतिथिसंविभागनो तो निश्चित दिवसनो नियम नथी, श्रीहरिभद्रसूरिकृत आवश्यकनी महोटी टीकानेविषे तथा श्रावकप्रज्ञप्तिग्रं थनी वृत्तिनेविषे साक्षात् कह्युं छे तेनो जेवारें निषेध करे छे तेवारें तेणे ग्रंथ कारनो अभिप्राय जाण्योज नथी ते एम कहे छे के जेवारें सर्व दिवसें पोसह कराय तेवारें पर्वदिवसें पोसह करवानो शो विशेष छे ? तेने कहियें छैयें के पर्वदिवसें अवश्य करवो एज विशेष छे अन्य दिवसें नियम नथी जे करे तेने नाकारो नथी एटलो विशेष छे,जेम आवश्यकवृत्तिआदि ग्रंथमध्ये श्रावकनी पांचमी प्रतिमाने अधिकारें कह्युं छे के दिवसें ब्रह्मचर्य निश्चें पालवु एवुं कहेवाथी एम न समजवुं के रात्रियें न पालवुं परंतु रात्रियें पण अवश्य पालवुं एतो पोतानी मेलेज जाणी लेवुं के जेवारें दिवसें निषेध कह्युं तेवारें रात्रियें निषेध जाणवुंज.

जो एवो नियमज होय के पोषध नित्य करवो तेवारें तो अतिथिसंविभाग पण नित्य करवो जोइयें, माटे पोषध कर्यो होय तोज अतिथिसंवि

भाग थाय एवो कांइ नियम नथी अतिथिसंविभाग तो पोषधोपवासना पा रणाविना पण थाय छे,परंतु अतिथिसंविभाग पोषधोपवासने पारणे तो अ वश्य करवो जोइयें,एरीतें पोषध पर्वदिवसें पण करवो तथा अन्यदिवसें पण करवो तेमां कांइ अवधि नथी जेमाटे सावद्यआरंभत्यागवाथी विशेष लाभ छे.

हवे ए व्रतनुं फल कहे छेः—उक्तंच ॥ कंचणमणि सोवाणं, थंभसहस्स सियं सुवस्नु तलं ॥ जोकारिज्जइ जिणहर, तउवि तव संजमो अहिउ ॥१॥ अर्थः—सुवर्ण अने मणिना हजारो गमें थंभें करीने उन्नत अने सुवर्णमय जेनुं तलियुं छे एवुं श्रीजिनेश्वरनुं मंदिर अर्थात् जिननो प्रासाद करावे ते थकी पण तप संयम अधिक जाणवो ॥ १ ॥

एक मुहूर्त्तमात्र सामायिकनो लाभ जे पूर्वें नवमा व्रतमां कही आव्या छैयें तेवारें एक अहोरत्ता पोसहनां त्रीश मुहूर्त्त थाय तेथी त्रीश सामायि क थया तेना लाभनी संख्या कहे छेः—सत्तहतरि सत्तसया, सत्तहतरि स हस्स लक्खकोडीउ ॥ सगवीस कोडी सया, नवभागा सत्तपलियस्स ॥ १ ॥ भावार्थः—सीतोतर,सातसें, सीतोतेर,हजार,सीतोतेर लाख,सीतोतेर कोडी, सत्तावीशसो कोडी, उपर एक पल्योपमना नवभाग करियें तेमांहेला सात भाग लेवा अंकथी २७७७७७७७७७७।⁷⁄₉ एक पोषध करवाथी बाह्यवृत्तियें एटला पल्योपम देवतानुं आयु बांधे सूक्ष्मवृत्तियें तो अधिक अधिकतर बांधे एटले जेवो भाव तेवुं आयु बांधे. तथा जो पोपध करीने प्रमाद सेवे एटले अहो रात्र अव्यापार चिंतवे तो एटलाज पल्योपमनुं नरकायु बांधे, वली च क्रवर्त्ति वासुदेवप्रमुख पण देवताने वश्य करवानेअर्थें पोपध करे छे तो ते मने देवता पण वश्य थाय छे एम पोषधथकी इहलोक संबंधिकार्यनी सिद्ध ता पण थाय छे. इत्यादिक पोषधनां फल प्रगट जाणवां ॥ २८ ॥

हवे ए पोषधव्रत आराधवा उपर अने पोषधव्रत विराधवा उपर शेठ ना बे पुत्रनो दृष्टांत कहियें छैयेंः— लक्ष्मीनिवास नगरनेविषे पर्वतनी रे खाने अनुसारें सुवर्णनो गढ छे तेमां गुणनिष्पन्न जेनुं नाम छे एवो अ पराजित नामे राजा होतो हवो. तेनुं जेवुं नाम छे तेवोज परिणाम छे पण निरर्थक नाम नथी ते नगरमां प्रज्ञाकर नामे शेठ वसे छे ते राजाने घणो मानेतो छे ते शेठनी प्रज्ञावती नामे स्त्री छे ते सर्व सतीउमांहे प्रथम व

खाणवा योग्य छे ते स्त्री भरताने सात पुत्रियो थइ छे ते साते निर्गुण छे पगनी रजनी पेरें धननी हाणी करनारी छे यतः ॥ अजारजः खररजस्तथा संमार्जनीरजः, दीपमंचकयोश्छाया लक्ष्मीं हंति पुरा कृतां ॥१॥ भावार्थः- अजनी रज ॥ गईजनी रज, तेम सावरणीनी रज, दीवानी छाया, मांचानी छाया, एटलां वानां पूर्वें उपार्जित लक्ष्मीने हणे छे ॥ १ ॥ ते पेटभरा रांकनी पेरे निर्लज्ज छे तथा बीजा अभक्ष्य भक्षणनेविषे निरंतर सर्वस्थानकें निःशंक छे, सत्पुरुषना गुण ग्रहवा मांहे मूक छे. दुःस्वरा, दुर्भागी, दुर्मति, दुर्गतिनें पामनारीउं, माठा आशयनी धरनारीउं, साते मांहोमांहे क्लेशनी करनारी छे, जाणीयें दुःखदायी साते नारकीज छे ते साते पुत्रियो मा बापने घणा खेदनी उपजावनारी थइ तेथी मातापिताने अतिशय अनिष्ट थइ.

हवे ए पछी ते शेठने आठमना चंद्रमा जेवो एक पुत्र थयो ते रात्रियें जन्म्यो परंतु रात्रि छतां पण चारे दिशायें अकस्मात् उद्योत थयो ते जोइ मातापिताने खेद अनें विस्मय थयो एवामां तो ते बालक जन्मतांज वाचाल थइने ताडुकीने बोल्यो के तमो पुत्रजन्मना हर्षने स्थानकें खेद केम करो छो? म्हारा जन्मनो महोत्सव केम नथी करतां? पुत्ररत्न पामवुं सुलभ नथी एवी जन्मतांजवार पुत्रनी वाणी सांभलीने मा बाप विचारवा लाग्यांके आपणें पेट कोइ भूत अथवा प्रेत अथवा यम ते पुत्ररूपें अवतर्यो जणाय छे नहीतर जन्मतांज एवी स्पष्टवाणी क्यांथी बोले! माटे एनो जन्म महोत्सव पण केम करीयें?

एवा मातापिताना चित्तना आशयने जाणीने ते बालक फरी बापप्रत्यें कहेतो हवो के तमे कांइपण तमारा चित्तनेविषे शंका लावशो नही हुं तमारा भाग्यना उदयथी कल्पवृक्षनी पेरें तमारा कुलमां अकस्मात् अवतर्यो छुं, वली मारुं वचन सांभलो आ नगरनी बाहेर उद्याननेविषे देहेरुं छे ते देरासरने बारणे दशकोडी सोनैयानुं निधान छे तिहां तमे उतावला जइ द्रव्य लावी धननी आर्त्ति निवारीने म्हारो जन्ममहोत्सव अति विस्तारें करो. तथा ते धनेंकरीने बीजांपण घणां अगणित पुण्यनां काम करो. एवी ते बालकनी वाणी सांभलीने तेना पितायें अतिविस्मय तथा अतिहर्ष पामी तेज वखतें तिहां जइने खोद्युं तो मांहेथी धन निकल्युं ते तत्काल घेर लावीने नवी जाणे सुकृतनी मूर्त्तिज होयनी!! तेवीरीतें ते पुत्रनो जन्मसंबधी म

होटो अतुल महोत्सव ते शेठें करीने गुणनिष्पन्न एवुं देवकुमार तेनुं नाम पाड्युं. मा बापें विचार्युं जे ए पुत्र जन्मथीज प्रगट वचनेंकरीने सुखदायी थयो तो आगलपण आपणने सुखदायी थशे तेम ते कुमार पण अतिशय रूपादि गुणेंकरीने वधतो हवो.

एवामां ते प्रज्ञाकर शेठनो कोइक चाडियो द्वेषी हतो तेणे राजापासें जइने प्रज्ञाकरशेठ धन पाम्या ते संबंधी वार्त्ता करीने चाडी खाधी राजायेंपण कोइक प्रकारथी धननी प्राप्ति जाणिने ते चाडियाना मुखनी वात सांजली क्रोधें धमधमीने सुजटोने हुकुम कर्यो के जाउ तमे प्रज्ञाकरशेठनुं घर लूंटी लावो ते सुजटोने शेठें पोताना घरतरफ दूरथी आवता जोइ शेठ अत्यंत धूजवा लाग्यो तेवामां पारणामां रहेलो बालक बोल्यो के हे पिताजी! तमे राजाना सुजट देखीनें तमारा हृदयमां जय आणशो नही. हुं रक्षक छुं माटे इंद्रसरखो पण तमोने उपद्रव न करी शके एम जाणजो जेणे तमने धन आप्युं छे तेज तमारुं रक्षण पण करशे एम कहीने ते बालक पारणामांहेथी उठीने घरने आंगणें जइ हजार सुजटने जीते एवो योधो थइने बेठो पछी असुर सरखा रूद्र सुजट जेटले शेठना घरमां प्रवेश करवा लाग्या तेटले ते पन्नरदिवसने बालकें विकराल व्यालनी पेठे थइने वार्या तोपण मांहे पेसता रह्या नही तेवारें चपेटेकरीने सर्वने हण्या एटले एक तमाचो आकरो मारेथके सर्व सुजट मुखथी लोही वमता जमरी खाइने जाणीयें चक्र जमतुं होय अथवा जाणीयें मदिरा पीधी होय तेम लडथडता धरतीयें अथडाइ मूर्छाखाइ पड्या जाणे मूवा पडेला होय तेवा थया.

ए व्यतिकर सांजली राजाने घणो कोप चड्यो तेथी संग्राम करवानी तैयारी करवा लाग्यो एवामां प्रधान आवीने कहेतो हवो के हे राजन्! उतावला थइने कोइ कार्य करवुं नही. जे करवुं ते विचारीने करवुं जेथी पछी उंरतो न थाय तमोतो माह्या छो तेथी तमारे आटलुं विचारवानुं छे के जे पन्नरदिवसना बालकमां एवडुं पराक्रम छे ए वात केवी अगम्य छे एटला माटे हुं एकवार ते बालकनी पासें जइ सम्यक्प्रकारें तेनुं स्वरूप जोइ आवुं तिहां सुधी तमे संग्रामनी वात करशो नही यतः ॥ अपरिरिकय कय कज्जं, सिद्धापि न सज्जणा पसंसंति ॥ सुपरिरिकियं पुणोविह, कियंपि न जणेइ वयणिज्जं ॥ १ ॥ जावार्थः—परीक्षाविना जे कार्य कर्युं ते का

र्य जो सिद्धिपाम्युं तोपण सज्जन पुरुष तेनी प्रशंसा करे नही. अने सुपरी क्षित कार्य जो बगडयुं होय तोपण तेविषे लोकमां निंदा न थाय ॥ १ ॥

पछी राजानी आज्ञाथकी शेठने घेर ते प्रधान आव्यो राजाना सुभटो ने पडेला देखीने विशेष शंकाकुलपणे शेठ अने शेठनी स्त्रीयें बोलाववा पूर्व क घरमांहे तेड्यो ते आवी पारणामांहे रत्नजडित दडो उलालता एवा बालकनी पासें बेसीने स्नेह सहित कोमलामंत्रणे करीने तेने बोलावतो हवो हे कुमारेंद्र ! राजाना मनुंष्यनी उपर दुर्निवार क्रोध करवो ते तमारे युक्त नही. केसरीसिंहनी पेठें तहारी अचिंत्य शक्ति छे. तो आ शृगाल स रखा सेवको उपर शो पराक्रम करवो. यतः ॥ सिंहः करोति विक्रम, मलिकु ळंकारभूषिते करिणि ॥ न पुनर्नखमुखविलिखित, भूतलकुहरस्थिते नकुले ॥ भ्रमरकुलना ळंकारथी शोभायमान एवा हाथिउपर सिंह पराक्रम करेछे प रंतु नोरथी अने मोहोढाथी खणेली भूमिनी बखोलमां रहेला नोलिया उ पर पोतानो पराक्रम देखाडतो नथी.

एटला माटे हे कुमर ! ए बीचारा रांकनी उपर क्रोध म करो जे आ वीने पगें लागे तेनी उपर कृपा राखवी जोइयें एटलुं करवाथीज सर्वेने चमत्कार जेवुं लाग्युं माटे हवे एमना उपर करुणा करो. एवी प्रधाननी उत्तम वाणी सांभली लगारेक हसीने कुमर बोल्यो हे महामतिना धणी! तुं सांभल्य अमारो कोप कांइ राजाना सुभटो उपर नथी ए कांइ अमारा अपराधी नथी अमारो अपराधी तो राजा छे माटे राजा संग्राम करवा म्हारी साथें आवे तेनी हुं वाट जोउं छुं केम ए राजा संग्राम करवा आ टलो विलंब करेछे, वली संग्राम कर्याविना राजानो कषाय केम उपशमे? माटे एकवार हुं संग्रामनुं कौतुक पण देखाडुं जे संग्राम आम थाय छे, तेथी तुं उतावलो उतावलो जा अने वहेलो वहेलो राजाने मोकल्य.

एवां ते बालकनां चमत्कारिक वचन सांभलीने प्रधान मनोहर वाणी यें करी कुमरने समजावे छे के हे कुमार ! राजाने पण कोइक चित्तभ्रम थ यो देखाय छे जेमाटे तेनें तमारुं धन लेवानो अभिलाष थयो जेम कोइक स्त्रीलुब्ध पुरुष होय ते महासतीना चित्तनो आशय लइ न शके जेम ते स तीना चित्तनो आशय लेवो दुष्कर छे तेम तमारुं धनलेवुं दुष्कर छे ते वात में हवे जाणी तमारुं स्वरूप पण जाण्युं तमे बालकरूप पण पूजनीय छो

माटे राजाने पण हुं हवे अनुग्रह करीने तमारा सेवकनी पेरें तमारी पासे लावुं बुं, जेम ग्रहनी शांति करीयें तेम तमारा कषायनी शांति राजाने करवी जोइयें. एवी प्रधानना मुखनी वाणी सांभळीने कुमर बोल्यो हे प्रधान ! तें रुडी वात कही पण राजाने कांइक चमत्कार देखाडवो जोइयें ते विना राजा माने नही, महारुंपण बहुमान न करे हजीलगण जेम तुं महारे मंदिर चालीने आव्यो तेम मने संतोषवामाटे राजा आव्यो नही एटलामाटे लोभाक्रांत राजायें अमारी साथें एटलुं कर्युं तो अमेंपण कांइक प्रतिक्रिया करवा इछियें बैयें. यतः ॥ पादाहतं यदुत्थाय, मूर्द्धानमधिरोहति ॥ स्वस्थादेवापमानेपि, देहिनस्तद्वरं रजः ॥ १ ॥ माणसना पगेंकरी हणायेली रज थोडा अपमानथी पण माणसने माथें चढेछे तो ते रज पण स्वस्थ माणस करतां श्रेष्ठ छे जे जड छतां पण करेला अपमाननो बदलो वाले छे. वली पण कह्युंछे केः—विपदोऽभिभवंत्यविक्रमं, रहयत्यापदुपेतमायति ॥ नियता लघुता निरायते, रगरीयान्न पदं नृपश्रियः ॥ १ ॥ पराक्रम वगरना पुरुषने आपत्ति पराभव करेछे अने ते आपत्तिवाला पुरुषने आगलो काल ढांकी लेछे वली जेणे उत्तरकालनी कांइपण विचारणा नथी करी तेने निश्चे लघुता प्राप्त थायछे अने जे लघुताने पाम्यो ते पछी राजलक्ष्मीने पामवामाटे पात्र नथी.

एटला माटे उतावलो जइने तुं राजाने महारुं वचन कहे के हे राजन् ! कुमरें एम कहेवराव्युं छे के तुं महारो महोटो अपराधी छो माटे जो तहारुं राज्य आपीश तो हुं मुकीश, नही तो सर्वथा तने मूकीश नही. जो राज्य नहीं आप्य तो महारा हाथनी सुखडी चखाडीश एवां कुमरनां वचन सांभलीने प्रधान पण कुमरने पगे लागी त्यांथी उतावलो जइने राजाने पगे लागीने कुमरनी कहेली सर्व वात तेणें राजानी आगल कही संभलावी. ते सांभली राजायें पण कुमरनुं वचन मान्युं जीव्यानो उपाय बीजो कोइ न दीठो तेवारें प्रधाननी बुद्धिथकी जेम प्रधानें कह्युं तेम राजा करतो हवो. यतः ॥ सकिंसखा साधु न शास्ति योऽधिपं । हितान्न यः संश्रृणुते सकिंप्रभुः ॥ सदाऽनुकूलेषु च कुर्वते रतिं । नृपेष्वमात्येषु च सर्वसंपदः ॥ १ ॥ भावार्थः—जे प्रधान राजाने हितशिक्षा करतो नथी ते प्रधान कुत्सित छे अने जे राजा ते शिक्षाने हितरूप जाणीने सांभलतो नथी ते स्वामी पण

ष्ट छे वली जो राजा अने प्रधान सदा अनुकूल होय तो तेने सर्व समृद्धि प्रीतियुक्त थइ प्राप्त थाय छे ॥१॥

एवुं विचारी प्रधानसहित ते राजा कुमारपासें आवीने कुमारने देवतानी पेठें जाणीने ते कुमरने पगे लागी कुमरनुं कथन अंगीकार करी, ससंभ्रमथको अमृतवाणियेंकरी बोलतो हवो के हे कुमारराज! आ महारुं राज्य तमारे स्वाधीन छे जेवुं तमारुं चित्त होय तेम तमे अंगीकार करो अने महारी उपर करुणा तथा संतोष करो वली अमारा उपर कृपा करीने मारुं स्वरूप प्रगट करीने कहो आ तमारुं अद्भुत स्वरूप देखीने अमने घणा विस्मयनी वृद्धि थाय छे. एवी राजानी विनति सांभली अने वार्त्तानो आशय जाणी राजाप्रत्यें कुमार कहेतो हवो; हे राजन्! हमणां तो महारे तहारा राज्यनुं कांइ काम नथी हुं बालक छुं तेथी राज्यभारना चिंतारूप समुद्रमां कोण पडे. माटे महारुं कार्य तुंज कस्य महारे स्थानकें तुंज राज्य कस्य. अने महारुं स्वरूप तो थोडाकालमां केवली भगवान् इहां आवशे ते कहेशे माटे तुं हृदयनेविषे हर्ष धस्य अने शीघ्र तहारे स्थानकें जा अने में पण तहारा सेवकने जे दुःखिया कस्या छे तेने शीघ्र सुखिया करुं छुं अने तुं पण आ महारा राज्यनी संपदा छे ते केटलाएक दिवस भोगव्य, अवसरें जेम घटशे तेम करीशुं. एवुं कुमरनुं बोलवुं सांभली कुमारनी पासेथी राजा तथा प्रधान अने शेठना घरना आंगणाथी राजाना सेवक ए सर्व साथेंज उठता हवा सहु कोइ हर्षसहित पोतपोताने स्थानकें आव्या.

हवे तेहज नगरमां राजाने मानवा योग्य एवो कोइ धनशेठ वसे छे तेनी धन्या एवे नामे भार्या छे तेने पण सात पुत्रियो थइ छे तेनी उपर घणी मानतां करता एक पुत्र अवतस्यो; तेवारें पिता महोटा हर्षेंकरी तथा अति आडंबरें करी पुत्रनो जन्ममहोत्सव करवाने तत्पर थयो. तेवामां दुर्दैवना योगथी ते पुत्र पिताप्रत्यें कहेवा लाग्यो के रे रे महारो आ शो जन्ममहोत्सव तमे करवा मांड्यो छे? फोकट विधातायें मुजने नीपजाव्यो छे महारुं स्वरूप विपरीत नीपजाव्युं छे, घणाकालना तमारा संचेला धननो संहार करवाने अर्थें हुं प्रगट थयो छुं. माटे हवे जूवो महारुं कर्त्तव्य कहेवुं छे एम कहेतांज ते शेठना घरमांथी महाविकराल एवो अग्नि प्रगट थयो तेणेंकरीने घरमांहेली सारसार वस्तु सर्व बलीगइ. माल मता सर्व बली

राख थयुं, घर बली गयुं त्यारें ते अग्नि उलववा माटे जेटले मातपिता सज्ज थया एटले बालकेंज उठी मंत्रवादीनी पेरे पाणी छांटीने अग्नि शीघ्रपणे उलवी नाख्यो पोतानो चमत्कार देखाड्यो एवुं ते बालकनुं स्वरूप जाणी ने माता पितादिक नयन्नांत थयां त्यारे तेने ते बालक कहेवा लाग्यो के महारुं स्वरूप दीठुं? हुं महादेवनी पेठें सर्व सृष्टि अने संहार करवा समर्थ बुं, हुं जगतमां विषमो बुं माटे महारी उपर कोइ मोह राखशो नही मो ह छांमीने जेम हुं कहुं तेम तमे करो. तमे महारा जन्ममहोत्सवनी वात करी तेथी मुजने कोप चड्यो तेनुं तमने कांइक फल देखाड्युं. यतः ॥ अ वंध्यकोपस्य निहंतुरापदां ॥ नवंति वश्याः स्वयमेव देहिनः ॥ अमर्षशून्येन जनस्य जंतुना ॥ नाजातहार्देन च विद्विषां दरः॥१॥ सफल क्रोधवाला अने माणसोनी आपत्तिने हणनार एवा पुरुषने सर्वलोको वश थाय बे अने क्रोध वगरना तथा माणसोपर प्रीति वगरना पुरुषथी शत्रुउने नय थतो नथी.

माटे आज पढी महारें निमित्तें महोत्सव, मोह, हर्ष, नक्ति, प्रशंसादिक कांइ पण करशो मां, जो थोडो पण मोह करशो तो हुं तत्काल फल देखाडी श. कोइ दासी प्रमुख पासें मने धवरावजो जेथी महारो निर्वाह थाय तथा जेणेंकरी हुं जीवुं उपरांत कांइ करशोमां जो अधिक करशो तो हुं तत्का ल फल देखाडीश, जेम राजानी आज्ञानो नंग कर्याथी फल पामीयें तेम त में फल पामशो. एवुं बालकनुं वचन सांनलीने मातापितादिक सर्व चमत्कार पाम्यां थकां तेमज प्रवर्त्तवा लाग्यां पण पुत्र उपर अधिक स्नेह न राखे.

एकदा पाडोसण पोताना पुत्रने नवनवा आलापें रमाडती हती तेने देखीने कुमरनी माताने पण मन थयुं तेथी सांजने समयें ते बालकने पारणामांथी बाहेर रमाडवाने अर्थें पोताना खोलामां लीधो तेटले ते बा लक राक्षस सरखो रौद्ररूप थइने घरमांहेथकी बाहेर निकल्यो, रौद्रमुद्रा ध रतो जाणीयें कोइ कोपनो समुद्भव होयनी? तेम मातादिकने कहेवा ला ग्यो के जूउ महारी आज्ञा नंग करी तेनां फल देखाडुं बुं एम कहेतो थ को रीसाइने घरमांथी निकली गयो एटले पाछलथी ते बालकने मनाववा ने अर्थें पित्रादिक सर्व दोडी पोहोता केटलिएक नूमिका सुधी अत्यंत न यन्नांत थकां जाणे अपराध खमावीने घरमां लावीयें एवामां तो ते बाल क नूत प्रेतनी पेठें क्यांय अदृश्य थइ गयो नजरें जोतां जोतांमांहे क्यांय

जतो रह्यो. हवे शुं थशे एवो विचार मावित्र करे छे एवामां अंधकार थयो तेवारें पित्रादिक सर्व पाछा घरमां आववा लाग्या तेटलामां सन्नद्धबद्ध थइ हाथमां उघाडां शस्त्र लइ मारमार करतां धाड आवी ते घरमां पेसीने सुवर्ण रूपुं हीरा झवेर माणिक मोती इत्यादिक सर्व उत्तम वस्तुना गांठडा बांधीने लइगया. पछी पित्रादिक सर्व शून्यचित्त थका घरमांहे शुं रह्युं शुं गयुं ते सर्व जोवाने अर्थे घरमां पेठा एटले ते घरमां तेणे पारणानेविषे ते बालकनें पण हसतो थको दीठो ते देखी पित्रादिक सर्व हाथ जोडी पगें लागीने कुमरने रुचे तेवा वचनेंकरीने पोतानो अपराध खमावता हवा.

हवे तेवात नगरमां विस्तरी ते चित्तने आश्चर्य करनारी वात राजानी सजामां पण थइ. तेवारें धनशेठने तेडावीने राजा सर्ववात पूछवा लाग्यो धनशेठें पण यथास्थित वृत्तांत सर्व कह्यो. ते सांजली राजायें कौतुकथकी शेठने कह्युं के तुं जइ कुमरने कहे के तुजने राजायें तेडाव्यो छे एवी राजानी वाणी सांजलीने शेठें घेरजइ राजानो आदेश कुमरने कह्यो.

कुमर पोताना पिताना मुखथी राजानो आदेश सांजलीने जीषण भृकुटी चडावीने पिताने कहेवा लाग्यो के शुं मुजने राजा तेडावे छे. शा प्रयोजने राजा तेडावे छे? एम बडबडतो उठीने चाल्यो ते मार्गमां घणा लोकने विस्मय पमाडतो राजसजामां आव्यो. राजाने सलाम पण करी नही तोपण राजा असमर्थ थको घणी मीठाश राखतो थको बहुमान वाला वचनेंकरी कुमरने बोलावतो हवो के हे कुमरेंद्र! तुजने कुशल छे? एवुं जेटले राजाये पुछयुं तेटले ते बालक अतिशय कोप करी दैत्यसरखुं बिहामणुं रूप करीने बोलतो हवो के हे राजन्! तुं मुजने इंद्रसरखुं बहुमान करीने जे बोलावे छे ते शुं तुं मुजने नथी उलखतो? तुं महारुं पराक्रम नथी जाणतो? जेम थोडीज वारमां शेठनुं घर बालीने जस्म कर्युं तेम तहारुं पण घर बालीने जस्म करीश. एम कहेतांज राजाना घरमां अग्नि लाग्यो जाणीयें धूम्रकेतुं प्रगट थयो के शुं! ते जोइ कुमरप्रत्ये राजा कहेवा लाग्यो के हुं जूल्यो हवे तुं प्रसन्न था एवां राजानां वचन सांजलीनें ते बालक उपशांत थयो. क्रोधरूप अग्निनी साथे राजजुवनमां लागेलो अग्नि पण शांत थयो एटले ते कुमर बोल्यो हे राजन्! जूउ प्रेतकुमारनो कोप!!

हुं कांइ प्रज्ञाकर शेठना पुत्र देवकुमारनी सरखो नथी. एम कुमर बोल्यो ते वारे लोक सर्व जयभ्रांत थयेला हता ते सर्व प्रमुदित थया.

हवे ते कुमर सभाना लोकने कहेतो हवो के महारुं नाम प्रेतकुमार कहेजो महारी निंदा घणी करजो तेथी हुं रीज पामीश पण कोइ महारी स्तुति करशो नहीं। एवी वाणी सांभली राजा पूछवा लाग्यो के हे कुमर ! तहारुं स्वरूप अति विस्मयकारी, अतिभयंकर, त्रणजगतना अहंकारने टा लनार, त्रणंजगतने भय उपजावनार एवुं विकट केम छे ते कहे ? तेवारें कुमर बोल्यो हे राजन् ! इहां केवली भगवान् आवशे ते देवकुमारनुं स्वरूप कहेशे तेवारें प्रेतकुमारनुं स्वरूप पण कहेशे. मुजने पूछयानुं तहारे शुं प्रयो जन छे. हे राजन्! उत्तमपुरुष होय ते पोताना गुणनुंवर्णन न करे, यतः॥ न स्वयं ख्यापितगुणै, र्गुणवानिति कथ्यते ॥ स्वयं संवाहितानां हि, गात्राणां निर्वृ तिः कुतः ॥ भावार्थः–पोताना मुखें वखाणेला गुणेंकरीने पोते गुणवान् कहेवातो नथी. कारण के पोतें दाबवाथी अंगनो परिश्रम क्यांथी जाय.

एटलामां केवली भगवान् आव्यानी वधामणी वनपालकें आवी दीधी ते सांभली राजा तथा प्रज्ञाकरशेठ धनशेठ प्रमुख सर्व नगरना लोक आ वी केवली भगवानने वांदी धर्मदेशना सांभलीने बेहु कुमरनुं स्वरूप पूछ ता हवा. केवली भगवान् पण ते कुमरोना पाछला भव कहेता हवा. हे राजन् ! पूर्वकृत कर्मविपाकथी शुं न नीपजे. यतः ॥ यन्मनोरथशतैरगोच रो, यत् स्पृशंति न गिरः कवेरपि ॥ स्वप्नवृत्तिरपि यत्र दुर्लभा हेलयैव विदधाति तद्विधिः ॥ भावार्थः– जे सेंकडो मनोरथथी अगोचर छे जेने मोटा कवि नी वाणी पण स्पर्श करी शकती नथी वली जे वस्तुनेविषे स्वप्नानी वृत्ति पण पहोचवी मुशकील छे अर्थात् जे बाबत स्वप्ने पण बनवी दुर्लभ छे तेवी वस्तुने विधाता हेलामात्रमां निपजावे छे हवे तेना पाछला भव सांभलो.

हस्तिनागपुर नगरनेविषे कोइक वृद्ध श्राविकाना बे दीकरा एक सुम ति अने बीजो कुमति एवे नामे हता. तेनां जेवां नाम छे तेवा परिणाम पण छे ते बेहुजणा व्यापारेंकरी व्यग्रचित्त थका अने वली प्रमादी थका तेवे परिणामेंकरीने तेवो धर्म करी शकता नथी कांइक धर्मकार्यनेविषे सुमतिने रुचि छे अने जेम ज्वरें पीडित जीवने घृतनेविषे रुचि न होय तेम कुमतिने धर्म कार्यनेविषे रुचि नथी हवे स्थविरा मोसी मध्यस्थ भावें

करीने धर्म आराधनने विषे तृष्णावंत छे ते यथाशक्तियें धर्मनुं आराधन करे. त्रिकाल परमेश्वरनी पूजा आदि देइने धर्मनां कार्य करे वली महोटा इ पणानी अर्थी छे तेथी वृद्धपणाने लीधे जोपण यथार्थविधि सचवाय नहीं तोपण पोसह मूके नहीं जेवारें पर्वनो दिवस आवे तेवारें पोतें अग्रे सरी थइने घणी स्त्रियोने एकठी करीने तेनी संघाते पोसह करे. पण विक थादि प्रमादेंकरीनें पोसहनी विराधना करे. एम घणा प्रमादेंकरीने धर्म मेलो थयो प्रमाद ते धर्म मलीन थवानुं कारण छे माटे धिःकार छे प्रमादने.

हवे पोषधादिकनेविषे माह्यो एवो सुमति माताने पोषध करवानी आ ज्ञा आपे वली सहाय पण करे तेनी अनुमोदना करे. चित्तमांहे हर्षधरे, सर्व प्रकारें श्रद्धा राखे,तेम तेम माताने अत्यंत उत्साह वधे तेवारें माता पण हर्ष सहित पोषध करे तेने सुमति शीखामण आपे, प्रशंसा करे सुपु त्रनी ए रीत छे जे मातापिताने प्रशंसा करी धर्मनेविषे जोडवां.

अने कुमति तो माताने कहे के हे मात ! आ वृद्धावस्थायें पोसह करवो ते दुष्कर छे तेमाटे ए करवाथी शुं? पोषध तो समर्थपणुं होय तोज करवो. वली निश्चिंत होय ते पोसह करे, तहाराथी तो विधि पण सचवा तो नथी, माटे पोषध मूकीने पुत्रनी प्रतिपालना करय, पोषध करवाथी पो तें भूखें मरे छे, अने छोकरांउने पण भूखें मारे छे ? एमां ते तुं शो धर्म करे छे ? पोतानुं घर मूकी ज्यां त्यां फरती फरे छे. फोकट कायक्लेश शो करवो ! गढपण थयुं माटे घेर बेठां पुत्रादिकनी साचवणी करय. एवां कु मतिनां वचन सांभलीने पण ते पोषधने न मूकती हवी. चित्तमां विचारवा लागी के हुं वडेरी छुं माटे जो हुं मूकीश तो सर्व स्त्रियो मूकी देशे. तेम छतां बीजी मूके तो भलें मूको पण महारे तो मूकवो नथी.

हवे ते मोसीने सुमतिनी उपर दृढ राग थयो अने कुमतिनी उपर दृढ द्वेष थयो सुमति उपर साधकतानो बंध थयो अने कुमति उपर बाध कतानो बंध थयो. एम ते मोसीयें पोषध तो कखा पण महत्त्वपणुं वां छती तेथी तेणे विधिपूर्वक न कखा. तेमाटे पोसह विराधवाथी व्यंतरीनुं आयु बांधी मरीने आ उद्यानमां व्यंतरी थइ, जो अतिचाररहित पोसह कखो हत तो वैमानिक देवोनुं आयु बांधत.

तथा सुमति मरण पामीने प्रज्ञाकर शेठनो पुत्र थयो अनें कुमति म रीने धनशेठनो दीकरो थयो. बेहु नाइ श्रावकनुं कुल पाम्या.

हवे ते व्यंतरीने प्रज्ञाकर शेठना पुत्रनी उपर पाठला नवनो कोइ दृढ प्रीतिराग बंधाणो तेणेंकरीने जन्म मात्रथी तेना शरीरनेविषे अधिष्ठी र ही छे अर्द्धरात्रियें ते छोकरानां मात पिताने निधान अपाव्युं पछी राजाने पण नमाव्यो इत्यादिक चमत्कार अतिशयरागने लीधे देखाड्या.

तथा ते व्यंतरी धनशेठना दीकरानी उपर अतिशय द्वेष धरती थकी तेना शरीरनेविषे अधिष्ठीने विटंबना पमाडे छे अनर्थ करे छे विपत्तिमां नाखे छे तेणेकरीने धनशेठना सघला धननो क्षय कस्यो अनें हजी पण घणी कदर्थना पमाडशे. अनें प्रज्ञाकर शेठना दीकरा उपर हेत राखी तेने घणी संपदा आपशे माटे हे राजन ! सुमतियें पोषधनी सांनिध्य करी नेथी सु खदायी थइ अने कुमतियें निंदा करी तो तेने डुःखदायी थइ, माटे धर्म ना सांनिध्यनुं महोटुं शुन फल छे अने धर्मनी निंदा करवानुं महोटुं अशु न फल छे. एम ए व्यंतरी बार वर्ष पर्यंत एकने प्रीतिनुं फल सुख अने एकने अप्रीतिनुं फल डुःख देखाडशे. एवी केवलीनी वाणी सांनली राजा दि सर्व प्रतिबोध पामी एकाग्रचित्तें धर्मनुं सांनिध्य करवाने रुचिवंत थया.

हवे प्रज्ञाकर शेठ अने धनशेठने गुरु पाछला नव कहे छे. पाछलें नवें तमे धर्मदास अने धर्मदत्त एवे नामे बे नाइ जिनधर्मी हता ते बेहु नाइ परण्या पछी स्त्रियोनी प्रेरणाथी धनने अर्थें मांहोमांहे विवाद करता हवा. यतः ॥ आक्षीरधारैकभुजां मातृगर्जनिवासिनां ॥ नमोऽर्थाय पृथक्त्वं यद्, न्रा तृणामपि कुर्वते ॥१॥ एकमाना गर्जनेविषे रहेला अने जेणे स्तनपान नेलां करेलां छे एवां नाइउने पण जूदाकरनार एवा धनने नमस्कार छे. क थंचिन्न विजक्तोर्थो,जातौ तौ सर्वथा पृथक् ॥ कलहे सति निर्वाहो, महतामपि नान्यथा ॥ मांफ मांफ धन वेच्युं अने सर्व प्रकारें जूदा थया तो पण जो कलह थतो होय तो मोहोटा पुरुषोने पण निर्वाह करवो कठण थइ पडे छे माटेज जूदा थया विना कलह बीजे प्रकारे मटतो नथी. नित्य क्लेश होय तिहां नेलां रहेतां निर्वाह न थाय माटे बेहु नाइ जुदा रह्या तोय पण छानुं धन दाटेलुं हतुं तेनी बेहुना मनमां शंका रहे एटले महोटो नाइ ए म जाणे जे रखे न्हानो नाइ धन काढी जाय अने न्हानो नाइ एम जा

णे जे रखे महोटो नाइ धन काढी जाय; एम एकेकनी उपर द्वेष धरता रहे मांहोमांहे कोइनो विश्वास न करे एम करतां महोटा नाइने घेर सी मंत महोत्सव आव्यो ते देखीने न्हानो नाइ तथा न्हाना नाइनी वहु बेहु जण मली द्वेषथी चिंतववां लागां जे एनें पुत्री थाय तो सारुं थाय, परंतु द्वेषीनुं चिंतव्युं कांइ थाय नहीं तेथी महोटा नाइने तो कोइक पुण्यना यो गथी अतिसुंदर पुत्र थयो तेनो जन्मोत्सव घणी रूडीरीतें कर्यो एम म होटा नाइने सात बालक थयां तेमां ते स्त्रीपुरुषें पूर्वोक्त दीकरी आववा नीज चिंतवना करी तेथी अशुनकर्म बांध्युं. हवे आठमा गर्नेनेविषे ते स्त्री नरतार द्वेषसहित एम चिंतववा लाग्यां के एने कुलक्षणो पुत्र थाय तो सारुं के जेथकी जेम वायराथी मेघ नाश पामे तेम एनुं धन सर्व नाश पामे.

हवे न्हाना नाइनी नार्याना गर्नेनेविषे पण महोटो नाइ तथा महो टा नाइनी स्त्री मली बेहु जण एम चिंतवतां हवां के एने लक्षणरहित धन नी हानि करनारा पुत्र थाय तो सारुं तो पण ते न्हाना नाइना शुनने उदयें करीने सर्व पुत्र सुजात उपन्या फोकट ते वृद्धनाइ आकरां कर्मनुं उपार्जन करतो हवो. माटे धिक्कार पडो द्वेषने, हवे आठमे गर्न तो ते गर्ननी विचि त्रता थकी महोटो नाइ स्त्रीसहित घणा दुर्ध्याननो पश्चात्ताप करतो थ को एम विचारवा लाग्यो के आपणे बेहु जणें मातुं चिंतव्युं ते ठीक न कीधुं माटे हवे नला लक्षणवालो उत्तम गुणें सहित एवो एने पुत्र थाउ.

हवे ते बेहु नाइ श्रावकनो धर्म पालीने देवलोकें गया तिहांथी चवीने तमे बेहु व्यवहारिया थया, जेवां पूर्वें कर्म बांध्यां तेवां आ नवनेविषे शु नाशुन उदय आव्यां. एटला माटे जो परने शुन चिंतवीयें तो पोताने पण शुननो बंध पडे अने अशुन चिंतवीयें तो पोताने अशुननो बंध पडे माटे कोइनी उपर माठी चिंतवणा स्वप्नमांहे पण करवी नही. हे आत्मा ना हितवांछक नव्यजनो ! दुःखनुंज आगार एवो जे मत्सर तेने तमे छां मो, जेमाटे दुर्जनपणुं जे छे ते त्रण जगतने दुःखदायी छे अने सज्जनपणुं जे छे ते त्रण जगतने सुखदायक छे, सज्जनपणां आश्रयी मैत्र्यादिक ना वनानुं स्वरूप चोथा षोडशकमध्ये कह्युं छे ॥ यतः ॥ परहितचिंता मैत्री, परदुःखविनाशिनी तथा करुणा ॥ परसुखतुष्टिर्मुदिता, परदोषोपेक्षण मुपेक्षा ॥ नावार्थः– पारका हितनी चिंता राखवी ते मैत्री नावना, तथा

पारका डुःखनो नाश करे ते करुणा भावना, पारका सुखमां संतोष ते मु दिता भावना, अने पारका दोषने उवेखे ते उपेक्षा भावना जाणवी.

एवी केवली भगवान्‌ना मुखनी वाणी सांभली एकेकनी उपर मत्सर बांधी सहु पोतपोताने घेर गया; भगवान पण तिहांथी विहार करता हवा. देवकुमार तथा प्रेतकुमार बेहु उज्वलपक्ष अने कृष्णपक्ष सरखा अनुक्रमें वधता हवा. सुरूप अने कूरूप, सारुं भोजन ने हीणुं भोजन, सारो वेष अने वस्त्रहीन वेष, उत्सव अने अनुत्सव, एम बेहुनेविषे मातापितादि कने हर्ष शोक विषादादिकने उत्कृष्टुं कारण प्राप्त करता कांइक मातेरा बा रवर्षना थया. तेवारें ते देवकुमार व्यंतरीना आदेशथकी राजानी पासेंथी राज्य मागतो हवो राजायें पण पूर्वें आपवुं कबुल कर्युं छे तेनो विचार करी पोतानी कन्या देवकुमारने परणावी तेने राज्य आपी पोतें महोटा महोत्सवथी चारित्र लइ तपस्या करी शुद्ध अध्यवसायें चारित्र पाली केव लज्ञान पामी घणा भव्यजीवोने प्रतिबोधी मोक्षे पहोतो.

हवे देवकुमारनी राज्यऋद्धिनो आडंबर देखीने प्रेतकुमारनां मातापि तादिक पण पोताना पुत्रना पाणिग्रहणनो महोत्सव अतिआडंबरें करवानो जेवामां विचार करे छे तेवामां प्रेतकुमार ते वात जाणी पोतें प्रेत सरखो थइ घरनो मूलस्तंभ उखेडी हाथमां उपाडीने मातापितादिकने मारवा दोड्यो ते जोइ मातापितादिक सर्व कुटुंब पोतानो जीव लइ नाशि गयां. तेवारें प्रेतकुमारें घर शून्य देखीने ते स्तंभें ते घरने कूटी पाडीने सुवर्ण रू पादिक सारसार वस्तुयें भरेलुं हतुं ते बालीने राख कर्युं माटे अतिशय आकरो एवो देवतानो कोप छे ते डुःखे सही शकाय.

एम बारवर्षसुधी पाछला भवना दीकराने रागद्वेषें करीने ते व्यंतरीयें एकने राज्य आप्युं अने एकना डव्यनो विनाश करी तोष रोषनुं अतिआ करुं फल देखाडी आत्माने कृतार्थपणुं मानती पोताने स्थानकें जती रही.

हवे समुडनी वेलथकी मूकाणो जे नदीनो प्रवाह ते जेवो पोताना मू लगा स्वरूपनी अवस्थायें रहे एवो धनशेठनो दीकरो पण पोताना मूल गा स्वरूपनी अवस्थायें रह्यो. माता पितादिकें पण जाण्युं जे अतिडुःस्थां त अवस्थानो हेतु आ पुत्र आपणने अनिष्ट थयो छे.

एणे पाछले भवें माताने धर्मनो अंतराय कर्यो तेणेंकरी डुःखियो थयो

दैवयोगें उत्तम कुल तो पाम्यो पण कांइ सुख जोगवी शक्यो नही तेम ए नां मातापितायें पण पाछले जवें हीनदीकरो पामवानुं कर्म बांध्युं ते थकी हीन पाम्यां ते कुपुत्रना योगथी महाडुःखी थयां. जेम कपोतपक्षीने बा लकें सेवेली जे वृक्षनी शाखा ते शाखा सूकाइ जाय पण नवपल्लव न थाय तेम धनशेठना कुलमां जेवारे ए पुत्र थयो तेवारे धननो नाश थयो. हवे देवकुमार राजाने पण व्यंतरीयें मूक्यो थको जेम वादलथी निकल्यो एवो सूर्य पोताना तेजें करी शोजे तेम ते देवकुमार राजा शोजतो हवो.

अन्यदा ते नगरना उद्याननेविषे केवली जगवान् समोसस्या जाणीने देवकुमार राजा परिवार सहित तथा प्रेतकुमार पोतानां माता पितादि स हित वांदवा आव्या अने ते व्यंतरी पण उद्यानमांहेथी केवलीने वांदवा आवी ते सर्व वांदीने यथोचित स्थानकें बेठां केवली जगवानें पण धर्म देशना प्रारंजी के अहो जव्यप्राणीउ ! करेलां कर्म तेज सुख डुःखनुं एक कारण छे तेमाटे क्षणमात्र पण धर्मोद्यम विना गमावशो मां, सर्व मनोवां छित सुखनो आपनार ते एक धर्मज छे. केमके जरा अवस्था शुं व्युछेद पामी छे ? रोगशुं नाशी गया. मरण पण गयुं के शुं. नरकनुं बारणुं ढांक्युं शुं ? के जेणेंकरी तमे धर्मनेविषे वांछा नथी करता ? हे जीव ! तुं सूइ म रहे जागतो रहे. जेमाटे रोग जरा अने मरण ए त्रण जणां तहारी पाछल लागां छे तेनाथी तुं नासतो थको केम विश्वास करी रह्यो छो ?

माटे जो यतिधर्ममां उद्यम करवानुं सामर्थ्य न होय तो श्रावकधर्मने विषे प्रमाद छांमीने जलीपेरें यत्न करवो, विशेषेंकरी धर्ममांहे परम सारजूत एवुं पोषधव्रत छे तेनुं सांनिध्य करवुं तेनी अनुमोदना करवी कह्युं छे के पोतें करे, बीजा पासे करावे, संतोषयुक्तचित्तेंकरी अनुमोदना करे अने सहाय करे ए सर्वने तत्त्वनां जाण सरखां फल कहे छे.

सहाय कस्याना तथा अनुमोदना कस्याना तथा साहाय्य न कस्यानां अने निंदा कस्यानां पोषधनां फल देवकुमार अने प्रेतकुमारनी पेरें तमे प्रत्यक्षपणे दीठां. एवी देशना सांजलीने देवकुमार प्रतिबोध पाम्यो पूर्वकृ त धर्मसांनिध्यना वशथकी तेने शुद्धश्रद्धा उपनी तेवारे समकेत सहित देवकुमारराजा अगीआरमा पोषध व्रतनो अंगीकार करतो हवो.

हवे पोताना पुत्रने प्रसादें मनुष्यनेविषे पण सर्वार्थनी सिद्धिने मान

ता एवा प्रज्ञाकरशेठ आदिक भाग पर्वनेविषे निरंतर परिपूर्ण पोषधनुं आराधन करता थका आत्माने धन्य मानता हवा.

वळी धन्यशेठ अने तेनी स्त्री ते तो महर्द्धिक छतां पुत्रना योगथकी दारिद्रपणानां दुःख पाम्यां थकां दुःखगर्भितवैराग्यथकीज दीक्षा लइने अनुक्रमें मोक्षनगरना राज्यने नजनारां थयां, एम घणा जीव धर्मनां सहायादिक कर्तव्यनेविषे उजमाळ थइने धर्ममांहे पण पोषधना सांनिध्यनेविषे यत्न करता हवा. व्यंतरी पण रुडीरीते समकेत पामीने सम्यक्दृष्टि जीवोने धर्ममां सांनिध्य करवानेविषे सावधान थइ.

हवे धन्यशेठनो दीकरो प्रेतकुमार तो तथाविध अर्थात् तेवा प्रकारना दुःखेंकरी दग्ध थयो थको पाछले नवें धर्मनो अंतराय करवाने लीधे जो के हमणां तेने रूडीरीतें धर्मनी प्रेरणा करी तो पण पोतें पोषधादिक धर्म करवाने सर्वथा प्रकारें उजमाळ न थतो हवो. राजादिकें घणो समजावीने धर्मनो उत्साह वधारवा मांड्यो तो पण जेम उंटने द्राख रुचे नही तेम लगार मात्र धर्मनेविषे रुचि थइ नहीं. साहामो पोषधादिकनेविषे द्वेष वहन करे अहो श्रावकना कुळनेविषे अवतरी तेवी सामग्री प्राप्त थइ तो पण तेने धर्म आराधवो दुष्कर थयो. जेम वर्षाकाळें अथवा वसंतनेविषे सर्व वनराजि नवपल्लव थाय पण केरडामां पान न थाय तेम इहां जो पण घणा जीव धर्म आराधक थया तो पण प्रेतकुमारने लगार मात्र पण धर्म प्राप्त न थयो ॥ यतः ॥ पत्ते वसंतमासे, रिद्धिं पावंति सयल वणराइ ॥ जे न करीरे पत्तं, ताकिं दोसो वसंतस्स ॥ १ ॥

पछी देवकुमार तेने बळात्कारें पोषध करावे एम जाणी प्रेतकुमारें विचार्युं के जो हुं इहां रहीश तो ए राजादिक मुजने बळात्कारें धर्म करावशे, माटे इहांथी बीजे गाम जाउं तो सारुं एम चिंतवी राजाना भयथी ते नगर छांडी बीजे नगरें जइ रह्यो एम सर्वप्रकारें मांगलिक कल्याणकारि सर्व वांछितसुखनो आपनार एवो धर्म तेहथी वेगळो थयो, जेम अविनीत शिष्य विद्याथी वेगळो थाय तेम वेगळो थयो पछी ते सर्व प्रकारें दुःखी दारीद्री रोगिमांहे मुख्य रोगादिके पीडित थइ लोकना पराभवादिक दुःख भोगवी मरण पामी तिर्यंच थयो तिहांथी नरकें गयो एम घणा भव नरक तिर्यंचना करशे अने घ

णो संसार रफ़लशे एवां कटुक फल जाणीने कोइने धर्मनेविषे अंतराय करशो नही. जूउ धर्मने विघ्नकरनारी वाणीनां फल!!

हवे देवकुमारराजा तो इंइनीपेरे अवतस्यो ठे के शुं? पोषधने पहेले दिवसें उद्घोषणा करावे के कालें पर्वदिवस ठे माटे राजानी साथें सर्व सामंतादिक आवी पोषध करजो एम घणाकाल घणा लोकोनी साथे पोषध व्रत आराधतो हवो एकदा ते देवकुमारराजा शत्रुना देशमध्ये स्वयंभूरमण समुइनी वेल सरखा पोताना सैन्यने लइ गयो तिहां वैरी राजा पण पोतानां सैन्य लइ सन्मुख लडवा आव्यो ते वखत दिवस अस्त थयो माटे प्रजातें युद्धनो ठराव कस्यो पण प्रजातें तो अष्टमीपर्वनो दिवस आव्यो जाणी पोषधनो दिवस ठे माटे युद्धनो समारंज थाय नही तेथी देवकुमारराजायें सामा राजाने कहेवराव्युं के प्रजातें अमे युद्ध नही करशुं तेने वेरी राजायें कह्युं के अमारे तो युद्ध करवुं ठे माटे तमे तैयार रहेजो.

ते राजानुं वचन सांजलीने मंत्री प्रमुख सर्वे मली देवकुमारराजाने घणोए वास्यो तो पण राजायें तो पोषध लीधो ते वात वैरीराजायें सांजली तेवारें ते घणोज खुशी थयो केम के हर्षीराजाने एवुं ठल क्यांथी मले? पठी ते राजायें समुइना पूरनी पेठे चतुरंगिणी सेना लइ आवीने देवकुमार राजाना सर्वसैन्यने वींटी लीधुं तेवारें सैन्यना सुजटादिक मंत्री प्रमुख सर्व मलीने देवकुमार राजानी पासे शीघ्रपणे आवी प्रणाम करी वैरी राजानुं स्वरूप समजावता हवा के हे राजन्! युद्धनो हुकुम करो तो अमे वैरीराजा साथे संग्राम करीयें अने तमें पण तैयार थाउ पठी अवसरें पोषध लेजो हमणां तो लडाइनो अवसर ठे कफना रोगीने साकर आपवानुं बने नही माटे तैयार थाउ नहीं तो घणो अनर्थ थशे एवी युक्तियें करी शुजवचनथी घणुं कह्युं परंतु राजानुं मन लगारमात्र पण पोषधमांथी जग्युं नही पोषधने मनेकरीने पण न विराधतो हवो. तेथी प्रधानादिकने संग्रामनी आज्ञा आपी नहीं अने ते सचिवादिक प्रत्ये राजा कहेवा लाग्यो के हे मुग्धबुद्धिना धणीउ! एवो कोण मूर्ख ठे के जे इह लोकना किंचित् सुखने अर्थे परजवनेविषे सुखकारी एवा ए पोषधव्रतनी विराधना करे. माटे महारे अर्थे कोइ लेशमात्र पण क्लेश करशो नही. पोताना आत्माना रक्षण निमित्तें जेम तमारी वेरीराजानें मलवादिकनी रुचि होय तेम करो.

पण हुं तो लेशमात्र होन नही करुं बलना करनाराने पण डुःखनुं करवुं ते मनेंकरीने पण हुं नही अनुमोडुं हमणां हुं साधुनी पेठें एकलो बुं आ शरीर पण मह्ारुं नथी तो वली स्वजन अने धनादिक ते मह्ारां क्यांथी; ते माटे ते कोइ मह्ारां नथी अने हुं तेमनो नथी. यतः ॥ प्राणांतेऽपि न नंक्तव्यं,गुरुसाक्ष्ये कृतं व्रतं ॥ व्रतनंगोहि डुःखाय,प्राणाजन्मनि जन्मनि ॥१॥ गुरुने साक्षिपणें करेलुं व्रत, प्राणनो अंत थाय तो पण ते नांगवुं नहि; कारण के व्रतनंगथी अनंत डुःख प्राप्त थाय बे प्राण तो जन्म जन्मनेविषे मलशे परंतु उत्तमव्रत मलशे नहि माटे मारे व्रतनंग करवो नथी.

एवी राजानी निःसंगतावाली वाणी सांनलीने सचिवादिक सर्वे बुद्धियें करी जड थया. तेमने कांइ पण उपायनी सूज पडी नहि. तेवामां तो वैरी राजानुं सैन्य पाणीना पूरनी पेठें सैन्यमां आवी पोहोतुं तेने कोइ रोकवा समर्थ थयुं नही तेवारे सर्व सैनिको धणी विनाना थइ पोतानो जीव लइने दशोदिशायें नाशी गया. राजा पोताना मरणनो अंगीकार करी धैर्य धरी नावने संथारे सागारी अनशन करीनें रह्यो. एवामां वैरीना सुनट पण मार मार करता राजा पासें दोडता आव्या एटले धर्मना माहात्म्यथी शासनदेवतायें उपयोग देइने जोयुं तेवारें तिहां आवीने सर्व वैरीना सुनटोना हाथमां जेम उघाडां शस्त्र हतां तेवा शस्त्रसहित सर्वेने स्तंनी मूक्या. सर्वेनां शरीर रोगेंकरी पीडीत थयां थकां जेम वज्रघरना संपुटमांहे गोलीया मत्स्य पील्या थका जेवी वेदना नोगवे तेवी वेदना सर्व नोगवता हवा. तेथी तेउ मह्ावेदनायेंकरी सर्व आक्रंद करवा लाग्या. अहो अहो तत्काल पुण्यपापनां फल आ नवमांज उदय आव्यां. ते देखीने देवकुमारराजा एम चिंतववा लाग्यो के अरे अकस्मात् आ सुनटोने शुं थयुं ? राजाने ते सुनटोनी उपर अतिशय करुणा आवी अने चिंतववा लाग्यो के ए बापडा डुःखथी बूटे तो सारुं ए सर्व शासनदेवतायें धर्मनुं सान्निध्य कर्युं देखाय बे तो हे देव ! मह्ारे निमित्तें परने डुःख थाय एवा धर्मना सान्निध्यथी मह्ारे सर्युं, मने सांनिध्यनो विस्तार म करो एवुं.राजानुं पापनीरुपणुं देखीने शासनदेवी पोताना चित्तनेविषे चमत्कार पामी थकी वैरीराजा तथा सुनटोने कहेती हवी के तमे सर्वे देवकुमारराजा

ना सेवक थाउ तो हुं तमने मुकुं ते सांजली ते वैरीराजायें सेवक थवा अंगीकार कर्युं एटले शीघ्र ते देवतायें सर्वेने मूक्या.

वैरीराजा आवी देवकुमारने वश थयो ते देखीने देवकुमारराजानुं जे सैन्य नासी गयुं हतुं ते सर्व आवी मल्युं राजानी धर्मनेविषे एकाग्रतायें करी शासनदेवीयें तुष्टमान थइने राजायें ज्यारें पोषध पाल्यो त्यारें ते राजाने सर्व विषापहार तथा सर्वजूतादिकनुं अने सर्व रोगादिक दोषनुं निवारक, सर्वशस्त्र बंधन, जल अग्नि दुष्टश्वापदादिकनुं स्तंजन करनार इत्यादि अनेक आश्चर्यनुं करनारुं एवुं एक दिव्यरत्न आप्युं ते राजायें लीधुं. एम राजा पोषधव्रत नो अजिग्रह अखंम पालतो हवो. पुण्यना प्रजावथकी कया कार्यनी सिद्धि न थाय वारु? अर्थात् जे कार्य चिंतवे ते तत्काल सिद्ध थायज.

हवे ते रत्नना प्रजावथी सर्व शत्रुने वशकरी राजा पोताने नगरें आवी जेना महिमानी सीमा नथी एवी देवीयें दीधेला रत्नना प्रजावेंकरी अनेक प्रकारना उपकार पोताने तथा परने करतो हवो. तथा जवना रोगनुं जलुं औषध एवुं जे पोसहव्रत तेने विधियेंकरीने करतो थको ते राजा पोतानां निबिडकर्मरूप रजने धोइ नाखतो हवो.

एकदा अंधारी रात्रिनेविषे नगरमध्यें कोइएक चोर आवीने कोइ धनवान व्यवहारियाना मंदिरनेविषे खातर पाडी तेना घरमांथी धन लइने उतावलो उतावलो धूर्त्त मृगनी पेरें चाल्यो जाय छे एवामां छाना चोकियात पुरुष छुपी रह्या छे तेणें ते चोरने मार्गमां चाल्यो जातो दीठो तेथी ते, तेने पकडवाने माटे पाछल व्याधनी पेरें लाग्या तेने पाछल आवता देखीने चोर पण नित्यना अन्यास प्रमाणे तिहांथी नाशी नगरनी बाहेर नीकलीने कोइक वननी कुंजमांहे जइ पेठो तेने पाछलथी आवेला राजाना सुजटें दीठो पण ते सुजटो अंधारामां वननी कुंजमध्ये पेसवाने असमर्थ होवाथी वैरीना नगरनी पेठें वनने घेरी रह्या. एवामां जेने शत्रुमित्र बेहुनी उपर सरखी दृष्टि छे एवा मुनिराज तिहां उन्जेला हता तेमने देखीने चोर बोल्यो के महाराज! मुजने शरणागतने अजयदान आपो. एवुं चोरनुं वचन सांजलीने मुनि बोल्या के जो तुं दीक्षा लीये तो तुजने अजय छे एक वैराग्यनेविषे कोइ पण जय नथी. बाकी सर्वनेविषे जय छे. यतः॥ जोगे रोग जयं सुखे क्षयजयं वित्ते च नूनृद्भयं,माने म्लानिजयं गुणे खलजयं देहे कृतांताद्भ

यं ॥ शौर्ये शत्रुभयं जये रिपुभयं वंशे कुयोषिद्भयं, सर्वं नाम भयं भवेदिह भवे वैराग्यमेवाभयं ॥ भावार्थः—भोगमांहे रोगनो भय छे, सुखमांहे क्षयनो भ य छे, धननेविषे राजानो भय छे, मानमांहे म्लानिनो भय छे, गुणनेविषे खलपुरुषनो भय छे, देहनेविषे यमनो भय छे, शूरवीरतामांहे शत्रुनो भ य छे, जयमांहे वैरिनो भय छे, वंशमांहे कुशीलवती स्त्रीनो भय छे एम सर्वे जे नाम धरावेछे तिहां भय छे पण एक वैराग्यने अभयपणुं छे.

एम सांभलीने ते चोरें पोताने हाथें मस्तकें लोच कर्यो. तेने शासन देवतायें मुनिनो वेश आप्यो तेवारें ते चोरने मुनियें दीक्षा दीधी. प्रभातें तें राजाना सुभटें चोरने मुनिपणें उभो रहेलो देखीने त्यांथी जइ राजाने कह्युं राजा पण ते वात सांभली विस्मय पामी मुनिने वांदवा आव्यो तिहां पूर्वे उभेला मुनिने वांदी पछी ते चोर मुनिने वांदीने तेमनी घणी प्रशंसा करतो कहेतो हवो के हे विभो ! हे स्वामि ! हे सत्ववंतमां शिरोमणी ! त मे अन्याय कार्य त्यागीने शीघ्रपणे त्रण जगतने पूजनीय थया छो. एरीतें नगरना लोक पण सर्व चमत्कार पामी ते मुनिने वांदी घणी प्रशंसा करीने सहु पोतपोताने स्थानकें आव्या. जूउ चोरने पण सुकृतनां फल थयां.

एकदा ते राजा पर्वने आगले दिवसें पर्वनी उद्घोषणा करावीने पर्वने दिवसें पोषधशालानेविषे विधियेंसहित पोषध लइ ते रात्रियें काउसग्गमां रही शुभध्यान ध्याय छे तिहां ते ध्याननेविषे राजाने ते चोरें जे दीक्षा लीधी तेनुं अद्भुत आश्चर्य सांभर्युं अने चिंतववा लाग्यो के अहो ए चोरें जूउ केवुं आत्मानुं कार्य साध्युं जे चोरी करीने नगरना सर्वलोकने निंद नीय थयो हतो ते चोरी मूकीने मुनिनी दशायें परिणम्यो तेवारें तेज सर्व नगरवासी लोकोने प्रशंसनीय थयो एतो धर्मनुं स्वरूप जाणवामां अजा ण हतो पण हुंतो भलीरीतें धर्मना स्वरूपने जाणतो छतो पण मेरुपर्वतनी चूलिकानी पेरें साधुपणाने ग्रहण करवा समर्थ नथी माटे मुज मंदभाग्य ना धणी प्रत्यें धिःकार हो ! ! हुं कायर छुं. संसारसुखमां महारुं मन आतुर छे; तेथी सम्यक्पणे धर्मना आराधनथी विमुख थयो छुं. जे थकी हालाहल सरखां एवां सांसारिक विषयसुख तेने छांमीने अमृतसुख सरखा चारित्रनो अंगीकार करी शकतो नथी. तो भवजलनिधि तरवाने जहाज सरखुं अने पूर्वसंचितकर्मनी वेलीने छेदवाने दातरडा सरखुं एवुं अक्षयसु

खने आपनारुं जे चारित्र ते मुजने क्यांथी उदय आवे. इत्यादिक शुज ध्याननी वृद्धि करतो ते राजा क्षपक श्रेणिये चढी घातिकर्मनो क्षयकरी पोषधव्रत आराधतां थकांज केवलज्ञान पाम्यो देवतायें तेनो महोत्सव कस्यो, अने मुनिनो वेश आप्यो ते देवकुमार केवली, माता पितादिक घणा जीवने प्रतिबोधी तेनें दीक्षा आपी घणा जीवोनी साथें मोक्षें पोहोतो.

एटलामाटे हे जव्यप्राणीउ! पोषधव्रतनो सहाय तथा तेनी अनुमोदना पूर्वजवनेविषे कस्याथकी सुमतिनो जीव देवकुमारराजा थइ घेरबेगं पोषध करतां केवलज्ञान पाम्यो अने कुमतिने जीवें पोषधव्रतनो सहाय न कस्यो अने तेनी निंदा करी तो प्रेतकुमार थइने संसारमां रुल्यो अने अति दुःख पाम्यो. माटे हे जव्यो! एवा पोषधव्रत आराधन विराधननां फल सांजली ने पोषधव्रतनुं आराधन करो जेम सुमतिनी पेठें मोक्षसुख पामो निंदा करशो तो कुमतिनी पेठें रुलशो. इति पोषधव्रतनेविषे देवकुमार प्रेतकुमारनी कथा समाप्त ॥ ए अगीआरमुं पोषधोपवास व्रत कह्युं ॥

॥ अथ द्वादश अतिथिसंविजाग नामक चतुर्थशिक्षाव्रत प्रारंजः ॥

जे तिथि पर्वादिक लोकव्यवहारनो वर्जक अणचिंत्यो जोजनने अवसरें आव्यो तेने अतिथि साधु जाणवो. उक्तंच ॥ तिथिपर्वोत्सवाः सर्वे, त्यक्ताये न महात्मना ॥ अतिथिं तं विजानीयाच्छेषमच्यागतं विदुः ॥ १ ॥ जे महात्मायें तिथिपर्वना उत्सवो सर्व तजेला छे तेने अतिथि जाणवो बाकी बीजाने अच्यागत कहेवो ॥ १ ॥

ते अतिथिने आधाकर्मादिक बेंतालीश दोषरहित जे आहारनो रूडो जाग देवो तेने अतिथिसंविजाग कहियें, न्यायोपार्जित द्रव्येंकरीने प्राशुक एषणीय कल्पनीय एवुं अशन पान खादिम स्वादिम वस्त्रादिक ते जिक्षाने अवसरें मुनिने श्रद्धासहित आदर बहुमान पूर्वक, अतिशयजक्तियेंकरीने, आत्मानी अनुग्रहबुद्धियेंकरी घरमांहे जे पोताने अर्थे नीपजाव्युं एवुं आहारादिक होय तेनुं मुनिने दान आपवुं ते अतिथिसंविजाग कहियें.

तिहां जे देशें जे शालिप्रमुख नीपजे ते देशथी, सुजिक्षदुर्जिक्षादिकमां देवुं ते कालथी, निर्मलचित्तनो विशुद्ध परिणाम ते श्रद्धा, तथा मुनि आव्याथी उठीने उजा थावुं, बेसवाने आसन आपवुं वंदन करवुं वली पा

हुं वोहोरावया जावुं ते सत्कार, तथा जेम रसवती नीपनी ठे तेम दूध खीर खांम प्रमुख पण जेवे अनुक्रमें नीपन्यां ठे तेवे अनुक्रमें देवां. यदाह ॥ पहसंत गिलाणेसु, आगमगाहिसु तहय कयलोए ॥ उत्तरपारणगम्मिअ, दिन्नं सु बहुफलं होइ ॥ १ ॥ भावार्थः—मार्गना खेद पामेलाने तथा ग्लानि होय तेने तथा सूत्रसिद्धांतनो जाणनार होय तेने तेम लोचना करनारने पारणे उत्तर पारणे दीधुं थकुं घणुं फल थाय ॥ १ ॥

आवश्यकनी चूर्णि तथापंचाशकनीचूर्णिमांहे ए विधि ठे जे श्रावक पोसहने पारणे नियमा साधुने प्रतिलाभीने पठी पारणुं करे. जेवारें भोज ननी वेला थाय तेवारें श्रावक वस्त्रादिक अलंकार पहेरीने उपाश्रयें सा धुनी समीपें जइ अशनादिकनी निमंत्रणा करे तेवारे साधु पात्रां पडिलेही ने गृहस्थने घेर जाय तिहां ते गृहस्थने अंतरायदोप अने जे गृहस्थ सा धुनिमित्तें राखीमूके ते थापना दोप ए दोप जेम न लागे तेवीरीतें मुनि आहार लीये. इहां जो कोइ गृहस्थ प्रथम पोरसीनेविषे आहारनी नि मंत्रणा करे तेवारें ते साधुने जो नवकारसीनुं पच्चरकाण होय तो वोरवा जाय अने नवकारसीथकी अधिक पोरसीयादिकनुं पच्चरकाण होय तो न जाय जो पोरसीआदिक विशेष पच्चरकाण होय तो तेवारें पोरसी भ णावी पात्रां पडीलेहे, पच्चरकाण पारी जो पूर्वें पोरस पहेला कदाचित् आहार आण्यो होय तो ते आहार कोइ पारणां करनार साधुने आपीने पठी ते श्रावकनीसाथें बे साधुनो संघाडो वहोरवा जाय पण एकने गुरु मो कले नही मार्गमां श्रावक आगल चाले तेनी पठवाडे साधु चाल्यो जाय.

एवीरीतें ते गृहस्थ मुनिने पोताने घेर तेडी लावीने पठी तिहां मुनि ने बेसवा माटे आसन मूकी तेनी उपर बेसवानी मुनिने विनति करे जो मुनि आसने बेसे तो सारुं अने जो मुनि न बेसे तोपण गृहस्थें मुनि घेर आवे तो तेनो अवश्य विनय साचववो जोइयें. पठी ते गृहस्थ, अशना दिकने भाजनमां लइने मुनिने कहे हे महाराज ! अनुग्रह करो तेवारे मु निपण लेवा मांमे ते जेटलुं ले तेटलुं मुनिने आपे पठी जेवारे मुनि कहे के हवे अमारे खप नथी तेवारे रहेवा आपे. मुनिपण पश्चात्कर्म दोष टां मवाने अर्थें कांइक आहार जेवारे भाजनमां रहे तेवारें गृहस्थने कहे के हवे राखो. ए विधियें मुनिने वहोरावीने वांदीने विदाय करे पठी मुनि जे

वारें जाय तेवारें ते गृहस्थ, केटलाएक पगलां पठवाडे वोलाववा जाय तेपछी घरमां आवीने पारणुं करे ते वखत विशुद्ध परिणामें एवी नावना नावे के आजनो दिवस माहारे लेखे थयो. एरीतें श्रावकें पोसहने पारणें मुनिने आप्याविना जमवुं घटे नही. हवे कदाचित् ते गामनेविषे साधु न होय तेवारें नोजननी वेलायें द्वारावलोकन करे, पछी विशुद्धपरिणामेंकरी एम चिंतवे के जो साधु मुजने मल्या होत तो मह्वारो निस्तार थात. साधुने आपीने हुं कृतकृत्य थात ए विधि, पोषधना पारणा आश्रयी जाणवो अने अन्यदिवसोनेविषे तो नियम नही. कदापि मुनिने वहोरावीने पण जमे अथवा पोतें जमी रह्या पछी पण वहोरावे. एमज वस्त्रादिक आपवानेविषे पण यथायोग्य विधि जाणवो. श्रीउपदेशमालानेविषे धर्मदासगणियें कह्युं छे ॥ यतः ॥ पढमं जइण दाऊण, अप्पाणं पणमिऊण पारेइ ॥ असई असुविहियाणं, नुंजइ अ कइ दिसालोउं ॥ १ ॥ साहूण कप्पणिज्जं, जं नवि दिन्नं कहंचि किंपि तहे ॥ धीरा जहुत्तकारि, सुसावगा तं न नुंजंति ॥ २ ॥ वसही सयणासणन्न, त्त पाण नेसज्ज वञ्चपत्ताइ ॥ जइवि न पज्जत्त धणो, थोवाउ विअ थोवयं देइ ॥ ३ ॥ इत्युपदेशमालायां नावार्थः–प्रथम यतिने देइने पोते प्रणाम करीने पारणुं करे जो साधुनो योग न होय तो दिशावलोकन करीने नोजन करे ॥ १ ॥ साधुने कल्पनीय जे अन्न होय ते साधुने न देवाणुं होय तिहांसुधी कोइ प्रकारें पण ते धीर श्रावक साधुना पात्रामां आप्या विना नोजन न करे ॥ २ ॥ वस्ती, शय्या, अशन, पान, औषध, नैषज्य, वस्त्र पात्रादिक ते जोपण पोतानी पासें धन विशेष न होय तोपण थोडामांहेथी थोडुं पण देवुं॥३॥

अन्यत्राप्युक्तं॥ अर्हद्भ्यः प्रथमं निवेद्य सकलं सत्साधुवर्गाय च, प्राप्ताय प्रविनागतः शुचिधिया दत्वा यथाशक्तितः ॥ देशायातसधर्मचारिनिरलं साईं च काले स्वयं, नुंजीतेति सुनोजनं गृहवतां पुण्यं जिनैर्नाषितं ॥ वली अन्यस्थलें पण कह्युं छेः–प्रथम वीतरागने सघलुं नैवेद्य करीने अर्थात् पहेलां सघलुं वीतरागने निवेदन करवुं. पछी प्राप्त थयेला सारा साधुने पवित्र बुद्धियी विनाग करी यथाशक्ति आपवुं, त्यार पछी ते स्थानें आवेला साधर्मि नाइउनीसाथें ते सारा नोजनने गृहस्थ पोते जमे एरीते गृहस्थ

नुं पुण्यकर्म श्रीजिनें भांख्युं छे. ए व्रतनुं आराधन करवानेमाटे श्राव कें निरंतर प्राशुक एषणीय आहार साधुने आपवो.

हवे ए व्रतना अतिचार निंदवाने अर्थें मूलसूत्रनी गाथा कहे छे.

सचित्ते निरिकवणे, पिहिणे ववएस मछरे चेव ॥
कालाइक्कम्मदाणे, चउछे सिरकावए निंदे ॥३०॥

अर्थः—१ साधुने न आपवानी बुद्धियें अथवा अनाउपयोगें सहसात् कारादिकेंकरीने सचित्त माटी पाणीनो घडो अनाजना ढगला प्रमुखनी उपर अशनादिक मूके ते प्रथम सचित्तनिक्षेपण नामा अतिचार.

२ तेमज देवा योग्य प्राशुक अन्नने सचित्त वस्तुयेंकरी ढांके ते बीजो सचित्त पिहिणे एटले सचित्तपिधान नामा अतिचार.

३ अणदेवानी बुद्धियें पोतानी वस्तु होय तेने पारकी कहे के आ म हारी नथी अने देवानी बुद्धियें जो पारकी वस्तु होय तोपण पोतानी क हे अथवा छती वस्तु घरमां होय तेवारें एम जाणे जे ए साधु मागशे तो आपवी पडशे तेमाटे आगलथीज एम कही मूके के आतो पारकी वस्तु छे एटले ते वस्तु साधु मागेज नही. अथवा ते मुनि कोइ वस्तु देखीने दातारनी पासें तेनी याचना करे तेवारे ते दातार कहे के आतो अमुक फलाणानी वस्तु छे माटे तेनी पासेंथी तमे याचो एम अवज्ञा करीने पर पासेथी देवरावे अथवा ते वस्तुनो धणी जीवतो होय वामरण पामेलो हो य तेवारे एम विचारे जे ए वस्तु हुं साधुने आपुं छुं तेनुं पुण्य ते धणीने थाउ एम परनो उद्देश करीने आपे ते परव्यपदेश नामें त्रीजो अतिचार.

४ मत्सर ते कोपसहित आपे एटले जेवारे मुनि आवीने याचना करे तेवारें छती घरमां वस्तु होय तोपण आपे नही अथवा आपे तो पण कोप करी आपे हीणी वस्तु होय ते आपे अहंकारेंकरी आपे अथवा मत्सर ते पारकी उन्नति देखीने विमन थाय पारकी संपदा देखी शके न ही एटले कोइक निर्धन पुरुष मुनिने दान देतो होय ते देखीने पोते वि चारे जे शुं एथी हुं हीणो छुं,ए शुं आपशे; हुं ए करतां पण अधिक आपुं; एम मत्सरथी दान देवुं ते चोथो मत्सरनामे अतिचार.

५ पांचमो साधुने गोचरीनो वखत वीतीगया पछी विचारे जे हवे कांइ

मुनि वहोरवा आवशे नही एवी बुद्धिथी साधुने वहोरवानी विनति करें एटले साधु पण लीये नही ते पांचमो कालातिक्रम अतिचार जाणवो. ए काल अतिक्रम्यापछी आप्यानो शो अर्थ ॥ यतः ॥ कालं दिन्नस्स पहे, णयस्स अग्घा न तीरए काउं ॥ तस्सेव अछक्कपणा मिअस्स गिण्हं त था नछी ॥ १ ॥ पहेणयस्स एटले दानना लेनारने पणामिअस्स एटले अकाले आपवुं अर्थात् हुं तो मुनिने घणो ए कहुं छुं पण लेता नथी एम करवाथी अंतरथी तो व्रत जांगुं पण बाह्यथी व्रत रह्युं परंतु दानांतराय क र्मना उदयथी जे माया करवी तेथी अतिचार थाय. यदुक्तं ॥ सइ फासु यंमि दाणे, दाणफलं तहय बुजइ अयलं ॥ बंजचेराइजुत्तं, पत्तंपि चिछ्क ए तछ ॥ १ ॥ दाउं नवरि नसकइ, दाणविघायस्स कम्मणो उदए ॥ दा णंतराय मेयं, रन्नो जंमारिय समाणं ॥ २ ॥ जावार्थः—छती प्राशुक दान देवा योग्य वस्तु घरमां होय तेमज महोटा ब्रह्मचर्यादिक गुणें युक्त एवो पात्र पण तिहां छतो होय ॥ १॥ तो पण दानांतराय कर्मना उदयथी दान देवाने समर्थ न थाय ते दानांतरायकर्म राजाना जंमारी सरखो जाणवो ॥

इहां तत्त्ववृत्तियें तो व्रतजंगज थाय छे. यतः ॥ दाणंतराय दोसा, न देइ दिसंतयंच वारेइ ॥ दिन्नेवा परितप्पई, किविणत्तातो जवेजंगो ॥ १ ॥ जावार्थः—दानांतरायना दोष ते छति वस्तु घरमां होय पण आपे नही, तेम दान देतो होय तेने वारी राखे, अथवा दीधे थके परिताप करे एम. कृपण पणाथकी व्रतनो जंग थाय ॥ १ ॥

अतिक्रमादिकेंकरीने अतिचारता थाय ते जाणवी इहां जे व्रत व्रत प्रत्यें पांच पांच अतिचार कह्या परंतु उपलक्षणथी बीजा परंतु अतिचार जाण वा. यदाहुः ॥ पंचपंचातिचाराउ, सुत्तंमी जेपदंसिया ॥ तेनावधारणहाए, किंतु ते उवलरकणं ॥ १ ॥ तेमाटे स्मृत्यंतर्धादयः एटले स्मरणमां न आ व्या होय. जाण्यामां न आव्या होय एवा अणकह्या अतिचारपण अनुक्र में सर्वव्रतनेविषे जाणवा, ए चोथा व्रतना अतिचार निंदुं छुं इत्यादि पूर्ववत्.

हवे ए व्रतनुं फल कहे छेः—ए व्रतना पालनारा जीवो देवतानी ऋद्धि तथा मनुष्यनी ऋद्धि, अने तीर्थंकरनी पदवीने जोगवीने मोक्षें जाय शा लिनइ तथा मूलदेव प्रमुखनां दृष्टांत प्रसिद्ध छे तथा जे प्राणियें छती यो गवाइयें सुपात्रने दान दीधां नहीं ते प्राणी दास दौजांगी दारिद्री प्रमुख

महादुःखना भोगवनारा थया ॥ ए त्रीशमी गाथानो अर्थ थयो ॥ ३० ॥

ए अतिथिसंविभागव्रतनेविषे बे मित्रनो दृष्टांत कहियें छैयें. जंबूद्वीप ना पूर्व महाविदेहक्षेत्रें पुष्कलावती नामा विजयनेविषे धनधान्यादिक ऋद्धियें भरेलुं अने धर्म अर्थ कामने मोक्ष ए चार पुरुषार्थनी भूमिकारूप एवुं विजयस्थल नामे नगर हतुं. ते नगरमां पद्मदेव नामें महोटो व्यवहारियो वसतो हतो ते लक्ष्मीनुं घर जे कमल तेना सरखी स्थितिवालो सुकोमल हतो पण कादव अने डोलापाणीना संगने भजे तेवो न हतो. ते व्यवहारियानी देवकी नामे स्त्री हती तेने अर्थयुक्त नामने धरनार अनेक गुणनो आगार एवो गुणकर नामे पुत्र थयो ते पुत्र मातापिताना मनोरथ साधतो थको अनुक्रमें सर्वकलानो पारगामी थयो. वली ते विनय विवेकादि गुणें करी अतिशय शोभतो हवो जेम चतुराइ लक्ष्मीयेंकरी शोभे, क्षमा गुणें तप शोभे, विवेकेंकरी जेम वैभव शोभे, लावण्यलक्ष्मीयें जेम शरीर शोभे, आदरथी जेम भोजन शोभे, मतियेंकरी जेम ज्ञान शोभे, भक्तियेंकरी जेम स्तुति शोभे, जेम शक्तिवंत समतायेंकरी शोभे, श्रद्धायें जेम धर्म शोभे, तेम यौवन अने रूपेंकरी गुणाकर शोभे छे.

जाणीयें साक्षात्कंदर्पावतारज होयनी ? जेनुं अत्यंतरूप होय तेने देवांगना पण वांछे तो मनुष्य जातिवाली स्त्रियो वांछे तेमां कहेवुंज शुं ! तेमज धैर्य औदार्यादिक अनेक गुण ते कुमरमां छे तेविषे केटलुं वर्णन लखियें ? वली देवता तो वांछित आपे पण मनुष्य वांछित आपे ते आश्चर्यकारी जाणवुं. जेम इंद्रनो गुरु, जेम शारदानो गुरु, जेम शुक्रनो गुरु ए त्रणे प्रशंसवा योग्य छे. तेम चोथो ए गुणाकर पण प्रशंसवा योग्य छे. पंडितने पण वर्णववा योग्य छे. ते गुणाकरने बाल्यावस्थाथीज याचकने वांछित आपवानो स्वभाव छे, ते दान गुणेंकरीने लोकोने अत्यंत प्रिय छे. जे दातार होय ते मेघनी पेरें वल्लभ होयज.

हवे तेज नगरमां ते पद्माकरशेठनो मित्र धनंजय नामे व्यवहारियो वसे छे. ते धनेंकरीने धनद सरखो छे दोषरूप इंधनने बालवामां अग्निसरखो छे तेनी भले गुणेंकरीने विश्वनेविषे जय पामी एवी जया नामे स्त्री छे. तेना पुत्रनुं नाम तो गुणधर छे पण तत्वथी ते नाम निरर्थक छे य

द्यपि ते निर्नाग्य ने तो पण पोतामां नाग्यवंतपणुं माने ने, पुण्यथकी वें गलो ने तो पण मातापिताना पसायथी सुखियो ने.

ते गुणधर अनुक्रमें यौवनावस्था पाम्यो हवे बालपणाथी गुणधरने गुणाकरसाथें दूध अने पाणीनी पेरें अतुल्य मित्रता बंधाणी ने तेथी ते गुणधर, गुणाकरनो मित्र ने एवुं जाणीने लोकोमध्ये मानवा योग्य थयो. ते महादेवना पोठियानी पेरें माननीय थयो, महोटानी संगतथी नीच होय ते पण ऊंचपणुं पामे, तीर्थनूमिकानी रज जेम तीर्थनी संगतथी पूजाय तेनी पेरें ते पण पूजाय. ते बेहु जण वर्येकरी सरखा, शृंगारेकरी सरखा, गतियेंकरी चालवामां पण सरखा ने परंतु गुणेंकरीने तो हंसमां अने बगलामां जेटलो तफावत दीगमां आवे तेटलो ते बेहुमां दीगमां आवे ने.

एकदा ते गुणधर तथा गुणाकर बेहु जणा स्वेछायें नगरमांहे नमता थका एक पाठकनी नीशालनेविषे ते पाठक नीशालियाने नणावे ने तेना बे श्लोक सांनलता हवा ते श्लोक ॥ जनकार्जिता विनूति, र्नगिनीति सुर्नीतिवेदिनिः सद्भिः ॥ सत्पात्रएव योज्या, न तु नोग्या यौवनानिमुखैः ॥१॥ नावार्थः–पितायें जे संपदा उपार्जी ते संपदा बहेन जेवी जाणवी नली नीतिना जाण सत्पुरुष कहे ने के ते लक्ष्मी सुपात्रनेविषेज जोडवी पण यौवनना समयमां पुरुषोयें तेनुं सुख नोगववुं योग्य नथी ॥ १ ॥ स्तन्यं मन्मनवचनं, चापल्यमहेतुहास्यमत्रपतां ॥ शिशुरेवार्हति पांशु, क्रीडां नुक्तिं च पितृसाल्लक्ष्म्याः ॥२॥ नावार्थः–स्तनपान करवुं, समजवामां न आवे एवुं वचन बोलवुं कारणविना हसवुं, लज्जा रहितपणुं, रजमांहे रमवुं एटलां वानां बालकने योग्य ने तिहां सुधी पितानी लक्ष्मीने नोगववी ॥ २ ॥

ए बे श्लोक सांनलीने गुणाकर पोताना मित्रने कहे ने के हवे आपणने आजथी मांमीने स्वल्पमात्र पण आपणा पितानी उपार्जेली लक्ष्मी नोगववी युक्त नथी. यतः ॥ सुच्चिअ सुहडो सोचे, व पंमिर्ज सोविढत्त विन्नाणो ॥ जो निअ नुअं दंम जिअ, लच्छिइ उवक्कए कित्तिं ॥ १ ॥ नावार्थः–तेहज सुनट, तेहज पंमित, तेहज विज्ञानपणुं, जे पोताना नुजदंमें करी लक्ष्मी उपार्जीने नोगवे, बीजी लक्ष्मीयें शुं ? ॥१॥ माटे ते लक्ष्मी उपार्जवाने अर्थें कयो उपाय करीयें जेणेंकरी तरत वांछित लक्ष्मी कोटी

प्रमाण उपजे, हे आर्य ! महोटी लक्ष्मीनी प्राप्तिविना मुजने दान भोगादि करवां कौतुक हाथीना स्नाननी पेरे निरर्थक छे.

एवी गुणाकरनी वाणी सांभळीने ते गुणधर पोतें पोतामां पंडितपणुं मानतो थको पोताने माह्यापणेंकरीने कहेवा लाग्यो के हे गुणाकर ! त मे द्रव्य उपार्जन करवाने शी चिंता करो छो ? हुं वाणिज्यकळानेविषे घ णो माह्यो छुं माटे थोडाकाळमांहे लीलायें लक्ष्मीनुं उपार्जन करीश. वा णियाने व्यापारनी निपुणता तेहज कामधेनु छे, एम तुं निश्चय जाणजे. लक्ष्मी उपार्जन करवाना त्रण उपाय छे. यदुक्तं ॥ प्रवीणता च वाणिज्ये, त्य क्तक्रमउपक्रमः ॥ न निर्वेदश्च कुत्रापि, त्रयः प्रतिभुवः श्रियः ॥ १ ॥ व्यापारने विषे प्रवीणता, तथा जेनो क्रम तजेलो छे एवो ते ते कर्मनो उपक्रम अर्थात् आरंभ, अने कोइ ठेकाणे हानि थइ तो तेनो शोक न करे अर्थात् हानिथी वैराग्य राखी ते व्यापारथकी आलसे नहि ए त्रण व्यापारना प्रतिभू छे अर्थात् जामिन छे अथवा प्रतिभूमिरूप छे ॥ लक्ष्मीर्वसति वाणिज्ये, किंचि दस्ति च कर्षणे ॥ अस्ति नास्ति च सेवायां, भिक्षायां न कदाचन ॥ १ ॥ भावार्थः— लक्ष्मीनो वासो व्यापारनेविषे छे, कांइक कृषी एटले खेतीमांहे पण लक्ष्मीनो वासो छे, तथा चाकरीमांहे तो लक्ष्मी छे अने नथी, वळी भिक्षामांहे तो लक्ष्मी कोइवारे नज होय ॥ १ ॥

एवीरीते तेने व्यर्थ गर्व करतो देखीने पासे उभो रहेलो एवो कोइक सामुद्रिक शास्त्रनो जाण पुरुष हतो ते गुणधरनो अहंकार टाळवाने निमि त्तें कहेतो हवो के हे वणिक ! तुं जूठो अहंकार म करय तुं लक्ष्मी उपार्जन करे एवा तह्यारामां लक्षण देखातां नथी तुं तो आ गुणाकर पुण्यवंत छे ए ने संगे रह्योथको सुखियो थयो छे. जो लक्षणरहित छो तो पण लीला भोगवे छे जेम पाषाणनी शिला पण पाटियाना आधारथी तरे छे तेम तुं पण आ मित्र नी पासें रही एनी पुण्याइथी घणां वानां करे छे पण तह्यारा शरीरनेविषे एवां लक्षण देखातां नथी के जेणेंकरी तुं स्वल्पमात्र पण लक्ष्मीनुं उपार्जन करीने भोगवे, पण आ तह्यारो मित्र भाग्येंकरी पूर्ण छे लक्षणेंकरी पूर्ण छे ते लीलामात्रमांहे भुजायें अर्जितलक्ष्मीनो भोगवनारो थाशे. संसार मांहे लक्ष्मी ते अद्भुत छे माटे चंद्रमाना मृगनी पेरें ए मित्रनी पासें तह्या रे सुखें रहेवुं कोइवारें पण कल्याणने अर्थें एनुं समीपपणुं मूकीश नही.

यतः ॥ गुणिनः समीपवर्त्ती, पूज्योलोकेहि गुणविहीनोऽपि ॥ विमलेक्षणप्रसंगा, दंजनमाप्नोति काणाक्षि ॥ १ ॥ नावार्थः-गुणिनी समीप रहेनारो पुरुष, जो गुणहीन छे ते पण लोकमां पूजनीय थाय छे. निर्मल नेत्रना संगथकी कांणुं नेत्रपण अंजन पामे छे ॥ १ ॥

एवी सामुद्रिक नरनी वाणी सांजलीने गुणधर पोताना हृदयमांहे घणो खेद पाम्यो पण लोकलज्जाथी मौन रह्यो. कांइ बोल्यो नही परंतु मनमां एवो विचार करवा लाग्यो के हुं गुणधर तो खरो के जो शोल क्रोड सोनैया उपार्जुं अने सामुद्रिकनुं वचन अन्यथा करुं तो पछी म्हारा नाग्यनो उदय सर्वने देखाडुं एवो अहंकार करी डुर्द्धर गर्व धरतो गुणाकरनी साथें नानाप्रकारनी क्रीडा करतो आगल चाल्यो मार्गमां एक धर्मशाला आवी ते धर्मशालामांहे विविधप्रकारें धर्मनी प्ररूपणा करता जाणिये धर्मनी मूर्त्तिज होयनी शुं! एवा धर्माचार्यने देखी आनंद पामी ते आचार्यने वांदीने तेमने वांछित लक्ष्मी उपार्जवानो उपाय गुणाकर पूछतो हवो ते सांजली आचार्य ते गुणाकरने जेवामां उत्तर आपवा तत्पर थया तेवामां तो ते गुणधर बोल्यो के में तुजने पूर्वे कह्योज छे जे व्यापारथी लक्ष्मीनुं उपार्जन थाय छे तो वली आंही शुं पूछे छे? एवुं गुणधरनुं वचन सांजली गुणाकर बोल्यो के तें कह्युं ते तो हुं जाणुं छुं पण आ साधु विशेषना जाण छे माटे एमने विशेष प्रकारें पूछुं छुं तेवारे आचार्य बोल्या हे गुणाकर! तुं धर्मनुं आराधन कर्य जेथकी तुं अनर्गल लक्ष्मीनुं उपार्जन करीश. जेम बीज ते फलनुं मुख्य हेतु छे अर्थात् कारण छे वृक्षने पाणीसींचवानी पेठें उद्यमादिक ते सहकारि कारण छे तेथी सस्य सहजे नीपजे छे तेम धर्मनुं फल ते मोक्ष छे तो लक्ष्मी पामवी एमां शुं कहेवुं जेम कण नीपजवानुं मुख्यहेतु बीजछे जो बीज वाव्युं होय तोज पाणीसेचनादिक सर्व सामग्री फलदायक थाय.

कोइक प्राणी म्हाह्या पण छे लक्ष्मी उपार्जवानी कला पण जाणे छे उद्यम पण घणो करे छे पण दरिद्री देखाय छे अने कोइकमांतो लक्ष्मी उपार्जवानी कला पण मूलथीज नथी तेम उद्यममां पण आलसु छे तथापि घणी लक्ष्मीना धणीथका नोग नोगवे छे. उक्तंच ॥ समास्वतुल्यं विषमासुतुल्यं, सतीष्वसच्चाप्यसतीषु सच्च ॥ फलं क्रियास्वित्यपि यन्निमित्तं, तद्देहि

नां सोस्ति तु कोऽपि धर्मः ॥ समनेविषे विषम अने विषमनेविषे सम सतीने विषे जुतुं अने 'असतीने विषे साचुं करे ठे वली जेना निमित्तथी जीवमात्र नी क्रियानेविषे फल थाय ठे माटे एवो अपूर्व लोकोत्तर अनिर्वचनीय धर्म ठे.

तेमाटे हे गुणाकर ! 'वांछित लक्ष्मीनो खप होयतो तुं विशेष प्रकारें धर्म करव ॥ यतः ॥ धर्माद्धनं धनतएव समस्तकामाः, कामेन्यएव सकलेंड्रिय जं सुखं च ॥ कार्यार्थिना हि खलु कारणमेषणीयं, धर्मोविधेय इति तत्वविदोव दंति ॥ जावार्थः–धर्मथी धन मले ठे अने धनथी काम अर्थात् सुखोपजो ग मले ठे वली ते कामथी नानाप्रकारना सुखोपजोगथी सघली इंड्रियोनां सुख उत्पन्न थाय ठे माटे ते सुखरूप कार्यना अर्थि पुरुषें खरेखर ते कार्यना कारणने शोधवुं जोइये ? के जेथी सर्व कार्यनी सहजमां प्राप्ति थाय.

ते धर्म; दान, शील, तप अने जाव रूप चार प्रकारनो ठे. तेमां वली दानना चार जेद ठे एक अजयदान, बीजुं ज्ञानदान, त्रीजुं धर्मदान. अने चोथुं उपष्टंजदान, तेमां जे मरणना जयथी कोइने राखवो एवुं प्राणीने हर्षनुं करनार ते अजयदान कहीयें. सर्वदानथकी ए दान महोटुं ठे, तथा रूडां शास्त्र जणाववां जणवां तथा जणाववाने स्थानक आपवुं पुस्तकादिक आपी जणवाने सहाय देवो ते ज्ञानदान जाणवुं. श्रावक अथवा साधुने जे धर्मना निर्वाहनुं हेतु एटले कारण अन्नदानादिक अशन खादिमादिक अनेक प्रकारें ठे. तथा धर्मथकी पडता एवा मनुष्यनुं रक्षण करवुं, ते धर्मोपष्टंजदान तथा अरिहंतादिकने दान देवुं ते पांचमुं सुपात्रदान त्रण प्रकारनुं ठे तिहां जे अरिहंतादिक साधुने दानदेवुं ते उत्तम सुपात्रदान, अने देशविरति श्रावकने दान देवुं ते मध्यम सुपात्रदान, तथा समकेत दृष्टि श्रावकने दान देवुं ते जघन्य सुपात्र दान एरीतें पांच प्रकारनुं दान ते मोक्षफल आपे.

तथा वली अजयदान, सुपात्रदान, अनुकंपादान, उचितदान अने कीर्त्तिदान इत्यादि दानना अनेक जेद ठे तेमां अजयदान अने सुपात्रदान ए बे दान ते मोक्ष अने जोगफलनां अंग ठे तथा अनुकंपादान ते धर्मनुं अंग ठे तथा उचितदान अने कीर्त्तिदान ए बे दान प्रीतिनां अंग ठे तथा धर्मदान अने उपष्टंजदान ए बे दान ते मोक्षनां तथा धर्मपामवानां अंगठे.

हवे शीलधर्म कहे ठे जे अब्रह्मनो त्याग तेनेशील कहीयें. ते एक, देशथी अने बीजो सर्वथी एवा बे प्रकारें ठे तिहां स्वदारासंतोष अने परस्त्री

नो त्याग ते देशथी,अने जे सर्वथा स्त्रीनो त्याग ते सर्वथी शीलव्रत कहियें.

तथा तपधर्म ते छभेदे बाह्यतप अने छभेदें आभ्यंतरतप ए बारभेदनां तप छे एथकी जे दुःसाध्यकार्य होय ते सुसाध्य थाय. अने निकाचित आकरा कर्मनो क्षयकरी मोक्षे जवाय. तथा भावधर्म ते अनित्यादिक बार भेदें भावना भाववी ते सर्वधर्मनुं मूल बीजक छे अने संसारनो नाश करनार छे.

ए चारप्रकारनो धर्म जो समकेत सहित आराधे तो जीव मोक्षरूप लक्ष्मी उपार्जे एटला माटे हे गुणाकर ! तुं ए चारप्रकारना धर्मनुं आराधन करय तेमां विशेष प्रकारें तुं याचकजनोने दान आप्य जेमाटे दीधा विना पामियें नही वाव्याविना लणियें नही. वली तुं तहारा चित्तनेविषे संतोष राखजे लक्ष्मीनो अधिक लोभ करीश नही. केमके ए जीवतो चक्रवर्त्तिनी रुद्धि तथा इंद्रनी रुद्धि पामे तोपण तृष्णापूर्ण थाय नहीं.

एवी गुरुना मुखनी वाणी सांभलीने प्रतिबोध पाम्यो थको ते शुद्धबुद्धिनो धणी गुणाकर, चिंतामणी रत्नसरखा समकेतादिक धर्मने पामीने अतिशय हर्षवंत थयो. अने ते गुणधर तो धर्माचार्यनी वाणी सांभलीने अणसद्दहतो थको ते धर्मने जूठो करीने जाणतो हवो. जेम पित्तज्वरवालाने तीखी वस्तु होय ते तीखी न लागे तो तेथी ते वस्तुनुं तीखाशपणुं कांइ गयुं कहेवाय नहीं तेम मेघनीपेठे ते मुनिनुं वचन ते एकने अमृतसरखुं अने एकने विष सरखुं लागे, उक्तंच ॥ सासाईयंपि जलं, पित्तविसेसेण अंतरं गुरुअं ॥ अहि मुह पडिअं गरलं, सिप्पउडे मुत्तियं होइ ॥ १ ॥ भावार्थः— तेहज स्वातिनक्षत्रनुं पाणी ते पात्रविशेषेंकरी महोटा अंतरवालुं थाय अर्थात् तेमां मोटि तफावत थायछे केम के ते पाणी जे सर्पना मुखमांहे पडयुं ते विष थयुं अने शीपना मुखमांहे पडयुं ते मुक्ताफल थयुं ॥ १ ॥

हवे ते दिवसथी मांडीने गुणाकरतो दानादिकनेविषे विशेषें प्रवर्त्ततो हवो. एम चारेप्रकारना धर्मने विशेषें आराधतो हवो जेम जेम गुणाकर याचकजनोने वांछित दान आपे तेम तेम ते नगरमां गुणाकरनी कीर्त्ति विस्तार पामे ते कीर्त्तिने जेम जेम गुणधर सांभले तेम तेम हृदयनेविषे आकरो मत्सर धरे तेवारें ते तुच्छबुद्धिनो धणी तुच्छतायेंकरीने चित्तनेविषे चिंतवे के अहो आ गुणाकरना भाग्यना उदयनुं लोक वर्णन करे छे. जाणीयें धनेंकरीने सर्वलोकने वेंचाता लीधा होय नही तेम ते लोकने

कांइक ज्रांति पडी गइ ले वली गुणाकर करतां मह्वारामां घणा गुण ले; तो पण मह्वारा गुणनुं लोक वर्णन करता नथी माटे ए लोकप्रवाहे पञ्या मूर्ख देखाय ले तुह्वबुद्धिना धणी ले. लोकने ए ज्रांति पडी गइ ले माटे एनी सार्थे फरवाथी मुजने शो लाज ले? साह्वामी मह्वारा गुणनी हानि थाय ले, मह्वारी मह्वोटाइ जाय ले, प्रायः परनी पूठे चालवुं परने अनुयायी थइ रहेवुं ने ह्वीणुंज ले वली तेथी गुणहानि अने परवश्यपणुं थाय ले. यतः ॥ परानुगामी परवक्त्रदर्शी, परान्नजोजी परचित्तरंजी ॥ परप्रवादी परवित्तजीवी, सर्वेप्यमी स्युर्गुणिनोऽपि निंद्याः ॥ १ ॥ जावार्थः—परने पुंठे चाले, पारकां मुख जुवे, पारकुं अन्न जमे, पारकुं चित्त राजी करे, परनी निंदा करे, पारके वित्ते जीवे, ए सघला गुणी होय तो पण ते निंदवा योग्य थाय ॥ १ ॥

तेमाटे हुं ए गुणाकरने मूकी शीघ्रपणे देशांतरें जइ लक्ष्मी उपार्जिने मह्वारा जाग्यनी कीर्त्ति देखाडुं, ज्यां सुधी ए गुणाकर मह्वारी साथे ले त्यां सुधी मुजने लाज नथी आज करियाणामां लाज घणो ले इह्वां वस्तु पण घणी सोंघी ले ते लेइने परदेशमां मोंघी वेचीश ए गुणाकर तो कायर ले ते एकलो शुं करशे, हुं बुं तो एनो सर्व कारजार चाले ले जो हुं न होउंतो ए सीदाय जेम आंधलाने लाकडी होय तो चाली शके नहीं तो हेरान थाय तेम ए मह्वाराविना हेरान थशे जेमां धनउपार्जवानी कला होय तो तेनी बीजी कला पण प्रमाण थाय तेज जगतमां पूजाय अने प्रतिष्ठापामे तेने मित्रपण घणा थाय ते कला तो मह्वारी पासे ले.

एम विचारीने ते गुणधर सज्ज थइ मित्रने कह्याविना घणा मनोरथ सार्थे अनेकजातनां करियाणां जरी लक्ष्मी कमाववामाटे देशांतरें चाल्यो. कोइक मलता पुरुषने कहेतो गयो के तुं गुणाकरने कहेजे जे गुणधर देशांतरें गयो एम कहीने पोते वाचालथको चालतो अचलपृथ्वीने चलायमान करतो चाल्यो जाय ले जूउ मित्राइमां वली इर्ष्यापणुं.

ह्ववे गुणधरमित्र देशांतरें गयो एवी वात कोइकना मुखथी सांजलीने तेने मलवाने अर्थे गुणाकरमित्र उतावलो उतावलो तेनी पलवाडे तेने मलवा चाल्यो जेम मह्वादेवनी पलवाडे पार्वती उतावली जाय तेम असूरी वेलायें पण नगर बाह्वेर केटलिएक जूमि मूकी गयो अह्वो जूउ मित्रने मलवानो प्रेम! एवामां तो सूर्य अस्त थयो तेवारें कुमति डुर्जननी पेरें अं

धकार प्रगट थयुं एवामां कोइक पंथीने मार्गे आवतो देखीने तेने गुणा करें पूछ्युं के सथवारो केटलो एक दूर गयो? तेवारे तेणें कह्युं के साथतो घणो वेगलो गयो माटे आ असूरवेलाये तुजने नही मले तेथी तुं पाछो वल्य रात्रिने समये गाम बाहेर रहेवुं नही एम कहीने ते पंथिक गाममांहे गयो.

हवे गुणाकर बाहेर रह्यो थको चिंतवे छे के मित्र थइने दुर्जननी पेरे कह्याविना केम जतो रह्यो में कांइ एने दुहव्यो तो नथी अथवा कोइ दुर्जनें तेनुं व्युद्ग्राहित चित्त कर्युं हशे! वली विचार्युं जे संसारनी कारमी माया छे सर्व कोइ स्वार्थनुं सगुं छे माटे ए संकल्प विकल्प करवाथी शुं थाय माटे हवे तो ए देशांतरनेविषे ज्यां होय त्यां एने कुशल होजो अने कोडोगमे लक्ष्मी उपार्जिने वहेलो आवजो हवे हुं एकलो शीरीतें लक्ष्मी उपार्जिश अने मित्रविना व्यापार पण थाय नही महारे कांइ पुंजी नथी पिताने द्रव्यें पण लक्ष्मी उपार्जवी घटे नहीं मुजने पितानी लक्ष्मी भोगववी तथा पितानी लक्ष्मीयें दान पुण्य करवुं पण घटे नहीं हुं पारकी मुडियें व्यापार करुं तो ते पराभवनुं कारण थाय. जे पारकी मुडियें व्यापार करे ते निरधिकार छे वली ते अधमपुरुष जाणवो त्यां सुधी ते पुरुषनी श्लाघ्यता, तथा त्यांसुधी ते पुरुष गुणी कहेवाय के ज्यां सुधी धनने अर्थें कोइना मुख साहामुं जोवुं पडे नही; तथा वली लक्ष्मीउपार्जिने सुपात्रने पोष्याविना अने दुःखियानां दुःख टाल्या विना हे जीव! तुं गुणाकर पण केम कहेवाइश माटे हवे जेवारे पोताना भाग्ययोगथी कोइरीतें कांइक धननुं उपार्जन करुं तेवारेंज महारे घेर जवुं त्यांसुधी घेर जवुं नही.

एम विचारी इर्ष्यारहित छे हृदयजेनुं एवो गुणाकर ते पोताना भाग्यनी परीक्षा करवा साधुनी पेरें शून्यथको ते रात्रियें तिहांज रहेतो हवो एवामां तिहां पासेज एक वटवृक्ष छे तेनेविषे एक भुजिष्य नामे यक्षराज रहे छे ते यक्षनी पासें एक बीजो यक्ष उतावलो अजुवालुं करतो आकाशथी उतरीने आव्यो. ते अजुवालुं जोइ गुणाकर विस्मय पाम्यो थको त्यां छानो मानो बेठो रह्यो हवे ते यक्ष पोताना स्वामी भुजिष्य यक्षने छानी वात कहेतो हवो के हे स्वामिन्! इहांथी शो योजननी उपर श्रीपुरनामें नगर छे. तिहां लक्ष्मीवंत कोटीध्वज घणा व्यवहारिया रहे छे ते सर्वमां आठ व्यवहारिया मुख्य छे ते दीन दुःस्थितने आधारभूत छे तेनां नाम कहुं

बुं. १ धनाकर, २ धनपति, ३ धनधर्म, ४ धनेश्वर, ५ धनसार, ६ धनगुरु, ७ धनाढ्य, ८ धनसागर. ए आठे साचा नामना धणी ढे, राजाने मानवा योग्य ढे, ते आठेने घणा पुत्र ढे तेनी उपर एकेकी पुत्री थइ ढे ते मातापिताने घणी वल्लन ढे तेनां नाम कहुं बुं. गुणावली, गुणवंती, सुगुणा, गुणमालिनी, गुणमाला, गुणलता, गुणश्री अने गुणसुंदरी ए आठे रूपेंकरीने आठ दिशाकुमारीने जीते एवी ढे मातापिताने घणी इष्ट ढे, प्राणथकी पण अधिक प्रिय ढे, ते नरयोवनवंती थइ ढे आठ दिशाना रहेनारा तरुण पुरुषने मोह पमाडवाने मोहनवेली ढे, चोशठकलानी जाण ढे, आठे जणी वयेंकरी सरखी ढे, आठेनुं एकज मन ढे, गुणेंकरी, आचारेंकरी, प्रीतियेंकरी सरखी ढे बालपणाथी एकठी क्रीडाउ करे ढे आठे कन्यायें एकज प्रतिज्ञा करी ढे के आपणें एकेकनो वियोग सहन थाशे नही माटे आपणे एकज नरतारने वरवो. आपणने योग्य रूडो जगतमां प्रशंसवा योग्य एवो नरतार मलशे तोज परणवुं अन्यथा परणवुं नहीं जेमाटे घरवास ते बंदीखाना रूप ढे माटे मनोवांढित योग विना एवुं अन्न अने वली लुंखुं खावुं ते कोण निपुण थइने खाय ?

एटला माटे तेवो वर मेलववा सारुं तेमनां माता पितायें निमित्तियाने तेडावीने पूढ्युं तेवारें ते शास्त्रमां निपुण एवो निमित्तियो कहेतो हवो के एना वरनी तमे चिंता म करो तमारी सर्वेनी गोत्रदेवी एकज ढे तेनी नक्ति करीने आराधो ते तुष्टमान थइने वरनो योग मेलवी आपशे तेवारें माता पितायें पूजादिकेंकरी गोत्रदेवी आराधी थकी तुष्टमान थइने स्पष्टपणे कहेती हवी के तमे विवाहमहोत्सवनी सामग्री सर्व तैयार करो. जेवारें निमित्तिये कहेला लग्ननो दिवस आवशे तेवारे रूपेंकरीने कामदेव सरखो वर हुं तमने लावी आपीश. एवुं गोत्रदेवीनुं वचन सांनली ते व्यवहारिया हर्ष पाम्या थका आठे कन्याने शणगार करावी विवाहनी सर्व सामग्री तैयार करी वाट जोइ बेगा ढे ते लग्नवेला नजीक आवी ढे पण वर आव्यो नथी माटे शुं जाणीयें शुं थशे ए कांइ खबर पडती नथी ए महोटुं कौतुक मुजने नासे ढे जे वरविना विवाह केम थाशे ते कौतुक जोवाने तिहां घणा देवता अने मनुष्य मल्यां ढे महारे पण त्यां जोवा जवानी घणी उतावल ढे माटे हुं तमने तेडवासारुं आव्यो बुं कांइक अपूर्व वात जोवा

माटे अथवा नोजननी वेलाये जे पोताना इष्टने न संनारे ते सज्जन शा नो? एवुं कहीने शीघ्र ते यक्ष स्वशिष्य यक्षसहित ते कौतुक जोवाने माटे आकाशें ते नगरना मार्ग नणी उडतो हवो जाणियें गुणाकर कुमरने मार्ग देखाडवाने अर्थेज आगल चाल्यो होय नहिं!

हवे ते यक्षनां कहेलां वचन सर्व गुणाकरें सांनलीने ते एकाग्रचित्तें चिंतवतो हवो के धन्य ले तेने के जे ए कन्यानो नरतार थशे तथा धन्य ले तेने के जे ए कौतुक जोशे. ते नर पुरुषमांहे उत्तम जाणवा. केटलाक महारा सरखा तो वली धन उपार्जवानेविषे पण समर्थ नथी तो तेवाने ए कल्पना करवाथी शुं थाय ए संपदानुं पामवुं तो नाग्याधीन ले. हवे जो ए कौतुक जोवाय तो घणुं सारुं, पण ते क्यांथी जोवाय!! ए कौतुक जोवा पण हुं समर्थ नथी तो वली कन्या परणवाने तो क्यांथी समर्थ थाउं; माटे जेम वामणो उंचा वृक्षनां फल खावाना मनोरथ करे तेम हुं पण मनोरथ करुं ते व्यर्थ ले महारे एनी होंश शी करवी. जे वेलायें जे काम चिंतवे ते वेलायें ते काम थाय ते नरने पंमितें नाग्यवंत कह्या ले तेमाटे आज महारा नाग्यनी परीक्षा पडशे तेथी हुं जाणीश के नाग्यवंत बुं के नथी महारा नाग्यरूप सुवर्णकुंननी एज कसोटी ले एम विचार करतांज तेने गोत्रदेवीयें उपाडीने श्रीपुरनगरें विवाहमंमपें जइ मूक्यो. महोटा पुरुषोने वांलामात्रमांज कार्य बने ले.

तिहां कांतियेंकरी अने गुणेंकरी बे प्रकारें देदीप्यमान ले माटे एनुं नाम पण गुणाकर ले ए गुणनो आकर ले एवुं आकाशें रहीथकी गोत्रदेवी कहेती हवी अने गुणाकरना मस्तक उपर फूलनी वृष्टि करती हवी. एवुं आश्चर्य देखीने कन्याना पिता हर्ष पाम्या थका विचारता हवा के जेम एकाएक नवो देवता उपजे तेम ए वर प्रगट थयो तेवारे ते आठे कन्याना बापें विधिपूर्वक महोत्सव करीने कन्याउने परणावी. मनोवांलित वर पामीने आठे कन्या घणाज हर्षने पामी. कन्याना बापे प्रत्येकें क्रोड क्रोड सोनैया अने एकेकुं गोकुल आप्युं तथा बत्रीशबद्ध नाटक करे एवुं एकेकुं नाटक आप्युं. तेमज रूडा वेश, रूडां आनूषण, रूडां नाजनादिक, रूडा जातिवंत घोडा, रूडी शय्यादिक, रूडां सिंहासन नद्रासनादिक, तथा घणी दासदासी घरप्रमुख सारसार वस्तु हाथ मुकामणीमां आपी.

हवे गुणाकर श्रीपुरनगरनेविषे रह्योथको लीला करे ले. उदारथको उ चित दान आपे ले तेथी श्रीपुरनगरमां तेनी कीर्त्ति विस्तरी. रूडा जमाइ थी ससरानी कीर्त्ति पण विस्तार पामी. इहां गुणाकर विमान सरखा घर नेविषे रह्यो थको देवतानी पेरें आठ अग्रमहिषीसाथें जेम इंद्र सुख नो गवे तेम ते आठ कन्यानी साथें संसारनां सुख नोगवे ले. जेम आठ सि द्धि पामीने सिद्धपुरुष शोने, जेम आठ दिशायें मेरुपर्वत शोने, जेम आठ मूर्त्तिथी महादेव शोने, तेम आठ स्त्रीसाथें गुणाकर शोनतो हवो. आठ स्त्रीनी साथें विषयसुख नोगवतां, उग्यो आथम्यो पण जाणतो नथी. सुखमां मग्नथकां गया कालने पण जाणतो नथी. एम केटलोक काल गयो.

हवे जे दिवसनी रात्रियें गुणाकर मंदिरें नाव्यो तेवारें गुणाकरनां मा बाप अति आकुलव्याकुल थयां थकां रात्रि दिवस घणी खोल करी पण गुणाकर मल्यो नही तेवारें हाथमांथी जेम चिंतामणी रत्न आवीने जाय तेथी शोचना थाय तेम तेनें शोचना थइ. एम करतां केटलोएक काल गयो. एकदा पुत्रना शोकेंकरी पीडित थयेला पितायें जोशीने पूछ्युं तेवारे जोशीयें लग्न मांमी निरधार करीने कह्युं के तमारा पुत्रने कुशल खेम ले, नाग्योदयथी संसारनां सुख नोगवे ले, लीलायें लक्ष्मी पाम्यो ले, दाना दिक पुण्य करणी करे ले, तेणेंकरीने तेनी दिशादिशानेविषे कीर्त्ति विस्त री ले. ते पश्चिमदिशामां ले, नवी आठ कन्या परण्यो ले तेनी साथें संसा रसुख नोगवे ले. ते अत्यंत सुखी ले तमे व्यर्थ चिंता करो लो. पण ते घणो दूर ले एक वर्ष पली तमोने तेना ठेकाणानी खबर पडशे. अने व र्ष पली तमने मलशे. ए महारुं वचन सत्य करी जाणजो.

एवी जोशीना मुखनी वाणी सांनलीने मातापिताने अतिशय हर्ष उ पन्यो जेटलो पुत्र मलवाथी हर्ष उपजे तेटलो पुत्रना कुशलखेमनी खबर सांनलीने हर्ष उपन्यो. हवे गुणाकरनां मातापिता देशांतरियोने पुत्रनी खबर पूलतां पूलतां एक वर्ष ते शो वर्ष सरखुं थयुं तेवामां जेम इंद्रनी सनामांहे नारद आवे तेम ते राजसनामां एक मागण एटले याचक बंदी आव्यो. तिहां ते गुणाकरना गुणनुं वर्णन करतो हवो. राजानी परिषदमां पण वाणियाना गुणनां नट्टादिक वर्णन करे ए याचकनो स्वनाव ले. ते सांनली राजा कहेतो हवो के वक्रहोठने विस्तारतो महारी आगले पण

जेम इंद्रनी परिषदामां सामान्य देवतानुं वर्णन कोइ करे, जेम सिंहनी प रिषदामां शीयालियानुं वर्णन करे तेम तुं वाणियानुं वर्णन करे ले ?

तेवारें याचक नट्ट पण दृढ थइने बोल्यो के हे राजन्! हे सेवकजन वत्सल! हुं वाणियानुं वर्णन करुंढुं ते तेना गुणेंकरीने करुंढुं. केमके वनमां उपन्यां ले तो पण नला पुष्पने शुं मस्तकें आरोपण नथी करता? अथवा मृगनी नाजियें उपनी एवी कस्तुरी पण शुं वाहाली न होय? तेम ते नाग्यवंत देवतायें आणेलो आठ कन्यानो नरतार थयो एवो गुणा कर ते सहेज मात्र लाख सोनैया याचकने आपे ले जाणियें चालतो कल्प वृक्षज होयनी एवो ले. माटे तेना गुणोनुं वर्णन करुंढुं.

एवी याचकना मुखथी गुणाकरनी कीर्त्ति सांजलीने सन्नाना सर्वलोक चमत्कार पाम्या. तिहां गुणाकरनो पितापण बेगे हतो ते विचारवा ला ग्यो जे निश्चय ए गुणाकर ते महारो पुत्रज ले नहितर महारुं हृदय उल्ला स पामे नही. मेघनी धारायें हणाया एवा कदंबवृक्षना फूलनी पेरें उठ कोडी रोमराजी विकस्वर थइ तेम वली जोशियें पण एकवर्षमां ठेकाणानी खबर पडशे एवुं कह्युं हतुं माटे एमां संदेह नथी पठी ते याचकने रुडी रीतें पूठी निश्चय करी अन्योक्तियें गर्जितरचनायुक्त लेख लखी आपीने तेड वामाटे माणस मोकल्युं ते पुरुषें पण शीघ्र जइने ते लेख गुणाकरने आ प्यो गुणाकर पण प्रेमसहित पत्रने उखेडी वांचतो हवो. यतः ॥ स्वस्ति जयस्थलनगरात्, पद्मः प्रणयाजुणाकरं स्वसुतं ॥ आदिशति यथा श्रीजिन, गुरुप्रसादेन नः कुशलं ॥ १ ॥ स्वकुशलकिंवदंती ज्ञाप्या नः प्रीतये त्वया यावत् ॥ अथकार्यमार्य नवतोऽश्रुताश्रुताकापिपरमाद्भिः ॥२॥ सुचिरात्त्वद्वि रहमहा, दुःसहदुर्निक्षदुःखितानां नः ॥ तेन तेनेदानीं, पत्रामृतप्रातराश सुखं ॥३॥ किंतुनवदंगसंगम, सुखाय निखिलेष्टनोजनाय वयं ॥ उच्चैस्वरा महेतत्, त्वरस्वतत्सिध्युपायविधौ ॥४॥ किंच ॥ पितरावुपेक्ष्य दक्षौ, श्वसुरौ कसि तस्थुषः स्थिरतया ते ॥ सत्पुरुषपथः कथमिव,नावीति विचिंत्यमेतदपि ॥५॥ स्वस्तिश्रीजयस्थल नगरथी पद्मदेव, पोताना पुत्र गुणाकरने स्नेहथी लखेले जे आंहि श्रीजिनेश्वर देव गुरुनी कृपाथी अमे सर्वेकुशल ठिये; वली तमारे पण त्यां श्रीजिनदेव गुरुनी कृपाथी कुशल हशे तेना खबर लखवा, जेथी अति संतोष थाय अने त्यांना अथ इति यावत् समाचार लखवा, जेणे

करी अति आनंद उपजे. हे आर्य ! विशेष कामकाज लखजो अमेंपण आंही तमारा, 'अति अद्भुत समृद्धि मळवाविषे समाचार सांभळ्या छे १ घणादिवस थया तहारा विरहरूप महादुःसह एवा दुर्भिक्षथी अर्थात् दु काळथी दुःखि एवा अमें 'तेने तारा कुशळपत्र रूप अमृतना शीरामणनुं सुख हमणां घणादिवस थयां नथी माटे ते आपवा हृदय सदय राखवुं घटेछे. केमके तारा अंगसंगमना सुखरूप प्रिय इष्टभोजन सारुं अमे सघळां अति शें आतुर छिये माटे ते सिद्ध थाय एवा उपायनी योजना तुं उतावळथी करय तो सारुं अर्थात् तने मळवाना सुखरूप इच्छाभोजन सारुं अमे अति तलखियेछिये माटे जेम तरत मळवानुं सुख सिद्ध थाय तेम करीश.

एम पत्रना समाचार वांचवाथकी गुणाकरनुं मन काइक प्रेमेंकरी आ ई जेवामां थयुं तेवामां पत्रमां आगळ ते गुणाकरें अन्योक्ति तरफ जोयुं ते अन्योक्ति आप्रमाणेः– गांगेयगेयगरिमादिगुणाष्टकाढ्यो, विश्वैकभूषणवि दूषणसौख्यहेतौ ॥ सन्मानितोऽन्यजनतां जनितुर्न जातु, मातुः स्मरस्यपि चिरात्किमु तत्तवार्हं ॥ गांगेय जेवाये अर्थात् भीष्मपितामह, सरखायें जेना गरिमा प्रमुख अर्थात् गौरवआदि आठगुणोने गायेला छे एवा अष्टगुणथी युक्त स्त्रियोना अथवा गंगाजळनी पेठे गावायोग्य पवित्रतावाळा गौरवआदि आठगुणयुक्त स्त्रियोनां सुख के जे आविश्वमां विशेष भूषण अने विशेष दूषण रूप छे ते सुखना हेतुनेविषे बीजा जनसमूहने मतलब श्वशुरादि कने सन्मान आपतो एवो तुं क्यारे पण घणा दिवस थयां पिता माताने स्मरण करतो नथी ते शुं तमने योग्य छे. पछी अंतःपुरमां जइ आठस्त्रि योने ते लेख संभळावी पाछो लेख लखी चरपुरुषने आपी तेने विदाय करी श्वसुरादिकनी रजा लइ आठ कन्यादि सर्व परिवार संघातें श्रीपुरन गरथी निकळ्यो मार्गमां गामगामप्रत्यें लक्ष्मीनो लाहो लेतां दान पुण्य क रतां ठाम ठाम चमत्कार पमाडतां अवछिन्न प्रयाणें चालतां थोडेक दि वसें जयस्थलनगर आव्यो तेंवारें मातापितादिक सर्व कुटुंबें मळी महाम होत्सवें करी नगरमां पधराव्यां, राजाथी मांडी गोवाळ प्रमुख बाळगोपाळ सर्व गुणाकरना अतुल्यपुण्यनी प्रशंसा करता हवा. एवीरीतें गुणाकर पो ताना भाग्यनी ऋद्धिनी परीक्षा पोते मनोवांछित अर्थलाभथकी करीने

जेम मोर वर्षादनी वाट जूवे तेवीरीतें ते पोताना मित्र गुणधरना आ गमनने जोतो हवो.

हवे गुणधर पण अनुक्रमे देशांतरें व्यापार करतो पिताने नाग्यें घणी लक्ष्मी उपार्जिने चिंतववा लाग्यो के महारुं महोटुं नाग्य छे जूउ अकस्मात् लक्ष्मीनी उपार्जना थइ एम हृदयमांहे अत्यंय गर्व धरतो थको जे तुच्छ होय ते अल्पकार्यमांहे पण गर्वकरे. यतः ॥ एगण वीहाणाउ, दरस्स जह दोविवाह बुडाहन्नो ॥ तहय मुणिअ परमत्ना, थवेण विउत्तणाहुंति ॥ १ ॥ एम ते गुणधर कांइक लान मलवाथी संतुष्ट थयो अने हर्जी घणुं इव्य कमाववानो लोन छे तेथकी असंतुष्ट थयो एम लानथकी लोननी वृद्धि थइ तेथी घणा व्यापार करवा मांमघा वसुवृद्धिने अर्थे अर्थात् किरणनीवृद्धिने अर्थे जेम सूर्य अन्यदिशायें जाय तेम गुणधर पण धनवृद्धिने अर्थे तिहांथकी अन्यदेशें गयो. तिहां पण घणा व्यापार करवाथी घणो लान पाम्यो. प्रायः वाणिज्यकलामांहे निपुण होय ते धनउपार्जवाने सावधान होय तेवारे ते महोटा गर्व सहित हर्षधरतो अनेक मनोरथनी कल्पना करतो तिहांथी करियाणां नरीने पोताना नगरनणी चालतो हवो ते जेवारे मार्गमां जाणियें अनर्थनी पदवीज होयनी एवी अटवीमां आव्यो. तेवारें जाणीयें गुणधरने मलवाज आव्यो होयनी तेम तिहां प्रलयना अग्निनी पेरे शीघ्रताथी दावानल अत्यंत प्रज्वलित होतो हवो तेना नयथकी हाहाकार करवामांहे लोक सर्व तत्पर थका महोटे कष्टेंकरीने सेवको नाठा तेनी साथे जीव लइने गुणधर पण नासतो हवो, शकट वृषनादिक करियाणां प्रमुख सर्व जोता जोतांमां शीघ्रपणें नस्म रूप होतां हवां जेम क्रोधना उदयथकी तप नस्म थाय तेम नस्म थयां.

तेवारें चाकर प्रमुख पण तेने निर्नाग्य निर्इव्य दरिद्री जाणीने छांमी गया. पछी ते गुणधर अतिशय खेद धरतो वनचरनी पेठें शून्यचित्त थयो थको शून्यवनमां फरतां फरतां क्षुधातृषायें पीडित थको ते अटवी उलंघतो एक सन्निवेश पाम्यो तिहां प्रकृतियें दयावंत एवो एक योगी तेणे दीठो ते दुःख अने आर्त्तिथी पीडित एवा गुणधरने देखवाथी योगीने पण करुणा उपनी तेथी ते पोताने स्थानकें तेडीगयो तिहां तेने अशनादिक करावी पोताना तेनें दीकरानी पेठे पोषतो हवो पछी जे पर्वतनेंविषे नानाप्रकारनी

औषधीउ छे त्यां तेडी जइ पर्वतनी नीचें उनो राखीने अनेक औषधीउ दे खाडीने एम कहेतो हवो के हे गुणधर ! आ औषधीनो समूह देखीने तुं मुंकाइशमां, पण मात्र एकज आ महोटी औषधी तने देखाडुं बुं तेने नि शानी सहित उलखी ले 'अजाना यूथनी पेरे मुग्धबुद्धिनो धरनार एवो तुं आजे कात्तिचौदशने दिने रविवारनी अर्द्धरात्रियें जेम गुरु प्रसन्न थइ गात्र ने विद्या आपे तेम ए औषधी हुं तुजने आपुं बुं ते तुं ग्रहण करजे एम योगियें कह्यार्था पण रीज पाम्यो एवो ते भ्रमरहितपणे ते औषधीने एं धाणादिकेंकरी ध्यानमां राखतो हवो. पछी बेहु तिहांथी पाछा पोताने स्थानकें आव्या रात्रिना बे पहोर अतिक्रमे थके ते योगिराज विघ्नने बंध करवाना कारणभूत एवी जे गुणधरनी शिखा तेने बंध करीनें पर्वतपासें आवी कहेवा लाग्यो के आ औषधी बलती दीवानी शिखा सरखी छे तेने तुं महारा साहसथी साहसिक थइने दृढपणे पर्वतनी शिखर उपर चडी ज मणा हाथनी एकमुठीमां पकडी माबा हाथमां शस्त्र लइ थडमूलथी छे दीने जकडबंध करी मुठीमां राखजे पण मुठी उघाडीशमां औषधी लइने सत्वसहित पाछो वलजे पण पछवाडे पुंठ फेरी जोइशमां पाछलथी नयंक र अतिशय बिहामणा शब्द काने पडे तेने सांजलीने पण निर्नय थका हलवें हलवें तुं पर्वतथी हेठो उतरजे. ए औषधी सोना सिद्धिनी छे जेम रसकू पिकाना रसथकी सोनुं नीपजे तेम एनाथकी पण सोनुं नीपजशे. तेथी जेम शीतल वृक्षनी छायाथी ताप जाय तेम ताहरुं दारिद्र्य जाशे.

एवी योगिनी तत्व वाणी सांजलीने पर्वत उपर जइ जे योगियें कही ते औषधीने विधिसहित लेतो हवो. ते औषधी लेतां गुणधरनुं चित्त हर वाने नयंकर महारौद्र शब्द थता हवा, नूत प्रेत पिशाचादि अट्टाट्टहास्य करता अनेक राक्षस प्रगट थया. चारे बाजु अतिशय बिहामणा नैरवना शब्द थता हवा पण जेम साधु परिसह सहेवाने अभग रहे तेम गुणधर पण अभगथको सर्व उपद्रवने उलंघतो अनेक मनोरथनी माला सहित औषधी लइने पाछो वल्यो ते जेम साधु द्रव्यथी अने नावथी नवस्थिति ना विषम मार्गने उलंघे तेम गुणधर पण द्रव्यथी अने नावथी बे प्रकारे पर्वतना विषममार्गने नगरनी नूमिनीपेरे सुखेंकरी उलंघतो थको चाले छे तेटले कोइ डुष्टदेवें पर्वतना शिखरथकी खसाडेली एवी पाषाणशिला ते अक

स्मात् वेगेंकरीने गुणधरनी पुंठे पडती हवी ते शिलाना पडवाथी उपन्यो एवो जे खटखटाकार शब्द तेथकी सहसाकारें संभ्रांतचित्तथको पछवाडे फरी जोतो हवो जेवुं पछवाडे फरी जोयुं के ते क्षणमांहेज जाणीये रुठीज न होय तेम ते औषधी मुठीमांहेथी नाशी गइ. एवी वस्तु एवाना हाथने विषे स्थिर केम रहे ? तेवारें ते विषाद पामतो तिहांथी जइ योगिने कहे तो हवो ते सांभली ते जगतहित वांछक योगियें गुणधरने कह्युं के हे वत्स ! ताहरुं सत्व महोटुं छे अने उद्यमपण महोटो छे तथापि तहारां पूर्वेभवनां पुण्य नथी माटे पुण्यविना सघलुं निष्फल जाणवुं. यतः ॥ विकटाअटपर्वेताटवी, स्तरवार्ध्दिन् भजभूपतीनपि ॥ अपि साधय मंत्रदेवता, न तु सौख्यं सुकृतेर्विऽनास्तिते ॥ भावार्थः—विकट एवी पर्वतनी अटवी प्रत्ये भले भ्रमण कर मोटा समुद्रोने भले तरय तथा राजाउने पण घणी सावचेती राखी सेव्य तेम ज मंत्र देवतानेपण सुखें साध्य परंतु सुकृतविना तने सुख मलवानुं नथी.

एटलामाटे धन उपार्जवानी खोटी आशाने मूकीने तुं ताहरा चित्तने विषे संतोष आण्य. कारण के संतोष छे ते त्रणलोकनेविषे अतिशय सुखदायी छे एवुं योगिनुं वचन सांभल्युं तो पण ते लोभांध धननी आशायें आगल चाल्यो ते पृथ्वीनेविषे घणो भम्यो धनना अर्थिनुं चित्त क्यांइ ठेकाणे बेसे नही ते भमतां भमतां मलय नामना गामपासें आव्यो तिहां तेने एक अत्यंत दंभी कपटी कपटपणे तापसनो वेश राखनार एवो कोइ परिव्राजक मल्यो तेणें गुणधरने देखी तेने धनार्थि जाणीने दयावंत थइने सर्व हकीकत पूछी, तेवारें गुणधरें पण पोतानी यथार्थ वात परिव्राजकने कही संभलावी ते सांभली परिव्राजक बोल्यो के हे गुणधर ! तुं लगारमात्र दुःख धरीश नही हुं तहारुं दुःख टालीश. तुं राता थोरना वृक्षनुं रातुं दूध ज्यां होय त्यां शोधकरीने लइ आव्य तो हुं ताहरुं शीघ्र दारिद्र्य काढुं.

तेवात सांभलीने अतिशय उत्साह धरतो खोल करीने कल्पवृक्षनी पेरें थोरनुं रातुं दुध लइ आव्यो उद्यमिने कांइ दुष्कर नथी. पछी ते गुणधर अने परिव्राजक बेहुजण काष्टप्रमुख सर्व सामग्री एकठी करी सिद्धि करे तेवे दिवसें ते स्थानकें जाता हवा. तेवार पछी ते वृक्षने मंत्री पूर्वें संग्रही जे औषधी ते सहित चरु अने मनोहर काष्ट समूहें करी बलि उछालतो चारेतरफ ते कपटमांहे निपुण एवो परिव्राजक काष्ट खडकीने तिहां अग्नि प्रज्वलित क

रीने पछी कपटेंकरीने गुणधरने कह्युं हे वत्स ! तुं म्हारी पासें आव्य हुं त
म्हारी शिखा बांधुं ते सांभली गुणधर,परिव्राजकपासें आव्यो तेवारे परिव्राज
कें दृढपणे गुणधरनी चोटली पकडीने उंचो उपाड्यो अने अग्निना कुंम
मांहे तेने नाखवा लाग्यो तेवारें गुणधर पण तेने कपटी अनार्य जाणीने
छलबल करीने परिव्राजकना हाथथकी छूट्यो. पछी महाक्रोधें दुर्द्धर थया
एवा ते बेहुजण योध सुभटनी पेरें लडतां हवा. परिव्राजक जाणे जे ह
मणां हुं आ गुणधरने अग्निना कुंममां नाखीश अने गुणधर जाणे जे ह
मणां हुं ए परिव्राजकने अग्निना कुंममां नाखीश. एम बेहुजणने आकरो
क्लेश थयो जाणे बे प्रेतज लडता होयनी ! एम शोर बकोर करता भय
भ्रांतथका ते बेहु जण बूम पाडवा लाग्या.

एवामां महापुरीनगरीथकी राजानो पुत्र तेजसार एवेनामे छे ते आहेडो
करवामाटे रात्रियें वनमां रहेलो छे तेणे ते बुंम सांभली ते महापराक्रमी
छे माटे धनुषबाण चडावीने उतावलो त्यां आवी पहोतो केम के क्षत्रिय
होय ते बुंम सांभलीने बेशी न रहे. पछी ते तेजसार कुमारें आवीने प
रिव्राजकथकी गुणधरने जूदो कर्यो अने गुणधरना मुखथकी लडाइनो व्यति
कार सांभली महाकोपायमान थइ परिव्राजकने उपाडी अग्निना कुंममांहे
नाख्यो. जे दुष्ट होय तेने शिक्षा देवी अने सज्जननुं रक्षण करवुं. एवुं क्षत्रि
यनुं बिरुद छे पछी पारिव्राजक अग्निमां पडी सोनानो पुरुष थयो. जे अन्यनुं
चिंतव्युं ते पोताने थयुं अकस्मात् सोनाना पुरुषना लाभथकी राजकुमार प
रम आनंद पाम्योथको भूमि खोदीने तेमां ते पुरुषने भंमार्यो. तेनी उपर नी
शान कर्युं गणधरने कांइक मार्गमां जवा संबल खरची आपी विदाय कर्यो.

गुणधर पण मार्गसंबल लेइ तुष्टमान थइने त्यांथी आगल चाल्यो अ
नेक धनउपार्जवाना उपाय चिंतवतो विकल्प करतो विचारतो हवो के म
हारुं महोटुं भाग्य जागतुं छे. जे हुं जटिलना हाथथकी छूटो अने विकट सं
कटथकी उगर्यो. वली मार्गयोग्य संबल पण मल्युं तो हुं एम जाणुंछुं के
हजी पण हुं घणुं धन पामीश. हुं हमणां जइने व्यापार करी लक्ष्मी उपा
र्जीश दैव अनुकूल होय तो शुं न नीपजे ! एवुं विचारी पोताना नगरभ
णी चाल्यो जाय छे एवामां मार्गमां एक सिद्धपुरुष मल्यो. तेनी साथे गो
ष्ठी करतां कोइक नगरना उद्यानपासे सन्निवेश छे तिहां आव्यो. एटले

जोजन वेला थइ. तेवारें ते सिद्धपुरुष थोडीवार ध्यानकरीने जाणीयें पूर्वें तैयारकरीज मूक्या होय नही तेम सिंहकेसरिया मोदक गुंणधरने आपीने कह्युं के तने जावे त्यांसुधी तुं सुखे जम्य; जेम जोजनवेलायें प्राहुणाने ज माडीयें तेम तेणें गुणधरने जमाड्यो. वली साँजे घेवर साकरसहित गु णधरने खवराव्या. बीजे दिवसें घी साकर सहित लापशी जमाडी, संध्या यें मनोहर खादिम खवराव्यां. त्रीजे दिवसें प्रजातें शालिदाल घृतादिक सूखडी अने संध्याकालें लापशीनुं जोजन कराव्युं, चोथे दिवसें प्रजातें मां मादिक, संध्याये सूखडी आदिक, एम दिवसें दिवसें नवनवि रसोइ देखीने विस्मय पाम्यो थको ते गुणधर पोताना चित्तमां विचारवा लाग्यो के ए नाथी महारुं कार्य थशे एम जाणी विनीतशिष्यनी पेरे तेनी सेवा चाकरी करतो रहे. यतः ॥ परगुणगहणं छंदा, णुवत्तणं हिअमकक्कसंवयणं ॥ निच्चं म दोसगहणं, अ मंतमूलं वसीकरणं ॥ १ ॥ जावार्थः—पारका गुण वखा णवा, तेने अनुयायी थइ वर्त्तवुं, मीठां मीठां वचन बोलवां, नित्य कोइना दो ष न कहेवा ए मंत्र मूल विनानुं चालतुं वशीकरण छे ॥ १ ॥

एकदा ते गुणधर, हर्षेंकरी जक्तिथी राजी करेलो एवो कपटरहित ते मंत्रसिद्धपुरुष छे तेनें पूछतो हवो के हे स्वामी ! तमोने आ कल्पवृक्ष सरखी वांछित आपवानी शक्ति क्यांथी प्राप्त थइ ? ते सांजली सिद्धपुरुष बोल्यो हे जइक ! हुं पूर्वें दारिद्री हतो ते धनउपार्जवाने अर्थें पृथ्वीमां जमतां कोइक दंजरहित दयावंत प्रकृतियें उत्तम एवा एक कापालिकने में दीठो तेने में महारा दारिद्रिपणानुं स्वरूप कह्युं ते सांजलीने ते दीनार्त्तवत्सल दयावंत एवा कापालिकें मुजने एक वेतालनो मंत्र शीखव्यो तेनें में विधि सहित साध्यो तेना योगेंकरी मारे आ ऋद्धि प्रगट थाय छे तेना महिमा थकी हुं जे चिंतवुंछुं ते नीपजे छे माटे हे गुणधर ! हुं तुजने पण ऋद्धि वंत करीश. एवी सिद्धपुरुषनी वाणी सांजलीने संतुष्टमान थको एवो ते गुणधर तेनो सेवक थइने रह्यो घणुं धन पामवानी आशाथी तेनीसाथें गुणधरने केटलाएक दिवस मार्गमां व्यतीत थया.

अन्यदा ते सिद्धपुरुष कहेतो हवो के इहांथी ताहरो देश वामदिशायें ढूंकडो छे अने हुंतो दक्षिणदिशायें वेगलो जवानोछुं माटे हे सखे ! हे जइक ! तुं कहे के तुजने केटलिक संपदानी इछा छे तेटली हुं नीपजावुं

जेमाटे कोटी बद्धगमे द्रव्य देवाने हुं समर्थ बुं एवुं सांभलीने ते गुणधर कोटीश्वरनी ऋद्धियें पण असंतुष्ट थको बोलतो हवो के हे सिद्धपुरुष! तुं मुजने मंत्र आप्य के जे सकलसंपदानुं बीज बे तेवारे सिद्धपुरुष बोल्यो हे गुणधर ! कोटीसोनैयां माग्य अथवा तुजने गमेतो शो कोटी सोनैया माग्य ते हुं आपुं पण जे महाकष्टेंकरी सधाय बे एवा मंत्रनुं तहारे शुं प्रयोजन बे ? मंत्र साधवो महाविषम बे जीववानी आशा मूकीने महा कष्टें सधाय बे तेतो कोइ महापुण्यवंत होय तोज ते मंत्रनें सिद्धरसनी पेरें साधी शके ए मंत्र साधतां लगारेक जो बल पडे तो प्रेतनीपेरे महाअ नर्थ नीपजे मेंपण महोटे कष्टेंकरीने साध्यो बे माटे तुं द्रव्य माग्य ते आपुं.

ते सांभलीने गुणधर विचारतो हवो के हुं बीजा जनमां तो अग्रेसर बुं माटे अत्यंतशक्तिवालाने शुं दुःसाध्य बे, समर्थने अणवहेवायोग्य शुं बे ? बुद्धिवंतने कयुं शास्त्र अगम्य बे, दृढ जठराग्निवालाने शुं अपथ्य बे, महाबलवंतने शुं असाध्य बे एम जूठा अभिमानेंकरीने भर्यो एवो गुण धर क्रोधिबालकनी पेठें मंत्रनी याचनानो कदाग्रह न मूकतो हवो. तवारे योगियें ते निपुणताना निधान एवा गुणधरनुं दाक्षिण्य जाणी विधि आम्ना यें सहित सर्वसंपदाना संस्कारनी पेरे पोतें गुणधरने मंत्र आप्यो.

हवे ते गुणधर मंत्र पामीने आत्माने कृतार्थ मानतो ते सिद्धपुरुषनी आज्ञा लइ आनंद पामतो सुसीमापुरी नगरीयें आव्यो. त्यां पोताना मा माने मंदिर रह्यो मामायें पण गुणधरने आदरें राख्यो. एकदा समये ते गुणधरें पोताना मामाने सर्व पोतानो अभिप्राय संभलावी सर्व सामग्री तैयार करी एकलो निर्भयथको कालीचौदशनी रात्रियें स्मशानमां आवी होमादिक क्रियाविधि सांचवीने योगिनी पेठें निश्चलमनेंकरी महाबिहाम णा उपसर्ग सहेतो अप्रमत्तथको मंत्रसाधवा बेठो.

हवे एने वैतालें अनेक उपसर्ग कर्या पण एकाग्रचित्तथकी चल्यो नही तेवारें ते वेताल अत्यंत कोपायमान थइ तेने कुंभारना चक्रनी पेठें भमा ववा लाग्यो एवामां भूमिमांहेथकी अत्यंत आकरा बिहामणा एवा घुघुवा टशब्द प्रगट थया. तेवामां वली आकाशथकी अतिशय भयंकर एवा आक्रंद शब्द थवा लाग्या. बीजी दिशायें वली महोटा यंत्रमां घाली जलमनुष्यनी भूमिकानी पेरे पीलता हवा तेना भयेंकरी व्याकुल थवाथी गुणधरनी चेत

ना नाठी एम नष्टचेतन थवाथी ईर्दैवना योगेंकरी मंत्रनुं पद विसरी गयो तेने वारंवार संज्ञारे पण सांज्ञरे नही जेम दारिद्रिना हाथथकी चिंतामणि रत्न जाय तेम पद जतुं रह्युं एटले वेतालने ठल जड्यो तेवारे महाविक राल थइने बोल्यो के हे दुष्ट! तुं सत्वेंकरी नपुंसक सरखो थइने मुजने व श करवाने वांछे छे माटे तुं तहारा करेला कर्मनां फल जोगव्य एम कही निर्भूछीने महाक्रोधें धमधमतो थको एक काष्टनो लकुटो लइने जेम धा नना मुडाने कुटियें तेम ते वैताल गुणधरने मारतो हवो. तेथी गुणधर अरराट करतो धरतियें लोटतो हवो. नारकिनीपेरे पोकार करतो तरफ डतो हवो धिःकार छे मंदजाग्यना धणी ते गुणधरने, मंगोराना प्रहारथी मूर्छा आवी शरीरनी कांति करमाइ गइ सुका लाकडा जेवो चेष्टारहित थइ पड्यो तेवारे प्रजातें गुणधरनो मामो खबर कहाडवा आव्यो ते गु णधरने मडदा सरखो देखीने महाखेद पामी गुणधरने त्यांथी उपाडीने घेर ल इ आव्यो. तेणें घणी महेनतें औषधेंकरी साजो कर्यो. पछी आदर सहि त जयस्थल नगरें पोहोचाडी संतोषीने प्रीतिपूर्वक घणी आसना वासना करी मामो पोताने घेर आव्यो. तिहां गुणधरने जोइने गुणाकरने घणीज करुणा उपनी अहो जूउ गुणाकरनुं उत्तमपणुं केवुं छे. जे तुछ माणसनी उपर पण दया राखे छे. अने गुणधरतो गुणाकरनी ऋद्धि संपदा सांजली तथा देखीने अंतःकरणनेविषे इर्ष्यारूप अग्नियेंकरी बलतो हवो.

अन्यदा गोप्यपणे देदीप्यमान एवा सुवर्ण सरखा रथमांहे बेठाथकां केटलांएक माणस राजानी सजामां आवी कहेवा लाग्यां के हे राजन्! महापुरी नगरीना स्वामिनो पुत्र तेजसार नामें कुमार छे तेने जाग्ययोगें सु वर्णपुरुष मल्यो तेने जेवारे गाजते वाजते घेर लइ आव्यो तेवारें राजपुत्रने स्वप्नमध्यें आवीने देवें कह्युं के परिव्राजकनो जे सुवर्णपुरुष सिद्ध थयो छे ते, जयस्थल नगरनो रहेवासी पद्मशेठनो पुत्र गुणाकर छे तेना पुण्यथी थयो छे. ते महाजाग्यवंत छे माटे ए सुवर्ण पुरुष ते गुणाकरने घेर स्थिरपणे रहेशे; माटे हे राजन्! अमारा राजाना हुकुमथी ते सोनाना पुरुषने रथ मां बेसाडीने अमे इहां लइ आव्या छैयें. देवनिमित्त वस्तुनुं जावुं आववुं पोतानी इछायें होयछे माटे हे नाथ! ए सुवर्णनरने तमे तरत गुणाकरने प्रसाद प्रकरो दिव्यवस्तु राजायें प्रजाने आपी प्रसन्न करवी.

तेवात सांभली ते निपुण राजा रीज पामीने बोल्यो के जेम कल्पवृक्ष नंदनवनमां रहे तेम सोनानो पुरुष पण गुणाकरने घेर रहेशे देवतानी वाणी कोण अन्यथा करे, बीजे स्थानकें रहेशे नही एम कहेतो पद्मशेठना पुत्र गुणाकरने शीघ्र बोलावी 'ते सुवर्णपुरुष तेने आपतो हवो,गुणाकर शेठ पण राजानी आज्ञा मागी ते सुवर्णपुरुषने महोत्सव सहित पोताने घेर आणीने तेनुं फल लेतो हवो सोनाना पुरुषथकी सर्व व्यवहारिया मध्ये अतिशय भाग्यवंत थयो जेम विष्णु कौस्तुभरत्न पामीनें दीपतो हवो तेम गुणाकर पण सुवर्णपुरुषने पामीने दीपतो हवो सर्वलोक गुणाकरनी प्रशंसा करवा लाग्या.

ते गुणाकरना भाग्यनी प्रशंसा सांभलीने गुणधर खेद धरतो क्रोधें धम धमतो कुबुद्धि थको पाछलथी तेनो अवर्ण्यवाद बोलतो हवो. धिक्कार पडो एवा मित्रने के जे पोताना मित्रनी ऋद्धि देखी शकतो नथी एवो ते गुण धर निर्भाग्यमां शिरोमणी मिथ्याभिमानरूप माणिक्यनो राखनार, वाचा लनी कोडीमां मुकुट समान, अदृष्टमुखमांहे अग्रेसर, द्वेषधरवामां शिरो मणी, निर्लज्जजनमांहे मस्तकें चढाववायोग्य, धीठाइमांहे निपुण, खल मांहे अग्रेसर, क्यांते अधममांहे अधम, अने क्यांते उत्तममां उत्तम. जेम इंद्र अने विष्टानो कीडो तेनी पेठे ए बेहुना संगने धिक्धिक् थाउ. एम सर्व प्रकारनां दुर्लक्षणेंकरी सहित होवाथी सर्व नगरना लोक निरंतर उपहास्य सहित प्रगटवचनें तेनी निंदा करता हवा. जाणियें हत्यादिक पाप कर्यां होय तेम सर्वने पोतानुं मुख देखाडवाने असमर्थ एवो लज्जाये पीडित उ द्विग्न मनवालो थको अदेखाइने लीधे ते गुणधर दुःखें छांमवा योग्य एवा प्राणने पोते गलेफांसो खाइने त्यजतो हवो जेमाटे पोतेंज पोताना आत्मानो वैरी थयो. माटे धिःकार होजो संसारनी विटंबना प्रत्यें. ते गुण धर मरण पामीने तिर्यंच नरकादिकनां लाखो प्रकारनां दुःखनी खाण हो तो हवो. जे धर्मरहित प्राणी होय ते आ भवें अने परभवें दुःख पामे पण सु ख क्यांथी पामे? तेम ते गुणधर दुःखनो भोगवनार थयो. हवे ते दुःखना आगार सरखो एवो गुणधरनो व्यतिकर सांभलीनें गुणाकर वैराग्य पाम्यो थको विशेष प्रकारें धर्म करतो हवो.

अन्यदिवसें नगरना उद्याननेविषे श्रीधर्महर्षएवेनामें केवली भगवान् आवी समोसर्या तिहां गुणाकर ते केवली भगवानने वांदी धर्मदेशना सां

जलीने पोताना तथा पोताना मित्र गुणधरना पूर्वेला जव पूछतो हवो. ते वारे केवली कहेता हवा के हे जद्र! तमे पूर्वे एज नगरनेविषे विष्ट अने सुविष्ट एवे नामे बे जाइ वाणिया हता. तेमां विष्टतो दुष्टमति थको सर्वने त्रास पमाडे कोइने आदर सन्मान न आपे,स्वजनमें पण दुर्जननी पेठें गणे अंगारानी पेठे पोताना परिवारने पण दुःखदायी, कुलमां अंगारा सर खो, मित्रने शत्रुनीपेरे जाणे, कोइने उपकार न करे, दुखियाने सुखिया नीपेरे माने, कोइनी उपरे चित्तमां अनुकंपा करे नही. निरंतर दुष्टकर्म ने उपार्जे सधर्मीने अधर्मी करी माने अने अधर्मीने धर्मी करी माने. जिक्षाचरने आंगणे पण आववा दिये नही, सारा उत्तम जोगनी तो वां छाज न थाय अने सारा योगनो पण अर्थी नही. सारा आहारनो तो अजिलाषज थाय नही. जाणीयें सर्वदा दैवें हण्योज छे, फाटां त्रुटां ही णां अतिशय मेलां जीर्ण वस्त्र पहेरे. पोताना स्वजनोथी तर्जना पाम्यो थको महोटा लोकें निंदा कर्योथको, जोगीपुरुषें हास्य कर्यो थको छते द्र व्यें दारिद्रीपणुं जोगवतो दुःखी छतो जाग्यवंत पण निर्जाग्यमां शिरोमणि सरखो देखाय एवो विष्टनामें जाइ हतो.

अने सुविष्ट तो उत्तमजीवोने घणो प्रशंसवा योग्य, संतोषी, सुबुद्धिनो धणी, सर्व लोकोने उपकारनो करनार, याचक लोकने कल्पवृक्ष सरखो वांछित दाननो देनार, गुणेंकरी आजूषण समान, औदार्य गांजीर्यादिक अ नेकगुणसंपन्न हतो जो के ते बेहु जाइ हता तो पण तेमां रत्नने पाषाण जेटलो अंतर हतो. यतः ॥ अक्क सुर हीण खीरं, कक्कर रयणाइ पछरा दो वि ॥ एरंम कप्पतरुणो, रुरकापुण अंतरं गरुअं ॥ १ ॥ जावार्थः—आकडा नुं दूध अने गायनुं दूध ए बे दूध छे तथा कांकरा अने रत्न ए बे पाषा णनी जाति छे तथा एरंम पण वृक्ष छे अने कल्पवृक्ष पण वृक्ष छे पण ते सर्वनो मांह्यो मांहे घणोज अंतर छे तेम ते बे जाइने पण मांहेमांहे प्रीति घणी छे, बेहु एकठा रहे छे, क्षणमात्र जुदा रहीशक्ता नथी तोपण छाया अने तापनी पेठें पोतपोतानो स्वजाव मूकता नथी.

एकदा थोडाकालमां मोक्षे जनारो एवो कोइक तपस्वी मासक्षमणने पार णे सुविष्टना घरनेविषे आहारने अर्थें आव्यो तेने देखीने सुविष्ट एवी जावना जाववा लाग्यो के अहो आ महारे घेर तो वादलविना वर्षाद थयो. फूल

विना फल थयां जेमाटे आ जंगमतीर्थरूप मुनिमहाराज महारे घेर पधा र्या एवी अत्यंत मनमां नावना नावतो उत्तम जातिना सिंह केसरीया आठ प्रासुक मोदक मुनिने वोहोरावीने जेम धन पामवाथी आनंद प्राप्त थाय तेम ते अपूर्व परम आनंदने नोगवतो हवो. हुं जाणुं बुं जे जेनी उ पमानेविषे विश्वनुं पण दारिद्र्य टले एवुं ए दान छे. जेमाटे चित्त वित्त अने पात्र ए त्रण योग्य ते सुविष्टना पूर्णनाग्यें मल्यां. यतः ॥ कस्सेचिय होइवित्तं, चित्तंअन्नेसि उन्नयमन्नेसिं ॥ चित्तं वित्तं पत्तं, तिन्निवि केसि धन्ना णं ॥ नावार्थः—केटलाएकने वित्त होय छे, अन्यने मन होयछे तथा अ न्यने वली चित्त अने वित्त ए बे पण होय छे परंतु चित्त वित्त अने सुपा त्र ए त्रणेनो योग तो कोइएक नाग्यवंत होय तेनेज मले छे ॥१॥ ते दा नना प्रनावथकी ते सुविष्टें अतुल्य नोगकर्म बांध्युं सुपात्र दाननुं कार्य ते सुखलक्ष्मीनो अने सुखसंपदानो संचयकार छे.

तिहां विष्ट तो निकृष्ट चित्तथको जेम कोइने नूत वलग्यो होय ते यद्दा तद्दा लवे तेम कांइक हसीने बोल्यो जेहने जेवुं बोलवुं उचित होय ते तेवुं बोले तेम बोल्यो के अहो ए अखंम पाखंमेंकरी लोकोनां घर लूंटे छे ए महाधूर्त्त छे तें फोकट एने दान आप्युं जेम राखमांहे घी नाखवुं जेम पाणीना प्रवाहमांहे मूतरवुं तेम एने दान दीधानुं फल जाणवुं एने आ पवा करतां तो पोते पेटमांज खाइये ते सारुं एम मुनिनी निंदा करवाथी आकरुं अशुनकर्म बंधाणुं. जे नोगव्या विना बूटकोज थाय नही एवुं निकाचित कर्मबांध्युं त्यां ते विष्टने जेम घूडने सूर्यनुं दर्शन दुःखदायी थाय तेम ते मुनिनुं दर्शन दुःखदायी थयुं.

हवे मुनि आहार लइने चाल्या तेने केटलिक नूमिका पर्यंत पोहोचाड वा सुविष्ट आव्यो मार्गमां सुविष्टें मुनिने तत्त्व पुछ्युं तेवारें मुनि बोल्या हे महानाग ! मुनिने गोचरीनी एकाग्रतामांहे धर्मकथा कहेवी निषेध छे एटला माटे अवसरें उपासरे आवीने तत्त्व सांनलजो सुविष्ट पण अवस रें तिहां जइ मुनिपासें आवी वांदीने समीपें बेगे एटले मुनि बोल्या धर्म बे प्रकारनो छे एक साधुनो अने बीजो श्रावकनो धर्म, तेमां साधुनो धर्म पालवो दुष्कर छे अने श्रावकनो धर्म पालवो सुकर छे ते समकेत गुणपू र्वक बारव्रतरूप यथाशक्तियें पालियें इत्यादि, ते साधुयें विस्तारपणे धर्म

कह्यो ते सांजलीने सुविष्ट मुनिप्रत्यें विनवतो हवो हे स्वामि ! बारव्रतमां हे जे व्रत सुखें पले ते मुजने कहो तो हुं ते अंगीकार करुं तेवारें मुनियें ते सुविष्टने सर्वदा दान देवाने रुचिवंतो जाणीने बारमुं अतिथिसंविजाग व्रत अंगीकार कराव्युं. सुविष्टें पण ते अंगीकार कर्युं के महारे जावजीव नित्य साधुनी योगवाइयें निश्चें ते व्रत पालवुं एवुं सुविष्टनुं वचन सांजलीने धर्महर्षमुनियें तेनी घणी प्रशंसा करीने कह्युं के धन्य ढे तुजने के जेनी धर्मनेविषे आवी बुद्धि ढे पढी ते सुविष्ट पण मुनिने वांदी हृदयमां हर्ष धरतो पोताने मंदिर आव्यो. ते दिवसथी अवश्य साधु अथवा साध्वी जेनो योग बने तेहने निरंतर जक्तियेंकरी प्रतिलाजीने पढी जोजन करे. वली ते साधु साध्वीने रहेवामाटे वसती एटले जगा आपे. वस्त्र पात्र उपधि प्रमुख जे जोइयें ते सर्व आपीने वली एम कहे के जे जोइयें ते नित्यें आपणे घेरथी लइ जाजो आपणे घेर सर्ववस्तु शुद्ध मान ढे.

एम नित्यविनति करे ते घणाकालसुधी त्रणेवर्ग साधीने समाधे आयु पूर्ण करीनें देवकुरु क्षेत्रनेविषे उत्कृष्टी संपदायें त्रण पल्योपमने आउखे युगलियापणे उपन्यो अतिअद्भुत जाग्यनो धणी थयो. त्यां दशजातिनां कल्पवृक्ष वांढित पूरे ढे, तिहांथी आयु पूर्ण करी सौधर्मदेवलोकें देवता थयो. तिहां घणी देवांगना साथें देवलोकनां सुख जोगवी एक पल्योपमायु पूर्ण करीनें तुं इहां गुणाकर थयो ढो तें जे पाढलेजवे मुनिने आठ मोदक आप्या हता तेथी तुं इहां आठ कन्या अने सुवर्णनी आठकोडी पाम्यो. अने वली जे तें पाढलेजवें अतिथिसंविजागव्रत अखंम पाल्युं हतुं तेथकी तुं हमणा अखंम सोनानो पुरुष पाम्यो.

तथा तहारो जाइ विष्टतो मुनिने दानदेवानी निंदा करवाथकी मरीनें पूर्वेना अन्यासथी तिहां तहारा घर आगल कूतरो थयो. जेम निधाननी उपर सर्प रहे तेम ते तिहां रहेतो हवो बलात्कारें काढ्यो थको पण घर मूकीने जाय नही. एम करतां ते कूतराना शरीरमां कीडा पड्या ते वेदनाथी मरीने तेज सुविष्टना घरपासे विकराल बिलाडो थयो. ते बिलाडो मरीने जन्म दरिद्री एवो मातंग थयो तिहां घणी जीवहिंसा करी मरण पामीने चार पल्योपमने आउखे पहेले नरकें गयो. तिहां दुःखनी खाणनेविषे जेम मत्स्य अग्निमां तरफडे तेम महाकष्टें काल पूरो करतो हवो. जूवो पाढला

भवना कर्मनी दुष्टता केवी छे पछी ते नरकथकी निकलीने दैवयोगें इहां धनंजयशेठनो पुत्र गुणधर एवे नामें थयो, पाछलाभवना स्नेहने अभ्यासें इहांपण तहारी मित्राइ थइ. पाछलेभवें मुनिनी निंदा करी ते कर्मना प्रभावथी धनरहित थयो तथा घणां दुःख भोगव्यां अने वली लेशमात्र धर्मनो उदय थयो नही पूर्वें धर्मदाननी तथा मुनिनी निंदा करवाथी दुर्लभबोधी थयो. अनंतदुःखनो विभागी थयो पाछले भवें धर्मनो द्वेषी हतो तेथी आ भवमां पण धर्मनो द्वेषी थयो. जेवुं बीज वाव्युं होय तेवां फल नीपजे. आकरां कर्म बांध्यां माटे घणो संसार रझलशे.

एवीरीतें धर्महर्षमुनिना मुखथी पोताना तथा गुणधरना पाछला भव सांभली प्रतिबोधपामीने धर्मनेविषे बुद्धि देतो हवो. पछी गुणाकरें सोनाना पुरुषथकी दरिद्रिना दरिद्रिपणाने टालवेकरीने सघली पृथ्वी अदरिद्री करी तथा रुणीनां रुण उतार्यां अने बीजा दानिना दानिपणाने आकाशकुसुमनी उपमाने दानेंकरी विस्तारतो हवो अर्थात् पोता जेवो कोइ बीजो दानी न थयो. पृथ्वीनेविषे परमेश्वरना अनेक प्रासाद कराव्या. अनेक तीर्थना संघ काढी यात्राउ करीने पामवाने अत्यंत दुर्लभ एवी संघवीनी पदवीने पामतो हवो. साते खेत्रें धन वावरीने संपदानुं सफलपणुं करतो हवो. धर्मनेविषे सर्वगृहस्थमांहे अग्रेसरी थइ घणो काल गृहस्थधर्म आराधीने अवसरें गुरुनी योगवाइ पामी चारित्र लइ अखंम अतिचार रहित चारित्र पाली बारमे अच्युतदेवलोकें देवपणे उपन्यो; तिहांथी चवी महाविदेहक्षेत्रें अवतरीने चारित्र लेइ मोक्षें जाशे आ शुभ अशुभना उत्कृष्ट फलनी प्राप्तियें गर्भित एवुं बेहु मित्रनुं चरित्र सांभलीने भोभव्यो ! जो तमने मोक्षें जवानी इछा होय तो अतिथिसंविभाग व्रतनेविषे यत्न करो. ए बारमा व्रतनेविषे गुणाकर अने गुणधरनी कथा कही ॥

हवे ए बारमा अतिथिसंविभागव्रतनेविषे ए कह्या एटलाज अतिचार न जाणवा परंतु बीजापण अतिचार छे ते देखाडे छे.

सुहिएसु अ दुहिएसु अ, जामे अ संजएसु अणुकंपा ॥ रागेणव दोसेणव, तं निंदे तंच गरिहामि ॥३१॥

अर्थः—साधुने वेषे ते केवा साधु तो के ज्ञान दर्शन चारित्रनेविषे मग्न

छे एवा सुखिया साधु तेनेविषे वली केवा साधु तो के रोगादिकेंकरीने ग्लान अथवा अधिक तपस्यायेंकरी ग्लान अथवा उपधियें रहित होय एवा दुःखिया (असंजएसु के०) पोतें पोताने छंदे चालनारा नही पण गुरुनी आज्ञायेंज चालनारा एटले विचरनारा एवा साधुनेविषे अन्नपाणी वस्त्रादिकना दानरूप नक्ति करवेकरी अनुकंपा कीधी होय इहां अनुकंपाशब्दें करी नक्ति जाणवी जेमाटे कह्युं छे के यतः॥ आयरिअ अणुकंपाए, गछो अणुकंपिउ महानागो ॥ गछाणुकंपाए, अवुछित्ति कयातिछो ॥ १ ॥ नावार्थः–आचार्यनी अनुकंपायें गछनी अनुकंपायें करी महोटा नाग्यवंत गछनी अनुकंपायें तीर्थनो अविछेद कस्यो ॥ १ ॥

हवे ते अनुकंपा केवीरीतें करी तोके रागेणव एटले आ महारा स्वजन छे एम स्वजनमित्रादिकनी प्रीतियेंकरीने नक्ति करी होय पण गुणवंतनी बुद्धिये नही एवा रागेंकरी अथवा द्वेषेंकरी ते निंदायें नक्ति करी होय जेम धन धान्य स्वजन ज्ञातियें रहित तथा क्षुधा तृषायें पीडित सर्वथा निर्गतिक एवा ए साधु छे माटे एने आधार देवो ते योग्य छे अथवा एने बीजे क्यांइ मलतुं नथी माटे इहां आव्या छे तेने आपो एम निंदापूर्वक अनुकंपा करवी ते पण निंदाज छे ते अशुन दीर्घ आउखानी हेतु छे. यतः ॥ तहारूवं समणंवा माहणंवा संजय विरय पडिहय पच्चरकाय पावकम्मे हिलिता निंदिता खिंसिता गिरहिता अवमनिता अमणुन्नेणं अपीइकारगाणं असणं पाणं खाइमेणं साइमेणं तेणं पडिलानिता असुह दीहाउ अत्ताए कम्मं पगरेत्ति ॥ नावार्थः–तथा रूप साधु अथवा श्रावक संयति विरति प्रतिहत एटले हण्यां छे पच्चख्यां छे पापकर्म जेणें तेनी हेलना करी, निंदा करी, खिंसाकरी,गर्हा करी, अवगणना करीने,तेमने अमनोज्ञपणे अप्रीतिना कारक एवा अशन पान खादिम स्वादिम प्रतिलाने तेथी अशुन दीर्घ आउखाना कर्मनुं उपार्जन करे ॥

अथवा सुखिया दुःखिया असंजतनेविषे अथवा असंयति पासछादिकनेविषे अनुरागें अथवा द्वेषेंकरीने नक्ति करी होय पाणी पुष्प फल अनेषणीय करे इत्यादिक तेमां रहेला दोषने मत्सरेंकरीने देखाडे अथवा असंयति ते छकायनी विराधनाना करनारा एवा अन्यदर्शनीनेविषे ते एकदेश एकगाम एकगोत्रना एकज्ञातना उपन्या छैयें एवा रागेंकरी तथा प्रीतियेंकरीने आ

पे अथवा तेनी उपर द्वेषेंकरीने एटले आ श्रीजिनशासननो प्रत्यनीक ने, सम्यक्दर्शननो उत्थापक ने, चतुर्विध श्रीसंघनो प्रत्यनीक ने इत्यादिक अनेक दोषनुं नाजन ने माटे एने दान देवाथी शुं थाय, एम बतांपण ते मिथ्यात्वीना नक्त राजादिक होय तो ते राजादिकना नयथी दान आप्युं होय एवा प्रकारनुं जे जे दान दीधुं होय ते सर्वने हुं आत्मसाखें निंडुं. गुरुनी साखे गर्हुं ए कांइ अनुकंपादान पण नही. अनुकंपा दानतो जे गृहस्थें उचित जाणी दीनादिकने दान आपवुं तेने अनुकंपादान कहीयें. यतः ॥ कृपणे अन्नदरिड्े, व्यसनप्राप्ते च रोगशोकहते ॥ यद्दीयते कृपार्थं, अनुकंपा तन्नवेद्दानं ॥ कृपणनेविषे,अन्नने मागवा आवेला दरिड्ीने, डुःखियाने अने रोगथी तथा अपसोसथी पीडायेलाने कृपाकरीने जे आपवुं ते नुकंपादान कहेवायने.

तथा जे शरीरनुं सामर्थ्य बतांपण दातारनी पासें आवीने अन्ननी प्रार्थना करे तो तेपण प्रायः दरिड्ी सरखोज जाणवो माटे तेने आपवुं तेपण अनुकंपादान कहीयें. ते दानने परमेश्वरें निंदवा योग्य कह्युं नथी वीतरागेंपण वरसीदानने अवसरें पोतें वरसीदान दइने दाननो मार्ग प्रकाश्यो ने उक्तंच ॥ इयं मोक्षफले दाने, पात्रापात्रविचारणे ॥ दयादानं तुसर्वज्ञैः,कुत्रापि न निषिध्यते ॥१॥ नावार्थः–ए अनुकंपादान मोक्षफल आपे, पात्र कुपात्रनी विचारणा न करवी दयादानतो सर्वज्ञें क्यांयपण निषेध्युं नथी.

तथा ॥ दानं यत् प्रथमोपकारिणि न तन्न्यासः स एवाप्यते,दीने याचनमूल्यमेव दयिते तत्किं न रागाश्रयात् ॥ पात्रे यत्फलविस्तरप्रियतया तद्दार्षिकं वा न किं, तद्दानं यडुपेत्य निःस्पृहतया क्षीणे जने दीयते ॥२॥ नावार्थः–तेम जे दान प्रथम उपकारिनेविषे देवुं, ते दानने दान न कहीयें. ते तो मुकेली थापणने बदले अपाय ने माटे ते दानमां गणाय नही. तथा दीनने देवुं ते याचनाना मूलथी लेवुं थयुं, वली स्त्रीने देवुं ते दान नही ते रागना आश्रयथकी देवुं नथी शुं? अने पात्रनेविषे जे दान ते फलने विस्तारे माटे अतिप्रियपणे देवुं. ते वारु वार्षिकदान एटले वरसीदान नहीं शुं? त्यां दान जे निःस्पृहपणे पामीने क्षीण जनने दीजीयें ते अनुकंपादान कहीये ॥ १ ॥ ए एकत्रीशमी गाथानो अर्थ ॥ ३१ ॥

हवे साधुनेविषे संविभाग आश्रयीने जे कांइ करवुं घटे ते
न कर्युं होय ते पडिक्कमवाने गाथा कहे छे.

साहूसु संविभागो, न कउ तव चरण करण जुत्तेसु ॥
संते फासु अ दाणे, तं निंदे तं च गरिहामि ॥ ३७ ॥

अर्थः-(तव के०) तप ते बाह्याभ्यंतर रूप बार भेदें जाणवुं तेनी वि शेष व्याख्या महारा करेला अर्थकौमुदीनामा ग्रंथथी जाणजो तथा (चरण के०) चरणसीतेरी ते पांच महाव्रत, दशप्रकारनो श्रमणधर्म सत्तरप्रकारनो संयम, दशप्रकारनो वैयावच्च, नवप्रकारें ब्रह्मचर्यनी गुप्ति, ज्ञान दर्शन अने चारित्र, बारप्रकारनुं तप, चारप्रकारना क्रोधनो निग्रह, ए सीतेरभेद जाणवा ते सर्व भेद सुलभ छे परंतु संयमना सत्तर प्रकार छे ते मांहेला एकतो पांच आश्रवथी विरमवुं, पांच इंद्रियनो निग्रह कर वो, चार कषायनो त्याग अने मनदंम वचनदंम तथा कायदंम ए त्रणदंम नो त्याग ए सत्तरभेद छे अथवा पृथ्वीआदिक पांच थावर तथा बेंडी तेंडी चौरिंडी अने पंचेंडी एवं नव अने दशमो अजीवसंयम तिहां पृथिव्यादिक नवप्रकारना जीवोनी रक्षा करी. तेमज दशमुं प्राणीना उपघातना हेतुरूप एवी जे पुस्तकप्रमुख अजीव वस्तु तेनुं लेवुं मूकवुं ते जीवयत्नथी जय णाये मूकवुं लेवुं, जो ते पुस्तकमांहे मक्षिका मांकड प्रमुख चंपाइ पीलाइ जाय तेना रुधिरेंकरी अक्षर फीटी जाय तथा हिंसा थाय माटे डुषमकाल ना दोषथी ज्ञानगुणेंहीन एवा जे शिष्यादिक तेना उपकारनेअर्थे जयणा यें प्रतिलेखना प्रमार्जनपूर्वक पुस्तकादिक लेवुं मुकुवुं ते अजीव संयम जा णवो एवं दशप्रकार थया. अगियारमो प्रेक्षासंयम ते बेसवा उठवादि जे कार्य करवुं ते पडिलेही पुंजीने करवुं. बारमो उपेक्षा संयम ते जेकोइ सं यमथकी पडतो होय अथवा संयमनेविषे सीदातो होय तेने सहाय देवो तेरमो प्रमार्जना संयम ते श्रावक बेठेथके रजोहरणेंकरी पगनी रज पुंज वी. चौदमो पारिष्ठापना संयम ते जे कांइ परठववुं पडे ते विधियेंकरी पर ठववुं. पन्नरमो मनसंयम ते मननेविषे चेतन तथा अचेतननी उपर डोह अभिमान इर्ष्यादिक सर्व छांमीने धर्मध्यानादिकनुं चिंतववुं. सोलमो वचन संयम ते अतिआकरा कठणवचननुं बोलवुं छांमीने भाषा सुमतियें श्रुभभा

पामां प्रवर्त्तवुं. सत्तरमो कायसंयम ते कायाथकी धावन वल्गनादिक बांधीने शुनक्रियामां प्रवर्त्तवुं ए सत्तरन्नेद संयमना प्राणीनी दयारूप जाणवा.

तथा (करण के०) करणसीतरीना सीतेर न्नेद ते चारप्रकारनां पिंम जे आहारादिक लेवां तेनी विशुद्धि, पांच समिति, बार नावना, बार पडिमा, पांचइंद्रियनो निरोध, पच्चीश प्रतिलेखना, त्रणगुप्ति तथा इव्यथी, क्षेत्रथी, कालथी अने नावथी ए चारप्रकारना अनिग्रह एवं सीतेरन्नेद करण सीतेरीना प्रवचनसारोद्धारादि ग्रंथमां प्रसिद्ध ले.

एरीतें तप तथा चरण करणनी सीतेरीयें युक्त एवा साधुनेविषे बर्ता योगवाइयें फासु एषणीय एवा अन्नादिकनो संविन्नाग न कर्यो होय ते आत्मानी साखें निंडं बुं. गुरुनी साखे गर्हुं बुं. इहां शिष्य पूले ले के स्वामी! चरणसीतरी करणसीतरीमांहे तप आवी गयुं तो वली तप जुडं शा माटे कह्युं? तेने गुरु उत्तर कहे ले के तपस्याथकी निकाचितकर्म क्षय थाय ले तेमाटे तपनुं प्रधानपणुं देखाडवाने अर्थें जुदो कह्यो. यतः ॥ कडाणं कम्माणं, पुव्विंदुच्चिन्नाणं डुपडिक्कंताणं॥ वेइ मुस्को नथी,अवेइ तवसा वाजोसइता॥ नावार्थः–कर्या कर्मने पूर्वें नोगव्यां न होय, आलोयां न होय,वेद्यां न होय तो ते विना मोक्ष नथी माटे ते कर्मनो तपेंकरी क्षय करे ॥३२॥

इति श्रीतपागच्छीयश्राद्धप्रतिक्रमणसूत्रवृत्तौ शिक्षाव्रताधिकारे चतुर्थोऽधिकारः संपूर्णः ॥ इति श्रीश्रावकना प्रतिक्रमणासूत्रना बालावबोधनेविषे चोथो अधिकार संपूर्ण थयो ॥ ए बारव्रतनो अधिकार संपूर्ण थयो.

हवे संलेषणाना अतिचार पडिक्कमवाने गाथा कहे ले.

॥ इह लोए परलोए, जीवीय मरणेअ आसंसपत्र

गे ॥ पंचविहो अइआरो, मा मद्यं हुज्ज मरणंते ॥३३॥

अर्थः–इहां प्रयोग शब्द पांचे अतिचारमां जोडवो तिहां इहलोक ते मनुष्यलोक एटले इहांथी मरीने राजा शेठ सेनापति आदिक थावाना अनिलाषना चिंतनरूप व्यापार करवो ते प्रथम इहलोकाशंसप्रयोग अतिचार.

२ देवेंद्रादिकनी पदवी वांछवी ते बीजो परलोकाशंस प्रयोग अतिचार.

३ कोइकें अनशन करेथके अनेक ग्राम नगरना लोक पोतपोतानी रुद्धि लेइने वांदवा आवे थके ते संघ मली निरंतर नवनवा महोत्सव करता

देखी तेनां करेलां गीत गान नाटकादिक देखी तथा नाना प्रकारना स्त्री पुरुषोयें अत्यंत चतुराइयें करी तथा अतिशय कलायेंकरी अद्भुत शोभा बनावी छे ते देखीने तथा अति कोमल सुललित एवा कोइ मृदंगादिक अने वाजित्रना शब्द सांभली तथा चतुर विवेकी एवा नरनारीना अनेक संघ आवी नवनवां वस्त्राभूषण माला पहेरीने गीत गान वाजित्रना नाद नाटकादिक करता एकेकथी आगल पडतां देखीने एवी अनेक प्रकारनी पोतानी आगल लोकोयें करेलां शोभा सत्कार सन्मान वंदनादिक बहुमान देखीने तथा सुविहित गीतार्थ आचार्यादिकें प्रारंभेली वारंवार सिद्धांत पुस्तक वांचनादिक बहुमान सहित धर्मदेशनादिकने देखीने तथा वारंवार रूडा गुणिजनो धर्मधुरंधर धर्ममां प्रवीण एवा साधर्मिभाइउ धर्मी जीवोनी श्रेणियोयें करेलां अत्यंत गुणग्राम पूर्वक बहुमान इत्यादिक माहात्म्य देखीने मनमां चिंतवे जे हुं घणोकाल जीवतो रहुं तो घणाकाल सुधी महोत्सव थाय एवुं जे संलेषणामां चिंतववुं ते जीविताशंसप्रयोग अतिचार.

४ तथा कोइक कर्कशक्षेत्रमां अनशन करे थके पूर्वे कही एवी पूजा बहुमानादिकें रहित थवाथी क्षुधादिक आर्त्तिथी पीडित थको एवुं चिंतवे जे तुरत मरण करुं तो सारुं ते मरणाशंसप्रयोग अतिचार जाणवो.

५ च शब्दथकी कामभोगाशंसप्रयोग अतिचार जाणवो तिहां काम ते शब्द रूप, भोग ते गंध रस स्पर्श आदिनी वांछानो प्रयोग एटले मुजने आतपना प्रभावथकी परभवें रूप सौभाग्यादिक थाउ ते पांचमो अतिचार.

मरणांतनेविषे छेली अवस्थायें ए पांच अतिचार मुजने म होजो उपलक्षणथकी सघलाए धर्मना अनुष्टाननेविषे इहलोकादिक सर्व आशंसा छांमवी यतः ॥ णोइहलोगठ्याए आयारमहिठिज्जा णो परलोगठ्याए आयार महिठिज्जा णोकित्तिवण्णसद्दसिलोगठ्याए आयारमहिठिज्जा नन्नछ अरिहंतेहिं हेउहिं आयारमहिठिज्जा तथा ॥ आशंसया विनिर्मुक्तो, अनुष्टानं समाचरेत् ॥ मोक्षे भवे च सर्वत्र, निःस्पृहोमुनिसत्तमः ॥ १ ॥ भावार्थः— इहलोकनेअर्थें आचारधर्म न करे, परलोकनेअर्थें आचारधर्म न करे, कीर्त्ति वर्ण शब्द प्रशंसवानेअर्थें आचारधर्म न करे, बीजे पण क्यांइ न करे परंतु अरिहंतरूप हेतुयेंकरी आचारधर्मप्रत्यें करे, तथा मोक्षनेविषे सर्वत्र निःस्पृह मुनिमांहे उत्तम ते, आशंसा वांछायें रहित सघलुं अनुष्टान आचरे.

आशंसा करतो थको जो प्रकृष्ट धर्मनो आराधक होय तो पण हीन फल पामे धर्मरूप चिंतामणीरत्नने आशंसारूप तुछ मूल्यें वेंची नाखे ॥ कह्युं बे जेः—सीलवयाइं जो बहुफलाइं हंतुण सुहमहिलसइधिइ डुब्बलो तवसी कोडीए कांगणिकुणइ ॥ १ ॥ नावार्थः—जे शीलव्रतादिक घणा फलनां प्रापक बे ते फलने हणीने तुबसुखनी वांठा करे एवी बुद्धियें डुर्बल एवो जे तपस्वी होय ते कांगणीनेअर्थे कोडी धन गमावे बे ॥१॥ ए कारणमाटे नियाणुं करवानुं परमेश्वरें सर्वथा निषेध्युं बे.

ते नियाणां नव प्रकारनां बे ते कहियें बैयें. प्रथम कोइक साधु आदिक एवुं नियाणुं करे के देवता साक्षात् कोणे दीठा बे माटे आ राजा बे तेज देवता जाणवा एवुं चिंतवीने नियाणुं करे जे आ तप अनुष्ठानादिकनुं जो फल होय तो हुं आवते नवें राजा थाउं ते जीव मरीने देवता थाय तिहांथी चवीने राजा थाय पण तेने समकेतादिक धर्म बोधबीज पामवुं डुर्लन थाय ते प्रथम राजानुं नियाणुं जाणवुं.

२ बीजुं कोइक जीव एवुं विचारे के राज्यपदवीमां तो बहु जंजाल बे माटे महारा तप अनुष्ठानादिकनुं जो फल होय तो हुं श्रेष्ठिआदिकनां कुलमां उपजुं तो सारुं एवुं नियाणुं करे ते बीजुं शेठ आदिकनुं नियाणुं.

३ तेमज कोइक जीव विचारे जे पुरुषमां उपजवाथी व्यापार करवो पडे तथा राजसेवादिकमां संग्रामादिक करवा संबंधि बहु चिंता रहे माटे महारा तपअनुष्ठानादिकनुं फल होय तो स्त्रीपणे उपजुं ते त्रीजुं स्त्रीनुं नियाणुं.

४ कोइक जीव एम विचारे जे स्त्रीने तो नित्य पुरुषनीपासे पराधीनपणुं बे वली ते परानवनुं स्थानक बे माटे महारा तपना प्रनावथी हुं पुरुषपणुं पामुं तो सारुं ते चोथुं पुरुषनुं नियाणुं जाणवुं.

५ कोइक जीव एवुं विचारे जे मनुष्यना नोग अशुन बे देवताना नोग सारा बे तेमाटे जे देव बीजा देव देवीने विकुर्वीने अथवा पोतें देवदेवीनां रूपने विकुर्वीने विषय सेवे तेवो थाउं तो नलुं ए परप्रविचारनुं नियाणुं.

६ कोइक एम विचारे जे देवतामांहे तो इंद्रादिकनी आगल पराधीनतानुं डुःख बे माटे हुं देवीपणे उपजुं तो सारुं अन्यदेवतानुं रूप विकुर्वीने विषय नोगवीश. ते बहुं सप्रविचारनुं नियाणुं जाणवुं.

७ कोइक जीव कामभोगथकी निवर्त्यो थको कामभोग अजखामणा लागे तेवारें विचारे के जिहां कामभोग सेववा न पडे एवा उत्तमदेवता मांहे जइ उपजुं तो सारुं जेमाटे तिहां कामभोग सेववा न पडे ते जीव मरीने उत्तम देवता थाय तिहांथी चवी मनुष्य थाय तिहां समकेत पामे पण देशविरत्यादिक न पामे ते सातमुं अल्परत सुरनुं नियाणुं जाणवुं.

८ कोइक एम विचारे जे दरिद्री थाउं तो सारुं कारण के जेथी सुखें संसार बांमीने चारित्र लइ शकुं एवुं दारिद्रीपणानुं नियाणुं करनार पुरुष मरी स्वर्गमां जइ तिहांथी आवी दारिद्री मनुष्य थाय तो तेने दीक्षा उदय आवे ते चारित्र लीये पण मोक्षें जाय नही.

ए कोइक एम विचारे जे महारे आ तप अनुष्टानादिकनुं फल होय तो हुं श्रावक थाउं एवुं श्रावकपणानुं नियाणुं करनार मरीने देवता थाय तिहांथी चवी श्रावक थाय ते देशविरतिपणुं पामे पण साधुपणुं न पामे.

बीजां सौभाग्यादिकनां नियाणां बे ते नियाणां पण ए नवनियाणामां हे अंतर्भूत बे. जे जीव नियाणुं करे ते तथाविध प्रकृष्टधर्म न पामे तेणे पूर्वें उत्कृष्टो धर्म आराध्यो होय तो पण ते नरकादिक डुर्गतिना डुःखनो विभागी थाय जेम सुभूम ब्रह्मदत्तादिकचक्री सातमा नरकनां डुःखना विभागी थया. तडुक्तं ॥ सुबहुपि तवंपि तंसु, दीहंमवि पालिअं सु सामन्नं ॥ तो काउण नियाणं, मुहाहि हारंति अत्ताणं ॥१॥ उड्ढंगामि रामा, केसव सव्वेवि जं अहोगामी ॥ तिब्बवि नियाण कारण, मइउं अमइमं इमं वज्जे ॥ २ ॥ भावार्थः—रूडीरीतें घणा तपने पण आचर्युं, तथा सुसाधुपणुं पाम्युं तोपण नियाणुं करीने फोकट आत्माने हारे बे ॥ १ ॥ बलदेव उर्ध्व गतिगामी होय अने सघला वासुदेव नीचगतिगामी होय. तिहां पण ए नियाणानुंज कारण जाणवुं माटे ए नियाणाने वर्जवुं ॥ २ ॥ ए संलेषणाना अतिचार कह्या ॥ ए तेत्रीशमी गाथानो अर्थ कह्यो ॥ ३३ ॥

तपाचारना अने वीर्याचारना अतिचार तो "जोमेवयाइयारो" ए बीजी.गाथानेविषे च शब्दथकी सूचव्या हता ते सामान्यपणे पूर्वें पडिक्कम्या हता विशेषथी तो अल्पवक्तव्यता माटे ते न कह्या एम ज्ञानाचारादि पांचेना एकशो चोवीश अतिचारनुं पडिक्कमणुं श्रावकने कह्युं.

हवे ए सर्वे अतिचार प्रायः मन वचन अने कायाना योगथी उप
जे बे एटलामाटे योग त्रण पडिक्कमवाने गाथा कहे बे.

काएण काइअस्स, पडिक्कमे वाइअस्स वायाए ॥
मणसा माणसिअस्स, सवस्स वया ईयारस्स ॥३४॥

अर्थः—कायायेंकरीने जीवोनी हिंसा करी होय ते कायायेंकरीने बूटियें एटले गुरुयें आप्युं एवुं जे तप तथा कायोत्सर्गादिक अनुष्ठान ते शरीरें करी करवाथी हत्यादिक पापथी बूटियें जेम दृढप्रहारीनो जीव चार हत्या थकी बूट्यो अने केवलज्ञान पामीने मोक्षें पहोतो.

तथा वचनेंकरी सहसाकार अभ्याख्यानादि रूप नाखवेकरीने जे पाप बंधाणां ते पापथी वचनें मिथ्यादुष्कृत देवेकरीने बूटियें जेम आनंद नामा श्रावकना अनशननेविषे श्रीगौतमस्वामी वंदाववा गया तिहां गौतमस्वामीने वांदीने आनंदें कह्युं हे महाराज! हुं तीर्बु पूर्व तथा दक्षिण तथा पश्चिम ए त्रण दिशायें लवणसमुद्रमां पांचशें योजनपर्यंत देखुं बुं वली उत्तर दिशायें हिमवंतपर्वत सुधी देखुं बुं तथा ऊंचुं सौधर्मदेवलोकसुधी अने नीचुं रत्नप्रनानरकना लोलुपनामा पाथडासुधी देखुंबुं एवुं अवधिज्ञान मने उपन्युं बे; ते सांनली सहसाकारे गौतमस्वामी बोल्या जे एटलुं अवधिज्ञान गृहस्थने होय नही माटे तमे मिब्छामिडुक्कड दीउ आलोवो; एवुं गौतमस्वामीनुं वचन सांनलीने आनंद श्रावकें कह्युं महाराज बतानाव कह्यानुं कांइ आलोववुं होय नही. एवुं सांनली संशय सहित गौतमस्वामी परमेश्वर पासें आवी संशय पूबी पबी आनंदश्रावकपासें जइने श्रीगौतमस्वामीयें खमाव्युं एटले वचनेंकरी बांध्यां जे पाप ते वचनेंकरीने बूटियें ॥

तथा मनेंकरीने जे देवतत्त्वादिकनेविषे शंकादिकेंकरीने मलीन उपार्ज्यां एवां जे पापकर्म ते मनेंकरी पोताना आत्मानी निंदादिक करतां बूटियें. जेम प्रसन्नचंद्रराजऋषियें मनेंकरीने सातमा नरक योग्य कर्म उपार्ज्यां अने वली मनेंकरीने शुनध्यानथी एक मुहूर्त्तमात्रमांज केवलज्ञान उपार्ज्युं एवुं श्रीअकलंकदेवसूरिकृत टीकानेविषे कह्युं बे "माणसिअस्सउ" एवो पाठांतर बे इहां सर्वव्रतना अतिचार पडिक्कमुं बुं कायायेंकरी कायाना अतिचार पडिक्कमुं बुं, वचनेंकरी वचनना अतिचार पडिक्कमुंबुं अने

मनेंकरी मनना अतिचार पडिक्कमुं बुं, एम सर्वव्रतना अतिचारथकी निव र्तुं बुं. यतः ॥ मनसा मानसिकं कर्म, वचसा वाचिकं तथा ॥ कायेन कायं तद्द, न्निस्तरंति मनीषिणः ॥ १ ॥ ३४ ॥

ए सामान्यथकी त्रणयोगप्रत्यें पडिक्कम्या हवे विशेषथी तेज पडिक्कमे बे.

वंदण वय सिरका गा, रवेसु सन्ना कसाय दंमेसु ॥ गुत्ती सु अ समिइसु अ, जो अइआरो अ तं निंदे ॥ ३५ ॥

अर्थः— वंदन बे प्रकारनुं एक देववंदन अने बीजुं गुरुवंदन ते वली एकेकनां बे प्रकार बे एक इव्यथी अने बीजुं जावथी तिहां इव्यथी देववंदन पालकने थयुं अने जावथी देववंदन साम्बकुमारने थयुं, इव्यथी गुरुवंदन वीरा शालवीने थयुं अने जावथी गुरुवंदन श्रीकृष्णवासुदेवने थयुं. इव्यथी देववंदनना दशत्रिक आदिक २०७४ बोल कह्या बे अने इव्यथी गुरुवंदनना ४०२ बोल कह्या बे ते सर्व देववंदन अने गुरुवंदन जाष्यथी जाणवां.

तथा (वय के०) व्रत ते अणुव्रत आदि पोरिसी प्रमुख पच्चरकाणरूप नियम अथवा (सिरका के०) शिक्षा ग्रहण आसेवनरूप बे प्रकारें तिहां प्रथम ग्रहणशिक्षा ते, सामायिकादिक सूत्र अर्थना ग्रहणरूप जाणवा. जेमाटे आगममां कह्युं बे ॥ सावगस्स जहन्नेणं अठ पवयण मायाउ उक्कोसेणं बज्जीवणिआ सुत्तउ अबउवि पिंमेसणाज्ञयणं न सुत्तउ अब उपुण उक्षावेणं सुणइत्ति ॥ जावार्थः—श्रावकने जघन्यथी अष्टप्रवचन मातानुं अध्ययन जणवुं अने उत्कृष्टुं बजीवणीया अध्ययन सूत्रथी अने अर्थथी जणवुं पण पिंमेसणा अध्ययनसूत्रथी नहीं परंतु अर्थथीज जणवुं वली उक्षापेंकरी धर्म सांजले ॥ १ ॥ तथा आसेवन शिक्षा तो नवकार उच्चार करतो जागे इत्यादिक श्रावकदिनकृत्यलक्षण जाणवुं ॥

तथा गारव ते जात्यादिकनो गर्व जाणवो यतः ॥ जाइ कुल रूव बल सुअ, तव लाज सिरिइं अठमयमत्तो ॥ एयाइंचिय बंधइ, असुहाइं बहुइं संसारो ॥ १ ॥ जावार्थः— जातिमद,कुलमद, रूपमद,बलमद, श्रुतमद अर्थात् ज्ञानमद,तपमद,लाजमद,लक्ष्मीमद ए आठ मदेंकरीने मत्त थयेलो जीव संसारनेविषे घणां अशुजकर्मने बांधे ॥१॥ इहां मेतार्य,हरिकेशी चंमाल,मरीचि प्रमुखनां दृष्टांत जाणवां. अथवा त्रण गारव ते रुद्धिगारव रसगारव

अने शातागारव तेमां जे घणुं धन धान्य कुटुंब तथा घणा स्वजनादिक परिवारने देखीने गर्वकरे ते ऋद्धिगारव कहियें ते ऋद्धिगारव तो भवने विषे पण दुःखदायी छे जेम दशार्णभद्रें गर्व कस्यो तो ते लघुतापणुं पाम्यो. तथा मधुर भोजनादिकनेविषे गृद्धता ते रसगारव कहियें ए महोटा दो षनुं निमित्त छे जेम मथुरानगरीयें मंगुआचार्य बहुश्रुत हता पण रसेंद्रि यनी लोलताथकी नित्यवासें रह्या अनुक्रमें मरीने नगरना खालने विषे यक्ष थया. तथा मृदु शय्या आसनादिक एवा जे इंद्रियने सुखकारी पदा र्थो छे तेनी उपर सुखशातानेमाटे आसक्ति ते शातागारव कहियें ए दुर्गति पडवाना कारणरूप जाणवुं जेम शशीराजा एक शरीरना सुखनो लाल ची थको शरीरने पोषी मरीने त्रीजे नरकें गयो.

तथा (सन्ना के०) संज्ञा ते आहार भय मैथुन अने परिग्रह ए चार संज्ञा अथवा दशसंज्ञा अथवा पन्नरसंज्ञा अथवा शोलसंज्ञा जाणवी तिहां दशसंज्ञा कहेछे ॥ गाथा ॥ आहार भय परिग्गह, मेहुण तह कोह माण माया ए ॥ लोभो लोगोहयसन्न, दस भेया सव्वजीवाणं ॥१॥ ए दशसंज्ञा सर्व जीवने होय ते प्रायः प्रसिद्ध छे. तेमां १ एकेंद्रियजीवोने आहारसंज्ञा ते वनस्पतिकाय जलनो आहार लिये छे २ भयसंज्ञा ते जेवारे सुतार वृक्षने छेदे तेवारें वृक्षने कंपायमान थतो देखिये छैयें तथा लज्जालुप्रमुखना पत्र भयेंकरीने संकोचित थायछे ३ परिग्रहसंज्ञा ते वेलडी, वृक्षादिकने वींटे छे. तथा ४ मैथुन संज्ञा ते कुरुबक अशोकादिवृक्षने स्त्रीना आलिंगन पादु प्रहारादिकथकी पुष्प फलादिकनो उद्गम थाय छे ते मैथुनसंज्ञा जाणवी. उक्तंच ॥ कुरुबयतरुणोफुल्लं, तिजब्ब आलिंगणेण तरुणीणं ॥ पयोहरितुष्ठा, असोय तरुणो विवयसंति ॥२॥ तरुणी मइरा गंधेण,तोसिआ केसरावि कुस मंति ॥ चंपय तरुणो फुल्लं, ति सुरहिजलदोहलेहिंच ॥वियसंति तिलय तरुणो, तरुणी कडखेहिं पडिहया जब्बं ॥ फुल्लं,ति विरह रुक्का, सोउणं पंचे चमुग्गारं ॥

भावार्थः—कुरुबकवृक्ष स्त्रियोनें आलिंगनें करीने फूले छे स्त्रीना स्तनना आश्लेषें संतोषाणा एवा अशोकवृक्षपण विकस्वर थायछे. स्त्रीना मुखनी मदिराने गंधेंकरी संतोषाणा एवा केसरवृक्षने फूल लागे छे, सुगंध जलें करीने चंपकवृक्ष फूले छे, स्त्रीनें कटाक्षें हण्याथका तिलकवृक्ष विकस्वर थाय छे. तथा विरहवृक्ष कंदर्पोद्दीपन वचन सांभलीने प्रफुल्लित थाय छे.

पारानो पण स्वभाव छे जे सोलश्रृंगार सजेली स्त्री तंबोलनो कोगलो पाराना कूवामध्ये थूंके तो ते कोगलाना फरसथी पारो कूवामांहेथी उछलीने कूवाथी बाहेर नीकलीने ते स्त्रीनी पुंठे दोडतो धाय एटलामाटे एकेंद्रियने मैथुनसंज्ञा होय. ए चोथी मैथुन ससंज्ञा कही.

५ पांचमी क्रोध संज्ञा ते कोकनदनामा वृक्षना कंदने स्त्रिनो पगलागवाथी अर्थात् पगनो स्पर्शथवाथी क्रोधें धमधमतो थको हुंकार शब्द करे छे.

६ छही मान संज्ञाते रुदंतीनामा औषधी ते एम जाणेजे हुं *छतां लोक* दुःख केम पामे छे एवा अहंकारेंकरी तेमांथी पाणीना बिंदुआ झरे छे ते औषधिथी सोनुं सिद्ध थायछे एम एकेंद्रियने मानसंज्ञा होय.

७ सातमी मायासंज्ञायेंकरी वेलडी पांदडेकरीने फूलने ढांकी राखेछे ते मायासंज्ञा जाणवी तथा ७ आठमी लोभ संज्ञा ते बिली, श्वेत पूआडनांमूल तथा पलाशादिक वृक्षनामूल जे छे ते निधाननी उपर रूपाय छे.

९ नवमी लोकसंज्ञा ते कमल रात्रें संकोच पामे छे, कैरव दिवसें संकोच पामे छे. ए एकेंद्रियने लोकसंज्ञा होय तथा १० दशमी उघसंज्ञा ते वेलडी मार्ग मूकीने पाधरी वाडें तथा वृक्षादिकें चढे छे तेमाटे एकेंद्रियने उघसंज्ञा होय ए दश संज्ञानां स्वरूप कह्यां.

हवे पन्नर संज्ञा कहियें छैयें. गाथा ॥ आहार भय परिग्गह, मेहुणं सुह दुह मोह वितिगिछा ॥ तह कोय माण माया, लोभे सोगेय धम्मोघे ॥ ॥ १ ॥ भावार्थः—ए पन्नरसंज्ञा कही एनी साथे लोकसंज्ञा भेलवतां शोलसंज्ञा थाय तेनी व्याख्या श्रीआचारांगनी वृत्तिने अनुसारे कहीयें छैयें.

१ आहारना अभिलाषरूप आहारसंज्ञा ते तैजसशरीर नामकर्मना उदयथी अने अशाताना उदयथकी उपजे छे २ भयसंज्ञा ते त्रासरूप छे. ३ परिग्रहसंज्ञा ते मूर्छाभावरूप जाणवी. ४ मैथुनसंज्ञा ते स्त्रियादिक वेदना उदयरूप छे. ए पाछली त्रणेसंज्ञा ते मोहनीयकर्मना उदयथकी होय ५ सुखसंज्ञा अने ६ दुःखसंज्ञा ते शाता अशाता वेदनीयकर्मना उदयना अनुभवथकी उपजे छे ७ मोहसंज्ञा ते मिथ्यात्वदर्शनरूप मोहनीयकर्मना उदयथकी होय ८ वितिगिछासंज्ञा ते चित्तना विपर्यासरूप मोहनीय कर्मना उदयथकी वली तेमज ज्ञानावरणीयकर्मना उदयथकी चेतनने होय ९ क्रोधसंज्ञा ते अप्रीतिरूप छे, १० मानसंज्ञा ते मिथ्यादर्शनरूप गर्व

जाणवो ११ मायासंज्ञा ते वक्रतारूप १२ लोनसंज्ञा ते गृध्धतारूप १३ शो
कसंज्ञा ते विप्रलाप वैमनस्यरूप जाणवी ए नवमीथी तेरमी सुधीनी पांच
संज्ञा ते मोहनीयकर्मना उदयथी होय १४ लोकसंज्ञा ते पोतानी इञ्चाना
विकल्परूप लौकिकें उच्चरित जाणवी ते स्वछंदे कल्पित एवा विकल्परूप लोका
चारे करेली ठे जेम के कोइकालें एवुं थयुं पण नथी अने थशेपण नही. लो
क एम कहे ले के कूतरा एटला यक्ष ठे, ब्राह्मण एटला देवता ठे, कागडा
ते पतृज ठे अने मोरने पांखने वायरे गर्न रहे ठे, अथवा मोरनां नाच
करतां आंसु खरे ठे, ते आंसु मोरली फीली लीये ठे तेथकी मोरलीने गर्न
रहे ठे. ए संज्ञा ज्ञानावरणीयकर्मना क्षयोपशमथकी अथवा मोहना उदय
थकी उपजे ठे. १५ धर्मसंज्ञाते क्षमादिकनुं सेववुं तडूप जाणवी. ते मोह
नीयकर्मना क्षयोपशमथकी उपजे ठे ए धर्मसंज्ञा ते सन्निया पंचेंडि स
म्यक्दृष्टिने तथा मिथ्यात्वदृष्टिने होय १६ उघसंज्ञा ते अव्यक्तक्षायोप
शमरूप वल्लीना समूह वृक्षनी उपर चडे ठे इत्यादिक चिह्न ले ते, ज्ञाना
वरणीयकर्मना अल्पक्षयोपशमथकी उपजती एवी ए उघसंज्ञा जाणवी.

हवे कषाय कहे ठे तिहां कष एटले संसार तेनो आय एटले लान ठे
जेनेविषे तेने कषाय कहियें. ते कषाय क्रोध मान माया अने लोन लक्ष
णरूप जाणवा. ए चारे कषाय ते प्रत्येकें अनंतानुबंधी, अप्रत्याख्यानी, प्र
त्याख्यानी, अने संज्वलन, ए चार चार नेदें करतां तेना शोलनेद थाय; ते
शोलकषायनुं स्वरूप कहियें ठेयें. जावजीवपर्यंत, वर्षप्रमाण, चारमास प्र
माण, एकपक्षप्रमाण ए चारकषायनो रहेवानो काल कह्यो. तथा नरक
गति पमाडे, तिर्यंचगति पमाडे, मनुष्यगति पमाडे अने देवगति पमाडे. ए
गति कही तथा सम्यक्त्व न पामे, देशविरति न पामे, सर्वविरति न पामे
अने यथाख्यात चारित्रनो घात करे. ए चार कषायनां अनुक्रमे फल कह्यां.
तथा पाणीनी लीटी सरखो, माटीना खोडनी रेखा अने पर्वतफाटे तेनी
रेखा सरखो मले नही ए दृष्टांतें चार प्रकारनो क्रोध जाणवो. तथा तृणनी
सली वालवा समान, काष्टवालवा समान, हाड वालवा समान, अने पा
षाण वालवा सरखुं ए चार प्रकारनुं मान जाणवुं तथा वांसनी ठोइ वालवी,
वृषनमूत्र समान, मींढानासिंघसमान, निविडवांसना मूलसरखी ए चार
प्रकारनी माया जाणवी तथा हलदरना रंग सरखो, अंजनना पट्टसरखो

कर्दमना पट्ट सरखो, किरमजना रंगसरखो ए चारप्रकारनो लोन जाणवो.

इहां शिष्य आशंका करे ठे के संज्वलनादि चार कषाय ते अनुक्रमें देवगति, मनुष्यगति, तिर्यंचगति अनें नरकगतिना हेतु कह्या तो संगमदेव आदिदेइने स्वर्गें केम गया ? अने श्रेणिकादिक नरकें केम गया ?

गुरु कहे ठे हे शिष्य ! तें साचुं कह्युं पण क्रोधादिक शोल मांहेला एकेकना वली चार चार नेद करिये ते जेमके एक अनंतानुबंधी क्रोधने प्रतिरूप एवो अनंतानुबंधीक्रोध ते अत्यंतआकरो तीव्र तीव्रतर क्रोध जाणवो तथा एक अनंतानुताबंधियो क्रोध ते अप्रत्याख्यानियाक्रोध सरखो, एक अनंतानुबंधियो क्रोध ते प्रत्याख्यानियाक्रोध सरखो, एक अनंतानुबंधियो क्रोध ते संज्वलनना क्रोधसरखो ए चार प्रकारनो जेम अनंतानुबंधियो क्रोध ठे तेम अनंतानुबंधि मानना पण चार नेद करवा तेम शोले कषायना चार चार नेद करतां चोशठनेद थाय एटलामाटे संगमादिकने अनंतानुबंधियो क्रोध जे हतो ते संज्वलनना सरखो हतो तेथी ते स्वर्गें गया अने श्रेणिकादिकने अप्रत्याख्यानियो क्रोध जे हतो ते अनंतानुबंधि सरखो हतो माटे ते नरकें गया ते माटे कशाय सर्वथा प्रकारें ढांमवो.

जेमाटे चारित्रने एक अंतर्मुहूर्त्तमात्र कषाय करवाथी देशें उणा एकपूर्वकोडी पर्यंत उपार्जन करेला सर्व चारित्रने हारिजाय ते माटे क्रोधादिकनो उदय थयो ते निष्फल करवो. ए कषायनो रोध ते नलो ठे ए कषायनी संलीनता कही तत्त्वेंकरीने एज सार ठे. द्वादशांगीमांहे एज परम अर्थ ठे ए कषाय ते संसार च्रमणना सखाइ ठे माटे एने ढांमवा. जे उत्तम सुख त्रणेलोकमां ठे ते सर्व कषायना क्षयथीज जाणवां अने जे दुःख प्राप्त थाय ठे ते कषायनी वृद्धिथी थाय ठे. परदर्शनी पण कहे ठे ॥

यत्क्रोधयुक्तोजपति, यज्जुहोति यदर्चति ॥ तत्सर्वं श्रवते तस्माद्, निन्नकुंनादिवोदकं ॥ भावार्थः—क्रोधयुक्त मनुष्य जे कांइ जप करे जे कांइ होम करे अने जे कांइ पूजे ते सघलुं तेनुं फुटल कुंनमांथी जेम पाणी चाल्युं जाय ठे तेम ते पूर्वोक्त क्रोधिनुं सर्व सुकृत पण वृथा थाय ठे. ॥

ए क्रोधनामा कषायनेविषे करट अने महाकरट ए बे साधुनो दृष्टांत निचेप्रमाणे जाणवो. ए बे साधु वर्षाकालें नगरना खालनेविषे चोमासामां अनिग्रह धारीने तपस्या करता काउसग्गें रह्या; ते रूषिनी आशातनाना

नयथी शासनदेवियें मेघनी वृष्टिनो अनाव कस्यो तेथी नगरना लोक रीशें बलता मुनिनी निंदा करताथका कहेवा लाग्या के जे दिवसथी आ बे साधु इहां आवी जना रह्या ने ते दिवसथकी वर्षाद आवतो नथी तेमाटे आ पापी साधु इहांथकी जायतो वर्षाद आवे एवां वचन नगरवासी अनार्य लोकोनां मुखथी सांनलीने ते बेहु साधुने कषाय चड्यो तेवारें क्रोधने परवश थयेला ते साधुयें मेघमालिनें कह्युं के आ कुणालानगरीने विषे पन्नरदिवस पर्यंत अहोरात्र अखंम मुसलधारायें वरसाद वरसावो ते वर्षा होवाथी नगर सर्व मुनिसहित तणाणुं अने मुनि मरीने नरकें गया.

तथा मान उपर बाहुबलि आदिकना दृष्टांत जाणवा वली माया उपर श्रीमल्लिनाथनो दृष्टांत जाणवो तेमज लोन उपर सोमशेठ आदिकना दृष्टांत जाणवा ते सोमशेठ पुत्रादिक सर्वने वंचीने रात्रियें स्मशानमां जइ क्रोड सोनैया नूमिमांहे दाटीने घेर आव्यो तिहां आर्त्तध्यानथकी दाहज्वरना रोगथी मरण पामीने ते दाटेला धननी उपरे दृष्टिविष सर्प थयो एम एकेका कषायथकी घणा जीवो अनर्थ पाम्या तो चारे कषायथकी अनर्थ पामे तेमां कहेवुंज शुं ? तेमाटे कषायनो त्याग करवो.

तथा जेथकी प्राणी धर्मधनने नास करवेकरी दंमाये तेने दंम कहिये; ते अशुन मन वचन काय व्यापार रूप त्रण दंम जाणवा. तिहां मनोदंमने विषे श्रीगौतमस्वामियें उपदेश करेलो शुद्धश्रावक पोतानी स्त्री द्वार उघाडवा उठी ते द्वारमां आफलाणी तेथी तेना माथामां व्रण पड्युं ते स्त्रीना व्रणनी पीडाना आर्त्तध्यानें पीडायो थको तेनो धणी मरण पामीने मोहवशेंकरी ते पोतानी धणीयाणिना कपालना व्रणमांहेज कीडो उपन्यो.

तथा वचनदंम अने कायदंमनी उपरे लौकिक कौशिकनामें महोटो रुषि वनमांहे तप करतो हतो तिहां एक आहेडी मृगनी पबवाडे धायो हतो तेनाथी मृग नाशि गयो तेवारें आहेडीयें रुषिने पूछ्युं के मृग कइदिशायें गयो तेने रुषियें साचुं कह्युं तेथी आहेडीयें मृगने हण्यो तेना योगें रुषि मरीने नरकें गयो. ए कौशिकनामा रुषिनो दृष्टांत जाणवो.

तथा कायदंमनेविषे मांमव्यनामा रुषिनो दृष्टांत कहे ठेः- मांमव्यनामा रुषियें पहेलां अजापालकना नवनेविषे एक निरपराधी यूकाने शूल्यें परोइ हती तेना पापथी सो नव सुधी दुःख नोगवे थके वली सोमे

नवे पण मांमव्य ऋषिने शूलीयें चडवुं पडयुं ए कायदंम उपर दृष्टांत जाणवो.
तथा मायाशल्य, नियाणशल्य अने मिथ्यात्वशल्य ए त्रण महोटां शल्य छे ते करवाथी जे दंम पाम्यो ते दंमनेविषे तथा मन,वचन,अने कायाना अशुन योगनो निरोध करवो ते रूप गुप्ति ते मनगुप्ति,वचनगुप्ति अने कायगुप्ति ए त्रणगुप्तिनेविषे तेमज इर्यासमिति जाषासमिति, एषणा समित्ति, आदाननिक्षेपणा समिति अने पारिष्ठापनिका समिति ए पांच समितिनेविषे च शब्दथकी समकेत तथा प्रतिमादिक जे सम्यक् धर्मकरणी प्रमुख छे एने विषे जे नेला ग्रहवा लेवा एनेविषे जे निषेध छे तेहने आचरवेकरीने जे अतिचार लाग्या होय ते अतिचारने निंडुं ॥ ३५ ॥

हवे ए सर्व अतिचारने सामान्यपणें प्रगट पडिक्कम्या ते पडिक्कमीने गृहस्थ शुद्ध थयो अने वली पण छकायना आरंजरूप पापनेविषे वारंवार प्रवर्त्ते तेवारें वली अशुद्ध थाय जेम हाथी नाही स्नान करी सरोवर बाहेर निकलीने वली पोताने माथे रज नाखे ते हाथीने न्यायें श्रावक पण आलोइ शुद्ध थइने वली माग कर्मना बंधथी मलीन थाय एवी कोइने आशंका उपजे ते आशंका टालवाने गाथा कहे छेः—

॥ सम्मद्दिठि जीवो, जइविहु पावं समायरे किंचि ॥
अप्पोसि होइ बंधो, जेण न निधंधसं कुणइ ॥३६॥

अर्थः—सम्यक्दृष्टि जीव एटले अविपरीत श्रद्धावंत जीव यद्यपि निर्वाहने अनावें खेती प्रमुख पापना आरंनमां प्रवर्त्ते छे तिहां पोतानो निर्वाह थाय एटलुंज आचरण करे छे तेथी ते जीवने मिथ्यात्वादि पहेला त्रण गुणठाणानी अपेक्षायें ज्ञानावरणादिक कर्मनो अप्पोसि एटले अल्प थोडोसो बंध पडे ते शा हेतुयें अल्पबंध पडे छे जे कारणे ते निर्द्धसपणे निर्दयपणे निशूकपणे पापारंनादिक न आचरें केम के सम्यक्धर्म जे छे ते जीवदयामूल छे एटलामाटे तेने जे जे कांइ करवुं पडे ते सर्व दयासहितपणे जयणापूर्वक करे. जेमाटे जीवना छ प्रकारना लेश्याना परिणाम घणा अध्यवसायें प्रवर्त्ते छे ते जंबुना नक्षक तथा ग्रामना वधकने दृष्टांतें करी कहे छे. जेम एक जांबुनुं वृक्ष अत्यंत पक्कफलना नारेंकरी नमेली शांखावालुं हतुं तेने देखीनें मार्गे जनारा छ लेश्याना धारक छ जणा

नक्षणनेअर्थें तिहां उना रह्या तेमां प्रथम एक जण बोल्यो के वृक्ष उपर चढवाथी कदापि पडी जवाय तो तेथी मरण थाय माटे आ वृक्षने मूल थी बेदी नाखी, नीचे पाडीने पढी फल नक्षण करियें तेवारें बीजो बोल्यो के आपणें महोटुं वृक्ष बेदीने शुं करवुं बे तमे महोटी शाखा बेदो, तेवारे त्रीजो बोल्यो शाखामांहेली प्रतिशाखा बेदो, तेटलामां चोथो बोल्यो एनां गुबा तोडीने जांबु खाउ, तेवारें पांचमो बोल्यो के जे फल पाकेलां बे तेने उपरथी लइने नक्षण करो; ते सांनली बहो बोल्यो नीचे खरी पडेलां फल लेइने नक्षण करो ए दृष्टांतनो उपनय आवीरीतें बे. जेणें कह्युं के वृक्षने मूलथी बेदो तेनी कृष्णलेश्यामां प्रवृत्ति जाणवी तथा महोटी शाखा बेदवानुं कहेनार नीललेश्याना परिणामवालो जाणवो, प्रतिशाखा बेदवाथी कापोतलेश्याना परिणामवालो,गुबा बेदवाथी तेजोलेश्याना परिणामवालो अने पाकेलां फल त्रोडवाथी पद्मलेश्याना परिणामवालो तथा अने पडेलां फल लेवाथी शुक्कलेश्याना परिणामवालो जाणवो.

अथवा बीजुं उदाहरण कहे बे के कोइक गामनो पराजय करवानेअर्थें ब चोर निकल्या तेमां एक बोल्यो जे कोइ द्विपद चतुष्पदादिकने देखो ते सघलाने हणो, बीजो बोल्यो मनुष्यनें हणो. त्रीजो बोल्यो पुरुषनेज हणो, चोथो बोल्यो शस्त्रधरनारने हणो, पांचमो बोल्यो जे आपणी साथें युद्ध करे तेने हणो तेवारें बहो बोल्यो के आपणें कोइने हणवो नथी मात्र एक धननुंज हरण करो बीजा कोइने मारशो मां कांइक गोहरणादिक ज करो ते पण जेम कोइनो संहार न थाय तेम करो. इहां पण सर्वने हणो कहे ते कृष्णलेश्याना परिणाम, एवा अनुक्रमेंकरी शुक्कलेश्यावंतना परिणाम पर्यंत कहेवा ॥ ए बत्रीशमी गाथानो अर्थ थयो ॥ ३६ ॥

हवे थोडोसो बंधपण दुःखदायी थाय एवी आशंका टालवाने गाथा कहे बे.

तंपिहु सपडिक्कमणं, सप्पडिआवं उत्तर गुणंच ॥
खिप्पं उवसामेइ, वाहिवसुसिरिकउ विज्जो ॥३७॥

अर्थः—तोपण समकेतदृष्टिने आरंजादिकमां अल्पपापबंध जे पडे ते षड्विध आवश्यक रूप पडिकमणुं करतां आलोवतां मिछामिडुक्कड देतां पश्चात्ताप

करतां, ते निपुण सप्रतिचार, ते प्रतिचारणा एटले जेम लाजनो अर्थि वा णियोतेनी पेरें आयपत तथा व्ययनी तुलनायें प्रवर्त्ते तेम ते पण प्रवर्त्ते एट ले आ कार्य केम करुं आकार्य केम न करुं केम में ए घणुं कह्युं एमजे हृ दयमांहे विचारणा करे ते ते कार्यने घणुं करे एटले ते कार्य ते अति करे.

उत्तरगुण ते गुरुयें दीधुं जे प्रायश्चित्त तेने आचरवेकरीने खिप्पं एटले सीघ्र उवसामेइ एटले उपशमावे निःप्रताप करे खपावे तिहां दृष्टांत कहेछेः—

वाहिव एटले व्याधिरोग कास श्वासज्वरादिकने जेम सुसिक्खिउ विज्जो एटले रुडो वैद्यकशास्त्रनो जाण वैद्य होय ते वमन विरेचन लंघनादिकें करीने जेम रोगने उपशमावे एटले टाले तेनीपेरे जाणवो ॥ ३७ ॥

हवे पूर्वे कह्युं तेज दृष्टांतेंकरीने कहे छेः—

॥ जहा वसं कुठगयं, मंतमूल विसारया ॥ वि
याहणंति मंतेहिं, तो तं हवइ निविसं ॥ ३८ ॥

अर्थः— जेम विष बे प्रकारनुं छे तेमां एकतो वृक्षादिक वछनागा दिकनुं विष ते स्थावर विष अने बीजुं वृश्चिक सर्प्पादिकनुं विष ते जंगम विष जाणवुं ते विष यथा एटले जेम कोइकना कोठामांहे गयुं एटले उदरमांहे गयुं होय तेना शरीरमां विष व्याप्युं होय ते विषने मंत्रमूलना विशारद तिहां मंत्र ते गारुडीप्रमुखना अने मूलते त्रणपांखडीना पत्र पुष्पादिक तथा तं त्रादिक तेनेविषे डाह्या निपुण होय ते गुरुदत्त आम्नायने अभ्यासेंकरीने सहित जेनी प्रत्यक्षपरीक्षा लाधी छे एवा वैद्य मंत्रवादी ते मंत्र यंत्र तंत्रा दिकेंकरीने विषने हणें एटले निर्विषकरे, विषने नशाडे तथा जो पण ए विषे करी जे घाल्यो होय ते पोते जोपण मंत्राक्षरनाअर्थनो तथाविध जाण नथी तोपण ते मणिमंत्र औषधीनो अचिंत्य प्रजाव छे माटे ते मंत्रना अक्षर सांज लवेकरीनेज तेने गुण नीपजे छे इहां एक स्थविरा डोसीनुं दृष्टांत कहे छेः—

कोइक स्थविराडोसीनो पुत्र हंस एवे नामें हतो तेने दुष्ट सर्प्प कर ड्यो तेथी झेर चडयुं तेणें करी ते निश्चेष्टित थयो तेने मंत्रवादी गारुडि प्रमुखें झेर उतारवा मांडयुं पण उतर्युं नही तेथी गारुडि जता रह्या ते वारे स्थविरायें आशा मूकी पुत्रने शोकें करी अतिशय दुःखणी थकी पु त्रनुं नाम देइने रोवा लागी के हे हंस! हे हंस! एवुं नाम आखीरात्रि

पोकाख्युं तेथी सापनुं विष उतरीगयुं अने साजो थयो तेवारें स्थविराने मंत्रवादिये पूछ्युं स्थविरायें यथार्थ व्यतिकर मंत्रवादीने कह्यो ते सांभली गारुडि बोल्या हंस एवो गारुडीमंत्राक्षरनो बीजाक्षर छे तेथीकरीने सापनुं झेर उतख्युं जेम बालक अग्निनी उष्णताना गुणने जाणतो नथी तो पण ते बालकने अग्निपासे राखवाथी सीतने टाले छे तथा जल पीधुं थकुं तृषाने मटाडे छे तथा जेम सेलडीना गुंडादिकना स्वादने बालक जाणतो नथी तो पण बालकने सुस्वादपणुं पमाडे छे पोषे छे तेम मतिने मंदपणायें करी जो पण सूत्रनो भलो अर्थ न जाणतो होय तो पण पडिक्कमण करनारना कर्मनो क्षय थाय एवे भावें लघुस्तवमांहे कह्युं छेः— दृष्ट्वा संभ्रमकारिवस्तु सहसा ऐऐ इति व्याहृतं, तेनाकूतवशादपीह वरदे बिंदुं विनाऽप्यक्षरम् ॥ तस्यापि ध्रुवमेव देवि तरसा जाते तवानुग्रहे वाचः सूक्तिसुधारसद्रवमुचो निर्यांति वक्त्रोदरात् ॥ १ ॥ आश्चर्यकारिवस्तुने जोइ एकाएक जेणें कुतूहलना वशथकी ऐ ऐ एवुं बिंदुविना अक्षर कह्युं तोपण ते अक्षर तेने सिद्धिदायक थयुं वली हे देवि ! तेने तमारो अनुग्रह थयो के तेना मुखथी अमृतना रस प्रवाहने झरनारी वाणियो तत्काल निकले छे.

तथा लौकिकनेविषे पण एम सांभलियें छैयें जे कोइक पुरुषने कोइकें पूछ्युं के जे तुं आंबानां फल लावीश के रायणनां फल लावीश; तेवारें तेणे कह्युं हुं आंबानां फल लावीश नारायणं एटले रायणनां फल लावीश नहीं एम कह्याथी लोकभाषायें नारायणनुं नाम लीधाथकी ते चेतनने राज्यादिक महाफलनी प्राप्ति थइ. ए आडत्रीशमी गाथानो अर्थ कह्यो ॥३८॥

हवे दृष्टांतने योजियें छैयें.

॥ एवं अठविहं कम्मं, रागदोस समज्जियं ॥ आ
लोअंतो अ निंदंतो, खिप्पं हणइ सुसावओ ॥३९॥

अर्थः—एम ज्ञानावरणादिक आठ प्रकारनां कर्म तेने रागद्वेषेंकरीने बांध्यां ते आठकर्मने सुश्रावक, गुरुनी पासें आलोवतो थको, आत्मानीसाखे निंदतो थको शीघ्रपणे ते आठकर्मने हणे एटले ते आठकर्मने आत्मप्रदेश थकी जूदां करे. इहां शिष्य गुरुने पूछे छे के हे स्वामिन् ! कर्म बांधवाना हेतु प्रमादादिक छे ते प्रमादमध्ये राग द्वेष आव्या तो वली इहां राग द्वेष जू

दा कह्या तेनुं शुं कारण ? एवुं शिष्यनुं वचन सांजलीने गुरु उत्तर कहे छे के राग द्वेष आपदामांहे पाडवानुं मूल छे एटला मोटे राग द्वेषनुं प्रधान पणुं देखाडवाने अर्थे राग द्वेष जूदा कह्या जेम तैलादिकें मर्दित शरीरने रज वलगे तेम राग द्वेषयकी सघला मनुष्यने कर्मनो बंध पण थाय छे इहां सुश्रावक ते सुशब्द अतिशय पूजावाची छे ते सुश्रावक षट्स्थान केंकरी युक्त छे एथी जावश्रावकपणुं जणाव्युं. यतः ॥ कय वयकम्मो तह सी,लवंच गुणवंच उज्जुववहारि ॥ गुरुसु सुसो पवयण, कुसलो खलु जा वउ सहो ॥ १ ॥ जावार्थः—१ कर्यां छे व्रतादिक कर्म जेणें, २ तेमज जेनुं साचुं शील छे, ३ वली जे साचा गुणसहित छे. ४ तेमज जे सरलपणे व्यवहारी छे, ५ गुरुनी सेवानो करनार छे, ६ जे प्रवचनकुशल छे अने जे आगममांहे निपुण छे ते निश्चें जावश्रावक जाणवो ॥ १ ॥ ३९ ॥

वली एहज अर्थने सविशेषपणे कहे छे.

॥ कय पावोवि मणुस्सो,आलोइअ नंदिअ गुरुसगासे ॥
होइ अइरेग लहुउ, उहरिअ जरुव्व जारवहो ॥ ४० ॥

अर्थः—जे पुण्यनो शोष करे अथवा जीवरूप वस्त्रने मलीन करे. तेनें पापयति कहीयें ते अशुज पापप्रकृतिरूप व्याशी जेदें छे. तेना हेतु जे हिंसा मृषावादादिक ते पाप जाणवां ते कारणें कर्यां छे जीववधादिक आश्रव से वीने पाप जेणे एवां मनुष्य ते,पुरुष, स्त्री अनें नपुंसकरूप ए त्रण जाण वां; पण तिर्यंच अने देवता एमां लेवां नहीं कारण के मनुष्यनेज पडिक्क मणानी योग्यता छे ते मनुष्य सम्यक्प्रकारे गुरुनी पासें आलोचना कर तो पापकर्मने निंदतो थको गुरुनी पासें पोताना पापने प्रगटपणे आलो यणनिंदा विधियें करतो शुद्ध थाय पण अगीतार्थादिक कुगुरुनी पासें आ लोयणा न करे तथा पोतानी मेलेज मनमांहे आलोयणा करतां पण क र्मशल्य जाय नही आत्मा शल्यथी शुद्ध न थाय जेमाटे कह्युं छे के. ॥ य तः ॥ अगीउ नवि याणेइ,सोहि चरणस्स देइ कणअहिं ॥ तो अप्पाणं आ लो, अगंच पाडेइ संसारें ॥ १ ॥ जावार्थः—अगीतार्थ कांइ जाणे नहीं चा रित्रनी शुद्धिने माटे अधिकुं उछुं प्रायश्चित्त आपे तेथी ते अगीतार्थ पोताना आत्माने तथा आलोचकने एटले आलोचना लेनारने संसामांहे पाडे ॥ १ ॥

तथा जो पोतें पोतानी मेलें आलोयणा तीव्र आकरां व्रत तपस्यायें करी लीये तो पण संसारमां पडे परंतु शुद्ध न थाय जेम आ चोवीशीथी आ गल एंशीमी चोवीशीयें लक्ष्मणा नामें राजानी वहाली पुत्री तेने परणतां चोरीमांहे नर्त्तार मरण पाम्यो तेथी ते कन्यायें वैराग्य पामीने ते चोवीशीना चरम तीर्थंकर श्रीवज्रनूषण एवे नामें चोवीशमा परमेश्वरनी पासेंथी दी क्षा लीधी तेनुं लक्ष्मणा आर्या एवुं 'नाम' थयुं ते साध्वीयें वसती जोइने सज्झाय करतां एकदा चकला चकलीनुं जोडलुं मैथुन करतुं दीठुं तेवारें विचारवा लागी के अहो तीर्थंकर नगवानें साधुने मैथुननी आज्ञा केम न दीधी ? पण ते तीर्थंकरतो पोतें अवेदी माटे वेदसुखना अनुनवनी वा त शुं जाणे! इत्यादिक मननी कल्पनायें तीर्थंकरनी आशातना करी पछी लज्जाने लीधे गुरुनी पासें जइने आलोयुं नही अने पोतानी मेलेज पाप नी शुद्धिने अर्थें दशवर्षपर्यंत छ विगय त्याग करी तेमज छठ अठमादिक घणां तप कस्यां, सोल मासखमण कस्यां. शोलअर्द्धमासखमण कस्यां, वी शवर्षसुधी आयंबिलनुं तप कस्युं,एम सर्व मली पचाशवर्षसुधी उग्रतप कस्युं तोपण ते पापनी शुद्धि थइ नही. ते पापथकी असंख्याता नवपर्यंत संसा रनां घणां आकरां डुःख नोगवीने आवती चोवीशीयें श्रीपद्मनानतीर्थंक रना तीर्थमां सिद्धि पामशे. यडुक्तं ॥ ससल्लो जइवि कहुग्गं, घोरं वीरं तवं चरे ॥ दिवं वाससहस्संतु,तउवि तं तस्स निफलं इत्यादि नव गाथानो अर्थ.

शल्यसहित प्राणी जोपण उग्रकष्ट करे, धीरपणे शुननावें हजार वर्ष पर्यंत आकरां तप आचरे, तोपण जेम कोइक पोताना रोगनी चिकित्सा जाणतो छ तोपण बीजा वैद्यने कहे तेवारे तेनो राग टले तेम जो पोतानां पापपरनी पासें प्रगट कहे तो शल्यनुं टालवुं पण थाय ॥२॥ व्रत लीधां ति हांथी अखंमचारित्रवंत होय परंतु ते जो गीतार्थ न होय तो तेनी पासें थी देशना सांनलवी व्रत लेवा आलोयणा लेवी ते युक्त नही ॥३॥ शल्यो द्धार करवाने अर्थें खेत्रथी उत्कृष्टा सातसें योजनसुधी गीतार्थने खोलवो अने कालथकी उत्कृष्टा बारवर्षपर्यंत गीतार्थने शोधीने पण तेनी पासेथी आ लोयणा लेवी ॥ ४ ॥ आलोयणाना ध्यानमांहे रह्योथको जीव सम्यक् प्र कारें गुरुनीपासें चाल्यो अने जो वचमां मार्गमध्ये काल करे तोपण तेने आराधक कहेवो ॥ ५ ॥ लज्जादिकने गर्वेकरी अथवा बहुश्रुतपणाना अ

भिमानेंकरीने जे पोतानुं हीणुं चरित्र गुरुने न कहे तो तेने श्रीवीतराग देवें आराधक कह्यो नथी ॥ ६ ॥ जेम बालक बोलतो थको कार्य अकार्य ने सरलपणे प्रकाशे तेम कपट तथा मदेंकरी रहित थइने पोतानां पाप प्रकाशीने आलोववां ॥ ७ ॥ चित्तने संवेगदशामांहे आणीने सूत्रमांहे शल्यो द्धार एटले शल्य न टालवाना विपाक देखाडवेकरीने आलोयणा देवी ॥ ८ ॥ कपटादिदोष रहित समय समयनेविषे वधते संवेगपणे अने वली निःस्पृहथके जे अकार्य आचर्यां होय ते आलोववां ॥ ए ॥ ए आलोयणनी उपर अट्टणमल्ल अने फलीयमल्लनो दृष्टांत जाणवो. ते कथा एज पुस्तकना पहेला भागमां गौतमपृछा ग्रंथमां आवी छे त्यांथी जाणवी.

एटला माटे सद्गुरुनीपासें सम्यक् प्रकारें आलोववुं अने गुरुपण आलोचना लेनारने प्रेरणाकरी उत्साह वधारीने सम्यक् प्रकारें आलोचना आपे. रोगादिक अवस्थायें गुरुने अभावें तो वली सिद्धादिकनी साखें आलोयण लेतोथको पण शुद्ध थाय जेम चेडामहाराजा अने कोणिकना संग्राममांहे रथमुसलना संग्रामनेविषे वरुणनामा सारथीने घा लागो तेणेकरी शरीर जर्जरीभूत थयुं तेवारें ते वरुण आत्मसाखे आलोइ समाधिमरण करी आराधक थको सौधर्मदेवलोकें देवता थयो एकावतारी थइ मोक्षें जाशे.

एटला माटे पाप आलोयाथकी अत्यंत हलवां थाय जेम भारना वहेनार पुरुषना मस्तक उपरथी लोहादिक भार उतर्या पछी ते पोताना आत्माने अतिशय पणे हलवो करी माने तेम श्रावकपण आलोयण करतां समग्र पापने निंदवाथकी पापरूप भारथी हलवो थाय. यतः ॥ लहु आल्हाइ जणणं, अप्पपरिनिवित्तिअज्जवं सोही ॥ डुक्करकरणं आढाणं, निसल्लतंच सोहिगुणा ॥ १ ॥ भावार्थः—मासक्षमणादिक डुष्कर तप करवाथकी लक्ष्मणा आर्यानी पेठें संसारनो उछेद न थाय परंतु आलोयण लेवाथी अभ्यंतर शल्य गयाथी संसारनो उछेद थाय श्रीनिशीथनी चुर्णिने विषे कह्युं छे ॥ तन्नडुक्करं जं पडिसेविज्जइ तं डुक्करं जं सम्मं आलोइज्जइ ति ॥ अर्थः— ते बीजुं कांइ जे प्रतिसेववुं ते डुक्कर नथी परंतु सम्यक्पणे आलोववुं ते डुष्कर छे माटे शल्यते महोटा अनर्थनुं कारण छे जे माटे कह्युं छे के शस्त्रनी पेरें, विषनी पेरें, वेतालादिकना छलमांहे पड्यानी पेरे अथवा उपयोग शून्यने यंत्र घाणीनी पेरें, प्रमादथके क्रोध पमाडेला सर्प

नी पेरे नथी तेवुं दुःख के जेवुं भावशल्यनें अंगीकार करेथी दुःख थाय ले ते शल्य इहां सर्व दुःखनुं मूल्य ले जे शल्यराखे तेने बोधबीज पामवुं दुर्ल न थाय अनंत संसार वधारे जेणे राजपुत्र अने वणिकपुत्रनी पेरें थोडुं पण शल्य सेव्युं होय तो ते बेहु जेम कडुआ विपाक पाम्या तेम ते पण कडु आ विपाक पामे तो वली बीजा घणा पापनुं शुं कहेवुं ?

पूर्वभवने विषे चारित्रलेइने एकवार सरागदृष्टियें करी पोतानी स्त्री जे साध्वीथइ हती तेनी साहामुं जोयुं एटलुं सरागपणुं रह्युं तेथी एक अनार्य देशनेविषे आर्ड एवेनामे राजानो पुत्र थयो अने बीजो वाणिआनो पुत्र ए लाचीकुमार एवेनामें थयो तेमने रागरूप शल्यथकी कडुआ विपाक भोग ववा पड्या. धर्मथकी भ्रष्ट थया, नीचकुलमांहे जवुं पडयुं तेमाटे शल्यर हित थइने गुरुनी पासें आलोववुं गुरुनी पासें आलोववाथकी अनंता जीव सिद्धि वरया. यतः ॥ निठविअ पावपंका, संम्मं आलोइअ गुरुसगासे ॥ पत्ता अणंतसत्ता, सासय सुखं अणाबाहं ॥ १ ॥ भावार्थः– निठव्या ले पापरूप कर्दम जेणे एवा अनंता जीव सम्यक्पणे गुरुनीपासे आवी पोताना पाप आलोइने अव्याबाध शाश्वतः सुखने पाम्या ॥ १ ॥

जेम चंद्रशेखर राजा पोतानी बहेन उपर आसक्त थयो थको स्वामि द्रोही एटले ललेंकरीने पोताना स्वामिनो द्रोह करनार अने राज्यनो ले नार, तेमज महाललभेदादिक कपटनो करनार एवो पापी हतो तेपण स म्यक्प्रकारें गुरुपासें आलोइ श्रीसिद्धाचलजीनी उपर मोक्षें गयो ए कथा विधि कौमुदी ग्रंथमध्ये शुकराजानी कथाथी जाणवी.

माटे आलोयणानुं तप जे गुरुयें आप्युं ते सम्यक्प्रकारें पूरुं करी पोहो चाडवुं. आलोयण पंचासकनेविषे कह्युं ले के यतः ॥ आलोयणासुदाणे, लिंग मणिबिंतिमुणिय समत्ता ॥ पच्छित्तकरणमुचिय, अकरणंचेव दोसाणं ॥ १ ॥ पक्खिअ चाउमासे, आलोयण नियम साउदायव्वा ॥ गहणं अभिगहाणय, पुव्वगहिअनिवेएउ ॥ २ ॥ भावार्थः– आलोयण देवाने माटे ए चिह्न ले एम आगमना जाण मुनीश्वर कहे ले ते चिह्न प्रायश्चित्त लेवुं ते उचित ले आलोयण न लियेतो दोष थाय ॥ १ ॥ पाखीयें तथा चोमासीने दिव सें निश्चयथकी आलोयण देवी अने आलोचकें पण पर्वणीने दिवसें अभि ग्रह नियमादिक ग्रहण करवा ॥ २ ॥ ए चालीशमी गाथानो अर्थ ॥४०॥

हवे पडिक्कमणानुं फल कहे छेः-

॥ आवस्सएण एएण, सावउ जइवि बहुरउ होइ ॥
दुख्काण मंतकिरियं, काही अचिरेण कालेण ॥ ४१॥

अर्थः- यद्यपि श्रावकजे छे ते बहुरज छे एटले बध्यमान कर्मरूप रज नो धणी छे अथवा बहुरत एटले विविधप्रकारना सावद्य पापारंजनेविषे अतिशय आसक्त छे तोपण आवश्यक करवेकरीने एटले सामायिक, चो वीसत्थो, वंदनक, पडिक्कमणुं, काउसग्ग अने पच्चरकाण रूप षड्विध जावा वश्यकेंकरीने दंतधावनादिक करवुं एटले षड्विध जावावश्यक तद्रुप दांतण करवेकरीने शुद्ध थावुं पण दंतधावनादिक द्रव्यावश्यकें करी नही.

दुःख ते शरीरसंबंधी तथा मनसंबंधी दुःख तेने अंतक्रिया एटले क्षय करे अचिरेण कालेण एटले स्वल्पकालेंज अर्थात तेहजजवमां क्षय करे इ हां जोपण दुःखनी अंतक्रियानुं अंतर रहित हेतु ते यथाख्यात चारित्र क हियें तेना लाजनेविषेज अंतक्रियाथाय ते इहां श्रावक परंपरायें मोक्षना हेतु एवा सामायिकादिक आवश्यकने आत्मजावें करीने जावनी विशुद्ध तायें करतो थको जावचारित्र प्रगट करीने तद्भवें मोक्ष जाय.

सामायिकादिक आवश्यकेंकरीज गृहस्थनेपण जावनी विशुद्धियें जरत चक्रवर्त्तिनी पेरें केवलज्ञान पामे अहो जव्यप्राणीउ! सांजलो एक सामा यिक आवश्यकना पदमात्र आलंबन पामीने अनंता जीव मोक्षें पोहोता ॥ यतः ॥ जोग जिणसासणम्मि, दुरकरकयं पउंजंता ॥ इक्किकम्मि अणं ता, वट्टंता केवलंपत्ता ॥ १ ॥ जावार्थः-योगें योगें श्रीजिनशासननेविषे दुःखनो क्षय प्रयुंजता एकेक योगें वर्त्तता अनंता जीव केवलज्ञान पाम्या ए एकतालीशमी गाथानो अर्थ कह्यो ॥ ४१ ॥

हवे मन वचन कायानी प्रवृत्ति अतिसूक्ष्म छे अने इंद्रियरूप तुरंगम अति चपल छे तथा जीवने अत्यंत प्रमादनुं बहुलपणुं छे माटे केटलाएक अतिचार अपराध स्मृतिमांहे नहीं आव्या होय विसर्जन थया होय परं तु ते सर्व आलोववा योग्य छे जे कारणे जगवाननां वचन छे के हे गौत म! प्रायश्चितनां ठेकाणां असंख्याता छे तेमांहे एकपण आलोयाविना रहे

तो शल्यसहित मरणे मरे तेमाटे विसरी गयेला अतिचारने सामान्यपणे पडिक्कमवाने अर्थें गाथा कहे छेः—

॥ आलोयणा बहुविहा, नय संभरिया पडिक्कमण काले ॥
मूलगुण उत्तरगुणे, तं निंदे तंच गरिहामि ॥ ४२ ॥

अर्थः—आलोयणा ते गुरुनी आगल पोताना दुश्चरित्र कहेवां उपचार थकी तेना कारणभूत जे प्रमाद क्रिया तेपण आलोयणा कहियें ते आलोयणा बहुविध एटले नानाप्रकारनी छे तेहना हेतु घणा छे ए कारण माटेज उपयोगनी शून्यतायें पडिक्कमणा अवसरें आलोववा निंदवा गर्हाने अवसरें न सांभस्या ते. पडिक्कमणाना बे काल छे तेमां एक तो सूर्यना उदयनी पहेलांज पडिक्कमवुं तेवार पछी पडिलेहण प्रमुख सर्व करे अने सांजे संध्या टले त्यांसुधी पडिक्कमणुं करे एटलो काल पडिक्कमणानुं मान साधु आश्रयी उत्सर्गथी छे अने श्रावकने तो अपवादथी पण होय आजीविकाने हेतुयें व्यापारक्रियाने परवशें आगल मोडुं वहेलुं पडिक्कमणुं करे अन्यथा नही. यतः ॥ वित्तिवुछेयम्मिउ, गिहिणोसीयंतिसव्वकिरियाउ ॥ निरविरकस्सउजुत्तो, संपुन्नो संजमोचेव ॥ १ ॥ भावार्थः—आजीविकाने अभ चलावे गृहस्थनी सघली क्रिया सीदाय अने निरपेक्ष उद्यमे युक्त संपूर्ण संयमवंतने कांइ पण वांछा न होय ॥ १ ॥

हवे आलोयण ते शानेविषे होय ते कहे छे. मूलगुण ते पांच अणुव्रतरूप अने उत्तरगुण ते गुणव्रत शिक्षाव्रतरूप आदिदेइने तेमविषे वीसरी गयेला अतिचारनुं सामान्यपणे पडिक्कमवुं निंदवुं अने गर्हवुं जाणवुं ४२

एम अनुक्रमें दुष्कृतनी निंदा करीने विनयमूल धर्म आराधवाने कायेंकरी उभो थयो थको " तस्सधम्मस्सकेवलिपन्नत्तस्स " एम कहीनें मंगलिकने अर्थें ए गाथा कहे ते कहे छे.

॥ अब्भुठिउमि आरा, हणाए विरउमि विराहणाए ॥
तिविहेण पडिक्कंतो, वंदामि जिणे चउवीसं ॥ ४३ ॥

अर्थः—गुरुनी पासेंथी अंगीकार कस्यो जे केवलीभगवाननो भाखेलो एवो श्रावकनो धर्म तेने आराधवाने अर्थें तथा भलीरीतें पालवाने अर्थें हुं उठ्यो छुं उजमाल थयो छुं अने ते धर्मनी विराधना खंडना करवाथी

निवर्त्त्यो हुं त्रिविधें एटले मन वचन कायायेंकरीने पडिक्कमवा योग्य अति चारथकी निवर्त्त्योंछुं एटलामाटे हुं श्रीरुषजादिक चोवीश जिनप्रत्यें वांडुं छुं खेत्रथी तथा कालथी ढूंकडा उपकारी छे तेमाटे. इहां चोवीशीनुं ग्रहण होवाथी पांच जरत, पांच ऐरवत आदिशब्दथकी पांच महाविदेहना जे तीर्थंकर देव ते प्रत्यें हुं वांडुंछुं ॥ ४३ ॥

एम जावजिनने नमस्कार करीने हवे समकेतशुद्धिने अर्थे त्रणलोकना शाश्वता अशाश्वता एवा स्थापनाजिनने वांदवा माटे गाथा कहे छेः–

जावंति चेइआइं, उड्ढेअ अहेअ तिरिय लोएअ ॥
सवाइं ताइं वंदे, इह संतो तउ संताइं ॥ ४४ ॥

अर्थः–जेटला त्रण्यलोकना चैत्य तथा जिनप्रतिमा उर्ध्वलोक ते स्वर्गने विषे, अधोलोक ते जवनपतिना जवननेविषे, तिर्यक्लोक ते नंदीश्वर अष्टापदादि तीर्थनेविषे छे ते सर्व तिहां रहेला परमेश्वरने हुं इहां रह्योथको वांडुं.

हवे सर्वसाधुने वांदवाने अर्थे कहे छे.

जावंति केविसाहू, जरहेरवय महाविदेहे अ ॥ स
वेसि तेसि पणउ, तिविहेण तिदंमविरयाणं ॥ ४५ ॥

अर्थः–जेटला कोइ साधु मति श्रुत अवधि विपुलमति मनःपर्यवज्ञानी केवलज्ञानी चौदपूर्वी दशपूर्वी नवपूर्वी द्वादशांगी एकादशांगी जिनकल्पी थविरकल्पी यथालंदिक परिहारविशुद्धि खीराश्रव मध्वाश्रव संजिन्नश्रोत कोष्टबुद्धि विद्याचारण जंघाचारण पदानुसारी वैक्रियलब्धिक. जेना कफ विट मल मूत्र प्रस्वेद केश नखादिक सर्व औषधीमय, आशीविष, पुलाक, निर्ग्रंथ, स्नातक, आचार्य उपाध्याय प्रवर्त्तकादिक अनेक जेदना साधु ते उत्कृष्टा नव हजार कोडी अने जघन्यथी बे हजारकोडी साधु ते जरत ऐरवत महाविदेहक्षेत्रनेविषे च शब्दथकी कोइ देवताना अपहर्या अकर्मजूमिनेविषे होय ते सर्वेने त्रिविधें एटले मन वचन कायायेंकरीने हुं वांडुं छुं. तिहां मननेविषे साधुना गुणनुं चिंतन करवुं तथा वचनेंकरीने साधुना गुणनो उच्चार करवो अने साधुनुं बहुमान करवुं तथा कायायेंकरी शिर नमाडवुं. ते साधु केवा छे तो के मन वचन अने कायानी चपलतारूप एवा जे त्रण दंम तेथकी निवर्त्त्या एवा साधु छे तेने हुं वांडुंछुं ॥ ४५ ॥

एम पडिक्कमणानो करनार सर्वचैत्यने सर्वसाधुने प्रणाम करतो थको प्रवर्द्धमान• शुभअध्यवसायें वधते शुभ परिणामें परिणम्यो थको एवुं वि चारें जे आगला कालनेविषे पण मुजने एवा परिणाम होजो एवी शुभ जावनी वांछा करे ते इहां गाथायेंकरी कहे छे.

चिर संचिय पाव पणा सणीइ, नव सय सहस्स महणी ए ॥
चउवीस जिण वणिग्गय कहाइं, वोलंतुमे दियहा ॥ ४६ ॥

अर्थः– घणाकालना संचितपापना प्रणाशनी करनारी तथा नवशत सहस्र ते शो हजार एटले एकलाख नव थया पण उपलक्षणथी अनंता नवनी मथनारी एवी चोवीशे तीर्थंकरनी बीजकथा अंकुरनी वधारनारी चो वीशे जिनना मुखथकी नीकलेली जे कथा ते कथायेंकरीनें प्रनुनां नाम उ त्कीर्त्तन प्रनुनां गुणगान चरित्रवर्णनादिक रूपवचननी पद्धतियें परमेश्व रनी कथा करी प्रनुनी पूजा पुष्पादिकें करतां तबोलिया सर्पें दंश दीधो तोपण अप्रगयका काउसग्गध्यानें रह्या एवा नागकेतुने तत्काल केवल ज्ञाननी आपनारी एवी चोवीशतीर्थंकरनी कथायेंकरीने महारा दिवसा व्यतिक्रमो इहां बोध बीजनी प्रार्थना करतां दोष नही ॥ ४६ ॥

हवे मंगलिकपूर्वक पडिक्कमणानो करनार नवांतरनेविषे पण समा धि बोधपामवाने अर्थें प्रार्थना करेछे ते गाथायेंकरी कहे छे.

मम मंगलमरिहंता, सिद्धा साहु सुयंच धम्मो अ ॥
सम्मदिठि देवा, दिंतु समाहिं च बोहिं च ॥ ४७ ॥

अर्थः– मुजने मंगलिक हो अरिहंतनुं, सिद्धनुं, साधुनुं, श्रुत ते अंगो पांगादिक आगमधर्मनुं, अने ज्ञान चारित्ररूप धर्मनुं, च शब्दथकी ए धर्म ते लोकमां उत्तम छे शरणनूत छे एम देखाडयुं ए चार मंगलिक कह्यां इहां श्रुत अने धर्म बे जूदां कह्यां ते शुं धर्म श्रुतमांहे न आव्यो? पण श्रुत मंगलिकनुं प्रधानपणुं देखाडवामाटे जूदां कह्यां ज्ञान क्रिया बेहुनेलां म ले थकेज मोक्ष छे एम जणाववानेअर्थें कह्यां तेहज कहे छे. यतः ॥ ह यंनाणं कियाहीणं, हया अन्नाणउ किया ॥ पासंतो पंगलो दड्ढो, धावमा णोवि अंधउ ॥ इत्यादि ॥ १ ॥ नग्नत्वे पशवो जलैर्जलचराः सर्वेजटाजिर्व टाः, वल्कैर्नूर्जलताः सुताः करिवराः श्वानादयोजस्मनिः ॥ वह्नीनां ज्वलनैर्जे

नाहरिवृषाबद्धाः सदा रज्जुनिः, स्वर्गं यांति कथं न ते यदि वृथा ज्ञानक्रिये निष्प्रमे ॥१॥ तथा ॥ वह्नीनां ज्वलनैः स्त्रियो बहुविधाः क्लेशैर्दरिद्राश्चचेन्मुक्तिं यांति पुनर्जनाः शमदमज्ञानक्रियाद्यैर्गुणैः ॥ २ ॥ नावार्थः—क्रियाहीन ज्ञान ते हण्युं अज्ञानथकी क्रिया हणी जेम पांगलो देखे अने आंधलो दोडे ले ते जेम एकथी कार्यसिद्धि न थाय बेहु मलवाथी वांबित कार्य थाय माटे ज्ञानक्रिया संयुक्त होय तो मोक्षरूप कार्य थाय ॥ १ ॥ तथा पशु नग्न फरे ले, जलचरजीव जलमांहे रहे ले, वटादिक जटा धरे ले, नोज पत्रवृक्ष वल्कल पहेरे ले तथा बालक हस्तो, श्वानादिक राखमांहे पड्या रहे ले, वली अग्निने सदाइ लोक,बाले ले, सिंह, वृषन्न अश्व सर्वदा दोरियें बांध्या रहे ले तो ते स्वर्गे केम नथी जाता ? तेथी जो मोक्ष थाय तो ज्ञान क्रिया ए निष्प्रमाण गणाय ॥ १ ॥ घणी स्त्रीउ अग्नीमां बले ले तथा दरिद्री लोको घणा प्रकारना क्लेशोने पामे ले परंतु ते मुक्तिने पामता नथी मुक्ति तो मात्र शम दम ज्ञान अने क्रिया आदि गुणेकरीने प्राप्त थाय ले ॥२॥

श्रीआचारांग सूत्रमांहे कह्युं ले, यतः ॥ आणाणाए एगे निरूवगाणा एवंते तावहोइत्ति तो अधिष्टायिक सम्यक्दृष्टि एवा देवता देवीउ जे धरणेंद्र अंबिका यक्षादिक ते मुजने समाधिपणुं आपो जे चित्तनी स्थिरता ते समाधि कहियें ते समाधि सकलधर्मनुं मूल ले जेम शाखानुं मूल स्कंध ले, प्रतिशाखानुं मूल शाखा ले,फलनुं मूल फूल ले, अंकुरनुं मूल बीज ले तेम धर्मनुं मूल समाधि ले. चित्तनी स्वस्थता विना जेटलां रूडाधर्मनां अनुष्टान ते सर्व कष्टनूत जाणवां. प्रायः व्याधिपीडायेंकरी समाधिनो नाश थाय ले तेमाटे ते व्याधि पीडानो रोध करवो तेनो हेतु उपसर्गनिवारण ले ते उपसर्ग निवारवानेमाटे समकेतदृष्टि देवदेवीनी प्रार्थना करवी ते प्रार्थना बोधि एटले परलोकें श्रीजिनधर्मनी प्राप्तिने अर्थे ले. यतः ॥ सावयघरंमि जंहूज्ज चेडउ नाणदंसण समेउ ॥ मिछत मोहिय मइणो, मा राया चक्कवट्टिवि ॥ १ ॥ नावार्थः—श्रावकना घरनेविषे दास थावुं ते पण नलुं जे माटे तिहां ज्ञान दर्शनसमेत थवाय परंतु मिथ्यात्वें मोहितमतिवालो एवो राजा तथा चक्रवर्त्तिपणुं पण मुजने थाशो मां ॥ १ ॥

इहां कोइक . एम कहेले के समकेतदृष्टि देवदेवी समाधि बोधी आपवाने समर्थ ले के नथी ? जो समर्थ नथी तो तेनी प्रार्थना करवी निष्फ

ल छे अने जो समर्थछे तो डुर्जव्य तथा अजव्यने केम समाधि आपता न थी. जो कहेशो के योग्यनेज आपवा समर्थ छे पण अयोग्य अजव्य डुर्ज व्यादिकने आपवा समर्थ नथी तेवारेतो योग्यताज प्रमाण राखवी तेवारे अजागलस्तननी पेरे वृथा' प्रार्थना करवाथी शुं ?

हवे गुरु उत्तर कहे छे के सर्वत्र योग्यताज प्रमाण छे अमे बीजो कांइ विचार जाणता नथी अमे नियतवादी एकांतवादी नथी अमेतो सर्वनय समू हात्मक स्याद्वादी छेयें ते अमे कहीयें छेयें के सर्वसामग्री जोइयें जेम घटनी निष्पत्तिमां माटीनी योग्यता छतेपण कुंजार, चक्र, चीवर दोरो वस्त्र दंमा दिक सर्व जोइयें तेवारे घट नीपजे छे सहकारी कारण तेहज जोवुं. तेम इहां जीवने योग्यता छतेपण विघ्नना समूहने दूर करवा माटे समाधि बो धिना देवानेविषे देवना पण समर्थ छे. जेम मेतार्यमुनिने पूर्वजवना मित्र देवता यें आवी सुलजबोधी कस्यो तेनीपेठे समकेतदृष्टि देवतानी प्रार्थना बलवती छे.

इहां शिष्य आशंका करे छे के सम्यक्दृष्टि देवतापासेथी बोधी समाधिनी याचना करतां तेमनुं बहुमान करवुं पडे तेथी शुं समकेत मलिन न थायके ?

गुरुउत्तर कहे छे के ते देवतानी पासेंथी कांइ मोक्ष मागता नथी अमे तो एटलुंज मागियें छेयें के धर्मध्यान करतां थकां अमारां विघ्न टालो एम धर्ममां अंतराय टालवानी प्रार्थना छे एटलामाटे देवतानी प्रार्थना कर तां कांइ दोष नथी जेमाटे पूर्वे श्रुतधरोनुं ए आचरण छे. श्रीआवश्यक चूर्णिमध्ये श्रीवयरस्वामीना चरित्रनेविषे कह्युं छे. यतः ॥ तछय अप्नासे अन्नोगिरि तं गया तछ देवयाए काउसग्गोकउ सावि अप्पुछिआ अणुग्गहं त्ति आणुन्नायमिति तथा आवश्यकनी काउसग्ग निर्युक्तिमांहे पण कह्युं छे यतः ॥ चाउमासिए वरिसे खित्तदेव उसग्गे खित्तदेवयाए अ वेयावच्च गराणं दिज्ञ थुइ जरकपमुहाणं करंति पक्खिअ चाउमासिएवेगे ॥ तथा बृह त्कल्पजाष्यमां पण कह्युं छे ॥ पारिअ काउसग्गो, परमिठिणंच कय नमुक्का रो ॥ वेयावच्चगराणं, दिज्ञ थुइजरकपमुहाणं ॥ १ ॥

तथा चौदशें चुमालीश ग्रंथना कर्त्ता श्रीहरिजद्रसूरियें पण ललितविस्त रा ग्रंथनेविषे वेयावच्चना करनारां देवदेवीनी चोथी थोइ कही छे तेमाटे समकितदृष्टि देवतानी प्रार्थना करवामां कांइ अयुक्त नथी ॥ ४७ ॥

हवे जेणे बारेव्रत लीधां होय तेने अतिचारनुं आलोववुं होय अने ते

एणेंज पडिक्कमणुं करवुं परंतु जेनें व्रत न होय तेणें पडिक्कमणुं न करवुं एवी आशंका टालवाने चार प्रकारनुं पडिक्कमणुं मूलगाथायेंकरी कहे छे.

पडिसिद्धाणं करणे, किच्चाण मकरणे पडिक्कमणं ॥
असद्दहणे अ तहा, विवरिअ परूवणाएअ ॥ ४८॥

अर्थः—श्रावकने पण सिद्धांतमध्ये स्थूलप्राणातिपातादिक तथा अढार पापस्थानक निषेध्यां छे तेनुं करण एटले आचरण कर्युं होय अने २ जे श्रावकने करवुं घटे ते न कर्युं होय जेम निद्रामांथी उठतिवखतें सूतीवखतें बेसतीवखतें नवकार गणवो सूत्रोक्त श्राद्धदिनकृत प्रमुख अनेक ग्रंथनेविषे जे श्रावकनी करणी परमेश्वरनी पूजा प्रमुख कही छे ते कृत्य न कर्यां होय तथा ३ काची समजणने लीधे सूक्ष्मनिगोदादिकना जावनी समजण न पडवाथी अथवा ए केणें दीठा छे इत्यादि सूक्ष्मअर्थ सद्दह्या न होय तथा ४ विपरीत प्ररूपणा ते अवली प्ररूपणा उन्मार्गदेशना करवी ए देशना ते मरीचीनी पेरें दुरंतदुःखनी हेतु रूप छे. यदुक्तं ॥ दुब्भासिएण इक्केण, मरीइ दुक्खसागरं पत्तो ॥ जमिउं कोडाकोडी, सागरसरिनाम धिजाण ॥ १ ॥ जावार्थः—जेम एक दुर्जापित वचनेंकरी मरीचिनो जीव दुःखरूप समुद्रमांहे पड्यो ते एक कोडाकोडी सागरोपम प्रमाण संसारमां जम्यो ॥ १ ॥ ए विपरीतप्ररूपणा अनाउपयोगें करी होय तेनुं पडिक्कमणुं थाय ए चार प्रकारनुं पडिक्कमणुं कह्युं.

इहां शिष्य, गुरुने पूछे छे के श्रावकने धर्मनो उपदेश करवानो अधिकार छे? तेने गुरु उत्तर कहे छे के श्रावकें जो गुरुनी पासें आम्नाय सहित सूत्रार्थ धार्या होय अने गुरुयें आज्ञा आपी होय तो ते श्रावक, धर्मदेशना आराधना करे पोतें जणे गणे सांजले अने लोकने धर्मवार्त्ता पण कहे इत्यादिक आगमप्रमाण छे तेम आवश्यकचूर्णिकार कहे छे के ते जिनदासनामा श्रावक अष्टमी चतुर्दशीनेविषे उपवास करे, पुस्तक वांचे ॥ ४८ ॥ ए विशेष हेतु दृष्टांतें सहितपडिक्कमणुं कह्युं ॥

हवे संसारीजीवने संसारमां चारे गतिनेविषे अनेक प्रकारना जव जमतां थकां अनेक संसारी जीवोनी सायें वैर थयुं होय ते खमावे छे,

खामेमि सव्वजीवे, सव्वेजीवा खमंतु मे ॥
मित्तिमे सव्वजूएसु, वेरं मज्झं न केणय ॥ ४९॥

अर्थः—सर्वजीवने हुं खमावुं बुं अने में जे कांइ अनंतनवनेविषे मोह अज्ञानपणे पीड्या एवा जीवोने अनेक प्रकारनी पीडा उपजावी होय ते म्हारी अपराधरूप डुष्टचेष्टाने पण सर्वे जीवो तमे खमो एटले सर्वेजीवो तमे म्हारी उपर क्षमा करो अर्थात् म्हारे ते जीवोनी साथें कर्मबंध न होय एम करुणालुपणुं जणाव्युं हवे हेतु कहे ले. सर्वजीवोनी साथें सर्वनूत सत्वोनी साथें म्हारे मैत्रीनाव हो, म्हारे कोइ प्राणीनी साथें वैर अप्रीति न हो, एटले मुजने मुक्तिना लानना हेतु ए सर्वजीव हो अने हुं पण ते सर्वजीवोने यथाशक्तियें मुक्ति पमाडुं अर्थात् हुं कोइ जीवने मोक्ष जतां विघ्ननो करनार न थाउं, तत्व जाण्युं ले माटे म्हारी निंदाना करनारनी उपर पण म्हारे द्वेषनाव नथी. ज्ञानांकुशमांहे कह्युं ले के माहरी निंदा करीने पण जो लोक संतोषने पामतां होय तो ते प्रयास कर्याविना म्हारे अनुग्रहरूप ले; केम के कल्याणना अर्थी पुरुष परने संतोषनी पुष्टताना हेतुयेंकरी अर्थात् परने संतोष वधारवासारु डुःखेंकरी उपार्जेलां एवां धननो पण परित्याग करे ले.

हवे ए मैत्रीनावनानुं स्वरूप कहे लेः—माऽकार्षीत्कोपिपापानि, माचनूत्कोऽपि डुःखितः ॥ मुच्यतां जगदप्येषा, मतिर्मैत्री निगद्यते ॥ १ ॥ नावार्थः—कोइ प्राणी पाप करशो मां,कोइ प्राणी डुःखी म थाउ कोइरीतें पण जगत् डुःखथी मूकाउ, एवी जे मति ते मैत्री नावना कहेवाय ले.

वैर जो थोडुं होय तो पण ते आ नव अने परनवनेविषे महा अनर्थनुं करनारुं थाय, वैर ते कौरव अने पांमवने अढार अक्षौहिणी कटकना क्षयनुं करनारुं थयुं तथा कोणिक अने चेडामहाराजाने अनर्थकारि थयुं. श्रीनगवतीसूत्रमां कह्युं ले जे ॥ चेडय कोणिय जुष्ने, चुलसी लन्नुअ लक्ख मणुआणं ॥ रह मूसलंमि नेया, महासिला कंटकएचेव ॥ १ ॥ इत्यादि चार गाथानो अर्थ कहे लेः—पंचमा अंगमांहे विसंवादपणे चेडामहाराजा अने कोणिकना युद्धनेविषे चोराशी लाख अने लन्नु लाख मनुष्यनो संहार थयो ते रथमुसलनो संग्रामनेविषे महाशिला कंटक संग्रामनेविषे थयो ॥ १ ॥ वरुण नामा सारथी सौधर्मदेवलोकें गयो तथा तेनो मित्र मरीने मनुष्य थयो, नवलाख माणस मरीने मत्स्य थयां, शेष बीजा जीव मरण पामीने तिर्यंचगति तथा नरकगतिमां गया ॥ २ ॥ कालकुमार आदिक द

३जाइ मरीने चोथा नरकनेविषे उपन्या ते नरकथकी निकलीने दशे जाइ महाविदेहमां मनुष्य थइ तिहांथी मोक्षे जशे ॥ ३॥ तेमनी माता पण वैराग्य पामी श्रीवीरप्रभुनी पासेथी दीक्षा लेती हवी ए अवसर्प्पिणीनेविषे एवो कोइ बीजो संग्राम थयो नथी ॥ ४ ॥

जूउ कमठनुं एकपक्षुं वैरपण मरुभूतिने दशभव सुधी दुःखदायि थयुं वली ते वैर,परभवनी परंपरायें अनुयायि थाय एटले पाछल चाल्युंज आवे; लोकमां पण कहे छे. यतः ॥ वैरं वैश्वानरोव्याधि, वादव्यसनलक्षणं ॥ महानर्थाय जायंते, वकाराः पंच वर्द्धिताः ॥ भावार्थः–वैर, विश्वानर (अग्नि) व्याधि, (रोग) वाद करवो, व्यसन सेववुं, ए पांच प्रकारना वकार वध्या थका महाअनर्थरूप थाय छे.

एटला माटेज धर्मनुं मूल क्षमा एवुं श्रीवीरपरमात्मायें पोतें देखाड्युं छे जेमाटे इच्छामि खमासमणो इत्यादि पाठें इछुंछुं हे क्षमाश्रमण! इत्यादिक नेविषे परमेश्वरें क्षमानुं प्रधानपणुं देखाड्युं. यतः ॥ खंती सुहाणमूलं, मूलं धम्मस्स उत्तमा खंती ॥ हरइ महाविज्जाइं, खंति दुरिआइं सव्वाइं ॥१॥ भावार्थः–क्षमा ते सुखनुं मूल छे, धर्मनुं मूल ते पण उत्तम क्षमा छे, जेम महोटा वैद्य व्याधिने हरे छे तेम क्षमा छे ते सघलां पापने हरे छे ॥१॥ जे समर्थ होय तेने क्षमा करवानुं फल घणुं कह्युं छे. यतः ॥ दाणं दरिद्दस्स पहुस्सखंति, इच्छानिरोहो मणइंदिअस्स ॥ पढमेवए इंदिय निग्गहो अ, चत्तारि एआणि सुदुक्कराणि ॥ १ ॥ भावार्थः–दारिद्रपणामांहे दान, प्रभुतामांहे क्षमा,मननी इच्छानो निरोध करवो, अने पहेलीवयमां एटले यौवनावस्था मांहे इंद्रियनिग्रह करवो ए चार वाना अति दुष्कर छे ॥ १ ॥

क्षमा आदरवाथी कूरगडु आदिदेइने घणा जीवो तेहज भवमां केवलज्ञान पामीने मोक्षे पोहोता माटे उत्तमजीवें वैर बांधवुं क्षमा आदरवी ॥ ४ए ॥

हवे पडिक्कमणासूत्रना अध्ययननो उपसंहार करतां थकां आगले धर्मनी वृद्धिनेअर्थे मांगलिक माटे छेली गाथा कहे छे.

एवंमह आलोइय, नंदिअ गरहिअ दुगंछियं सम्मं ॥
तिविहेण पडिक्कंतो, वंदामि जिणे चउवीसं ॥५०॥

अर्थः– ए प्रकारें हुं सम्यक्रीतें गुरुनीपासें आलोइने पोतानां पाप क

हीने नंदीने एटले हाइतिखेदे में मातुं कर्युं एवीरीतें कहीने आत्मानी सा खे पापनी गर्हणा करीने गुरुनीपासें जुगुप्सा डुगंछा करीने सम्यक् प्रकारें अतिचार जाणीने तेनें रूडीरीतें मन वचन कायायें त्रिविधें पडिक्कम्या ए प डिक्कमण नामा अध्ययन पुरुं थयुं माटे चोवीश तीर्थंकरने वांदुं छुं ॥५०॥

इहां कोइ अपर कहे छे के ए पडिक्कमणसूत्र कोणें कर्युं तेने गुरु कहे छे के जेम बीजां पडिक्कमणासूत्र बहुश्रुत स्थविरनां करेलां छे तेम ए पण जाणवुं जेमाटे श्रीआवश्यकसूत्रनी बृहद्वृत्तिनेविषे "अरकरसन्निसम्मं" ए गाथाना व्याख्यानमां कर्युं छे जे आचारांगादिक जे अंगप्रविष्टश्रुत छे ते ग णधरें कर्युं छे अने आवश्यकादिक अनंगप्रविष्टश्रुत छे ते स्थविरकृत छे जो कहेशो के श्रावकप्रतिक्रमणसूत्रने जो आचार्यकृत कहियें तो एनां नाष्यनि र्युक्त्यादिक पण जोइयें त्यां कहे छे के आवश्यक दशवैकालिकादिक दश शा स्त्र विना शेष बीजां शास्त्रने निर्युक्तिनो अनाव छे अने उववाइ प्रमुख उपांगने तो वली चूर्णिनो पण अनाव छे माटे शुं ते सिद्धांत नथी? श्रावक पडिक्कमण सूत्रनी विक्रम संवत् ११७३ ना वर्षमां श्रीविजयसिंहसूरि तथा श्रीजिनदेव सूरिकृत चूर्णि नाष्यादिक पण छे अने वृत्ति टीकातो वली घणी छे ए का रणमाटे श्रुतस्थविरने करवेकरीने सघला अतिचारनो विशोधक होवाथी ए श्रावकपडिक्कमण सूत्र ते सर्व श्रावकें निश्चयें आदरवुं जेम साधु पोता नां पडिक्कमणसूत्रने आदरे छे तेम श्रावकें पण पडिक्कमणासूत्र आदरवुं.

इहां अनिनिवेश मिथ्यात्वना धणी कदाग्रही लोको ते वली एम कहे छे के ए वंदितु नामे श्रावकनुं प्रतिक्रमणसूत्र ते तो पाछलथी कोण जाणे कोणें कर्युं छे तेमाटे ए मानवा योग्य नथी एवुं जे कहे छे तेनी शुं जाणी यें शी गति थशे जेमाटे ते सर्वज्ञप्रणीत मार्गने मरडवाथकी अनंतां दुःख पामशे. यतः ॥ रन्नो आणनंगे, इक्कुच्चिय निग्गहो हवइलोए ॥ सवन्नु आण नंगे, अणंते सोनिग्गहं लहइ ॥ १ ॥ नावार्थः– राजानी आज्ञा नांगेथके लोकमांहे एकवार निग्रह थाय एटले दंम थाय परंतु जे सर्वज्ञनी आज्ञानो नंग करे तेतो अनंती वार निग्रह पामे दंम पामे ॥ १ ॥

कोइक वली एमज कहे छे के श्रावकना वंदिता पडिक्कमणा सूत्रनो वि चार अने अर्थतो वेगलो रहो पण प्रथम तो श्रावकने पडिक्कमणुं करवुं ते पण क्यां कर्युं छे? माटे वंदित्तासूत्रनो विचार तदपि प्रलापमात्र जाणवुं.

गुरु कहे छे के सिद्धांतमांहे श्रावकने पडिक्कमणुं करवानो पाठ अनेक ठेकाणे कह्यो छे प्रथमतो श्रीअनुयोगद्वारमांहे देखियें छैयें. यतः॥ सेकिंत्तं लोउत्तरिअं नावावस्सयं जं समणोवा समणिवा सावउवा साविआवा त च्चित्ते जाव उनउकालं आवस्सयं करे इति तथा वली एज अनुयोगद्वारमां हे ए गाथा छे. यतः ॥ समणेण सावएणय, अवस्स कयव्वयं हवइ जम्मा ॥ अंतो अहोनिसस्स, तम्हा आवस्सयं णाम ॥ १ ॥ नावार्थः–ते केम लोकोत्तर नाव आवश्यक जे साधु अथवा साध्वी श्रावक अथवा श्रावि का तेउ तच्चित्त एवां थयांथकां उनयकाल आवश्यक करे. तथा तिहांज कह्युंछे जे साधुयें श्रावकें अवश्य करीने पडिक्कमणुं करवुं होय जेमाटे अ होरात्रमांहे अंते कराय तेमाटे एनुं आवश्यक एवुं नाम छे ॥ १ ॥

तेमज नवांगनी टीकाना करनार श्रीअनयदेवसूरि तथा कलिकालमां सर्वज्ञ सरखा श्रीहेमचंद्राचार्य प्रमुख पूर्वाचार्यें रचेला एवा जे पंचाशक वृत्ति, योगशास्त्र प्रमुख अनेक ग्रंथ छे तेनेविषे श्रावकने पडिक्कमणुं साक्षा त्पणें कह्युं छे ते सर्वत्र प्रसिद्ध छे.

ते पडिक्कमणाना पांच नेद छे एक दैवसिक, बीजो रात्रिक, त्रीजो पा क्षिक, चोथो चातुर्मासिक अने पांचमो सांवत्सरिक ए पांच पडिक्कमणाना विधि महारा करेला विधिकौमुदिनामा ग्रंथथकी जाणजो.

ए वंदितासूत्रनो बालावबोध जगतमां विख्यातिवंत एवा श्रीतपगच्छ बि रुदना धारक श्रीजगच्चंद्रसूरीश्वर होताहवा तेमने पाटें अनुक्रमें श्रीदेवसुंद रसूरि उत्तमोत्तम थया तेमना पांच शिष्य हता तेमांहे पहेला शिष्य श्रीज्ञा नसागरसूरीश्वर गुरु ते विविध प्रकारनी अवचूरीरूप लहरीना प्रगट करवा थकी साचा नामना धारक थया जेणे आगमना विविधप्रकारना आलावा उद्धर्या एवा ते सूरिना इंद्र होताहवा तथा बीजा श्रीकुलमंमनसूरी, त्रीजा श्रीगुणरत्ननामा सूरि, जे षट्दर्शनवृत्ति, क्रियारत्नसमुच्चय, विचारसंग्रह इत्या दि ग्रंथोना करनार थयां, अने जे श्रीनुवनसुंदरसूरि आदिनेविषे विद्यागुरु पणाने नजता हवा तथा चोथा श्रीसोमसुंदरसूरि प्रवरगुरु चोथा गुरुनाइ महोटा महिमाना धणी थया जेथकी धर्मनी बे प्रकारें अत्यंत संतति श्रेणी थइ छे तथा वली यतिजितकल्पनीवृत्तिना कारक एवा पांचमा गुरुनाइ

श्रीसाधुरत्नसूरीश्वर प्रवर थया, जेणे मुजसरखाने पण हाथें ग्रहण करीने संसारकूपमांहेथी बाहेर काढ्यो ए पांच शिष्यनां नाम कह्यां.

ते पूर्वोक्त श्रीदेवसुंदरगुरुने पाटे श्रीसोमसुंदर नामा गणिना इंद्र ते यु गप्रधाननीपेरें जयवंता वर्त्ते छे तेमना पांच शिष्य महोटापुरुष निरपेक्षी, स हस्त्रनाम स्मृतिप्रमुख कार्यंकरीने श्रीमुनिसुंदरसूरि जेवा गुरु प्राचीन आचा र्यना महिमाना धारक एवा श्रीजयचंद्रसूरि थया तथा संघना अने गछना कार्यने करवा भजमान एवा मुनींद्र श्रीभुवनसुंदरसूरि प्रधान तथा दूरवि हार करी गणने उपकारना कारक एकांगपणे एकादश अंगना धारक श्री जिनसुंदरसूरि निर्ग्रंथ अनेक ग्रंथना कर्त्ता. तेमना शिष्य श्रीजिनकीर्त्ति गुरु होताहवा ते गुरुना प्रसादथकी विक्रम संवत् १४९६ नावर्षे श्रीरत्नशेखर गणि कार्यनी संतुष्टियें ए वंदितासूत्रनी वृत्तिने करता हवा.

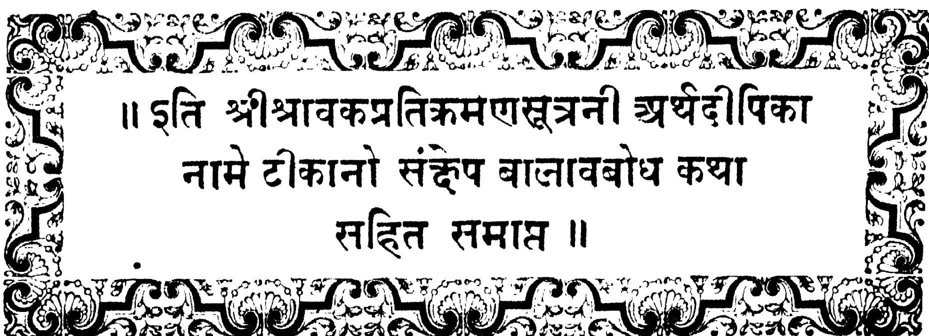
जेम दधिमंथनें करी अर्थात् दधिवलोववाना रवैयायें करी तेमांथी उत्कृ ष्ट साररूप माखण शोधाय तेम चारवेदना समुद्र रूप अने पंडितोनेविषे इं द्रसरखाएवा लक्ष्मीभद्रनामा सूरियें प्रयत्नेंकरी आ वृत्तिने शोधी. तथा प्र शंसाना नीपजावनार गणिसत्यहंसपंडितें गुरुभक्तियेंकरी आ टीकानेविषे प्रथमदर्शनें सांनिध्यपणुं कर्युं एटले प्रथम लखावी, ए टीकानुं नाम अर्थदी पिका छे तेना अनुष्टुप्श्लोकनुं मान ६६४४ छे महोटी चूर्णि विविधजा तिनी वृत्ति तेने अनुसरीने अल्पमतिना धणी एवा में ए टीका करी ए मांहे जे उत्सूत्र होय ते पंडितें शोधवुं ए वृत्ति घणाकाल जय पामो.

श्रीतपागछनायक परमगुरु श्रीसोमसुंदरसूरि तेना शिष्य श्रीभुवनसुंद रसूरि तेहना शिष्य उपाध्याय श्रीरत्नशेखरगणियें आ श्राद्धप्रतिक्रमणनी अर्थदीपिका नामें टीका करेली छे तेनी उपर कोइ पंडितने हाथे टबो भरेलो हतो ते टबानी प्रत श्रीअमदावादना रहेवाशी श्रावक रवचंद जयचंदनी स्थापन करेली विद्याशालाना भंडारमां हती ते प्रत आहीं श्रीमुंबइमां विद्याशालाना आडतीया श्रावक जवेरी छोटालाल लल्लुभाइयें वांचवा सारु मगावी हती तेमनी पासेथी हुं मागी लाव्यो.

तथा एज पूर्वोक्त अर्थदीपिका टीकाने अनुसारें ते अर्थदीपिकानो भा वार्थ लइने श्रीगुरुनी कृपाथकी श्रीजिनविजय पन्यास प्रमुख सकलसंघ ना कह्याथकी श्रीशांतिनाथभगवानना प्रसादथकी पंडित हर्षविजयगणियें

बालजीवोना उपकारने अर्थे बालावबोध कर्यो हतो ते बालावबोधनी प्रत एक म्हारीपासे हती ए बे प्रतो यद्यपि अत्यंत अशुद्ध लखेली हती तो पण बे प्रतो होवाथी मने म्हारी अल्पबुद्धिने अनुसारें कांइक उतारो करवा ने अनुकूल थयो ते उपरथी मात्र बाल जीवोने पडिक्कमणानो मार्ग किंचित् समजणमां आववा माटे आ ग्रंथ छापी प्रसिद्ध कर्यो छे यद्यपि पंमित जनो ने तो टीका वांचवीज उपयोगी छे परंतु बालबुद्धिवाला जीवोने आ म्हारी छापेली प्रत वांचवाथी जो कांइपण शैली समजाशे तो ते पुरुषो, रुचि वृद्धिपामवाथी वली ए ग्रंथने शुद्धरीतें समजवामाटे ए ग्रंथनी टीकानी शुद्ध लखेली प्रत मेलवीने तेने वांचवा सांजलवानो उद्यम करशे एवा हेतुथी में आ ग्रंथ छाप्यो छे ते छापतां थकां म्हारे हाथे जे कांइ कानो मात्रा अक्षर पदगाथा श्लोक वगेरे न्यूनाधिक लखायुं होय तेमज म्हारी अल्पबुद्धिने लीधे समजणमां कोइवात बराबर न आव्याथी विपरीत लखायुं होय ते सर्व श्रीअरिहंतनी साखे, सिद्धनी साखे, आचार्यनी साखे, उपाध्यायनी साखे, साधुजीनी साखे, सम्यक्दृष्टि देवतानी साखे, चतुर्विध श्रीसंघनी साखे, तथा म्हारा पोताना आत्मानी साखे, मिच्छामि डुक्कडं.

हे पंमितजनो ! तमे सर्वे गुणग्राहि छो माटे प्रमादी तथा अज्ञ एवो हुं तेनी उपर कृपाराखी बालजीवो उपर उपकारबुद्धि आणीने ए बालावबोध शोधजो में आ महान् ग्रंथोने प्रसिद्ध करवानो प्रारंभ करेलो छे ते बालकनी रमत माफक समजीने मुज बालक उपर मावित्रनी पेठें प्रेम राखीने ग्रंथ शोधन करवानो प्रयत्न जो चालु करशो तो हमणां जेकांइ म्हाराथी अशुद्धता वगेरे दोषो रही गयेला हशे ते फरीथी जेवारें ए ग्रंथो छपाशे तेवारे शुद्ध थइ जशे तेतो आप समजो छो. ग्रंथाग्रंथ १२००० इत्यलं किंबाहुना सुज्ञेषु.

॥ इति श्रीश्रावकप्रतिक्रमणसूत्रनी अर्थदीपिका नामे टीकानो संक्षेप बालावबोध कथा सहित समाप्त ॥

॥ अथ नोकरवालीनी सद्या ॥

ढाल ॥ एक नारी रे धर्मतणे धूरें जाणीयें, तस महिमा रे मनरंगें व खाणीयें ॥ तेह नारी रे आपणडे मन आणीयें, षटदरशने रे तेह पण सघले मानीये ॥ १ ॥ चाल ॥ मानीयें पण नारी रूडी,नही कूडी ते नली ॥ करकमल कीजें काज सीजें, ध्यान धरीयें मनरुली ॥ २ ॥ त्रिजुवन्न मो हे रूप शोहे, देव दानव कर चंडी ॥ नोकरवाली मुहपतीने, आदि पुरुषें आदरी ॥ ३ ॥ ढाल ॥ जिनशासनें रे नोकरवाली सहु मुणे, परशासनें रे जपमाली कही सवि गणे ॥ तुरकाणे रे तसबीर बोले मनरुली, अक्ष माला रे नाम कहीयें चोथुं वली ॥ ४ ॥ चाल ॥ नाम लीजे काज सीजे, लोक बूजे अतिघणो ॥ दरिसण दीठे दुःख नीठे, पाप जाये जवतणो ॥ ५ ॥ हरि हर पुरंदर सकल मुनिवर, हाथे रूडी दीसए ॥ नोकरवाली हाथ लेतां, देव दाणव तूसए ॥ ६ ॥ ढाल ॥ एक शोहे रे मूरति मोहन वे लडी, शोहामणी रे चतुरपणे ते गुण चडी ॥ दोय चउपन्न रे मली करे अठोतरी, ध्यानधरीयें रे तरीयें जवसायर वली ॥ ७ ॥ चाल ॥ संसार तरीयें ध्यान धरीयें, तरीयें जवसायर वली, नोकरवाली ध्यान धरतां, मु क्ति पामे केवली ॥ सवि आस पूरी कर्मचूरी, सहेजें शोहे मनरुली ॥ क हे कवियण सुणो लोको, आराधो एकमन वली ॥ ८ ॥ इति नोकरवाली जास समाप्तः ॥

॥ अथ प्रस्ताविक सुजाषित दोहा ॥

सुणो वात सुविचार, एकमें अचरिज दीठी, नारी सात दस खडी, पुरुष त्रण चारे बैठी ॥ नारि न बोले चार, चार चिहुं चरणे दिठि, एकण ऊपर आइ, नारी नवसत्त बइठी, तिणकन्हे ले चार नर चिहुंदिसें, तिन्हि पुरुष कर कर फिरे, कहो अरथ सत्तर नारी,अनें सात पुरुष रामत करे ॥ १ ॥

कुसुमें मीठो अन्न, उदक मीठो ऊन्हाले, मीठो लूण रसोइ, वस्त्र मी ठो सीयाले ॥ मीठो प्रेम पियार, वात मीठी अणदीठी, मीठी दूधनी वा त, माहमीठी अंगीठी ॥ मीठी जह गरज हुये, मीठो रस तंतीतणो ॥ कवि गद्द कहे कल्हसिगजाहपें, सुत संगम मीठो घणो ॥ २ ॥

अथ गुरुयें शिष्यने पूछेला प्रश्नोत्तर.

॥ दोहा ॥ पान सडे घोडो अडे, विद्या विसरी जाय ॥ अंगारे रोटी जले, कहु चेला कुण गाय ॥ १ ॥ गुरुजी फेरी नहीं ॥ मोटूं मोती मूल कम, सरवर पीठ न थाय ॥ रावत नागे राडमें, कहु चेला कुण गाय ॥ २ ॥ गुरुजी पाणी नहीं ॥ सरवर फूटुं जल गयुं, परजा रूठी जाय ॥ लियो शाक अमथो रह्यो, कहु चेला कुण गाय ॥ ३ ॥ गुरुजी पाल नहीं ॥ उन्हा त्राठी थरहरे, चरखे रुउ न थाय ॥ महिषी दूधे उतरे, कहु चेला कुण गाय ॥ ४ ॥ गुरुजी चारी नहीं ॥ पाक सांखि भूखें मरे, भेंस गइ बटकाय ॥ लखतां उल वांकी लखी, कहु चेला कुण गाय ॥ ५ ॥ गुरुजी पाम्ही नहीं ॥ घोडो घोडि न ह्यीउ, चोर ढंढोल्या जाय ॥ आइ कामणि फरगइ, कहु चेला कुण गाय ॥ ६ ॥ गुरुजी जाग्यो नहीं ॥ घोडे घास न बोटियो, चाकर रूठो जाय ॥ ठते पलंग भूंइंसूए, कहु चेला कुण गाय ॥ ७ ॥ गुरुजी पायो नहीं ॥ कहीं धूयो न नीसरे, म्होला वाय न जाय ॥ तीरा मछी वह गइ, कहु चेला कुण गाय ॥ ८ ॥ गुरुजी जाली नहीं ॥ कापो तूटे बल घटे, खीचड लूखो खाय ॥ कामण नेह वधे नहीं, कहु चेला कुण गाय ॥ ९ ॥ गुरुंजी चोपड नहीं ॥ एकांतरे हल वहे, पग अलवाणो जाय ॥ ढाढी गावे एकलो, कहु चेला कुण गाय ॥ १० ॥ गुरुजी जोडी नहीं ॥ घेरथकी घोडी गइ, गइ अण दोइ गाय ॥ नारी शणगार सज्यो नहीं, कहु चेला कुण गाय ॥ ११ ॥ गुरुजी वाली नहीं ॥ बपियो पियु पियु करि रडे, खेती सूकी जाय ॥ पाल पंथि पाठो फिरे, कहु चेला कुण गाय ॥ १२ ॥ गुरुजी पाणी नहीं ॥ घर आव्यो बूटो पशु, वात हुवे विकथाय ॥ त्रिय मस्तक बूटे फिरे, कहु चेला कुण गाय ॥ १३ ॥ गुरुजी बांध्या नहीं ॥ राजा राज विणस्सिउ, दीवे तेज न थाय ॥ मोची वेगा सासग्यो, कहु चेला कुण गाय ॥ १४ ॥ गुरुजी दीवेल नहीं ॥ मूकी वस्तु जडे नहीं, चोटक भूली जाय ॥ लिखतां खोटूं लिख गयो, कहु चेला कुण गाय ॥ ॥ १५ ॥ गुरुजी सुरत नहीं ॥ घर आयो सज्जन गयो, घोडे छोड न थाय ॥ गाडि बंध ढीला पड्या, कहु चेला कुण गाय ॥ १६ ॥ गुरुजी ताण्यो नहीं ॥ महल नला शोभे नहीं, गामज खावा धाय ॥ हाट श्रेणि

शोभे नहीं, कहु चेला कुण गाय ॥ १७ ॥ गुरुजी वस्ती नहीं ॥ दान वात जाणे नहीं, देरा द्वार न जाय ॥ तप कस्यो निरर्थक गयो, कहु चेला कुण गाय ॥ १८ ॥ गुरुजी भाव नहीं ॥ सज्जन लागे डुर्जना, मात पिता न सुहाय ॥ परत्रीया रूंगी फिरे, कहु चेला कुण गाय ॥ १९ ॥ गुरुजी हेत नहीं ॥ दीवे पतंग झपी झरे, परणि प्रदेशां जाय ॥ अणघटता करे घणा, कहु चेला कुण गाय ॥ २० ॥ गुरुजी लाजें ॥ बते पलंगे भुइं सुए, घडो बलक्यो जाय ॥ बते मगले टाढें मरे, कहु चेला कुण गाय ॥ २१ ॥ गुरुजी भस्यो नहीं ॥ मोटुं सहर वशे नहीं, काया खीणज थाय ॥ अभ्यो दह्न पाळो हटे, कहु चेला कुण गाय ॥ २२ ॥ गुरुजी राजा नहीं ॥ घोडो तो दूबल थयो, चाकर रूगो जाय ॥ भिक्षुक तो भूंमो वदे, कहु चेला कुण गाय ॥ २३ ॥ गुरुजी पाम्यो नहीं ॥ निज त्रीया अळुए फिरे, परव ज कोरां जाय ॥ मोटा सुत वांढा फिरे, कहु चेला कुण गाय ॥ २४ ॥ गुरुजी संपति नहीं ॥ खेतर चोरें भेलियो, गामे चोरी थाय ॥ नाकि दाण आवे नहीं, कहु चेला कुण गाय ॥ २५ ॥ गुरुजी चोकी नहीं ॥ हाथ चूडि शोभे नहीं, अमलह चढा न थाय ॥ आण्यो केर खपे नहीं, कहु चेला कुंण गाय ॥ २६ ॥ गुरुजी रंग नहीं ॥ आंबो तो खाटो लगे, गुंबडे पीडा थाय ॥ भस्यो घडो फाटी गयो, कहु चेला कुणगाय ॥ २७ ॥ गुरुजी पाको नहीं ॥ गाये पण शोभे नहीं, कूवे नीर न थाय ॥ नवमो ग्रह शोभे नहीं, कहु चेला कुण गाय ॥ २८ ॥ गुरुजी सीर नहीं ॥ झाडें फल नवि नीपजे, त्रीया गर्भ न थाय ॥ वाडि भली शोभे नहीं, कहु चेला कुण गाय ॥ २९ ॥ गुरुजी फूल नहीं ॥ घर खरच वाध्यां घणां, वेपार लाभ न थाय ॥ लेणुं पावुं जडे नहीं, कहु चेला कुण गाय ॥ ३० ॥ गुरुजी अविचास्यां घणां करे ॥ द्वारें तालुं न झघडे, मंत्र सिद्धि नवि थाय ॥ दीठि वस्तु थाये नहीं, कहु चेला कुण गाय ॥ ३१ ॥ गुरुजी कुंची नहीं ॥ नारि नेत्र शोभे नहीं, अक्षर फिका लखाय ॥ घडा उमाट शोभे नहीं, कहु चेला कुण गाय ॥ ३२ ॥ गुरुजी शाम नहीं ॥

॥ इति गुरुशिष्य बत्रीशी समाप्त ॥

श्रीमुंबइमध्ये मांडवीबंदर उपर शाकगलीने नाके शेठ नरसी नाथाना नवा घरमां बीजे मजले श्रावक शा० भीमसिंह माणकनी पासेथी देवनगरी लीपिमां छपेलां पुस्तको वेचातां मलशे तेना नाम तथा निछावलनी यादी.

गुजराती लीपिना पुस्तक एमां दाखल कीधा नथी.

पुस्तकोनां नाम.	किम्मत. रु०आ०
१ प्रकरणरत्नाकर भाग बीजो.	६–४
२ प्रकरणरत्नाकर भाग त्रीजो.	६–४
३ प्रकरणरत्नाकर भाग चोथो.	६–४
४ जैनतत्त्वादर्शग्रंथ.	५–०
५ छ कर्मग्रंथ बालावबोधसहित.	५–०
६ प्रवचनसारोद्धार ग्रंथ.	५–०
७ तपगच्छीय श्रावकनां पांचे पडिक्कमणां सविस्तर अर्थसहित.	३–८
८ अंचलगच्छीय श्रावकना पांचे पडिक्कमणा सविस्तर अर्थसहित.	३ ८
९ समरादित्य केवलीनो रास.	३–८
१० सुभाषितरत्नाकर भांडागारम्.	३–८
११ जैनप्रबोध पुस्तक ७०० स्तवन.	३–०
१२ सज्झायमाला ८०० सज्झायो.	३–०
१३ श्रावकना बारव्रत कथासहित.	३–०
१४ पृथ्वीचंद अने गुणसागरनुं चरित्र.	२–८
१५ अध्यात्मकल्पद्रुमादिक अर्थसहित.	२–८
१६ कल्पसूत्रनो बालावबोध.	२–८
१७ वीरस्तुतिरूप हुंडीनुं स्तवनादिक.	२–८
१८ सम्यक्त्वस्वरूपस्तवनादिक.	२–८
१९ जयानंद केवलीनो रास.	२–८
२० श्रीशांतिनाथ भगवाननो रास.	२–८
२१ सारस्वतव्याकरण श्रीचंद्रकीर्तिसूरिकृत महोटी टीका सहित.	२–८
२२ श्रीपालनो रास संपूर्ण अर्थसहित.	२–४

पुस्तकोनां नाम.	किम्मत. रु०आ०
२३ श्रीनेमीश्वर भगवाननो रास.	२–४
२४ अढीद्वीपना नकशानी हकीकत.	२–०
२५ नवतत्त्वना प्रश्नोत्तर कुंवरवि०कृत.	२–०
२६ देवचंदजीनी चोवीशीनो बालावबोध	१–८
२७ सिंदूरप्रकर बालावबोध, टीका, भाषा, अने कथा सहित तथा वीतराग स्तव बालावबोध सहित.	१–८
२८ चंदराजानो रास.	१–८
२९ पर्यूषणादिक बारपर्वोनी कथाओ.	१–८
३० पूजासंग्रह अढार पूजाओनो संग्रह.	१–८
३१ छूटा बोलोनो थोकडो.	१–८
३२ श्रीजिनबिंब प्रतिष्ठानो विधि.	१–८
३३ तपगच्छनां पांचपडिक्कमणांमूलपाठ.	१–४
३४ समकेतमूल बारव्रतनी टीप.	१–४
३५ लघुप्रकरण संग्रह.	१–४
३६ भुवनभानु केवलीनो रास.	१–४
३७ कर्पूरप्रकर बालावबोध कथासहित.	१–४
३८ कल्पसूत्र मूलपाठ.	१–०
३९ बावीश बोलनो थोकडो.	१–०
४० खडतरगच्छना पांच पडिक्कमणां.	१–०
४१ हरिबलमच्छीनो रास.	१–०
४२ महाबल मलयसुंदरीनो रास.	१–०
४३ मागधी भाषानुं व्याकरण.	१–०
४४ हीतशिक्षानो रास.	१–०
४५ विवेकविलास ग्रंथ अर्थसहित.	१–०

पुस्तकोनां नाम.	किम्मत. रु० आ०
४६ खडतरगच्छीय तेरपूजानो संग्रह.	०-१२
४७ नवतत्त्व बालावबोध सहित.	०-१०
४८ रत्नपालनो रास.	०-१०
४९ चतुःस्तुतिनिर्णय.	०-१०
५० गौतमपृच्छा दृष्टांतिक कथासहित.	०-१०
५१ स्तवनावली भाग पहेलो.	०-८
५२ मानतुंग राजा ने मानवतीनो रास.	०-८
५३ चिदानंदजीकृत स्वरोदयादिक ग्रंथ.	०-८
५४ भक्तामरस्तोत्र बालावबोधसहित.	०-८
५५ आनंदघनजी चिदानंदनी बहुतेरियो.	०-७
५६ चंदनमलयागिरिनो रास.	०-६
५७ अभयकुमारनो रास.	०-६
५८ दंडक लघुसंघयणी बालावबोध.	०-६
५९ हंसराज वच्छराजनो रास.	०-६
६० कालज्ञान अर्थसहित.	०-६
६१ दृष्टांतशतक बालावबोध.	०-६
६२ मंगलकलशनो रास.	०-५
६३ चार प्रत्येक बुद्धनो रास.	०-५
६४ हरिचंदराजानो रास.	०-५
६५ श्री शत्रुंजय उद्धारादिक तथा रास.	०-५
६६ कल्याणमंदिर बालावबोध सहित.	०-५
६७ आतमारामजीकृत पूजा संग्रह.	०-४
६८ कयवन्ना शेठनो रास.	०-४
६९ उत्तमकुमारनो रास.	०-४
७० रत्नचूडव्यवहारीनो रास.	०-४
७१ परदेशी राजानो रास.	०-४
७२ जीवविचारनो बालावबोध.	०-४
७३ नवस्मरण मूलपाठ.	०-४
७४ जिनदास श्रावकनां करेलां स्तवन.	०-४
७५ माणिभद्रादिकना छंद.	०-४
७६ देवसिराई पडिक्कमणुं.	०-४
७७ चेतनकर्मनी लडाइनो रासआदिक.	०-४
७८ शनिश्चरादिकना छंदोनो संग्रह.	०-३
७९ रात्रिभोजननो रास.	०-३
८० धर्मबुद्धि पापबुद्धिनो रास.	०-३
८१ शृंगारवैराग्यतरंगिणी.	०-२॥
८२ लीलावती मैयारीनो रास.	०-२
८३ मयणरेहा तथा कानडकठीयारानो.	०-२
८४ कर्मविपाक जंबूपृच्छानो रास.	०-२
८५ ढूंढियानुं सामायिक पडिक्कमणुं.	०-२
८६ देवकीजीना छ पुत्रनो रास.	०-२
८७ अंजना सतीनो रास.	०-२
८८ पांत्रीश बोलनो थोकडो.	०-१॥
८९ श्रावक लालाजी रणजितसिंगजी कृत आलोयणा.	०-१॥
९० स्नात्रपूजा देवचंदजीकृत.	०-१

ए उपर लखेला पुस्तको सिवाय श्रीशत्रुंजयादिक म्होटा म्होटा तीर्थोना रंगीन नकसा, तथा नारकी अने स्वर्गादिकना रंगीन चित्रोनी बुको, तेमज श्रीमुरसिदाबाद निवासी बाबु साहेब राय धनपति सिंह प्रतापसिंहजी बाहादूरनां छापेलां श्रीआचारांगादि अनेक सूत्रो आदिक बीजा पण घणां पुस्तको वेंचतां मलशे ते सर्वेनां नाम तथा निछ्रावल पुस्तकोनुं सूचीपत्र मगाववाथी जाणवामां आवशे.